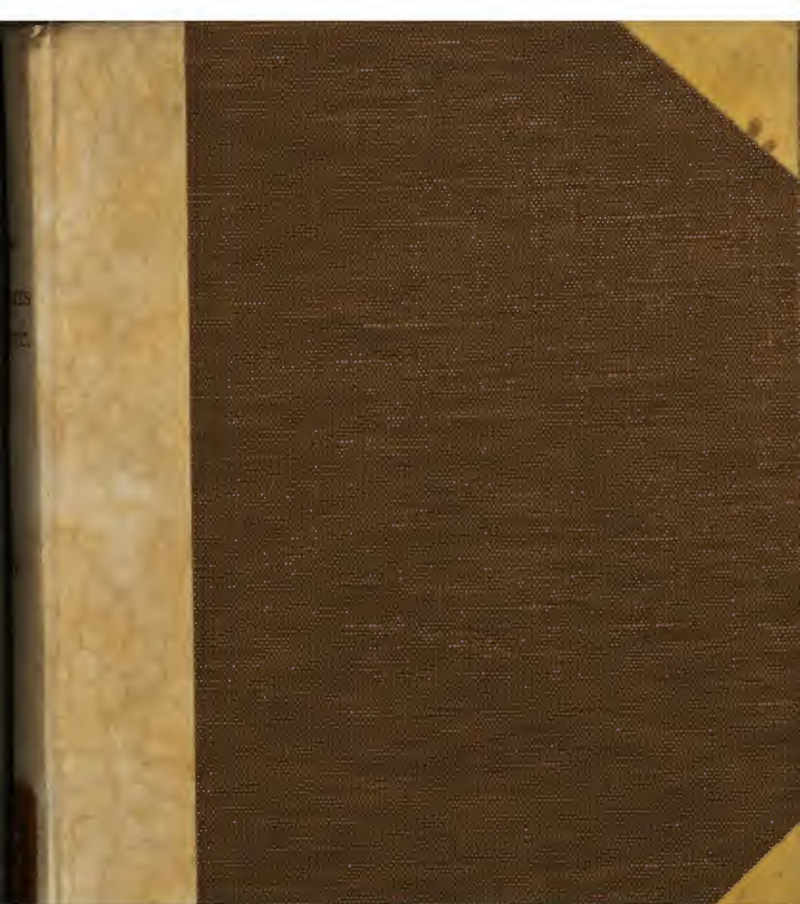

IOSEPHI BINGHAMI, ANGLI,

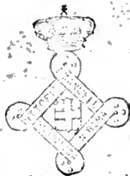
ORIGINES SIVE ANTIQVITATES ECCLESIASTICAE.

EX LINGVA ANGLICANA IN LATINAM VERTIT

IO. HENRICVS GRISCHOVIVS, HALBERSTADIENSIS.

ACCEDIT PRAEFATIO IO. FRANC. BVDDEI THEOL. D. ET P. P. O.

HALAE,
SVMTIBVS ORPHANOTROPHEI,
M DCC XXIIII.

Ta tandem multorum ſatisfieri coepit votis, qui, vt BINGHAMI *origines eccleſiaſticae* alia, quam anglicana lingua, legi poſſent, vehementer optarunt. Ex quo enim per varias eruditorum ephemerides innotuit, quanto ſtudio, quanta induſtria auctor doctiſſimus in hocce argumento verſatus ſit, quam exactam & exquiſitam eorum omnium, quae, vt ſolide illud pertractaretur, requirebantur, ſecum adtulerit notitiam; non poterant non ingenti cupiditate ad illud legendum inflammari, quotquot antiquitatibus, hiſtoriaeque eccleſiaſticae, iuſtum ſtatuere pretium didicerunt. Hi ergo iam inuenient, quo ſuam abunde expleant ſitim, dum prima operis huius pars, in latinum translata ſermonem, omnium ſe oculis offert, atque deprehendent, nihil tam praeclare de eo dictum eſſe, aut dici poſſe, vt non multis modis illud ſuperet.

Eccleſiaſticae antiquitatis qui contemnunt, aut in minimis ponunt, cognitionem, ſe ignaros eorum, quae theologiae, immo & iurisprudentiae vel maxime inſeruiunt, demonſtrant. Iucundum non tantum eſt, eorum quae hinc inde adhuc in noſtris eccleſiis conſpiciuntur, cognitam perſpectamque habere originem, ſed vtile etiam, immo neceſſarium, vt noſtrae veteriſque eccleſiae comparatione inſtituta, inde diſcamus, quouſque conueniant inter ſe, aut a ſe inuicem

 cem

cem diſſentiant. Non is equidem ſum, qui veterem eccleſiam omnis plane naeui expertem fuiſſe exiſtimem, aut noſtrae hanc eſſe conditionem, vt, ad ritus & ceremonias quod attinet, cum veteri conſpirare prorſus in omnibus aut poſſit, aut debeat; nec tamen iis profecto ſuffragari poſſum, qui veterum chriſtianorum inſtituta deprimunt nimis & extenuant, eorumdemque veſtigia quaeuis remota atque omnino deleta cupiunt. Multa apud eos occurrunt, quae & pietatem ſingularem, & feruorem zelumque ardentem pro gloria Dei, & indefeſſum ſtudium, vitae ſanctitatem caſtitatemque cum doctrinae puritate coniungendi, demonſtrant; quae quo magis hodie nonnullis effrenae viuendi, cunctaque pro lubitu agendi libertati fauentibus, eumque in finem veterum chriſtianorum dicta, facta, conſuetudines, ritus, aut irridentibus, aut ſiniſtra interpretatione deprauantibus, diſplicent, eo maiorem promerentur laudem, qui ea contra recte explicata, et luce maiori colluſtrata omnium oculis exponunt, vt quo iure aliquid aut laudetur aut vituperetur, rurſusque aut ceu ſpurium reiiciatur, aut ceu genuinum retineatur, quilibet, animum ad haec aduertens, diiudicare queat. Latiſſime quidem haec omnia patent, & tum in eccleſiae regimine recte inſtituendo et adminiſtrando, tum et illorum, qui ſe chriſtianos profitentur, vita moribusque diiudicandis, vſum ſuum demonſtrant; accedit tamen, quod ipſa quoque eccleſiae euangelicae doctrina haud leue in antiquitate eccleſiaſtica praeſidium inueniat. Non vtique eodem magnopere indigemus, cum Romanenſibus ex ſola ſcriptura ſacra ita obviam ire queamus, vt victas dare manus cogantur, prouocandoque ad eccleſiae auctoritatem, id demum efficiant, vt omnes intelligant, apud verum legitimumque iudicem ſe cauſſa cecidiſſe. Cum vero illud inſuper, quo vnice adhuc ſe tuentur, munimentum, veteris eccleſiae auctoritatem, illis itidem eripimus, nobisque vindicamus; noſtra eo certior non minus, quam clarior et euidentior redditur victoria. Errant-

rantque magnopere, si nos hocce pugnae genus detrectare sibi persuadeant; ad quod eo lubentius potius descendimus, quo certiores sumus, potiorem saltem melioremque veteris ecclesiae partem a nostris stare partibus. Quae omnia vt aliunde constant, ita in hisce ipsis *originibus ecclesiasticis* ita subinde confirmantur, vt quod cordatis et ingenuis harum rerum existimatoribus dubium mouere queat, supersit nihil.

Non desunt, fateor, qui in antiquitatibus ecclesiasticis illustrandis operam suam studiumque collocarunt. Ingens cumprimis illorum est numerus, qui partes quasdam singulatim sibi sumpserunt explicandas; quorum praecipuas selectioresque commentationes, in *thesauro*, quem vna cum viro clarissimo, IOAN. GEORGIO WALCHIO, molior, *ecclesiastico*, iunctim aliquando per Numinis propitium fauorem, exhibere est animus. Sed paucis admodum tantam librorum multitudinem legere, paucioribus sibi comparare, paucissimis eadem recte vti, datum est. Sunt porro, qui vnico velut fasce cuncta complecti, aut integrum quoddam apteque cohaerens antiquitatum ecclesiasticarum corpus proferre in lucem conati sunt, vt IOAN. BAPTISTA CASALIVS, GVIL. CAVEVS, GOTHOFREDVS ARNOLDVS, et alii quidam, certe non adeo multi. At, si dicendum quod res est, nemo illorum ita cuncta persecutus est, vt non semper extiterint, qui plenius aliquod, et exquisitiori studio elaboratum ecclesiasticarum antiquitatum systema desiderarent. Quae quidem gloria BINGHAMO nostro reseruata videtur, qui, si ad supremum fastigium non peruenit, quod nemini mortalium temere dabitur, omnium tamen, qui ante eum huncce campum ingressi sunt, industriam superauit, et longissime post se reliquit. Conspirant in hocce opere cuncta, quae pretium eius augere possunt: tractatio plena, in qua nec desint necessaria, nec superflua taedium creent, ordo concinnus, probationes solidae, et ex ipsis fontibus, vbique diligenter indicatis, haustae, perspicuitas summa, omni proscripta obscuritate.

Nec offendet, puto, quemquam, quod auctor doctissimus sententias, auctoritatis episcopalis seu hierarchiae in Anglia defensoribus proprias, defendat. Hisce enim partibus cum ipsemet addictus sit, nemo ei hoc vitio vertere poterit. Quod si etiam, qui cum hisce faciunt, in veteris ecclesiae institutis ad sua placita flectendis nimii sunt, in idem tamen haud raro incurrunt vitium, qui illis, saepe sine praegnanti ratione, sese opponunt. Praeterea cum vtraque pars in veteris ecclesiae disciplina et institutis caussae suae praesidium quaerat, illud ex hisce certaminibus extitit commodum, vt scriptis subinde egregiis noua lux antiquitatibus ecclesiasticis adfunderetur, certe maiori studio ac industria in iis eruendis ac inuestigandis viri quidam eruditi versarentur, quam forte ceteroquin factum fuisset. Certe inter eos, qui pro episcoporum auctoritate et veteri disciplina retinenda militarunt, viros fuisse exquisita rerum veteris ecclesiae notitia imbutos, IO. PEARSONII, HENRICI HAMMONDI, HENRICI DODWELLI, aliorumque, quorum nomina orbis eruditus veneratur, exempla testantur. BINGHAMO vero nostro hoc prae reliquis proprium est, quod magna animi moderatione, iudicioque singulari, in hisce omnibus versetur, adeo vt, si in quibusdam emendatione quadam opus habet, longe plurima contra sint, ex quibus insignem lector capere queat vtilitatem.

Vt exemplis quibusdam, quae diximus comprobemus, quando auctor *lib. I, cap. V.* de *distinctione inter laicos et clericos* verba facit, antiquitatem simul huius distinctionis euincere adnititur. Eum in finem primum producit testimonium CLEMENTIS Alexandrini; tum vero vlterius progreditur, et, ab ecclesia iudaica originem suam ducere, adserit, idque hocce CLEMENTIS Romani testimonio confirmat: *τῷ ἀρχιερεῖ ἴδιαι λειτουργίαι δεδομέναι εἰσί· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προστέτακται· καὶ λευίταις ἴδιαι διακονίαι ἐπίκεινται· ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασιν δέδεται. Summo sacerdoti sua munera tributa sunt, sacerdo-*

cerdotibus locus proprius adſignatus eſt, & Leuitis ſua miniſteria incumbunt. Laicus praeceptis laicis conſtringitur, *ep. I. ad Corinth. n. XL.* Quemadmodum vero in eo, quod a Iudaeis, apud quos ſacri ordinis viri ſpecialiori quodam ſenſu *ſors Dei* dicebantur, diſtinctionis huius deriuanda ſit origo, me aliosque facile ſecum conſentientes habet; ita non aeque omnes inter ſe conueniunt, quando, et qua ratione eadem ad chriſtianos ſit translata. Enimuero, ſi teſtimonio CLEMENTIS Alexandrini locus concedatur; circa finem ſaeculi ſecundi eam in vſu fuiſſe, inde colligetur, quod et TERTVLLIANI auctoritate, ſi opus eſſet, confirmari poſſet. Ex CLEMENTIS autem Romani verbis id quidem conficitur, in eccleſia iudaica hocce inter clericos et laicos diſcrimen obtinuiſſe, quod et poſitum eſt extra controuerſiam; apud chriſtianos id iam ea aetate in vſu fuiſſe, nec CLEMENS dicit, nec ideo hocce comprobari poteſt effato. Scopus enim eius, atque totus ſermonis nexus, oſtendunt, eum eccleſiae iudaicae exemplo tantum oſtendere voluiſſe, ordinem certum in eccleſia quoque chriſtiana obſeruandum eſſe. Quod ſi itaque probari nequit, tempore CLEMENTIS Romani hancce diſtinctionem, atque adpellationem in vſu fuiſſe; multo minus adferi poterit, eam ab ipſis apoſtolis originem ducere, quod praeeunte CAESARE BARONIO, contendit PETRVS DE MARCK, in *diſſertatione de diſcrimine clericorum & laicorum*; refutante et reiiciente hanc ſententiam beato CHRISTIANO KORTHOLTO noſtro, in *diſquiſitionibus anti-Baronianis*, *diſquiſit. V. §. IV. p. 151.* Atque haec cum ita ſe habeant, valde dubito, an doctiſſimus BINGHAMVS noſter diſtinctionis huius veritatem, contra RIGALTIVM, SALMASIVM, SELDENVM, ſatis in tuto, quod pollicetur, collocauerit. Enimuero, diſcrimen aliquod inter eos, qui docentium munere, aut aliis eccleſiae miniſteriis fungebantur, et reliquos qui nullum ſibi impoſitum habebant officium, fuiſſe, ipſa ratio docet, indeque clariſſime euincitur, quod ſeruator certas in eccleſia functiones

con-

constituerit, docente apostolo *Eph. IV, 11.* Quare si quis *clericorum* et *laicorum* vocibus, nihil aliud, quam quod inter docentes et auditores, aut eos qui certis muneribus funguntur, vel iis non funguntur, intercedit, denotare vellet; tum quidem ipsum hocce haud dubie a diuina institutione deriuandum esset discrimen, parumque referret, quando demum voces istae ad illud significandum adhiberi coepissent. Cum vero, vt antea obseruauimus, et auctor eruditissimus fatetur, ex ecclesia iudaica voces istae deriuatae sint, et altera quidem, seu vox *clericus* singularem quamdam ἐξοχὴν, ministris ecclesiae in nouo testamento non debitam, et cum quodam illorum, qui laici dicuntur, contemptu coniunctam, indicare videatur, aliter censendum esse, res ipsa ostendit. Non equidem puto, id sibi voluisse, qui primum hisce vocibus in ecclesia vsi sunt; fierique potuit, vt innocenti hoc facerent consilio, nec sacri ordinis viris aliam, quam quae iure illis tribuitur, vindicare vellent dignitatem; occasionem tamen hinc enatam, non diffiteor, qua sequiori aetate nonnulli ad imperium aliquod in reliquos, sacri ordinis viris vindicandum, abusi sunt. Horum enim ambitioni, cum sub Romanorum pontificum tyrannide, nec modus, nec finis poneretur, peropportunum illis hocce accidebat discrimen, quo clerici, vti vocabantur, velut supra humanam sortem euecti, laicos, ceu infra eandem positos, contemnebant, et alto despiciebant supercilio. Et hactenus quidem distinctionem hancce inter caussas, quae imperio potestatique papali incrementum dederunt, me non inuito referre licebit. Nec tamen hoc obstabit, quo minus in sano sobrioque sensu in ecclesiis protestantium retineatur; vt ea nihil aliud, quam, quod ex ipso docentium munere oritur, discrimen innuatur. Voces istas si quis ferre nolit, per me quidem non stabit, quo minus abrogentur, modo res ipsa, secundum diuinam institutionem salua maneat. Nec enim super iis magnopere cum quoquam contendendum existimo.

Dum

Dum auctor noster in eo est, vt discrimen inter clericos et laicos edisserat, ad celeberrimum illud Petri apostoli effatum deuoluitur, quo presbyteros adhortatur, ne dominentur cleris, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων· obseruatque post alios, verba haecce tam bo[illegible] a ecclesiae, quam ipsum populum significare posse. Recte itaque ab illis episcopalis auctoritatis defensoribus discedit, qui τῶν κλήρων nomine ordines sacros inferiores denotari putant, vt adeo suprema episcoporum potestas hic vel maxime stabiliatur. Quod tamen quam absonum sit, vel inde intelligitur, quod apostolus statim addit: ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου, *sed qui exempla sitis gregi.* Per τοὺς κλήρους eosdem intelligi, quos τοῦ ποιμνίου seu *gregis* nomine designat, oppositionis ratio docet. At per *gregem* non clericos inferioris ordinis, sed omnes generatim, qui ecclesiam constituebant, significari, vel inde manifestum est, quod hisce non minus, quam illis, vitae sanctitate ac integritate exemplum praeire episcopus debeat, ad quod sese componant. Atque consentit hac in re nobiscum eruditissimus auctor noster, τῶν κλήρων nomine ipsum hic venire populum, sed addit: *Nihil tamen dicunt amplius* (qui populum intelligunt) *quam quod de populo Israelitico legimus, qui vocabatur Dei* κλῆρος *et* λαὸς ἔγκληρος *Dei haereditas et populus possessionis, Deut. IX, 29. IV, 20. Sicut et Iudaei et Christiani erant in oppositione gentilium; hoc non obstante Deus peculiarem in populo suo habebat* κλῆρον, *qui ipsius sors erant et haereditas, et hoc nomine distincti a laicis, hoc est, reliqua multitudine.* At vero licet distinctionis huius origo a Iudaeis peti queat, non eodem tamen modo sensuque eam apud christianos locum inuenire antea monuimus. Atque hinc reliqua, quae clarissimus auctor dicit, facili negotio diiudicari possunt.

Accedimus ad id, quod caput caussae est, et de quo vel maxime inter episcopalis potestatis propugnatores, et eos qui eidem aduersantur, disceptari solet, originem episcoporum, et eorumdem a presbyteris distinctionem; de qua auctor *lib. II. cap. I.* verba facit: *Talem*, inquit, *distinctionem in ecclesia semper*

fuisse obseruatam, liquet ex plerorumque veterum scriptorum testimoniis, qui de episcopis, presbyteris, et diaconis, tamquam distinctis in ecclesia gradibus, et de duobus quidem posterioribus, vt primo subordinatis, loquuntur. Lubens fateor, statim post apostolorum tempora distinctionem hanc inter episcopos et presbyteros exortam esse, adeoque longe esse antiquissimam. Cum enim quibusdam in locis plures essent presbyteri, et vero inter hosce ordo aliquis obseruandus esset, non poterat non qui primus inter eos erat, ἐξοχὴν quamdam prae reliquis obtinere. Quae quidem ἐξοχὴ cum sola virtutis, integritatis, sanctitatisque praestantia niteretur, vt ab imperio et auctoritate potestateque magistratui propria quam longissime aberat, ita veneratio quaedam equidem, minime autem obsequium, vel etiam munerum aut praestationum diuersitas illi ex parte reliquorum presbyterorum respondebat. Praeterea cum illi, quibus ecclesiae salus curae cordique erat, perspicerent, hanc vnius presbyteri prae reliquis ἐξοχὴν ad concordiam conseruandam funestasque euitandas dissessiones valere plurimum, eam non adprobarunt solum, sed commendarunt vehementer, eosque, qui ei se opponerent, obiurgarunt. Nec erat, quod ea in re reprehendi poterat, si intra primos limites substitisset. Hos vero cum migrarent, quibus honoris commodorumque suorum potior cura erat, quam salutis ecclesiae; mirum non est, breui temporis spatio episcopalem auctoritatem tantum cepisse incrementum, vt non modo presbyteris multum se superiores esse, contenderent, sed praestationes quasdam functionesque ita sibi vindicarent, vt, presbyteris easdem obire, fas esse negarent diserte. Iam ad veterum testimonia quod attinet, eiusmodi distinctionem, quam proxima post apostolos aetate inter episcopos et presbyteros fuisse diximus, omnino confirmant, plura inde non elicias. *Testimonia Ignatii*, ita auctor eruditissimus pergit, *huc facientia tam firma sunt atque luculenta, vt nihil vnquam aduersus ea adferri potuerit, nisi quod non sint genuinae antiqui istius auctoris reliquiae; ad*

ad quod vero a viris doctis toties responsum fuit, vt isti opinioni cum ratione nemo amplius inhaerere possit. Verissimum vtique est, IGNATII tam luculenta esse testimonia, vt iis refragari non liceat. Nec hodie quisquam harum rerum peritus temere inuenietur, qui epistolas istas pro spuriis minusque genuinis habeat. Nec tamen aliud quid inde condiscas, quam tempore IGNATII iam discrimen aliquod inter episcopos et presbyteros obtinuisse, eiusmodi videlicet, quale statim post apostolorum tempora, aut forte circa extremam illorum aetatem, exortum, antea docuimus. Atque hoc modo reliqua etiam, quae auctor adfert, testimonia recte sese habent.

Cum vero vlterius adserit, ordinem episcoporum ab apostolis institutum; praeter episcopalis potestatis in Anglia propugnatores, (de Romanensibus enim vt quidquam dicam, necesse non est) paucos forte secum consentientes habebit. Non tantum enim nullum huius rei in scriptura sacra extat vestigium, sed contra, eosdem plane et episcopos et presbyteros tempore apostolorum fuisse, innuitur. Certe presbyteros etiam episcopos dictos ex *Act. XX, 17.* et *28.* condiscimus. Iidem enim presbyteri, quos Epheso ad se arcessiuit Paulus, *v. 17.* diserte episcopi vocantur, *v. 28.* Sic et cum Paulus iussisset, vt Titus oppidatim constitueret presbyteros idoneos, qui essent inculpati, tamquam dispensatores rerum diuinarum, non luxu infames, aut contumaces, *Tit. I, 5. 6.* statim rationis loco subiicit, quod tales deceat esse episcopos. Qui pro episcopatus origine diuina pugnant, simul adserere solent, vnius vrbis vnicum tantum esse posse episcopum. At Ephesi plures fuisse episcopos itidem ex *Actor. XX, 17. 28.* patet. Nec est, quod excipias, non Ephesinae solum, sed aliarum simul Asiae vrbium episcopos intelligi. Eius enim rei nullum apud Lucam deprehendimus vestigium. Accedit, quod et ex *Philipp. I, 1.* recte colligatur, Philippis quoque plures fuisse episcopos, seu, quod perinde est, plures presbyteros, qui et episcopi dicti sint, et qui omnes fuerint aequales. Cum vero etiam *Actor.*

 XX, 17.

XX, 17. 28. de episcopis seu presbyteris dicatur, quod *attendere gregi* et *pascere ecclesiam Christi* debeant, vnum omnium fuisse officium, nec episcopos peculiare aliquod prae presbyteris habuisse, inde edocemur. Idque confirmat Petrus, quando presbyteros, inquit, *obsecro ego compresbyter* (συμπρεσβύτερος) *pascite gregem, qui in vobis est, 1. ep. V, 1. 2.* Vbi cum se συμπρεσβύτερον adpellitet, et tamen episcopos adloquatur, nullum inter presbyteros et episcopos eum constituisse discrimen, manifestum est. Diserte quoque, quod episcoporum munus est, pascere gregem, presbyteris tribuit. Atque haec cum ex sacris litteris constent; testimonia scriptorum ecclesiasticorum, quae episcopatus originem ab apostolica deriuare institutione videntur, non multum nobis facessent negotii: quamquam, si paulo adcuratius considerentur, nec nostrae repugnent sententiae. *Iidem auctores*, inquit BINGHAMVS noster, *ceteris omnibus consentientibus declarant, non esse eum* (episcoporum ordinem) *ab hominibus inuentum, sed initio ab ipsis apostolis ex diuina ordinatione constitutum.* Episcoporum ordinem in se spectatum, non esse ab hominibus inuentum, sed ab apostolis, quin ipso Christo institutum, lubentes fatemur, idque nos ipsemet condocet apostolus *Eph. IV, 11.* Sed quaestio est de eiusmodi ordine episcoporum, qui a presbyterorum ordine non tantum distinctus, sed eodem etiam multum est superior, ita vt munera quaedam illi tribuantur, quibus presbyteris fungi non licet; quem si secundi tertiiue saeculi patres apostolicae constitutioni tribuerent, mirum equidem id non esset, cum iam eo tempore episcopi se supra presbyteros efferre inceperint, facileque contingere potuerit, vt eam quam animo conceperant episcopi notionem in ecclesia apostolica se inuenisse sibi persuaderent, nec tamen istud ex illorum quae proferuntur testimoniis colligas. Prouocat auctor ad illud TERTVLLIANI: *ordo episcoporum, ad originem recensus, in Ioannem stabit auctorem, adu. Marcionem lib. IV. cap. V.* Addit: *Quocum exacte congruit, quod Clemens Alexandrinus de eo* (Ioanne) *memoriae*

moriae prodidit, nimirum quod, quum ex insula Patmo Ephesum rediisset, ad finitimas quoque prouincias se contulerit, vt episcopos constitueret, et homines sibi a diuino spiritu indicatos in clerum quemdam seu sortem domini seponeret; in libro: *quis diues saluetur? p. 185.* Verum CLEMENTEM Alexandrinum in hisce verbis nihil aliud dicere video, quam, Ioannem, cum ex Patmo insula Ephesum rediisset, in prouinciis finitimis episcopos constituisse. Num tales, qui a presbyteris fuerunt distincti, iisque multum superiores? Id vero CLEMENS non dicit, nec ex verbis eius hoc colligere possum. Alibi equidem, scilicet *paedag. lib. III. cap. XII.* presbyterorum, episcoporum, et diaconorum ita mentionem facit, ac si iam tempore Ioannis ista ordinum distinctio in vsu fuerit; quemadmodum autem ibidem presbyteros ante episcopos ponit, ita si vel maxime aliquale discrimen Ioannis tempore inter episcopos et presbyteros existere coepisse largiamur, nondum tamen inde consequi, discrimen hoc apostolica niti constitutione, ex iis quae dicemus, constabit. TERTVLLIANVS nimirum Ioanni episcopalis ordinis originem tribuere videtur. Quo iure, nescio; nec satis perspicio, quid sibi velit, cum verba eius sint obscuriora. Certe et Paulum iam antea presbyteros, quos et episcopos dictos, iam docuimus, constituisse *actor. XIV, 23.* legimus, immo Tito, vt idem in Cretae insulae vrbibus faceret, mandasse, *Tit. I, 5.* Idem si et Ioannes fecit, nihil fecit, quod non et alii fecerunt apostoli, adeoque non video, cur ordinis episcopalis auctor dici debeat. Aliter si hoc intelligat TERTVLLIANVS, et de ordine episcoporum ab ordine presbyterorum distincto loquatur, primum quidem, an eius hic vnice standum sit auctoritate, merito quis dubitauerit. Quod si tamen quis concedat, quod supra etiam significauimus, forte circa finem aeui apostolici, viuente adhuc Ioanne, discrimen aliquod inter episcopos et presbyteros, vsu et consuetudine inualuisse, istudque institutum, vtpote ad ecclesiarum commodum comparatum, calculo suo adprobasse Ioannem, por-

 roque

roque contendat, hoc ſenſu TERTVLLIANVM epiſcopatus originem ad Ioannem retuliſſe; non magnopere repugnabimus, cum rurſus inde non ſequatur, epiſcopalem ordinem, eo ſenſu intellectum, ex apoſtolica conſtitutione originem ſuam accepiſſe. Dudum enim antea eiusmodi eccleſiae regimen, in quo nulla epiſcoporum præpresbyteris fuit ἐξοχή, obtinuit; quodve vſu et conſuetudine introductum calculo ſuo adprobauit Ioannes, id minime ipſemet apoſtolica auctoritate inſtituiſſe dici poteſt. Cum ea, quae auctor ſubiicit, et ex adlatis iſtis teſtimoniis concludit, ex dictis diiudicari queant, de IRENAEO tantum quaedam obſeruabimus. *Irenaeus*, inquit, *in eandem ſententiam mentem ſuam declarat, apoſtolorum tempore tam epiſcopos quam presbyteros fuiſſe in eccleſia. Conuentum enim in Mileto dicit, epiſcopis conſtitiſſe et presbyteris, qui ab Epheſo et a reliquis proximis ciuitatibus Aſiae eo coiiſſent, lib. III. cap. XIV.* Verum cum IRENAEVS ibi ad ea reſpiciat, quae Lucas *Actor. XX, 17. ſeqq.* refert, diſpiciendum, vtrum, quae dicit, cum narratione ſacri ſcriptoris conſentiant, an minus? Si conſentire dicas, admittas quoque neceſſe eſt, eum vocibus *epiſcopis* et *presbyteris*, συνωνυμικῶς vſum; cum Lucam eas ita vſurpaſſe longe ſit manifeſtiſſimum. Si non conſentiat, cui magis credendum, Lucae, an IRENAEO? Atque ſic quidem in eo quoque errat, quod epiſcopos et presbyteros non modo ab Epheſo, ſed a *reliquis proximis ciuitatibus* Miletum conuocatos dicit; quod apud Lucam non extat, quippe qui tantum presbyterorum, quos Epheſo Miletum arceſſiuerit Paulus, meminit. Comprobari autem hoc IRENAEI exemplo poteſt, quod antea obſeruauimus, veteris eccleſiae doctores haud raro, quam ipſimit animo conceperant epiſcoporum imaginem, horumque a presbyteris diſtinctionem, incaute admodum aeuo apoſtolico tribuiſſe, licet inde tam procul nondum remota eſſet, quam ſequenti factum eſt tempore. De IRENAEO haec equidem porro auctor doctiſſimus ſubiicit: *Fauens igitur huic hypotheſi, epiſcoporum ſucceſſionem eorumque originem vbique ab apoſtolis*

postolis deducit. Vt quando Hyginum nonum locum episcopatus per successionem ab apostolis habuisse dicit. Et alio loco, exhibens nobis accuratum catalogum duodecim episcoporum Romanorum, qui vsque ad ipsius aetatem successiue isti sedi praefuerunt, de Lino eorum omnium primo, dicit, eum ab ipsis apostolis, ecclesia primum fundata, episcopum esse ordinatum; et de eorum postremo Eleutherio, eum duodecimo loco episcopatum ab apostolis habuisse. Exhibet deinceps *§. IV. p. 60. seqq. indicem seu catalogum episcoporum primum ab apostolis ordinatorum.* Sed nec haecce nostram euertere aut labefactare possunt sententiam. Cum enim concedamus, immo lubentes profiteamur, a Paulo aliisque apostolis hinc inde presbyteros in ecclesiis a se plantatis constitutos fuisse; et vero, aut circa finem aeui apostolici, aut statim post illud, primo praecipuoque presbyterorum, vbi plures erant, nomen episcopi, quod omnibus antea commune fuit, κατ᾽ ἐξοχὴν haeserit: nihil obstat, quo minus in quibusdam ecclesiis successio episcoporum ab vno quodam, ab ipsis apostolis constituto, repetatur. De ipsa primorum, qui Romae fuisse dicuntur, episcoporum successione multa adhuc disputari solent, quae huius loci non sunt.

Quae auctor noster doctissimus *libri secundi capite secundo* de *diuersis honorum titulis, quibus in primitiua ecclesia episcopi ornati fuerint*, differit, prorsus egregia sunt, rebusque obscurioribus lucem adfundunt. Cum docuisset, veterumque testimoniis comprobasset, omnes episcopos primum vocatos *apostolos*, deinde *apostolorum successores*; recte inde concludit, probatque, vnamquamque episcopi sedem, *apostolicae sedis* nomine venisse, falli que adeo magnopere, qui hancce adpellationem soli episcopo Romano vindicare adnitantur. Offendere quemquam posset, quod olim episcopi etiam *principes populi*, itemque *principes ecclesiae*, ἄρχοντες ἐκκλησιῶν, adpellati sint. Nec tamen puto, eos, qui istis nominibus vsi sunt, imperium aliquod aut potestatem ciuilem iis tribuere voluisse, quippe quam ab apostolorum, et qui in eorum locum

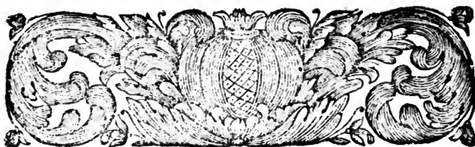
suc-

ſucceſſuri eſſent, munere longiſſime abeſſe, ipſe ſeruator voluit. Nimia epiſcoporum veneratio eiusmodi voces quibusdam extorſit, quae tamen vt ad alendam ac fouendam epiſcoporum ambitionem plurimum valebant, ita non negauerim, eas reliquis cauſſis acceſſiſſe, quae effecerunt, vt ex epiſcopis imperantes, rerumque domini, fierent. Quemlibet epiſcopum olim *papam*, ſiue *patrem* dictum, notum eſt. NICEPHORVS equidem fidenter adſerit, CYRILLVM Alexandrinum primum iſtius regionis epiſcopum fuiſſe, cui honor iſte obtigerit, vt *papa* ſalutaretur, et quidem ideo, quod CAELESTINI papae ſeu Romani pontificis in concilio Epheſino fuerit legatus. Scriptores vero arabici HOMAIDIVS et ABVBACRVS HABBASIDES, aliter ſentiunt, idque nominis patriarchae Alexandrino primum datum, et poſtea Romam delatum eſſe, contendunt; hoc ipſo ſignificantes, Romanos pontifices adpellationis huius priuilegium perperam ſibi ſolis vindicare. Sed auctor noſter luculenter demonſtrat, non vni alicui epiſcopo, aut patriarchae, hocce nomen olim fuiſſe tributum, quin potius communem omnium fuiſſe adpellationem; quippe qui *eccleſiae patres*, itemque *patres clericorum* dicti ſint; *papam* autem nihil aliud ſignificare, quam *patrem*. Immo TERTVLLIANVM in libro de *pudicitia cap. XIII.* de epiſcopo quodam, poenitentes recipiente, loquentem, eum *benedictum papam* adpellitare. Eiusdem generis eſt, quod itidem praeclare docet, non ſolis epiſcopis Romanis, ſed et aliis quandoque *patris patrum*, et *epiſcopi epiſcoporum* nomen datum. Vnde rurſus maximopere falluntur Romanenſes, quando, in eiusmodi adpellationibus ſingulare cauſſae ſuae ſe inueniſſe praeſidium, ſibi perſuadent. Immo et hoc addit auctor, atque luculenter euincit, omnes epiſcopos olim *vicarios Chriſti* nuncupatos eſſe: *Quae adpellatio*, inquit, *non minori eis iure competebat, quam illis, qui poſterioribus temporibus, eam ſibi ſolis vindicare auſi ſunt.* Quo ipſo iterum Romanenſibus argumentum

tum eripitur, quo ad tuendam pontificis sui supremam potestatem vti, illis solemne est. Vltimo denique loco obseruat, episcopos etiam *angelos ecclesiae* dictos, et hinc verbis apostolis, *1. Cor. XI, 10.* de quibus acriter viri docti inter se disputant, lucem adfundit.

Atque haec eum in finem a nobis adlata sunt, vt praestantiam operis huius omnes inde intelligerent; et licet eruditissimus auctor aliquando ecclesiae suae placita sequatur, haec tamen non obstare, quo minus plurima inde ad omnes, qui illud legerint, redundare queant commoda. Id certum, positumque extra controuersiam, nullum in hoc genere extare scriptum, quo integra velut totius antiquitatis ecclesiasticae imago exhibeatur, quod cum hocce comparari, multo minus eidem praeferri queat. Hinc et nullus plane dubito, quin vir ille clarissimus, qui in latinum sermonem ex anglicano illud transtulit, omnibus, qui hasce litteras recte aestimare didicerunt, rem fecerit longe gratissimam. Eoque maiori laude dignus est, quo exquisitiorem adhibuit diligentiam, vt mentem sententiamque adcurate non minus, quam perspicue et eleganter, exprimeret. Immo ne quid deesset, quod librum huncce omnium vsibus aptum redderet, testimonia patrum ab auctore laudata ipsemet euoluit, et vt summa fide exhiberentur, omnem nauauit operam. Plura non addo, cum ipsa operis huius lectio, quid ex eo sperandum aut exspectandum sit, quemlibet omnium optime condocere queat. Scribebam Ienae die XI. Febr. MDCCXXIV.

IOAN. FRANCISCVS BVDDEVS,
Theol. D. et P. P. O.

PRAEFATIO INTERPRETIS

QVando ipſe celeberrimus harum *Originum* ſiue *Antiquitatum Eccleſiaſticarum*, quarum libri duo priores in latinum ſermonem a me translati nunc in publicum prodeunt, auctor de tota inſtituti ſui ratione lectorem, quantum ſatis eſt, monuit; Venerandus etiam Theologus Ienenſis, D. D. IO. FRANC. BVDDEVS in præfatione ſua in laudem & commendationem huius operis multa præclare & vere dixit: non eſt, quod aliqua huiuscemodi monitionum acceſſio a me exſpectetur. Pauca tamen habeo, quæ ad hanc latinam editionem praecipue attinent, non omnino prætermittenda.

Primum quidem de libri verſione beneuolo lectori adſeuerandum duxi, me in ea adornanda id egiſſe fideliter, vt verbis auctoris mei non tantum alienum ſenſum ne darem, ſed vt ea etiam perſpicue & plane redderem. Quod an vbique ſatis feliciter & ex ſententia a me præſtitum ſit, alii vtriusque linguæ callentes iudicabunt. Qui ſi cubi me aberraſſe deprehendent (neque enim, vt cum auctore loquar, mihi adeo Suffenus ſum, vt hoc a me alienum putem): veniam mihi eo confidentius promitto, quod *Belgicæ* verſionis auctor, ipſa natione & lingua *Anglus* & idoneus alioquin popularis

laris ſui interpres, heic ibi erraſſe (*) mihi obſeruatus eſt. Taceo, quod ſemel atque iterum quædam omiſſa (**) eſſe, viderim. Latinitatis ſtudioſus quidem, ſed non ſuperſtitioſe tenax fui. Chriſtianis enim, quorum in ritus & conſuetudines commentatus eſt auctor noſter, nomina & res multæ peculiares atque propriæ ſunt, auctoribus, vt vocantur, claſſicis ignotæ, quæ idcirco horum vocabulis & phraſibus non ſemper perſpicue ſatis reddi poſſunt. Malui igitur non numquam minus latine quam minus ſignificanter loqui.

Deinde de teſtimoniis ab auctore allegatis non nihil dicere viſum eſt. Clariſſimus videlicet BINGHAMVS ad calcem cuiusque paginæ bene multa auctorum loca notauit, quibus relationes ſuas ſuperſtruxit. Ex his quidem nonnulla, præſertim ea, quæ ex patribus & auctoribus latinis citauit, lectoris conſpectui plene interdum, vt plurimum autem carptim deſcripta, exhibuit. Pleraque vero nominauit tantum, ab ipſo lectore euoluenda. Qua de re, vbi ad translationem iam adgreſſus eram, me quidam monuerunt, ſibi non vtile tantum ſed neceſſarium etiam videri, vt omnia teſtimonia integre exſcriberentur. Pauciſſimis enim datum eſſe, vt tot libros euoluerent, in eorumque allegatis locis probationes quærerent examinarentque, adeoque lectorem non poſſe non manere dubium, an ea, quæ auctor proponat, indicatis teſtimoniis ſatis ſint confirmata. Quæ quum ita omnino ſeſe habere perſuaſus eſſem, eorum conſilio me ob-

(*) vid. e. g. lib. II. c. XI. §. III. vbi verba: *For in Africk at the time of the Collation of Carthage &c.* ita contra ſenſum reddidit: *Want als in Africa het Bisdom van Carthago ſtond begeeven te worden.*

(**) vid. lib. II. c. III. §. V. vbi hæc: *which was always performed by a Synod of Bishops;* non vertit. Item lib. II. c. X. § II omiſſa ſunt: *For Strangers, who were unknown to the People, were not reckoned qualify'd by the Canons.* lib. II. c. XV. §. I. deſunt haec: *And from this he had the name of Interceſſor and Interventor.* Lemmata paragraphorum ſæpiſſime (culpa, reor, typothetarum) abſunt.

 ſequu-

ſequuturum recepi. Itaque ingreſſus ſum viam primo quidem intuitu facilem & planam, quam vero in progreſſu ſatis difficilem & ſalebroſam eſſe cognoui. Primum enim non multo poſt auctores quidam mihi deeſſe cœperunt. Inueni equidem in officina orphanotrophei noſtri libraria inſignem librorum etiam compactorum copiam, ab eo, qui huic officinæ diuino nutu inde a primis eius initiis præeſt, magna atque laudanda induſtria per multos annos collectam, ex qua plurimos eosque vtiliſſimos ac rariſſimos depromere mihi licuit. Non paucos tamen ad hunc laborem mihi omnino neceſſarios in ea deſiderari, animaduerti. Horum ergo nonnullos partim e publicis, quae heic aperiuntur, (inter quas ipſa dicti orphanotrophei, a memorata officina libraria ſeu bibliopolio diuerſa, referenda eſt,) partim priuatis bibliothecis, conquiſiui & accepi mutuo. Quosdam vero, cum primis *Anglicanos*, reperire nusquam potui. Deinde in euoluendis iſtis libris non exigua difficultas ſæpe mihi ſubnata fuit. Editiones, quas ad manus habui, ab iis, quibus vſus fuerat auctor, plerumque fuerunt diuerſæ, ideoque allegata loca iis, quas indicauit, paginis non inueni Præterea allegationes, (quod viri celeberrimi pace dixerim) non raro vagas atque erroneas deprehendi. *Vagas* quidem, dum librum aliquem longiorem (exempli gratia IVSTINI M. & ATHANASII *Apologias*, NAZIANZENI *Orationes*, CHRYSOSTOMI *Homilias*, HIERONYMI *Epiſtolas*, *Conciliorum Actiones* &c.) ſine vllo ſectionis & paginæ indicio citauit. *Erroneas* autem, dum eo loco, ad quem prouocauit, nihil eorum, quæ dixit, exſtare vidi. Hinc vel vnius vocabuli gratia longam ſæpenumero orationem, apologiam, epiſtolam aut aliud ſcripti genus legere atque iterum legere neceſſe habui. Quod ſi poſt aliquot horas continuas tandem inueni, quod quæſiui; editionis meæ librum, ſectionem, paginam & id genus indices alios adſcripſi, auctoris indicibus vel vna additis, vel, ſi aperte falſi fuerunt,

fuerunt, omiſſis: ſin autem in inueſtigando operam & oleum, quod aiunt, perdidi; paucis verbis, vt plurimum vero appoſito hoc ſigno †, id ipſum indicaui (*).

In ipſis autem transſcribendis teſtimoniis ita verſatus ſum, vt, ſi illa e græcis patribus & auctoribus fuerunt petenda, ipſa illorum verba græca ponerem, latinamque eorum verſionem, in gratiam linguæ græcæ expertium, ſimul adderem: niſi hæc in ipſo auctoris ſermone iam exſtaret. Ille enim ſæpiſſime auctorum ſuorum verba, *anglice* quidem reddita, ſuis intermiſcuit, quæ ego inibi lingua latina, verſioni meæ conſentanea, exhibeo. Latinorum autem verba ibidem vel in adnotationibus latine ſiſti oportuiſſe, per ſe patet. Non ingratum autem lectori futurum puto, quod nonnumquam loca paullo longiora deſcripſi, vbi neruum probandi, cui intentus auctor fuit, ſæpe duobus tribusue verbis indicari potuiſſe, quis exiſtimauerit. Etſi enim ipſe auctor multa teſtimonia hoc modo excerpſit (quod a ſcopo ipſius haud alienum fuit, quando lectori *Anglicano* vulgari potiſſimum ſe ſcripſiſſe profitetur): mihi tamen teſtimonia in contextu & cohærentia ſermonis ob oculos ponere placuit, quod lectorem de eorum ſenſu & probandi virtute alias ex vero iudicare non poſſe credidi. Quod ſi quem locum nimis longum (**) eſſe vidi, ſatius omnino duxi in ſola allegatione acquieſcere, quam aliquot chartæ latera complendo libri molem illiusque ſimul ſumtus atque pretium adaugere.

Hæc ſunt, quæ de hac primi voluminis editione monere volui. De reliquorum voluminum verſione nihil certi

(*) Ad lib. II. c. XIII. §. I. not. (s) p. 178. hoc ſignum ex errore poſitum eſt adeoque delendum.

(**) vid. e. g. lib. I. c. V. §. IV. not. (f) p. 45. lib. II. c. XIII. §. IV. not. (w) p. 189. &c.

promitto, ne diuinæ prouidentiæ, a qua res mortalium pendent, temere anteuertere velle videar. Quod ſi Deus longiorem huius lucis vſuram, vires animi & corporis, neceſſarium etiam otium conceſſerit, & ſi has huius operis primitias publico gratas eſſe intellexero, fieri poteſt, vt conſentientibus & approbantibus iis, quorum conſilio hunc laborem ſuscepi, in incepto pergam.

Quod reliquum eſt, beneuolum lectorem adhuc rogo, vt ſi qua errata typographica obſeruauerit, ea ipſe emendet. In parando enim exemplari ad finem vsque occupato aliisque negotiis diſtricto mihi non licuit ea inueſtigare & colligere. Duo tamen ex improuiſo mihi occurrerunt, primum quidem p. 233. lin. 10. *ipſo*, quod *ipſi* & p. 343. l. 8. *viduæ* quod *viduas* exſcribi debebat.

Deo autem O. M. pro auxilio mihi præſtito gratias ex animo ago ipſumque oro, vt hanc qualemcumque operam meam infructuoſam eſſe ne patiatur. Scripſi Glauchæ ad Halas Magdeburgicas Nonis Martiis A. O. R. MDCCXXIIII.

IO. HENR. GRISCHOVIVS.

SVMME

SVMME REVERENDO DOMINO

AC IN DEO PATRI,

IONATHANI,

DIOECESIS WINCHESTRIENSIS

EPISCOPO,

NEC NON

NOBILISSIMI ORDINIS PERISCELIDIS

PRAESVLI,

A DEO SALVTEM ET PROSPERI-

TATEM.

DOMINE SVMME REVERENDE,

Osteaquam hasce Collectiones in publicam dare lucem animum semel induxeram, haud opus mihi fuit diuturna deliberatione, cui eas primum offerrem. Sunt eæ ipsæ lucubrationum mearum sub Tua gubernatione atque inspectione primitiæ. Primitias autem laboris singulorum Tuorum clericorum iure quodam Tuo TE *vendicare* TIBI *posse sentio: nec perperam ita sentire mihi videor, præsertim si res, in quibus ipsorum occupata est industria, muneris, in quo constituti sunt, rationibus conueniant, & ad amplificandam in orbe terrarum rei christianæ cognitionem quodam modo spectent. Argumentum, quod in hoc libro tractandum sumsi, quum ad antiquos ritus ac consuetudines ecclesiæ primitiuæ illiusque cum primis clericorum statum enarrandum attineat, eiusmodi omnino est, vt illud in se consideratum eius dignitatis Viro, cuius* TV *es,* DOMINE, *non posse non probari persuasus sim: quippe cuius cura non tantum in priscæ doctrinæ puritate conseruanda, sed etiam in antiqua disciplina & primitiuæ pietatis praxi restituenda inflammandaque versatur: & si isthæc tractatio ipsius rei magnitudini aliquatenus respondet, eo magis* TIBI *arrideat, necesse est: siquidem poma aurea in argenteis apposita patinis tanto pulcriora apparent. Equidem facile largior,*

gior, argumentum hoc ſublimius eſſe & copioſius, delicatius atque difficilius, quam vt ab vno aliquo mortali pro eo ac decet tractari & exhauriri poſſit: tantum abeſt, vt a me id factum eſſe, profitear. Quod igitur a TE, DOMINE, *me impetrare poſſe, arbitror, hoc eſt, vt erroribus heic a me admiſſis, quos* TV, *quæ eſt mirifica ingenii Tui vis & ſagacitas, facile perſpicies, pro Tua dexteritate atque humanitate condones. Non omnino nulla, fateor, mihi ſpes eſt, fore, vt cum ipſius materiæ obſcuritas & difficultas, tum vero maxime rerum mearum anguſtia, quando a ſufficiente librorum ſupellectile minus inſtructus huic labori vacare neceſſe habui, huius libri vitiis aliquam excuſationem conciliet. Et ſi hoc beneuolentiæ genus tantummodo a* TE, DOMINE SVMME REVERENDE, *obtinuero, vt inſtitutum meum rectum bonumque eſſe iudices; (vti ego quidem bonæ intentionis iam pridem mihi conſcius ſum, quod omnes meos labores publico eccleſiæ commodo conſecrauerim;) nouus animo meo vigor accedet, vt iſtas difficultates nihil moratus ad cæteras huius operis partes, quæ reſtant, impigre atque alacriter adgrediar, in quibus elaborandis tanto ſtudioſior futurus ſum, ſi quidem abs* TE *id ratum haberi cognouero. Tanti approbatoris præſidium & inſtigatio eo etiam fortaſſis generatim valebit, vt multorum aliorum, qui ad eccleſiæ commoda promouenda me longe aptiores ſunt, ſtudia accendantur. Neque vero thronum epiſcopalem, quem in hac dioeceſi felici omine conſcendiſti, melius* TIBI *me gratulari poſſe iudico, quam vt eiusmodi*

exoptatissimos clericos TIBI *apprecer, quorum doctrina & industria, pietas & religio sapientissima Tua gubernatione excitatae, zelique Tui ac perseuerantiae exemplo animatae, ipsis etiam difficillimis in carcerem missionis temporibus idoneos eos reddant, ad quasuis officii sui partes ita obeundas, vt hoc ipso dioecesis Tua gloria & ornamentum praesentis & exemplar atque incitamentum futurae ecclesiae euadat.* *Ita ex animo precor*

NOMINI TVO SVMME REVERENDO

deuinctissimus Cliens

IOSEPHVS BINGHAMVS.

PRAEFATIO AVCTORIS.

Vum hoc volumen, quod nunc in vulgus exit, aliqua duntaxat pars maioris cuiusdam operis sit, lector, credo, volet, vt de vniuersa negotii ratione & caussis, quibus ad illud suscipiendum inductus sim, strictim sibi exponam. Quod mihi est in animo consilium eo tendit, vt ecclesiæ christianæ antiquitates facili quadam & compendiaria ratione ita tradam, quemadmodum alii *græcas*, *romanas* & *iudaicas* antiquitates tradiderunt; non vt historicam aliquam vel chronologicam rerum omnium in ecclesia continuata serie gestarum narrationem conscribam, (cuius generis librorum non adeo magna inopia est,) sed vt antiquas consuetudines ritus & praxes ecclesiæ sub certa & propria quædam capita redigam, vbi lector singulos quosque ritus & consuetudines illico inuenire possit, quæ christianis per quatuor vel quinque priora sæcula, intra quæ disquisitiones meas in hisce libris vbique coërceo atque contineo, fuerunt vsitatæ. Inficias ire non possum, æmulatione quadam (non vitiosa tamen, opinor) me commotum esse, quod tot viros doctos in colligendis ac publicandis antiquitatibus *græcis* & *romanis* tanta cum industria versari viderem, nullo interim (quod ego sciam) libro exstante, qui completam antiquitatum ecclesiasticarum collectionem ea quidem methodo, qua nunc fit, exhibeat. BARONIVS quidem & CENTVRIATORES *Magdeburgici* & alii quidam historiæ ecclesiasticæ scriptores multarum rerum huius generis in historiæ suæ progressu fecerunt mentionem: at enim vero res istæ in tam vastis voluminibus hic illic ita dispersæ iacent, vt pauci lectores ex paucis istis, qui ea volumina legere sustinent, inueniantur, qui sparsas eorum obseruationes colligere, apta quadam methodo disponere atque ita vni obtutui sistere adlaborent. Sunt auctores alii multi, qui in hæc illaue antiquitatis ecclesiasticæ capita egregie commentati sunt, ex quibus forte GRONOVIVS aliquis aut GRAEVIVS multo meliorem antiquitatum epitomen excerpserit, quam nunc quidem in

 orbe

orbe terrarum reperitur. Quemadmodum autem nullus vmquam tale opus adgressus est, ita, etiamsi illud produceretur, non tamen a quouis vulgari lectore, cuius præcipue vsui has collectiones destinaui, emi atque legi posset. Datur tertium genus scriptorum, qui itidem vtilem operam in explanandis & illustrandis diuersis antiquitatis ecclesiasticæ partibus, occasione suarum adnotationum & obseruationum in nonnullos antiquos scriptores, præstiterunt, cuiusmodi sunt curiosæ obseruationes ALBASPINAEI, IVSTELLI, PETAVII, VALESII, COTELERII, BALVZII, SIRMONDI, GOTHOFREDI, FABROTI, BEVEREGII episcopi, & multorum aliorum, qui veterum patrum opera & conciliorum canones cum præclaris & eruditis adnotationibus ediderunt. Sed hæ iterum in tot ac tantis voluminibus iacent dissipatæ, non vllo ordine alio, quam quem auctores, in quos commentati sunt, admittere voluerunt, vt adeo pro apte dispositis antiquitatum ecclesiasticarum collectionibus ab illis ipsis, quibus eas nec emendi facultas nec legendi tempus deest, reputari atque adhiberi haud queant. Præter hosce alii adhuc scriptores sunt, qui ex instituto antiquos ecclesiæ ritus, libris huic argumento speciatim accommodatis, enarrare adgressi sunt; vti GAVANTVS, CASALIVS, DVRANTVS & multi alii ecclesiæ *Romanensi* addicti: Sed hi scriptores curioso & intelligenti lectori nequaquam faciunt satis, & id quidem ex diuersis rationibus: I. quia eorum relationes admodum imperfectæ sunt, vtpote in parte antiquitatis ecclesiasticæ liturgica potissimum subsistentes, præter quam vero multæ res aliæ explicationis indigæ occurrunt, quas ne attingunt quidem, tantum abest vt explanent. II. quia in istius partis tractatione collectionibus GRATIANI & istiusmodi recentiorum scriptorum monimentis innituntur, & testimonia ex spuriis antiquorum Paparum epistolis adferunt, quæ iam pridem explosæ sunt, nec vllum antiquitatis nomen in cuiuspiam candidi ac prudentis scriptoris iudicio sustinent. Cum primis autem eorum scripta minus idonea habentur, quod III. omne eorum consilium eo tendit, vt nouellis ecclesiæ *Romanensis* consuetudinibus colorem addant, speciemque inducant antiquitatis. Quo intuitu antiquos ritus sæpenumero non suo natiuo & proprio, sed fictitio ornatu lectoris conspectui repræsentant, vt hodierni æui ritibus similes videantur. Ipse Cardinalis BONA temperare sibi non potuit, quin in istiusmodi scriptores inueheretur. *De sacris*, inquit (*), *Ecclesiæ ri-*

(*) Bona de Reb. Liturg. lib. I. c. XIIX. n. 2.

ribus

tibus, eorumque veneranda antiquitate illi procul dubio male merentur, qui priscos mores præsentis temporis consuetudine metientes, omnem veterem disciplinam ad huius æui praxin expendunt, ea persuasione decepti, quod nihil vmquam ab iis vsibus diuersum fuerit, quos a parentibus & præceptoribus didicerunt. Quod si aliquando priscorum Patrum monumenta euoluunt, quæ in illis obscura sunt obscuriora reddunt, veterem ecclesiam cum præsenti comparantes: & si forte in aliquid incidunt, quod ab hodiernis ritibus discrepet, subsistunt & nutant, vel inconsulto respuentes vel falsa interpretatione in alienum sensum detorquentes, quidquid a suis præiudicatis opinionibus abhorret. Ex quo fit, vt in maximos errores, inque rituum ecclesiasticorum confusissimam perturbationem labantur, quia nimirum illorum caussas & fundamenta, ac ipsasmet definitiones ignorant, quas bene percipere nemo potest, nisi ideam & imaginem antiquæ disciplinæ in mente habeat. Multa quidem vocabula nobis & priscis patribus communia retinemus, sed sensu ab eo, quem tunc habebant, nonminus alieno, quam nostra tempora a primis post Christum sæculis remota sunt, vt palam fiet, cum de oblatione, de communione, deque aliis partibus diuini sacrificii differemus. Ingenua hæc confessio est; & iusta animaduersio in studium sectæ, quod scriptores eiusdem cum ipso ecclesiæ produnt; non minus autem idonea ratio, mea quidem sententia, est, cur a nullo huius ecclesiæ scriptore exactam institutionem de antiquitatibus exspectare possimus. Etsi enim alii minus quam alii erroribus indulgent, & non numquam occasione ita ferente paullo apertius & liberius, quam quidem reliqui ipsorum fratres, loqui audent: attamen ipse BONA, posteaquam alios ita castigauit, in eumdem plane errorem præceps ruit, & suæ ipsius reprehensioni fit obnoxius. Et HABERTVS, vir alioquin doctissimus & admodum ingenuus, qui de rebus *Græcorum* liturgicis, vt BONA de *Latinorum*, scripsit, sæpe ex præiudicata opinione communibus scriptorum partis suæ erroribus abripitur, qui omnem mouent lapidem, vt næuos ecclesiæ, cuius in communione viuunt, astute celent atque dissimulent. Vt adeo, si accuratam antiquitatum ecclesiasticarum enarrationem habere cupiamus, ab ecclesiæ Protestantis quodam auctore eam exspectemus, necesse sit, qui maiori cum libertate minoreque præiudicatarum opinionum periculo de primitiuæ ecclesiæ ritibus ac consuetudinibus scribere potest. At enim vero pauci admodum inter hos reperiuntur, qui in hoc studio paullo longius progressi fuerint; plerique ex nostratibus tantum ex an-

tiquitatibus ecclesiasticis collegisse & explicuisse satis habent, quantum ad detegendos errores & ostendendam nouitatem Papatus necessarium esse ducunt, ad minutiorem & specialiorem rerum considerationem, quæ in controuersiis, quas cum *Romanensibus* habent, nullam eis vtilitatem præstant, haud descendentes. HOSPINIANVS quidem ineunte Reformatione diuersa satis ampla volumina de *origine templorum*, *diebus festis*, *monachatu* vna cum *historia sacramentaria* conscripsit: verum vt illa valde paucas res in se continent, ita recentiorum relationum plena sunt; vnde lectori nonnumquam fastidium creant, neque tamen integram consuetudinum primitiuæ ecclesiæ narrationem tradunt. SPALATENSIS in libris suis *de republica ecclesiastica* paullo vlterius excurrit; sed generatim sibi terminum in controuersiis papisticis statuit, & pleraque ex GRATIANO & iure canonico adfert; qui quidem ipsi idonea argumenta κατ' ἄνθρωπον suppeditant aduersus istos, quibuscum ei res est, sed in aliis casibus genuinæ historiæ nomine venire isti libri non possunt. SVICERI *Thesaurus Ecclesiasticus* res multo plures sigillatim expositas complectitur, & reuera optimus eruditionis thesaurus est, qui in hoc genere vmquam in lucem prodiit: sed tamen collectiones eius præcipue ex *græcis* patribus depromtæ; & ad modum duntaxat vocabularii seu lexici cuiusdam, in quo verba & res præcise ordine alphabetico explanantur, congestæ sunt. Maxime methodica huiusmodi rerum expositio, quam quidem ego vidi, eruditi nostri GVILIELMI CAVEI est, in excellentissimo eius libro de *Primitiuo Christianismo*; in quo succincte quidem at perspicue multos antiquos ritus & consuetudines tradit, quæ alibi ordinarie non occurrunt. Quum autem potissimum ipsi propositum fuerit, vitam & mores priscorum christianorum commendare, & nostri æui homines ad eorum imitationem incendere, haud necesse habuit, multas res alias sigillatim persequi, quæ licet in se vtiles essent, non tamen spectari poterant, tanquam ad eius institutum facientes, & ob hanc caussam, credo, de industria eas prætermisit. Exstant alii quidam libri, quos ego quidem non vidi, ex inscriptionibus autem coniicio, quod huius forte generis sint; nimirum BEBELII *Antiquitates Ecclesiasticæ*, MARTINÆI *de Ritibus Ecclesiæ*, HENDECII *de Antiquitatibus Ecclesiasticis*, QVENSTEDTI *Antiquitates Biblicæ & Ecclesiasticæ*: sed qualescumque hi fuerint, propositum meum non præripient, quod eo maxime spectat, vt lectori *Anglicano* integram antiquitatum ecclesiasticarum collectionem lingua

gua vernacula profpiciam, cuius hoc volumen fpecimen aliquod exhibet. Quod fi hoc ipfum publico prodeffe & beneuole acceptari intellexero, reliquas operis partes (prout tempus & res meæ id permiferint) fecundum fciagraphiam, quam heic fubiungo, vel cum aliqua variatione, fequuturas effe, recipio. Proxime de inferioribus clericorum ordinibus agam, quemadmodum heic de fuperioribus differui: deinde de electione & ordinatione clericorum & diuerfis eorum proprietatibus, qui ordinari debebant: de privilegiis, immunitatibus & reditibus clericorum & diuerfis legibus & regulis ad eorum functionem fpeciatim attinentibus. His fubiungam narrationes de antiquis Afcetis, Monachis, Virginibus ac Viduis ad minifterium ecclefiæ quodammodo fpectantibus. Poftea fequetur relatio de antiquis ecclefiis earumque diuerfis partibus, vtenfilibus, confecrationibus, immunitatibus vna cum notitia de antiqua diuifione ecclefiæ in prouincias, diœcefes, parochias, deque iftius diuifionis origine. Tum loquar de cultu ecclefiaftico, facturus initium de catechumenorum inftitutione, diuerfasque eorum ftationes ante baptifmum defcripturus, & deinceps de baptifmo ipfo, eique adnexa confirmatione dicturus. Hinc progrediar ad alios folemnes cultus diuini actus, nimirum ad pfalmodiam, fcripturæ facræ lectionem, & diuini verbi prædicationem, quæ præcipua antiqui cultus ecclefiaftici pars erat: Porro agam de eorum precationibus & diuerfis ritibus ac confuetudinibus inibi obferuatis; vbi fimul de vfu liturgiarum & orationis dominicæ non nihil monendum erit; & de precibus Catechumenorum, Energumenorum ac Pœnitentium; quæ vniuerfa cultus ecclefiaftici pars *Miffa Catechumenorum* dicebatur; deinceps de *Miffa Fidelium* feu facræ communionis ritibus; vbi de ratione ipforum oblationum & celebratione euchariftiæ, quæ femper erat ordinarii cultus ecclefiaftici claufula. Pofthac particulatim differam de eorum ieiuniis, diebus feftis, ritibus nuptialibus & funeralibus, nec non de antiquæ difciplinæ ecclefiafticæ exercitio; de modo habendi concilia & fynodos prouinciales, patriarchales & œcumenicas; de poteftate principum chriftianorum in conciliis & extra illa: de ratione & vfu *Litterarum Formatarum* & diuerfis earum generibus: de diuerfa temporis computandi ratione: cui addam relationem de ipforum fcholis, bibliothecis, & methodo educandi & inftruendi homines in vfum S. Minifterii; dicam etiam non nihil de diuerfis bibliorum translationibus inter eos vfitatis,

tis, & variis aliis miſcellaneis ritibus ac rebus, quæ ſub memoratorum capitum aliquod redigi commode non poſſunt; exempli gratia, de ratione iuriſiurandi, abſtinentia a ſanguine, frequenti ſigni crucis vſu, variis publicæ liberalitatis ac munificentiæ in pauperes generibus, de honoribus, quibus martyres ſuos proſequebantur, vna cum commemoratione adflictorum, & variorum crudelitatis inſtrumentorum, quæ gentiles ad eos defatigandum & excruciandum adhibuere. In quibus aliisque rebus ſimilibus tractandis, vt ſe ſe mihi obtulerint, eadem vtar methodo, qua in hoc volumine vſus ſum; illuſtrando antiquos ritus ex genuinis antiquitatis monumentis, & ſubiungendo opiniones optimorum quorumque ex recentioribus auctoribus, quos ad difficillimorum momentorum explicationem percurrendi copia mihi dabitur. Hoc ipſum, fateor, non raro mihi faceſſet negotium ob variorum librorum inopiam, quos nec videndi occaſio nec emendi facultas mihi ſuppetit: ſed hoc forte alios, qui ad fontes quaſi eruditionis ſedentes omnis generis libros in promtu habent, incitabit, vt laboribus meis ſuccurrant, & id quod molior, ad maiorem perfectionem prouehant; ſiquidem hoc eiusmodi argumentum eſt, quod numquam exhauriri poteſt, ſed vſque additiones & emendationes admittit. Præcipuum adiumentum, quo adhuc gauiſus ſum, ſummæ cuiusdam liberalitati debetur, *qui mortuus adhuc loquitur*; MORLEVM intelligo, celeberrimum illum epiſcopum, cuius memoria in doctorum & bonorum virorum animis ſemper virebit, qui præter multa alia caritatis ac munificentiæ, tanto Viro dignæ, documenta (exempli cauſſa augmentum paruorum quorumdam beneficiorum, ac commodi domicilii & alimenti pro pauperum clericorum viduis in hac diœceſi procurationem, &c.) ad promouendam inter clericos parochiales eruditionem inſignem librorum apparatum eccleſiæ *Wincheſtrienſi* teſtamento legauit. Neque hoc in minima felicitatis meæ parte pono, quod ex academia (vbi optima eruditionis ſubſidia ad manus ſunt) paullo citius me remotum diuina prouidentia generoſi cuiusdam Patroni beneficio, præter vllam meam ambitionem, in tali ſtatione collocauit, quæ mihi opportunam tam egregia, etſi non ita inſtructa, vt ego quidem vellem, bibliotheca vtendi occaſionem atque libertatem ſuppeditat. Sed vero huius rei mentio vt debitæ tanti antiſtitis recordationis gratia heic a me iniicitur, ita forte generoſos homines alios, quibus eadem facultas data eſt, inſtigabit, vt recentiorum

orum librorum post eius fata editorum supplementa addant, atque ita ipsius beneficium augeant perficiantque. Quæ res cum mihi ipsi tum aliis in simili vitæ ratione constitutis nouo subsidio auxilioque futura, nosque ad promouendam vtilitatem publicam magis idoneos redditura esset. Interim lector commode iis vti poterit, quæ non sine multo labore & industria a me collecta atque in ordinem redacta sunt. De sua ipse etiam lectione atque obseruatione iis addere potest, quemadmodum ego ad diuersos auctores, quos perlustrandi & adhibendi nactus sum occasionem, adnotationes feci. A quorum non nullis iisque eruditionis fama conspicuis circa delicatas quasdam & peculiares materias interdum dissentiendi aliquam mihi necessitatem imponi credidi: Numquam vero dissensum meum testatus sum, nisi rationes meas indicando, ipsosque ita reuerenter ac honorifice tractando, quemadmodum magnæ doctrinæ & dignitatis suæ intuitu tractari eos oportuit. Si qua in re ego ipse erraui, (quemadmodum ita mihi Suffenus non sum, vt errasse a me alienum putem) intelligens quisque lector ipse hoc diiudicabit, atque pro sua ingenuitate & candore corriget. Hoc tantum dico, me in deuitandis erroribus tam caute & studiose esse versatum, quam in eiusmodi difficili & curioso argumento fieri potuit; neque adeo multos errores heic repertum iri, sed doctis pariter & indoctis hunc librum vtilem futurum esse confido; ita quidem vt alios instituat, qui isthæc in ipsis fontibus legere nequeunt, aliis, qui quidem multa norunt, non autem semper ita in promtu omnia habent, in memoriam reuocet. Quod si vero iis, qui in hac eruditionis parte iam magnos progressus fecerunt, vtilitatem nullam attulerit, certe studiosæ iuuentuti & incipientibus prodesse, eosque tum ad antiquæ eruditionis studium excitare, tum ad illud recte capessendum præparare poterit. Accedit, quod mecum reputaui, non omnino deesse, qui quodam instinctu ad harum rerum studium ferantur, quibus vero tot antiquos patres & concilia comparandi facultas & legendi tempus deficiat. Et hisce opus tali modo adornatum, quod eorum manibus offertur, insignem vsum præstiterit, vt de primitivæ ecclesiæ statu & praxi inde erudiantur, cum meliorem occasionem hoc ipsum perdiscendi non habeant. Si hoc vel vllo alio respectu has Collectiones (quæ honori antiquæ & commodo præsentis ecclesiæ destinatæ sunt) ad præfixum mihi scopum vtiles esse cognouero, operam meam & tempus non male me locasse, existimabo.

ΣΥΝΟΨΙΣ.

LIBER PRIMVS

De Christianis generatim, de diuersis eorum nominibus, distinctionibus, & gradibus Catechumenorum Laicorum & Clericorum.

CAPVT PRIMVM

De diuersis Christianorum nominibus & appellationibus honorificis, quas sibi ipsi tribuerunt, & quibus sese ab aliis distinxerunt.

§. *I. Christiani primum vocati* Iessæi *&* Therapeutæ, πιστοὶ, ἐκλεκτοὶ *&c.* pag. 1.
§. *II. De nomine technico* ἰχθὺς *& Pisciculi.* 4.
§. *III. Christiani cur vocati Gnostici.* ibid.
§. *IV. Nonnumquam appellati* Theophori *&* Christophori. 5.
§. *V. Interdum, quanquam rarius*, Christi. 7.
§. *VI. Christiani omnia nomina sectaria & humanas appellationes vehementer auersati.* ibid.
§. *VII. De nomine* Catholici *& eius antiquitate.* 11.
§. *VIII. Quo sensu omnes Christiani dicti sint* Ecclesiastici. 12
§. *IX. Christiana religio dicta* δόγμα *& Christiani* οἱ τοῦ δόγματος. ibid.
§. *X. Christiani ab gentilibus etiam vocati* Iudæi. 13.
§. *XI. Christus ab ethnicis plerumque vocatus* Chrestus, *& Christiani* Chrestiani. 14.

CAPVT SECVNDVM

De contumeliosis nominibus, quibus Iudæi, Infideles & Hæretici Christianos appellarunt.

§. *I. Christiani a Iudæis & gentilibus* Nazareni *vocati.* 15
§. *II. Et* Galilæi. 17

§. *III.*

§. *III. Item* Athei. *p.18.*
§. *IV. Nec non* græci *& Impostores.* ibid.
§. *V. Magi.* 20.
§. *VI. Noua superstitio.* 21.
§. *VII. Christiani cur vocati* Sibyllistæ. 22.
§. *VIII. Biathanati.* ibid.
§. *IX. Parabolarii* & *Desperati.* 24.
§. *X. Sarmentitii* & *Semaxii.* ibid.
§. *XI. Lucifuga Natio.* 25.
§. *XII. Plautina Prosapia & Pistores.* ibid.
§. *XIII. Quibus nominibus ignominiosis hæretici Christianos orthodoxos onerauerint.* 26.
§. *XIV. Christiani vocati* Psychici *a* Montanistis. 27.
§. *XV.* Allegoristæ *a* Chiliastis. 28.
§. *XVI.* Chronitæ *ab* Aëtianis; Simplices *a* Manichæis; Anthropolatræ *ab* Apollinaristis. 29.
§. *XVII.* Philosarcæ *&* Pilosiotæ *&c. ab* Origenistis. 30.
§. *XVIII.* Synagoga Antichristi *&* Satanæ *a* Luciferianis. 31.

CAPUT TERTIUM

De diuersis hominum in Ecclesia Ordinibus.

§. *I. Tres hominum ordines in Ecclesia Christiana ἡγέμενοι, πιςοὶ, & κατηχέμενοι* 31.
§. *II. Fideles heic stricte sumti pro baptizatis laicis.* 32.
§. *III. Catechumeni, vt imperfecta membra Ecclesiæ, admissi.* 33.
§. *IV. Hæretici Christianis non adnumerati.* ibid.
§. *V. Pœnitentes &* Energumeni *in eadem cum Catechumenis classe locati.* 35.

CAPUT QUARTUM

Specialior disquisitio de πιςοῖς, seu Fidelibus; nec non de titulis honorificis & priuilegiis ipsorum præ Catechumenis.

§. *I. Fideles alias vocati φωτιζόμενοι.* 36.
§. *II. Et οἱ μεμυημένοι, Initiati.* ibid.

§. *III. Et τέλειοι, Perfecti.* p 37.
§. *IV. Cari Dei, Filii Dei, ἅγιοι &c.* ibid.
§. *V. Priuilegia* Fidelium: I. *Participare sacram eucharistiam.* 38.
§. *VI.* II. *Omnibus Ecclesiæ precibus interesse.* 38.
§. *VII.* III. *Recitatio orationis dominicæ alia Fidelium prærogatiua, vnde ea vocata est εὐχὴ πιςῶν, Oratio Fidelium.* 39.
§. *VIII.* IV. *Ad audiendos sermones de profundissimis christianæ religionis mysteriis admittebantur.* 40.

CAPVT QVINTVM

De distinctione inter Laicos & Clericos; & de huius distinctionis vetustate.

§. *I.* Fideles *alias vocati* Laici, *ad* distinguendum *eos a Clericis.* 41.
§. *II. Vetustas huius distinctionis aduersus* Rigaltium, Salmasium *&* Seldenum *demonstrata.* ibid.
§. *III. Ad obiectionem e 1 Petr. V, 3. respondetur.* 42.
§. *IV. Distinctio inter officia Laicorum & Clericorum semper obseruata.* 43.
§. *V. Laici etiam vocati* Βιωτικοὶ, Sæculares. 46.
§. *VI. Et* ἰδιῶται *seu* homines priuati. 47.
§. *VII. Quinam proprie vocati sint* Clerici. 48.
§. *VIII. Nomen* Clericorum *non numquam inferioribus tributum ordinibus.* 49.
§. *IX. Ratio nominis* Clericorum. ibid.
§. *X. Omnes Clerici vocati* Canonici. 50.
§. *XI. Et τάξις τοῦ βήματος, ordo sanctuarii.* 52.

LIBER SECVNDVS

De diuersis Clericorum ordinibus in primitiua Ecclesia.

CAPVT PRIMVM

De origine Episcoporum: Et quod ordo fuerint a Presbyteris distinctus in Ecclesia primitiua.

§. I.

§. I. Quid veteres per distinctos Episcoporum & Presbyterorum ordines intelligant. p. 53.
§. II. Episcoporum ordo Presbyterorum ordine semper superior habitus est. 55.
§. III. Ordo Episcoporum ab Apostolis institutus. 58.
§. IV. Index seu catalogus Episcoporum, primum ab Apostolis ordinatorum. 60.

CAPVT SECVNDVM

De diuersis honorum titulis, quibus in primitiua Ecclesia Episcopi ornabantur.

§. I. Omnes Episcopi primum vocati Apostoli. 69.
§. II. Postea Apostolorum successores. 70.
§. III. Vnde quælibet Episcopi sedes sedes Apostolica dicta. 71.
§. IV. Episcopi vocati Principes populi. 72.
§. V. Præpositi, Antistites, προεστῶτες, πρόεδροι, ἔφοροι. 73.
§. VI. Principes Sacerdotum, Pontifices maximi, Summi sacerdotes &c.
§. VII. Quilibet Episcopus olim Papa, Pater salutatus.
§. VIII. Pater Patrum & Episcopus Episcoporum.
§. IX. Episcopi interdum vocati Patriarchæ. 80.
§. X. Et Vicarii Christi. 81.
§. XI. Et Angeli Ecclesiæ. 82.

CAPVT TERTIVM

De officiis Episcopi, tamquam distinctis a Presbyteris.

§. I. Triplex differentia inter Episcopos & Presbyteros, quod ad officii ac functionis eorum administrationem attinet 83.
§. II. I. In communibus functionibus, quæ ab vtrisque peragi poterant, Episcopus quidem potestate agebat libera & absoluta, Presbyteri autem tamquam dependentes ab Episcopo, eique subordinati. 84.
§. III. Quod speciatim in baptizandi & sacram cœnam distribuendi officio ostenditur. 85.
§. IV. Et in officio concionandi. 86.
§. V. II. Functio & potestas ordinandi Presbyteris numquam concessa. 88

§. VI. *Ordinatio per Presbyteros ab Ecclesia irrita facta.* p. 91.
§. VII. *Rationes quædam, quæ in contrarium adferri solent, examinantur.* 92
§. VIII. Tertium *discrimen inter Episcopos & Presbyteros: Presbyteri Episcopis suis rationem reddere debebant, sed Episcopi Presbyteris non item.* 96.
§. IX. *Potestas tamen Episcoporum non arbitraria sed per Canones diverso respectu limitata.* 98.

CAPVT QVARTVM

De potestate Episcoporum in Laicos, Monachos, subordinatos magistratus & omnes diœceseos suæ homines: & de ipsorum officio in dispensandis Ecclesiæ reditibus.

§. I. *Nemo ab Episcoporum iurisdictione exemtus in primitiua Ecclesia.* 100.
§. II. *Omnes Monachi Episcopo diœceseos, in qua viuebant, subiecti.* 101
§. III. *Nec non omnes subordinati magistratus in rebus ad spiritualem iurisdictionem attinentibus.* 103
§. IV. *Distinctio inter iurisdictionem temporalem & spiritualem; Episcopi potestas tota sub posteriore comprehensa.* 104
§. V. *De* litteris formatis *& de Episcoporum in dando illas quibusvis hominibus prærogatiua.* 106
§. VI. *De potestate Episcoporum in dispensandis Ecclesiæ reditibus.* 108

CAPVT QVINTVM

De officio Episcoporum intuitu totius Ecclesiæ Catholicæ.

§. I. *Quo sensu quilibet Episcopus totius Ecclesiæ Catholicæ Episcopus esse dicatur.* 111
§. II. *Quo sensu vniuersus orbis vna tantum diœcesis, & vnus tantum Episcopatus in Ecclesia esse dicatur.* 113

§. III.

§. *III. Exempla quorumdam actuum Episcoporum priuatorum, tamquam episcoporum totius Ecclesiæ catholicæ.* p. 114

CAPVT SEXTVM

De Episcoporum omni subiectione soluta ratione, vulgo *independentia*, speciatim tempore Cypriani & in Ecclesiis Africanis.

§. *I. Quid per Episcoporum omni subiectione solutam rationem, siue, vt vulgo dicitur,* Independentiam *aliorum ab aliis; nec non per solutam potestatem in sua ipsorum Ecclesia intelligatur.* 116
§. *II. Omnes Episcopi libertatem habebant peculiares sibi Liturgias formandi.* 117
§. *III. Nec non eamdem fidei Confessionem diuersimode exprimendi.* 118
§. *IV. Specialia ieiunia in ecclesiis suis indicendi.* 120
§. *V. Episcoporum Independentia in Ecclesiis* Africanis *omnium maxime conspicua.* 121

CAPVT SEPTIMVM

De Episcoporum potestate in audiendis & decidendis caussis sæcularibus.

§. *I. Episcopi in primitiua Ecclesia plerumque arbitri electi ab iis, qui inter se dissidebant.* 123
§. *II. Huius consuetudinis origo. Quis sit sensus verbi Paulini ἐξουθενημένος 1 Cor. VI, 4.* 125
§. *III. Hæc Episcoporum potestas legibus Imperatorum confirmata* 126
§. *IV. Non tamen concessa in caussis criminalibus: nec in aliis caussis, nisi inter litigantes de eligendis iis arbitris ante conuenisset.* 128
§. *V. Episcopi interdum Pr[...]eros, vel etiam Laicos suos, in his rebus in locum suum substituerunt.* ibid.

CAPVT OCTAVVM

De Episcoporum priuilegio deprecandi pro reis.

§. *I. De magna Episcoporum potestate & iure deprecandi pro reis apud magistratum ciuilem.* 129

§. II.

§. II. *Caussæ, quamobrem Episcopi pro quibusdam reis deprecati, pro aliis vero non deprecati sint.* p. 132

§. III. *In caussis ciuilibus & pecuniariis numquam pro aliis deprecati.* ib.

CAPVT NONVM

De præcipuis quibusdam honoris ac obseruantiæ, qua Episcopi ab omnibus omnino colebantur, significationibus.

§. I. *De antiquo more caput inclinandi ad recipiendam Episcoporum benedictionem.* 133

§. II. *De manuum ipsorum exosculatione.* 135

§. III. *De more occinendi Osanna non numquam erga ipsos adhibito sed non approbato.* ibid.

§. IV. *Quid per* coronam sacerdotalem *& salutandi formulam* per coronam *intelligatur.* 136

§. V. *Vtrum Episcopi olim mitram an aliud quoddam ornamentum gestauerint.* 137

§. VI. *De titulis* ἁγιώτατοι, sanctissimi *&c.* ibid.

§. VII. *Episcopi cathedris suis in ecclesia ab aliis distincti.* 140

CAPVT DECIMVM

De ætate & quibusdam præcipuis qualitatibus ac proprietatibus, quæ in iis requirebantur, qui ad Episcopatum prouehendi erant.

§. I. *Episcopus non debebat ordinari infra tricesimum ætatis suæ annum, nisi forte vir esset extraordinariis meritis clarus.* 142.

§. II. *Episcopi eligendi erant ex clericis eius ecclesiæ, cui præficiebantur.* 146

§. III. *Exceptiones quædam huius regulæ* [illegible] *bus casibus specialibus.* 148

§. IV. *Episcopis per inferiores ecclesiæ ordines eundum erat.* 149

§. V. *Diaconi poterant fieri Episcopi, etsi numquam ordinati Presbyteri.* 150

§. VI. *In casu necessitatis ex inferioribus ordinibus episcopi electi.* 152

§. VII. *Et in casibus quibusdam extraordinariis de ipsis Laicis Episcopi facti.* ibid.

CAPVT

CAPVT VNDECIMVM
De praecipuis quibusdam legibus ac ritibus circa Episcoporum ordinationem obseruatis.

§. I. *Episcopatus non vltra tres menses vacare debebat.* p. 157

§. II. *In quibusdam locis nouus Episcopus eligebatur ante, quam defunctus sepultus esset.* ibid.

§. III. *Exempla quaedam, quae ecclesias temporibus difficilioribus & durante persecutione diutius vacasse, condocent.* 158

§. IV. *Ad Episcopi cuiusdam ordinationem tres requirebantur Episcopi.* 161

§. V. *Ordinationes tamen per vnum Episcopum peractae pro validis etsi non legitimis habitae.* 164

§. VI. *Episcopus* Romanus *nihilo magis quam alius quispiam, solus ordinare poterat.* 166

§. VII. *Quemlibet Episcopum in sua ipsiusmet ecclesia ordinari oportebat.* 167

§. VIII. *Vetustius Episcopos ordinandi ritus.* 168

§. IX. *Formula precationis, quae in eorum consecratione adhiberi consueuit.* 169

§. X. *De eorum enthronisatione, de homiliis enthronisticis & litteris enthronisticis.* ibid.

CAPVT DVODECIMVM.
De lege, quae Episcopos in paruis oppidis ordinari vetat.

§. I. *Ratio legis de non constituendis Episcopis in paruis oppidis.* 171

§. II. *Exceptiones quaedam huius legis in* Aegypto, Libya, Cypro, Arabia, Asia minore *&c.*

§. III. *Rationes, ob quas in paruis locis Episcopatus erecti sint.* 175

CAPVT DECIMVM TERTIVM
De lege, quae duos Episcopos in vna ciuitate ordinari vetat.

§. I. *Lex & praxis vniuersalis ecclesiae, vnum tantum in ciuitate aliqua habere Episcopum.* 178

§. II. *Interdum tamen duo Episcopi, controuersiam aliquam dirimendi, aut inueteratum schisma tollendi caussa, fuerunt admissi.* 182

§. *III. Doctorum virorum opiniones de duobus in vna ciuitate Episcopis æuo Apostolico,* Iudæorum *quidem altero, altero* Gentilium. *p.* 184
§. *IV. Quo casu Coadiutores constituti sint.* 186

CAPVT DECIMVM QVARTVM

De Chorepiscopis, περιοδευταῖς & Episcopis suffraganeis: & quomodo hi inter se differant.

§. *I. De ratione nominis Chorepiscopi etymologica & de non neminis circa eam errore.* 190
§. *II. Tres diuersæ opiniones de huius ordinis natura.* Prima *quidem, quod tantum fuerint Presbyteri.* 191
§. *III.* Secunda *opinio, quod eorum alii fuerint Presbyteri & alii Episcopi.* ibid.
§. *IV.* Tertia *opinio, quod maxime probabile sit, fuisse eos omnes Episcopos.* 193
§. *V. Obiectionibus quibusdam respondetur.* 194
§. *VI. Chorepiscopis licebat inferiorum ordinum Clericos ordinare, non autem Presbyteros aut Diaconos sine speciali Episcopi ciuitatis venia.* 195
§. *VII.* Secundo: *Potestatem habebant confirmandi* 196
§. *VIII.* Tertio: *Potestatem habebant dandi Clericis epistolas dimissorias.* ibid.
§. *IX.* Quarto: *Potestatem habebant operandi sacris præsente ciuitatis Episcopo.* ibid.
§. *X.* Quinto: *& sedendi ac suffragia ferendi in conciliis.* 197
§. *XI. Potestas Chorepiscoporum non semper & vbique eadem.* ibid.
§. *XII. Eorum potestas primum per Concilium* Laodicenum, *περιοδευταῖς in eorum locum constitutis, infracta fuit.* 198
§. *XIII. De consilio Chorepiscopos sub Episcoporum* Suffraganeorum *nomine in* Anglia *restituendi.* 200
§. *XIV. Episcopi suffraganei a Chorepiscopis in Ecclesia primitiua distincti.* ibid.
§. *XV. Suffraganei Episcopi prouinciæ* Romanæ *nomine technico* Libra *vocati.* 201

CAPVT

CAPVT DECIMVM QVINTVM
De Intercessoribus & Interuentoribus in Ecclesiis Africanis.

§. I. *Cur Episcopi quidam in ecclesiis* Africanis *dicti sint* Intercessores. p. 202
§. II. *Officium Intercessoris cuiusdam non vltra annum durare debebat.* ib.
§. III. *Nullus Intercessor istius loci Episcopus fieri poterat, cui Intercessor erat constitutus.* 203

CAPVT DECIMVM SEXTVM
De Primatibus seu Metropolitanis.

§. I. *Nonnulli Metropolitanorum originem ab Apostolica constitutione deriuant.* ibid.
§. II. *Alii ab ætate, quæ Apostolis fuit proxima.* 205
§. III. *Apud omnes in confesso est, quod diu ante Concilium* Nicænum *fuerint.* 206
§. IV. *Metropolitanos iam sæculo secundo fuisse, probatur.* 208
§. V. *Quo nomine* Metropolitani *antiquitus appellati fuerint.* 209
§. VI. *Primates in* Africa *appellati* Senes, *quod Episcopus senior Metropolitanus fuit.* 210
§. VII. *Quomodo Episcopi* Africani *ius suum Primatus perdere potuerint.* 213
§. VIII. *Catalogum ordinationum in ecclesia Primatis adseruari, eique omnes Episcopos secundum ætatem inscribi oportebat.* 214
§. IX. *Tria genera Primatum honorariorum, præter Primates potestatis.* I. *Primates æuo.* 215
§. X. II. *Metropolitani titulares.* 216
§. XI. III. *Episcopi quarumdam ecclesiarum matrum, quibus ex more vetusto iste honor exhibitus fuit.* 217
§. XII. *Officia Metropolitanorum.* Primum *quidem: Ordinare Episcopos suos suffraganeos.* 218
§. XIII. *Hanc potestatem, constitutis super eos Patriarchis, retinuerunt.* 220
§. XIV. *Hæc tamen potestas non arbitraria, sed pluribus synodi prouincialis suffragiis circumscripta.* 221

§. XV. *Metropolitani ab sua ipsorum synodo prouinciali eligendi erant atque ordinandi.* p. 221
§. XVI. Secundum *officium Metropolitanorum, decidere controuersias, inter prouinciales suos Episcopos subortas, ab iisque acceptare prouocationem.* 222
§. XVII. Tertium *eorum officium, conuocare Synodos prouinciales, ad quas omnes Episcopos suffraganeos coire oportebat.* 225
§. XVIII. Quartum *Metropolitanorum officium, publicare leges & canones imperiales, visitare dioeceses, & abusus emendare.* 226
§. XIX. Quinto: *Episcopis peregre abire sine Metropolitani sui litteris haud licebat.* 227
§. XX. Sexto: *Metropolitanorum erat vacantis sedis intra prouinciam suam curam agere.* 228
§. XXI. Septimo: *Metropolitanorum erat tempus celebrandi Pascha supputare.* 229
§. XXII. *Quomodo Metropolitanorum potestas subsequentibus seculis aucta fuerit.* 230
§. XXIII. *Primas* Alexandrinus *maxima omnium potestate pollebat.* ib.
§. XXIV. *Omnes Metropolitani appellati* Apostolici *& eorum sedes* sedes Apostolicæ. 232

CAPVT DECIMVM SEPTIMVM

De Patriarchis.

§. I. *Patriarchæ antiquitus vocati Archiepiscopi.* ibid.
§. II. *Et Exarchi dioecesis.* 233
§. III. Salmasii *error circa primum nominis Patriarchæ vsum.* 234
§. IV. *De* Iudaicis *Patriarchis, eorum prima origine, duratione & existimatione.* 236
§. V. *De Patriarchis inter* Montanistas. 237
§. VI. *Nomen Patriarchæ primum a* Socrate *& Concilio* Chalcedonensi *vsurpatum.* ibid.
§. VII. *Quatuor diuersæ opiniones de prima potestatis patriarchalis origine.* 238
§. VIII. *Opinio* Spalatensis *&* Hieronymi *præferenda.* 241

§. IX.

§. IX. *Poteſtas patriarchalis in tribus Conciliis generalibus, progreſſu temporis habitis, nempe* Conſtantinopolitano, Epheſino & Chalcedonenſi *ſtabilita.* p. 243

§. X. *Patriarcharum poteſtas non prorſus eadem in omnibus Eccleſiis. Patriarchæ* Conſtantinopolitano *peculiaria quædam fuerunt priuilegia.* 245

§. XI. *Patriarcha* Alexandrinus *itidem quædam priuilegia ſibi peculiaria habuit.* 247

§. XII. Primum *Patriarcharum priuilegium erat, ordinare omnes diœceſium Metropolitanos, ſuam autem ipſorummet ordinationem recipere a Synodo diœceſis.* 249

§. XIII. Secundum *priuilegium erat, conuocare ſynodos, in illisque præſidere.* 250

§. XIV. Tertium *priuilegium erat appellationem a Metropolitanis & ſynodis prouincialibus accipere.* 251

§. XV. Quartum *priuilegium Patriarcharum erat, in Metropolitanos cenſura eccleſiaſtica vti, nec non in eorum Epiſcopos ſuffraganeos, ſi Metropolitanos in exercenda aduerſus hos ipſos hac cenſura negligentiores eſſe intelligerent.* 252

§. XVI. Quintum *priuilegium Patriarcharum: Metropolitanos legatos ſuos poterant conſtituere.* 254

§. XVII. Sextum *priuilegium Patriarcharum erat, quod a Metropolitanis ſuis in rebus magni alicuius momenti conſuli debebant.* ib.

§. XVIII. Septimum *Patriarcharum priuilegium erat, communicare cum Metropolitanis iſtiusmodi leges imperiales, quæ ad Eccleſiam attinebant &c.* 256

§. XIX. Octauum *priuilegium: Grandis culpæ reorum abſolutio Patriarchæ reſeruabatur.* ibid.

§. XX. Nonum *priuilegium erat, quod celebriores Patriarchæ alii ab aliis non dependerent.* 257

§. XXI. *Patriarcha* Conſtantinopolitanus *titulo* oecumenici *ſeu* vniuerſalis *dignatus fuit, & eccleſia eius caput eccleſiarum appellata.* 258

§. XXII. *De Patriarchis subordinatis, quo loco habiti fuerint in ecclesia & quod non mere titulares Patriarchæ fuerint.* p. 260

CAPUT DECIMUM OCTAVUM
De Αὐτοκεφάλοις.

§. I. *Omnes Metropolitani antiquitus vocati* Αὐτοκέφαλοι 261

§. II. *Quidam Metropolitani independentes post potestatis Patriarchalis institutionem, exempli gratia in* Cypro, Iberia, Armenia, & *in ecclesiis* Britanniæ. 262

§. III. *Tertium genus* Αὐτοκεφάλων *istiusmodi erant Episcopi, qui nulli Metropolitano, sed soli Patriarchæ diœcesis subiecti erant.* 264

§. IV. *Quartum genus* αὐτοκεφάλων. Valesii *error emendatur.* 265

CAPUT DECIMUM NONUM
De Presbyteris.

§. I. *Nominis* Presbyteri *significatio.* 266

§. II. *Apostoli & Episcopi quandoque Presbyteri vocati.* ibid.

§. III. *Presbyterorum proprie sic dictorum origo.* 268

§. IV. *Presbyterorum potestas & priuilegia.* 269

§. V. *Presbyteris cum Episcopo sedere in thronis licebat.* 270

§. VI. *Consessus ipsorum semicirculi formam repræsentans: vnde ipsi* corona Presbyterii *dicti.* 272

§. VII. *Presbyteri Senatus ecclesiasticus seu Concilium ecclesiæ dicti, cum quibus Episcopus communicabat omnia & consultabat.* 273

§. VIII. *Testimonia quædam* Ignatii & Cypriani *de potestate & prærogatiuis, quibus Presbyteri vna cum Episcopo gaudebant.* 274

§. IX. *Presbyterorum potestas sæculo quarto paullulum imminuta quibusdam videtur.* 277

§. X. *Adhuc tamen ad iungendas cum Episcopo manus in ordinatione Presbyterorum admissi fuerunt.* 278

§. XI. *In Senatu etiam ecclesiastico vna cum Episcopis suis sedendi gaudebant priuilegio.* 279

§. XII. *Nec non in Conciliis prouincialibus.* 280

§. XIII. *Similiter in Conciliis generalibus.* 282

§. XIV. *De titulis honoris, quos Presbyteris æque ac Episcopis dederunt, & quid discriminis heic inter eos, si vtrisque applicati fuerint, intercesserit.* 283

§. XV. *Quo sensu Episcopi, Presbyteri & Diaconi ab* Optato *vocentur sacerdotes.* 285

§. XVI. *Cur sacerdotes dicantur Mediatores inter Deum & homines.* p. 288

§. XVII.

§. XVII. *Antiquus modus & ratio ordinandi Presbyteros.* p. 289
§. XVIII. *De Archipresbyteris.* 292
§. XIX. *De Senioribus Ecclesiasticis. Quod hi ipsi non Seniores ex Plebe fuerint, eo sensu, quo hodie ista appellatio accipitur.* 294

CAPVT VICESIMVM

De Diaconis.

§. I. *Diaconi semper pro vno ex tribus sacris ordinibus Ecclesiæ habiti.* 298
§. II. *Non tamen vniuersaliter vocati Sacerdotes, sed Ministri & Leuitæ.* 299
§. III. *Ob hanc caussam Episcopus ad eorum ordinationem vllum de Presbyteris sibi adsciscere haud tenebatur.* 300
§. IV. *Diaconorum officium erat;* Primo: *Vasorum altaris curam gerere.* 301
§. V. Secundo: *Recipere dona populi eaque offerre Sacerdoti, ac nomina offerentium recitare.* 302
§. VI. Tertio: *Euangelium in quibusdam ecclesiis legere.* 303
§. VII. Quarto: *Consecrata panis & vini elementa populo porrigere in Eucharistia.* 304
§. VIII. *Non autem ipsis permissum erat ea consecrare super altari.* 306
§. IX. Quinto: *Diaconi in quibusdam locis baptizare poterant.* 309
§. X. Sexto: *Diaconorum erat, plebem ad preces adhortari.* 310
§. XI. Septimo: *Diaconis permittente Episcopo concionari licebat.* 313
§. XII. Octauo: *Pœnitentes etiam vrgente extrema necessitate in gremium Ecclesiæ recipere: & in extraordinariis quibusdam casibus inferiorum ordinum Clericis officium ad tempus abrogare.* 315
§. XIII. Nono: *Diaconi in conciliis generalibus Episcopis suis ministrare & interdum eos repræsentare debebant.* 316
§. XIV. Decimo: *Diaconi potestatem habebant reprehendendi atque corrigendi eos, qui in Ecclesia inordinate sese gerebant.* 317
§. XV. Vndecimo: *Diaconi olim omnia inferiorum ordinum Ecclesiæ officia faciebant.* 319
§. XVI. Duodecimo: *Diaconi erant Episcoporum* Subeelemosynarii, *seu stipis erogandæ curatores vicarii.* 320
§. XVII. Decimo tertio: *Diaconorum erat de criminibus populi Episcopo nuntiare.* 322
§. XVIII. *Hinc Diaconi frequenter vocati Episcoporum Oculi, ipsorum Os, Angeli, Prophetæ &c.* ibid.
§. XIX. *Diaconorum numerus, Ecclesiæ necessitate exigente, adaugebatur.* 323
§. XX. *De ætate, quam habere debebant Diaconi, antequam ordinarentur.* 325
§. XXI. *De reuerentia, quam Diaconi Presbyteris exhibuerunt, & qua Diaconis contra ab inferioribus Clericis exhibita fuit.* 326

CAPVT

CAPUT VICESIMUM PRIMUM
De Archidiaconis.

§. I. *Archidiaconi antiquitus eiusdem cum Diaconis ordinis fuerunt.* p. 328
§. II. *Ab Episcopo electi & non ob ætatis prærogatiuam constituti.* ibid.
§. III. *Plerumque tanta erant existimationis & potestatis; vt Episcoporum successores eligerentur.* 330
§. IV. *Officia Archidiaconi.* Primo: *Episcopo ad aram ministrare.* 331
§. V. Secundo: *Episcopo in dispensandis Ecclesiæ reditibus succurrere.* 332
§. VI. Tertio: *Concionibus habendis ipsum subleuare.* 333
§. VII. Quarto: *Ordinandis inferioribus Clericis.* 334
§. VIII. Quinto: *Archidiaconus potestatem habebat Diaconos & inferiores Clericos, non autem Presbyteros, pœna ecclesiastica adficiendi.* ibid.
§. IX. *De nomine* ἀκαντιστὴς, Circumlustrator, *& num Archidiaconi vllam potestatem in vniuersam diœcesin habuerint.* 336
§. X. *De nomine* Cor-Episcopi, *cur illud Archidiacono datum fuerit.* 337
§. XI. *Virorum doctorum opiniones de prima nominis ac officii Archidiaconalis origine.* 338

CAPUT VICESIMUM SECUNDUM
De Diaconissis.

§. I. *Diaconissæ antiquis temporibus appellatæ* Διάκονοι, Πρεσβύτιδες, Viduæ, Ministræ. 341
§. II. *Diaconissas vi legum quarumdam viduas esse oportebat.* 342
§. III. *Et tales quidem viduas, quæ liberos habuerant.* 343
§. IV. *Non ante sexagesimum ætatis annum eas ordinare per antiquissimos canones licebat.* 344
§. V. *Vnius tantum viri vxores fuisse oportebat.* 345
§. VI. *An Diaconissæ primis temporibus per manuum impositionem ordinari consueuerint.* 346
§. VII. *Non ad vllam sacerdotii functionem consecratæ.* 350
§. VIII. *Earum officium erant,* Primo: *Baptismo feminarum adsistere.* 352
§. IX. Secundo: *Catechumenas priuatim instituere.* 353
§. X. Tertio: *Feminas ægrotas & adflictas visitare iisque ministrare.* ibid.
§. XI. Quarto: *Martyribus & Confessoribus in custodia ministrare.* 354
§. XII. Quinto: *Ad introitum feminarum in ecclesiam exspectare.* 355
§. XIII. Sexto: *Præsidere Viduis &c.* 356
§. XIV. *Quam diu hic ordo in Ecclesia durauerit.* ibid.
§. XV. *Alia nominis* Diaconissæ *notio, quatenus vxorem Diaconi denotat.* 358

ORI-

ORIGINVM ECCLESIASTICARVM

LIBER PRIMVS

DE CHRISTIANIS GENERATIM, DE DIVERSIS EORVM NOMINIBVS, DISTINCTIONIBVS, ET GRADIBVS CATECHVMENORVM, LAICORVM ET CLERICORVM.

CAPVT PRIMVM

DE DIVERSIS CHRISTIANORVM NOMINIBVS ET APPELLATIONIBVS HONORIFICIS, QVAS SIBI IPSI TRIBVERVNT, ET QVIBVS SESE AB ALIIS DISTINXERVNT.

§. I.

Christiani primum vocati Iessæi *&* Therapeutæ, πιστοὶ ἐκλεκτοὶ &c.

CHristianismus quum in mundo primum plantari cœpisset, illi, qui eum amplectebantur, antequam nomen & appellationem Christianorum sortirentur, plerumque *Discipulorum*, *Fidelium*, *Electorum*, *Sanctorum*, & *Fratrum*, appellatione sibi inuicem innotescebant.

EPIPHANIVS [a] auctor est, vocatos fuisse Ἰεσσαίους, *Iessaeos*, vel a *Iesse*, parente Dauidis, vel, quod verosimilius videtur, a IESV CHRISTI Domini nostri appellatione. Subiungit, PHILONEM in libro περὶ Ἰεσσαίων hac vtentem appellatione de iis ipsis loqui, eosque putat non esse vllos alios quam Christianos, qui in *Aegypto, S. Marco Alexandria* diuinum verbum prædicante, hoc nomine sint insigniti. Hic PHILONIS liber nunc quidem sub alia inscriptione, nimirum περὶ βίου θεωρητικοῦ, seu de *vita contemplatiua* exstat, atque ita citatur ab EVSEBIO, [b] qui e-

[a] Epiphan. Hæres. XXXIX. n. IV. Ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον ἐλήλυθα, εἰπεῖν δὲ ἦν αἰτίαν Ἰεσσαῖοι ἐκαλοῦντο, πρὶν τοῦ καλεῖσθαι Χριστιανοὶ οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότες, τούτου ἕνεκα ἔφημεν, ὅτι ὁ Ἰεσσαὶ πατὴρ γίνεται τοῦ Δαβίδ. Καὶ ἤτοι τοῦ Ἰεσσαὶ, ἤτοι ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπεκλήθησαν Ἰεσσαῖοι, διὰ τὸ ἐξ Ἰησοῦ ὁρμᾶσθαι μαθηταὶ ὄντες αὐτοῦ, ἢ διὰ τὸ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου. Quoniam ad eum locum delapsi sumus, vt reddenda caussa nobis esset, cur ii, qui Christo nomen dederunt, prius quam Christianorum nomen essent adepti, *Iessaei* vocarentur, idcirco monuimus, *Iessaeum* Dauidis patrem fuisse. Aut ab illo igitur Iessæ, aut a Iesu Christi Domini nostri appellatione Iessaeorum nomen obtinuerunt: quod ab Iesu disciplina profecti, eiusdemque discipuli forent: aut illud denique ex notatione ipsa nominis, quo Dominus vocatus est, originem accepit.

[b] Euseb. H. E. Lib. II. c. XVII. Πρῶτον γέ τοι τὸ μηδὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἰκοθέν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν, ἐν οἷς ἱστορήσειν ἔμελλεν ἀπισχυρισάμενος (ὁ Φίλων), ἐν ᾧ ἐπέγραψε λόγῳ περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναῖκας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαι φησί, τὰς αἰτίας ἐπειπὼν τῆς τοιᾶσδε προσρήσεως· ἤτοι παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν, ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ἀκεῖσθαι καὶ θεραπεύειν. Ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας τε καὶ θρησκείας ἕνεκα. Εἴτ' οὖν ἐξ ἑαυτοῦ ταύτην αὐτοῖς ἐπιτέθειται τὴν προσηγορίαν, οἰκείως ἐπιγράψας τῷ τρόπῳ τῶν ἀνδρῶν τοὔνομα, εἴτε δὲ ὄντως τοῦτ' αὐτοὺς ἐκάλουν καταρχὰς οἱ πρῶτοι, μηδαμῶς τῆς Χριστιανῶν πω προσρήσεως ἀνὰ πάντα τόπον ἐπιπεφημισμένης, οὔτι που διατείνεσθαι ἀναγκαῖον· Primum in eo libro, quem *de vita contemplatiua* seu de supplicibus inscripsit, postquam nihil a veritate alienum narrationi, quam instituisset, de suo se adtexturum esse professus est, viros quidem ipsos *Therapeutas*, feminas vero simul cum ipsis versantes *Therapeutrias* ait appellari. Caussamque istius appellationis subiungit, seu quod tamquam medici quidam, animos eorum, qui ad ipsos accesserant, vitiosis adfectibus liberatos curarent, seu quod ipsi diuinum numen caste ac sincere colerent. Porro vtrum *Philo* ipse hanc illis appellationem indiderit, commentus vocabulum, quod eorum hominum moribus institutisque congrueret, an reuera ab initio ita vocati sint, cum Christianorum nomen nondum vbique diffusum ac peruulgatum esset, nihil opus est, pertinaciter contendere.

um

um existimat esse descriptionem Christianorum in *Aegypto*, quos *Therapeutas* nominat; quod vocabulum vel veri Dei cultores, vel spirituales medicos significet, qui hominum mentes ab omnibus vitiosis & corruptis adfectibus liberare conati sint. Vtrum vero hoc nomen a PHILONE excogitatum sit, tamquam vitæ eorum rationi exprimendæ maxime accommodum, an tum temporis commune Fidelium in *Aegypto* nomen fuerit, antequam nomen *Christianorum* in toto terrarum orbe vulgaretur, id quidem EVSEBIVS definire non audet; concludit tamen, fuisse nomen, datum Christianis; & HIERONYMVS [c] hoc adeo confidenter statuit, vt hanc ipsam ob caussam PHILONEM in scriptorum ecclesiasticorum catalogum retulerit, eumque librum de ecclesia *S. Marci*, quæ fuerit *Alexandriæ*, scripsisse, memoriæ prodiderit.

Sunt equidem inter recentioris æui eruditos criticos, qui rem omnem [d] in dubium vocant, quorum autem ad argumenta ab aliis [e] æque doctis viris responsum est; quare in hanc disputationem vlterius haud descendo, sed lectorem curiosum eo remitto, vbi desiderio ipsius fieri satis poterit. Illud hoc loco adhuc tantummodo monendum esse duco, hæc nomina *Therapeutæ* & *Iessæi* temporibus subsequutis rarissime adhibita esse; reliqua autem, Ἅγιοι, Πιστοὶ, Ἐκλεκτοὶ, *Sancti*, *Fideles*, *Electi* sæpius apud scriptores ecclesiasticos occurrere; nec certum Christianorum numerum, (quomodo nunc vocabula *Sancti* & *Electi*, ad designandos videlicet solos prædestinatos, sæpius vsurpantur;) sed omnes in vniuersum Christianos, per aquam baptismi in communionem Ecclesiæ susceptos, designare. Ita enim THEODORETVS [f] & alii vocem Ἅγιοι

[c] Hieron. de Scriptor. Eccles. c. XI. *Philo Iudæus*, natione *Alexandrinus*, de genere sacerdotum, idcirco a nobis inter scriptores ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia, in nostrorum laude versatus est, cætera.

[d] Scaliger & Valesius in Euseb. Lib. II. c. XVII. Scaliger in Lib. VI. de Emendat. tempor. *Essenos* fuisse contendit: & Eusebium grauiter reprehendit, qui Christianos illos fuisse adfirmauerit. Dallæus de Ieiun. & Quadrages. Lib. II. c. IV.

[e] Beuereg. Cod. Can Vind. lib. III. c. V. n. 4. p. 322. fin. sqq.

[f] Theodoret. Tom. III. p. 323. edit. Paris. Comm. in Phil. I, 1. *Ἁγίους τοὺς τοῦ βαπτίσματος ἀξιωθέντας ὠνόμασεν.* *Sanctos* eos vocat, qui baptismo dignati fuerant.

de iis, qui baptismi honore ac priuilegiis ornati fuerant, interpretantur.

§. II.

De nomine technico ἰχθὺς *&* Pisciculi.

Et quum vita christiana ortum suum ex aqua baptismi haberet, atque a foederis in eo icti obseruatione dependeret, nomen artificiale *Pisciculorum* facile admittebant Christiani, hoc ipso significaturi, (VT TERTVLLIANVS [g] loquitur) se regenitos, siue christianæ religioni per aquam insertos esse, neque saluos fieri posse, nisi in eo perstarent. Et hoc ipsum nomen eligebant tanto libentius, quod litteræ initiales græcorum Seruatoris nostri nominum, Ἰησοῦς, Χριστὸς, Θεοῦ Υἱὸς, Σωτὴρ, artificialiter compositæ, ἰχθὺς, quod piscem significat, efficiunt: ad quod & TERTVLLIANVS ac [h] OPTATVS alludunt.

§. III.

Christiani cur vocati Gnostici.

Christiani interdum etiam ipsi se nuncuparunt γνωστικοὺς, *Gnosticos*, h. e. homines scientia & cognitione præditos, quod christiana religio verissimam sapientiam & rerum diuinarum ac cælestium cognitionem complecteretur. Hoc nomen perversum quoddam hæreticorum genus per æmulationem & abusum sibi arrogauit, qui nomine *Gnosticorum* noti erant & ab aliis, ob magnam cognitionis & scientiæ falso sic dictæ iactantiam distinguebantur. Hoc tamen non prohibuit, quo minus Christiani id nominis sibi nonnunquam darent, quippe qui eo vtendi ius & potestatem vni omnium maxime habebant. Quamobrem CLEMENS ALEXANDRINVS [i] in scriptis suis o-

[g] Tertull. de Bapt. c. 1. Nos *Pisciculi* secundum ἰχθὺν nostrum Iesum Christum in aqua nascimur, nec aliter quam in aqua permanendo salui sumus.

(h) Optat. contr. Parmen. Lib. III. p. 62: Hic est *Piscis*, qui in baptismate per inuocationem fontalibus vndis inseritur; vt quæ aqua fuerat, a pisce etiam piscina vocitetur. Cuius *Piscis* nomen, secundum appellationem græcam, in vno nomine per singulas litteras turbam sanctorum nominum continet, ἰχθὺς, quod est latine Iesus Christus Dei Filius Saluator.

[i] Clemens Alex. Strom. I, p. 294. (345. Edit. Oxon. clɔ Iɔccxv.) Ἀρκεῖ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀκροατὴς εὑρεθῇ. Sufficit *Gnostico*, si ei vel vnus inuentus sit auditor. Strom. II, p. 383 (457.) Εἰ ὁ Κύριος ἀλήθεια καὶ σοφία καὶ δύναμις Θεοῦ, ὥσπερ οὖν ἐστι, δειχθείη ἔτι τῷ ὄντι γνωστικὸς, ὁ τοῦτον ἐγνωκὼς, καὶ

mnibus christianum philosophum appellat γνωστικόν: ATHANASIVS [k] *Ascetas* in *Aegypto*, vitam agentes contemplatiuam, eodem nomine γνωστικοὺς, *Gnosticos* vocat: & SOCRATES EVAGRIVM PONTICVM librum dicit in vsum horum *Ascetarum* edidisse, quem inscripserit *Gnosticum*, h. e. institutionem de vita contemplatiua; cuius quædam fragmenta apud SOCRATEM [l] & alios quosdam, a COTELERIO in monumentis de ecclesia græca editos, habentur. In horum fragmentorum aliquo monachi cuiusdam fit mentio, qui nominatur Μοναχὸς τῆς Παρεμβολῆς τῶν Γνωστικῶν ὁ δοκιμώτατος, quod primi SOCRATIS interpretes non recte intelligentes reddiderunt: *Magnæ auctoritatis monachus de secta Gnosticorum*; quasi de hæresi *Gnosticorum* fuisset; quum tamen id nihil aliud significet, quam monachum vitæ contemplatiuæ, qui vicum non procul ab *Alexandria*, cui nomen *Parembole*, habitabat; de numero exsistens horum Ascetarum, quibus EVAGRIVS & reliqui omnes nomen *Gnosticorum* tribuunt. Vide sis VALESII notas in SOCRATEM.

§. IV.

Nonnunquam appellati Theophori *&* Christophori.

Aliud nomen in veterum scriptis frequenter obuium est, Θεοφόροι, quod significat *templa Dei*, & eiusdem cum IGNATIO ætatis est, qui sibi hunc titulum plerumque ipse dedit: quem-

τὸν πατέρα τὸν αὐτοῦ δι' αὐτοῦ. Si Dominus est veritas & sapientia ac virtus Dei, sicut est; patet, quod reuera is est *Gnosticus*, qui eum cognouit, & per ipsum eius Patrem. Strom. VI, p. 665. (791.) Εὔχεται ὁ γνωστικὸς καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν πᾶσαν τὴν ὥραν δι' ἀγάπης οἰκειούμενος τῷ Θεῷ. Orat *Gnosticus* etiam cogitatione omni hora, per caritatem Deo coniunctus & familiaris effectus. Strom. VII. p. 748. (881) Δι' αὐτὸ τὸ εἶναι γνωστικὸν, αὐτὸς ἐργάζεται τὴν εὐποιΐαν, ὄργανον γενόμενος τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. Ex hoc ipso, quod sit *Gnosticus*, exercet ipse beneficentiam, vt qui factus sit instrumentum Dei bonitatis.

[k] Athan. apud Socrat. Hist Eccles Lib IV. c. XXIII. Τῶν Αἰγυπτίων ὁ ἅγιος φωστὴρ Ἀθανάσιος, τὴν τράπεζαν, φησὶ, Μωυσῆς εἰς τὸ βόρειον μέρος στῆσαι προστάσσεται. Γινωσκέτωσαν οἱ γνωστικοὶ, τίς ὁ πνέων ἐστὶ κατ' αὐτῶν, καὶ πάντα πειρασμὸν γενναίως ὑπομενέτωσαν. Luminare illud Aegyptiorum, sanctus Athanasius: præceptum, inquit, est Moysi, vt ad septemtrionem mensam statueret. Intelligant igitur *Gnostici*, quisnam sit is, qui contra illos spirat, omnemque tentationem generoso animo sustineant.

[l] Socrat ibid. Τούτῳ (Εὐαγρίῳ) βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται· ὧν τὸ μὲν, μοναχὸς ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται· τὸ δὲ, γνωστικὸς ἢ πρὸς τὸν καταξιωθέντα γνώσεως.

admodum non tantum ex epistolarum eius inscriptionibus, quae omnes incipiunt: Ἰγνάτιος ὁ καὶ Θεοφόρος; verum etiam ex vetustis martyrii eius monumentis apparet, vbi [m] nominis huius ratio in colloquio ipsius cum *Traiano* explicatur: qui audiens, eum se adpellare *Theophorum*, quid hoc nominis significaret? interrogauit. Cui IGNATIVS, id eum denotare, respondebat, qui Christum in corde suo portet. Ad quod TRAIANVS: An tu, inquit, eum, qui crucifixus est, in corde tuo gestas? IGNATIVS, Ita est, respondit; scriptum enim est, *habitabo in eis & inambulabo.* ANASTASIVS *Bibliothecarius* aliam quidem adfert caussam, quamobrem IGNATIVS nominatus sit *Theophorus;* quod nimirum fuerit puerulus iste, quem Seruator noster adsumsit, eique medios inter discipulos collocato manus imposuit. Verum hoc, vt PEARSONIVS [n] episcopus aliique obseruarunt, merum posterioris aeui *Graecorum* εὕρημα est, à quibus ANASTASIVS sine ampliore disquisitione id adsumsit. Multo autem magis ridicula & absurda ratio est, quam VINCENTIVS [o] BELLOVACENSIS & alii quidam de hac appellatione reddunt, IGNATIVM videlicet ideo sic vocatum esse, quia nomen IESVS CHRISTVS aureis litteris cordi eius inscriptum deprehensum sit. Vtrumque commentum satis superque confutatum est ex martyrii eius monumentis, quae multo meliorem huius appellationis rationem suppeditant, vnde perspicue intelligi potest, non peculiarem IGNATII fuisse titulum, sed omnibus reliquis Christianis communem; quemadmodum PEARSONIVS episcopus ex diuersis locis CLEMENTIS ALEXANDRINI, GREGORII NAZIANZENI, PALLADII, EVLOGII, THEODORETI, CYRILLI ALEXANDRINI, PHOTII, MAXIMI aliorumque abunde demonstrat. Speciatim CLEMENS [p] eamdem, quam

[m] Acta Ignat. ap. Grabium Spicil. Tom. II. p. 10. Τραϊανὸς εἶπεν· καὶ τίς ἐστιν Θεοφόρος; Ἰγνάτιος ἀπεκρίνατο· ὁ Χριστὸν ἔχων ἐν στέρνοις· - - - σὺ οὖν ἐν ἑαυτῷ φέρεις τὸν σταυρωθέντα; Ἰγνάτιος εἶπεν· ναί· γέγραπται γάρ· ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω.

[n] Pearson. Vind. Ignat. Par. II. c. XII. p. 397. Cauei Vita Ignatii, Grab. Spicil. Tom. II. p. 2.

[o] Vincent. Specul. Lib. X. c. VII. Huius cor quum minutatim diuisum esset, nomen Domini Iesu Christi litteris aureis inscriptum (vt legitur) in singulis partibus inuentum est. Dixerat enim se habere Christum in corde.

[p] Clem. Alex. Strom. Lib. VII. p. 748. (882.) Θεῖος ἄρα ὁ γνωστικὸς, καὶ ἤδη ἅ-

ipse

ipſe IGNATIVS, huius nominis dat rationem; quod nimirum Chriſtianus appelletur Θεοφόρων & Θεοφορούμενος, quia vt Apoſtolus loquitur, *templum Dei* eſt. Quo ſenſu etiam nomen *Chriſtophori* nonnunquam adhibitum deprehenditur, vti in epiſtolis PHILEAE, epiſcopi apud *Thmuitas*, cuius meminit EVSEBIVS; in quibus ille, de martyribus ſui temporis loquens, eos nominat χριστοφόρους μάρτυρας, [q] quod templa Chriſti eſſent, & a ſancto eius Spiritu agerentur.

§. V.

Interdum, quamquam rarius, Chriſti.

AMBROSIVS alicubi eos, ſano tamen & commodo ſenſu, *Chriſtos* nuncupat, alludens ad vocis *Chriſti* in ſacra ſcriptura ſignificationem; vbi interdum eum denotat, qui oleo vnctus eſt, ſiue ſpirituali vnctione mandatum a Deo accepit. Quo ſenſu Chriſtianus quisque Vnctus Domini eſt. Atque hinc dicit, [r] *non eſſe iniuriam, characteri Domini inſcribi & ſeruulos, & nomine imperatoris ſignari milites; quandoquidem ipſe Dominus dixerit: Nolite tangere Vnctos* ſeu *Chriſtos* meos, vti nunc in vulgata verſione latina legitur. (Pſ. CV, 15.) Ita etiam HIERONYMVS [s] in hunc locum obſeruat, omnes eos *Chriſtos* dictos eſſe, qui Spiritu ſancto vncti ſint; vt patriarchæ ante legem, qui non aliam habuerint vnctionem. At enim vero non legimus, Chriſtianos hoc nomen ſibi crebrius tribuiſſe, ſed potius illud Domino ſuo, tanquam ei peculiare & proprium, reſeruaſſe.

§. VI.

Chriſtiani omnia nomina ſectaria & humanas appellationes vehementer auerſati.

γιος Θεοφορῶν καὶ θεοφορούμενος. Diuinus ergo eſt Gnoſticus & iam ſanctus, qui *Deum fert* & *ab eo adflatur*.

[q] Euſeb Hiſt. Eccleſ. Lib. VIII. c. X. Διὸ καὶ ζηλώσαντες τὰ μείζονα χαρίσματα οἱ χριστοφόροι μάρτυρες, πάντα μὲν πόνον καὶ παντοίας αἰκισμῶν ἐπινοίας οὐχ εἰσάπαξ, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ δεύτερον τινὲς ὑπέμειναν. Proinde meliora chariſmata connectantes *martyres, qui Chriſtum geſtabant*, omnes ærumnas, omnia tormentorum genera, quæ excogitari potuerunt, non ſemel, ſed iterum ac ſæpius nonnulli ſuſtinuerunt.

[r] Ambroſius de Obit Valentin. Tom. III. p. 12.

[s] Hieron. Comm. in Pſalm. CIV. Ecce ante legem patriarchæ non vncti regali vnguento *Chriſti* dicuntur. *Chriſti* autem ſunt, qui Spiritu ſancto vnguntur.

Notatu

Notatu tamen dignum eſt, in omnibus nominibus, quæ elegerunt, fuiſſe peculiarem quandam relationem ad Chriſtum & Deum, a quo, non autem ab vllo homine mortali, quantacunque etiam auctoritate emineret, voluerunt appellari. Ab nominibus ſectariis & humanis appellationibus magnopere ſe abhorrere profeſſi ſunt. *Non ab hominibus appellamur*, inquit CHRYSOSTOMVS; [t] *Non eſt nobis anteſignanus aliquis, vti quidem aliis* MARCION, *aliis vero* MANICHAEVS, *aliis* ARIVS, *aliis alius ſectæ dux exſiſtit. Minime*, inquit EPIPHANIVS: [u] *Nec ſecta eſt vlla, nec eccleſia Apoſtolorum inſignita nomine. Nec vmquam Petræos vllos, aut Paulianos, aut Bartholomæos, aut Thaddæos audiuimus: ſed vna iam tum initio fuit Apoſtolorum omnium prædicatio: quæ non ipſosmet illos, ſed Dominum Ieſum Chriſtum tantummodo celebraret. Ob id Eccleſiæ nomen vnum omnes impoſuerunt: non ſuum vtique, ſed Chriſti Ieſu, ac Antiochiæ primum appellari Chriſtiani cœperunt.* Alius quidam Pater, [w] *Petrum*, inquit, *honore proſequor; nec tamen* Petrianus *vocor: & Paulum: nec tamen* Paulianus *nominatus ſum. Non fero me ab hominibus nomen ducere, qui a Deo ſum creatus.* Obſeruant illi, hoc ſchiſmaticorum & hæreticorum tantummodo characterem proprium eſſe, vt nomina ſectaria ſumant, & ab ipſorum ducibus ſeſe nominent. Magnum & venerabile Chriſtianorum nomen ab eis ſilentio inuoluebatur, dum humanis appellationibus inter ſe ipſos impie ſcindebantur: qua de re GREGORIVS NYSSENVS [x] & NAZIANZENVS conque-

[t] Chryſoſtom. Hom. XXIII. in Acta. Μὴ ἀπ' ἀνθρώπων καλώμεθα, μὴ γὰρ προηγούμενος ἡμῶν τίς ἐστιν, ὥσπερ τῷ μὲν Μαρκίων, τῷ δὲ Μανιχαῖος, τῷ δὲ Ἄρειος, τῷ δὲ ἄλλος τις αἱρέσεως ἀρχηγός.

[u] Epiph. Hær. XLII. Marcion. p. 366. edit. Colon Οὐκ ἔνι αἵρεσις, οὐδὲ ἐκκλησία εἰς ὄνομα Ἀποστόλων ἀναγορευομένη· οὐδέποτε γὰρ ἠκούσαμεν ἢ Πετρίους, ἢ Παυλίους, ἢ Βαρθολομαίους, ἢ Θαδδαίους, ἀλλὰ ἀπαρχῆς ἓν κήρυγμα πάντων Ἀποστόλων, οὐκ αὐτοὺς κηρύσσον, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν Κύριον· διὸ καὶ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας οἱ πάντες ἔθεντο ἓν οὐχ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ Κυρίου αὐτῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ Ἀντιοχείας ἀρξαμένων Χριστιανῶν καλεῖσθαι.

[w] Gregor. Nazianzen. Orat. XXXI. p. 506. Πέτρον τιμῶ, ἀλλ' οὐκ ἀκούω Πετριανός· καὶ Παῦλον, Παυλιανὸς δὲ οὐκ ἤκουσα. οὐ δέχομαι παρὰ ἀνθρώπων ὀνομάζεσθαι παρὰ Θεοῦ γεγονώς. Vid. etiam Athan. Orat II. c. Arian. Gregor. Nyſſen. de Perfect. Chriſt. Tom. III. p. 276.

[x] Nyſſen. contr. Appollin. Tom. III. p. 261. Edit Pariſ. 1638. Σιγᾶται τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον ὄνομα τῶν Χριστιανῶν, πρὸς δὲ τὰς ἀνθρωπίνας προσηγορίας ἡ ἐκκλησία κα-

runtur.

runtur. Ita BASILIO obferuatur, [y] *Marcionitas* & *Valentinianos* nomen *Chriftianorum* repudiare, vt *Marcionis* ac *Valentini*, ducum fuorum nomine fe appellent. OPTATVS [z] & AVGVSTINVS [a] idem *Donatiftis* exprobrant. OPTATVS dicit, *Donatum* omnes peregrinantes folitum fuiffe interrogare: *Quid apud vos agitur de parte mea?* & epifcopos, qui ab eius fteterint fententia, manu fua ita confueuiffe fubfcribere: *Ab epifcopis partis Donati.* Idem etiam EPIPHANIVS de *Audianis*, [b] *Colluthianis* & *Arianis* memoriæ prodidit. Speciatim de *Miletio*

περιμερίζεται. Magnum & venerabile Chriftianorum nomen filentio inuoluitur, atque in *humanas appellationes* Ecclefia diuiditur.

[y] Bafil. Comm. in Pfalm. XLVIII. p. 245. (Edit. Parif.) Κἂν ἴδῃς δέ τινας τῶν ἐπὶ ψευδωνύμῳ γνώσει μεγαλοφρονούντων καὶ προτιμησάντων ἑαυτοὺς, πονηρῶν τινων δογμάτων συγκαταθέσεσι, καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τῶν χριστιανῶν, ἀφ' ἑνός τινος τῶν αἱρεσιαρχησάντων ἑαυτοὺς ὀνομάζοντας, Μαρκίωνος, ἢ Οὐαλεντίνου, ἢ τῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν φθαρτοῖς ἀνθρώποις καὶ τὸ ὅλον γηΐνοις ἑαυτοὺς προσνείμαντας. Quod fi nonnullos videris ob falfi nominis fcientiam fibi maximopere placere, feque confenfu nefario dedere improbatis dogmatibus, & *pro Chriftianorum nomine, ab vno aliquo eorum, qui hærefiarchæ fuerunt, fibi nomenclaturam adfcifcere*, puta a Marcione aut Valentino, vt ab vno aliquo eorum, qui hac tempeftate ex ignotis prius emerferunt tandem: velim noueris hos nomina fua vocaffe in terris, vt qui fefe addixerint hominibus peftilenti corruptelæ expofitis, nihilque refipientibus, quam terrena hæc.

(z) Optat. Lib. III. p. 68. Ad fingulos quosdam venientes hæc erant verba: *Quid apud vos agitur de parte mea?* Quafi iam vere populum cum Deo diuiferat, vt intrepide fuam diceret partem. Nam a temporibus eius, & vfque in hodiernum, fi quando de rebus ecclefiafticis in iudiciis publicis aliqua celebrata eft actio, interrogati finguli, fic apud acta locuti funt, vt dicerent, fe *de parte* effe *Donati*: de Chrifto tacuerunt.

[a] Aug. Epift. LXVIII. ad Ianuarium.

[b] Epiph. Hær. LXX. Audian. n. XV. p. 827. (edit Colon.) Τοῦτό ἐστι τὸ φοβερὸν τὸ παραλλάξαι ὄνομα χριστιανῶν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, τῆς μὴ ἐχούσης ἐπίθετον ὄνομα, ἀλλὰ μόνον ὄνομα Χριστοῦ, καὶ Χριστιανῶν εἰς ὄνομα Αὐδία καλεῖσθαι, συνθέσθαι τε καὶ ἀπαιτεῖσθαι σύνθημα ἀνθρωπίνης φύσεως. Eft hoc vero horrendum Chriftianorum commutare nomen, qui in fancta ecclefia cenfentur, quæ fola Chrifti & Chriftianorum appellatione contenta adfcititium omne nomen refpuit *Pro illo*, inquam, *nomine Audianos appellari*, coitiones inter fe facere, ac tefferam veri hominis nomine infcriptam erigere.

Id. Hæref. LXIX. Arian. n. II. p. 728. Ὡς ἐξηγεῖτο ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἄλλος ἄλλο τι, καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῆς προσκλίσεως καὶ ἐπαίνου ἐκ τοῦ παρ' αὐτῶν, οἱ μὲν Κολλουθιανοὺς ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ἄλλοι δὲ Ἀρειανούς. Cum in fua quisque ecclefia alius aliud interpretando proponeret, prout in vnumquemque fauore ac laudatione propenfiores erant, alii Colluthianos, Arianos alii fefe nominabant.

eiusque sectatoribus loquens [c] narrat, quod formato schismate vetustum nomen ecclesiæ catholicæ repudiantes, vt ab aliis distinguerentur, sese nominauerint *ecclesiam martyrum*; hoc quidem malo consilio, vt omnes, qui suæ non essent sectæ, criminarentur: eodem modo, quo *Ariani* se ipsi *Lucianista* [d] & *Conlucianistas* appellitarunt, doctrinam *Luciani* martyris sequi præ se ferentes.

Verumtamen ecclesia Christi nomen *Christiani* constanter seruabat. Hoc nomen erat, quo se gloriabantur, vtpote quo ipsorum vnitas & relatio ad Christum omnium optime exprimebatur. EVSEBIVS [e] historiam memorabilem narrat ex epistola quadam ecclesiæ *Lugdunensis* & *Viennensis* in Gallia de *Sancto* quodam, ecclesiæ *Viennensis* diacono, qui in persecutione sub *Antonino* martyrii palmam accepit, quod tormentis subiectus & a magistratibus rogatus de nomine, ciuitate, conditione, seruusne esset, an liber, ad omnes quæstiones responderit: *Christianus sum. Hoc sibi nomen, patriam, genus, omnia denique esse subinde profitebatur; neque aliam vocem ab eo gentiles, quicquid moliebantur, extorquere valuerunt.* CHRYSOSTOMVS [f] *Lucianum* martyrem eodem modo coram persecutori-

[c] Epiph. Hær. LXVIII. Melet. n. III. Ἐπέγραφον δὲ ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκκλησίᾳ, οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ Πέτρου διαδεξάμενοι ἔχοντες τὰς οὔσας ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅτι Ἐκκλησία καθολική. Οἱ δὲ ἀπὸ Μελιτίου Ἐκκλησία Μαρτύρων. Suam quisque ecclesiam diuersis nominibus inscribebat. Nam Petri (Archiepiscopi Alexandrini) successores, penes quos veteres erant ecclesiæ, Catholicæ ecclesiæ titulum vsurpabant: Meletiani ecclesiam martyrum.

[d] Theodoret. Hist. Eccles. Lib. I. c. IV. ex Epistola Arii ad Eusebium: Ἐῤῥῶσθαί σε ἐν Κυρίῳ εὔχομαι, μεμνημένον τῶν θλίψεων ἡμῶν Συλλουκιανιστὰ ἀληθῶς Εὐσέβιε. Bene valere te cupio in Domino, memorem ærumnarum nostrarum, *Collucianista* vere tui nominis Eusebi. Conf. Epiph. Hæres. LXIX. Arian. n. VII. vbi eadem verba habentur.

[e] Euseb. Lib V. c. I p. 128. Πρὸς πάντα τὰ ἐπερωτώμενα ἀπεκρίνατο τῇ ῥωμαϊκῇ φωνῇ, Χριστιανός εἰμι. Τοῦτο καὶ ἀντὶ ὀνόματος, καὶ ἀντὶ πόλεως, καὶ ἀντὶ γένους, καὶ ἀντὶ παντὸς ἐπαλλήλως ὡμολόγει· ἄλλην δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ τὰ ἔθνη.

[f] Chrysostom. Hom. XLVI. in Lucian. Tom. I p. 601. (Tom. I. p 532. edit. Francof. Tom. V. p. 532. edit Eton.) Ὁ δὲ πρὸς ἑκάστην πεῦσιν ἀπεκρίνατο, ὅτι Χριστιανός εἰμι μόνον, καὶ λέγοντος τοῦ δημίου, ποίας εἶ πατρίδος; Χριστιανός εἰμι φησί· τί ἔχεις ἐπιτήδευμα; Χριστιανός εἰμι· τίνας προγόνους; ὁ δὲ πρὸς πάντα ἔλεγεν, ὅτι Χριστιανός εἰμι. Ille ad vnamquamque interrogationem tantum respondebat: *Christianus sum*; ac dicente tortore: Quanam ex patria ortus es? *Christianus sum*; ait: Quam artem profiteris? *Christianus sum.* Quibus parentibus natus es? ille vero ad omnia dicebat: *Christianus sum.*

bus

bus suis se gessisse narrat; & sunt alia eiusdem generis exempla, ex quibus iudicari in procliui est, quam venerabile iis nomen Christiani fuerit.

§. VII.

De nomine Catholici, *& eius antiquitate.*

Molestia, quam eis facessebant hæretici, caussa erat, quamobrem superioribus aliud adhuc nomen adderent, nimirum *Catholici;* quod ipsis cognominis instar seu notæ characteristicæ erat, qua ab omnibus hæreticis internoscebantur ac distinguebantur, qui, quamuis sectæ suæ nomen gererent, communi tamen Christianorum nomine sese interdum occultabant. Hoc intelligimus ex epistola PACIANI ad SEMPRONIANVM, hæreticum *Nouatianum*, qui rogatus caussam, cur Christiani ipsi se nominarent *Catholicos*, respondit, fieri hoc ideo, vt ab hæreticis, nomen Christianorum itidem vsurpantibus, sese distinguerent. *Christianus mihi nomen est*, inquiebat [g], *Catholicus cognomen: illud me nuncupat, istud ostendit.* Hæretici religionem plerumque huic aut illi regioni vel peculiari hominum sectæ alligabant, adeoque *Catholicos* se nominare nullo iure poterant; Ecclesia autem Christi dum appellabatur *catholica*, huius appellationis caussam satis idoneam habebat, quod (obseruante OPTATO [h]) vniuersalis erat & per totum terrarum orbem diffusa. Et hoc sensu nomen hoc eiusdem, cuius ipsa ecclesia, antiquitatis est. Occurrit enim apud EVSEBIVM, [i] CLEMENTEM [k] ALEXANDRINVM & IGNATIVM, [l] qui historiam martyrii *Polycarpi* tradunt. Et tanto in pretio ipsis hoc nomen erat, vt neminem Christianum reputarent, nisi de ecclesia Catholica se

[g] Pacian. Epist. I. ad Sempronianum.

[h] Optat. Lib. II. p. 46. Cum inde dicta sit *catholica*, quod sit rationalis & vbique diffusa.

[i] Euseb. Lib. IV. c. XV. Πάσαις ταῖς κατὰ πάντα τόπον τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας παροικίαις, ἔλεος, εἰρήνη κ. τ. λ. Omnibus vbicunque terrarum sanctæ & & *catholicæ* ecclesiæ populis misericordia, pax &c.

[k] Clem. Alex. Strom lib. VII. p. 765. (899. edit. Oxon) Κατά τε οὖν ὑπόστασιν, κατά τε ἐπίνοιαν, κατά τε ἀρχὴν, κατά τε ἐξοχὴν, μόνην εἶναί φαμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν, κ. τ. λ. Et essentia ergo & opinione & principio, & excellentia solam esse dicimus antiquam & *catholicam* ecclesiam, &c

(l) Ignat. Ep. ad Smyrn n. VIII. Ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. Vbi fuerit Christus Iesus, ibi *catholica* est ecclesia.

esse profiteretur. Quemadmodum ex actis [m] martyrii *Peonii* videre est, qui a *Polemone* iudice rogatus, cuius esset ecclesiæ, respondit : *Catholicæ : Nulla enim est alia apud Christum.*

§. VIII.

Quo sensu omnes Christiani dicti sint Ecclesiastici.

Porro heic notandum est, omnes in vniuersum Christianos non numquam nomine *Ecclesiasticorum* appellatos esse. Quamquam enim hoc peculiare Clericorum, vtpote in ecclesia christiana a Laicis distinctorum, nomen erat, tamen, vbi de Christianis in genere sermo erat, in oppositione *Iudæorum, Infidelium* & *Hæreticorum* omnes vocabantur *Ecclesiastici*, seu homines de ecclesia : quippe qui nec de *Iudæorum* synagoga, nec de *Gentilium* templis, nec de *Hæreticorum* conuenticulis essent, sed ecclesiæ Christi membra exsisterent. Quo sensu verba *ἄνδρες ἐκκλησιαστικοὶ* ab EVSEBIO [n] & CYRILLO [o] HIEROSOLYMITANO sæpius vsurpata inuenias. Et VALESIVS [p] eadem apud ORIGENEM, EPIPHANIVM, HIERONYMVM aliosque obseruauit.

§. IX.

Christiana religio dicta Δόγμα *& Christiani* οἱ τοῦ Δόγματος.

Nonnumquam etiam vocabulum Δόγμα absolute positum religionem christianam denotare reperitur ; quemadmodum *Paulus* ipse epistola ad Ephesios II, 15. eo, docentibus quidem

[m] Acta Pionii apud Baron an. CCLIV. n. IX.

(n) Euseb. Lib. IV c VII. *Πλείστων δ' ἐν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἀληθείας ὑπεραγωνιζομένων κ. τ. λ.* Cum eodem tempore plurimi *ecclesiastici viri* patrocinium veritatis susciperent, &c.

Id. Lib. V c. XXVII. *Πλεῖστα μὲν οὖν παρὰ πολλοῖς εἰσέτι νῦν τῶν τότε σώζεται παλαιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἐναρέτου σπουδῆς ὑπομνήματα.* Porro veterum *ecclesiasticorum virorum*, qui tunc temporis vixerunt, plurima adhuc seruantur apud multos laudabilis diligentiæ monumenta.

(o) Cyrill. Hierosol Catech. XV. n. IV. (p. 208. edit. Oxon. CIↃIↃCCIII.) *Ἀλλὰ ζητοῦμεν τῆς παρουσίας ἡμέτερον σημεῖον, ἐκκλησιαστικὸν ζητοῦμεν οἱ ἐκκλησιαστικοί.* Sed quærimus aduentus tui signum nostrum ecclesiasticum nos *ecclesiastici.*

[p] Vales. Not. in Euseb. lib. II. c XXV. p. 37. edit. Colon. Tribus modis dicitur *ecclesiasticus.* Interdum enim accipitur pro Christiano, & opponitur gentili. - - Interdum vero designat catholicum, & opponitur hæretico - - Denique interdum denotat eum, qui in clero est constitutus; & opponitur sæculari seu laico.

CHRY-

CHRYSOSTOMO [q] & THEODORETO, [r] in eumdem ſenſum vſus eſt. Et ESTIVS [s] hanc communem huius loci expoſitionem apud omnes antiquos interpretes cum *græcos* tum *latinos* eſſe adfirmat. Hinc etiam Chriſtiani interdum οἱ τοῦ Δόγματος, *Dogmatici*, ſeu doctrinæ chriſtianæ homines nominati ſunt. Quemadmodum etiam in reſcripto *Aureliani* imperatoris contra *Paulum Samoſatenſem*, cuius apud EVSEBIVM [t] fit mentio, *Italici* epiſcopi & *Romani* Ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος, Epiſcopi *dogmatici*, ſiue epiſcopi doctrinæ, h. e. chriſtianæ doctrinæ, appellantur.

§. X.

Chriſtiani ab gentilibus etiam vocati Iudæi.

Gentiles etiam *Iudæorum* & *Chriſtianorum* nomen inter ſe ſe confundere ſoliti ſunt: vnde in eorum ſcriptis nomen *Iudæorum* Chriſtianis ſæpius ex errore datum legitur. Ita DIO in vita *Domitiani* [u] loquens de *Acilio Glabrione*, conſularis digni-

(q) Chryſoſtom. in Epheſ. c. II, 15. Hom. V. p. 900 (edit. Francof.) Ἡ τὴν πίστιν φησι, δόγμα αὐτὴν καλῶν, ἢ κ. τ. λ. Aut fidem dicit, ipſam vocans *decretum* (*dogma*) aut &c.

(r) Theodor. Comm. in Epheſ. II, 15. Tom. III. p. 301. (edit. Par.) Δόγματα δὲ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσεν. *Decreta* (*dogmata*) appellauit doctrinam Euangelicam.

[s] Eſt. Comm. in Eph. II, 4. *Edicta*, ſeu *decreta*, ſeu *dogmata* hoc loco tam græci quam latini commentatores magno conſenſu interpretantur præcepta noui teſtamenti, quæ ſunt de fide, caritate & moribus, quæ nimirum Chriſtus in Euangelio tradidit.

(t) Euſeb. Lib. VII. c. XXX. Βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε· Τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. Interpellatus imperator Aurelianus recte iſtiuc hoc negotium diiudicauit, iis domum tradi præcipiens, quibus Italici Chriſtianæ *religionis* (*dogmatis*) antiſtites & Romanus Epiſcopus ſcriberent.

(u) Dio in Domit. Κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Φάβιον Κλήμεντα ὑπατεύοντα, καίπερ ἀνεψιὸν ὄντα, καὶ γυναῖκα καὶ αὐτὴν συγγενῆ ἑαυτοῦ Φλαβίαν Δομιτίλλαν ἔχοντα, κατέσφαξεν ὁ Δομιτιανός. Ἐπηνέχθη δὲ ἀμφοῖν ἔγκλημα ἀθεότητος· ὑφ᾽ ἧς καὶ ἄλλοι ἐς τὰ τῶν Ἰουδαίων ἤθη ἐξοκέλλοντες πολλοὶ κατεδικάσθησαν. - - Τὸν δὲ δὴ Γλαβρίωνα τὸν μετὰ τοῦ Τραϊανοῦ ἄρξαντα, κατηγορηθέντα τά τε ἄλλα, καὶ οἷα οἱ πολλοί, καὶ ὅτι καὶ θηρίοις ἐμάχετο, ἀπέκτεινεν. Eodem anno *Domitianus* cum alios multos, tum vero *Fabium Clementem* conſulem (etſi patruelis eius erat, ac *Flauiam Domitillam*, & ipſam *Domitiani* conſanguineam vxorem habebat) morte adfecit, illato ambobus crimine impietatis. Cuius rei

tatis

tatis viro, eum atheiſmi dicit incuſatum & ad ſupplicium raptum ideo, quod ad *Iudæorum* religionem tranſierit: quod BARONIO [w] aliisque obſeruantibus, de religione chriſtiana, cuius cauſſa mortem ſubiit, intelligi debet. Et cum SVETONIVS [x] *Claudium Iudæos* inpulſore *Chreſto* adſidue tumultuantes *Roma* expuliſſe ſcribit, omnes omnino eruditi [y] nomine *Iudæorum* Chriſtianos etiam intelligi, ſtatuunt. Similiter, cum SPARTIANVS [z] *Caracallæ* colluſorem religionis *iudaicæ* fuiſſe dicit, ſine vllo dubio chriſtianam intelligit: propterea quod, commemorante TERTVLLIANO, [a] ipſe *Caracalla* a chriſtiano homine educatus fuit.

§. XI.

Chriſtus ab Ethnicis plerumque vocatus Chreſtus, *& Chriſtiani* Chreſtiani.

Gentiles alium errorem in pronuntiatione nominis Seruatoris noſtri admittebant, quem vniuerſi *Chreſtum* loco *Chriſtum*, illiusque diſciplinam ſectantes *Chreſtianos*, loco *Chriſtianos*, appellitabant. Id quod obſeruatum fuit a IVSTINO MARTYRE, [b] TERTVLLIANO, [c] LACTANTIO [d] & quibusdam aliis; qui iſtum eis errorem commonſtrarunt, etiamſi hac de re cum illis litigare haud ſuſtinerent, quod vtrumque

cauſſa multi, qui in mores *Iudæorum* tranſierant, damnati ſunt. - - *Glabrionem* quoque, qui cum *Traiano* magiſtratum geſſerat, accuſatum præter cetera ſuperioris criminis, & quod cum beſtiis pugnauiſſet, interfici iuſſit.

(w) Baron. ann. XCIV n. 1. Quod ſpectat ad *Glabrionem*; ſcribit DIO cum nonnullis aliis, illato crimine ἀθεότητος, quod ad *Iudæorum* mores tranſiſſet (ſic enim, vt ſæpius dictum eſt, quod ex *Iudæis* deſcenderent Chriſtiani, Ethnici appellabant) &c.

(x) Sueton. Claud. c. XXVI.

(y) Hotting Hiſtor. Eccleſ. Tom. I. p. 37. Basnagii Exerc. in Baron. p. 139. Selden. de Synedr. lib. I. c. VIII. vbi citantur *Lipſius*, *Petauius* & plures alii.

(z) Spartian. in Caracall. I. Cum colluſorem ſuum puerum ob *iudaicam religionem* grauius verberatum audiſſet &c.

(a) Tertull. ad Scap. c. IV. Lacte Chriſtiano educatus.

(b) Iuſtin. Martyr Apol. II. p 54. (edit. Pariſ. MDCXXXVI.) Ὅσον γε ἐκ τοῦ κατηγορουμένου ἡμῶν ὀνόματος, χρηστότατοι ὑπάρχομεν. Et quantum ad nomen ipſum pertinet, quod criminis loco nobis obiicitur, optimi (*Chreſtotati*) certe ſumus.

(c) Tertullian. Apol. c. III.

(d) Lactant. lib. IV. c. VII. Exponenda huius nominis (Chriſti) ratio eſt propter ignorantium errorem; qui eum immutata littera *Chreſtum* ſolent dicere.

nomen

nomen bonæ eſſet ſignificationis: Chriſtus enim idem eſt ac *Hebræum* Meſſias, & hominem vel in ſacerdotem, vel in regem vnctum ſignificat; & *Chreſtus*, quod idem eſt ac *græcum* χρηστὸς, ſuauitatem & benignitatem denotat. Hinc TERTVLLIANVS, [e] rem nulla venia dignam eſſe, adfirmat, quod ſolius nominis cauſſa Chriſtianos vexent, quandoquidem vtrumque nomen innoxium eſſet & præclariſſimæ ſignificationis.

Id circo non in totum repudiarunt hoc nomen Chriſtiani, etiamſi illud ſibi ipſi non impoſuiſſent. Quemadmodum nec *Iudæos* ſe appellari recuſarunt, eo quidem ſenſu, quo Scriptura hac voce vtitur, vt nimirum Dei populum ab *ſynagoga Satanæ* diſtinguat: Apoc. II, 9. quamquam ad euitandam *Ebionitarum* & *Nazarenorum* aſtutiam, qui legem Moſis cum doctrina euangelii commixtum ibant, hoc nomen declinare, & nomen Chriſtianorum retinere ſtuduerunt.

LIBRI PRIMI CAPVT SECVNDVM

DE CONTVMELIOSIS NOMINIBVS, QVIBVS IVDAEI, INFIDELES ET HAERETICI CHRISTIANOS APPELLARVNT.

§. I.

Chriſtiani a Iudæis & Gentilibus Nazareni *vocati.*

PRæter ea nomina, de quibus iam diximus, fuerunt non nulla alia, Chriſtianis ab aduerſariis eorum maledice & contumelioſe data, quorum heic facere mentionem non abs re fuerit. Primum eorum erat *Nazareni,* nomen probroſum a *Iudæis* illis impoſitum, a quibus vocabantur *ſecta Nazarenorum*, Act. XXIV, 5. Fuerunt quidem certi hæretici, ipſi ſe appellantes Ναζαραίους, *Iudæis*, teſte EPIPHANIO, [f] maximopere inuiſi,

(e) Tertull. l. c. Chriſtianus, quantum interpretatio eſt, de Vnctione deducitur. Sed & cum perperam *Chreſtianus* pronuntiatur a vobis (nam nec nominis certa eſt notitia penes vos) de ſuauitate vel benignitate compoſitum eſt. Oditur ergo in hominibus innocuis etiam nomen innocuum.

(f) Epiph. Hær. XXIX. n IX. Οὐ μόνον γὰρ οἱ τῶν Ἰουδαίων παῖδας πρὸς τούτους κέκτηνται μῖσος, ἀλλὰ ἀνιστάμενοι ἕωθεν καὶ μέσης ἡμέρας, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν, τρὶς

quod

quod essent genus quoddam *Iudæorum* apostatarum, qui circumcisionem & ritus Mosaicos obseruabant, christianam simul religionem profitentes. Et hinc, inquit ille, est, quod ter per singulos dies, mane, circa meridiem & ad vesperam ad preces in synagoga congregati eos anathemate perculsos diris deuouerint, hac amarissima exsecrationis vtentes formula : *ὅτι ἐπικαταράσαι ὁ Θεὸς τὰς Ναζωραίους*, *Nazaræos Deus exsecretur* ! At vero ex sententia HIERONYMI (*g*) hoc ad omnes spectauit Christianos, quibus ita sub *Nazarenorum* nomine imprecati sunt. Atque hoc quidem maxime videtur probabile, quandoquidem HIERONYMO (*h*) & ipso EPIPHANIO (*i*) tradentibus, *Iudæi* Christianos vniuersos appellarunt *Nazarenos*. Gentiles quoque hunc conuitiandi morem a Iudæis adsumserunt, quemadmodum illud de *Datiano* prætore apud PRVDENTIVM (*k*) constat, vbi Christianos adlocutus nominat *Nazarenos*. Sunt, qui existimant, (*l*) Christianos primum quidem libenter sibi hoc nomen tribuisse, in conuitiis id minime ponentes, eo vsque dum secta *Nazarenorum* erupisset, atque tunc huius hæreseos dete-

τῆς ἡμέρας ὅτι εὐχὰς ἐπιτελοῦσι ἐν ταῖς αὐτῶν συναγωγαῖς, ἐπαρῶνται αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσι φάσκοντες, ὅτι ἐπικαταράσαι ὁ Θεὸς τοὺς Ναζωραίους.

(*g*) Hieron. Comment. in Esa XLIX. Tom. V. p. 178 (p. 151. edit. Francof.) Ipse (Christus) bonus pastor posuit animam pro ouibus suis ; & contemsit eam : qui abominationi est genti *Iudæorum : cui* ter per singulos dies nomine Nazarenorum *maledicunt* in synagogis suis.

(*h*) Id de Loc. Hebr. Tom III. p. 188. b. Nos apud veteres quasi opprobrio *Nazaræi* dicebimur, quos nunc Christianos vocant.

(*i*) Epiph. l. c. n. I. *Πάντες δὲ Χριστιανοὶ Ναζωραῖοι τότε ἐκαλοῦντο.* Christiani tunc omnes *Nazaræi* vocabantur.

(*k*) Prudent. *περὶ στεφανῶν* Carm. V. de S. Vincentio, v. 25. 26. p. 139. Edit. Cellar.

Vos *Nazareni* adsistite,
Rudemque ritum spernite.

Id. Hymn. X. de Roman. Martyre v. 41. seq. Edit Cell. p. 184.

Præfectus istis imminens negotiis
Asclepiades, ire mandat milites
Ecclesiasten vsque de sacrariis
Raptare plebem, mancipandam vinculis,
Ni disciplinam *Nazarenam* respuat.

(*l*) Iun. Parall. lib. I. c. VIII. Quod impium dogma quum Antiochiæ primum inualuerit, fortasse occasionem Antiochenæ ecclesiæ dedit, vt viri boni se non amplius *Nazaræos* aut *Nazarenos*, sed Christianos potius appellarent. Act. XI, 26. Vid. etiam Goodw. Moses & Aaron lib. I. c. VIII.

standæ

ſtandæ cauſſa eo abſtinuiſſe, & ſe ipſos vocaſſe *Chriſtianos*, Act. XI, 26. An vero hoc exactis regulis chronologicis convenienter ſtatuatur, id quidem aliis peritioribus diiudicandum relinquo.

§. II.
Et Galilæi.

Aliud nomen contumelioſum erat *Galilæi*, *Iuliano*, de *Chriſto* vel Chriſtianis loquenti familiare. Ita in colloquio cum *Mari*, epiſcopo ſene & cæco, cuius meminit SOZOMENVS, (*m*) ei illudens dixiſſe fertur: *Numquam profecto* Galilæus *Deus tuus te ſanabit*. Et iterum in epiſtola (*n*) ad *Arſatium*, pontificem maximum *Galatiæ*: *Turpe fuerit, ex Iudæis quidem neminem mendicare: impios vero* Galilæos *præter ſuos pauperes, etiam noſtros alere*. Idem illud obſeruari poteſt apud SOCRATEM, (*o*) THEODORETVM, (*p*) CHRYSOSTOMVM (*q*) & GREGORIVM NAZIANZENVM, (*r*) qui addit, non modo eum ipſum Chriſtianos *Galilæos* appellaſſe, ſed legem tuliſſe etiam, vt ne quis alio eos nomine appellaret; quod hoc modo nomen Chriſtianorum abolitum iri exiſtimauerit.

(*m*) Sozom. Lib. V. c. IV. Οὐ δὲ ὁ γαλιλαῖός σε Θεὸς θεραπεύσει σε.

(*n*) Apud Sozom. Lib. V. c XVI. Αἰσχρὸν γὰρ εἰ τῶν μὲν Ἰουδαίων ὐδεὶς μεταιτεῖ, τρέφυσι δὲ οἱ δυσσεβεῖς γαλιλαῖοι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν, καὶ τὺς ἡμετέρυς

(*o*) Socrat. lib. III. c. XII. Γαλιλαῖον εἰώθει ὁ Ἰυλιανὸς καλεῖν τὸν Χριςὸν, καὶ τὺς Χριςιανὺς γαλιλαίυς. *Iulianus* Chriſtum *Galilæum*, & Chriſtianos *Galilæos* appellare conſueuerat.

(*p*) Theodor. lib. III. c. IV. Ἀπηγόρευσε τῶν γαλιλαίων τὺς παῖδας, ὕτω γὰρ Σωτῆρος ἡμῶν θιασώτας ὠνόμαζε, ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν καὶ φιλοσόφων μεταλαγχάνειν λόγων. Vetuit, (Iulianus) ne *Galilæi* (ſic enim Seruatoris noſtri ſectatores appellabant) poeticis, rhetoricis vel philoſophicis ſtudiis operam darent.
Id. ibid. c. XXI. Νενίκηκας Γαλιλαῖε, Viciſti, *Galilæe*.

(*q*) Chryſoſt. Hom. LXIII. Tom. V. p 439. Edit. Eton. (Tom. I. Francof. p. 640) Καὶ ὐδὲ ἐνταῦθα τῆς μανίας ἵςατο, ἀλλ' ἐκ μέσης ἀναρπάσασθαι τῆς οἰκυμένης τὸ τῶν Γαλιλαίων ἔθνος ἐπηγγέλλετο, καὶ γὰρ ὕτως ἡμᾶς εἰώθει καλεῖν. Neque vero huc vſque tantum progreſſus eſt eius furor, ſed ex orbe terrarum exterminaturum ſe *Galilæorum* nationem pollicebatur: ſic enim nos appellare ſolitus erat.

(*r*) Gregor. Nazianz. Orat. III. p 81. (Edit. Pariſ) - - Καινοτομεῖ περὶ τὴν προσηγορίαν, Γαλιλαίυς ἀντὶ χριςιανῶν ὀνομάσας τε καὶ καλεῖσθαι νομοθετήσας. Nouandum nobis cognomentum cenſuit (Iulianus) *Galilæos* pro Chriſtianis nominans, atque vt ita vocaremur, publica lege decernens.

§. III.
Item Athei.

Appellabant etiam eos *Atheos*, eorumque religionem *Atheismum* vel Impietatem, quod Gentilium deorum cultum deriderent & contemnerent. DIO (*s*) narrat *Acilium Glabrionem* ad necem datum esse *Atheismi* caussa, intelligens religionem christianam. Et apologetæ Christianorum ATHENAGORAS, (*t*) IVSTINVS MARTYR, (*u*) ARNOBIVS (*w*) & alii inter crimina hoc referunt, quæ gentiles ipsis plerumque adsignarunt. EVSEBIVS (*x*) hoc nomen tam peruulgatum fuisse dicit, vt magistratus persecutores Christianum quempiam ad religionis suæ desertionem adacturi cum iusserint illam abiurare his inter alia verbis: Αἶρε τοὺς ἀθέους, *Tolle Atheos*, nimirum Christianos.

§. IV.
Nec non Græci *&* Impostores.

Hisce addiderunt nomen *Græci* & *Impostores*. Id quod ab HIERONYMO (*y*) adnotatum est, *Vbicumque*, inquiente, *viderint Christianum*, *statim illud de triuio* ὁ γραικὸς ἐπιθέτης, En *Græcum Impostorem*! Hic erat character, quo Seruatorem nostrum signabant, ὁ πλάνος, *Impostor ille*. Et IVSTINVS (*z*) MARTYR

(*s*) Dio in Domit. vid. supra Cap. I. §. X. not. (u) p. 13.

(*t*) Athenag. Legat. pro Christ. p. 4. Τρία ἐπιφημίζουσιν ἡμῖν ἐγκλήματα, ἀθεότητα, θυέστεια δεῖπνα, Οἰδιποδείους μίξεις. Trium flagitiorum infamis rumor de nobis spargitur: *impietas*, *quæ Deos tollat*, epula *Thyestea*, concubitus incesti.

(*u*) Iustin. Mart. Apol I. p 47. Ὅς γε περὶ ἡμῶν ἃ μὴ ἐπίσταται, δημοσίᾳ καταμαρτυρεῖ, ὡς ἀθέων καὶ ἀσεβῶν Χριστιανῶν, qui publice de rebus, quas ignorat, videlicet quod Christiani *Athei*, prorsusque *sine Deo* & *impii* sint, testatur.

[*w*] Arnob. Lib. I. incunt. Exterminati sunt Dii longe. - - Efficietur profecto rationum consequentium copulatu, vt non *impii* nos magis, sed illi ipsi reperiantur criminis istius rei, qui se numinum profitentur esse cultores, atque inueteratis religionibus deditos.

(*x*) Euseb. lib. IV. c XV. Vbi Proconsul Polycarpum monens, vt Christum abneget, inter alia dicit: Μετανόησον· εἶπον, αἶρε τοὺς ἀθέους. Resipisce: dic, tolle *impios*.

(*y*) Hieron. Ep. X. ad Furiam.

(*z*) Iustin. Dial. c. Tryph. p 335 Οὐ μόνον, οὐ μετενοήσατε, μαθόντες αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ἄνδρας χειροτονήσαντες ἐκλεκτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέμψατε, κηρύσσοντας ὅτι αἵρεσίς τις ἄθεος καὶ ἄνομος ἐγήγερται ἀπὸ Ἰησοῦ τινος Γαλιλαίου πλάνου κ. τ. λ. Cognito, illum ex mortuis resurrexisse, tantum abest, vt poenitentiam egeritis, vt etiam eximiis delectis viris in omnem terrarum

adſir-

adfirmat, eos illud ita ad posteros propagare conatos esse, missis ex vrbe *Hierosolymorum* ad omnes vniuersi orbis synagogas nuntiis ac emissariis, qui eos sibi a certa quadam impia & nefaria secta, nuperrime a *Iesu* quodam *Galilæo Impostore* excitata, cauere docerent. Inde LVCIANVS (*a*) occasionem arripuit nominandi ipsum lingua sacrilega *ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν*, crucifixum *Sophistam.* CELSVS (*b*) etiam plerumque ipsum, ipsiusque discipulos *γόητας*, *Præstigiatores* vocat. Sic ASCLEPIADES iudex Ethnicus apud PRVDENTIVM (*c*) *Sophistas* eos appellat; & VLPIANVS (*d*) lege quadam *Impostorum* nomine eos proscribit.

Ratio, cur nomini *Græcorum* addiderint nomen *Impostorum*, fuit, (vt eruditi cuiusdam viri (*e*) coniectura est) quod multi

orbem eos miseritis, qui renuntiarent, hæresin & sectam quamdam impiam & iniquam excitatam esse a Iesu quodam Galilæo *plano* & *seductore* &c.

(*a*) Luc. Paregr. Tom. IV. Opp. p. 277. edit. Basil. 8. Ἐπειδὰν ἅπαξ παραβάντες (οἱ Χριστιανοὶ) θεοὺς μὲν τοὺς ἑλληνικοὺς ἀπαρνήσωνται, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐκεῖνον σοφιστὴν αὐτῶν προσκυνῶσι, καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιῶσι. Postea quam semel a nobis desciuerunt, Græcorum deos constanter abnegant, solum autem crucifixum illum *impostorem* adorantes, secundum illius leges viuendi rationem instituunt.

(*b*) Cels. ap Orig. lib. I. p 20. Λεγέτω ὁ ἐπαγγελλόμενος εἰδέναι τὰ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων. Πῶς δὲ καὶ γοητεία παρὰ τοῖς παραδεξαμένοις τὸν Μωϋσέως νόμον ἐστὶ κ. τ. λ. Dicat iste, qui nouit Christianorum & Iudæorum omnia, quomodo *maleficæ artes* (*impostura*) locum habent apud Mosis discipulos? &c.

Ibid. p. 55. Εἶτά φησι λοιδορούμενος τῷ Ἰησοῦ, ὅτι πάντα θεομισοῦς ἦν τινος καὶ μοχθηροῦ γόητος. Deinde conuitium Iesu faciens dicit, res eius fuisse scelesti Deoque inuisi *præstigiatoris*.

(*c*) Prud. περὶ στεφάνων Carm. X. de Romano Mart. v. 404. p. 202. edit. Cellar.

Quis hos *Sophistas* error inuexit nouus,
Qui non colendos deos disputent?

(*d*) Digest. lib. L. Tit. XIII. c. 1. Si incantauit, si imprecatus est, si (vt vulgari verbo *Impostorum* vtar) exorcizauit.

(*e*) Korthold. de Moribus Christian. c. III. p. 22. 23. vbi citat locum ex epist. XIX. Hieron. ad Marcellam: *Si tunica non canduerit, statim illud e triuio: Impostor & græcus est.* Item ex Epist. X. ad Furiam supra in textu (*y*) allegata. & addit: Quæ loca vt recte intelligantur, sciendum Romanorum habitum proprie fuisse Togam sicut Græcorum Pallium. - - Hinc Romani dicti sunt *gens togata* - - Contra græci *Palliati* - - Quia proinde græcorum pallio etiam vestiebatur Christiani (quamquam non omnes sed soli ascetæ) hinc communi scommate audiebant *Græci*, & ab iniectione pallii, quod tunicæ superimponebant, etiam ἐπιθέται, hoc est (vt ita dixerim) *imponentes.* Id simpliciter accipiebat indoctum vulgus ob pallii superimpositionem: cæterum litterati figuratum morsum intelligebant in vocabulo ἐπιθέτης, quo fieret ad *im-*

philoſophorum chriſtianorum veſte vſi ſunt *græca*, ſiue philoſophica, quæ erat *περιβόλαιον* ſeu *pallium*. Vnde *Græci* dicti ſunt *palliati*, quemadmodum *Romani togati* ſeu *gens togata*, a proprio eorum veſtitu, quæ erat *toga*. *Romani* igitur quodammodo offenſi, quod Chriſtianos viderent repudiata toga *Romana græcum* geſtare pallium, nomine iſthoc ſcurrili *Græcorum*, & *impoſtorum Græcorum* illudendi eos ac deridendi arripuerunt occaſionem. Liber TERTVLLIANI *de Pallio* ea fini ſcriptus eſt, vt virulentam ſtolidæ huius obiectionis malitiam commonſtret.

§. V.

Magi.

At enim vero Gentiles malitia ſua adhuc longius progrediebantur; & cum Seruator noſter eiusque ſectatores multa factitarent miracula, quæ ipſi maleficis artibus & magicæ diſciplinæ efficacitati adſcribebant, ideo generatim eos tamquam *Magos* infamabant, multitudinis furori hoc nomine eos exponentes. CELSVS (*f*) & alii Seruatorem noſtrum *in Aegypto* maleficis artibus operam dediſſe dictitabant: Et AVGVSTINVS (*g*) ait, Ethnicis generatim perſuaſum fuiſſe, ipſum nonnullos libros de Magia ſcripſiſſe, quos *Petro* & *Paulo* in diſcipulorum ſuorum vſum tradiderit. Hinc SVETONIVS (*h*) verbis partis ſuæ

poſtoris nomen apud Latinos faceta alluſio, hoc eſt, deceptoris & hominis ſanctitatem mentientis.

Baron an. LVI n. XI. Quod ait (Vlpianus) verbum exorcizare eſſe *impoſtorum*, haud dubium eſt ſugillare voluiſſe Chriſtianos.

(*f*) Origen. contra Celſ. lib. I. p 30 *Φησὶν, αὐτὸν σκότιον τραφέντα, μισθαρνήσαντα, εἰς Αἴγυπτον, δυνάμεών τινων πειραθέντα, ἐκεῖθεν ἐπανελθεῖν, Θεὸν δι' ἐκείνας τὰς δυνάμεις ἑαυτὸν ἀναγορεύοντα.* Ait, (Celſus) eum (Ieſum) clam educatum & in Aegypto mercede famulatum, peritum *mirificarum eius gentis artium*, inde reuerſum, quibus fretus pro Deo ſe haberi paſſus ſit.

Arnob. lib. I. p. 15. edit. Hamburg. cIɔ Iɔc X. *Magus* fuit, clandeſtinis artibus omnia illa perfecit, Aegyptiorum ex adytis angelorum potentium nomina & *remotas* furatus eſt *diſciplinas*.

(*g*) Auguſt. de Conſenſu Euang. lib I. cap. IX. Ita vero iſti deſipiunt, vt in illis libris, quos eum ſcripſiſſe exiſtimant, dicant contineri eas *artes*, quibus eum putant illa feciſſe miracula &c. Cap. X. Quid? quod etiam diuino iudicio ſic errant quidam eorum, qui talia Chriſtum ſcripſiſſe vel credunt, vel credi volunt, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tamquam epiſtolari titulo prænotatos.

(*h*) Sueton. Neron c. XVI. Adflicti ſuppliciis Chriſtiani, genus hominum ſuperſtitionis nouæ ac *maleficæ*.

vtens

vtens Chriſtianos vocat *genus hominum ſuperſtitionis maleficæ.* Quemadmodum *Aſclepiades* iudex apud PRVDENTIVM (*i*) *Romanum* martyrem *ſummum Magum* appellat. Et AMBROSIVS martyrium *Agnes* (*k*) deſcribens memorat, populum exclamaſſe, *Tolle magam! Tolle maleficam!* Nihil enim vulgatius fuit, quam omnes chriſtianos, in primis eos, qui miracula patrarent, (*l*) veneficos vocare & magos.

§. VI.

Noua ſuperſtitio.

Noua ſuperſtitio aliud nomen contumelioſum erat chriſtianæ iniuſtum religioni. SVETONIVS (*m*) hoc ei adſignat, & PLINIVS ac TACITVS (*n*) probroſam addunt prauæ & ſtolidæ ſuperſtitionis appellationem. Quo nomine etiam *Nero*, poſteaquam Chriſtianos dira perſecutione vexaſſet, tropæis *Romæ* erectis de ea triumphauit, prouinciam a latronibus & iis, qui nouam generi humano ſuperſtitionem (*o*) obtruderent, ſe purgaſſe iactitans. Per quos ſine dubio chriſtianos intelligit, quorum religio in aliis eiusmodi inſcriptionibus Superſtitio dicitur. Id quod videre eſt in inſcriptione *Diocletiani*, quam BARONIVS ad annum CCCIV. ex OCCO exhibet: *Superſtitione Chriſtianorum vbique deleta* &c.

Non multum ab iſthoc nomine differt, quo PORPHYRIVS (*p*) & alii eam conuitiantur, vocando eam religionem barbaram, nouam & peregrinam. In Actis famoſorum martyrum *Lugdunenſium*, qui ſupplicio adfecti ſunt ſub *Antonino Pio*, gentiles hoc nomine eis cum irriſione inſultabant. Martyribus e-

(*i*) Prudent περὶ στεφανῶν Hymn. X. de S. Romano v. 868. p. 221, edit. Cellar. Quo vsque tandem ſummus hic nobis *Magus* illudet.

(*k*) Ambroſ. Serm. XC in S. Agnen: Tolle *Magam!* Tolle *Maleficam!*

(*l*) Vid Korthold. de moribus Chriſtian. c. IV. tot.

(*m*) Sueton. Nero c. XVI. vid. not (*b*)

(*n*) Plin. lib. X. Epiſt. XCVII. Nihil aliud inueni, quam *ſuperſtitionem* prauam & immodicam. Tacit. Annal. XV. c. XLIV. Exitiabilis *ſuperſtitio.*

(*o*) Inſcript. Antiq. ad Calcem Sueton. Oxon. NERONI. CLAVD. CAIS. AVG. PONT. MAX. OB. PROVINC. LATRONIB. ET. HIS. QVI. NOVAM. GENERI. HVM. SVPERSTITION. INCVLCAB PVRGAT.

(*p*) Apud Euſeb. Hiſt Eccleſ. Lib. VI. c. XIX. Ὠριγένης δὲ ἕλλην ἐν ἕλλησι παιδευθεὶς λόγοις πρὸς τὸ βάρβαρον ἐξώκειλε τόλμημα. Origenes cum gentilis eſſet & gentilium innutritus diſciplinis, ad *barbaram* declinauit *audaciam.*

nim igne in cineres redactis, eorumque reliquiis in *Rhodanum* fluuium proiectis, hoc ideo dicebant se facere, vt de spe resurrectionis eos deiicerent; cuius virtute humano generi nouam hanc & peregrinam religionem obtrudere (q) adlaborarent. *Videamus nunc*, inquiebant, *an sint resurrecturi, & vtrum adesse ipsis Deus suus, ac de manibus nostris eripere valeat.*

§. VII.

Christiani cur vocati Sibyllistæ.

CELSVS eos *Sibyllistas* (r) nominat, propterea, quod Christiani in suis cum gentilibus disputationibus nonnumquam ad SIBYLLARVM, propriarum eorum vatum auctoritatem prouocarent; quarum scripta tanto cum emolumento pro caussa Christianorum & in gentilium detrimentum vrgere sciebant, vt teste IVSTINO (s) MARTYRE, præfecti *Romani* sub mortis pœna non tantum illarum, sed *Hystaspis* etiam & prophetarum voluminum lectionem interdixerint.

§. VIII.

Biathanati.

Probrose quoque eos Βιαθανάτυς, i. e. *sui ipsorum intermtores* appellabant, ideo quod promte se ipsos supplicio sisterent, & alacriter violentam mortem, qua gentiles ipsos adficerent, subirent. Quam acciter mortem ambierint, non ex ipsis tantum Christianorum scriptis, (t) sed ex gentilium (u) etiam huc spectantibus testimoniis perspicimus. LVCIANVS (w)

(q) Act. Mart. Lugd. apud Euseb. lib. V. c. I. exeunte: ξένην τινὰ καὶ καινὴν ἡμῖν εἰσάγουσι θρησκείαν, *nouam* quamdam & *peregrinam* nobis inuehunt *religionem.*

(r) Origen. contra Cels. lib. V. p. 272. Εἶτε δὲ τινας εἶναι καὶ Σιβυλλιστὰς, τάχα παρακούσας τινῶν ἐγκαλούντων τοῖς οἰομένοις προφῆτιν γεγονέναι τὴν Σίβυλλαν, καὶ Σιβυλλιστὰς τοὺς τοιούτους καλεσάντων. Facit etiam mentionem nescio quorum *Sibyllistarum*; fortasse quod audierat a quibusdam improbari eos, qui Sibyllam prophetidem existimant, notarique *Sibyllistarum* nomine.

(s) Iustin. Apol. II. p. 82. Κατ' ἐνέργειαν τῶν φαύλων δαιμόνων θάνατος ὡρίσθη κατὰ τῶν τὰς Ὑστάσπου, ἢ Σιβύλλης ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων. Opera & instinctu malorum dæmonum mortis supplicium aduersus librorum Hystaspis aut *Sibyllæ* aut *Prophetarum* lectores constitutum est.

(t) Vid. hos apud Pears. Vind. Ignat. Part II. c. IX. p. 384.

(u) Arrius Antonin. apud Tertull. ad Scap. c IV. Tiberian. in Io. Malela Chronic.

(w) Lucian. de Mort. Peregr. Tom. IV. p. 277. (edit. Basil. 8.) Πεπείκασι αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατοι ἔσεσθαι καὶ βιώσεσθαι τὸν ἀεὶ χρόνον, παρ' ὃ καὶ

scribit

ſcribit, multos mortem non tantum ſpreuiſſe, ſed ſponte ſua ad eam ſubeundam ſeſe obtuliſſe, quod ſibi perſuaſerint, fore, vt immortales euadant & æternam vitam conſequantur. Hoc quidem ſtoliditatem interpretatur, eamque ob cauſſam eos vocat Κακοδαίμονας, *miſeros* & *ærumnoſos*, vitam ſuam profundentes. Quo ſenſu etiam PORPHYRIVS (*x*) chriſtianam religionem *βάρβαρον τόλμημα*, *barbaram audaciam* nuncupat. Quemadmodum ARRIVS ANTONINVS (*y*) eos, qui illam profitebantur, *δειλὺς*, *ſtupidos* nominat, quod mori adeo cuperent; Et pagano apud MINVCIVM (*z*) *homines deplorata inlicita ac deſperata factionis* audiunt. Id quod cum appellatione *Biothanati* ſiue *Biaeothanati*, ex ſententia BARONII [*a*] congruit. Quamquam vocabulum illud non eos tantum ſignificat, qui ipſi ſe interfecerunt, verum (vt doctus quidam criticus [*b*] notat) homines *quaſi viuos-mortuos, qui per mortem ad immortalitatem ſe peruenturos credant.* Quo ſenſu ethnici fortaſſis ſimiliter adhibuerunt, vt chriſtianam doctrinam de reſurrectione deriderent; quippe qua omnem eorum animi fiduciam & inuictam fortitudinem fundatam eſſe facile intelligebant. Ita enim idem ethnicus apud MINVCIVM FELICEM ſimul magnanimitatem & fidem eorum illudere conabatur. *Proh! mira ſtultitia & incredibilis audacia*, inquiebat, *ſpernunt tormenta praeſentia, dum incerta metuunt & futura: & dum mori poſt mortem timent, interim mori non timent: Ita illis pauor & fallax ſpes ſolatio rediuiuo blanditur.* Hæc itaque inter alias cauſſa fuit, quamobrem eos vocarint Βιοθανάτυς, quæ vox in quibusdam veterum martyrum actis expreſſe occurrit. Ex Martyrologico BEDAE obſeruat

καταφρονῦσι τῦ θανάτυ καὶ ἑκόντες αὐτὺς ἐπιδιδόασι οἱ πολλοί. Haud dubitanter ſibi perſuaſerunt infelices illi, ſe omnino immortalitate fruituros, perpetuoque victuros eſſe. Quamobrem & mortem magno contemnunt animo, ac non pauci ſua ſponte ſemet occidendos offerunt.

(*x*) Porphyr. ap. Euſeb H E lib. VI. c. XIX. Vid. not. (*p*)

(*y*) Tertull. ibid.

(*z*) Minuc. Octav. c. VIII. p. 26. (Edit. Cellar. Hal.) Quid homines, homines, inquam, *deplorata*, inlicitæ ac *deſperata factionis* graſſari in Deos, non ingemiſcendum eſt?

[*a*] Baron. an. CXXXVIII. num. V. Vox græca in latinitatem tranſit, a *βιαίῳ θανάτῳ*, i. e. violenta morte.

[*b*] Suicer. Theſaur. Eccleſ. Tom. I. p. 690.

BARO-

BARONIVS, [c] quod, vbi ſeptem *Symphoroſæ* filii, *Hadriano* imperante, ſupplicio adfecti fuerunt, ipſorum corpora in vnam foueam iunctim proiecta ſint, cuius loci nomen pontifices templorum inde vocauerint, *ad ſeptem Biothanatos*.

§. IX.

Parabolarii & Deſperati.

Eamdem ob cauſſam *Parabolarii* & *Deſperati* appellati ſunt. *Parobolarii* ſiue *Parabolani* apud *Romanos* fuerunt proiectæ audaciæ homines, qui ſtipendii cauſſa in amphitheatro cum beſtiis certarunt, vnde etiam *Beſtiarii* & *Confectores* dicti. Iam vero quum eadem ratione pro vita ſua pugnare cogerentur Chriſtiani, & id quidem facere, quam religioni ſuæ renuntiare mallent, nomen *Parabolorum* & *Parabolanorum* ſortiebantur: quo etiamſi ipſos tamquam conuitio illuderent, Chriſtiani tamen id non detrectabant, quod eſſet ex conuenientiſſimis characteribus, quibus eos gentiles vmquam ſignarunt. Ideo etiam ſibi non numquam hoc nomen ipſi dabant, alludentes ad *Romanos* iſtos *Parabolos*. Vti in actis *Abdonis* (*) & *Sennes* tempore *Valeriani* martyrum, qui in amphitheatro poſiti, vt ab beſtiis deglutirentur, *vt audaciſſimi parobolani* inuaſiſſe dicuntur, quod vitam ſuam pro religione profunderent. Alterum autem nomen *deſperatorum* tamquam calumniam reiiciebant, in adverſarios ſuos illud retorquentes, quippe quibus maiori iure illud conueniret. *Qui*, inquit LACTANTIVS [d], *magni æſtimauerint fidem, cultoresque ſe Dei non abnegauerint, in eos totius carnificinæ ſuæ viribus, veluti ſanguinem ſitiant, incumbunt, & DESPERATOS vocant, quia corpori ſuo minime parcunt, quaſi quidquam deſperatius eſſe poſſit, quam torquere ac dilaniare eum, quem ſcias eſſe innocentem.*

§. X.

Sarmentitii & Semaxii.

Alius cuiusdam nominis, quod occaſione cruciatuum, quos pertulere, adepti ſint, meminit TERTVLLIANVS. Martyres videlicet, quos viuos cremabant, ad ſtipitem ſeu palum ſex circiter pedes

[c] Baron. an. CXXXVIII. n. V.
[*] Acta Abdon. & Sennes apud Suicerum.
[d] Lact. Inſtit. Lib. V. c. IX.

ter pedes longum reuinciebantur, quem *Romani* vocabant *Semaxin*; deinde tenuium lignorum fasciculis, quos *sarmenta* nuncupabant, circumdabantur vel operiebantur. Ab hoc supplicii genere Pagani, omnia ad derisionem conuertentes, Christianos quosuis *Sarmentitios* & *Semaxios* [e] ignominiose appellitabant.

§. XI.

Lucifuga Natio.

Paganus ille apud MINVCIVM [f] eos amat appellare *latebrosam & lucifugam nationem*, h. e. homines, in angulis & tenebris garrulos. Ratio huius scurrilis denominationis vnica erat, quod ad deuitandum persecutorum suorum furorem conventus suos religiosos noctu agere necesse habebant. Id quod ipse CELSVS, [g] ad imponenda iis dura & odiosa nomina satis alioqui propensus, fatetur.

§. XII.

Plautina prosapia & Pistores.

Idem ille Gentilis apud MINVCIVM adhuc aliud ignominiosum nomen eis adsignat, cuius sensum non adeo facile est hariolari. Vocat eos [h] *Homines Plautinae prosapiae.* RIGALTIVS [i] illud derisionem paupertatis & simplicitatis Christianorum interpretatur, quos Gentiles communiter vt pauperum & rudium opificum, pistorum, sartorum & similium gregem repraesentabant; homines eiusdem, cuius PLAVTVS, conditionis, qui, vt HIERONYMO [k] obseruatur, adeo pauper fuit, vt tempore quodam famis ad molas manuarias pistori se locare coactus sit, vbi nactus subinde laboris sui interuallum tres scripserit fabulas.

---

[e] Tertull. Apol cap. L. Licet nunc *Sarmentitios* & *Semaxios* appelletis, quia ad stipitem dimidii axis reuincti, sarmentorum ambitu exurimur.

[f] Minuc. Octav. c. VIII. p. 26. *Latebrosa & lucifuga natio* in publicum muta, in angulis garrula.

[g] Origen. contra Cels. Lib I. p. 5. *Μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ κρύφα Χριστιανοὺς τὰ ἀρέσκοντα ἑαυτοῖς ποιεῖν καὶ διδάσκειν εἰπὼν, καὶ ὅτι οὐ μάτην τοῦτο ποιοῦσι, ἅτε διωθούμενοι τὴν ἐπηρτημένην αὐτοῖς δίκην τοῦ θανάτου κ τ λ.* Posthaec cum dixisset Christianos clam, quidquid ipsis liber, vel facere vel docere, idque non sine caussa, nimirum *vt capitalem sibi intentatam poenam depellerent* &c.

[h] Minuc. Fel. Octau. c. XIV. p. 42. edit. Cellar. Hall.

[i] Rigalt. in h. loc.

[k] Hieron. Chronic. an. I. Olymp. p. 145.

Tale genus hominum, dicit CAECILIVS, esse Christianos; ideoque cum OCTAVIO colloquens inter alia sic fatur: *Quid ad hæc audet Octauius homo Plautinæ prosapiæ, vt pistorum præcipuus, ita postremus philosophorum?* Eadem illa criminatio apud CELSVM frequens est. *Videre licet*, inquit, [l] *lanifices, sutores, fullones in suis ædibus, & illitteratissimum quemque & rusticissimum coram senioribus & prudentioribus patribusfamilias nihil audere proloqui: vbi vero seorsum nacti fuerint pueros eorum & mulierculas imperitas, mira quædam disserere.* Et alio loco ait: [m] *Præcepta sunt eorum: Nemo accedat eruditus, nemo sapiens, nemo prudens, (hæc enim mala apud nos existimantur) sed si quis est indoctus, insipiens, infans, fidenter veniat. Hos enim Deo suo dignos verbis istis confessi aperte declarant, solos stolidos & ignobiles & sensu carentes, mancipia, mulierculas, puerulos inducere se velle ac posse.*

§. XIII.

Quibus nominibus ignominiosis hæretici Christianos Orthodoxos onerauerint.

Non Gentiles modo, sed vt plurimum etiam peruersæ quædam inter ipsos Christianos sectæ ignominiosa eis dedere nomina. *Nouatiani* sectatores vocarunt eos *Cornelianos*, [o] quod sacrum eucharistiæ sacramentum a *Cornelio* Episcopo *Romano* libentius, quam a *Nouatiano*, illius aduersario, sumerent. Nominarunt etiam ipsos *Apostatas*, *Capitolinos*, *Synedrianos*, eo

[l] Orig. contra Cels. Lib. III. p. 144 Ὁρῶμεν δὲ κατὰ τὰς ἰδίας οἰκίας ἐριουργοὺς καὶ σκυτοτόμους καὶ κναφεῖς καὶ τοὺς ἀπαιδευτούς τε καὶ ἀγροικοτάτους, ἐναντίον μὲν τῶν πρεσβυτέρων καὶ φρονιμωτέρων δεσποτῶν οὐδὲν φθέγγεσθαι τολμῶντας. Ἐπειδὰν δὲ τῶν παίδων ἰδίᾳ λάβωνται καὶ γυναίων τινῶν σὺν αὐτοῖς ἀνοήτων θαυμασιώτατα διεξιόντας.

[m] Ibid. p. 137. Τοιαῦτα ὑπ' αὐτῶν προστάσσεσθαι· μηδεὶς προσίτω πεπαιδευμένος, μηδεὶς σοφὸς, μηδεὶς φρόνιμος. (κακὰ γὰρ ταῦτα νομίζεται παρ' ἡμῖν· ἀλλ' εἴ τις ἀμαθὴς, εἴ τις ἀνόητος, εἴ τις νήπιος, θαῤῥῶν ἡκέτω. Τούτους γὰρ ἀξίους τοῦ σφετέρου Θεοῦ αὐτόθεν ὁμολογοῦντες, δῆλοί εἰσιν, ὅτι μόνους τοὺς ἠλιθίους καὶ ἀγενεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ ἀνδράποδα, καὶ γύναια καὶ παιδάρια, πείθειν ἐθέλουσί τε καὶ δύνανται.

[o] Eulog. ap. Photium Cod. CCLXXX. pag. 1612. (Edit. Rothomag.) Καθαροὺς μὲν τοὺς, ὅσοι αὐτῷ ἐπλήρουν τὸ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὀνομάσαι σύνταγμα. Κορνηλιανοὺς δὲ τοὺς τὴν αὐτοῦ βδελυξαμένους φιλαρχίαν, καὶ κατὰ τῶν μετανοούντων ἀπόνοιαν. Puros nominauit eos (*Nouatus*,) qui secum agmen contra Ecclesiam facerent: *Cornelianos* vero, qui eius ambitionem & dementiam contra pœnitentes detestarentur.

quod

quod [p] lapsos & eos, qui in *Capitolium Romanum* sacrificatum iuerant, si sincere resipiscerent, in communionem suam recipiendos esse in synodis suis christiana ducti caritate decreuerant. *Nestoriani* [q] Orthodoxos *Cyrillianos*, *Ariani* [r] autem *Eustathianos* & *Paulinianos* ab *Eustathio* & *Paulino* Episcopis *Antiochenis* nominabant; item *Homousianos*, quod vocabulum ὁμοούσιος adhibebant, quo Filius Dei eiusdem cum Patre essentiæ esse declarabatur. *Operis Imperfecti in S. Matthaeum* Auctor sub nomine CHRYSOSTOMI [s] expressis verbis eos vocat *hæresin Homousianorum*. Et SERAPION *in Conflictu* cum ARNOBIO [t] similiter eos appellat *Homousianates*, quod in exemplari typis excuso corrupte legitur *Homuntionates*, quod nomen *Nestorianis* datum fuit.

§. XIV.

Christiani vocati Psychici *a* Montanistis.

Cataphrygiani siue *Montanistæ* orthodoxos vocarunt ψυχικοὺς, *Carnales*; propterea quod prophetias & sic creditas inspirationes *Montani* reiicerent, & rigidam eius legem de ieiuniis admittere recusarent, nec a secundis nuptiis se abstinere, nec ieiunium quadragesimale quotannis obseruare vellent &c. Ita TERTVLLIANVS eos frequenter salutat in libris, [u] quos scripsit postea, quam in errorem *Montani* prolapsus fuerat. Sectatores suos *spirituales*, orthodoxos autem *carnales* nuncupat. Non-

[p] Pacian. Ep. II. ad Sympronian.

[q] Epist. Legat. Schismat. ad suos in Epheso in Act. Concil. Ephes. Con. Tom. III. p. 746.

[r] Sozom. Lib. VI. c. XXI. Πλειόνων μὲν ὄντων τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐχόντων· οὐκ ὀλίγων δὲ ὄντων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς καθόλου ἐκκλησίας, οὓς Εὐσταθιανοὺς καὶ Παυλινοὺς ὠνόμαζον. Quum *Ariani* numero quidem plures essent, & ecclesias obtinerent; Catholici tamen haud quaquam pauci essent, quos *Eustathianos* & *Paulinianos* vocabant.

[s] Opus imperf. Hom. XLVIII. apud Chrysostom. Tom. II. in Nov. Test. p. 131. a *Hæresis Homousianorum* non solum Christi Ecclesiæ aduersatur, sed omnibus hæresibus non similiter sapientibus.

(t) Conflictus Arnob. & Serap. ad calcem Irenæi p. 519. *Serapion* dixit: Antequam ad hoc veniamus, quod vos *Homuntionates* arguamur &c.

(u) Tertull. adu. Prax. c. I. Nos quidem agnitio Paracleti disiunxit a *Psychicis*. Id. de Monogam. c. I. Hæretici nuptias auferunt, *Psychici* ingerunt. Vid. etiam c. XI, & XVI.

nullos [w] libros ſuos dedita opera inſcripſit *Aduerſus Pſychicos*. CLEMENS ALEXANDRINVS [x] idem conuitium ab aliis etiam hæreticis, præter *Montaniſtas*, vſurpatum fuiſſe obſeruat. Et ex IRENAEO, hanc vetuſtam *Valentinianorum* calumniam fuiſſe intelligimus, qui ſeſe *Spirituales* & *Perfectos*, orthodoxos vero *Sæculares* & *Carnales* [y] appellitabant, quibus abſtinentia & bonis operibus opus eſſet, quæ *Perfectis* non eſſent neceſſaria.

§. XV.

Allegoriſtæ *a* Chiliaſtis.

Chiliaſtæ Allegoriſtas eos nominabant, quia vaticinium de regno millenario Sanctorum cum Chriſto Apoc. XX, 4. myſtico & allegorico ſenſu interpretabantur. Vnde EVSEBIVS (z) de *Nepote* Epiſcopo *Aegyptiaco*, qui librum pro defendendo iſto regno millenario edidit, perhibet, inſcripſiſſe eum librum Ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν, *Confutationem Allegoriſtarum.*

§. XVI.

Chronitæ *ab* Aëtianis; Simplices *a* Manichæis; Anthropolatræ *ab* Appollinariſtis.

Aëtius Arii ſectator contumelioſo nomine eos χρονίτας

(w) De Ieiuniis aduerſus *Pſychicos*. De pudicitia &c.

(x) Clem. Alex Strom. Lib. IV. p. 511. (604. Edit. Oxon.) Μὴ τοίνυν ψυχικοὺς ἐν ὀνείδους μέρει λεγόντων ὑμᾶς οἱ προειρημένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Φρύγες. Ne ergo probri loco nos *animales* (pſychicos) dicant, aut prius memorati homines, aut etiam Phryges.

(y) Iren. Lib. I. c. XI. p. 29. (Edit. Oxon) Ἐπαιδεύθησαν τὰ ψυχικὰ οἱ ψυχικοὶ ἄνθρωποι, οἱ δι' ἔργων καὶ πίστεως ψιλῆς βεβαιούμενοι, καὶ μὴ τὴν τελείαν γνῶσιν ἔχοντες· εἶναι δὲ τούτους ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς λέγουσι· διὸ καὶ ἡμῖν μὲν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν ἀποφαίνονται· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον σωθῆναι· αὐτοὺς δὲ μὴ διὰ πράξεως, ἀλλὰ διὰ τὸ φύσει πνευματικοὺς εἶναι, πάντη τε καὶ πάντως σωθήσεσθαι δογματίζουσι. Erudiuntur pſychica (i. e. animalia) *Pſychici* (i. e. animales) homines, qui per operationem & fidem nudam firmantur, & non perfectam agnitionem habent. Eſſe autem hos nos, qui ſumus ab Eccleſia, dicunt. Quapropter & nobis quidem neceſſariam eſſe bonam conuerſationem reſpondent: aliter enim impoſſibile eſſe ſaluari; ſemetipſos autem non per operationem, ſed eo quod ſint naturaliter *ſpirituales*, omnimodo ſaluari dicunt.

(z) Euſeb. Lib. VII. c. XXIV. Ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν λόγον τινὰ περὶ τούτου συντάξας ἐπιγράφει. Librum, quem de hac quæſtione compoſuerat, confutationem *Allegoriſtarum* inſcripſit.

appel-

appellat; quo ipso significare velle videtur, eorum religionem temporariam esse & breui finem habituram; quum tamen hic character ipsis *Arianis* potiore iure posset applicari, quorum quippe opinio nuperrime in mundo exorta fuerat; quemadmodum Auctor dialogi *de Trinitate*, nomine ATHANASII, qui *Aëtium* (a) confutat, merito eis hoc demonstrat.

Manichæi vt sibi ipsis gloriosa nomina *Electorum*, *Macariorum*, *Catharistarum* dederunt, quorum meminit AVGVSTINVS; (b) ita Catholicos contemtim vocarunt *Simplices;* qua voce ipse *Manichæus* in disputatione (c) contra *Archelaum* episcopum *Mesopotamiæ* vtitur, Christianos doctores appellans *Simpliciorum magistros*, ideo, quod execrabilem eorum doctrinam de duplici principio, bono & malo, approbare recusarent.

Apollinaristæ non minori Catholicos iniuria adfecerunt, odioso eos nomine appellando *Anthropolatras;* quod Christum verum hominem esse, & animam rationalem ac corpus eiusdem nobiscum naturæ habere propugnabant; id quod *Apollinarius* negabat. GREGORIVS NAZIANZENVS (d) huius conuitii facit mentionem, & acriter ad illud respondet, demonstrando *Apollinaristis*, multo eos magis nomen *Sarcolatrarum* mereri: namsi Christus animam humanam non habeat, eos solam eius carnem adorare existimandos esse.

(a) Athan. Dial II. de Trinit Tom. II p. 495. (193. edit. Paris.) Τίνας δὲ λέγεις Χρονίτας; τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μέχρι καὶ σήμερον αἰνοῦντας πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα; ἢ τοὺς ἀπὸ σοῦ τοὺς χθὲς καὶ σήμερον φανέντας κ. τ. λ. Quosnam vocas *Chronitas*? Eos, qui iam inde a sanctis Apostolis vsque ad hodiernum diem collaudant & Patrem & Filium & Spiritum Sanctum? An tuos, qui ab vno & altero die apparuerunt? &c.

(b) Aug. de Hæres. c. XLVI. His duabus professionibus, hoc est *electorum* & auditorum, ecclesiam suam constare voluerunt. -- - quorum nunc nomine Viator, eos qui ista faciunt, *Catharistas*, id est mundatores, vel purgatores vocari dicens, cum alius eiusdem Manichææ sectæ partes in *Macarios* & specialiter *Manichæos* distribui perhibent, cætera.

(c) Archel. Disp. adu. Manichæos ad calcem Sozomen. Edit. Val. p. 197. b. Vt ne indiscretos animos geras, sicut *simpliciorum* magistri docent, &c.

(d) Gregor. Naz Orat. LI. Tom. I. p. 742. (edit. Par.) Σὺ μὲν διὰ τοῦτο ἀτιμάζεις, ὦ βέλτιστε, τὸν ἐμὸν νοῦν, ὡς σαρκολάτρης, εἴπερ ἀνθρωπολάτρης ἐγὼ, κ. τ. λ. Tu quidem, optime vir, tamquam *Sarcolatra*, (siquidem ego *Anthropolatra* sum) &c.

§. XVII.

Philoſarcæ & Piloſiotæ &c. ab Origeniſtis.

Origeniſtæ, qui negata reſurrectionis veritate homines in futuro ſæculo aëreum tantum & ſpirituale corpus habituros eſſe adſerebant, Catholicis illudebant, quod contrariam tuerentur ſententiam, docentes, corpora noſtra ea ipſa corpora & eiusdem naturæ, vt nunc quidem ſunt, fore, iisdem carnibus & oſſibus, omnibusque membris eiusdem formæ & ſtructuræ ornatum & ſecundum ſolas qualitates, non ſubſtantiam, mutatum iri. Idcirco contumelioſe eos appellabant *Simplices* & *Philoſarcas*, (e) *Carneos*, *Animales*, *Iumenta*, *Luteos*, *Piloſiotas*; (f) quod editio ERASMI corrupte *Peluſiotas* habet; quod nomen a vocabulo *Pili* formatum videtur; quia Catholici corpus integrum cum omnibus partibus ſuis, & ipſis adeo pilis, ad decorandum illud & exornandum reſurrecturum eſſe, ſtatuebant.

(Obſeruatio recentior Auctoris de vocabulo Piloſiotæ, quam libro iam excuſo ab HIERONYMO *ſuppeditatam conſpectui materiarum adiecit, & nos hoc loco inſerendam duximus.)*

Nomen *Piloſiotæ*, quo tamquam conuitio Catholicos ab *Origeniſtis* appellatos fuiſſe dixi, potius *Peluſiotæ* legi debebat, a πηλὸς, *Lutum*; quo ſenſu homines *terreſtres*, *ſenſuales*, *carnaliter animatos* ſignificat; quæ ipſa nomina erant, quibus *Origeniſtæ* Orthodoxos criminabantur, quod de corporibus ſpiritualibus & cæleſtibus non eadem cum ipſis ſentirent. HIERONYMVS (*) expreſſis verbis ita hoc interpretatur loco quodam, qui nuperrime mihi occurrit, vbi græca voce πηλουσιώτας vtitur, quæ ſententiam eius aliis in locis nobis explicat, & rem extra omnem ponit controuerſiam; ita quidem, vt, etiamſi BARONIVS e quibusdam exemplaribus legat *Piloſiotæ*, vera tamen lectio ſit *Peluſiotæ*, quemadmodum locus modo adductus euincit.

(e) Hieron. Epiſt. LXI. ad Pammach. Tom. II. p. 171. Nos ſimplices & *Philoſarcas* dicere, quod eadem Oſſa & Sanguis & Caro, id eſt, Vultus & Membra totiusque compago corporis reſurgat in nouiſſima die.

(*) Hieron. Comment. in Ier. XXIX. p. 407. (Tom. V. Edit. Franc. p. 280.) Quæ quum audiunt diſcipuli eius (*Origenis*) & Grunnianæ Familiæ ſtercora, putant ſe diuina audire myſteria: Nosque, quod iſta contemnimus, quaſi pro brutis habent animantibus, & vocant Πηλουσιώτας, eo quod in luto iſtius corporis conſtituti non poſſimus ſentire cæleſtia.

§. XVIII.

§. XVIII.

Synagoga Antichristi & Satanæ a Luciferianis.

Verum enim vero præ aliis omnibus *Luciferiani* Ecclesiæ durissimum nomen tribuerunt, vocando eam *Lupanar & Synagogam Antichristi* ac *Satanæ;* eo quod Episcopos, qui ad subscribendum fraudulentæ confessioni *Ariminensi* ab *Arianis* inducti fuerant, honores & officia retinere paterentur. *Luciferianus* ille apud HIERONYMVM hoc modo in Ecclesiam inuehitur, & HIERONYMVS eum non nisi ex totius sectæ sensu loqui adfirmat, quod hic communis reliquorum omnium stilus (*g*) esset & modus loquendi.

Habes nonnulla ignominiosa nomina, quibus hæretici vna cum *Iudæis* & infidelibus ecclesiam christianam proscindere conati sunt; quorum ego non fecissem mentionem, nisi antiquitati aliquid lucis subministratura esse, adeoque in huiusmodi tractatione penitus præteriri haud oportere, credidissem.

LIBRI PRIMI
CAPVT TERTIVM
DE DIVERSIS HOMINVM IN ECCLESIA ORDINIBVS.

§. I.

Tres hominum Ordines in ecclesia Christiana, Ἡγούμενοι, Πιστοὶ & Κατηχούμενοι

DE diuersis Christianorum appellationibus hactenus loquuti ad differendum de personis & diuersis hominum Ordinibus in Ecclesia iam progredimur. Quidam in tres, in quatuor alii, alii in quinque ordines eos dispescunt; quod tamen fere eodem recidit, si sibi inuicem comparentur. EVSEBIVS tres duntaxat ordines numerat, nimirum Ἡγουμένους, Πιστοὺς, & Κατηχουμένους, *Præfectos, Fideles & Catechumenos. Tres,* (*h*) inquit, *per sin-*

(*g*) Hieron. Dial adu. Lucifer Tom. I. p. 135. Adserebat, vniuersum mundum esse Diaboli: Et, vt iam familiare est eis dicere, factum de Ecclesia Lupanar. - - Quod *Antichristi* magis *Synagoga*, quam Ecclesia Christi debeat nuncupari.

(*h*) Euseb. Demonstr. Euangel. Lib. VII. c. II. p. 323. Τρία καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν τάγματα, ἓν μὲν τὸ τῶν ἡγουμένων, δύο δὲ τὰ τῶν ὑποβεβηκότων, τοῦ τῆς Ἐκκλησίας

gulas

gulas Ecclesias ordines, vnus eorum, qui præsunt, duo eorum qui subiecti sunt; quum ecclesia Christi populus in duos ordines sit diuisus, in eorum, qui credunt, & eorum, qui nondum ad lauacri regenerationem adsumti sunt. HIERONYMVS (*i*) quinque ponit ordines; tum autem Clerum in tres distribuit ordines, vt numerum conficiat; & ita eos recenset: Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles & Catechumenos. Qua in recensione ORIGENEM sequitur, qui (*k*) quinque gradus sibi subordinatos in Ecclesia statuit, quando ait: *Pro modo graduum vnusquisque torquebitur. Maiorem poenam habet, qui Ecclesiæ præsidet & delinquit. Annon magis misericordiam promeretur ad comparationem Fidelis Catechumenus? Non magis venia dignus est Laicus, si ad Diaconum conferatur? Et rursus comparatione Presbyteri Diaconus veniam plus meretur.*

§ II.

Fideles heic stricte sumti pro baptizatis Laicis.

In hac recensione omni quatuor in primis notari merentur. I) quod nomen Πιστοὶ seu *Fideles* heic sensu strictiore accipiatur pro vno tantum ordine Christianorum, nimirum pro Fidelibus seu Laicis baptizatis, in contradistinctione Clericorum & Catechumenorum, qui duos alios hominum ordines in Ecclesia constituunt. Et hoc sensu vocabulum vtrumque Πιστοὶ & *Fideles* in antiquis Liturgiis (*l*) & Canonibus plerumque sumitur,

---

τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο τάγματα διῃρημένου, εἴς τε τὸ μὲν πιστῶν καὶ τῶν μὲν μηδέπω τῆς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας ἠξιωμένων.

(*i*) Hieron in Ies. XIX. p 64. (Tom. V. p. 56 Edit. Fr) Quinque Ecclesiæ ordines, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, Catechumenos.

(*k*) Origen. Hom. V. in Ezech.

(*l*) Concil. Nic. Can. XI. Tom. II. Conc. p. 33. Ὅσοι γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν οἱ πιστοὶ καὶ ἕπτα ἔτη ὑποπεσοῦνται. Quicumque veraciter pœnitudinem gerant, tribus annis *fideles* inter audientes habeantur, & septem annis omni se contritione deiiciant.

Concil. Illiberritan. Can XII. Tom. I. Conc. p. 972. Mater, vel parens, vel quælibet *fidelis*, si lenocinium exercuerit &c. Can. XLVI. Si quis *fidelis* apostata, per infinita tempora ad ecclesiam non accesserit. Can. L. Si vero quis clericus vel *fidelis* cum Iudæis cibum sumserit.

Constitut. Apost. Lib. VIII. c. XXXIV. Πιστὸς μετὰ κατηχουμένου μήτε κατ᾽ οἶκον προσευχέσθω. *Fidelis* ne in domo quidem precetur cum catechumeno.

Cyrill. Hierosol. Præf. Catech. n. II. (p. 2. ed. Oxon.) Ἄφες, ἴδωμεν τί ποιοῦσιν οἱ πιστοί Sine, videamus, quid agant *Fideles*.

mitur, ad eos, qui baptizati erant & ad participandum ſancta myſteria admittebantur, a Catechumenis diſtinguendum. Vnde nata eſt vetus iſta cultus eccleſiaſtici diſtinctio in *Miſſam Catechumenorum* & *Miſſam* (*m*) *Fidelium*, qua de re plura ſuo loco dicentur.

§. III.

Catechumeni, vt imperfecta membra Eccleſiæ, admiſſi.

II) Hinc obſeruari licet, Catechumenos etſi imperfecti tantum chriſtiani reputarentur, aliquo tamen modo in gremium Eccleſiæ fuiſſe admiſſos. Siquidem EVSEBIVS, ORIGENES & HIERONYMVS eos inter tres Eccleſiæ Ordines referunt. Et Synodus *Illiberritana* (*n*) & *Conſtantinopolitana* (*o*) Chriſtianos eos expreſſe vocat. Quamquam, vt AVGVSTINVS (*p*) loquitur, nondum filii erant, ſed ſerui; ad domum quidem Dei pertinebant, ſed ad vniuerſa eius priuilegia non admittebantur; cum latiore tantum, non ſtrictiore, ſenſu eſſent Chriſtiani.

§. IV.

Hæretici Chriſtianis non adnumerati.

Verumtamen hoc amplius quid eſt, quam vt de hæreticis proprie ſic vocatis dici poſſit. Nam III) obſeruandum eſt, quod ſecundum diſtinctionem ante memoratam in Chriſtianorum numero haud habeantur. Neque enim pro Catechumenis, neque pro Fidelibus, ſed pro meris *Iudæis* vel paganis reputabantur; quum veram fidem nec haberent, nec de ea ac-

[*m*] Conc. Carthagin. IV. Can. LXXXIIII. Tom. II. Conc. p. 1206 Vt Epiſcopus nullum prohibeat ingredi eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum, vſque ad *Miſſam Catechumenorum*.
Concil. Valent. Hiſpan. Tom. IIII. Conc. p. 1617. Cap. I. Quatenus ſalutaria præcepta D. N. I. C. vel ſermonem ſacerdotis non ſolum *fideles* ſed etiam Catechumeni ac poenitentes & omnes qui ex diuerſo ſunt, audire licitum habeant.

[*n*] Conc. Illiberrit. Can. XXXIX. Gentiles ſi in infirmitate deſiderauerint ſibi manus imponi, ſi fuerit eorum ex aliqua parte, hoc eſt a vita, placuit eis manus imponi & fieri *Chriſtianos*.

[*o*] Concil Conſtant. I. Can. VII. Tom. II. Conc. p 951 *Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς Χριστιανοὺς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους· εἶτα τὴν τρίτην ἐξορκίζομεν αὐτοὺς, κ τ λ* Primo quidem die ipſos *Chriſtianos* facimus; ſecundo Catechumenos; deinde tertio exorcizamus eos &c.

[*p*] Auguſt. Tract. XI. in Ioh. Tom. IX. p. 41. Quod ſignum crucis in fronte habent Catechumeni, iam de domo magna ſunt, ſed fiant ex ſeruis Filii. Non enim nihil ſunt, quia ad magnam domum pertinent.

quirenda solliciti essent. TERTVLLIANVS (*q*) generatim de iis pronuntiat : *Si hæretici sunt, christiani esse non possunt.* Et HIERONYMVS (*r*) cum *Luciferiano* quodam disputans idem illud expressis verbis testatur, *Hæretici*, inquiens, *Christiani non sunt.* Et post paullo : *Igitur præfixum inter nos habemus, de hæretico sic loquendum, sicut de gentili.* LACTANTIVS (*s*) in primis *Montanistas, Nouatianos, Valentinianos, Marcionitas, Anthropianos* & *Arianos* designat, dicitque, non esse eos Christianos, *qui nomine Christi repudiato aliis denominationibus vtantur.* ATHANASIVS (*t*) & HILARIVS (*u*) idem de *Arianis* dicunt, non esse eos Christianos. Quam ob caussam CONSTANTINVS (*w*) lege quadam eos non Christianos, sed *Porphyrianos* appellari iussit ; a *Porphirio*, infami illo gentili, cuius exemplum in maledicendo & conuitiando Christo & religione christiana tam egregie sequebantur. CONSTANTINVM imitatus THEODOSIVS (*x*) Iunior, aliam eiusdem argumenti legem contra *Nestorium* eiusque sectatores tulit ; vt ne Christianorum appellatione abuterentur, sed *Simoniani* a *Simone Mago* hæresiarcha illo vocarentur. Cui addi poterit Concilii vniuersalis *Sardicensis* decretum in epistola (*y*) Synodali

[*q*] Tertull. de Præscript. c. XXXVII.

[*r*] Hieron. Dial. c. Lucifer. Tom II p. 135.

[*s*] Lactant Instit. Lib. IV. c XXX.

[*t*] Athan. Orat. II. adu. Arianos. Tom. I. Part. I. p. 415. Edit. Paris. *Ἀρειανοὶ ὄντες οὐκ εἰσὶ Χριστιανοί*

[*u*] Hilar. ad Const. Lib. I. p. 98. *Christianus sum, non Arianus.*

[*w*] Constant. Iun. Ep. ad Episc. ap. Socrat. Lib. I. c IX *Ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς Ἀρείου ὁμογνώμονας Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, οὗ ὧν τοὺς τρόπους μεμίμηνται, τούτων ἔχωσι καὶ τὴν προσηγορίαν.* Placuit, *Arium* sectatoresque eius *Porphyrianos* vocari, vt cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo appellentur.

(*x*) Cod. Theod Lib. XVI. Tit. V. de Hæret. c. LXVI. (Tom. VI. p 190. edit. Lugd.) Damnato portentosæ superstitionis auctore *Nestorio*, nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, ne Christianorum appellatione abutantur ; Sed quemadmodum *Ariani* Lege diuinæ memoriæ *Constantini* ob similitudinem impietatis *Porphyriani* a *Porphyrio* nuncupantur ; sic vtique participes nefariæ sectæ *Nestorii Simoniaci* vocentur. Vid. illud ipsum etiam in Actis Concil. gen. Ephes. Part. III. c. XLV. Tom. III Conc. p. 1209.

(*y*) Concil Sardic. Ep Synod. apud Theod. Lib. II. c. VI. p 594 edit. Paris. CIƆIƆCXLII. *Τοὺς δὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν ἐπελθόντας δίκην λύκων, Γρηγόριον τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Βασίλειον τὸν ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ Κυντιανὸν τὸν ἐν Γάζῃ τούτους μηδὲ ἐπισκόπους ὀνομάζειν μηδὲ Χριστιανοὺς κ. τ. λ.* Illos, qui luporum instar harum ecclesias inuaserunt, *Gregorium Alexandriæ, Basilium Ancyræ,* & *Quintianum Gazæ* nec *Episcopos nominet* quisquam nec *Christianos.*

contra

contra *Arianos*, qua ab omnibus Catholicis expetunt, vt episcopis *Arianis*, non Episcoporum tantum, sed Christianorum etiam nomen dare detrectent. Vnde luculenter apparet, veteres manifestum fecisse discrimen inter eos, qui a fide Christiana desciuerant, & eos, qui nondum solemnem fidei suæ confessionem in baptismo ediderant. Catechumenis nomen Christianorum concedebant, quod cæli essent candidati; hæreticos autem hoc nomine indignos iudicabant, quod communem Christianorum fidem corrumperent, Dominumque abnegarent, cuius a nomine appellati fuerant.

§. V.

Poenitentes & Energumeni in eadem cum Catechumenis classe locati.

Denique IV.) obseruari licebit, non fuisse Christianos, nisi qui in vnum vel alterum ex tribus ante dictis Ordinibus referri potuerint. Quod enim ad Poenitentes, & *Energumenos*, quemadmodum obsessi a malo Spiritu vocabantur, attinet, illos Catechumenis adnumerare licuerit; quippe qui communiter eodem modo ab Ecclesia tractabantur, & in eadem cum ipsis classe locabantur; Monachi vero & alii Ascetæ ad communem Fidelium coetum referri possunt, quamuis plebi in Ecclesia quodam modo præstarent. Verum hos omnes, prout in eo ordine & numero occurrunt, exacte enarrare animus non est; sed de singulis suo loco speciatim agam; heic tantummodo de Fidelibus generatim, quoad a Catechumenis & Clericis in Ecclesia fuerunt distincti, de reliquis autem, occasione ita ferente, in subsequentibus loquuturus.

LIBRI PRIMI CAPVT QVARTVM.

SPECIALIOR DISQVISITIO DE πιστοῖς SEV FIDELIBVS; NEC NON DE TITVLIS HONORIFICIS ET PRIVILEGIIS IPSORVM PRAE CATECHVMENIS.

§. I.

Fideles alias vocati φωτιζόμενοι, illuminati.

Πιστοὶ seu *Fideles*, vtpote baptizati & hoc ipso integri ac perfecti Christiani facti, hoc nomine diuersis honorum titulis & priuilegiis præ Catechumenis gaudebant. Hinc vocabantur *φωτιζόμενοι*, *Illuminati.* Ita concilium *Laodicenum* (z) recens baptizatos *πρόσφατον φωτισθέντας*, *nuper illuminatos* nuncupat. Et IOBIO [a] apud PHOTIVM dicuntur *οἱ φωτιζόμενοι.* Sic ipse PAVLVS ex plerorumque [b] interpretum sententia in epistola ad *Hebræos* bis hac voce *φωτισθέντες* pro baptizatis vtitur. Rationem huius appellationis adfert IVSTINVS MARTYR, [c] dicens, eos ita vocatos esse, quod eorum mentes cognitione per baptismum illuminentur. Omnia enim religionis mysteria, Catechumenis occlusa, baptizatis retegebantur: Non numquam baptismum extraordinaria etiam Spiritus Sancti comitabatur illuminatio, quemadmodum de iis, quos *Paulus Ephesi* baptizari iussit, constat. Act. XIX, 6. *Loquebantur linguis* & *prophetabant.*

§. II.

Et οἱ μεμυημένοι, Initiati.

Hinc etiam dicebantur *οἱ μεμυημένοι*, latine *Initiati*, hoc est, qui ad sacri cultus officia & ad cognitionem sacrorum mysteriorum religionis christianæ admittebantur. Inde orta est ista loquendi formula, quam CHRYSOSTOMVS & alii veteres scriptores

(z) Concil Laodic. Can. III. Tom. I. Conc. p 1495. 1496. *Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρόσφατον φωτισθέντας προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ.* Non oportere eos, qui sunt *recens illuminati*, in ordinem sacerdotalem promoueri.

(a) Phot. Cod. CCXXII. p. 595. *Οἱ φωτιζόμενοι ἑπτὰ ἡμέρας λαμπροφοροῦσιν.* *Illuminati* Catechumeni septem diebus candidati incedunt. Conf. ibid. pag 598. circa med.

(b) Grotius ad Hebr. VI, 4. Verum quidem est, baptismum apud veteres nomen habuisse *φωτισμοῦ*, *illuminationis.* cætera.
Estius ad h. l. *Illuminatos* sine dubio vocant baptizatos; - - - Vocabatur baptismus antiquis Ecclesiæ temporibus sacramentum *illuminationis*, seu, vt Græci loquuntur, *illuminationum*, *φωτισμάτων*, &c

(c) Iustin. Mart. Apol. II. p. 94. *Καλεῖται τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμὸς, ὡς φωτιζομένων τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων.* Vocatur lauacrum hoc *illuminatio*, quod eorum, qui hoc discunt, mentes *illuminentur.*

ptores [d] adeo frequenter vſurpant, quando de quibusdam doctrinis ſeu myſteriis, quæ Catechumeni non intelligebant, loquentes dicebant, *ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, Initiati intelligunt, quæ diximus.* AMBROSIVS librum de his *Initiatis* [e] ſcripſit. ISIDORVS [f] PELVSIOTA & HESYCHIVS [g] *μυστὰς* eos nuncupant, & alii *μυσταγωγήτους*: vnde Catechumeni e contrario *ἄμυστοι, ἀμύητοι, ἀμυσταγώγητοι*, *Non-initiati, Non-baptizati* dicti ſunt.

§. III.

Et τέλειοι, Perfecti.

Fideles etiam appellati ſunt *τέλειοι* & *τελειούμενοι*, *Perfecti*, quod eſſent Chriſtiani conſummati, habentes ius ſacram participandi euchariſtiam; *τὸ τέλειον*, vti in vetuſtorum conciliorum canonibus [h] crebro vocatur; vbi *ἐπὶ τὸ τέλειον ἐλθεῖν* & *τοῦ τελείου μετέχειν* ſemper ſignificat, ſacra euchariſtia vti, ſancto illo myſterio, quod nos cum Chriſto vnit, & abſolutiſſimam nobis perfectionem, cuius in hoc mundo participes fieri poſſumus, impertit.

§. IV.

Cari DEI, Filii DEI, ἅγιοι, &c.

TERTVLLIANVS his nominibus nomen *Carorum DEI* ſubiungit; quia preces eorum & deprecationes, quas ad Deum facerent, validæ eſſent ad veniam peccatorum pro aliis obtinendam. Idcirco Pœnitentes in monitis ſuis, quibus eos inſtruit, *CARIS DEI adgeniculari, & omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ iniungere* iubet. TERTVLL. *de Pœnit.* Cap. IX. p. 127.

(d) Caſaubon. Exercit. XVI. in Baron. p. 399. hanc phraſin vel quinquagies in *Chryſoſtomo* & *Auguſtino* occurrere obſeruat.

[e] Ambroſ. De his, qui *initiantur* myſteriis.

[f] Iſidor. Lib. IV. Ep. CLXII. *Ἴσασιν οἱ μύσται τὸ λεγόμενον.* Norunt, quod dicitur illi, qui ſacris *initiati* ſunt.

[g] Heſych. voce *Μύσται*.

[h] Conc. Ancyran. Can IV Tom. I. Conc. p. 1457. *Ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι, ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη, εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον.* Viſum eſt anno audire, tribus autem annis ſubſterni ac ſupplices eſſe, ſoli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad *id, quod eſt perfectum, accedere.*

Ibid. Can V. *Ἵνα τὸ τέλειον τῇ τριετίᾳ (τριετίᾳ) λάβωσι*, vt id, quod *perfectum* eſt, triennio accipiant. Conf. ibid. Can. VI.

 Hæc

Hæc vniuerſa nomina (& plura alia, quando videlicet vocabantur *Sancti*, *Filii Dei*, &c. quæ heic nihil attinet enarrare, quum ſint lectori cuiuis ſatis obuia) honoris & reuerentiæ erant tituli, quibus ſoli πιστοὶ ſeu *Fideles* ornabantur.

§. V.

Priuilegia Fidelium: I. *Participare ſacram eucharistiam.*

Et hinc eſt, quod *Fideles* præ Catechumenis peculiaribus, quæ nominibus iſtis conueniebant, priuilegiis gauderent. *Prima* enim prærogatiua ipſis ſolis propria erat ad menſam DOMINI accedere, & inuicem corporis ac ſanguinis Chriſti ſymbola coram altari participare. Nemo huc veniebat, niſi prius per baptiſmum initiatus. Hinc moris erat, vt antequam ſacra euchariſtia celebraretur, Diaconus alta voce exclamaret: Ἅγια ἁγίοις, *Sancta ſanctis*! ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, *Recedite Catechumeni*! [i] quemadmodum Auctor *Conſtitutionum Apoſtolicarum* & CHRYSOSTOMVS aliique id exprimunt.

§. VI.

II. Omnibus eccleſiæ precibus intereſſe.

Alia eorum prærogatiua præ Catechumenis erat, vt remanerent & cum Miniſtro omnibus Eccleſiæ precibus ſeſe adiungerent, id quod Catechumenis facere haud licebat. Antiquis enim temporibus preces in Eccleſia ante S. Euchariſtiæ celebrationem non fiebant, niſi eæ, quæ ſpeciatim vel ad varias Pœnitentium claſſes, vel ad *Energumenos*, h. e. a malo ſpiritu obſeſſos, vel ad ipſos Catechumenos erant accommodatæ. Finitis hiſce precibus Catechumeni & reliqui omnes diſcedere iubebantur, & tum demum ſacræ cœnæ coram altari diſtributio incipiebat; ad quam præter ſumentes illud euchariſticum epulum nemo, tamquam ſpectator, admittebatur.

(i) Conſtit. Apoſt. Lib. VIII. c. VIII. λεγέτω ὁ διάκονος· προέλθετε οἱ φωτιζόμενοι. Cap. XII. Μή τις κατηχουμένων· μή τις ἀκροωμένων· μή τις τῶν ἀπίστων.
Chryſoſtom Hom. in Parabol. de Filio prodig. Tom. VI. p. 314. (edit Francofurt)
Ἔασόν με στῆναι μετὰ τῶν κατηχουμένων, τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας ἔνδον· ἵνα θεωρῶν τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα μυστήρια, ποθήσω κατὰ μικρὸν ταύτης πάλιν ἀπολαῦσαι.
Sine me cum Catechumenis intra eccleſiæ fores conſiſtere, vt contemplans, quæ in ea perficiuntur myſteria, eorum ſenſim rurſus particeps fieri concupiſcam.
Ibid. Μή τις κατηχουμένων, μή τις τῶν μὴ ἐσθιόντων, κ. τ. λ. Ne quis Catechumenus, ne quis eorum, qui non veſcuntur, &c.

Preci-

Precibus enim intereſſe & ad ſanctisſimæ Euchariſtiæ commvnionem admitti, vnorvm eorumdemque hominum priuilegia erant; & qui idoneus haud erat, vt precibus Eccleſiæ ſeſe iungeret, is nec dignus exiſtimabatur, qui ad ſacram ſynaxin admitteretur.

§. VII.

III. Recitatio Orationis dominicæ alia Fdelium prærogatiua : vnde ea vocata eſt εὐχὴ πιστῶν, *Oratio Fidelium.*

Cum primis autem vſus Orationis dominicæ propria ſolorum πιστῶν ſeu Fidelium prærogatiua erat. Neque enim tum res erat illicita, nec imbecillitatis argumentum, vel inopiæ Spiritus, ſi quis ea vteretur; ſed maxime conſummatorum & perfectorum Chriſtianorum honos & priuilegium. Catechumenis non licebat dicere: *Pater noſter*, vſque dum per aquam regenerationis filii Dei facti eſſent. Hoc verbis expreſſis teſtantur CHRYSOSTOMVS [k], AVGVSTINVS [l], THEODORETVS [m] & alii. Et hanc ob cauſſam CHRYSOSTOMO [n] ea oratio dicitur εὐχὴ πιστῶν; & AVGVSTINO [o] *Oratio fidelium*; quia ipſis inſtar priuilegii & iuris primogenituræ erat propria: *Iſta Oratio dominica*, inquit [p] *magis fidelibus datur.* Et: [*] *Eorum* (Fidelium) *eſt dicere*

(k) Chryſoſtom. Hom. II. in 2 Cor. p. 740. (Tom. V. p. 516. edit. Francof.) Οὐδέπω εὐχὴν ἔχουσι τὴν νενομισμένην καὶ εἰσενεχθεῖσαν ὑπὸ Χριστοῦ, οὐδέπω παῤῥησίαν κέκτηνται, ἀλλ' ἑτέρων δέονται τῶν μυσταγωγηθέντων. Nondum lege ſancitam atque a Chriſto inuectam precationem habent, nondum liberius *orandi poteſtatem* nacti ſunt, ſed aliorum, qui myſteriis initiati ſunt, ope indigent.

(l) Auguſtin. Hom. XXIX. de verbo Apoſt. Interrogo te, *oratio* iſta ex Deo eſt, *Fidelium* eſt, an Catechumenorum? Certe vtique regeneratorum eſt, id eſt baptizatorum, cætera.

(m) Theodoret. Epit. Div. Dogm. c. XXVIII. Tom. IV. p. 316 (citante Suicero p. 1284.) Ταύτην τὴν προσευχὴν οὐ τοὺς ἀμυήτους, ἀλλὰ τοὺς μυσταγωγουμένους διδάσκομεν. Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀμυήτων λέγειν τολμᾷ· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κ. τ. λ. Hanc nos orationem non-initiatos non docemus, ſed initiatos: nullus enim eorum, qui initiati non ſunt, dicere audet: *Pater noſter, qui es in cœlis*, &c.

(n) Chryſoſt. Hom. X. in Coloſſ. p. 1385. (Tom. VI. p. 234. edit. Francof.) Εἶτα ἐπιθεὶς τὴν εὐχὴν τῶν πιστῶν ἐνταῦθα ἐπαύετο, ὡς κορωνίδα τινὰ καὶ σύνδεσμον ὑπὲρ πάντων τὴν εὐχὴν ποιησάμενος. Deinde adiecta *Fidelium Oratione*, veluti quadam coronide & pro omnibus colligatione, facta prece heic ceſſet.

(o) Aug. Enchirid. c. LXXI. De quotidianis breuibus leuibusque peccatis - - - quotidiana *Oratio Fidelium* ſatisfacit.

(p) Aug. Comment. in Pſalm. CXLII.

(*) Id. Enchir. ad Laurent. c. LXXI.

Pater

Pater noster, qui es in cælis; *qui iam Patre tali regenerati sunt, ex aqua & Spiritu Sancto.*

§. VIII.

IV. Ad audiendos sermones de profundissimis christianæ religionis mysteriis admittebantur.

Denique omnes omnino sermones in Ecclesia fieri solitos, eos ipsos etiam, in quibus abstrusissima capita & profundissima mysteria christianæ religionis tractabantur, audire poterant; a quibus audiendis Catechumeni studiose arcebantur. Lectioni scripturæ sacræ & communi ac populari eius explicationi adesse quidem Catechumenis permittebatur, sed id nihilo erat amplius, quam quod ex quorumdam Conciliorum [q] decretis *Iudæis* pariter licebat & *gentilibus*. In istis enim sermonibus numquam perspicue de mysteriis suis agebant, sed adeo tecte, vt Catechumeni capere haud possent. Dimissis autem Catechumenis apertius de mysteriis suis dicebant coram Fidelibus, quibus solis eiusmodi sermones audire competebat. Hoc ex AMBROSIO [r] constat, qui, *De moralibus*, inquit, *quotidianum sermonem habuimus, quum vel patriarcharum gesta, vel Prouerbiorum legerentur præcepta: vt his informati atque instituti adsuesceretis maiorum ingredi vias, eorumque iter carpere, ac diuinis obedire mandatis, quo renouati per baptismum eius vitæ vsum teneretis, quæ ablutos deceret. Nunc de mysteriis dicere admonet, atque ipsam sacramentorum rationem edere: quam ante baptismum si putassemus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius quam edidisse æstimaremur.* AVGVSTINVS idem illud dicit in Sermone quodam [s] ad Neophytos: *Dimissis iam Catechumenis, vos tantum ad audiendum retinuimus: quia præter illa, quæ omnes Christianos convenit in commune seruare, specialiter de cælestibus mysteriis loquuturi sumus, quæ audire non possunt, nisi qui ea donante iam Domino perceperunt. Tanto ergo maiore reuerentia debetis audire, quæ dicimus, quanto maiora ista sunt, quæ solis baptizatis & fidelibus auditoribus committuntur; quam illa, quæ*

(q) Concil. Carthag. IV. Can LXXXIV. Tom. II. Conc. p. 1206. Vt Episcopus *nullum prohibeat ingredi ecclesiam* & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum, vsque ad Missam Catechumenorum.

(r) Ambros. de his, qui mysteriis initiantur, Cap. I.

(s) August. Serm. I. ad Neophytos in Append. Tom. X. p. 845.

etiam

etiam Catechumeni audire consueuerunt. THEODORETVS (*t*) huius discriminis etiam meminit, quod in sermonibus suis pro auditorum diuersitate fecerunt; *Obscure*, inquiens, *propter non initiatos disserimus de diuinis mysteriis: his vero semotis, initiatos aperte docemus.* Ex quibus omnibus dispalescit, solos *fideles* tamquam idoneos sermonum de sublimibus doctrinis ac mysteriis religionis auditores fuisse selectos. Et in his similibusque priuilegiis eorum præ Catechumenis versabantur prærogatiuæ.

LIBRI PRIMI CAPVT QVINTVM

DE DISTINCTIONE INTER LAICOS ET CLERICOS; ET DE HVIVS DISTINCTIONIS VETVSTATE.

§. I.

Fideles *alias vocati* Laici, ad *distinguendum eos a Clericis.*

HActenus *fideles*, qui magnum illud Ecclesiæ corpus constituunt, in oppositione Catechumenorum considerauimus; iam vero alia ratione eos spectabimus, quatenus nimirum a Clericis fuerunt distincti. Quo respectu aliis nominibus, *Laici*, Βιωτικοὶ, *Saeculares*, & Ἰδιῶται, *homines priuati* appellabantur. Vsitatissimum ex istis nominibus erat *Laici*; quod vbique in ORIGENIS, CYPRIANI & TERTVLLIANI, aliorumque, qui sæculo tertio vixerunt, scriptis occurrit. Id quod adeo manifestum est & euidens, vt RIGALTIVS, [*u*] SALMASIVS & SELDENVS, maximi huius distinctionis inimici, hoc ipsum in controuersiam aut disceptationem vocare non sustineant; sed tantum dicant, fuisse ab initio eiusmodi distinctionem in Ecclesiâ inauditam, & nouam plane esse atque ab ambitione Clericorum sæculi tertii, in quo CYPRIANVS & TERTVLLIANVS vixere, profectam.

§. II.

Vetustas huius distinctionis aduersus Rigaltium, Salmasium & Seldenum *demonstrata.*

(*t*) Theodor. Quæst. XV. in Num. Ἀσήμως διὰ τοὺς ἀμυήτους περὶ τῶν θείων διαλεγόμεθα μυστηρίων· τούτων δὲ χωριζομένων, σαφῶς τοὺς μεμυημένους διδάσκομεν.

(*u*) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. III.

Hæc incuſatio potiſſimum ad CYPRIANVM & alios eius æui ſanctos martyres ſpectat; qui tantum ab ambitione, cuius inſimulantur, abfuerunt, quantum quidem accuſationis iſtius auctores a veritate. Neque enim profecto hæc diſtinctio ab ipſis excogitata, ſed ab Eccleſia *iudaica* deriuata & ab ipſis Apoſtolis in chriſtianam adſumta eſt. CLEMENS ALEXANDRINVS [w] loquens de Ioanne Apoſtolo, dicit, *eum, quum poſt tyranni* (Domitiani) *obitum e Patmo inſula Epheſum rediiſſet, vicinas quoque gentes rogatum viſiſſe, partim quidem vt epiſcopos conſtitueret, partim vt integras eccleſias diſponeret ac formaret, partim etiam vt vnumquemque eorum, quos Spiritus deſignaret, in clerum cooptaret.* Vnde patet, nomen κλῆρος, *Clerus* peculiarem ſemper fuiſſe titulum eorum, qui ad miniſterium & cultum Dei fuerunt ſeparati. Hanc diſtinctionem ab eccleſia iudaica originem ſuam ducere manifeſtum eſt ex iis, quæ de œconomia iudaica tradit CLEMENS ROMANVS: [x] *Summo ſacerdoti*, inquiens, *ſua munera tributa ſunt, ſacerdotibus locus proprius adſignatus eſt, & Leuitis ſua miniſteria incumbunt. Laicus præceptis laicis conſtringitur.*

Quod exemplum ſatis euidenter demonſtrat, a iactis primis eccleſiæ chriſtianæ fundamentis diſtinctionem inter nomina *Clericorum* & *Laicorum* ſemper fuiſſe obſeruatam.

§. III.

Ad obiectionem e 1. Petr. V, 3. reſpondetur.

Sed vero hæc contra alicuius momenti obiectio e verbis S. Petri Apoſtoli formata adfertur; vbi Presbyteros precatur, vt ne dominentur cleris, μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων; quæ verba, (obſeruantibus quibusdam doctis [y] criticis) tam bona eccleſiæ, quam ipſum populum ſignificare poſſunt.

(w) Clem. Alex. Quis Diues ſaluetur? apud Combefiſ. Auct. Nouiſſ. p. 185. (p. 959. edit. Oxon.) Ἐπειδὴ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ἀπῄει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλήρῳ, ἵνα τέ τινα κληρώσων ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων. Conf. Euſeb. Lib. III. c. XXIII.

(x) Clem. Rom. Ep. I. ad Corinth. n. XL. Τῷ ἀρχιερεῖ ἴδιαι λειτουργίαι δεδομέναι εἰσί· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προστέτακται, καὶ λευίταις ἴδιαι διακονίαι ἐπίκεινται· ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασιν δέδεται.

(y) Dodwel, Diſſert. I. in Cyprian.

Sed

Sed fac, populum intelligi; nihil tamen dicunt amplius, quam quod de populo Israelitico legimus, qui vocabatur Dei κλῆρος & λαὸς ἔγκληρος, *Dei hæreditas & populus possessionis.* Deut. IX, 29. cap. IV, 20. Sicut & *Iudæi* & Christiani erant in oppositione Gentilium: hoc non obstante Deus peculiarem in populo suo habebat κλῆρον, qui ipsius sors erant & hæreditas, & hoc nomine distincti a *Laicis*, h. e. reliqua multitudine. Quemadmodum supra de appellatione πιστῶν seu *Fidelium* monuimus, omnes & singuli intra Ecclesiæ pomoeria constituti vocabantur *Fideles* in oppositione Infidelium & Paganorum; quando vero ordinem hominum in Ecclesia alium ab alio volebant distinguere, nomen *Fidelium* iis dabatur, qui baptismi honore dignati fuerant, reliqui appellabantur *Catechumeni*: Ita quoque heic; vniuersus populus christianus est Dei κλῆρος, sors eius, hæreditas seu clerus eius: quum autem ipsius ministri a reliquo populo ecclesiæ distinguerentur, proprio nomine *Clerici*, reliqui vero *Laici* dicebantur.

§. IV.

Distinctio inter officia Laicorum & Clericorum semper obseruata.

Hæc obseruatio ad alius cuiusdam generis homines recte instituendos multum proderit, qui non nomina tantum *Laicorum* & *Clericorum*, sed officia etiam inter se confundunt, nec aliquam inter illa distinctionem primitus fuisse dictitant. Noui equidem, sacerdotis nomen in vniuersum toti populo christiano interdum tributum esse: 1 Petr. II, 9. Apoc. II, 6. sed non minus populo Iudaico id datum legimus Exod XIX, 6. *Vos eritis mihi* ממלכת כהנים *regnum sacerdotum* (LXX. Βασίλειον ἱεράτευμα) *& sancta natio.* At vero nemo ignorat, Sacerdotum & *Leuitarum* inter *Iudæos* officia valde distincta fuisse ab officiis populi, & id quidem non ex iniusta quadam vsurpatione, sed ex ipsius Dei mandato. Atque ita inter Christianos etiam a primis Ecclesiæ initiis sese res habuit. Si cubi congruus aliquis conuersorum numerus deprehendebatur, ex quibus ecclesia commode formari poterat; statim Episcopus vel Presbyter

cum Diacono constituebatur, quemadmodum EPIPHANIVS [z] ex antiquis Ecclesiæ monumentis tradit. Idem illud in modo adducto loco CLEMENTIS ALEXANDRINI licebit animaduertere, vbi dicit, Ioannem Euangelistam Episcopos constituisse, & alios in Clerum cooptasse in ecclesiis, quos disposuerit ac formauerit, Sancto Spiritu designante. Vnde IGNATIVS in omnibus epistolis suis tam studiose populum hortatur, vt ne sine Episcopis, [a] Presbyteris & Diaconis quidquam agant. TERTVLLIANVS dicit, moris fuisse inter hæreticos, *Clericorum* & *Laicorum* functiones inter se confundere: *Alius*, inquit, [b] *hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus; nam & Laicis sacerdotalia munera iniungunt.* Hunc autem morem ecclesia catholica non habebat. Nam teste HIERONYMO, [c] ecclesiam non agnoscebant, cui non essent sacerdotes: Qui simul erant Laici & Episcopi, nullam habebant in-

(z) Epiph. Hær. LXXV. Aerian. n. V. Πλήθους μὴ ὄντος οὐχ εὑρέθησαν ἐν αὐτοῖς πρεσβύτεροι κατασταθῆναι, καὶ ἠρκέσθησαν ἐπὶ τῷ κατὰ τόπον μόνῳ Ἐπισκόπῳ. ἄνευ δὲ Διακόνου Ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι. Καὶ ἐπεμελήσατο ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Διακόνους εἶναι τῷ Ἐπισκόπῳ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, οὕτω τῆς Ἐκκλησίας λαβούσης τὰ πληρώματα τῆς οἰκονομίας, κ. τ. λ. Cum haud magna multitudo foret, reperiri nulli potuerunt, qui Presbyteri crearentur: vnde solo Episcopo contenti fuerunt. Sine Diacono vero Episcopus esse non potest. Quare in id Apostolus incubuit, vt ministrandi gratia Episcopo Diaconi suppeterent. Itaque cum nondum Ecclesia suis omnibus functionibus expleri posset, per illud tempus istiusmodi singulorum locorum status exstitit.

(a) Ignatius Epist. ad Magnes. n. VI. Παραινῶ, ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάζετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hortor, vt hoc sit vestrum studium, in Dei concordia omnia agere: *Episcopo* præsidente Dei loco, & *Presbyteris* loco Senatus Apostolici, & *Diaconis*, mihi suauissimis, quibus commissum est ministerium Iesu Christi. Ibid n. VII ὥσπερ ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ἐποίει ἡνωμένος ὤν, οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε διὰ τῶν Ἀποστόλων, οὕτως μηδὲ ὑμᾶς ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν Πρεσβυτέρων, μηδὲν πράσσετε. Quemadmodum Dominus sine Patre nihil fecit, ipsi vnitus, neque per se ipsum, neque per Apostolos; ita neque & vos sine *Episcopo* & *Presbyteris* quidquam agite. Conf. Ep. ad Trall. n. II. Ep. ad Philad. n. VII.

(b) Tertull. de Præscript. c. XLI. (p. 217. edit. Par.)

(c) Hieronym. Tom. II. p. 145. Ecclesia non est, quæ non habet Sacerdotes. Ibid. Omissis paucis homunculis, qui ipsi sibi & *Laici* sunt & *Episcopi*.

ter

ter eos existimationem. Et hinc facile est ad iudicandum, quam ingenue cum HIERONYMO & TERTVLLIANO agant illi, qui ex ipsis, omnes & singulos Christianos eodem iure & pari ratione sacerdotes esse, nituntur demonstrare. HIERONYMVS quidem sacerdotium Laici esse dicit; [d] sed tum ipse se interpretatur, nihil aliud se intelligere, quam baptisma, quo reges & sacerdotes Deo facti sumus. Et TERTVLLIANVS [e] Laicis non aliud concedit sacerdotium, nisi quod in casu absolutae necessitatis, vbi ex ordine ecclesiastico nemo praesto est, baptismum administrare possint; id quod regulis fundamentalibus & praxi primitiuae ecclesiae conueniebat; sed *functiones Laicorum & Clericorum* minime confundit, nisi quis casus ordinarios & extraordinarios vnum idemque esse falso opinetur. SOCRATES [f] & RVFFINVS veteres illi historici narrant, *Frumentium* & *Aedisium*, duos adolescentulos, captiuos in *Indiam* abductos, sine externa vocatione & mandato verbum evangelii praedicasse, populum ad Christi fidem perduxisse, & diuersas inter eos ecclesias constituisse. Et idem SOCRATES [g] ac THEODORETVS tradunt, *Iberos* primum mulieris cuiusdam captiuae ministerio fidem Christi amplexos esse, quae deinde eius nationis regem ac reginam eo adduxerit, vt ipsi populo suo euangelium praedicarent. Si quis igitur hinc concludere voluerit, in primitiua ecclesia nihil discriminis fuisse inter Laicos & Clericos, siue Laicos, etsi non vocatos, verbum diuinum publice praedicare & mulieres ministros euangelii ordinare posse, eum certe in ista argumentatione magnopere falli dixerim. Auctor quidam Commentariorum in Epistolas *Pauli*, qui sub nomine [h] AMBROSII innotuit, dicere videtur, omnes Christi discipulos inter initia fuisse Cleri-

(d) Hieron. ibid. p. 136. *Sacerdotium Laici*, i. e. Baptisma. Scriptum est enim: Regnum & Sacerdotes nos fecit &c.

(e) Tertull. Exhort. ad Castit. c. VII. Nonne & *Laici Sacerdotes* sumus? Scriptum est: Regnum quoque nos & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. – Vbi Ecclesiastici Ordinis est Consensus, & offert & tinguit Sacerdos, qui est ibi, solus. Sed vbi tres, Ecclesia est; licet Laici.

(f) Ruffin Lib. I. c. IX. Socrat. Lib. I. c. XIX.

(g) Socrat. Lib. I. c. XX.

(h) Ambros. siue Hilar. Diacon. Com. in Eph. IV. p. 948. Vt cresceret plebs & multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est & euangelizare & baptizare & Scripturas in Ecclesia explanare. At vbi autem omnia loca &c.

ços, & vniuerſale habuiſſe euangelium prædicandi & baptizandi mandatum: enimuero hoc ad mundi conuerſionem ad Chriſtum ſpectabat, & antequam ſufficiens hominum multitudo conueniret, vel eccleſiæ fundarentur, in quibus iſta diſtinctio locum habere poterat. *At vbi* (verba ſunt nominati Auctoris) *omnia loca circumplexa eſt eccleſia, conuenticula conſtituta ſunt, & rectores & cætera officia in eccleſiis ſunt ordinata, vt nullus de Clero auderet, qui ordinatus non eſſet, præſumere officium, quod ſciret non ſibi creditum.* Vt adeo, quantum in contrarium conſtat, concludere poſſimus, *Laicorum & Clericorum nomina ac officia* a primis inde eccleſiæ chriſtianæ initiis a ſe inuicem fuiſſe diſtincta.

§. V.

Laici etiam vocati Βιωτικοὶ, Sæculares.

Laici quoque diſtinguebantur nomine Βιωτικῶν, *Sæcularium:* a Βίος, quod vitam ſæcularem ſignificat. Et hoc quidem titulo non a Clericis tantum, ſed ab Aſcetis etiam & illis diſcernebantur, qui vitam agebant ſolitariam, mundo dixerant vale, & ſe ipſi curis ac occupationibus mundanis expedierant. Ita CHRYSOSTOMVS [*i*] vniuerſos homines ad lectionem Scripturæ ſacræ exhortans, *Ne mihi quisquam*, inquit, *proferat putida illa & abſurda verba, planeque damnanda; Ego mundanus homo ſum, non eſt meum legere Scripturas, ſed eorum, qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparunt, qui vitam eiusmodi continenter agunt.* Et alio loco [*ii*] commentans in verba Pauli Rom. XIII, 1. *Omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubiecta eſto*, dicit: *Iſta imperantur omnibus, & ſacerdotibus & monachis; non ſolum ſæcularibus:* Ita etiam apud Auctorem, [*k*] qui ſub nomine IVSTINI MARTYRIS notus eſt, & alios vocantur.

(*i*) Chryſoſt. Hom. III. in Lazar. Tom. V. p. 56. (edit. Francof.) Μή μοι λεγέτω τις τὰ ψυχρὰ ῥήματα ἐκεῖνα, καὶ πολλῆς καταγνώσεως ἄξια, ὅτι ἀνήρ εἰμι βιωτικός· οὐκ ἔστιν ἐμὸν γραφὰς ἀναγινώσκειν, ἀλλ᾽ ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων, τῶν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων κατειληφότων, τῶν τοῦτον τὸν βίον ἐχόντων διηνεκῶς.

(*ii*) Chryſoſt. Hom. XXIII. in Roman. (p. 316. edit. Francof.) Ταῦτα διατάττεται ἱερεῦσι, καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον.

(*k*) Iuſtin. Mart. Reſp. ad Quæſt. XIX. Τῷ βιωτικῷ ἀνθρώπῳ &c.

§. VI.

§. VI.

Et ἰδιῶται, idiotæ *ſeu* homines priuati.

A quibusdam Auctoribus nominantur ἰδιῶται, *homines priuati*, quod vitam priuatam agerent, nec publico officio in Eccleſia fungerentur. Hoc ſenſu aliud rurſus nomen erat, ideo ipſis datum, vt Clericis, publicum in Eccleſia munus adminiſtrantibus, opponerentur. CHRYSOSTOMVS [*l*] & THEODORETVS [*m*] hoc ſenſu vocem illam ἰδιώτης ab ipſo Paulo, aiunt, vſurpari 1 Cor. XIV, 16. quam nos interpretari ſolemus *Indoctus*. Illi autem nihil amplius ſignificare dicunt, quam Laicum, ſeu priuatæ conditionis hominem, qui non ſit publicus Eccleſiæ miniſter, doctus fuerit vel indoctus. Ita quoque ORIGENES vocabulum ἰδιώτης accipit non pro homine indocto, ſed Laico, qui non minus quam reliqui Chriſtiani in nomine Chriſti diabolum eiiciendi poteſtatem [*n*] habeat. Et SYNESIVS ἰδιώτας & ἱερεῖς ſibi inuicem opponit, & per hos quidem eos [*o*] vult intelligi, qui in ſacro Eccleſiæ miniſterio erant conſtituti; per illos autem, qui tali officio non fungebantur, ſed Deo, tamquam Laici, vitam agentes priuatam, ſeruiebant. Quare de quibusdam Clericis, remotionem ab officio promeritis, loquens, [*p*] *publice*, inquit, *cum iis agendum erit* ὡς ἀντικρὺς ἰδιώταις, *tanquam cum priuatis*, hoc eſt, non amplius vt Clericis, ſed Laicis. Vnde colligere potuerimus, fuiſſe hanc

(*l*) Chryſoſtom. Hom. XXXV. in 1 Cor. XIV. (Tom. V. p. 389. edit. Francof.) Ἰδιώτην δὲ τὸν λαϊκὸν λέγει, *Idiotam* autem dicit Laicum.

(*m*) Theod. in 1 Cor. XIV, 16. Ἰδιώτην καλεῖ τὸν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι τεταγμένον. *Idiotam* appellat eum, qui in Laicorum ordine conſtitutus eſt.

(*n*) Origen. c. Celſum Lib. VII p. 334. Οὓς (δαίμονας) ὐκ ὀλίγοι Χριστιανῶν ἀπελαύνουσι τῶν πασχόντων σὺν ὐδενὶ περιέργῳ καὶ μαγικῷ ἢ φαρμακευτικῷ πράγματι, ἀλλὰ μόνῃ εὐχῇ καὶ ὁρκώσεσιν ἁπλουστέραις, καὶ ὅσα ἂν δύναιτο προσάγειν ἁπλούστερος ἄνθρωπος; ὡς ἐπίπαν γὰρ ἰδιῶται τὸ τοιοῦτον πράττουσι κ. τ. λ. Quos (dæmones) non pauci Chriſtiani eiiciunt ex obſeſſis corporibus, idque ſine omni curioſitate magorum & veneficorum, ſed ſolis precibus adiurationibusque ſimplicibus, quæ ſunt artes ſimplicium? Nam plerumque *plebeii homines* hæc faciunt. cæt.

(*o*) Syneſ Ep. LIV. ad Theoph. p. 144. (p. 190 Edit. Pariſ. anno 1633.) Συχνοὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἰδιῶται καὶ ἱερεῖς πλαττόμενοί τινας ὀνείρους. Plerique apud nos tam *priuati* quam *ſacerdotes* ſomnia quædam comminiſcentes.

(*p*) Syneſ. Ep. LXVII. p. 159. (p. 216.) Δημοσίᾳ μὲν ὕτω προσοιστέον αὐτοῖς ὡς ἀντικρὺς ἰδιώταις.

iis

iis omnibus, qui publico officio ſeu miniſterio in Eccleſia non fungebantur, communem appellationem.

§. VII.

Quinam proprie vocati ſint Clerici.

Ab altera parte, quicumque aliquod publicum munus in Eccleſia gerebant, communi nomine appellabantur *Clerici*, quod nomen primis temporibus tribus tantum ſuperioribus ordinibus Epiſcoporum, Sacerdotum & Diaconorum dabatur, eo quod tum alii ordines in Eccleſia haud exſiſterent. Sæculo autem tertio multi inferiores ordines inſtituebantur, vt ſubſeruirent Diaconorum officiis, veluti Hypodiaconi, Acolythi, Lectores, &c. Et hi etiam commune nomen *Clericorum* habebant, vtpote quibus cum rebus ſæcularibus nihil commercii, ſed Eccleſiæ ſeruitiis in totum vacandum erat. CYPRIANVS vbique eos nuncupat *Clericos*; [q] vti de *Optato* Hypodiacono, & *Saturo* Lectore loquens ambo *Clericos* appellat. Eorum ordinationes vocat [r] *Ordinationes Clericales*. Hinc etiam litteræ, quas eorum manu ſcriptas ad extraneos mittebat, *litteræ* [s] *Clericæ* dicuntur. LVCIANVS Martyr, CYPRIANI σύγχρονος, eadem ratione de *Exorciſtis* [t] & *Lectoribus* loquitur. Ipſum concilium *Nicænum* [u] nomen Clericorum aliis præter Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos impertit. Et Concilium *Carthagi-*

(q) Cypr. Ep. XXIV. al. XXIX. ed. Oxon. & Pariſ. (lib. III. ep. XXII. ed Baſil.) Quoniam oportuit me per *Clericos* ſcribere &c. feciſſe me ſciatis Lectorem *Saturum* & Hypodiaconum *Optatum* Confeſſorem.

(r) Cypr. Ep. XXXIII. al. XXXVIII. ed. Oxon. (lib. I. ep. IX. edit. Baſil.) Qui in eccleſia Domini ad *ordinationem Clericalem* promouentur. &c.

(s) Cyprian. Ep. XXIII. (lib III. ep. XXI. Edit. Baſil. 8.) Perquam graue eſt, ſi *epiſtolæ clericæ* veritas mendacio aliquo & fraude corrupta eſt Vid. Fell. Not. in hanc epiſt.

(t) Lucian. Epiſt. XVII. al. XXIII. apud Cypr. Præſente de *Clero*, & *Exorciſta* & Lectore, Lucianus ſcripſit.

(u) Concil. Nicæn. Can. III. (Tom. III. Conc. p. 29.) Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε Ἐπισκόπῳ, μήτε Πρεσβυτέρῳ, μήτε Διακόνῳ, μήθ' ὅλως τῷ ἐν τῷ Κλήρῳ τινὶ ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα κ. τ. λ. Omnibus modis interdixit ſancta Synodus, neque Epiſcopo, neque Presbytero, neque Diacono, nec vlli *Clericorum* omnino licere habere ſecum mulierem extraneam, niſi forte mater &c.

thaginense tertium Canone (*w*) dedita opera facto hunc titulum ipsis confirmauit.

§. VIII.

Nomen Clericorum *non numquam inferioribus tributum Ordinibus.*

Quid? Idem illud Concilium (*x*) nomen *Clericorum* inferioribus potius ordinibus videtur adſignare, ad diſtinguendum eos hoc ipſo a ſuperioribus, nominans primo loco Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, & deinceps *Clericos*; hoc eſt, inferiores ordines. Hoc etiam AMBROSIVS (*y*) facit, & adhuc ſignificantius ſub huius nomine HILARIVS (*z*), qui de Clericis loquitur, tamquam diſtinctis a Diaconis. Ita etiam EPIPHANIVS, [*a*] loquens de iis, qui in *Aegypto* ſub perſecutione *Diocletianea* a ſanctæ & catholicæ eccleſiæ religione diſciuerant, dicit: *Eorum alii milites erant, alii ex variis CLERICORVM ordinibus, Presbyteris, Diaconis, ac reliquis aliis.* Vbi de *Clericis* vt diſtinctis a Presbyteris ac Diaconis ſermo fit. Ita quoque in Concilio *Laodiceno* [*b*] & multis locis aliis.

§. IX.

Ratio nominis Clericorum.

Quod autem ad rationem nominis *Clericorum* attinet, recte quidem obſeruat HIERONYMVS, [*c*] quod a græco vocabulo κλῆρος, quod ſortem ſignificat, deſcendat; atque hinc dicit: *Miniſtri Dei propterea vocantur CLERICI, vel quia de ſorte ſunt*

(*w*) Conc. Carth. III. Can. XXI. Tom. II. Concil. p. 1170. *Clericorum* nomen etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii retineant

(*x*) Conc. Carth. III. c. XV. ibid. p. 1169. Placuit, vt Epiſcopi & Presbyteri & Diaconi, vel *Clerici*, non ſint Conductores &c.

(*y*) Ambroſ. de Dignit. Sacerd. c. III. Aliud eſt, quod ab Epiſcopo requirit Deus, aliud, quod a Presbytero, & aliud, quod a Diacono, & aliud, quod a *Clerico*, & aliud, quod a Laico.

(*z*) Pſeud. Ambroſ. in Eph. IV. Nunc neque Diaconi in populo prædicant, neque *Clerici* vel Laici baptizant.

(*a*) Epiphan Hær. LXVIII. Melet. n. II. Οἱ μὲν ἀπὸ στρατιωτῶν ὄντες, οἱ δὲ ἀπὸ κληρικῶν ὑπάρχοντες διαφόρου κλήρου, πρεσβυτερίου τε καὶ διακονίας, καὶ ἄλλων.

(*b*) Conc. Laod. Can. XX. Tom. I. Conc p. 1500. Ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ πάντων τῶν κληρικῶν. Similiter autem etiam haberi honorem Diaconis a miniſtris & omnibus *Clericis* oportet.

(*c*) Hieron. Ep. II. ad Nepot.

Domini, vel quia ipſe Dominus Sors, id eſt, Pars CLERICORVM eſt. Alii [*d*] putant reſpici heic ad morem antiquum, *Iudæis* pariter & *Gentilibus* vſitatum, quo homines ad officia ſacra per ſortem eligebantur; quæ ratio haud improbabilis videtur: quamquam iſta conſuetudo inter Chriſtianos in vniuerſum haud inualuit, vti poſtea oſtendetur.

§. X.

Omnes Clerici vocati Canonici.

Alia adhuc *Clericorum* appellatio ſuppetit, vbique apud Patres obuia, quando eos vocant *Canonicos*: quod vocabulum deriuatur a Græco *κανὼν*, quod inter alia codicillum ſeu catalogum cuiusque Eccleſiæ ſignificat, in quo omnium Eccleſiaſticorum nomina ſcripta erant, & e quo intelligi poterat, ad quam quisque Eccleſiam ſpectaret. Hoc ſenſu vocabulum *κανὼν* ſæpe adhibitum legitur in Concilio [*e*] *Nicæno.* Concilium *Antiochenum* [*f*] vocat *ἅγιον κανόνα, ſanctam matriculam*; Canones Apoſtolici *κατάλογον ἱερατικόν*, [*g*] h. e. *Catalogum Clericorum.* Quod idem eſt cum eo, quod SIDONIVS APOLLINA-

(*d*) Dodwel Differt. I. in Cypr. §. XV.

(*e*) Concil. Nicæn. Can. XVI. Tom. II. Conc. p. 36 Ὅσοι ῥιψοκινδύνως μήτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν Ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας κ. τ. λ. Quicumque temere, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque *Eccleſiaſticum Canonem* ſcientes, receſſerunt ab eccleſia, cætera.

Ibid. Can. XVII. - - καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται. - - de Clero deiicietur, & alienus ab *eccleſiaſtico canone* erit.

Ibid. Can. XIX. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθήσεται. Similiter autem & de Diaconis & aliis omnibus eccleſiaſticis (qui in eodem *Canone* ſunt) eadem forma ſeruabitur.

(*f*) Concil. Antiochen. Can. I. Tom. II. Conc p. 56 Τοὺς καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν Depoſitos etiam externo honore priuari, cuius *ſanctus Canon* & Dei ſacerdotium fuit particeps

(*g*) Cap. Apoſt. c. XIV. Tom. I. Conc. p. 28. εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν κ. τ. λ. Si quis Presbyter, vel Diaconus vel omnino ex *Clericorum catalogo* &c

Can. L. Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ κ. τ. λ. Si quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex *ſacerdotali catalogo* &c.

RIS

RIS [*h*] *Album* vocat; & Concilium *Agathenſe* [*i*] *Matriculam*; & AVGVSTINVS (*k*) *Tabulam Clericorum.* Cum igitur nomina omnium Clericorum huic catalogo ſeu cānoni inſererentur, hinc appellabantur *Canonici.* Vti apud CYRILLVM (*l*) HIEROSOLYMITANVM *κανονικῶν παρȣσία* ſignificat *Clericorum præſentiam.* Et per *κανονικȣ̀ς ψάλτας* in Concilio *Laodiceno* (*m*) ii denotantur de Clericis, qui ad pſallendum in eccleſia erant ordinati. Ita generatim in Concilio *Nicæno* (*n*) & *Antiocheno* per *τȣ̀ς ἐν κανόνι* denotantur *Clerici* Eccleſiæ. Et eamdem ob cauſſam reliqui omnes, quorum nomina catalogo Eccleſiaſtico inſerebantur, vt ab Eccleſia vitæ ſuſtentationem reciperent, veluti Monachi, Virgines ac Viduæ &c. eodem nomine *Canonicæ* vocabantur. De quibus BASILIVS, (*o*) ex ſententia THEODORI BALSAMONIS & ZONARAE, ſub hoc nomine loquitur.

(*h*) Sidon. Lib. VI. Ep. VIII. Nomen Lectorum *Albus* nuper excepit.

(*i*) Concil. Agath. Can. II. Tom. IV. Conc. p. 1383. Reſcripti in *matricula* gradum ſuum dignitatemque ſuſcipiant.

(*k*) Aug. Hom. L. De diuerſis Tom. X. p. 525. Delebo eum de *tabula Clericorum.*

(*l*) Cyrill. Præfat. Catech. n. III. *Θεωρεῖς μοι τάξιν καὶ ἐπιστήμην; γραφῶν ἀνάγνωσιν; κανονικῶν παρουσίαν; κ. τ. λ.* Vides ordinem & diſciplinam, ſcripturarum lectionem, *Clericorum præſentiam?* &c.

(*m*) Concil. Laodic Can. XV. Tom. I. p 1500. *Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ.* Non oportere præter *Canonicos Cantores*, qui ſuggeſtum adſcendunt, & ex membrana legunt, aliquos alios canere in Eccleſia. &c.

(*n*) Concil Antioch Can. II. Tom II. Conc. p. 561. *Εἴ τις τῶν Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων ἢ Διακόνων, ἢ τις τοῦ κανόνος κ. τ. λ.* Si quis ex Epiſcopis, vel Presbyteris, vel Diaconis, vel quiuis *ex Canone* &c.

Can. VI. *Ὁ αὐτὸς ὅρος ἐπὶ λαϊκῶν, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, καὶ πάντων τῶν ἐν κανόνι* Idem decretum aduerſus laicos, & presbyteros, & diaconos, & eos, qui ſunt *in cleri catalogo*, obſeruetur

Conc. Nic. Can. XVI. Tom. II. p. 36. *Ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος*, qui in *catalogo eccleſiaſtico* eſt. Can. XVII. *Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκερδείαν διώκοντες κ. τ. λ.* Quoniam plerique *eccleſiaſtici* (qui *in Canone* ſunt) auaritiam & turpem quæſtum ſectantes &c.

(*o*) Baſil. Epiſt. I. Canonic. Can. 6 (Tom. III. p 23 edit. Pariſ) *Τῶν κανονικῶν τὰς πορνείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν.* *Canonicorum* fornicatio pro matrimonio non reputetur, ſed eorum comunctio omnino diuellatur.

§. XI.

Et τάξις τῦ βήματος, ordo Sanctuarii.

Multa alia Clericorum nomina, cuiuis lectori obuia, ſilentio prætereo; quando videlicet dicuntur *Eccleſiaſtici* & ἱερατικοὶ, ſiue τάξις ἱερατικὴ, *ſacer Ordo* &c. Vnius tantum appellationis adhuc mentionem faciam, quæ rarius & vix vſpiam niſi apud GREGORIVM NAZIANZENVM (*p*) occurrit, qui Clericos, & ſpeciatim ſuperiorem eorum ordinem τάξιν τῦ βήματος *ordinem ſanctuarii*, nuncupat. Quod nomen datum iis fuit ab eorum priuilegio intrandi eam ædis ſacræ partem, vbi altare conſtitutum erat, quæ (quemadmodum videbimus, vbi de ædibus eccleſiaſticis ediſſeremus,) vocabatur βῆμα ſeu ἱερατεῖον, *Sanctuarium*. Vnde in eodem Auctore (*q*) τῷ βήματι προσάγειν ſignificat, aliquem miniſterio initiare ſeu Clericum facere: Et οἱ περὶ τὸ βῆμα, οἱ τῦ βήματος, & οἱ ἐκ τῦ βήματος idem eſt ac qui ſunt ex ſacro ordine, (*r*) ſeu e Clericis.

(*p*) Gregor. Nazianz Orat. XX. in laud Baſil. Tom. I. p. 336. (edit. Pariſ.) Τὰς ἱερὰς πρότερον ὑπαναγινώσκων τῷ λαῷ βίβλυς, ὁ τύτων ἐξηγητὴς, καὶ ταύτην ὐκ ἀπαξιώσας τὴν τάξιν τῦ βήματος, κ. τ. λ. Cum prius ſacros libros populo lectitaſſet, qui eos poſtea enarrauit, nec hunc *ſacerdotii gradum* indignum ſe duxiſſet, &c.

(*q*) Id. Orat XIX. de Fun. Patr. p 299. ſub fin. Τίς δὲ μετὰ Θεῦ μᾶλλον, ἢ τῷ βήματι προσήγαγεν, ἢ τὰς κατ᾽ αὐτῦ ὕβρεις ἐζηλοτύπησεν κ. τ. λ. Quis autem vnquam magis cum Deo, vel homines *Sacrario obtulit*, vel ob iniurias ipſi factas zelo exarſit? &c.

(*r*) Id. Orat. XIX. p. 310. 311. Τὺς ἱερέας, τύς τε ἄλλυς, καὶ ὅσοι τῦ βήματος διεμαρτύρετο. Sacerdotes, cum alios, tum eos, *qui altaris ſunt*, obteſtabatur. Orat. XX. p. 351. Περιτρέπει γὰρ, καὶ εἰ μή τις τῶν ἐκ τῦ βήματος ὑποσχὼν τὴν χεῖρα τὴν περιτροπὴν ἔστησε, κἂν παλινέχθη πλῶμα δακρύων ἄξιον, εἶεν. Ita enim titubare cœpit, vt niſi quiſquam *ex ſacrarii miniſtris* vacillantem ſuppoſita manu retinuiſſet, miſere vtique & luctuoſe prolapſurus fuiſſet.

LIBER

LIBER SECVNDVS
DE DIVERSIS CLERICORVM ORDINIBVS IN PRIMITIVA ECCLESIA.

CAPVT PRIMVM
DE ORIGINE EPISCOPORVM: ET QVOD ORDO FVERINT A PRESBYTERIS DISTINCTVS IN ECCLESIA PRIMITIVA.

§. I.

Quid veteres per distinctos Episcoporum & Presbyterorum Ordines intelligant.

HActenus Clericos generatim considerauimus tamquam distinctos a Laicis; videbimus nunc, quibus nominibus & officiis ab se inuicem distincti fuerint. Et heic quidem antiquissima illa distinctio sese nobis offert, qua superior Clerus in tres diuersos ordines, *Episcoporum* videlicet, *Presbyterorum* ac *Diaconorum* dispescebatur. Non alios initio ordines præter tres hosce fuisse, suo loco patebit, vbi de prima origine & initio inferiorum ordinum dicturi sumus; Diaconos etiam sacrum & constantem ordinem fuisse, itidem demonstrabitur, vbi speciatim de iis agetur: Restat igitur heic, vt tantummodo in distinctionem inter Episcoporum & Presbyterorum Ordines inquiramus. Et hoc ipsum, quatenus ad res facti & praxin Ecclesiæ attinet, (de quibus exponere instituimus) commode & quantum satis est, explanari poterit, vbi hæc tria tantum momenta considerauerimus. I. Quod antiqui scriptores ecclesiastici de his, tamquam distinctis, Ordinibus semper loquantur. II. Quod Episcoporum originem a diuina auctoritate & Apostolica constitutione deriuent. III. Quod speciatim eorum Episcoporum, qui Apostolorum manibus in fundatis recens ecclesiis primum constituti ac consecrati fuerunt, catalogum nobis subministrent.

Antequam vero ad horum omnium probationem progrediamur, præmonendum erit, vt omnis euitetur ambiguitas, vocabulum *Ordinis* eo sensu a nobis accipi, quo veteres illud

adhibent, non autem ita, quemadmodum multi Scholaſtici, qui ex rationibus, quas ſibi ipſi effinxerunt, diſtinguunt inter ordinem & iurisdictionem, atque Epiſcoporum & Presbyterorum vnum eumdemque ordinem faciunt, ſola poteſtate ac iurisdictione eos inter ſe differre ſtatuentes. Hæc diſtinctio veteribus ignota fuit; quibus vocabula iſta; *Ordo*, *Gradus*, *Officium*, *Poteſtas* & *Iurisdictio*, vbi de prærogatiua Epiſcoporum præ Presbyteris loquuntur, vnum idemque ſignificant, nimirum poteſtatem ſupremorum Eccleſiæ moderatorum, in eorum Ordinatione ipſis collatam in Presbyteros, quorum erat, nihil niſi in ſubordinatione erga iſtos facere. HIERONYMVS, cui certe dandum eſt, quod ex Veterum ſenſu loquatur, nullum inter hæc verba, *Ordo*, *Gradus*, *Officium*, diſcrimen adhibet, ſed iis promiſcue vtitur ad ſignificandam poteſtatem & iurisdictionem Epiſcoporum præ Presbyteris & vniuerſa Eccleſia, in qua proprie loquendo vera Ordinis eorum eſſentia conſiſtit. Vnde non numquam de iis, vt diuerſis Ordinibus, loquitur; quemadmodum in libro contra *Iouinianum*, (*s*) vbi dicit: *In veteri Teſtamento & in nouo alium Ordinem PONTIFEX tenet, alium SACERDOTES, alium LEVITAE.* Ita in Epiſtolis ad *Ruſticum* (*t*) & *Fabiolam*, (*u*) vbi *Ordinem* & *Gradum* coniungit. In aliis locis ſolo vocabulo *Gradus* utitur. Vti in epiſtola ad *Euſtochium* (*w*) Presbyteros ſacerdotes *inferioris gradus* appellat; & in epiſtola ad *Heliodorum* (*x*) *tertii gradus* meminit; & in Commentario in *Micham* (*y*) Epiſcopos ſacerdotes, & Diaconos vocat *gradus* in Eccleſia. Alias vocabulo *Officiorum*

(*s*) Hieron. contr. Iouin. Lib. II p. 89.

(*t*) Id. Epiſt. ad Ruſtic. Tom. I p. 46. Singuli eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi, & omnis *Ordo* Eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

(*u*) Id. ad Fabiol. de XLII. Manſion. Iſrael. Tom III. p. 44. Ipſos ſecundi *Ordinis* intelligimus Præceptores, Luca Euangeliſta teſtante, duodecim fuiſſe Apoſtolos, & ſeptuaginta diſcipulos minoris *gradus*.

(*w*) Epiſt. XXVII. ad Euſtoch. Aderant Hieroſolymorum & aliarum vrbium Epiſcopi, & Sacerdotum *inferioris gradus* & Leuitarum innumerabilis multitudo.

(*x*) Epiſt. I ad Heliodor. Non minorem in *tertio gradu* adhibuit diligentiam &c.

(*y*) Comment. in Mich. VII. p. 162. Non dico, quod iſtiusmodi *gradibus* in Eccleſia non debeatis eſſe ſubiecti.

mentem

mentem ſuam exprimit; vt quum dicit: (z) *Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus non ſunt meritorum nomina, ſed* OFFICIORVM. *Si Diaconus ſanctior Epiſcopo ſuo fuerit, non ex eo, quod inferior gradu eſt, apud Chriſtum deterior eſt.* Vt adeo vnum idemque ſit ſecundum HIERONYMVM, ſiue *ordinem*, ſiue *officium*, ſive *poteſtatem* & *iurisdictionem* Epiſcopi dixerimus. Nam iſthæc omnia rem eamdem deſignant, nimirum, Epiſcoporum auctoritatem in Presbyteros & vniuerſam Eccleſiam. Et in hac ſignificatione vocabulum *Ordinis* in hoc opuſculo adhibemus, veterum opinionem de diuerſa Epiſcoporum & Presbyterorum poteſtate in Eccleſia declaraturi.

§. II.

Epiſcoporum ordo Presbyterorum ordine ſemper ſuperior habitus eſt.

Iam vero talem diſtinctionem in Eccleſia ſemper fuiſſe obſeruatam, liquet I. ex plerorumque veterum ſcriptorum teſtimoniis, qui de Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis, tamquam diſtinctis in Ecleſia gradibus, & de duobus quidem poſterioribus vt primo ſubordinatis, loquuntur. Teſtimonia IGNATII, (a)

(z) Contr. Iouin. Lib. I. p. 41.

(a) Ignat. Epiſt. ad Epheſ. n. II. Ἵνα ὑποτασσόμενοι τῷ Ἐπισκόπῳ, καὶ τῷ Πρεσβυτερίῳ κατὰ πάντα ἦτε ἡγιασμένοι. Vt ſubiecti *Epiſcopo* & *Presbyterio* per omnia ſanctificati ſitis. Ibid. num. III. Οἱ ἐπίσκοποι οἱ κατὰ τὰ πέρατα ὁρισθέντες ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμῃ εἰσίν. *Epiſcopi* per terræ terminos definiti ex Ieſu Chriſti ſunt ſententia. Ibid. num. IV. Ὅθεν πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ ἐπισκόπου γνώμῃ, ὥσπερ καὶ ποιεῖτε. Τὸ γὰρ ἀξιονόμαστον ὑμῶν πρεσβυτέριον, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρᾳ. Vnde decet nos in *Epiſcopi ſententia concurrere*, quod & facitis. Nam memorabile veſtrum Presbyterium, dignum Deo, ita coaptatum eſt Epiſcopo, vt chordæ citharæ.

Id. Epiſt. ad Philad. num. IV. Εἷς ἐπίσκοπος ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ διακόνοις. Vnus Epiſcopus cum Presbyterio & Diaconis. Ibid. num. VII. Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ διακόνοις. *Epiſcopo* attendite & *Presbyterio* & *Diaconis*. Ibid. num. X. Θέλουσιν δὲ ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἀδύνατον ὑπὲρ ὀνόματος Θεοῦ, ὡς καὶ αἱ ἔγγιστα ἐκκλησίαι ἔπεμψαν ἐπισκόπους, αἱ δὲ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους. Volentibus vobis non eſt impoſſibile pro nomine Dei; vt & quædam proximæ Eccleſiæ miſerunt *Epiſcopos*, nonnullæ vero *Presbyteros* & *Diaconos*.

Id. in Epiſt. ad Smyrn. n. VIII. Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς Πατρί· καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις· τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε ὡς Θεοῦ ἐντολήν. Omnes *Epiſcopum* ſequimini, vt Ieſus Chriſtus Patrem; & *Presbyte-*

huc

huc facientia, tam firma sunt atque luculenta, vt nihil vmquam aduersus ea adferri potuerit, nisi quod non sint genuinæ antiqui istius auctoris reliquiæ; ad quod vero a viris (*b*) doctis toties responsum fuit, vt isti opinioni cum ratione nemo amplius inhærere possit. Numerosiora sunt loca, quam vt heic inseri possint: quocirca specimen aliquod in vno testimonio duntaxat dabo, ex quo de reliquis omnibus iudicare lector poterit. In Epistola ad *Magnesianos* (*c*) exhortatur eos, *vt in concordia omnia agant, Episcopo præsidente Dei loco, & Presbyteris loco senatus Apostolici, & Diaconis, quibus commissum est ministerium Iesu Christi.*

Auctor, qui Acta Martyrii IGNATII (*d*) scripsit, & cuius opus secundum vetustum exemplar græcum non ita pridem recusum est, eadem prorsus ratione de his tribus Ordinibus loquitur, cum dicit, quod cum IGNATIVS in itinere esset versus *Romam*, omnes Asiæ vrbes & Ecclesiæ per Episcopos, Presbyteros & Diaconos suos ipsum salutarint. Non longe post hunc scriptorem vixit *Pius*, Episcopus *Romanus*, cuius testimonium hoc

rium vt Apostolos; *Diaconos* autem reueremini vt Dei mandatum. Ibid, num. XII. Ἀσπάζομαι τὸν ἀξιόθεον ἐπίσκοπον καὶ θεοπρεπέστατον πρεσβυτέριον, τοὺς συνδούλους μου διακόνους. Saluto Deo dignum *Episcopum* & Deo decorum *Presbyterium*, & conseruos meos *Diaconos*.

Id in Epist. ad Trall. n. VII. Ὁ χωρὶς ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτερίου καὶ διακόνων πράσσων τι, οὗτος οὐ καθαρός ἐστιν ἐν τῇ συνειδήσει. Qui sine *Episcopo* & *Presbyterio* & *Diacono* quidpiam agit, is non est mundus in conscientia. Ibid. n XII. Πρέπει ὑμῖν τοῖς καθ' ἕνα, ἐξαιρέτως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἀναψύχειν τὸν ἐπίσκοπον. *Decet* singulos vestrum, & præcipue *Presbyteros*, *refocillare Episcopum*. Ibid. n. XIII. Ἔῤῥωσθε ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς τῇ ἐντολῇ, ὁμοίως καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. Valete in Iesu Christo, *subiecti Episcopo*, vt (Dei) mandato: & similiter *Presbyterio*.

Id. in Epist. ad Polyc. n. VI Τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις. Episcopo attendite, vt & Deus vobis. Deuoueor ego pro iis, qui *subditi* sunt *Episcopo*, *Presbyteris*, *Diaconis*.

(*b*) Pearson. Vind. Ignat. Vsser. de Epistol. Ignat. Voss. Epist. ad Riuet. Coteler. Præfat. & Not. in Ignat. Bull. Defens. Fid. Nic. Sect. III n. 6. p. 290. &c.

(*c*) Ignat. Epist. ad Magnes. n VI. Vid. Text Græc. supra p. 44. [a]

(*d*) Martyr. Ignat. ap. Grabium Spicil. Sæc. II. Tom. I. p. 12. Ἐδεξιοῦντο τὸν ἅγιον (Ἰγνάτιον) διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων αἱ τῆς Ἀσίας πόλεις καὶ ἐκκλησίαι.

loco

loco adlego, quod BLONDELLVS (*e*) id genuinum esse fatetur. Hic Auctor *Iustum Viennensem* in epistola ad eum scripta Episcopum (*f*) vocat, & de Presbyteris ac Diaconis, qui ei subsint, loquitur. In sequentis sæculi initio testimonia habemus CLEMENTIS ALEXANDRINI, ORIGENIS AC TERTVLLIANI, qui in hoc consentiunt omnes, Ordinem Episcoporum & Presbyterorum suis temporibus fuisse ab se inuicem distinctum. *Hic quoque in Ecclesia*, inquit CLEMENS, (*g*) *progressiones, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, sunt, vt arbitror, imitationes gloriæ Angelicæ*, cætera. ORIGENES huius distinctionis plus decies (*h*) in operibus suis meminit, quod, qui volet, apud PEARSONIVM Episcopum fuse legere poterit. Duo tantum loca adferam, vnum quidem ex homiliis eius in *Lucam*, quas scripsit, quum esset adhuc Laicus, vbi (*i*) dicit: *Ab ecclesiasticis DIGNITATIBVS non solum fornicatio, sed & nuptiæ repellunt. Neque enim Episcopus, nec Presbyter, nec Diaconus, nec Vidua possunt esse digami.* Heic diuersarum dignitatum facit mentionem. In altero loco (*k*) de diuersis gradibus dicit, cum ait; *Pro modo GRADVVM vnusquisque torquebitur. Maiorem pœnam habet, qui Ecclesiæ præsidet & delin-*

(*e*) Blondell. Apol. p. 58.

(*f*) Pius Ep. II ad Iust. Vien. Tu vero apud Senatoriam Viennam - Colobio Episcoporum vestitus &c. *Presbyteri & Diaconi te obseruent.*

(*g*) Clem. Alex. Strom. Lib VI. p 667. (793. edit Oxon.) Καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν προκοπαὶ, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μιμήματα, οἶμαι, Ἀγγελικῆς δόξης. Idem Pædagog. Lib III. c. XII. p. 264. (p. 309.)

(*h*) Origen. Hom. II. in Numer. pag. 203 edit. Basil. 1557. Ecce qualis *Episcopus* aut qualis *Presbyter*, vel qualis *Diaconus*.
Idem Homil. VI. in Iesa. ibid. p. 635 Nemo, quibuscunque venientibus ad, immens linteum *Diaconus*, vel *Presbyter* siue *Episcopus* lauat pedes.
Idem Homil. V. in Ezech Pro modo graduum &c. vid. (k) in textu.
Idem Comment. in Matth. XIX p 363 edit Colon - μήποτε ἐπεὶ σύμβολόν ἐστι καὶ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ διάκονος ἀληθινῶν κατὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα πραγμάτων. - - annon quandoquidem *Episcopus*, *Presbyter* & *Diaconus* rerum verarum symbola sunt, quæ his nominibus continentur.
Id in Matth XXI. 12. p 442. Νομίζω ἁρμόζειν τὸν περὶ τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς λόγον τοῖς παραδιδοῦσι τὰς ἐκκλησίας αἰσχροκερδέσι, καὶ τυραννικοῖς, καὶ ἀνεπιστήμοσι, καὶ ἀνευλαβέσιν ἐπισκόποις, ἢ πρεσβυτέροις, ἢ διακόνοις. Ego, quod de columbarum venditoribus scriptum est, his conuenire existimo, qui Ecclesias auaris, tyrannicis, indoctis & irreligiosis *Episcopis*, *Presbyteris* vel *Diaconis* tradunt.

(*i*) Origen. Hom. XVII. in Luc. p. 262. edit. Basil.

(*k*) Origen. Hom. V. in Ezechielem.

quit. Annon magis misericordiam promeretur ad comparationem Fidelis, Catechumenus? Non magis venia dignus est Laicus, si ad Diaconum conferatur? Et rursus comparatione Presbyteri Diaconus veniam plus meretur. Vt adeo Episcopus, ex ipsius sententia, Presbyteris atque Diaconis dignitate antecellat. TERTVLLIANVS crebro (*l*) eiusdem distinctionis mentionem iniicit, in primis vero in libro de *baptismo*, vbi ita scribit: (*m*) *Dandi quidem* (baptismum) *ius habet summus sacerdos, qui est Episcopus: Dehinc Presbyteri & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo saluo salua pax est.*

Ex iis, quæ hactenus ex historia & praxi Ecclesiæ trium priorum sæculorum allegauimus, satis superque liquet, exstitisse tum summorum sacerdotum seu Episcoporum ordinem, eumque Presbyterorum & Diaconorum ordine in Ecclesia habitum fuisse superiorem.

§. III.

Ordo Episcoporum ab Apostolis institutus.

Si in hac disquisitione paullo vlterius progressi examinauerimus, vnde originem suam hic Ordo habeat, vtrum ab ecclesiastica, an vero Apostolica institutione; (quæ alia rursus quæstio est ad rem facti attinens) quodam modo etiam de eius iure decernere potuerimus: Iidem Auctores cæteris omnibus consentientibus declarant, non esse eum ab hominibus inuentum, sed initio ab ipsis Apostolis ex diuina ordinatione constitutum. *Ordo Episcoporum*, inquit TERTVLLIANVS, (*n*) *ad originem recensus, in Ioannem stabit auctorem.* Quocum exacte congruit, quod CLEMENS ALEXANDRINVS (*o*) de eo memoriæ prodidit, nimirum quod, *quum ex insula Patmo Ephesum rediisset, ad finitimas quoque prouincias se contulerit, vt Episcopos constitueret, & homines sibi a diuino Spiritu indicatos in Clerum quemdam seu*

(*l*) Tertull. de Monogam. c. XI. de Fuga c. XI. de Præscript. c. XLI.

(*m*) Tertull. de Bapt. c. XVII.

(*n*) Tertull. adu. Marcion. Lib. IV. c. V.

(*o*) Clem. Alex. Quis diues saluetur? ap. Combefis. Auctar. Nouissim. p. 185. (p. 595. edit. Oxon.) Ἐπειδὴ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος, ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ἀπῄει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἁρμόσων, ὅπου δὲ κλῆρον, ἵνα τί τινα κληρώσων ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων.

sortem

ſortem Domini ſeponeret. Hi erant iſti Epiſcopi *Aſiatici*, de quibus loquitur HIERONYMVS, (*p*) eorumque rogatu *Ioannem* euangelium ſuum contra *Ebionis* & *Cerinthi* hæreſes ſcripſiſſe, dicit. Vnde conſequitur, ordinem Epiſcoporum ſecundum hanc narrationem inſtitutum eſſe ante quam de libris Sacræ Scripturæ Canonicis decretum fuerit. Quocirca CLEMENS ALEXANDRINVS (*q*) porro obſeruat, *plurima præcepta, quæ ad electas perſonas pertineant, in ſacris libris ſcripta eſſe; hæc quidem Presbyteris, alia vero Epiſcopis, alia Diaconis, alia autem Viduis.* IRENAEVS in eamdem ſententiam mentem ſuam declarat, Apoſtolorum tempore tam Epiſcopos quam Presbyteros fuiſſe in Eccleſia. Conuentum enim in *Mileto*, dicit, (*r*) Epiſcopis conſtitiſſe & Presbyteris, qui ab *Epheſo* & a reliquis proximis ciuitatibus *Aſiæ* eo coiiſſent. Fauens igitur huic hypotheſi, Epiſcoporum ſucceſſionem, eorumque originem vbique ab Apoſtolis deducit. Vt quando HYGINVM (*ſ*) *nonum locum epiſcopatus per ſucceſſionem ab Apoſtolis* (*t*) *habuiſſe* dicit. Et alio loco (*u*) exhibens nobis accuratum catalogum duodecim Epiſcoporum *Romanorum*, qui vſque ad ipſius ætatem ſucceſſiue iſti ſedi præfuerunt, de *Lino*, eorum omnium primo, dicit, cum ab ipſis Apoſtolis, Eccleſia primum fundata, Epiſcopum eſſe ordinatum; & de eorum poſtremo, *Eleutherio*, eum duodecimo loco epiſcopatum ab Apoſtolis habuiſſe. TERTVLLIANVS (*w*) huic argumento for-

(*p*) Hieron. Catalog Scriptor. Eccleſ. in Ioanne. Nouiſſimus omnium *ſcripſit euangelium*, rogatus ab Aſiæ Epiſcopis.

(*q*) Clem. Alex. Pædag. Lib. III. c. XII. p. 264. (309. Edit. Oxon.) Μυρίαι δὲ ὅσαι ὑποθῆκαι εἰς πρόσωπα ἐκλεκτὰ διατείνουσαι, ἐγγεγράφαται ταῖς βίβλοις ταῖς ἁγίαις· αἱ μὲν πρεσβυτέροις· αἱ δὲ ἐπισκόποις, αἱ δὲ διακόνοις· ἄλλαι χήραις.

(*r*) Iren Lib. III. c XIV. In Mileto conuocatis *Epiſcopis* & *Presbyteris*, qui erant ab Epheſo & a reliquis proximis ciuitatibus.

(*ſ*) Iren. Lib. I. c. XXIIX. - ἐπὶ Ὑγίνου, ὄγατον κλῆρον τῆς ἐπισκοπικῆς διαδοχῆς ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἔχοντος.

[*t*] Euſeb. Lib. IV. c. XI vbi eadem hæc Irenæi verba leguntur.

[*u*] Iren. Lib III. c. III. Fundantes & inſtruentes beati *Apoſtoli* Eccleſiam, *Lino Epiſcopatum* adminiſtrandæ Eccleſiæ *tradiderunt.* Citatur etiam ab Euſebio Lib. V. c. VI.

[*w*] Tertull. de Præſcript. c. XXXII. Vid. etiam c. XXXVI. ibid. Polycrat. Epiſt. ap. Euſeb. c. XXIV. Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. 104. Cum Fabiani Locus, id eſt, Locus Petri, & gradus ſacerdotalis vacaret. Id. Ep. XXVII. al. XXXIII. ed. Oxon.

 titer

titer insistit, & ad hoc omnes cuiuscumque generis hæreticos prouocat, *Edant*, inquiens, *origines ecclesiarum suarum: Euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerint, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt: Sicut Smyrnæorum ecclesia Polycarpum ab Ioanne conlocatum refert: Sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit. Proinde vtique & ceteræ exhibent, quos ab Apostolis in episcopatum constitutos, APOSTOLICI SEMINIS TRADVCES habent.* Ex quibus colligere in procliui est, Apostolos fundantes ecclesias Episcopos in iis simul constituisse, & hoc demonstrari potuisse e cuiusque ecclesiæ tabulario & codicillis, quorum plerique, TERTVLLIANO vniuersos hæreticos sic prouocante & has archetypas tabulas in rem ecclesiæ Catholicæ adlegante, superstites probabiliter fuerunt.

§. IV.

Index seu Catalogus Episcoporum, primum ab Apostolis ordinatorum.

Vtile foret & iucundum, Episcoporum ab Apostolis initio constitutorum accuratum & archetypum sistere indicem: Sed vero propter tantam temporis longinquitatem fieri non potest, vt curioso lectori hac re commodemus, quantumcumque etiam operæ eo impendere voluerimus. Reperiuntur tamen heic illic apud veteres scriptores sparsa aliqua fragmenta, quæ præsenti instituto nostro, eo spectanti, vt demonstremus, Apostolos in omnibus ecclesiis, in prima earum plantatione, Episcopos constituisse, satis poterunt facere.

Initium ab Ecclesia *Romana* faciendum erit, de qua IRENAEVM & TERTVLLIAN. iam audiuimus adfirmare, Apostolos ibidem ordinasse Episcopum: quod etiam non tantum a CHRYSOSTOMO (x), EVSEBIO (y),

(x) Chrysostom. Hom X. in 2 Tim. IV. (Tom. VI. p 614. edit. Franc.) *Τῦτον τὸν Λῖνον ἱστορῦσί τινες δεύτερον μετὰ τὸν Πέτρον ἐπίσκοπον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας γεγενῆσθαι.* Hunc *Linum* aiunt quidam *secundum* post Petrum Romanæ Ecclesiæ episcopum fuisse.

(y) Euseb. Lib. III c IV. *Λῖνος ὗ μέμνηται συνόντος ἐπὶ Ρώμης αὐτῷ κατὰ τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιςολὴν, πρῶτος μετὰ Πέτρον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν ἤδη πρότερον κληρωθεὶς δεδήλωται.* *Linus*, quem in secunda ad Timothe-

RVF-

RVFFINO (*z*), HIERONYMO (*a*), OPTATO (*b*), EPIPHANIO (*c*), ſed AVGVSTINO etiam adſeritur, qui (*d*) dicit: *Si ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt; quanto certius & vere ſalubriter ab ipſo Petro numeramur? - - - Petro enim ſucceſſit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus* &c.

Aliqua quidem cum differentia ſucceſſionem enarrant Auctores; Quidam enim *Linum* primo loco recenſent, deinde *Anacletum*, poſtea *Clementem*: Alii a *Clemente* incipiunt, eumque proximum a *Petro* locant: Sed hæc a viris doctis (*e*) facile inter ſe conciliantur; qui *Linum* & *Anacletum* viuo *Petro* iam diem obiiſſe, & *Clementem* a *Petro* etiam eorum ſucceſſorem ordinatum eſſe, oſtenderunt. Vt ita duos vel tres, ſecundum hanc computationem, habeamus, qui continuata ſerie Epiſcopi, manuum impoſitione Apoſtolica ordinati, *Romæ* fuerunt.

Proxime iam ſequatur Eccleſia *Hieroſolymitana*; cuius primum Epiſcopum *Iacobum*, Domini fratrem, fuiſſe, omnes Scriptores antiqui vnanimiter tradunt. Et HIERONYMVS, (*f*) eum poſt paſſionem Domini ſtatim ab Apoſtolis ordinatum fuiſſe, dicit. EPIPHANIVS (*g*) idcirco primum Epiſcopum eum vocat, quando ait: *Primus ille Epiſcopalem cathedram cepit, cum ei ante cæteros omnes ſuum in terris thronum Dominus tradidiſſet.*

---

um epiſtola Romæ ſecum verſari teſtatur, *primus poſt Petrum*, vt ſupra iam diximus, Eccleſiæ Romanæ Epiſcopatum adeptus eſt.

(*z*) Ruffin. ap. Hieron. Apol. II. p. 219. (Tom. II. p. 148. b. fin edit. Francof.) *Clemens*, Apoſtolorum diſcipulus, qui Romanæ Eccleſiæ *poſt Apoſtolos Epiſcopus* & martyr fuit &c.

(*a*) Hieron. Catal. Script. in Clement. *Clemens* - quartus *poſt Petrum* Romanus Epiſcopus fuit - - tametſi plerique Latinorum ſecundum *poſt Petrum* Apoſtolum puterit fuiſſe *Clementem*.

(*b*) Optat. Lib. II. p. 48. (p. 36. edit Par. 1679.) Sedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus &c.

(*c*) Epiphan Hæreſ. XXVII. n. VI. p. 107. ed. Colon.

(*d*) Aug Epiſt. CLXV.

(*e*) Cotel Not. in Conſt. Apoſt. Lib. VII. c. XLVI. Pearſon. de Succeſſ. Rom. Pontif. Diſſert. II. c. II. Caue Hiſt. Lit. Vol. I. in Clem.

(*f*) Hieron Catal. Script. c. III Poſt Paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopus ordinatus.
Id. Comment. in Gal. I. p. 165. Hic Iacobus primus *Hieroſolymorum Epiſcopus* fuit.

(*g*) Epiph. Hæreſ. LXXVIII. Antidicomar. n. VII. Πρῶτος οὗτος εἴληφε τὴν καθέδραν τῆς Ἐπισκοπῆς, ᾧ πεπίστευκε Κύριος τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πρώτῳ.

CHRYSOSTOMVS (*h*) cum ab ipso Christo Episcopum constitutum dicit. Auctor (*i*) *Constitutionum Apostolicarum* & a Christo & ab Apostolis putat id factum esse. EVSEBIVS (*k*) vbique de eo, tamquam primo Episcopo *Hierosolymitano*, ab Apostolis ordinato, loquitur. Ita quoque HEGESIPPVS, (*l*) CLEMENS (*m*) ALEXANDRINVS & DIONYSIVS (*n*) Episcopus *Corinthi*, omnes ab EVSE-

(*h*) Chrysostom. Hom. XXXVIII. in 1 Cor. XV. Ἀυτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται χειροτονηκέναι καὶ Ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον.

(*i*) Constit. Apost. Lib. VIII. c XXXV. Κἀγὼ Ἰάκωβος ἀδελφὸς μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, δοῦλος δὲ ὡς Θεοῦ μονογενοῦς, ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς τάδε φημί. Et *ego Iacobus* frater quidem Christi secundum carnem, seruus vero eius, vt Dei vnigeniti, *episcopus* vero Hierosolymitanus *ab ipso Christo & ab Apostolis ordinatus* hæc dico &c

(*k*) Euseb Lib. II. c. XXIII. ineunt. Ἰουδαῖοι γοῦν τοῦ Παύλου καίσαρα ἐπικαλεσαμένου, ἐπί τε τὴν ῥωμαίων πόλιν ὑπὸ Φήστου παραπεμφθέντος, τῆς ἐλπίδος καθ' ἣν ἐξήρτυον αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν ἀποπεσόντες, ἐπὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ κυρίου τρέπονται ἀδελφὸν, ᾧ πρὸς τῶν ἀποστόλων ὁ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκεχείριστο θρόνος. Cum Paulus ad Cæsarem prouocasset, Romamque a Festo missus esset, Iudæi qui insidias ipsi struxerant, spe sua frustrati, in *Iacobum* fratrem Domini, *cui episcopalis Hierosolymorum sedes ab Apostolis tradita fuerat*, rabiem conuertunt.

Id. Lib. III. c. V - - ἐπὶ πᾶσί τε Ἰακώβου τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον, πρώτου μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδηλωθέντα τρόπον μεταλλάξαντος κ. τ. λ. Cum Iudæi postremo etiam *Iacobum* illum, qui *primus* post adscensionem Domini *episcopalem ecclesiæ illius sedem* obtinuit &c. ib. cap. VII. Ἰάκωβός τε αὐτὸς ὁ τῆδε πρῶτος ἐπίσκοπος, *Iacobus* ipse *primus loci illius* (Hierosolymorum) *episcopus*.

Id. Lib. VII. c XIX. Τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου κ. τ. λ. Sane & *Iacobi* illius cathedram, *qui primus Hierosolymorum episcopus ab ipso Seruatore & Apostolis est constitutus* &c.

(*l*) Hegesip. ap. Euseb. lib. II. c. XXIII. Διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος. Ecclesiæ administrationem vna cum Apostolis suscepit *Iacobus* frater Domini.

(*m*) Clem. Hypotyp. Lib. VI. ap. Euseb. lib. II. c. I. Κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων γράφων, Πέτρον φησὶ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους μὴ ἐπιδικάζεσθαι δόξης· ἀλλὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον τῶν Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι. Clemens in sexto institutionum libro ait, post Seruatoris adscensum Petrum, Iacobum, & Ioannem, quamuis Dominus ipsos cæteris prætulisset, non idcirco de primo honoris gradu inter se contendisse, sed *Iacobum* cognomine iustum, *Hierosolymorum Episcopum elegisse*.

(*n*) Dionys. Ep. ad Athen. ap. Euseb. lib. IV. c. XXIII. †

BIO

mo allegati. Quibus addi poterit AVGVSTINVS, *(o)* qui *Ioannem* Episcopum *Hierosolymitanum Iacobi* successorem nuncupat, vtpote qui sedeat in cathedra, in qua iste olim tamquam primus Episcopus sederit. Et id quidem notatu dignum est, quod CLEMENS, vnus e vetustissimis Scriptoribus, dicit, hunc honorem singularem *Iacobo* exhibitum fuisse eo, quod Christi frater fuerit. Quamuis enim Seruator noster Petrum, Iacobum & Ioannem cæteris præferre solitus sit, numquam tamen post Domini adscensum idcirco de primo honoris gradu inter se contenderunt, sed *Iacobum* cognomine *Iustum Hierosolymorum* Episcopum elegerunt: vbi tamquam sanctus vixit & vt martyr obiit.

EVSEBIVS *(p)* ex antiqua aliqua traditione refert, post eius (*Iacobi*) martyrium Apostolos cæterosque Domini discipulos, qui adhuc superstites agebant, ex variis locis in vnum conuenisse & vna cum iis, qui Dominum secundum carnem propinquitate generis contingebant (quorum plerique adhuc in viuis supererant) in commune consuluisse, quis in *Iacobi* locum succedere mereretur. Omnes itaque vno consensu *Simeonem*, filium *Cleopæ*, Seruatoris patruelem, Episcopali sede dignum iudicasse. Idem EVSEBIVS in aliis locis *(q)* adserit, & Auctor

(o) Aug. contr. Crescon. lib. II. c. XXXVII. Hierosolymitanam Ecclesiam primus Apostolus Iacobus Episcopatu suo rexit.
Id. contr. Liter. Petil. Lib. II. c. LI. Cathedra Ecclesiæ Hierosolymitanæ, *in qua Iacobus* sedit, & in qua hodie Ioannes sedet.
Cyrill. Hierosolym. Catech. IV. n. XVII. Περὶ τούτων οὐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Ἰακώβῳ τῷ ταύτης ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ σπουδὴ γέγονε. De his non mihi solum, sed etiam Apostolis & *Iacobo huius Ecclesiæ olim Episcopo*, cura fuit. Catech. XIV. n. XI. ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, τῷ ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφῷ ἐπισκόπῳ δὲ πρώτῳ τῆς παροικίας ταύτης. Postea visus & a *Iacobo* fratre suo, *primo huius parochiæ Episcopo.*

(p) Euseb. Lib. III. c. XI. Μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν - - λόγος κατέχει τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν τοὺς εἰσέτι ἐν τῷ βίῳ λειπομένους, ἐπὶ ταυτὸ πανταχόθεν συνελθεῖν ἅμα τοῖς πρὸς γένους κατὰ σάρκα τοῦ κυρίου· πλείους γὰρ καὶ τούτων περιῆσαν εἰσέτι τότε τῷ βίῳ· βουλήν τε ὁμοῦ τοὺς πάντας περὶ τοῦ τίνα χρὴ τῆς Ἰακώβου διαδοχῆς ἐπικρῖναι ἄξιον ποιήσασθαι· καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώμης τοὺς πάντας Συμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, οὗ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου μνημονεύει γραφὴ, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον, εἶναι δοκιμάσαι.

(q) Id Chronic. p. 205 Ἰουδαῖοι τὸν ἀδελφὸν κυρίου Ἰάκωβον κτείνουσι· Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων διαδέχεται.

(r) Con-

(*r*) *Constitutionum Apostolicarum* sub nomine CLEMENTIS ROMANI.

Ab *Hierosolymitana* ad *Antiochenam* progredimur Ecclesiam, in qua *Euodium* primum, & post hunc *Ignatium* Episcopos Apostolorum manibus ordinatos deprehendimus. BARONIUS (*s*) & alii quidam autumant, ambo eodem tempore ibi Episcopos fuisse, alterum quidem *Iudæorum*, alterum vero *Gentilium*: Enim vero EUSEBIUS (*t*) expressis verbis dicit, *Euodium* primum ibi constitutum fuisse Episcopum, defuncto autem *Euodio Ignatium*. Et omnes Scriptores vetusti in hoc concordant, vtrumque ante *Petri* Apostoli obitum fuisse consecratum. De *Euodio* dubitari illud non potest, si quidem constet, *Ignatium* in eius locum ab Apostolis fuisse surrogatum. Hoc vero ab THEODORETO (*u*) perspicue adseritur, eum ἀρχιερωσύνης χάριν, *Pontificatus gratiam* de magni *Petri* dextera suscepisse. Similiter CHRYSOSTOMUS in eius Encomio (*w*), se eum non ideo tan-

(*r*) Constit. Apost. Lib. VII. c. XLVI Περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν χειροτονηθέντων ἐπισκόπων ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἡμετέρᾳ, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι εἰσὶν οὗτοι· Ἱεροσολύμων μὲν Ἰάκωβος ὁ τοῦ κυρίου ἀδελφὸς, τοῦ τελευτήσαντος δεύτερος Συμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα. De Episcopis vero, qui a nobis in vita nostra ordinati sunt, indicamus vobis, quod hi sunt: Hierosolymorum quidem Iacobus frater Domini, *quo mortuo secundus fuit Simeon Cleopæ filius.*

(*s*) Baron. an. XLV. n. XIV. Cum dissensio illa inter Fideles, qui ex circumcisione & eos qui ex gentibus ad fidem venerant, esset concitata: quo circa quam diu illa perdurauit, illud remedium fuisse adhibitum, vt vterque sederet, alterque eorum præesset iis, qui ex circumcisione, alter vero iis, qui ex Gentibus ad Ecclesiam venissent.

A. LXXI. n. XI. Hoc eodem anno, Olympiade ducentesima duodecima, anno primo (vt numerat Eusebius *Euodio Episcopo Antiocheno subrogatur*, *qui aliquando collega sedisset*, *Ignatius.*

(*t*) Euseb. lib. III. c. XXII. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ Ἀντιοχείας Εὐοδίου πρώτου καταστάντος, δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωρίζετο. Apud Antiochiam defuncto *Euodio*, qui *primus eius loci* constitutus fuerat *Episcopus*, secundus tum maxime florebat Ignatius.

(*u*) Theodoret. Dialog. I. Tom. IV. p. 33. edit. Paris. 1642. Ἀκήκοας δὲ πάντως Ἰγνάτιον ἐκεῖνον, ὃς διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν χάριν ἐδέξατο καὶ τὴν ἐκκλησίαν Ἀντιοχέων ἰθύνας τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο. Audiuisti prorsus *Ignatium* illum, qui de Petri dextera *Pontificatus gratiam* suscepit, & post administratam Ecclesiam Antiochenam martyrii coronam adeptus est.

(*w*) Chrysost. Hom. XLII. in Ignat. Tom. I. p. 501. Ed. Front. Duc. Francof. CIↃ IↃCIIC. pag. 501. οὕτω δὲ καὶ Πέτρου μέλλοντος ἐντεῦθεν ἀποδημεῖν, ἕτερον αὐ-

tum

tum admirari dicit, quod tanto gradu dignus habitus; sed quod etiam impositis sanctis Apostoli manibus ad hoc munus ordinatus fuerit. ATHANASIVS (*x*) idem reuera dicit, primum eum post Apostolos Episcopum nuncupans; & ORIGENES, (*y*) qui eum secundum a *Petro Apostolo* vocat; & HIERONYMVS, (*z*) qui tertium fuisse dicit. Etsi enim diuersimode eum collocant, idem tamen sentiunt, *Ignatium* videlicet, viuis adhuc Apostolis, in *Euodii* locum substitutum esse, adeoque ipsum ab Apostolis secundum vel tertium in ordine fuisse, prout *Petrus* Apostolus atque *Euodius* isti numero includantur vel excludantur.

Relicta *Antiochia Smyrnam* contendimus; vbi *Polycarpum* inuenimus, itidem Episcopum Apostolicum, ab Apostolis ordinatum. HIERONYMVS ordinationem [*a*] eius *Ioanni* Apostolo tribuit, cuius erat discipulus. IRENAEVS dicit, quod ipsum nouerit; adeoque in iis, quæ de ipso narrat, non potest hallucinari, nimirum ab Apostolis [*b*] eum fuisse Episcopum ordinatum. TERTVLLIANVS [*c*] & EVSEBIVS [*d*] idem illud testantur; quorum

ῤῥοπον Πέτρου διδάσκαλον ἡ τοῦ πνεύματος ἀντεισήγαγε χάρις, ὥστε μὴ τὴν ἤδη γενομένην οἰκοδομὴν τῇ τοῦ διαδεξαμένου εὐτελείᾳ σαθροτέραν γενέσθαι. πέντε μὲν οὖν στεφάνους ἀπηριθμησάμεθα· ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς ἀξίας τῶν κεχειροτονηκότων; ἀπὸ τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας, ἀπὸ τοῦ μέτρου τῆς πόλεως, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τοῦ παραδόντος αὐτῷ τὴν ἐπισκοπήν. Cum Petrus Antiochia esset discessurus, *alterum Petro parem* præceptorem gratia Spiritus *substituit*, ne iam inchoata ædificatio successoris contemtu debilior fieret. Quinque coronas igitur enumerauimus; ex episcopatus amplitudine, ex electorum dignitate, & difficultate temporum, ex *solio cui Petrus insederat*, ex *virtute illius, qui tradidit ei præfecturam.*

(*x*) Athan. de Synodo Arim. Tom. I. p. 922. (p. 761. edit. Par. cIↄ Iↄc IIC.) Ἰγνάτιος οὖν ὁ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐν Ἀντιοχείᾳ κατασταθεὶς ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς τοῦ Χριστοῦ γενόμενος κ τ λ. *Ignatius* certe, *qui* post Apostolos *Antiochiæ Episcopus* constitutus est, ipseque martyr Christi fuit &c.

(*y*) Orig Hom. VI. in Luc. *Ignatium dico Episcopum Antiochiæ post Petrum secundum.*

(*z*) Hieron. Catal. Script. in Ignat. *Tertius post Petrum Apostolum Episcopus.*

[*a*] Hieron. Catal. Script. c. XVII. *Polycarpus* Ioannis Apostoli discipulus, ab eo *Smyrnæ Episcopus ordinatus.*

[*b*] Iren. lib III c. III. Ab Apostolis in Asia, in ea quæ est *Smyrnæ* ecclesia, constitutus *Episcopus*, quem & nos vidimus in prima nostra ætate.

[*c*] Tertullian de Præscript. c. XXXII. Sicut *Smyrnæorum* ecclesia *Polycarpum* ab *Ioanne conlocatum* refert.

[*d*] Euseb. lib III. c. XXXVI. Διέπρεπε γε μὴν κατὰ τούτους ἐπὶ τῆς Ἀσίας τῶν Ἀποστόλων ὁμιλητὴς Πολύκαρπος, τῆς κατὰ Σμύρναν ἐκκλησίας πρὸς τῶν αὐτοπτῶν καὶ

alter quidem cum a *Ioanne*, alter autem ab iis, qui Dominum viderint, ordinatum esse dicit.

Papias, IRENAEO & HIERONYMO testantibus, alius quidam erat *Ioannis* discipulus [*e*], IGNATIO ac POLYCARPO coæuus, & circa idem tempus, hoc est, sæculo secundo ineunte, Episcopus *Hierapolitanus*. Vt adeo valde probabile sit, fuisse eum ex istis Episcopis, quos *Ioannes* in *Asia* ordinauit, etiamsi luculenta testimonia, quibus id demonstremus, haud suppetant.

Enimuero ab omnibus antiquis Scriptoribus adfirmatur, *Timotheum* ab *Paulo* Episcopum *Ephesi* esse constitutum. EVSEBIVS [*f*], CHRYSOSTOMVS [*g*], EPIPHANIVS [*h*], HIERONYMVS [*i*], HILARIVS Diaconus [*k*] & Auctor Actorum Passionis *Timo-*

ὑπηρετῶν τοῦ κυρίου τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκεχειρισμένος. Iisdem temporibus florebat in Asia *Polycarpus* Apostolorum discipulus, *qui a familiaribus ac ministris Domini Smyrnensis ecclesiæ Episcopatum acceperat.*

Id lib. IV. c. XIV. Πολύκαρπος - - ὑπὸ ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος. *Polycarpus - - in Asia Smyrnensi ecclesiæ ab ipsis Apostolis ordinatus est Episcopus.*

[*e*] Iren. lib. V. c. XXXIII. Papias *Ioannis Auditor* Polycarpi contubernalis.

Hieron. Epist. XXIX. ad Theodor. Refert Irenæus vir Apostolicorum temporum, & *Papiæ auditoris Euangelistæ Ioannis* discipulus &c.

Id. de Script. Papias *Ioannis auditor.*

[*f*] Euseb lib III c IV. Ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ (Παύλου) καταλέγων, ἐξ ὀνόματος αὐτῶν μνημονεύει. Τιμόθεός γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι, ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Lucas in Actibus discipulos Pauli enumerans singulos nominatim appellat. Ex his *Timotheus* quidem *Ephesinæ ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur*, quemadmodum etiam *Titus* insulæ *Cretæ* ecclesiarum *episcopus* fuisse memoratur.

[*g*] Chrysost. Hom. I. in Philip. p. 8. Διὰ τοῦτο γράφων καὶ Τιμοθέῳ ἔλεγε, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, ἐπισκόπῳ ὄντι. ὅτι γὰρ ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει κ. τ. λ. Id circo ad Timotheum scribens inquit: *ministerium tuum imple*, cum tamen *ille episcopus* esset. Quod constat ex verbis illis ad eumdem scriptis: Manus cito nemini imposueris.

[*h*] Epiph. Hæres. LXXV. Aër. n. V. p. 909. edit Col. ὡς λέγει τῷ Τιμοθέῳ Ἐπισκόπῳ ὄντι, κ. τ. λ. Apostolus ad *Timotheum episcopum* scribens dicit &c.

[*i*] Hieron. Catal. Script. in Timotheo. *Timotheus Ephesiorum Episcopus, ordinatus a beato Paulo* ex gentibus erat, non ex circumcisione.

[*k*] Pseudo-Ambros. Præfat. in Timoth. Hunc iam *creatum Episcopum* instruit &c. Item Com. in 1 Tim III. Timotheum Presbyterum ordinatum significat, sed quia ante se alterum non habebat, *Episcopus erat.* Vnde & quemadmodum Episcopum ordinet, ostendit. Neque enim fas erat aut licebat, vt inferior ordinaret maiorem. Nemo enim tribuit, quod non accepit.

thei

thei apud PHOTIVM [*l*] magno consensu id testantur. THEODORETVS [*m*] plus dicit, nimirum ipsum sub nomine Apostoli fuisse Episcopum.

Plerique ex iisdem Auctoribus de *Tito* [*n*] nonminus euidenter demonstrari posse existimant, ab ipso *Paulo* Episcopum in *Creta* Insula constitutum esse. Et CHRYSOSTOMVS quidem, [*o*] nec non EVSEBIVS, tum ipsi, tum *Timotheo* potestatem Metropolitani videntur adsignare; qua de re. posthac plura dicentur.

Alii tradunt, *Dionysium Areopagitam* primum *Atheniensium* Episcopum constitutum esse. EVSEBIVS [*p*] DIONYSII Episcopi

---

[*l*] Phot. Cod. CCLIV. ὅτι πρῶτον Τιμόθεον ἡ παροῦσα συγγραφὴ φησιν Ἐφέσου ἐπισκοπῆσαι. Refert historia *Timotheum primum Ephesi Episcopum fuisse.*

[*m*] Theodoret. Com. in 1 Tim. III. Τὴν τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις Ἀποστόλοις ἐπέθεσαν — οὕτω Κρητῶν ὁ Τίτος καὶ Ἀσιανῶν ὁ Τιμόθεος ἀπόστολος *Episcopatus* appellationem imposuerunt iis, qui olim appellabantur Apostoli. -- Ita Cretensium Titus & *Asianorum Timotheus* Apostoli.

[*n*] Euseb. loc. cit. ad [*f*].
Chrysostom loc. cit. Καὶ πάλιν πρὸς Τίτον γράφων φησὶ, Τούτου χάριν - - ἃ περὶ τοῦ ἐπισκόπου φησίν. Rursus ad Titum scribens: Huius rei gratia -- quæ quidem de Episcopo dicit.
Hieron. de Scriptor. in Tito. *Titus Episcopus Cretæ.*
Pseudo-Ambros. Præf. in Tit. *Titum Apostolus consecrauit Episcopum.*
Theodoret. l. c. ad [*m*]

[*o*] Chrysostom. Hom. I. in Tit. sub init. (Tom. VI. Edit Franc. p. 620.) Τῶν Παύλῳ συνόντων δόκιμος οὗτος ἦν. εἰ μὴ γὰρ ἦν δόκιμος, οὐκ ἂν αὐτῷ τὴν νῆσον ὁλόκληρον ἐπέτρεψεν, οὐκ ἂν τὰ ἐλλειφθέντα ἀναπληρῶσαι προσέταξεν (ἵνα γάρ, φησι, τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ) οὐκ ἂν τοσούτων ἐπισκόπων κρίσιν ἐπέτρεψεν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθάρρει τἀνδρί. Vnus ex Pauli sociis hic fuit vir probatus: neque enim profecto illi integram insulam permisisset, neque ea quæ deerant præcepisset implenda: *ait enim vt quæ desunt corrigas: & tam multorum Episcoporum iudicium commisisset*, nisi multum illi confideret.
Id. Hom. XV. in 1 Tim. ibid. p. 509. Δῆλον δέ ἐστιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἐκκλησίαν λοιπὸν ἦν ἐμπεπιστευμένος ὁ Τιμόθεος ἢ καὶ ἔθνος ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἀσίας· διὸ καὶ πρεσβυτέρων αὐτῷ διαλέγεται. κ. τ. λ. Verum quia *Timotheo credita ecclesia* fuerat, imo *gens* fere *tota Asiatica*, id circo illum & de senioribus admonet.

[*p*] Euseb. lib. III. c. IV. ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην ἐκεῖνον, Διονύσιος ὄνομα αὐτῷ, - - τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον, ἀρχαίων τις ἕτερος Διονύσιος τῆς Κορινθίων παροικίας ποιμὴν ἱστορεῖ γεγονέναι. Denique *Areopagitam* illum nomine *Dionysium* - - *Atheniensis Ecclesiæ primum Episcopum* fuisse tradit alter quidam Dionysius Corinthiorum Episcopus, antiquissimus scriptor. conf. lib. IV. c. XXIII.

Corinthiorum admodum vetusti, qui sæculo secundo vixit, scriptoris epistolæ cuiusdam, plus vice simplici meminit, in qua illud expressis verbis adsertum legatur. Vt adeo vel ab ipso *Paulo*, quemadmodum SVIDAS aliique [q] existimant, vel ab alio quodam Apostolo eum ordinatum fuisse necesse sit. In hoc conueniunt omnes, hunc *Dionysium* paullo ante *Ioannis* obitum mortuum esse, eique in Episcopatu successisse *Publium*, huic autem *Quadratum*, quem HIERONYMVS [r] Apostolorum discipulum nuncupat; quo ipso, vti maxime probabile est, nihil aliud indicatur, quam eum a *Ioanne* Apostolo fuisse institutum. Quod si igitur ipse *Quadratus Ioannis* fuit discipulus, (sicut esse potuit, quandoquidem HADRIANI Imperatoris tempore, cui apologiam suam obtulit, fuit Episcopus,) tres vna serie Episcopi *Athenis* esse potuerunt, ab Apostolis quidem omnes instituti; quorum duo ipsorum manuum impositione, aut certe ipsis consentientibus atque approbantibus, fuerint consecrati.

Finio hunc primorum Episcoporum catalogum iis, quæ THEODORETVS [s] de *Epaphrodito* dicit; nimirum, quod, sicut *Timotheus* & *Titus Ephesi* ac *Cretæ* sub Apostolorum appellatione fuerunt, *Epaphroditus* sub eodem titulo *Philippis* fuerit Episcopus; quod tum commune nomen erat eorum omnium, qui proprie erant Episcopi: quo de nihil amplius hoc loco moneo, quod capite sequenti speciatim de eo dicturus sum.

---

[q] Suidas in voce Dionys. (p. 596. edit. Cantabrig. MDCCV.) Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος, καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας εἰς ἄκρον ἐληλακώς, ἀκουστὴς Παύλου πρὸς τὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ θρησκείαν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταστὰς εἰς αὐλὰς Ἀθήνας ἐπίσκοπος. *Dionysius Areopagita* Episcopus Athenarum, vir celeberrimus, & doctrinæ Græcorum longe peritissimus, cum *Paulo* audito ad religionem Christianam conuersus esset, *ab eo Athenarum Episcopus constitutus est.*

[r] Hieron. de Scriptor c. XIX. *Quadratus Apostolorum discipulus*, Publio Athenarum Episcopo ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius substituitur

[s] Theodoret. Com. in 1 Tim. III. 1. Φιλιππησίων Ἀπόστολος ὁ Ἐπαφρόδιτος ἦν. *Philippensium Apostolus erat Epaphroditus.*

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT SECVNDVM
DE DIVERSIS HONORVM TITVLIS, QVIBVS IN PRIMITIVA ECCELSIA EPISCOPI ORNABANTVR.

§. I.

Omnes Episcopi primum vocati Apostoli.

VT ea, quæ præcedenti capite diximus, adhuc magis confirmemus, non abs re fuerit, diuersos honorum titulos, Episcopis in primitiua Ecclesia datos, breuiter heic recensere. Horum antiquissimus est titulus *Apostolorum*, qui sensu quidem latiore ac secundario prima Episcoporum appellatio, antequam eorum ordini nomen Episcoporum tributum sit, fuisse multis videtur. Existimant enim, Episcoporum & Presbyterorum nomina communia primi ac secundi ordinis Clericorum nomina fuisse; quo durante tempore proprium Episcoporum nomen, quo ab Presbyteris distinguerentur, Apostolorum fuisse appellationem. THEODORETVS [t] enim perspicue dicit, eosdem olim sine vllo discrimine vocatos esse Episcopos & Presbyteros, dum isti, qui nunc vocentur Episcopi, Apostoli nuncupati fuerint. At post paullo nomen Apostolorum iis solis tributum esse, qui vere fuerunt Apostoli; nomen autem Episcoporum datum esse iis, qui antea Apostolorum nomen gesserint. *Ita*, inquit, *Philippensium Apostolus erat Epaphroditus. Ita Cretensium Titus & Asianorum Timotheus Apostoli.* Et hoc ipsum passim in scriptis suis repetit [u].

[t] Theod. Com. in 1 Tim. III, 1. Τὺς αὐτὺς ἐκάλυν ποτὲ πρεσβυτέρυς καὶ ἐπισκόπυς· τὺς δὲ νῦν καλυμένυς ἐπισκόπυς, Ἀποςόλυς ὠνόμαζον. Eosdem olim vocabant Presbyteros & Episcopos: eos autem qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant.

[u] Theod. Com. in Phil. I, 1. Τὺς αὐτὺς καὶ πρεσβυτέρυς καὶ ἐπισκόπυς ὠνόμασεν. Ibid. c. II, 25. Ἀπόςολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν. ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιςευμένον· ὡς εἶναι δῆλον ὅτι ὑπὸ τῦτον ἐτέλυν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες ἐπίσκοποι, τῦ πρεσβυτέρυ δηλονότι τὴν τάξιν πληρῦντες. Cum autem *ipsorum Apostolum* vocauit, vt cui esset illorum cura concredita. Vt clarum sit sub eo fuisse eos, *qui* in principio *dicti* sunt *Episcopi, Presbyterorum* scilicet *in ordine constituti.*

Auctor, qui sub nomine AMBROSII [w] scripsit, itidem omnes Episcopos primum Apostolos appellatos esse, adserit. Ideoque dicit: [x] *Paulus Apostolum se non ab hominibus electum & missum ad prædicandum testatur, sicut erant quidam, qui electi ab Apostolis mittebantur ad Ecclesias roborandas.* AMALARIVS [y] alium ex eodem Auctore locum adlegat, vbi mentem suam adhuc significantius declarat: *Qui nunc*, inquit, *Episcopi nominantur, illi tunc Apostoli dicebantur. Beatis vero Apostolis decedentibus, illi, qui post illos ordinati sunt, vt praessent Ecclesiis, illis primis exæquari non poterant, neque miraculorum testimonium par illis habere, sed & in multis aliis inferiores illis esse videbantur: graue existimauerunt Apostolorum sibi vendicare nuncupationem: diuiserunt ergo nomina ipsa & ab eisdem presbyteris presbyterii nomen reliquerunt. Alii vero Episcopi sunt nuncupati hi qui & ordinationis præditi potestate, ita vt plenissime iidem præpositos se Ecclesiarum esse cognoscerent.*

Hæc sunt, quæ Auctores isti de significatione nominum Episcoporum & Presbyterorum, quam sæculo primo habuerunt, indicant: Non inde concludunt, (quemadmodum nonnulli, qui eorum testimoniis abutuntur, adhuc fecerunt) Episcopos inter & Presbyteros nullum omnino discrimen intercedere; sed eorum sententia est, Episcopos tum quidem nomine secundariorum Apostolorum, tamquam magis proprio, eorumque prærogatiuam luculentius exprimente, ab aliis fuisse distinctos.

§. II.

Postea Apostolorum Successores.

Postea satis honoris sibi ducebant Episcopi, *Successores Apostolorum* nominari: Sicut CYPRIANVS [z] & FIRMILIANVS [a] &

[w] Ambrof. Com. in Eph. IV. *Apostoli* Episcopi sunt.

[x] Id. Com. in Gal. I, 1.

[y] Amalar. de Offic. Eccles. lib. II. c. XIII. (in Biblioth. magna Patr. Tom. VI. p. 939 edit. Par. 1589)

[z] Cyprian. Ep. LXIX. al LXVI ad Florent. Qui *Apostolis* vicaria ordinatione *succedunt.* Id. Ep. XLII. al. XLV ad Cornel. Laborare debemus, vt vnitatem a Domino & per *Apostolos nobis successoribus* traditam, obtinere curemus.

(a) Firmil. Ep. LV. ap. Cyprian p. 225. (p 148. Edit Paris. MDCLVI) Hostes vnius Catholicæ ecclesiæ, in qua nos sumus, *qui Apostolis successimus.*

Episco-

Episcopi in Concilio *Carthaginensi* [*b*] se & alios vocant. Et HIERONYMVS [*c*] eodem modo de iis loquitur, *vbicunque*, inquiens, *fuerit Episcopus siue Romæ siue Eugubii, siue Constantinopoli, siue Rhegii, siue Alexandriæ, siue Tanis eiusdem meriti eiusdem est sacerdotii - - Omnes Apostolorum successores sunt.* Quo etiam sensu & ipse AVGVSTINVS [*d*] verba Psaltæ: Ps. XLV, 16. *Loco parentum tuorum erunt filii tui: præpones eos principibus in tota terra*, interpretatur, dicens, Episcopos esse filios Apostolorum, Principes ac Patres Ecclesiæ.

§. III.

Vnde quælibet Episcopi sedes sedes Apostolica *dicta.*

Hinc etiam antiquitus vnaquæque Episcopi sedes *sedis Apostolicæ* appellatione dignata fuit; quæ isthoc tempore non peculiariter Episcopo *Romano* competebat, sed omnibus omnino Episcopis dabatur, vtpote quæ eorum originem & successionem ab Apostolis deriuabat atque recensebat. AVGVSTINVS [*e*] *Christiana*, inquit, *societas per sedes Apostolorum & successiones Episcoporum certa per orbem propagatione diffunditur.* Planum est, id non de solo *Romano* Episcopo, sed in vniuersum de omnibus aliis Episcopis pronuntiari. SIDONIVS APOLLINARIS [*f*] iisdem verbis vtitur, loquens de priuato quodam *Galliæ* Episcopo, qui quadraginta quinque annos in sede Apostolica transegerat. Et PAVLINVS [*g*] ALIPIO officium gratulaturus vsitatam gratulandi formulam adhibet, quando dicit, *cum Principibus populi sui sede Apostolica merito collocauit DOMINVS.*

(*b*) Conc. Carth. ap. Cypr. in Suffragio Clari a Mascula. Manifesta est sententia D. N. I. C. apostolos suos mittentis & ipsis solis potestatem, a patre sibi datam permittentis, *quibus nos successimus* &c.

(*c*) Firmil. Ep. LXXV. apud Cyprian. p. 225.
Id. in Psalm. XLV, 14. Fuerunt, o Ecclesia, *Apostoli* patres tui: quia ipsi te genuerunt. Nunc autem quia illi recesserunt a mundo, *habes pro his Episcopos* filios, qui a te creati sunt.

(*d*) Aug. Com. in Psal. XLV, 16. *Pro Apostolis* nati sunt filii tibi, *constituti sunt Episcopi* - - Ipsa ecclesia Patres illos appellat.

(*e*) Aug. Ep. XLII ad Fratres Madaurenses.

(*f*) Sidon. Lib. VI. Ep. I. ad Lup. Tricassin. *In Apostolica sede nouem iam decursa quinquennia.*

(*g*) Paulin. Ep. XLV. ad Alipium.
Tertull. de Præscript. c. XXXVI. Ipsæ adhuc *Cathedræ Apostolorum* suis locis *præsidentur* - - Habes Corinthum - - Habes Philippos &c.

§. IV.

§. IV.

Episcopi vocati Principes populi.

Vbi notandum etiam est, *Paulinum* vsitata his vetustis temporibus loquendi formula vti, quando Episcopos *Principes* vocat *populi*. Hic enim itidem honoris titulus erat ipsis datus; quomodo ex OPTATO [*h*] & quibusdam locis apud HIERONYMVM (*i*) videre est; qui, vt ab secularibus Principibus eos distinguat, plerumque eos *Principes Ecclesiæ* [*k*] appellitat; applicans ad eos illud vaticinium Iesaiæ LX, 17. quod secundum eius translationem sonat: *Dabo principes tuos in pace & Episcopos tuos in iustitia*: ad quæ verba hanc [*l*] habet notam; *In quo Scripturæ sanctæ admiranda maiestas, quod principes futuros Ecclesiæ Episcopos nominauit.* A græcis scriptoribus vocantur similiter *ἄρχοντες ἐκκλησιῶν, rectores & principes ecclesiæ*; e. g. ab EVSEBIO, [*m*]

(*h*) Optat. lib. I. p. 39. (pag. 15. edit. Paris. MDCLXXIX.) Ipsi apices & *principes* omnium *Episcopi*.

(*i*) Hieronym. Com. in Iesa. c. III. v. 14. (Tom. V. Edit. Francof p. 18. b.) Inter senes & *principes* hoc fuisse reor in veteri populo, quod nunc est inter Presbyteros & Episcopos. Ibid. Sed ad *nostros principes* referri potest, &c.

(*k*) Hieron. Comment. in Ps. XLV. *Principes Ecclesiæ* id est Episcopi. Id. Com. Ies. V, 11. (Tom. V. edit. Francof. p. 23. a.) Abutamur hoc testimonio aduersum *principes Ecclesiæ*.

(*l*) Hieron. Com. in Iesa. LX, 17. (Tom. V. edit. Francof p. 193. b.)

(*m*) Euseb. lib. VI. c. XXVIII. Ὃς δὴ κατὰ κότον τὸν πρὸς Ἀλεξάνδρου οἶκον ἐκ πλειόνων πιστῶν συνεστῶτα, διωγμὸν ἐγείρας, τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἄρχοντας μόνους, ὡς αἰτίους τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας ἀναιρεῖσθαι προστάττει. Qui (Maximinus) graui odio succensus aduersus familiam Alexandri, in qua plerique erant Christiani, persecutione excitata solos *Ecclesiarum antistites (principes)* vtpote euangelicæ prædicationis auctores, interfici iussit.
Id. lib. VIII. c. I. Ἀρχόντων δὲ ἄρχουσι προσρηγνύντων, καὶ λαῶν ἐπὶ λαοὺς καταστασιαζόντων. Cum antistites aduersus antistites (*principes* aduersus *principes*); populi in populos collisi iurgia ac tumultus agitarent. Ibid. c. III. Τότε δὴ οὖν τότε πλεῖστοι μὲν ὅσοι μὲν ἐκκλησιῶν ἄρχοντες δειναῖς αἰκίαις προθύμως ἐναθλήσαντες, μεγάλων ἀγώνων ἱστορίας ἐπεδείξαντο. Tum vero quam plurimi *ecclesiarum rectores (principes)* grauissima supplicia alacri animo perpessi, illustrium certaminum spectacula exhibuerunt. Id. de Martyr. Palæstin. c. I. Μετὰ τοῦτον ἐπὶ τῆς αὐτῆς πόλεως πλεῖστοι ὅσοι τῶν ἐπιχωρίων ἐκκλησιῶν ἄρχοντες κ. τ. λ. Post hunc in eadem vrbe quam plurimi *ecclesiarum* illius prouinciæ *antistites (principes)* &c.

ORIGENE, [n] CHRYSOSTOMO [o] & multis aliis.

§. V.

Præpositi, Antistites, προεστῶτες, πρόεδροι, ἔφοροι.

Eodem sensu CYPRIANVS [p] & TERTVLLIANVS [q] vt pluri-

(n) Origen. Hom. XI. in Ierem. (p. 114. edit. Colon. MDCLXXXV.) Ὁ δὲ τὴν πάντων ἡμῶν ἐγκεχειρισμένος ἀρχὴν αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ἐπὶ πλεῖον ἀπαιτεῖται: Qui totius *ecclesiæ principatum* obtinet, pro omni ecclesia reddet rationem.
Id. contr. Celsum lib. III. p. 129. οὕτω καὶ ἐχόντων ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῶν ἐν τῇ πόλει συγκριτέον· ἵνα κατανοήσῃς, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀποτυγχανομένων βουλευτῶν καὶ ἀρχόντων ἐκκλησίας Θεοῦ καὶ ῥαθυμοτέρων παρὰ τοὺς εὐτονωτέρους βιοῦντας, οὐδὲν ἧττόν ἐστιν εὑρεῖν ὡς ἐπίπαν ὑπεροχὴν, τὴν ἐν τῇ ἐπὶ τὰς ἀρετὰς προκοπῇ, παρὰ τὰ ἤθη τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, βουλευόντων καὶ ἀρχόντων. Eodem modo *magistratus Ecclesiastici* (seu *principes Ecclesiarum*) cum vrbanis magistratibus conferendi: vt intelligas *magistratus Ecclesiæ*, etiam qui inter collegas paullo frigidius versantur in officio, tamen in morum & virtutum ratione vulgaribus senatoribus atque magistratibus præcellere.

(o) Chrysostom. de Sacerdot. lib. III. c. XIV. (Tom. IV. edit. Francof. p. 40. Tom. VI. Edit. Eton. p. 22.) Πέφυκε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῶν ἀρχομένων πλῆθος, ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα τοὺς τῶν ἀρχόντων τρόπους ὁρᾷν, καὶ πρὸς ἐκείνους ἐξομοιοῦν ἑαυτούς. Sic natura comparatum esse videmus, vt *subditorum* multitudo magna quidem ex parte *principum* suorum mores tamquam imaginem spectent, seque ad illos formare studeant. Conf. Suiceri thes. p. 540. qui addit: *loquitur autem, vt ex tota serie manifestum est, de PASTORIBVS & eorum auditoribus.*
Ibid. c. XV. (Tom. IV. edit. Francof. p. 41. Eton. Tom. VI. p. 23.) Ἴθι δὴ, καὶ διάκυψον εἰς τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς, ἐν αἷς μάλιστα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι νόμος. Ito hinc iam & publica festa spectato: ea dico, in quibus *dignitatum* (seu *principatuum*) *ecclesiasticarum* electiones de more fiunt.
Id. Hom. III. ad Popul. Antioch. Tom. I. p. 48. (p. 37. edit. Francof.) - - Ἰακὼβ θρεμμάτων προεστὼς - - Πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς οὐκ ἀλόγοις ἐφεστῶτας ἀλλὰ πνευματικοῖς προβάτοις. - - Iacob pecudibus *præpositus* - - multo magis nos non irrationabilibus sed spiritualibus ouibus *præpositos* &c.

(p) Cyprian. Ep. III. Edit. Oxon. & Paris. Quod & vobis esset circa *Præpositi* memoriam gloriosum. Ep. IX. Neque nunc sibi *præpositum* Episcopum cogitantes. Ep. XIII. Vt *Præpositi* cum clero conuenientes &c. Ep XXVII & omnis actus Ecclesiæ per eosdem *Præpositos* gubernetur. Ep. LXXXI. Cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum vnusquisque *Præpositus* &c.

[q] Tertull. Apol. c. XXXIX. *Præsident* probati quique seniores honorem istum non pretio sed testimonio adepti. Id. ad Vxor. c. VII. Præscriptio Apostoli declarat, cum digamos non sinit *præsidere* 1 Tim. III. 3. Id. de Coron. Milit. c. III. Eucharistiæ Sacramentum & in tempore victus & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam *præsidentium* sumimus.

mum eos *Præpositos* seu *Præsides Ecclesiæ* nominant; quos EVSEBIVS [r] & IVSTINVS MARTYR [s] προεστῶτας, *Antistites* & non numquam προέδρους *Præsides* [t], alii vero ἐφόρους [u] *Inspectores* dicunt, quibus non cura tantum & præsidium, sed inspectio etiam Ecclesiæ concredita sit.

(r) Euseb. lib. VI c. III. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα φοιτητὰς ἤδη πλείους προσιόντας, αὐτῷ μόνῳ τῆς τοῦ κατηχεῖν διατριβῆς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ τῆς ἐκκλησίας προεστῶτος ἐπιτετραμμένης κ. τ. λ. Quum plures cotidie discipulos accedentes videret, propterea quod Catechumenorum institutio ipsi soli mandata fuerat a Demetrio *Præposito* &c. Ibid. c. VIII. Γνοὺς δῆτα ὕστερον ὁ Δημήτριος, ἅτε τῆς αὐτόθι παροικίας προεστὼς εὖ μάλα μὲν αὐτὸν ἀποθαυμάζει τοῦ τολμήσαντος. Itaque Demetrius quum rem illam vtpote ecclesiæ eius *Præpositus* postea comperisset, iuuenis audaciam vehementer admiratus est. Ibid. c. X. δόξαν τοῖς τῶν ὁμόρων ἐκκλησιῶν προεστῶσι, visum est finitimarum ecclesiarum *Præpositis*.

Id. lib VII c. XIII. Ἀνίησι τε αὐτίκα διὰ προγραμμάτων τὸν καθ' ἡμῶν διωγμὸν, ἐπ' ἐλευθερίας τοῖς τοῦ λόγου προεστῶσι τὰ ἐξ ἔθους ἐπιτελεῖν δι' ἀντιγραφῆς προστάξας κ. τ. λ. Missis edictis persecutionem aduersus nostros commotam sedauit: vtque religionis nostræ *Antistites* secure munus suum obirent, rescripto præcepit

Id. lib VIII c. VI. Τοὺς πανταχόσε τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας εἱρκταῖς καὶ δεσμοῖς ἐνεῖρξαι πρόσταγμα ἐφοίτα βασιλικόν. Promulgatum est Imperatoris edictum, vt omnes vbique ecclesiarum *Antistites* (seu *Præpositi*) vincti in carcerem traderentur.

(s) Iustin. Mart. Apol. II. p. 97. (Edit. Paris. CIↃIↃCXXXVI.) Ἔπειτα προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κράματος, deinde, ei *qui* fratribus *præest*, offertur panis & poculum aquæ & vini.

Gregor Nyssen. Tom III p 306 (edit. MDCXXXVIII.) Χρὴ δὲ τοὺς προεστῶτας τοῦ πνευματικοῦ τούτου χόρου κ. τ. λ. Oportet eos, qui huic spirituali choro *præficiuntur* &c. - - οὕτως οὖν χρὴ τοὺς προεστῶτας ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀδελφῶν. Sic igitur *Præpositos* oportet fratrum curam habere.

(t) Euseb. lib VIII. c. II. Μετ' οὐ πολὺ ἑτέρων ἐπιφοιτησάντων γραμμάτων προσετέτακτο τοὺς μὲν ἐκκλησιῶν προέδρους πάντας τοὺς κατὰ πάντα τόπον πρῶτα μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι· εἶθ' ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἐξαναγκάζεσθαι. Non multo post aliæ rursus litteræ superuenerunt, quibus mandabatur, vt omnes vbicumque *ecclesiarum antistites* primum quidem conlicerentur in vincula; deinde vero Diis sacrificare omnibus modis cogerentur.

Id. de Martyr. Palæst. c II. Ταῦτα μὲν ἔτει πρώτῳ τοῦτον ἀπετελέσθη τὸν τρόπον· κατὰ μόνων τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων ἐπηρτημένου τοῦ διωγμοῦ. Hæc primæ persecutionis anno in hunc modum gesta sunt, cum aduersus solos *ecclesiarum præsules* persecutionum immanitas desæuiret.

(u) Philostorg. Hist. lib III. n. IV. Τὴν δὲ πρεσβείαν ὑπελθόντα καὶ ἐφόρου λαβεῖν παρὰ τῶν ὁμοδόξων ἀξίωμα. At enim legatione suscepta *Ephori* quoque *dignitatem* ab homodoxis accepisse. Ibid. n. XV. - - Καὶ Παυλίνου μὲν ἀκροάσασθαι πρότερον, ὃς ἐκ τῆς ἐφορείας Τύρου εἰς τὴν τῆς Ἀντιοχείας κατέστη - - Pau-

§. VI.

§. VI.

Principes Sacerdotum, Pontifices Maximi, Summi Sacerdotes &c.

Et cum non populo tantum, sed Clericis etiam præessent, idcirco *Summi Sacerdotes, Pontifices Maximi & Principes Sacerdotum* honoris caussa nominabantur. Auctor sub nomine AMBROSII [w] verbis expressis *Principes Sacerdotum* eos nuncupat. Atque ita nomen *summi Sacerdotis* ab HIERONYMO crebro adhibitum videas. Exempli caussa cum de se ipse loquens ait; *Omnium pene iudicio dignus summo Sacerdotio decernebar*, quod de Episcopatu se intelligere ipse explicat [x]. Et alio loco [y]: *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet* Idem nomen omnibus Episcopis ab Auctore [z] *Quæstionum in Vetus & Nouum Testamentum* sub nomine AVGVSTINI tribuitur. SIDONIVS [a] eos *summos Pontifices* vocat; vbi de solis Galliæ Episcopis loquitur. Vnde TERTVLLIANVS [b] Episcopo *Romano Pontificis maximi* titulum adsignans non maiore eum honore adficit, quam qui eo tempore cuiuis in orbe terrarum Episcopo tribui solebat. Sunt etiam, qui ipsum non speciatim Episcopum *Romanum* intelligere, sed reliquos omnes sub hac appellatione comprehendere, arbitrantur. Vti certe Concilium *Agathense* facit, quum [c] vnumquemque Metropolitanum iubet suffraganeos suos ad *Ordinationem summi Pontificis* conuocare; id quod non de

linum quidem primum audiuisse, qui ex *Ephoria Tyri ad Antiochenam* translatus fuerat.

(w) Ambros. Com. in Eph. IV. In Episcopo omnes ordines sunt, quia primus sacerdos est, hoc est *princeps sacerdotum*.

(x) Hieron. Ep. IC. ad Asellam.

[y] Id. Dial. c. Lucif. p. 139.

[z] Aug. Quæst. Vet. & N. Test. c. CI. Quid est Episcopus, nisi primus Presbyter, id est, *summus sacerdos*.

[a] Sidon. lib. IV. c. XI. Nam de *Pontificis* tenore *summi*, ille insignia sumsit, hic laborem. Lib. VI ep. V. Bituricas de recto ciuium petitus adueni. Caussa fuit euocationis titubans ecclesiæ status: quæ nuper *summo* viduata *Pontifice*, vtriusque professionis ordinibus ambiendi sacerdotii quoddam classicum cecinit.

[b] Tertull. de Pudicit. c 1. *Pontifex* scilicet *Maximus*, quod est, Episcopus Episcoporum edicit: Ego & moechiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.

[c] Conc. Agath. Can. XXXV. (Tom. IV. Concil. p. 1389.) Si metropolitanus Episcopus ad comprouinciales epistolas direxerit, in quibus eos aut *ad ordinationem summi Pontificis*, aut ad synodum inuitet &c.

Romani Pontificis, ſed de *Gallicorum* Epiſcoporum, qui Metropolitani prouinciæ ſiue iurisdictioni ſubſunt, ordinatione intelligendum eſt. Tunc enim, vt vidimus, omnes Epiſcopi *Summi Pontifices* dicebantur.

§. VII.

Quilibet Epiſcopus olim Papa, *Pater ſalutatus.*

Eadem ratio nominis *Papæ* eſt, etiamſi *Romani* Epiſcopi illud ſibi ſolis tamquam prærogatiuam & priuilegium arrogent. Nonnulli quidem hiſtorici (*d*) non dubitant confidenter adſerere, CYRILLVM ALEXANDRINVM primum iſtius regionis Epiſcopum fuiſſe, cui iſte honor contigerit, vt *Papa* ſalutaretur, & id quidem ideo, quod *Cæleſtini* Papæ Legatus in Concilio *Epheſino* fuerit. Scriptores *Arabici*, HOMAIDIVS & ABVBACRVS HABBASIDES, ab ECHELLENSI & PEARSONIO (*e*) Epiſcopo citati, aliam prorſus hiſtoriam recitant; id nominis videlicet Patriarchæ *Alexandrino* primum datum, & poſtea *Romam* delatum eſſe: quod illi eo videntur dicere, vt *Romanenſibus* huius appellationis priuilegium, quod ſibi ſolis vindicare ſatagunt, adimant. Sed vt ex vero dicamus, quod res eſt, non erat hoc huius illiusue Patriarchæ priuilegium peculiare; ſed communis omnium Epiſcoporum titulus, quippe qui vocabantur (*f*) *Eccleſiæ Patres* & *Patres* (*g*) *Clericorum*; *Papa* autem nihil amplius ſignificat. Hinc TERTVLLIANVS in libro de *Pudicitia* c. XIII. de certo quodam chriſtiano Epiſcopo, Pœnitentes recipiente loquens, *Benedictum Papam* eum nuncupat. Si vero cum aliis ſupponamus, eum de Epiſcopo *Romano* ſpeciatim loqui, nihil eximii in hoc ipſo eſt: Nam DIONYSIVS (*h*), Presbyter *Alexandriæ*, eodem tempo-

[*d*] Nicephorus propterea citatur & caſtigatur a Sauarone. Vid. Sauar. Not. in Sidon. lib. VI. Ep I.

[*e*] Pearſon. Vindic. Ignat. part. I. c. XI. p. 330. (p. 179. edit. Cantabrig. A. 1672.)

(*f*) Aug. Com. in Pſal. XLV. Ipſa Eccleſia *Patres* illos appellat. Chryſoſtom. Hom. III. ad Popul. Antioch.

[*g*] Hieron. Ep LXII. ad Theoph. Epiſcopi contenti ſint honore ſuo. *Patres* ſe ſciant eſſe non Dominos.

Id. Ep. III. (Tom. I. p. 15. b. edit. Fr.) Quanto magis tu & auunculus & *Epiſcopus*, hoc eſt, & in carne & in *Spiritu Pater*. Comment. in Pſalm. XLV. &c.

(*h*) Dionyſ. Ep. ad Philem. ap. Euſeb. lib. VII. c. VII. Τῦτον ἐγὼ κανόνα χὴ τὸν τύπον παρὰ τῦ μακαρίε πάπα ἡμῶν Ἡρακλᾶ παρέλαβον. Hanc ego regulam & formam a *beatiſſimo Papa noſtro Heracla* accepi.

re de

re de *Heracla* Episcopo suo loquens, itidem eum vocat *Beatissimum Papam Heraclam:* Et ipse ARIVS (*i*) in epistola quadam sua eamdem appellationem de *Alexandro* Episcopo suo adhibet. HIERONYMVS (*k*) eodem nomine *Athanasium*, *Epiphanium* & *Paulinum* appellat. Et frequentes mittens epistolas *Augustino*, semper eas (*l*) inscribit: *Beatissimo Papæ Augustino.* Ita epistolæ ad *Cyprianum* datæ plerumque eadem ratione inscriptæ sunt (*m*) *Cypriano Papæ.* Quid? quod ab ipso Clero *Romano* (*n*) *benedictus Papa* & *beatissimus* atque *gloriosissimus Papa* CYPRIANVS salutetur. Facile esset, plura alia testimonia subiungere ex EPIPHANIO, epistolis CONSTANTINI, *Codice Theodosiano*, & speciatim ex SIDONIO APOLLINARI, (*o*) qui vbique quemuis Episcopum *Galliæ Dominum Papam* appellat. At vero rem tam manifestam pluribus persequi nihil attinet, præsertim vbi eruditus quidam *Romanensis* (*p*) e posterioris æui scriptoribus PHOTIO & GREGORIO TVRONENSI probare studuit, *Papam* commune omnium episcoporum nomen per aliquot retro sæcula fuisse: qui etiam ex BALSAMONE obseruat, quod hoc nomen nonnumquam inferioris quoque ordinis Clericis datum sit, vtpote qui *Papæ Pisinni*, ipsorumque vertices in orbem detonsi παπολῆτραι, h. e. *detonsæ Patrum coronæ*, dicti sint. Quorum intuitu BALSAMON (*q*) Presbyteros & *chor-*

(*i*) Arius Ep. ad Euseb. Nicom. ap. Theod. lib. I. c. V. & apud Epiph. Hæres LXIX. Arian n. VI. Ἄρειος ὁ διωκόμενος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Πάπα ἀδίκως διὰ τὴν πάντα νικῶσαν ἀλήθειαν, Arius, quem *Alexander Papa* iniuste ob victricem omnium veritatem iniuste insequitur,

(*k*) Hieron. Ep. LXI. ad Pammach. (Tom. II. Edit. Francof. p. 112.) Habes *Papam Epiphanium.* Ibid. Excepto *Papa Athanasio & Paulino.*

(*l*) Idem Ep. XVII Domino vere sancto & *beatissimo Papæ Augustino*, Hieronymus in Christo salutem. Ita etiam in Epist. XVIII. XXV. XXX.

(*m*) Cypr. Ep. XXX. *Cypriano Papæ*, Presbyteri & Diacones Romæ consistentes salutem. Ep. XXXI. *Cypriano Papæ* Presbyteri & Diaconi Romæ consistentes, salutem. Ep. XXXVI. *Cypriano Papæ* Moyses, & Maximus Presbyteri &c.

(*n*) Ep. VIII. Cleri Rom. & Cler. Carth. ibid. Didicimus secessisse *Benedictum Papam Cyprianum.* Ep. XXX. Cler. Rom. ad Cypr. *Beatissime ac gloriosissime Papa.*

(*o*) Sidon. lib. VI. Ep. I. Domino *Papæ Lupo.* Lib. VI. Ep. II. *Papæ Pragmatio.* Lib. VI. Ep. III. Domino *Papæ Leontio* &c.

(*p*) Sauaro Com. in Sidon. lib. VI. epist. I. p. 379.

(*q*) Balsam. Com. in Can. LIX. θεράπων ἐγχειρῇ τὸν πρεσβύτερον ὄντα πραγμάτων

 episco-

episcopos Protopapas & *Protopapades* seu Principes Patrum nuncupat; vtens sui ipsius æui stilo, vbi inter *Chorepiscopos* & Presbyteros nulla prorsus erat differentia.

§. VIII.

Pater Patrum & Episcopus Episcoporum.

Verum tamen honorificentiore adhuc titulo, quam *Papa* appellatione, ornabantur Episcopi: Plerumque enim *Patres Patrum* & *Episcopi Episcoporum* salutabantur. Primus, cui illud nomen tributum, fuit *Iacobus* Episcopus *Hierosolymitanus*; qui *Pseudo-Clementem Romanum* (*r*) epistolam iussit exarare (quasi ad se datam) hac quidem inscriptione: CLEMENS IACOBO *Domino, Episcopo-Episcoporum* &c. Ad quam epistolam SIDONIVS APOLLINARIS (*s*) manifesto alludit, cum ad *Lupum*, famigeratissimum *Galliæ* Episcopum scribens, dicit: *Tu, Pater Patrum & Episcopus Episcoporum & alter sæculi tui Iacobus.* Ex his intelligimus, quæ sit TERTVLLIANI (*t*) sententia, cum de Episcopis Catholicis adulteros, cum resipuissent, in Ecclesiæ communionem recipientibus ironice loquens, *Audio etiam*, inquit, *edictum esse propositum, & quidem peremptorium, Pontifex scilicet Maximus, Episcopus Episcoporum dicit: Ego & Mechiæ & Fornicationis delicta pænitentia defunctis dimitto.* Nonnulli (*u*) hoc pro peculiari & proprio Episcopi *Romani* charactere accipiunt: neque ego inficias ibo, TERTVLLIANVM eum potissimum spectasse: at nihil hæc appellatio singulare habet, quod non æque aliis ac ei competat, vt ex iis, quæ iam e SIDONIO adtulimus, apparet. Cui addi licebit

ἐκκλησιαστικῶν τυχὸν χωρεπίσκοπον προβληθέντα, καὶ πρωτοπάπαν κ. τ. λ. Finge Presbyterum possidere bona ecclesiastica, vt qui sit forte promotus chorepiscopus, vel *Protopapa* &c.

(*r*) Pseudo-Clem. Ep. I. ad Iacobum.

(*s*) Sidon. lib VI Ep. I.

(*t*) Tertull. de Pudicit. c. 1.

(*u*) Baron. an. CXLII. n. IV. In ipsam *Ecclesiam Romanam* insaniens eam dente canino *dilacerat Tertullianus*, recitans & impugnans *Victoris Romani Pontificis* edicti verba, ait: *Audio etiam* edictum propositum &c. Id. an. CCXVI. n. IV. - aduersus *Romanum Pontificem*, quasi pudicitiæ refragatorem & adversarium, eo quod moechis & fornicariis poenitentibus veniam spopondisset, stilum procaciter acuens, ait: *Audio etiam* &c. Georg. Ambianas Observ. in Tertull. Tom. III. p. 633.

testi-

teſtimonium ATHANASII, (w) qui *Hoſium Patrem Epiſcoporum* vocat. Et GREGORIVS NAZIANZENVS (x) ſuo ipſius Patri idem nomen tribuit; nec non HIERONYMVS (y), EPIPHANIO, *omnium Epiſcoporum Patrem* eum appellans. COTELERIVS (z) obſeruat, quod GREGORIVS NAZIANZENVS a Concilio *Nicæno* ſecundo πατὴρ πατέρων nuncupatus ſit; & alii, (a) THEODOSIVM Imperatorem CHRYSOSTOMO defuncto idem nomen honorificum dediſſe, perhibent. Quod ad horum nominum rationem attinet, probabile eſt, non nullis Epiſcopis ea ſingularium meritorum intuitu, aliis vero propter ſedis eorum eminentiam, fuiſſe adſignata; vti Epiſcopo *Alexandriæ*, qui BALSAMONI (b) aliquot ſæcula poſt *Pater Patrum* dicitur. Erat autem cauſſa quædam adhuc generalior, cur omnes Epiſcopi ita nuncuparentur, vt ex EPIPHANIO (c) colligere poſſumus; qui dicit: *Epiſcoporum ordo ad gignendos Patres* (Eccleſiæ) *præcipue pertinet. Huius enim eſt Patrum in Eccleſia propagatio;* hoc eſt, Epiſcopi Epiſcopos ordinant; cum e contrario Presbyteri filios tantum per baptizandi poteſtatem, qua pollebant, poſſint producere. Idcirco, etiamſi non numquam Presbyteros *Patres* dictos eſſe legamus, non inueniemus tamen, quempiam iſtius ordinis *Patrem Patrum* appellari. Neque vero heic prætereundum erit, quædam horum nominum a

(w) Athan Epiſt. ad ſolitar. Vit. agentes Tom. I. p 837 (p. 373. a. edit. Pariſ. 1698.) Ὅτε Λιβέριος ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐξωρίσθη καὶ ὁ πατὴρ τῶν ἐπισκόπων ὁ μέγας Ὅσιος, vbi Liberius Romanus epiſcopus aut *Pater Epiſcoporum* magnus *Hoſius* in exilium eiectus eſt.

(x) Naz. Orat. XIX. de funere Patr. p. 314. Πάντας ἀρχιερέας ὢν ἐκλήθης πατήρ.

(y) Hieron. Ep. LXI. (Tom. II. edit. Francof. p. 114. a.) Licet ipſe nominis tui extenues dignitatem, cum *Patrem* pene omnium *Epiſcoporum* & antiquæ reliquias ſanctitatis & opere & ſermone deſpicias.

(z) Coteler. Not. in Ep. Clem. p. 605. Auctori Quæſtionum ad orthodoxos apud Iuſtinum cap. CXIX. Paulus πατέρων πατὴρ, vt *Gregorius Nyſſenus* Concilio *Nicæno* II. Actione VI. & Clemens noſter Anaſtaſio Sinaitæ Quæſt. CVI. p. 526. - - dicitur.

(a) Niceph. lib. XIV. c. XLIII. Ἀλλὰ σύ γε πάτερ πατέρων ἀληθῶς τιμιώτατε κ. τ. λ. At tu *Pater Patrum* vere reuerendiſſime &c.

(b) Balſam Reſp. ad Interrogat. Marci ap. Leunclav. Ius Gr. Rom. Tom. I. lib. V. p. 362. Κύριος Μάρκος πατέρων πατὴρ ὑπάρχων κ. τ. λ. Dominus Marcus *Pater* exiſtens *Patrum*.

(c) Epiph. Hær. LXXV. Aërian. n. IV. ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Patri-

Patribus *Africanis* cum approbatione numquam esse adoptata; eo quod Episcopi *Romani* illis abuti inciperent, vt potestatem suam in vicinos suos vsurpatam stabilirent. Propterea in duobus Conciliis *Carthaginensibus*, quorum alterum (d) sub *Cypriano*, alterum (e) *Augustini* ætate celebratum est, istæ appellationes, *Episcopus Episcoporum*, *Princeps Sacerdotum* & *Summus Sacerdos* improbatæ fuerunt atque prohibitæ, ita quidem, vt ne primæ sedis Episcopo illorum vsus permissus sit. Sed hac de re pluribus, vbi de Metropolitanis dicendum erit.

§. IX.

Episcopi interdum vocati Patriarchæ.

Gregorivs Nazianzenvs rhetorico vtens scribendi genere Episcopis vbique nomen *Patriarchæ* tribuit; quo ipso Patriarchas proprie sic dictos non intelligit, quemadmodum vocabulum illud postea in Ecclesia, ad denotandum nimirum amplissimæ sedis Episcopos, qui primarios Episcopos ac Metropolitanos sub se habeant, accipi consueuit; sed quoscumque Episcopos, quæ suæ ipsorum familiæ, hoc est, Ecclesiæ sibi commissæ, capita erant. Ita patrem suum *Patriarcham* appellat (f), quamquam *Nazianzi*, quod oppidulum est *Cappadociæ* sub *Cæsarea* metropoli situm, Episcopus fuerat. Et in Oratione sua (g), quam in Concilio *Constantinopolitano* recitauit, omnibus reliquis Episcopis, de *Arianorum* conquerens crudelitate, idem nomen adsignat. *Annon*, inquit, *publicas senum Episcoporum aut, vt aptiore verbo vtar, Patriarcharum cædes (passi sumus?)* Alio loco (h) de fraudibus & peruersis viis, quibus æui sui Episcopi in fun-

(d) Conc. Carth. ap. Cyprian. p. 229. Neque enim quisquam nostrum *Episcopum Episcoporum* se constituit, aut Tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.

(e) Conc. Carth. III c. XXVI. (Tom. II. Conc. p. 1171.) Vt primæ sedis Episcopus non appelletur *Princeps sacerdotum* aut *summus sacerdos*, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.

(f) Nazian. Orat. XIX. p. 312. ἐχρῶντο πατριάρχῃ καὶ νομοθέτῃ καὶ δικαστῇ, eo *Patriarcha*, legislatore, & iudice vtebantur.
Id. Orat. XLI. p. 675. ὁ σεμνὸς Ἀβραὰμ οὗτος ὁ πατριάρχης, ἡ τιμία κεφαλή. Venerandus hic Abraham *patriarcha ille*, illud carum & augustum caput.

(g) Id. Orat. XXII. p. 525. οὐ πρεσβυτέρων ἐπισκόπων οἰκειότερον δὲ πατριαρχῶν εἰπεῖν σφαγὰς δημοσίας (πεπόνθαμεν.)

(h) Id. Cygn. Carm. de Episcopis Tom. II. p. 308. b.

ctiones suas se insinuauerant, questus, ita tandem eis valedicit: *Valete: Insolentes estote: Patriarchatus per sortes inter vos distribuite. Magnus hic mundus vobis cedat. De locis aliis in alia migrate: Hos deiicite, illos attollite.* Ex quibus manifestum est, non de Patriarchis proprie sic dictis eum loqui, sed de quibusdam tantum ambitiosis Episcopis, qui summa imis miscentes, munera ecclesiastica pro lubitu his illis conferebant. GREGORIVS NYSSENVS eandem appellationem de Episcopis adhibet in Oratione sua funebri in *Meletium*, quam in Concilio *Constantinopolitano* habuit, vbi omnes Episcopos in isthoc Concilio congregatos *Patriarchas* nominat. *Videte*, inquit (*i*), *hosce Patriarchas: omnes isti filii nostri Iacobi sunt*: intelligens *Meletium*, quem saeculi sui *Iacobum* vocat & reliquos Patriarchas, alluditque ad duodecim Patriarchas, qui *Iacobi* erant filii. Ita Episcopi communiter appellabantur, ad illud vsque tempus, vbi nomen Patriarchae eminentiorum Episcoporum, vt *Romani*, *Constantinopolitani* &c. proprium esse coepit. MARCA (*k*) etiam, *Athalarium* & reliquos *Gothorum* reges in *Italia* omnes suae ditionis Episcopos eodem nomine Patriarchas appellasse, auctor est.

§. X.

Et Vicarii Christi.

Silentio praetereundum heic haud fuerit, omnes etiam Episcopos antiquis temporibus *Vicarios Christi* appellatos esse, quae appellatio non minori eis iure competebat, quam illis, qui posterioribus temporibus eam sibi solis vindicare ausi sunt. Auctor Quaestionum (*l*) sub nomine AVGVSTINI vnumquemque Episcopum *Dei Vicarium* esse, aperte profitetur. CYPRIANVS in diuersis Epistolis (*m*) idem dicit, nimirum quemlibet Episcopum esse *Vice Christi*. Et haec eius sententia est in illo ad *Cornelium* epistolae

(*i*) Gregor. Nyssen. Orat. de Fun. Melet. Tom. III. p. 589 Edit. Paris. Ὁρᾶτε τοὺς πατριάρχας τούτους· πάντες οὗτοι τέκνα τοῦ ἡμετέρου εἰσὶν Ἰακώβ

(*k*) Marca Dissert. de Primatib. n. XX. p. 112. (p. 21. edit. Francof. MDCCVIII.) Dictus vero est *Patriarcha* (Episcopus Aquileiensis) eo quod *reges Gothorum Italiae regni episcopos Patriarcharum* nomine ornarent, quemadmodum testatur epistola Athalarici regis ad Ioannem Papam apud Cassiodorum lib. IX. Epistolar.

(*l*) Aug Quaest. Vet. & Nov. Test. c. CXXVII. Antistitem Dei puriorem caeteris esse oportet - Est enim *Vicarius eius*.

(*m*) Cypr. Ep. LXIII. ad Caecil. Ille sacerdos *vice Christi* vere fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur.

loco, vbi (n) dicit; *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos & ad tempus Iudex Vice Christi cogitatur.* Hoc de omnibus vniuersi orbis Episcopis intelligi debet, vt RIGALTIVS (o) libenter fatetur; vt adeo CYPRIANI verbis nimium quantum abutantur, eiusque sententiam invertant, qui de solis Episcopis *Romanis* eam exponunt. BASILIVS (p) hunc titulum ad omnes Episcopos extendit, quod & Auctor sub nomine AMBROSII (q) facit, sub quo HILARIVS, ecclesiæ *Romanæ* quidam Diaconus, creditur delitescere; qua in re grauiter certe & sine vlla venia errasset, nisi tunc temporis, hoc nomen aliis æque ac Episcopo *Romano* dare, vbique moris fuisset.

§. XI.

Et Angeli Ecclesiæ.

Vnius autem adhuc nominis mentionem faciam, quo Episcopi *Angeli Ecclesiæ dicti* fuerunt; quam appellationem ab *Paulo* 1 Cor. XI, 10. vsurpatam esse nonnulli Auctores (r) existimant, vbi dicit: *debet mulier potestatem habere in capite propter Angelos;* hoc est *Episcopos*, ait HILARIVS diaconus loco iam memorato. Sic idem Auctor illa verba *Ioannis* Apoc. I, 20. intelligit: *Septem illæ stellæ angeli (s) sunt septem ecclesiarum.* Quæ & AVGVSTINI (t) est interpretatio & EPIPHANII (u), qui dicit, per

(n) Cyprian. Ep. LV. al. LIX. ad Cornel.

(o) Rigalt. in loc. Ecce autem *Episcopos* æuo iam Cypriani *vicarios Christi.*

(p) Basil Constit. Mon c. XXII. Tom. II. p 792. Ὁ καθηγούμενος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὁ τοῦ σωτῆρος ὑπέχων πρόσωπον. Nihil aliud antistes, quam is *qui personam* Christi sustinet.

(q) Ambros Com. 1 Cor. XI, 10. Episcopus *personam* habet *Christi* -- *Vicarius Domini* est &c. Auctor Constitut. Episcopum vocat, ἐπίγειον Θεόν, quando lib. II. c. XXVI. dicit: οὗτος ὑμῶν ἐπίγειος Θεὸς μετὰ Θεόν, ὃς ὀφείλει τῆς παρ' ὑμῶν τιμῆς ἀπολαύειν. Hic vobis post Deum *terrenus Deus*, cui honorem debetis præstare.

(r) Ambrosiaster ibid. *Angelos Episcopos* dicit, sicut docetur in Apocalypsi Ioannis.

(s) Pseudo Ambros. in 1 Cor. XI, 10 *Angelos Episcopos* dicit, sicut docetur in Apocalypsi Ioannis.

(t) Aug. Ep CLXII. Diuina voce laudatur sub *Angeli* nomine præpositus Ecclesiæ.

(u) Epiphan Hær. XXV Nicolait n. III. ὡς γράφων μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκ προσώπου Κυρίου, τουτέστι τῷ ἐπισκόπῳ τῷ ἐκεῖσε κατασταθέντι, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου ἀγγέλου τοῦ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, φησὶ κ. τ. λ. Qui (Ioannes) ad vnam Ecclesiarum ex Christi Domini persona scribens, siue ad *Episcopum*, qui ei præpositus fuerat, cum *Angeli sancti* virtute, qui in altari erat, ita loquitur: &c.

Ange-

Angelos heic non debere intelligi Angelos cæleſtes (vti ORIGENIS eſt opinio, qui vnicuique eccleſiæ Angelum cuſtodem (w) adſignat) ſed harum ſeptem eccleſiarum Epiſcopos ſeu moderatores. Hinc ſequentibus ſæculis Epiſcopi vocabantur *Angeli Eccleſiæ:* Quemadmodum SOCRATES (x) *Serapionem*, qui apud *Thmuitas* erat Epiſcopus, *Thmuitarum Eccleſiæ Angelum* appellat. Et Auctor *breuium notarum* (y) in *Timotheum*, ſub nomine HIERONYMI delitescens, quemuis Epiſcopum *Dei omnipotentis Angelum* eſſe dicit. HAMMONDVS (z) e quodam MSCto *Saxonico* Epiſcopos lingua noſtra Anglicana antiquitus *Gods Bydels*, hoc eſt, Dei Nuntios, ſeu Miniſtros, appellatos eſſe, obſeruauit, quemadmodum illud ex HENRICI SPELMANNI Gloſſario in voce *Bedellus* interpretatur.

Et huc vſque de antiquis honorum titulis, qui omnibus Epiſcopis in eccleſia primitiua indiſcriminatim fuerunt adſignati.

LIBRI SECVNDI CAPVT TERTIVM

DE OFFICIIS EPISCOPI, TAMQVAM DISTINCTIS A PRESBYTERIS.

§. I.

Triplex differentia inter Epiſcopos & Presbyteros, quod ad officii ac functionis eorum adminiſtrationem attinet.

Nunc ad *officium Epiſcopale* & *functionem* ipſam conſiderandam venimus. Qua in re vt antiquitatis monumentis conuenienter nos geramus, triplex diſcrimen Epiſcopos inter & Presbyteros,

(w) Orig. Hom. XX. in Num. Tom. I. p. 251. Opus eſt *angelis*, qui *præſint operibus ſanctis*, qui æternæ lucis intellectum & occultorum Dei agnitionem ac rerum diuinarum ſcientiam doceant. Vid. Andr. Cæſar. Ἄγγελοι φύλακες Comment. in Apoc. I, 20.

(x) Socrat. lib. IV. c. XXIII. Ὁ τῆς Θμουϊτῶν ἐκκλησίας ἄγγελος Σεραπίων.

(y) Hieron. 1. Tim. III quanto magis ſacerdos legem exquiret, *quia Angelus Dei omnipotentis* eſt.

(z) Hamm. Adnot. in Apocalypſ. I, 20. *Angeli* hic ſunt ſine dubio *Rectores ſeptem illarum Eccleſiarum*.

Andr. Cæſar. in Apoc. I, 20. ἑπτὰ ἐκκλησίαις ἰσάριθμοι ἔφοροι Ἄγγελοι. Septem eccleſiis totidem erant *Ephori Angeli*.

teros, quod ad officiorum ecclesiasticorum administrationem attinet, obseruandum nobis erit. Nam I. in communibus officiis, quæ Presbyteris more consueto concedebantur, exempli caussa, *verbi diuini prædicatio, baptismi administratio, S. eucharistiæ distributio* &c. hæc obuia erat differentia Episcopum inter & Presbyterum, vt alter quidem absoluta & omni subiectione immuni potestate ageret; alter vero ab Episcopo suo dependeret, eique subiectus esset; cuius ex mandato & directione, quatenus Deo non erat contraria, viuere, nec quidquam ipso non consentiente, nedum interdicente, agere debebat: vt ita, etiamsi inter res ipsas, quæ peragebantur, nullum discrimen esset, tamen quod ad potestatem, qua quisque ageret, vera differentia intercederet. Hanc obseruationem non vbique fieri inuenias, licet cum in potestatis Episcopi & Presbyteri iustis limitibus constituendis, tum Ecclesiæ primitiuæ praxi explicanda insignem vsum habeat. II. Quædam functiones Presbyteris numquam credebantur, nec si vel maxime ab iis peractæ essent, approbabantur; vt Ordinatio Episcoporum, Presbyterorum &c. III. Episcopi potestatem sibi semper reseruabant, Presbyteros suos ad rationem reddendam vocandi, eosque ob malam officii administrationem reprehendendi; quod Presbyteris in Episcopum suum non licebat, quippe cui, tamquam præposito, semper subiecti erant & subordinati. Hæc paullo explicatius proposita eo valebunt, vt de Episcopi officio, tamquam distincto ab officio Presbyteri in Eclesia primitiua, recte nobis constet.

§. II.

1. *In communibus functionibus, quæ ab vtrisque peragi poterant, Episcopus quidem potestate agebat libera & absoluta, Presbyteri autem tamquam dependentes ab Episcopo, eique subordinati.*

Primum igitur notandum est, in ordinariis & communibus functionibus, quæ ab vtrisque peragi poterant, Episcopos & Presbyteros diuersa cum potestate esse versatos. *Episcopus* Ecclesiæ erat minister liber prorsus, nec a quopiam dependens, omniaque pro absoluta sua, qua pollebat, auctoritate faciebat; *Presbyteri* vero ipsius tantum erant administri, easque

pote-

poterant obire functiones, quas Episcopus ipsis crediderat aut administrare præceperat, quas tamquam ab ipsius mandato dependentes, eique vt Præposito subiecti peragebant; nec quidquam contra eius voluntatem siue ex suo ipsorum arbitrio facere poterant. Hoc manifestum est ex multis IGNATII, CYPRIANI & antiquorum Conciliorum Canonum locis, qui omnes in hoc consentiunt, nihil debere fieri sine Episcopo; hoc est, ipso inscio, nec consentiente aut approbante. Ita IGNATIVS (a) in epistola ad *Smyrnaos* scribit: *Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent.* Quod tum hic, tum alibi (b) de eorum mandato & permissione se intelligere prodit. Concilium *Laodicenum* (c) eadem ratione id exprimit: *Presbyteros nihil agere sine mente Episcopi oportet.* Concilia *Arelatense* (d) & *Toletanum* (e) dicunt, *sine conscientia Episcopi.* Et Canones Apostolici (f) horum omnium rationem dant, dicentes: *Nam Domini populus ipsi commissus est & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.*

§. III.

Quod speciatim in baptizandi & sacram cœnam distribuendi officio ostenditur.

Hanc regulam speciatim ad baptizandi & cœnam dominicam distribuendi officium applicant. Presbyter communiter vtrumque Sacramentum administrare poterat, sed non contra voluntatem Episcopi, aut in oppositione & contradictione erga ipsum, sed eo consentiente, & mandante, adeoque in debita subordinatione erga ipsum, tamquam Præpositum suum. *Non*

(a) Ignat. Ep ad Smyrn. n. VIII. *Μηδεὶς χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου τι πράσσειν τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν.*

(b) Id. Ep. ad Polycarp. n. IV. *Μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω.*

(c) Concil. Laod. can LVII. (Tom. I. p. 1505.) *Τοὺς πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.*

(d) Conc. Arelat. I. c. XIX. Vt Presbyteri *sine conscientia Episcoporum* nihil faciant (hæc allegatio erronea est.)

(e) Conc. Tolet. I. c. XX. Tom. II. p. 1226. *Sine conscientia Episcopi* nihil penitus Presbyteri agere præsumant.

(f) Can Apost. c. XXXIX. *Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.*

licet, inquit IGNATIVS, (*g*) *sine Episcopo neque baptizare, neque agapen celebrare: sed quodcunque ille probauerit, hoc & Deo est beneplacitum.* Non dicit, quod nemo nisi Episcopus hæc Sacramenta possit administrare, sed quod nemini sine venia & approbatione Episcopi id facere liceat. Et hæc est TERTVLLIANI (*h*) & HIERONYMI (*i*) sententia, cum dicunt, Presbyteros & Diaconos non habere ius baptizandi sine auctoritate & mandato Episcopi seu summi sacerdotis; & in hoc Ecclesiæ honorem versari, & sic pacem ac concordiam in Ecclesia manere saluam. AMBROSIVS (*ii*) idem testatur, quod, etiamsi Presbyteri baptizent, tamen non nisi Præpositi sui id faciant auctoritate.

§. IV.

Et in officio concionandi.

Idem illud circa officium concionandi seu prædicandi verbum diuinum notari potest. Hoc (*k*) præcipue ad Episcopos spectabat, & plerumque ab iis ipsis, speciatim in ecclesiis *Africanis*, peragebatur. Quæ caussa est, quamobrem phrasis ista *tractante episcopo* in scriptis CYPRIANI (*l*) toties reperiatur. Suo enim tempore concionari adeo moris & officii Episcoporum erat, vt ipsis præsentibus Presbytero concionari non liceret, ad ipsius AVGVSTINI vsque ætatem, qui, dum adhuc fuit Presbyter, a *Valerio*, Episcopo suo, & ipso quidem præsente, verbi diui-

(*g*) Ignat. Epist. ad Smyrn. n. VIII. ὐκ ἐξὸν ἐςιν χωρὶς τῦ ἐπισκόπυ ὔτε βαπτίζειν ὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὃ ἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, τῦτο καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεςον.

(*h*) Tertull. de Bapt. c. XVII. Dandi ius quidem habet summus sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri & Diaconi; *non* tamen *sine Episcopi auctoritate*, propter Ecclesiæ honorem, quo saluo salua pax est.

(*i*) Hieron. Dialog. contra Lucifer. p. 139. Inde venit, vt *sine iussione Episcopi neque Presbyter neque Diaconus ius habeant baptizandi.*

(*ii*) Ambros. de Sacram. lib. III. c. I. Licet Presbyteri fecerint, tamen *exordium ministerii a summo est sacerdote.*

(*k*) Can. Apost. c. LVIII. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τῦ κλήρυ, ἢ τῦ λαῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. Episcopus, aut Presbyter, Clerum vel populum negligens, & non docens eos pietatem, segregetur.

(*l*) Cyprian. Ep. LII. (Edit Paris. p. 70.) Ego prius legeram & *Episcopo tractante* cognoueram non sacrificandum idolis &c. Ep. LVI. p. 88. Collectam fraternitatem non videat, nec *tractantes Episcopos* audiat.
Pontius in Vita Cypr. (p. 26 eius edit. Par.) O beatum Ecclesiæ populum, qui *Episcopo suo* tali, & oculis pariter & sensibus, & quod est amplius publicata voce compassus est, & sicut ipso *tractante* semper audierat.

ni præ-

ni prædicandi accepit poteſtatem. Quod autem POSSIDIO, (m) qui vitam eius ſcripſit, obſeruante adeo inſolens & inuſitatum fuit in eccleſiis *Africanis*, vt multi Epiſcopi hac re magnopere offenſi ei detraxerint, vsque dum iſta permiſſio bonum vſum & commodum in Eccleſia habere deprehenderetur, vbi diuerſi alii Epiſcopi Presbyteris poteſtatem atque priuilegium, ipſis præſentibus verbum Dei prædicandi, conceſſere. Vt adeo tunc gratiæ ac fauoris ſignificationem Presbyteri interpretarentur, ſi ipſis, Epiſcopis ſuis præſentibus, euangelium prædicare permitteretur, id quod prorſus in Epiſcopi poſitum erat arbitrio, vtrum permittere illud vellet an non: Et, ſi quando concionem ad populum haberent, *poteſtate accepta* id faciebant. In eccleſiis orientalibus Presbyteri frequentius concionari ſolebant, quemadmodum POSSIDIVS (n) obſeruat, quando eorum exemplo *Valerium* hunc morem in eccleſias *Africanas* inuexiſſe, adfirmat. Et HIERONYMVS (o) id non obſcure indicat, cum de hac tamquam mala quarumdam Eccleſiarum conſuetudine queritur, quod Presbyteris verbum Dei prædicare interdictum ſit. *Chryſoſtomus* diuerſas orationes diligenter elaboratas *Antiochiæ* adhuc Presbyter habuit, & idem *Conſtantinopoli* fecit *Atticus* (p). Et idem illud *Alexandriæ* (q), *Cæſareæ Cappadociæ* (r), *Cypri* &

(m) Poſſid. Vit. Aug. c. V. Eidem *Presbytero poteſtatem dedit coram ſe in Eccleſia euangelium prædicandi ac frequentiſſime tractandi*, contra vſum quidem ac conſuetudinem Africanarum Eccleſiarum. Vnde etiam ei nonnulli Epiſcopi detrahebant. - Poſtea bono præcedente exemplo, accepta ab Epiſcopis poteſtate, *Presbyteri* nonnulli coram Epiſcopis populo *tractare* cœperunt verbum Dei.

(n) Poſſid. ibid. Ille in Orientalibus Eccleſiis id ex more fieri ſciens, obtrectantium non curabat linguas &c.

(o) Hieron. Ep. II. ad Nepot. Tom. I. p. 10. a. Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibusdam eccleſiis *tacere Presbyteros & præſentibus* Epiſcopis non loqui, quaſi aut inuideant, aut non dignentur audire.

(p) Socrat. lib. VII. c. 11 Καὶ πρότερον μὲν ἡνίκα ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐτάττετο, ἐκμαθὼν οὓς καὶ ἐποίει λόγους, ἐπ' ἐκκλησίας ἐδίδασκε. Et antea quidem, quum adhuc *in Presbyterii gradu conſtitutus* eſſet, *orationes* a ſe compoſitas, quas memoriter didicerat, *in eccleſia recitabat*.

(q) Theod. lib I. c. II. †

(r) Socrat. lib. V. c. XXII. (p. 288 Edit. Valeſ. Amſtelod. CIϽ IϽC XCV.) Ἐν Καισαρείᾳ Καππαδοκίας καὶ ἐν Κύπρῳ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου καὶ κυριακῆς ἀεὶ περὶ ἑσπέραν μετὰ τῆς λυχναψίας, οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι τὰς γραφὰς ἑρμηνεύουσιν. Apud Cæ-

alio-

aliorum locorum Presbyteris permissum fuisse legitur. At vero id adhuc semper ab Episcoporum auctoritate in solidum pendebat, & Presbyteri non nisi ex ipsorum mandato & voluntate id faciebant: Et vbi Episcopi id prohibendi rationes idoneas sibi habere videbantur, hoc mandatum circumscribendi aut rursus abolendi habebant potestatem: quemadmodum & SOCRATES (s) & SOZOMENVS (t) testantur, qui *Alexandriæ* Presbyteris concionari interdictum esse perhibent ab eo tempore, quo ARIVS Ecclesiam turbare cœperit. Ex quibus videre est, quam potestatem antiquis Ecclesiæ temporibus in communibus & ordinariis officiis ecclesiasticis Episcopi sibi vendicarint atque exercuerint. Quod speciatim ad conciones habendas attinet, id non minus sui, quam vllius alius officii esse credebant. Tam ingens discrimen erat inter Ecclesiæ primitiuæ & Episcoporum *Romanorum* praxin in subsequentibus sæculis! quandoquidem, vt BLONDELLVS e SVRIO adnotauit, tempus fuit, vbi Episcopi Romani per integrum annorum 10. decursum nullum publice sermonem habuerunt: adeo vt, cum *Pius Quintus* aliquando verba ad populum faceret, mirabile & prodigii simile videretur: & erat id certe rarius atque insolentius, quam *sæculares ludi* in veteri *Roma* fuerunt. Vid. BLONDEL. *Apol.* p. 58. & SVR. *Comment. Rer. in Orbe gestarum.*

§. V.

II. *Functio & potestas ordinandi Presbyteris numquam concessa.*

Sed redimus ad primitiuæ Ecclesiæ Episcopos. Erant aliæ quædam functiones, quas rarissime Presbyteris credebant; & si quando eas administrandi ipsis darent negotium, non nisi summa vrgente necessitate id fieri solebat. Tales erant *Pœnitentium reconciliatio*, *Neophytorum confirmatio*, *ædium ecclesiasticarum*, *Virginum* ac *Viduarum* & id genus aliorum *consecratio*; de quibus heic sigillatim plura non moneo, quia alio loco con-

saream Cappadociæ & in insula Cypro, die sabbati ac dominico sub vesperam, postquam accensæ sunt lucernæ, semper Episcopi ac *Presbyteri scripturas interpretantur.*

(s) Socrat. ibid. Πρεσβύτερος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οὐ προσομιλεῖ· καὶ τοῦτο ἀρχὴν ἔλαβεν, ἀφ' οὗ Ἄρειος τὴν ἐκκλησίαν ἐτάραξεν. Alexandriæ Presbyter minime concionatur. Idque ab eo tempore obseruari cœptum est, quo Arius ecclesiam perturbauit.

(t) Sozom. lib. VII. c. XVII. †

veni-

venientius ea confiderari poterunt. Erat autem quædam functio, quam nulli vmquam Presbytero deferebant, vel eam administrandi dabant negotium ; nimirum Clericorum superiorum, *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum Ordinatio.* Quod omnium maxime hac in re vendicare sibi poterant, erat priuilegium imponendi vna cum Episcopo manus suas Presbytero, qui ordinabatur, dum interea Episcopus precationibus suis consecrationis ritum conficiebat. Tantum iuris a Concilio quodam *Carthaginensi* (*u*) illis adiudicatur, quod tamen preces in benedictione seu ordinatione verbis expressis soli Episcopo reseruat. Cum Episcoporum ordinatione nihil illis erat commercii, quippe quæ a synodo Episcoporum perficiebatur, quod magis particulatim ostendetur, vbi ad enarrandos ritus & consuetudines in ipsorum Ordinatione obseruari solitas, deueniemus. Hoc loco satis fuerit generatim demonstrare ordinandi potestatem Episcoporum fuisse prærogatiuam, eosque cum nullo vmquam Presbytero hoc priuilegium communicasse. HIERONYMI (*uu*) testimonium hoc in casu tam euidens est & perspicuum, vt contra illud nemo dicere quidquam queat. Eodem enim loco, vbi Presbyteris maximam prærogatiuam adsignat, potestatem tamen ordinandi excipit. *Quid enim facit*, inquit, *excepta Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat?* CHRYSOSTOMVS (*w*) Presbyterorum potestatem maxime extollens iisdem fere verbis vtitur. *Inter Episcopum*, inquit, *& Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris munus docendi & Ecclesiæ cura permissa est, & quæ de Episcopis dixit Paulus, ea etiam Presbyteris congruunt, sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum plus quam Presbyteri habere videntur.* Et alio

(*u*) Conc. Carth. IV. Can. III. (Tom. II. Conc. p. 1199.) Presbyter cum ordinatur, *Episcopo eum benedicente* & manum super caput eius tenente, etiam omnes *Presbyteri*, qui præsentes sunt, *manus suas* iuxta manum Episcopi *super caput illius teneant.*

(*uu*) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagrium. (Tom II. Edit. Fr. p. 221 a.)

(*w*) Chrysost. Hom. XI. in 1 Tim. III, 8. (Tom. VI. p. 469 Edit. Francof.) Οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν (πρεσβυτέρων) καὶ ἐπισκόπων· Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι, καὶ προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἃ περὶ ἐπισκόπων εἶπε, ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόζει· Τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

loco (x) probat, *Timotheum* fuiſſe Epiſcopum, quod Apoſtolus de ipſius poteſtate ordinandi loquatur, præcipiens, ne cui cito manus imponat. Et tum heic, tum alibi (y) addit, Presbyterium, a quo *Timotheus* ordinatus ſit, fuiſſe ſynodum Epiſcoporum, quod, qui Presbyteri tantum ſint, poteſtatem ordinandi Epiſcopum non habeant. Poſſem heic omnes veterum Conciliorum producere Canones, qui Epiſcopis Ordinationem, (z) non autem Presbyteris adiudicant; quæ lex in primitiua Eccleſia tam exacte obſeruabatur, vt ipſe *Nouatianus* eam violare ſibi non ſumeret, ſed trium Epiſcoporum (a) cauſſa ex:

(x) Id. Hom. I. in Philipp. ibid p. 7. Καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Διὰ τοῦτο γράφων καὶ Τιμοθέῳ ἔλεγε, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον, ἐπισκόπῳ ὄντι. ὅτι γὰρ ἐπίσκοπος ἦν, φησὶ πρὸς αὐτὸν, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει. καὶ πάλιν, ὃ ἐδόθη σοι μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου· οὐκ ἂν δὲ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησαν. Ipſe etiam Epiſcopus vocabatur Diaconus. Id circo ad Timotheum ſcribens, inquit: *Diaconiam*, id eſt, *miniſterium tuum, imple*, quum tamen ille Epiſcopus eſſet: Quod conſtat ex verbis illis ad eumdem ſcriptis: *Manus cito nemini impoſueris*. Et rurſus, *quæ data eſt tibi cum impoſitione manuum Presbyterii*. *Presbyteri* vero *Epiſcopum non ordinaſſent*.

(y) Chryſoſt. Hom. XIII. in 1 Tim. IV, 14. Οὐ περὶ πρεσβυτέρων φησὶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ ἐπισκόπων· οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν. Non de Presbyteris hoc in loco ſed de Epiſcopis loquitur: *Neque enim profecto Presbyteri ipſum Epiſcopum ordinant*.

(z) Concil. Nic. c. XIX. (Tom. II. p. 37.) – – ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου. -- rebaptizati ordinentur a catholicæ ecclesiæ *Epiſcopo*. –

Concil. Antioch. c. IX. (Tom. II. p. 565.) – ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, – vt etiam ordinent (Epiſcopi) *Presbyteros* & Diaconos.

Concil. Chalced. c. II. (Tom. IV. Conc p. 755) Εἴ τις ἐπίσκοπος – χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον κ. τ. λ. Si quis *Epiſcopus* – propter pecunias ordinauerit Epiſcopum, vel Chorepiſcopum, vel *Presbyterum* vel Diaconum. &c.

Concil. Cart. III. c. XLV. (Tom. II. p. 1176) Aurelius Epiſcopus dixit: Sed *Epiſcopus* vnus eſſe poteſt, *per quem* dignatione diuina Presbyteri multi conſtitui poſſunt.

Can. Apoſt. c. I. Ἐπίσκοπος ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονείσθω δύο ἢ τριῶν. Epiſcopus a *duobus* aut *tribus Epiſcopis* ordinetur.

(a) Cornel Ep. ad Fabium ap. Euſeb. lib. VI. c. XLIII. Cum epiſcopatum ſibi a Deo minime conceſſum rapere ac vindicare conaretur, duos deploratæ ſalutis homines ſibi ſocios adiunxit: vt eos in exiguam ac viliſſimam Italiæ partem mitteret, atque illinc accitos *tres epiſcopos*, homines plane rudes & ſimplices, fraudulenta quadam molitione deciperet, – – – inclusos hora decima temulentos & crapula oppreſſos, adumbrata quadam & inani *manuum impoſitione* epiſcopatum ſibi tradere per vim coëgit.

remo-

remotissimis *Italiæ* angulis mittere mallet, quam legitimo Episcoporum numero carere, qui ipsius ordinationem perficerent. Subiungo tantum obseruationem EPIPHANII [aa] vniuersali Ecclesiæ praxi fundatam, cum dicit: *Episcoporum ordo ad gignendos Patres præcipue pertinet. Huius enim est patrum in Ecclesia propagatio. Alter* (Presbyterorum ordo) *cum patres non possit, filios Ecclesiæ regenerationis lotione producit; non tamen patres aut magistros.* Noui equidem, non nullos ad HIERONYMVM [b] prouocare, vt demonstrent, Presbyteros *Alexandriæ* sibi Episcopos ordinasse a tempore *Marci* ad ætatem vsque *Heraclæ* & *Dionysii*; & alii inde probari posse existimant, quod ipse prorsus ordinatus haud fuerit: sed vtrique mentem HIERONYMI minus recte capiunt, quippe qui non de Episcopi ordinatione loquitur, sed eius electione; qui a Presbyteris ex proprio ipsorum collegio electus & in Episcopi sedem collocatus sit; quod isthac ætate nihil amplius quam signum electionis eius erat, & ab ipso populo non numquam peragebatur; ordinatio autem istum actum excipiebat & Episcopis prouincialibus reseruabatur, vti postea ostendetur.

§. VI.

Ordinatio per Presbyteros ab Ecclesia irrita facta.

Quæritur autem, quid moris fuerit in Ecclesia, si qui Presbyteri aliquem ordinare sustinuerint? Vtrum eorum ordinationes validæ fuerint, an non? Respondeo, plerumque eas aboleri & irritas fieri consueuisse. Quemadmodum ex eo constat, quod cum *Ischyra* [c]

(aa) Epiph Hæres. LXXV. Aërian. n IV. ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν πατέρας, ἢ διδασκάλους.

(b) Hieronym. Ep LXXXV. ad Euagr. Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant, quomodo si exercitus imperatorem faciat.

(c) Athan. Apol. p. 731. (Tom. I. p. 193. Edit. Paris. CIↃIↃCXCVIII.) ὃς οὐκ ἔστι πρεσβύτερος, ὑπὸ γὰρ Κολλούθου τοῦ πρεσβυτέρου φαντασθέντος ἐπισκοπὴν, καὶ ὕστερον ὑπὸ κοινῆς συνόδου Ὁσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων κελευσθέντος πρεσβυτέρου εἶναι, καθὸ καὶ πρότερον ἦν, κατεστάθη. Καὶ κατὰ ἀκολουθίαν πάντες οἱ ὑπὸ Κολλούθου κατασταθέντες, ἀνέδραμον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ πρότερον ἦσαν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἰσχύρας λαϊκὸς ὤφθη. Qui (Ischyras) *non erat Presbyter. Ordinatus* quippe fuit *a Colluthο Presbytero*, qui falso Episcopi nomine gloriabatur, demumque in

contigit, vtpote qui a Synodo *Alexandriana* munere suo exutus est ideo, quod *Colluthus*, qui ipsum ordinarat, Presbyter tantum erat, etiamsi pro Episcopo haberi vellet: nec minus inde intelligitur, quod Presbyteri quidam a Concilio *Sardicensi* (*d*) ad Laicorum sortem reducti sunt, quod *Eutychianus* & *Musaeus*, qui ministerio ecclesiastico eos initiauerant, tantum falso crediti essent Episcopi. Concilium *Hispalense* in *Hispania* [*e*] paullo vlterius progrediebatur. Presbyterum vnum & duos Diaconos officio abdicabat, quod Episcopus manus tantum, Presbytero precationes benedictionis seu consecrationis super eos pronuntiante, ipsis imposuerat. Alia quoque eiusdem generis exempla adferri possent, quae ostenderent, quod ne Episcopis quidem Presbyteros delegare, aut eis ipsorum nomine ordinandi negotium dare permissum, sed hoc episcopali functioni in solidum reservatum fuerit.

§. VII.

Rationes quaedam, quae in contrarium adferri solent, examinantur.

Rationes, quas hic nonnulli vrgent in contrarium, huic nostrae obseruationi non derogant. Licet enim dicant,

I. *Chorepiscopos* fuisse tantum Presbyteros, & nihilo secius

communi synodo ab Hosio & Sociis eius Episcopis celebrata *ad priorem Presbyteri ordinem reductus est*. Ac consequenter quotquot a Colutho fuerant ordinati, ii sunt ad priorem reuersi conditionem, ita vt ipse quoque *Ischyras inter Laicos visus fuerit*. Vide sis etiam p. 784. (p. 187. edit. Paris.) vbi Epistola Cleri Mareotici in hanc sententiam allegatur.

(*d*) Concil. Sardic. Can. XIX. (Tom. II. p. 641.) Τῆς ἐμῆς μετριότητος ἡ ἀπόφασίς ἐστιν αὕτη - - ἅπαξ τοὺς εἰς κλῆρον ἐκκλησιαστικὸν προαχθέντας ὑπό τινων ἀδελφῶν ἡμῶν ἐὰν μὴ βούλοιντο ἐπανέρχεσθαι εἰς ἃς κατωνομάσθησαν ἐκκλησίας, τοῦ λοιποῦ μὴ ὑποδέχεσθαι. Ἐυτυχιανὸν δὲ μήτε ἐπισκόπου ἑαυτῷ διεκδικεῖν ὄνομα, ἀλλ' οὐδὲ Μουσαῖον ὡς ἐπίσκοπον νομίζεσθαι. Meae mediocritatis haec est sententia; - - eos qui semel in Clerum ecclesiasticum ab aliquibus fratribus nostris promoti sunt, si nolint redire ad eas, ad quas nominati sunt, ecclesias, deinceps non admitti: Eutychianum autem ne Episcopi quidem sibi nomen vsurpare; sed neque Musaeum vt Episcopum existimari.

(*e*) Concil. Hispal II. Can. V. Relatum est nobis de quibusdam Clericis, quorum dum vnus ad Presbyterum, duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, Episcopus oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos tantum imposuisse & Presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse &c. *Hi gradum sacerdotii vel Leuitici ordinis, quem peruerse adepti sunt, amittunt.*

pote-

poteſtatem habuiſſe ordinandi: in hac certe opinione longe falluntur. Omnes enim *Chorepiſcopi* in veteri Eccleſia reuera Epiſcopi erant, etiamſi aliis Epiſcopis ſubordinati; quemadmodum ſpecialiter demonſtrabo, vbi de eorum ordine loquuturus ſum.

II. Obiicitur, Presbyteros ciuitatis, Epiſcopo quidem permittente, habuiſſe ordinandi poteſtatem; & hoc Canone quodam in Concilio *Ancyrano* [*f*] fuiſſe ſtabilitum. At vero hoc valde ambiguo ſenſu, ſi non corrupta lectione, iſtius Canonis fundatur. Omnes enim antiqui interpretes alia prorſus ratione eum explicant, nimirum Presbyteros ciuitatis nihil [*g*] ſine permiſſu & mandato Epiſcopi in vlla parochiæ ſiue diœceſeos parte, quæ ad eius iurisdictionem ſpectet, agere oportere. Quod cum eo congruit, quod antea ex Concilio *Laodiceno* & diuerſis aliis Canonibus adlegaui, qui Presbyteros in ordinario functionis ſuæ exercitio ab Epiſcopis ſuis dependere ſtatuunt. (Vide ſis ſupra huius Capitis §. II.) Et græca quædam exemplaria [*h*] id legunt, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ, quod indicare videtur, quod Presbyteri in alia quadam diœceſi ſacris operari ſine ſui ipſorum epiſcopi litteris dimiſſoriis non debeant.

III. Porro vrgetur, quod *Nouatus* Presbyter *Carthaginenſis* ordinarit *Feliciſſimum* Diaconum. Enim vero hoc nihil amplius videtur dicere, quam quod procurarit, vt ab Epiſcopo quodam ordinatus ſit. CYPRIANVS enim dicit, eum eodem modo *Nouatianum* [*i*] Epiſcopum *Romæ* feciſſe, quo *Feliciſſimum* Diaconum *Carthagine* fecerit. Iam vero certum eſt, non ordinaſſe eum

(*f*) Conc. Ancyr. Can. XIII. (Tom. I. p. 1461.) Χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ. Chorepiſcopos non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare, ſed neque vrbis Presbyteros, niſi cum litteris ab Epiſcopo permiſſum fuerit, in aliena parochia.

(*g*) Id. ex verſione Dionyſii Exigui: *Sed nec Presbyteris ciuitatis, ſine præcepto Epiſcopi, amplius aliquid imperare, nec ſine auctoritate litterarum eius in vnaquaque parochia aliquid agere.*

(*h*) Cod. Can. edit. Ehinger. p. 60.

(*i*) Cypr. Epiſt. XLIX. al. LII. ad Cornel. pag. 97. edit. Oxon. Quoniam pro magnitudine ſua debeat Carthaginem Roma præcedere, illic maiora & grauiora commiſit. *Qui iſtic aduerſus Eccleſiam Diaconum fecerat, illic Epiſcopum fecit.*

Nouatianum, sed tantum effecisse, vt a tribus obscuris *Italiæ* Episcopis ordinaretur. Et hoc sensu *Felicissimum* etiam ordinare potuit. Fac autem aliter rem sese habere, schismatici tantum erat actio, a *Cypriano* & vniuersa Ecclesia improbata.

IV. Ex CASSIANO obiicitur, *Paphnutium* Abbatem *Aegyptium* ordinasse quemdam *Danielem* Presbyterum. Quod si autem verba CASSIANI recte consideraueris, non illud, sed hoc tantum [k] velle animaduertes, quod *Paphnutius* eo rem primum deduxerit, vt Diaconus factus sit ante, quam multi alii ipso quidem seniores, & quod cogitans ipsum sibi successorem constituere, ad Presbyterii etiam honorem prouexerit. Quæ ad munus promotio Episcopi Ordinationem minime excludit. Scite quidem inde colligi potest, ab Abbate eum fuisse electum, quod penes ipsum steterit; at de Ordinatione ab ipso peracta non æque commode intelligi poterit; quandoquidem id cum legibus & praxi Ecclesiæ pugnabat: in primis si consideremus, vbi & quando *Paphnutius* vixerit, nimirum in media *Aegypto* inter vel centum Episcopos, & quidem sæculo quinto, probabile non est, eum in re tam plana Canones Ecclesiæ migrare voluisse. Quare erudito cuidam viro [l] adsentire non possum, qui nihil dicit esse planius, nihil euidentius quam quod heic Presbyter Presbyterum ordinarit, quod non legamus ab *Theophilo* tunc temporis Episcopo *Alexandriæ*, vel vllo alio eius ætatis irritum fuisse pronuntiatum. Ego vero existimo, de contrario ipsis potius constitisse, adeoque rationes defuisse, quamobrem id irritum declararent, quod eam ordinationem iusto ac legitimo modo factam esse scirent.

V. Vnum tantum adhuc ex antiquis historiæ Ecclesiæ monumentis (quæ enim hodie obiici solent, nihil moror) succurrit, quod pro ordinatione Presbyterorum quodammodo videtur militare. Et huic satis est factum in responso, quod *Leo* Papa dedit quæstioni, quam ei *Rusticus Narbonensis* proposuerat, an videlicet certorum hominum ordinatio, qui a quibus-

(k) Cassian Collat. IV. c. I. A beato Paphnutio solitudinis eiusdem Presbytero & quidem cum multis iunior esset ætate, ad Diaconii est prælatus officium. - - Optansque sibimet successorem dignissimum prouidere, superstes eum Presbyterii honore prouexit.

(l) Stilling. Irenic. Par. II. c. VII. n. VIII. p. 380.

dam

dam *Pseudo-Episcopis*, munus suum haud legitime & Canonico iure auspicatis, ministerio Ecclesiastico initiati erant, posset rata haberi? Cui ille respondit [*m*], si ista eorum ordinatio cum legitimorum Episcoporum istarum ecclesiarum consensu facta esset, validam & ratam haberi eam posse; alioquin irritam esse declarandam. Sed heic notandum est, hos *Pseudo-Episcopos* certo sensu fuisse Episcopos, vtpote in munere suo, etsi illegitimo modo, iam confirmatos. In aliorum enim locum tamquam schismatici sese insinuasse, aut saltem corruptis & iniquis viis munera sua auspicati esse videntur. Iam vero eiusmodi Episcoporum actus non semper rescindere aut abolere solebat Ecclesia, sed libertate sua vtens ordinationes eorum vel irritas declarabat, vel etiam confirmabat & habebat ratas, prout occasio ferebat. Hinc quamuis Concilium generale [*n*] *Constantinopolitanum* eos omnes de officio deiiceret, quotquot a MAXIMO, qui in GREGORII NAZIANZENI locum *Constantinopoli* sese ipse largitione intruserat, essent Ecclesiæ ministerio consecrati; tamen Clerici *Nouatiani* a Concilio *Niceno* [*o*] admittebantur, vtut ab Episcopo *schismatico* ordinati; & Concilia *Africana* [*p*] Ordinationes Episcoporum *Donatistarum* approbabant, et-

(*m*) Leo Ep. XCII. ad Rustic. c. I. Si qui autem Clerici ab istis Pseudo-episcopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum *cum consensu & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi* &c.

(*n*) Conc. Constant. c. IV. (Tom. II. p. 947) Περὶ Μαξίμου τοῦ Κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης· ὥστε μήτε τὸν Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου· πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων. Statuerunt etiam de Maximo Cynico, & eius petulantia & insolentia, quæ fuit Constantinopoli, vt Maximus episcopus nec fuerit vel sit, nec qui ab eo ordinati fuerunt ab vllo, quicunque is sit, gradu cleri, omnibus & quæ circa ipsum fuerunt & quæ ab illo facta sunt, infirmatis.

(*o*) Concil. Nic. c. VIII. Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος, ἢ τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ, τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. Qui apud eos qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi vtique Episcopo placeat, ipsum nominis honorem impertire.

(*p*) Collat. Carthag. Idie c. XVI. (Tom. II. Concil. p. 1352 post med.) Poterit quippe vnusquisque nostrum honoris sibi socio copulato, vicissim sedere antiquius, sicut peregrino episcopo iuxta considente collega &c.

iamsi.

iamſi diu in ſchiſmate perſtitiſſent & alios itidem ſchiſmaticos ordinaſſent. Vnde liquet, eccleſiam primitiuam diſcrimen aliquod adhibuiſſe inter Ordines ab Epiſcopis ſchiſmaticis collatos, & inter eos, quos meri Presbyteri contulerant. Ego iam non inquiro in huius rei fundamentum & cauſſas, ſed praxin & conſuetudinem tantum commemoro Eccleſiarum. Ex iis igitur, quæ de tota hac materia diximus, apparet, ſecundam differentiam Epiſcopos inter & Presbyteros in hoc conſtitiſſe, vt illi quidem ordinandi habuerint poteſtatem, hi autem nec poteſtatem, nec mandatum id faciendi vmquam acceperint.

§. VIII.

Tertium *diſcrimen inter Epiſcopos & Presbyteros : Presbyteri Epiſcopis ſuis rationem reddere debebant, ſed Epiſcopi Presbyteris non item.*

Præter hæc tertium diſcrimen inter Epiſcopos & Presbyteros in Iurisdictione verſabatur. Epiſcopi Presbyteros ad rationem reddendam vocandi, eosque ob malam muneris adminiſtrationem reprehendendi, poteſtatem ſibi ſemper reſeruabant; Presbyteris vero Epiſcopos ſuos reprehendere non licebat, multo minus eorum mandato & iurisdictioni ſeſe opponere. Cum *Feliciſſimus* & *Augendus* excitato ſchiſmate in Eccleſia *Carthaginenſi* CYPRIANO ſeſe opponerent, comminantes omnibus cum ipſo facientibus diram ſacrorum interdictionem, CYPRIANVS delegatis ſuis (ipſe tum in exilio oberrans) mandabat, vt primum ſuam ipſorummet ſententiam aduerſus illos exſequerentur, eosque propter contemtionem ſui & Eccleſiæ [q] exſecrationis eccleſiaſticæ vim ſentire ſinerent; quod a delegatis etiam ad eius voluntatem factum eſt, vti ex ipſorum epiſtola reſponſoria [r] apparet. Alio loco ad *Rogatianum* Epiſcopum, qui cum *Cypriano* & Synodo de contentioſo quodam Diacono queſtus erat, ſcribens, dicit, ſingularem eius modeſtiam

(q) Cyprian. Ep. XXXVIII. al. XLI. p. 80. Cum Feliciſſimus comminatus ſit, non communicaturos in monte (al. morte) ſecum qui nobis communicarent: Accipiat ſententiam, quam prior dixit; vt abſtentum a ſe nobis ſciat.

(r) Cypr. Ep. XXXIX. al. XLII. ad Cypr. Abſtinuimus communicatione Feliciſſimum & Augendum &c.

prode-

prodere, quod ad se casum istum retulerit, quandoquidem pro Episcopali, qua ipse polleret, auctoritate transgressorem [s] illum punire potuisset; in quem, si in peruicacia persisteret, potestate sua vti, eumque ab officio vel penitus remouere, aut ad tempus administrationem eius illi interdicere deberet. Nihil planius est, nihil euidentius, quam quod *Cypriani* tempore omnes Episcopi eos, qui inter Clericos aliqua in re deliquissent, castigandi habuerint potestatem. Et quicumque sequentis saeculi Concilia inspexerit, is nihil in iis deprehendet frequentius, quam Canones, qui hanc potestatem tum supponunt, tum stabiliunt. Quando exempli caussa Canones Apostolici volunt, [w] vt ne quis Presbyter, vel Diaconus, ab suo ipsius Episcopo exclusus, ab aliis recipiatur: supponit hoc ipsum, omnes Episcopos in Clericos suos censuram ecclesiasticam exercendi habere potestatem. Idem liquet ex canonibus Concilii *Nicaeni*, [x] quod tali in casu prouocationem ad Synodum prouincialem permittit; & Concilium *Saracense* [y]

(s) Cyprian. Ep LXV. al. III. ad Rogatian. Tu quidem pro solita tua humilitate fecisti, vt malles de eo nobis conqueri, cum pro Episcopatus vigore & cathedrae auctoritate haberes potestatem, qua posses de illo statim vindicari. – – Quod si vltra te contumeliis suis prouocauerit, fungeris circa eum potestate honoris tui, vt eum vel deponas vel abstineas. Vid. etiam Cypr. Ep. X. al. XVI Edit Oxon.

(w) Canon. Apost. c. XXXI. Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἀπὸ ἐπισκόπου γίνηται ἀφωρισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι. Si quis Presbyter vel Diaconus ab Episcopo sit segregatus, *non liceat alii eum suscipere.*

(x) Conc. Nicaen. c. V. Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, εἴτε ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. De iis, qui a communione segregati sunt, siue clericorum siue laicorum sint ordinis, ab episcopis, qui sunt in vna quaque prouincia, valeat sententia secundum canonem, qui pronuntiat *eos non esse ab aliis admittendos.*

(y) Conc. Sardic. c. XIII. Εἴ τις διάκονος ἢ πρεσβύτερος, ἢ καί τις τῶν κληρικῶν ἀκοινώνητος γένηται καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον τὸν εἰδότα αὐτὸν καταφύγοι, γινώσκοντα ἀποκεκινῆσθαι αὐτὸν τῆς κοινωνίας παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μὴ χρῆναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ ὕβριν ποιοῦντα παρέχειν αὐτῷ κοινωνίαν. Si diaconus vel presbyter, vel etiam aliquis ex clericis sit excommunicatus, & ad alium episcopum, qui eum nouit, confugerit, scientem eum a proprio episcopo esse communione motum, non oportere episcopo & fratri suo iniuriam facientem ei communionem praebere. Can. XIV. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. Qui eiicitur, potestatem habeat confugiendi ad episcopum metropolis eiusdem prouinciae.

Metropolitanis iniungit, vt querelas audiant, noxisque medeantur. Ita quoque in Concilio *Antiocheno* [z], *Chalcedonensi* [a] & aliis compluribus.

§. IX.

Potestas tamen Episcoporum non arbitraria, sed per Canones diuerso respectu limitata erat.

Fatendum tamen est, quod secundum istorum temporum disciplinam & consuetudinem Episcopi raro huiusmodi quid sine Presbyterorum suorum conscientia & consensu fecerint, quippe qui eorum erant adsessores & quasi senatus ecclesiasticus & Concilium Ecclesiæ. Qua de re pluribus exponam, vbi de honore & priuilegiis Ordinis Presbyterorum dicendum fuerit. Heic etiam porro notandum est, quod, si quis Clericus ab Episcopo suo iniuriam accepisse sibi visus sit, libertatem habuerit prouocandi [b] vel ad Metropolitanum, vel ad pro-

(z) Concil. Antioch Can. III. (Tom. II p. 563) Εἰ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δέχοιτο ἕτερος ἐπίσκοπος, κἀκεῖνον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς συνόδου, ὡς παραλύοντα τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικούς. *Si eum*, qui propter hanc caussam depositus est, *alius episcopus receperit*, ille quoque *a communi synodo puniatur*, vt qui ritus ecclesiasticos dissoluat. Can. IV. Τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας. Omnes qui ei communicant ex ecclesia eiiciantur.

(a) Conc. Chalced. c. IX. Εἰ δὲ καὶ κληρικὸς ἔχοι πρᾶγμα πρὸς τὸν ἴδιον ἐπίσκοπον, ἢ πρὸς ἕτερον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Si Clericus cum proprio vel etiam alio episcopo negotium aut litem habeat, a *prouinciæ synodo iudicetur*.

(b) De libertate appellandi vid. Conc. Carth. II, c. VIII. (Tom. II. p. 1161.) Si quis Presbyter a præposito suo excommunicatus vel correptus fuerit, *debet vtique apud vicinos episcopos conqueri*, vt ab ipsis eius caussa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari.
Conc. Carth. IV. c. XXIX. Episcopus, si clerico vel laico crimen impegerit, *deducatur ad probationem in synodum*. c. LXVI. Clericus, qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.
Antioch. c XII. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς - - - δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν αὐτῶν ἐξέτασίν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι. Si quis a proprio episcopo depositus - - cum oporteat *ad maiorem synodum conuerti*, & ius, quod se habere putat, ad plures episcopos referre, eorumque examinationem & iudicium suscipere &c.
Conc. Vasens. II. c. V. (Tom. III. p. 1457.) Si quis episcopi sui sententiæ non acquiescit, *recurrat ad synodum*.

vincia-

vincialem Synodum: In quibusdam etiam locis, ad euitandam eo melius potestatem arbitrariam, Canonibus cautum fuit, vt ne Episcopus in Presbyterum vel Diaconum censura ecclesiastica vti sustineret, nisi adhibitis in sententiæ exsequendæ societatem vicinis aliquot Episcopis. Concilium *Carthaginense* primum [c] ad arguendum Diaconum tres, ad arguendum autem Presbyterum sex requirit. Concilium *Carthaginense* secundum [d], in omnibus correctis eius editionibus, eumdem numerum exigit. CRABII enim editio manifesto falsa est; BLONDELLVS [e] nihilosecius corruptam istam lectionem amplectitur, vt demonstret, quod Presbyteros ac Diaconos Episcoporum suorum iudices esse oporteat; quo ipso efficit, vt Canon iste absurde loquatur, & Episcopum sui ipsius iudicem constituat. Vera autem huius Canonis lectio ita habet: *Placet, vt caussa criminalis Episcopi a duodecim Episcopis audiatur; Caussa Presbyteri a sex; Caussa vero Diaconi a tribus cum proprio Episcopo.* Hisce vnusquisque Episcopus iubetur in tractandis caussis criminalibus alios Episcopos sibi socios adsciscere, at Presbyteri & Diaconi minime constituuntur suorum Episcoporum iudices. Hoc porro ex alio quodam Concilii *Carthaginensis* tertii Canone [f] intelligimus, qui de legitimo aliquo numero Episcoporum ad discutiendas Presbyteri cuiusdam vel Diaconi caussas loquitur; & sex quidem Presbytero, tres autem Diacono, quemadmodum etiam præcedentes Canones faciunt, adsignat. Quod autem ad inferiores Clericos attinet, potestas Episcopi, quantum quidem ego scio, non ita erat circumscripta; sed ipse solus, e-

Concil. Venetic. Can. IX. (Tom. IV. p. 1056.) Si quis fortasse episcopi sui iudicium cœperit habere suspectum, aut ipsi de proprietate aliqua aduersus ipsum episcopum fuerit nata contentio, *aliorum episcoporum audientiam*, non sæcularium potestatem, *debebit ambire.*

(c) Conc. Carth. I. Can. XI. Si quis aliquam caussam habuerit, a *tribus* vicinis Episcopis, si *Diaconus* est, arguatur: *Presbyter a sex.*

(d) Conc. Carth II, 10.

(e) Blondell. Apol. 137. Et Crabius corrupte sic legunt: Episcopus a duodecim Episcopis audiatur & a sex Presbyteris, & a tribus Diaconibus cum proprio suo Episcopo.

(f) Conc. Carth. III. c. VIII. Si Presbyteri vel Diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis legitimo numero collegarum - - in *Presbyteri nomine sex, in Diaconi tribus*, ipsorum caussas discutiant.

iusdem Canonis vigore [g], eorum cauſſas agnoſcere poterat & finire. Tantummodo libertate, vti reliqui omnes, gaudebant prouocandi ad Metropolitanum vel prouincialem Synodum, ſi qua in re ſibi iniuriam factam eſſe putarent; qualem ſynodum Concilium *Nicænum* [h] & alia plura ſemel vel bis quotannis in hunc finem haberi iuſſit; vt ſi quis Clericus ex iniquiore Epiſcopi in ipſum adfectu cenſuram iniuſte paſſus fuerit, ad ſuperius aliquod iudicium poſſet confugere, ab eoque ius ſuum obtinere. Ita ratio poteſtatis Epiſcopi in Clericos ſuos comparata fuit, quantum quidem ex genuinis antiquæ Eccleſiæ monumentis colligere potui.

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVARTVM
DE POTESTATE EPISCOPORVM IN LAICOS, MONACHOS, SVBORDINATOS MAGISTRATVS, ET OMNES DIOECESEOS SVAE HOMINES: ET DE IPSORVM OFFICIO IN DISPENSANDIS ECCLESIAE REDITIBVS.

§. I.
Nemo ab Epiſcoporum iuriſdictione exemtus in primitiua eccleſia.

DE poteſtate Epiſcoporum in populum nunc agendum eſt, quæ facta diſquiſitione ſupra omnes homines, intra eorum diœceſin, ſeu iuriſdictionis limites & terminos, cuiuscumque ordinis & dignitatis fuerint, ſeſe extendiſſe deprehenditur. Ipſam diœceſeos amplitudinem, & cur aliæ aliis extenſiores fuerint, heic non conſidero; ſed commodiori loco id tractandum reſeruo, vbi de Eccleſiis dicendum erit. Hoc loco notandum eſſe exiſtimo, quod omnes hominum ordines in diœceſi Epiſcopo ſub-

(g) Conc. Carth. III. c. VIII. Reliquorum clericorum cauſſas ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat.

(h) Concil. Nicæn. Can. V. *ἵνα δὲ τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι.* Vt hoc ergo conuenientem examinationem accipiat, recte habere viſum eſt, vt ſingulis annis in vnaquaque prouincia *bis in anno ſynodi fiant* &c.

po subiecti fuerint. Priuilegium enim, quo quis a iurisdictione Episcopi dioeceseos exemtus esset, res erat prioribus saeculis ignota. IGNATIVS audet dicere, [i] quod quemadmodum is, *qui Episcopum honoret suum, a Deo honoratur, ita is, qui clam Episcopo & contra ipsius voluntatem quidquam faciat, Diabolo seruiat.* Et CYPRIANVS [k] Ecclesiam definiens, *Ecclesia*, inquit, *est plebs sacerdoti vnita & pastori suo grex adhaerens. Vnde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; Et si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse* &c.

§. II.

Omnes Monachi Episcopo dioeceseos, in qua viuebant, subiecti.

Speciatim heic de omnibus Ascetis, Monachis & Eremitis obseruari licet, quod leges cum ecclesiasticae tum ciuiles Episcopo loci, vbi vixerunt, eos subiecerint. Quod ad leges ecclesiasticas attinet, duos habemus huius argumenti Canones in Concilio *Chalcedonensi* [l], quorum prior omnes Monachos, tam in ciuitate quam in agris degentes, Episcopo suo subiectos esse, nec vlli negotio (sacro vel ciuili) extra monasterium suum sese immiscere iubet; nisi venia, vrgente aliqua necessitate ita faciendi, ipsis concessa fuerit. Et si quis obsequium denegaret, posterior Canon excommunicationem minatur. Eadem mandata legi possunt in Conciliis *Aurelia-*

(i) Ignat. Ep. ad Smyrn. ὁ λάθρα ἐπισκόπου τι πράσσων τῷ διαβόλῳ λατρεύει.

(k) Cypr. Epist. LXIX. al. LXVI. ad Papian. p. 168. (Edit. Paris. p. 118.)

(l) Conc. Chalced. Can. IV. Tom. IV. p. 758. Τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, *Monachos* autem, qui sunt in vnaquaque regione & ciuitate Episcopo subiectos esse. Ibid. Can. VIII. Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων καὶ μοναστηρίων, ὑπὸ τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπισκόπων τὴν ἐξουσίαν, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων παράδοσιν, διαμενέτωσαν· καὶ μὴ καταυθαδιάζεσθαι, ἢ ἀφηνιᾶν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, εἰ μὲν εἶεν κληρικοί, τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις· εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοί, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. Clerici ptochotrophiorum, monasteriorum & templorum martyrum sub potestate episcoporum, qui sunt in vnaquaque ciuitate, ex sanctorum patrum traditione, permaneant, & non per arrogantiam se a proprio episcopo, imperium eius detrectantes subducant. Qui hanc constitutionem euertere ausi fuerint: si sint quidem clerici, canonum poenis subiiciantur: si autem monachi vel laici, sint excommunicati.

nensi [*m*], *Agathensi* [*n*], *Ilerdensi* [*o*] & aliis; quæ Abbates non minus quam Monachos Episcoporum curæ & disciplinæ subiiciunt. IVSTINIANVS hæc omnia lege quadam in codice *Romano* confirmat; quæ dicit [*p*]: *Monasteria degunt* (*seu censentur*) *sub Episcopis territoriorum suorum, & Abbatum quidem curam gerunt Episcopi.* In quadam ipsius Nouella [*q*] electio Abbatum in potestate Episcopi ponitur. Et alia quadam lege [*r*] sancitum est, ne qua noua cella vel monasterium erigatur, nisi consentiente & permittente Episcopo, ad cuius iurisdictionem pertineant. Quapropter BEDA & quidam alii [*s*] ex eo de statu ecclesiæ in *Scotia* recte quidem obseruarunt, res inusitato & præpostero ordine geri, si, cum Abbates subiecti esse debeant

(*m*) Concil. Aurel. I. c. XIX. (Tom. IV. Conc. p. 1407.) *Abbates* pro humilitate religionis *in Episcoporum potestate consistant;* & si quid extra regulam fecerint, ab episcopis corrigantur.

(*n*) Conc. Agathens. Can. XXXVIII. (Tom. IV. p. 1389.) Clericis *sine* commendatitiis *epistolis Episcopi* sui licentia non pateat euagandi. In *monachis* quoque par sententiæ forma seruetur.

(*o*) Conc. Ilerdens. c. III. (Tom. IV. p. 1611.) De monachis id obseruari placuit, quod Synodus Agathensis vel Aurelianensis noscitur decreuisse &c.

(*p*) Cod. Iustin. lib. I. tit. III. de Episcop. leg. XL. *Τὰ μοναστήρια τελεῖ ὑπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐνορίων αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν ἡγουμένους ἐπιβλέπουσιν οἱ ἐπίσκοποι.*

(*q*) Iustin. Nouel. V. cap. IX. *Τὴν δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἴ ποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένου, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν εὐλαβεστάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον, εὐθὺς ἡγούμενον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον δεύτερον, μηδὲ τὸν τρίτον, ἢ τοὺς ἐφεξῆς (τοῦτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἕτερος λέγει) ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον χωρεῖν μὲν ἐφεξῆς διὰ πάντων (οὐδὲ γὰρ ἀτιμάσιον πάντως τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν) καὶ τὸν ἀναφαινόμενον πρῶτον ἄριστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα, τὸν ἄξιον τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν τοῦτον αἱρεῖσθαι.* Ordinationem Abbatum (si quando contigerit egere monasterium abbate) non per ordinem reuerendissimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui post primum est, mox abbatem fieri; nec qui post illum secundus est, neque tertium, aut reliquos: (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed *Deo amabilem locorum episcopum* percurrere quidem consequenter per omnes (non enim exhonorandum est omnino tempus & ex eo ordo) & eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus & dignus præsulatu eorum, *hunc eligere*

(*r*) Conc. Chalced. can. IV. (Tom. IV. p 758.) *Ἔδοξε μηδένα μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου.* Visum est, nullum vsquam ædificare nec construere posse monasterium, vel oratoriam domum præter sententiam ipsius ciuitatis episcopi.
Conc. Agath. c. LVIII. (ibid. p. 1392.) Cellulas nouas, aut congregatiunculas monachorum absque notitia episcopi prohibemus institui.

(*s*) Pearson. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. p. 333. (p. 189. edit. Cantabrig. circ. med.)

Episco-

Episcopis, contra ea Episcopi Abbati cuidam subiecti fuerint. Hoc *Ordine insitato*, vt scite notat BEDA [*t*], fiebat: Hoc enim in ecclesia primitiua fieri non consueuit.

§. III.

Nec non omnes subordinati magistratus in rebus ad spiritualem iurisdictionem attinentibus.

His temporibus existimatio & auctoritas Episcoporum tanta erat & tam venerabilis in oculis omnium, vt ipsi subordinati magistratus ipsorum spirituali disciplinæ & animaduersioni subiacerent. Vrbium ac prouinciarum præfectos atque gubernatores *Litteras Communicatorias* ad Episcopum loci, quo ab eo, penes quem tum summa imperii erat, mittebantur, secum sumere oportebat; & quamdiu officio illic fungebantur, curæ Episcopi suberant; qui, si quid ab ipsis contra disciplinam publicam admitteretur, pro auctoritate, qua per leges Imperiales valebat, a sacrorum vsu & Christianorum conuentu eos arcere poterat. Hoc discimus ex Canone quodam Concilii *Arelatensis* [*u*], quod ab ipso *Constantino* conuocatum fuit, qui istos Canones ratos habitos vim Sanctionis Imperii habere iussit. Et vi huius potestatis ense spirituali in impios & profanos magistratus interdum stricto ab omni Ecclesiæ communione eos excludebant. Cuius rei exemplum nobis sistit SYNESIVS, *Ptolemaidis* in *Aegypto* Episcopus [*w*], qui in *Andronicum*

(*t*) Bed. Histor. Gent. Anglor. Lib. III. c. IV. Habere solet ipsa insula rectorem semper *Abbatem* Presbyterum, cuius iuri & omnis prouincia & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subiecti, iuxta exemplum primi doctoris illius, qui non episcopus sed presbyter exstitit & monachus.

(*u*) Conc. Arelat. I. Can. VII. (Tom. I. Conc. p. 1427.) De Præsidibus - - ita placuit, vt quum promoti fuerint, litteras accipiant ecclesiasticas communicatorias: Ita tamen, vt in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo eiusdem loci cura de illis agatur; at cum cœperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum a communione excludantur.

(*w*) Synes. Ep LVIII. ad Episcopos (pag. 202. edit. Paris.) Ταύτην ἀπαιδεύτῳ γνώμῃ καὶ γλώττῃ τρὶς ἀνεφθέγξατο τὴν φωνὴν, μεθ' ἣν οὐκέτι νουθετητέος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὥσπερ μέλος ἀνιάτως ἔχον ἀποκοπτέος ἡμῶν, ἵνα μὴ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. In hanc ille vocem imperita mente ac lingua ter erupit, secundum quam nihil est, quod amplius moneamus hominem, sed *velut membrum insanabile a nobis est segregandus*, ne illius contagione quod sincerum est corrumpatur.

Præfe-

Præfectum, ob crudelitatem ſuam ac contumelioſa in res diuinas dicta, exſecrationem obteſtationemque compoſuit. Sunt & huiuſcemodi exempla alia, quorum iniicietur mentio, vbi de diſciplina eccleſiaſtica ex inſtituto agemus. Quod ad Epiſcopi poteſtatem, acta & decreta ſubordinatorum magiſtratuum inſpiciendi atque examinandi attinet; SOCRATES [x], eam ab *Cyrillo Alexandrino* in cauſſa *Oreſtis*, Præfecti *Auguſtalis* in *Aegypto* vſurpatam eſſe, perhibet; quamquam, vt ipſe indicat, inſpectioni eius ſubeſſe, grauiter tulit.

§. IV.

Diſtinctio inter iurisdictionem temporalem & ſpiritualem; Epiſcopi poteſtas tota ſub poſteriore comprehenſa.

Verum tamen in laudem primorum iſtorum Epiſcoporum par eſt dicere, quod non niſi in ſpiritualibus vllam poteſtatem ſibi arrogauerint, iure ſuo ipſis competentem. Nondum vtrumque ſibi gladium vendicabant, multo minus gladium ſæculare magiſtratuum manibus extorquere, & ſpecioſo excommunicationis titulo Reges ſolio detrudere ſtudebant. Ipſi veteres Epiſcopi *Romani* legibus Imperatoris obſequium profitebantur: Quod hoc loco nihil attinet demonſtrare, quum id tam frequenter & valide a multis doctis ſcriptoribus e noſtratibus [y] præſtitum ſit, & ipſi ingenui ſcriptores Pontificii [z] fateantur, GREGORIVM VII. primum e Pontifici-

(x) Socrat. Lib. VII. c. XIII Ὀρέστης δὲ καὶ πρότερον μὲν ἐμίσει τὴν δυναστείαν τῶν ἐπισκόπων, ὅτι παρῃροῦντο πολὺ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκ βασιλέως ἄρχειν τεταγμένων, μάλιστα δὲ ὅτι καὶ ἐποπτεύειν αὐτοῦ τὰς διατυπώσεις Κύριλλος ἐβούλετο. Oreſti iam pridem inuiſa erat Epiſcoporum dominatio, tum quod Epiſcopi de poteſtate eorum, qui ad regendas prouincias ab Imperatore miſſi erant, plurimum decerperent, tum quod *Cyrillus actus ſuos explorare vellet.*

(y) Vid Mortonii Epiſocpi *Grand Impoſt. of the Church of Rome* c. XI. Io. Roffenſis de Poteſtate Papæ in temporal. lib. II. c. II.

(z) Otho Friſingenſ. Chron. lib. VI. c XXXV. Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & *nuſquam inuenio quemquam eorum ante hunc* (Henricum IV.) *a Romano Pontifice excommunicatum, vel regno priuatum* &c.

Gregor. Tholoſan. de Repub. lib. XXVI. c. V. (§. 10, pag. 894. b. edit Francof. 1642.) Illud tantum ex his nunc colligo, difficilem eſſe quæſtionem, num ſummi Pontifices deponere Imperatorem vel Regem poſſint, qui olim habuit inſtituendi ſummum Pontificem poteſtatem. (§. 11.) Quin & inueniuntur plures deſtitutiones & depoſitiones factæ ab Imperatore ſummorum Pontificum &c.

tifici-

tificibus fuisse, qui magistratum christianis Principibus abrogandi sibi arrogauerit potestatem. Antiquæ ecclesiæ Episcopi in nullius hominis corpus vel facultates coërcendi potestatem sibi arrogabant; sed si qua occasio eius vsum postularet, magistratum ciuilem in subsidium vocabant. Quemadmodum ex iis videre est, quæ cum *Paulo Samosatensi* acta sunt, qui in domus episcopalis possessione persistebat, posteaquam a Concilio *Antiocheno* Episcopatus dignitate exutus fuerat. Patres in isthoc concilio non habentes eum eiiciendi potestatem, *Aureliani* Imperatoris auxilium aduersus eum implorabant; qui [a], etiamsi gentilis, sententia pro ipsis dicta, a ministris suis ad effectum eam dari iubebat. Atque ita se res habuit, quod ad Episcopi potestatem attinet, etiam in subsequutis aliquot sæculis sub imperatoribus christianis: adeo ut SOCRATES [b] in *Cyrillo* Episcopo *Alexandrino* tamquam rem insolitam notauerit, quod auctoritate propria *Nouatianorum* templa claudere, argentea & sacris vsibus destinata vasa tollere, & *Theopemptum*, Episcopum eorum, vitæ subsidiis priuare ausus sit. Hoc factum dicitur esse παρὰ τῆς ἱερατικῆς τάξεως, præter ordinariam potestatem, quæ Episcopis conferri consueuit. Et quamquam posterioribus sæculis hanc potestatem obtinuerunt, non tamen ex aliquo ordinis sui iure, sed Principum sæcularium fauore & indulgentia id factum est. Porro etiam heic notandum est, ignominiosum tunc fuisse Episcopis, si tantummodo implorauerint brachium sæculare contra vitam cuiuspiam, quem per censuram ecclesiasticam capitis damnauerant. Idcirco cum *Ithacius* & alii quidam

[a] Euseb. lib. VII. c. XXX. Μηδαμῶς ἐκστῆναι τοῦ Παύλου τοῦ τῆς ἐκκλησίας οἴκου θέλοντος, βασιλεὺς ἐντευχθεὶς Αὐρηλιανὸς, αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε· τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. Quum Paulus e domo Ecclesiæ nullatenus excedere vellet, interpellatus Imperator Aurelianus rectissime hoc negotium diiudicauit, iis domum tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ religionis antistites & Romanus Episcopus scriberent.

(b) Socrat. lib. VII. c. VII. Εὐθέως οὖν Κύριλλος τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ναυατιανῶν ἐκκλησίας ἀποκλείσας, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ ἱερὰ κειμήλια ἔλαβεν· τὸν δὲ ἐπίσκοπον αὐτῶν Θεόπεμπτον, πάντων ὧν εἶχεν ἀφείλετο. Statim igitur Cyrillus, clausis Nouatianorum ecclesiis, quotquot erant Alexandriæ, primo quidem sacra eorum vasa atque ornamenta abstulit: deinde Episcopum illorum Theopemptum omnibus suis facultatibus nudauit.

Episcopi *Hispani* tantum a *Maximo* impetrassent, vt *Priscillianum* hæreticum occidendi mandatum daret, *Martinus* & multi alii pii Episcopi oblato libello supplice hanc rem impedire adlaborabant, dicentes (c) *satis superque sufficere, vt Episcopali sententia hæretici iudicati ecclesiis pellerentur:* Quo quum efficere nihil possent, animi sui dolorem de hoc facto in auctorem, horroremque illius declarabant, *Ithacium*, sanguinarium istum Episcopum, in communionem suam admittere recusantes. Tantopere hi viri sancti intra spiritualis suæ iurisdictionis terminos sese continere adnitebantur.

§. V.

De litteris formatis *& de Episcoporum in dando illas quibusuis hominibus prærogatiua.*

Obseruari etiam potest, auctoritatem Episcoporum numquam fuisse maiorem, quam vbi in suæ ipsorum potestatis spiritualis exercitio vnice fuerunt occupati. Tum enim generatim ab omnibus colebantur atque habebantur in pretio, adeo, vt nullus Christianus iter facere cuperet sine *litteris formatis*, vt vocabant, ab Episcopo acceptis, si in Ecclesia extranea ad sacram synaxin accedere cogitaret. Tam mirifica tum temporis erat ecclesiæ Catholicæ concordia, tam sancta harmonia & diuina animorum inter Episcopos consensio! Istæ litteræ diuersi erant generis pro diuersa occasione vel hominum conditione, qui eas accipiebant. Generatim ad tres classes referebantur; Erant enim vel *Epistolæ Commendatoriæ*, vel *Communicatoriæ*, vel *Dimissoriæ*. Primæ classis epistolæ tales erant, quæ illustrioris conditionis, vel etiam eiusmodi hominibus dabantur, quorum existimatio in quæstionem fuerat vocata, vel Clericis, quibus in exteras regiones proficiscendum erat. Secundi generis epistolæ omnibus iis impertiebantur, qui in communione Ecclesiæ erant, pacemque cum ea colebant; vnde etiam *Pacificæ* & *Ecclesiasticæ*, & interdum *Canonicæ* dicebantur. Tertium genus solis Clericis dabatur, quando ex diœcesi sua in aliam, domicilii illic figendi caussa concedebant; id quod pace Episcopi sui eos facere testabantur; vnde *Dimissoriæ* & similiter interdum *Pacificæ* vocabantur. Has vniuersas generali nomine *Formatas*

[c] Sulpit. Seuer. lib. II. p. 119. (edit. Cellar. lib. II. c. L. p. 287.)

appel-

appellabant; quod peculiari forma, singularibus signis & characteribus scriptæ erant, vt a suppositiiis possent distingui. Non immorabor heic longius his ipsis enarrandis, sed moneo tantum, solius Episcopi fuisse prærogatiuam eas dare; nec cuipiam id sibi sumere licuisse, nisi mandante & consentiente Episcopo. Concilium *Antiochenum* [d] Episcopis prouincialibus eas permittit scribere, Presbyteris autem expressis verbis illud priuilegium interdicit. Et quum temporibus persecutionis *Confessores* quidam, qui magnæ in Ecclesia existimationis erant, eiusmodi epistolas suo ipsorum nomine dare sibi sumerent; Concilia [e] *Arelatense* & *Illiberritanum* [f] id facere iis interdixerunt; illisque, qui tales litteras habebant, nouas *Communicatorias* ab Episcopo suo accipere mandauerunt. BARONIVS [g] & plerique Conciliorum editores, qui eum sequuntur, has litteras pro iis libellis falso accipiunt, quos Confessores *Lapsis* dare solebant, vt in Ecclesiæ communionem denuo reciperentur. Enim vero ALBASPINAEVS [h] hunc errorem emendat; & scite obseruat, Concilia isthæc non de istis litteris loqui, quæ *Lapsis* datæ sint, sed de iis, quæ omnibus Christianis dari consueuerint, qui in exteras regiones proficiscendi habuerint

[d] Conc. Antioch. Can. VIII. (Tom. II. p 565.) Τὰς ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς. *Chorepiscopi* nulli reprehensioni adfines *dent pacificas*.

[e] Conc. Arelat. I. c. IX. (Tom. I. p. 1428) De his, qui Confessionum litteras offerunt, placuit, vt sublatis eis litteris, alias accipiant Communicatorias.

[f] Conc. Illiberrit. Can. XXV. (Tom. I. p. 973.) Omnis qui attulerit litteras confessionis sublato nomine Confessoris - - communicatoriæ ei dandæ sunt litteræ.

[g] Baron. a. CXLII. n. IX. Erat quoque olim tempore persecutionis Ecclesiæ genus litterarum, quæ dicebantur *Confessoriæ, quæ a Christianis, qui* pro Christi nomine detinerentur *in carcere, pro commendatione lapsorum* ad episcopos dari solebant. conf. A. XXX. n. XLVIII.
Louysa Not. in Conc. Illiberrit. c. XXV. (Tom. I. Conc. p. 983. b. fin.) Epistolæ commendatitiæ, quæ litteræ appellabantur fidelibus datæ, diuersi generis erant: complectebantur enim *litteras confessionis*; & hæ erant dignitatis & honoris, quibus in Ecclesia magna reuerentia habebatur &c.

[h] Albaspin. Not. in Conc. Illiberrit. . XXV. (Tom. I. Conc. p. 993.) Permagna est dissensio de huius Canonis sententia & explicatione, & noui Arelatensis primi - - Quorundam opinio est hos ipsos canones explicandos esse de litteris, *quas lapsi* ad ius communionis recuperandum a *martyribus*, qui essent in vinculis, *extorquebant*. vid. Card. Baron. anno Christi XXX. n. XLVIII.

occasionem; quas Episcoporum fuerit impertire, & non Confessorum, quantamcumque alioquin auctoritatem honorifica Christi confessione tempore persecutionis obtinuissent. Concilium *Illiberritanum* (*i*) alius cuiusdam abusus eiusdem quidem generis meminit, eumque corrigit; quod videlicet feminæ quædam famæ celebritate in Ecclesia conspicuæ, nimirum vxores Clericorum, vt ALBASPINAEVS dicit, vel potius Episcoporum, istius modi epistolas suo ipsorum nomine tam dare quam accipere sibi sumserint: quas omnes Concilium aboleri iussit, vtpote quæ disciplinam & societatem ecclesiasticam periculo exponerent & fraudi essent potestati Episcoporum, quibus solis eas dare competeret. Omnes enim antiqui Canones hoc priuilegium Episcopis plane reseruant; & hoc ipsum magnam ipsis auctoritatem in Ecclesia conciliabat: Neque enim vllus vel Clericus vel Laicus cum alio quodam cœtu, præter eum, ad quem pertinebat, sacra cœna sine istis testimoniis Episcopi vti poterat: vt legere est in Concilio cum *Carthaginensi* (*k*), tum *Agathensi* (*l*) & aliis compluribus.

§. VI.

De potestate Episcoporum in dispensandis Ecclesiæ reditibus.

Vnum tantum superest, quod de potestate Episcoporum ecclesiastica notem, quod est auctoritas & potestas circa reditus Ecclesiæ dispensandos. Non est animus de reditibus Ecclesiæ heic fusius dicere, (id quod postea in hoc opusculo com-

(*i*) Concil. Illiberrit. Can. LXXXI. (Tom I. p. 979.) *Ne feminæ* suo potius, absque maritorum nominibus, *laicis scribere audeant*: quæ fideles sunt, vel *litteras* alicuius *pacificas* ad suum solum nomen scriptas *accipiant*.

[*k*] Conc. Carth. I. Can. VII. (Tom. II p. 616.) Clericus vel Laicus non *communicet* in aliena plebe *sine litteris Episcopi sui*.

[*l*] Conc. Agath. c. LII. (Tom. IV. p. 1392.) Presbytero, aut diacono, vel clerico *sine antistitis sui epistolis ambulanti communionem nullus impendat*.

Concil Epaonens. c. VI. (Tom. IV. p. 1577.) vbi eadem verba leguntur.

Conc. Laodic. c. XLI. (Tom. I. p. 1504.) *Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν.* Quod non oportet eum, qui est sacratus vel clericus, *sine canonicis litteris* iter ingredi.

Conc. Milevit. can. XX. (Tom. II. p. 1542.) Placuit, vt quicunque clericus, propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, *formatam ab episcopo accipiat*.

Conc. Antioch. c. VII. (Tom. II Conc. p. 564.) *Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων.* *Nullus externus sine pacificis suscipiatur.*

modius

modius fiet) ſed tantum monere, Epiſcoporum fuiſſe prouidere, vt quam vtiliſſime adminiſtrarentur & diſpenſarentur. Concilia *Antiochenum* (*m*) & *Gangrenſe* (*n*) diuerſos Canones huc ſpectantes habent, quod omnes prouentus & dona Eccleſiæ ad voluntatem & arbitrium debeant diſpenſari Epiſcoporum; cui populus & animæ hominum commiſſæ ſint. Sic dicti Canones (*o*) & Conſtitutiones (*p*) Apoſtolicæ de eadem poteſtate loquuntur. Et CYPRIANVS (*q*) notat, quod omnes, qui ab

[*m*] Conc. Antioch. Can. XXIV. (Tom. II p. 572.) Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχειν φυλάττεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν· ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Recte habet, vt ea quæ ſunt eccleſiæ, eccleſiæ ſeruentur cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & [illegible] quæ etiam adminiſtrari conuenit cum iudicio & poteſtate Epiſcopi, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, quæ in eccleſiam conueniunt.

Can. XXV. [illegible]κοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε διοικεῖν εἰς [illegible] τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ. *Epiſcopus habeat rerum eccleſiæ poteſtatem*, vt eas in omnes egentes diſpenſet cum multa cautione & Dei timore.

[*n*] Conc. Gangrenſ. Can. VII. (Tom. II p 419.) Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω. Si quis vult fructus eccleſiæ oblatos accipere, vel dare extra eccleſiam *præter epiſcopi ſententiam*, vel eius, cui cura eorum tradita eſt, & non cum eius ſententia ea velit agere, ſit anathema.

Can. VIII. Εἴ τις διδοῖ ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ἀνάθεμα ἔστω. *Si quis dat, vel accipit fructus oblatos præter epiſcopum*, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentiæ diſpenſationem; & qui dat & qui accipit, ſit anathema.

[*o*] Can Apoſt. c. XXXI. Πάντων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος. Omnium *rerum eccleſiaſticarum curam habeat Epiſcopus*, easque adminiſtret tamquam Deo inſpiciente.

Can. XXXIV. Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, Præcipimus, vt *Epiſcopus poteſtatem habeat rerum Eccleſiæ*.

[*p*] Conſtitut. Apoſt. lib. II. c. XXV. totum; vtpote quod agit *de primitiis & decimis; & quomodo debeat Epiſcopus ex eis vel ipſe accipere vel aliis diſtribuere.*

[*q*] Cypr. Ep. XXXVIII. al. XLI. Vt cum Eccleſia matre remanerent & *ſtipendia eius Epiſcopo diſpenſante* perciperent.

Iuſtin. Mart. Apol. II (p. 98. 99. edit. Pariſ. MDCXXXVI.) Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλε-

 Eccle-

Ecclesia alimentum accipiant, id habeant; *Episcopo dispensante*. Non quidem ille semper suis ipsius manibus dispensabat, sed per administros suos Archidiaconum videlicet & Oeconomum, quem secundum Canones quosdam (r) de Clericis cuiusque Ecclesiæ esse oportebat: at hi ipsi quæstores tantum erant, ipsi subditi, ab eoque isti negotio præfecti, quemadmodum HIERONYMVS (s) adnotat, adeoque ipsi, tamquam supremo Ecclesiæ moderatori, ad rationem reddendam obligati. Vnde POSSIDIVS de *Augustino* memorat, quod, quamuis nullum vmquam vel sigillum vel clauem in ipsius manibus conspexerit, sed non nulli ex ipsius Clericis omnia administrauerint; certum tamen tempus ad examinandas eorum rationes impenderit: vt adeo omnia ab ipso acta dici possent, etiamsi aliorum manibus administrata [illegible] dispensata. Et hoc primitiuo Apostolorum præscripto & praxi erat consentaneum, quibus cura & custodia rerum a populo donatarum Deoque consecratarum commissa erat: Diaconos sibi cooptabant, qui ipsis essent auxilio, quemadmodum Episcopi deinceps fecerunt; potestatem tamen eos in administrandis Ecclesiæ bonis dirigendi, certamque agendi rationem iis præscribendi, tamquam primarii quæstores Dei & præcipui familiæ eius moderatores, sibi reseruabant.

γόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι᾽ ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται. Qui copiosiores sunt, & volunt pro arbitrio quisque suo quod visum est contribuunt, & quod ita colligitur, *apud Præpositum deponitur*: atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his qui propter morbum aut aliquam aliam caussam egent, quique in vinculis sunt, & peregere aduenientibus hospitibus: &, vt simpliciter dicam, *indigentium is omnium curator est.*

[r] Conc. Chalcedon c. XXVI. (Tom. IV. Conc p. 767.) Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας σκορπίζεσθαι πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Quoniam in nonnullis Ecclesiis, vt sæpe a nobis auditum est, episcopi absque oeconomo tractant res ecclesiasticas, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem, ex proprio Clero, oeconomum habere, vt nec sine testibus sit ecclesiæ administratio, nec ideo res eius dissipentur & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur.

[s] Hieron. Ep. II. ad Nepot. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum curæque præficiat,

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVINTVM
DE OFFICIO EPISCOPORVM INTVITV TOTIVS CATHOLICAE ECCLESIAE.

§. I.

Quo sensu quilibet Episcopus totius Ecclesiæ Catholicæ Episcopus esse dicatur.

VIdimus hactenus Episcoporum officium & potestatem in Clericos & Laicos, ad ipsorum particulares Ecclesias spectantes: restat autem maius adhuc officii ac curæ pastoralis ipsorum momentum, nimirum suprema totius Ecclesiæ Catholicæ inspectio: in qua quilibet Episcopus æqualem partem habere credebatur; non quidem quod ad externum & politicum regimen, sed primam & essentialem religionis partem, christianæ videlicet fidei seu doctrinæ conseruationem attinebat. Si quando periculum erat, ne fides vel hæresi subuerteretur, vel vexationibus destrueretur, vnusquisque Episcopus suarum partium esse existimabat, manum admouere & pro quauis alia non minus, quam pro sua ipsius, dioecesi laborare. Dioeceses ad bonum ordinem, tempore pacis, conseruandum spectabant: Fides autem res vniuersalis erat, quæ quum oppugnaretur, vniuersus orbis vna tantum dioecesis, & tota ecclesia vnus tantum grex habebatur, & quilibet pastor officii sui rationem credebat postulare, vt summi sui Pastoris oues, in quamcumque etiam orbis partem dispersæ essent, pro facultate sua pasceret. Hoc sensu quilibet Episcopus vniuersalis erat pastor & totius mundi Christiani episcopus; quippe qui communem totius ecclesiæ Christi curam gerebat. Hoc est, quod AVGVSTINVS (t) *Bonifacio*, Episcopo *Romano*, scribit: *Communis est nobis omnibus, qui fungimur Episcopatus officio, (quamuis ipse in eo celsiore fastigio praemineas,) specula pastoralis.* CYPRIANVS, de sui temporis consuetudine loquens (u) *Copiosum*, inquit, *Corpus est Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine atque vnitatis vinculo copu-*

[t] Aug. contr. Epist. Pelag. in Præfat. ad Bonifac.
[u] Cypr. Ep. LXVIII, al. LXVII. ad Stephan. p. 178.

latum

latum, vt, si quis ex collegio nostro hæresin facere & gregem Christi lacerare & vastare tentauerit, subueniant cæteri. - - Nam etsi pastores multi sumus, vnum tamen gregem pascimus, & oues vniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quæsiuit, colligere & fouere debemus. Hoc sensu GREGORIVS NAZIANZENVS (w) de CYPRIANO dicit, *quod Episcopus vniuersalis fuerit; quod non Carthaginensi tantum ecclesiæ, nec Africæ, verum occiduis omnibus regionibus, ac prope etiam orientali omni atque australi & septemtrionali oræ præfectus fuerit.* Idem de ATHANASIO dicit; (x) *quod cum Alexandrino populo præfectus fuerit, idem sit, ac si vniuerso terrarum orbi præfectus fuerit* Quod ipsum cum BASILII congruit obseruatione (y), quam de ipso habet; quod nimirum omnium ecclesiarum curam gesserit, non minus quam eius, quæ ipsi speciatim credita fuerit. CHRYSOSTOMVS (z) simili ratione *Timotheum* vniuersi orbis Episcopum nuncupat. Et auctor ille, qui sub nomine CLEMENTIS ROMANI (zz) scripsit, vsitata hac appellatione vtens, *Iacobum*, Episcopum *Hierosolymitanum*, non minus omnium ecclesiarum, quam *Hierosolymitanæ*, rectorem vocat. CHRYSOSTOMVS (a) dicit, *Paulum* totum mundum curæ

[w] Gregor. Nazianz Orat. XVIII. in laud. Cypr. p. 281. Οὐ γὰρ τῆς Καρχηδονίων προκαθίζεται μόνον ἐκκλησίας, οὐδὲ τῆς ἐξ ἐκείνου καὶ δι᾽ ἐκεῖνον περιβοήτου μέχρι τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς ἑσπερίου, σχεδὸν δὲ καὶ τῆς ἑώας αὐτῆς, τοτίου καὶ βορίου λήξεως.

[x] Id. Orat XXI. p. 377. Τῆς οἰκουμένης πάσης ἐπιστασίαν πιστεύεται.

[y] Basil Ep LII. ad Athanas. (Tom. III. edit Paris. MDCXXXVI. p. 79.) Ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοσαύτη, ὅση καὶ τῆς ἰδίως παρὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου ἡμῶν ἐμπιστευθείσης ἐπίκειται. Tantam geris omnium ecclesiarum curam, quantam eius, quæ tibi peculiariter a Domino nostro concredita est.

[z] Chysostom. Hom. VI. adu. Iud. Tom. I. p. 542. (Tom. I. edit. Francof. p. 480.) Μνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου - εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος κ. τ. λ. Recordare beati Timothei -- Quod si ille iustus, ille sanctus, ille *qui orbis præfecturam suscepit* &c.

[zz] Pseudo-Clem. Ep. ad Iacob. ap. Coteler. Patr. Apost. (Tom. I. p. 542.) Clemens Iacobo, Fratri Domini & Episcopo Episcoporum, *regenti* Hebræorum sanctam Ecclesiam in Hierosolymis; *sed & omnes Ecclesias, quæ vbique Dei prouidentia fundatæ sunt.*

[a] Chrysost Hom. XVII. in illud, Salutate Priscillam Tom. V. p. 241. (p. 217. edit. Francof.) Πρῶτον ἐστι ἐκπλαγῆναι τοῦ Παύλου τὴν ἀρετὴν, ὅτι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὰς ὑφ᾽ ἡλίῳ πόλεις ἁπάσας, καὶ βαρβάρους καὶ Ἕλληνας, καὶ δήμους τοσούτους ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς

sub

suæ commissum habuisse, & vnamquamque sub sole ciuitatem; fuisse ipsum vniuersi orbis doctorem (*b*), omnes ecclesias inspectasse (*c*): Quod ipsum passim in scriptis suis repetit. Neque vero hæc prærogatiua Apostolis adeo propria fuit, quin quilibet Episcopus huius characteris ius quodammodo habuerit.

§. II.

Quo sensu vniuersus orbis vna tantum diœcesis, & vnus tantum episcopatus in ecclesia esse, dicatur.

Hinc originem habet peruulgata ista apud CYPRIANVM notio de vno tantum in Ecclesia episcopatu; in quo quilibet Episcopus ita partem, quemadmodum æqualem vniuersi curam, habeat. *Episcopatus*, inquit, *vnus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur* (*d*). Non dicit, monarchiam in vniuscuiusque Episcopi manibus, sed potestatem toto Episcoporum (*e*) collegio diffusam esse, quorum quisque vniuersam Dei ecclesiam pascere & hæresin ex vna quaque eius parte expellere suo iure possit. Hoc sensu potestas Episcopi *Eugubiensis* tam late se extendebat, quam Episcopi *Romani*; Episcopus *Rhegiensis* æque totius Ec-

γυναικὸς τοσαύτην ἐποιεῖτο φροντίδα. Primum est, vt Pauli virtutem admiremur, quod cum *illi totius orbis terrarum esset cura commissa, & terram, mare, cunctasque ciuitates, quæ sub cælo sunt, & barbaros & græcos & tot populos secum circumferret*, adeo de viro vno deque vna muliere sollicitus esset.

(*b*) Chrysost. Hom. VI. in Terræ motum & Lazar. Tom. V. p. 107. (edit. Francof. p. 100.) Παῦλος ὁ Ἀπόστολος - - ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, Paulus Apostolus - - *doctor orbis terrarum.*

[*c*] Id. Hom. XVII. in Priscillam Tom V. p. 248. (Edit. Francof. p. 224.) Τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος ὢν τοὺς τὴν γῆν οἰκοῦντας ἅπαντας ἐπιτραπεὶς καὶ τὰς ὑφ' ἡλίῳ κειμένας ἐκκλησίας ἁπάσας καὶ δήμους καὶ ἔθνη καὶ πόλεις μετὰ πολλῆς θεραπεύων ἐπιμελείας Qui doctor erat orbis terrarum, cui omnium, qui terram incolunt, fuerat cura commissa, *qui cunctas sub sole positas ecclesias*, & populos & nationes & vrbes summa sollicitudine curabat &c.

[*d*] Cyprian. de Vnitat. Eccles. p. 108.

[*e*] Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian p. 112. (p. 73. edit. Paris.) - *Episcopatus vnus, Episcoporum multorum concordi vniuersitate diffusus* &c. In hac ipsa Epistola sæpius *collegii sacerdotalis* meminit e. g. statim ab initio: Accepi primas litteras tuas, frater carissime, concordiam *collegii sacerdotalis* firmiter obtinentes &c.

It. Epist. LXVIII. Ecclesiæ vniuersæ per totum mundum nobiscum vnitatis vinculo copulatæ. — Ecclesia catholica est, vna est, scissa non est, neque diuisa, sed vtique connexa & *cohærentium sibi inuicem sacerdotum* glutine copulata.

clesiæ Episcopus erat, quam *Constantinopolitanus*; Et Episcopus *Tanidis* æqualis erat *Alexandrino*: Nam secundum HIERONYMI stilum omnes *eiusdem meriti* & *eiusdem sacerdotii* erant. In rebus ad fidem haud attinentibus cum aliorum diœcesibus nihil erat ipsis commercii, sed suæ solius diœceseos negotiis intentum quemque esse oportebat: Cum autem de fide aut salute ecclesiæ ageretur, & manifesto peteretur religio; tunc ex hac regula, quod vnus tantum esset Episcopatus, quemuis alium non minus, quam suum ipsorum episcopatum ad diœcesin suam pertinere credebant; neque vlla humana lex aut canon ipsorum manus poterat constringere, quo minus eiusmodi officii sui episcopalis actus vbiuis exercerent, quos ad conseruandam religionem necessarios esse ducebant.

§. III.

Exempla quorundam actuum Episcoporum priuatorum, tamquam Episcoporum totius Ecclesiæ Catholicæ.

Vt autem tanto melius de praxi Ecclesiæ hac in re nobis innotescat, duobus tribusue exemplis particularibus id ipsum illustrabimus. Lex erat in Ecclesia primitiua, vt nullus Episcopus in alius cuiusdam Episcopi diœcesi sine eius venia ordinationis ritum perageret. Et quamuis potestas episcopalis hac ratione intra cuiusque diœcesin coarctaretur, ordinis tamen caussa vniuersaliter obseruabatur. In quibusdam autem casibus, vrgente necessitate, aliter fieri poterat. Si exempli caussa cuiusdam diœceseos Episcopus in hæresin prolapsus, Orthodoxis vexatis atque eiectis, neminem nisi hæreticum sacro ministerio initiare vellet: in tali casu quilibet Episcopus Catholicus, vtpote vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, in istiusmodi diœcesi homines Orthodoxos ordinandi valebat auctoritate, etiamsi communi regulæ id ipsum repugnaret; nam hoc manifesto ad conseruandam fidem spectabat, quæ suprema omnium lex exsistit; adeoque prior ista lex potiori huic obligationi debebat cedere. Itaque vbi periculum erat, ne Ecclesia ab *Arianismo* obrueretur, magnus ille *Athanasius*, ex exilio suo redux factus,

[f] Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. (Tom II. edit. Franc. p. 221. a.) Vbicunque fuerit Episcopus, siue *Romæ*, siue *Eugubii*, siue *Constantinopoli*, siue *Rhegii*, siue *Alexandriæ*, siue *Tanis*, *eiusdem meriti*, *eiusdem* est & *sacerdotii*.

in

in diuersis ciuitatibus (*g*), quas peragrabat, etiamsi ad ipsius dioecesin non pertinerent, hos illos ordinare non dubitauit. Et celebris ille *Eusebius Samosatensis* tempore persecutionis *Arianae* sub *Valente* idem fecit. THEODORETO (*h*) teste, omnem *Syriam*, *Phoeniciam* & *Palaestinam* militari habitu indutus peragrauit, Presbyteros ordinans & Diaconos, aliosque sufficiens ordines Ecclesiasticos, & quaecumque perturbata & confusa in ecclesiis erant, in bonum ordinem redigens. Ita etiam in *Syria* & *Cilicia* aliisque locis, quorum nomina THEODORETVS (*i*) recenset, Episcopos ordinauit. Iam vero haec omnia communibus regulis erant contraria, Ecclesiae autem salus ea postulabat; & haec ipsa in eiusmodi casu potestatem suam exercendi & tamquam totius Catholicae Ecclesiae Episcopos sese gerendi auctoritatem ipsis dabat. EPIPHANIVS simili in casu *Paulinianum*, fratrem *Hieronymi*, primum quidem Diaconum, deinde Presbyterum in monasterio quodam extra ipsius dioecesin in *Palaestina* sito, constituens, eadem potestate vsus est; contra quod quum quidam ex eius aduersariis obiecissent, quod minus Canonice id factum esset; fortiter sese ex hoc fundamento defendit (*k*),

---

[*g*] Socrat lib. II. c. XXIV. *Ἀθανάσιος διὰ Πηλουσίου ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύετο - - - ἔν τισι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονίας ἐποίει.* Athanasius per Pelusium iter faciens Alexandriam, - - *in quibusdam ecclesiis ordinationes fecit.*

[*h*] Theod. lib IV. c. XII. *Οὗτος πολλὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐρήμους οὔσας ποιμένων μαθὼν στρατιωτικὸν ἀμπεχόμενος σχῆμα, καὶ τιάρᾳ καλύπτων τὴν κεφαλὴν, τὴν Συρίαν, περιῄει καὶ τὴν Παλαιστίνην πρεσβυτέρους δὲ χειροτονῶν καὶ διακόνους, καὶ τἄλλα τῆς ἐκκλησίας τάγματα ἀνεπλήρου· εἰ δέ ποτε καὶ ἐπισκόποις ὁμογνώμοσιν ἐπέτυχε, καὶ προέδρους ταῖς δεομέναις ἐκκλησίαις προὐβάλλετο.* Qui cum multas Ecclesias pastoribus carere didicisset, militari habitu indutus, & tiara capiti imposita, Syriam, Phoeniciam, & Palaestinam peragrauit, *presbyteros ordinans & diaconos*, aliosque sufficiens ordines Ecclesiasticos. Quod si quando doctrina consentientes Episcopos inuenisset, etiam *pontifices carentibus ecclesiis praeficiebat*.

(*i*) Theodoret lib. V. c. IV. *Ὁ μέγας Εὐσέβιος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπανελθὼν, Ἀκάκιον μὲν, οὗ πολὺ τὸ κλέος, ἐν Βεροίᾳ κεχειροτόνηκεν· ἐν Ἱεραπόλει δὲ Θεόδοτον - Εὐσέβιον δὲ Χαλκίδος, Κύρου δὲ τῆς ἡμετέρας Ἰσίδωρον. - - - Φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ Εὐλόγιον - - τῆς Ἐδέσσης κεχειροτονηκέναι ποιμένα - - ὁ δὲ θεῖος Εὐσέβιος ἔσχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολίχῃ κεχειροτόνηκε.* Magnus Eusebius ab exilio reuersus Acacium, cuius celebris est fama, Beroeae ordinauit Episcopum, Hierapoli vero Theodotum - - Chalcidis porro Eusebium, & Cyri nostrae Isidorum, - - Sed & Eulogium - - ab eodem ferunt Edessae pastorem fuisse ordinatum. - - Postremum omnium Marim diuinus Eusebius Dolichiae creauit Episcopum.

[*k*] Epiph. ad Ioan. Hierosolymit. (Tom. II. opp. p. 312. b.)

quod in casu vrgentis necessitatis, qualis iste fuerit, in quo Dei caussa tuenda sit, vnusquisque Episcopus in qualibet totius Ecclesiæ parte officio suo defungi posset. *Nam etsi*, inquit, *singuli ecclesiarum Episcopi habent sub se ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur; tamen præponitur omnibus caritas Christi, in qua nulla simulatio est: nec considerandum, quid factum sit, sed quo tempore & quo modo, & in quibus & quare factum sit.* Ita potestatis suæ episcopalis exercitium in aliena diœcesi defendit EPIPHANIVS. Ex his omnibus igitur apparet, quod quilibet Episcopus æque vniuersalis fuerit episcopus, & vniuersæ Ecclesiæ curam æque gesserit ac ipse Episcopus *Romanus*; quum nullus officii Episcopalis actus sit, quem non vbique, necessitate vrgente, sine vlla dispensatione non minus, quam is ipse, peragere potuisset. Quidquid præ reliquis proprium habebat & peculiare, solum ius Metropolitani siue Patriarchæ erat, & hoc ipsum quidem certo territorio per canones ecclesiasticos circumscriptum; qua de re deinceps suo loco fusius agetur.

LIBRI SECVNDI

CAPVT SEXTVM

DE EPISCOPORVM OMNI SVBIECTIONE SOLVTA RATIONE, VVLGO INDEPENDENTIA, SPECIATIM TEMPORE CYPRIANI ET IN ECCLESIIS AFRICANIS.

§. I.

Quid per Episcoporum omni subiectione solutam rationem, seu, vt vulgo dicitur, Indepedentiam *aliorum ab aliis; nec non per absolutam potestatem in sua ipsorum Ecclesia intelligatur.*

ADhuc aliud quidpiam, proprium Episcoporum officium considerantibus nobis, occurrit, cuius nos mentionem facere oportet, quod est absoluta cuiusque Episcopi in ecclesia sua potestas, cuius intuitu ab alio nullo dependebat. Vt recte intelligamus, quo vsque hæc potestas sese extenderit, distinguendum est inter religionis partes *substantiales* & *rituales*. Circa:

ca hasce posteriores præcipue Episcoporum potestas absoluta erat in propria ipsorum ecclesia; liberum ipsis erat eligere quoscunque de hisce indifferentibus ritibus, vbi ecclesiæ suæ vtilissimos esse iudicabant, nulli alii ad reddendam huius rei rationem obnoxii. In rebus quidem fidei, cum veram doctrinam hæresi corrumperent, aut ritus introducerent religioni noxios, omnium Episcoporum censuræ suberant; & ex vniuerso Episcoporum collegio quisque sigillatim (quomodo in antecedenti capite audiuimus) ipsis sese opponendi auctoritate valebat: Eiusmodi autem indifferentes ritus, qui in ecclesia adhiberi saluis canonibus poterant, cuilibet Episcopo integrum erat sibi suæque ecclesiæ eligere, quos pro sua sapientia & circumspectione vtiles & necessarios esse statuebat.

§. II.

Omnes Episcopi libertatem habebant peculiares sibi Liturgias formandi.

Ita exempli caussa, quamuis per vniuersam Ecclesiam vna cultus diuini forma esset, quod ad ipsam cultus Christiani substantiam attinet, quilibet tamen Episcopus *liturgiam* sibi formandi libertatem habebat, quacumque methodo & quibuscumque verbis id ei optimum videbatur, dummodo analogiæ fidei & sanæ doctrinæ adhærerent. Ita GREGORIVS NAZIANZENVS de BASILIO obseruat, quod inter bona officia ecclesiæ *Cæsareensi* ab ipso, Presbytero adhuc, præstita referri debeant precationum formulæ, quæ ab eo compositæ (*m*) & in Ecclesia, consentiente & mandante EVSEBIO Episcopo, vsurpatæ sint. Et quibusdam (*n*) non videtur improbabile, quod sint prima delineatio eius *liturgiæ*, quæ in hunc vsque diem ab ipsius nomine appellatur. Ecclesia *Neo-Cæsareensis* in *Ponto*, vbi BASILIVS natus erat, peculiarem habebat Liturgiam, qua de BASILIVS (*o*)

[*m*] Naz. Orat. XX. in laud. Basil. p. 340. εὐχῶν διατάξεις, καὶ εὐκοσμίας τοῦ βήματος.

[*n*] Billius Not. in Loc. Caue Histor. Litter. Vol. I. p. 194.

[*o*]. Basil. Ep. LXIII. ad Neocæsar. p. 96. Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν πόνῳ, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν συνοχῇ δακρύων ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ, τελευτῶντες ἀναστάντες τῶν προσευχῶν, εἰς τὴν ψαλμῳδίαν καθίστανται. καὶ νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις, ὁμοῦ μὲν τὴν μελέτην τῶν λογίων ἐντεῦθεν κρατύνοντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἀμετεώριστον τῶν

in quadam Epiſtola loquitur. CHRYSOSTOMI Liturgia, quam pro Eccleſia *Conſtantinopolitana* compoſuerat, ab hac ipſa diſcrepabat. Formula *Ambroſiana* a *Romana*, & hæc rurſus ab aliis erat diuerſa. Eccleſiæ *Africanæ* peculiarem pro ſemet ipſis Liturgiam habebant, diuerſam a *Romana*, quemadmodum ex quibusdam locis, quæ a VICTORINO AFRO & FVLGENTIO ex *Africanis* Liturgiis citantur, & fatente BONA Cardinali (*p*) in *Romana* non reperiuntur, liquet.

§. III.

Nec non eamdem Fidei Confeſſionem diuerſimode exprimendi.

Idem obſeruari poteſt de *Confeſſione* ſeu *Symbolo Fidei* in diuerſis Eccleſiis. *Regula Fidei vna omnino erat*, VT TERTVLLIANVS (*q*) loquitur, *ſola immobilis & irreformabilis per vniuerſam Eccleſiam.* Erant tamen diuerſi modi eam exprimendi, quemadmodum ex multis formulis adhuc exſtantibus, & inter ſeſe quodammodo diſcrepantibus, manifeſtum eſt. Quæ apud IRENAEVM (*r*),

καρδίαν ἑαυτοῖς διακονούμενοι κ. τ. λ. De nocte populus conſurgens antelucano tempore domum precationis petit: inque labore & tribulatione ac lacrimis indeſinentibus facta ad Deum confeſſione, tandem ab oratione ſurgentes ad pſalmodiam traducuntur. Et nunc quidem in duas partes diuiſi alternis ſuccinentes pſallunt, atque ex eo ſimul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant: & cordibus ſuis attentionem & reiectis vanis cogitationibus mentis ſoliditatem ſuppeditant.

[*p*] Bona Rer. liturg. lib. I. c. VII. n. III. Marius Victorinus Afer lib. I. adu. Arium ſententiam citat ex Liturgia Africana, *quæ in Ordine Romano non exſtat: Sicut*, inquit, *& in oblatione dicitur*, *Munda tibi populum circumvitalem, æmulatorem bonorum operum, circa tuam ſubſtantiam venientem*. Fulgentius quoque Ruſpenſis in Fragmentorum editis a Sirmondo c. XIV. in Epiſt. I. ad Cor. quodam teſtimonio Liturgiæ Africanæ vtitur, *quod in Romana non reperitur.*

[*q*] Tertull. de veland. Virg. c. I.

[*r*] Iren. lib. I. c. II. tot. (p. 45. edit. Oxon. MDCCII.) quod quum paullo longius ſit, breuitatis cauſſa verba latina tantum tranſcribimus: Eccleſia per vniverſum orbem vſque ad fines terræ ſeminata & ab Apoſtolis & Diſcipulis eorum accepit eam fidem, quæ eſt in vnum Deum, Patrem omnipotentem, *qui fecit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eo ſunt:* & in vnum Ieſum Chriſtum Filium Dei, incarnatum pro noſtra ſalute: & in Spiritum ſanctum, qui per prophetas prædicauit diſpoſitiones Dei, & aduentum & eam, quæ eſt ex Virgine, generationem, & paſſionem & reſurrectionem a mortuis & in carne in cælos adſcenſionem dilecti Ieſu Chriſti Domini noſtri, & de cælis in gloria Patris aduentum eius, ad recapitulanda vniuerſa & reſuſcitandam omnem

CYPRIANVM

CYPRIANVM (s) & TERTVLLIANVM (t) reperiuntur, non eadem prorsus methodo nec iisdem verborum formulis conscriptæ sunt. Symbolum EVSEBII (u) & ipsius Ecclesiæ *Cæsareensis* ab *Hierosolymitano* differt, in quod CYRILLVS (w) commentatus est; Nec *Cyrillianum* cum eo, quod in Litur-

carnem humani generis, vt Christo Iesu Domino nostro, & Deo & Saluatori & Regi, secundum placitum Patris inuisibilis *omne genu curuet & terrestrium & infernorum & omnis lingua confiteatur ei* & iudicium iustum in omnibus faciat: Spiritalia quidem nequitiæ, & Angelos transgressos atque Apostatas factos, & impios, & iniustos & iniquos, & blasphemos homines in æternum ignem mittat: iustis autem & æquis & præcepta eius seruantibus, & in dilectione eius perseuerantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat & claritatem æternam circumdet

(s) Cypr. Ep. LXX. ad Episcop. Numid. p. 190. (p. 117. edit. Paris.) Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in baptismo, testis est veritatis. Nam cum dicimus: *Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam ecclesiam* &c. Item Epistol. LXXVI. al. LXIX. ad Magnum p. 183. edit. Oxon. (p. 152. edit. Paris.)

(t) Tertullian. ibid. Regula fidei vna omnino est, sola immobilis & irreformabilis, credendi scilicet in vnum Deum omnipotentem, mundi conditorem, & filium eius Iesum Christum, natum ex Virgine Maria, crucifixum sub Pontio Pilato, tertia die resuscitatum a mortuis, receptum in cælis, sedentem nunc ad dexteram Patris, venturum iudicare viuos & mortuos, per carnis etiam resurrectionem.

(u) Euseb. Ep. ad Cæsariens. ap. Socrat. lib. I. c. VIII. (p. 24. edit. Amstelod.) Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς γεγεννημένον δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον. Τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς ἅγιον πνεῦμα, κ. τ. λ. Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium creatorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, Dei verbum, Deum de Deo, lumen de lumine, vitam ex vita, Filium vnigenitum, primogenitum omnis creaturæ, ante omnia sæcula ex Deo Patre genitum, per quem omnia facta sunt: qui propter nostram salutem incarnatus est, & inter homines versatus: qui passus est & resurrexit tertia die: adscendit ad patrem, & iterum venturus est cum gloria, vt viuos iudicet & mortuos. Credimus etiam in vnum Spiritum Sanctum. Horum vnumquemque esse ac subsistere credentes: Patrem vere Patrem, Filium vere Filium, & Spiritum Sanctum vere Spiritum Sanctum &c.

(w) Cyrill Hierosolym. Catech. IV. n. III. IV. seqq. (p. 47. edit. Oxon.)

gia

occaſionem; quas Epiſcoporum fuerit impertire, & non Confeſſorum, quantamcumque alioquin auctoritatem honorifica Chriſti confeſſione tempore perſecutionis obtinuiſſent. Concilium *Illiberritanum* (*i*) alius cuiusdam abuſus eiusdem quidem generis meminit, eumque corrigit; quod videlicet feminæ quædam famæ celebritate in Eccleſia conſpicuæ, nimirum vxores Clericorum, vt ALBASPINAEVS dicit, vel potius Epiſcoporum, iſtius modi epiſtolas ſuo ipſorum nomine tam dare quam accipere ſibi ſumſerint: quas omnes Concilium aboleri iuſſit, vtpote quæ diſciplinam & ſocietatem eccleſiaſticam periculo exponerent & fraudi eſſent poteſtati Epiſcoporum, quibus ſolis eas dare competeret. Omnes enim antiqui Canones hoc priuilegium Epiſcopis plane reſeruant; & hoc ipſum magnam ipſis auctoritatem in Eccleſia conciliabat: Neque enim vllus vel Clericus vel Laicus cum alio quodam cœtu, præter eum, ad quem pertinebat, ſacra cœna ſine iſtis teſtimoniis Epiſcopi vti poterat: vt legere eſt in Concilio cum *Carthaginenſi* (*k*), tum *Agathenſi* (*l*) & aliis compluribus.

§. VI.

De poteſtate Epiſcoporum in diſpenſandis Eccleſiæ reditibus.

Vnum tantum ſupereſt, quod de poteſtate Epiſcoporum eccleſiaſtica notem, quod eſt auctoritas & poteſtas circa reditus Eccleſiæ diſpenſandos. Non eſt animus de reditibus Eccleſiæ heic fuſius dicere, (id quod poſtea in hoc opuſculo com-

(*i*) Concil. Illiberrit. Can. LXXXI. (Tom I. p. 979.) *Ne feminæ ſuo potius, absque maritorum nominibus, laicis ſcribere audeant: quæ fideles ſunt, vel litteras alicuius pacificas ad ſuum ſolum nomen ſcriptas accipiant.*

[*k*] Conc. Carth. I. Can. VII. (Tom. II p. 616.) Clericus vel Laicus non *communicet* in aliena plebe *ſine litteris Epiſcopi ſui.*

[*l*] Conc. Agath. c. LII. (Tom. IV. p. 1392.) Presbytero, aut diacono, vel clerico *ſine antiſtitis ſui epiſtolis ambulanti communionem nullus impendat.*

Concil Epaonenſ. c. VI. (Tom. IV. p. 1577.) vbi eadem verba leguntur.

Conc. Laodic. c. XLI. (Tom. I. p. 1504.) Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν. Quod non oportet eum, qui eſt ſacratus vel clericus, *ſine canonicis litteris* iter ingredi.

Conc. Mileuit. can. XX. (Tom. II. p. 1542.) Placuit, vt quicunque clericus, propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum ire voluerit, *formatam ab epiſcopo accipiat.*

Conc. Antioch. c. VII. (Tom. II Conc. p. 564.) Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων, *Nullus externus ſine pacificis ſuſcipiatur.*

modius

modius fiet) ſed tantum monere, Epiſcoporum fuiſſe prouidere, vt quam vtiliſſime adminiſtrarentur & diſpenſarentur. Concilia *Antiochenum* (*m*) & *Gangrenſe* (*n*) diuerſos Canones huc ſpectantes habent, quod omnes prouentus & dona Eccleſiæ ad voluntatem & arbitrium debeant diſpenſari Epiſcoporum; cui populus & animæ hominum commiſſæ ſint. Sic dicti Canones (*o*) & Conſtitutiones (*p*) Apoſtolicæ de eadem poteſtate loquuntur. Et CYPRIANVS (*q*) notat, quod omnes, qui ab

[*m*] Conc. Antioch. Can. XXIV. (Tom. II p. 572.) Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι δεῖν μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν· ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων. Recte habet, vt ea quæ ſunt eccleſiæ, eccleſiæ ſeruentur cum omni bona conſcientia & fide in omnium præſidem & [illegible] quæ etiam *adminiſtrari conuenit cum iudicio & poteſtate Epiſcopi*, cui eſt omnis populus creditus, & eorum animæ, quæ in eccleſiam conueniunt.

Can. XXV. Ἐπίσκοπον ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε διοικεῖν εἰς [illegible] τοὺς δεομένους μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ. *Epiſcopus habeat rerum eccleſiæ poteſtatem*, vt eas in omnes egentes diſpenſet cum multa cautione & Dei timore.

[*n*] Conc. Gangrenſ. Can. VII. (Tom. II p. 419.) Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω. Si quis vult fructus eccleſiæ oblatos accipere, vel dare extra eccleſiam *præter epiſcopi ſententiam*, vel eius, cui cura eorum tradita eſt, & non cum eius ſententia ea velit agere, ſit anathema.

Can. VIII. Εἴ τις διδοῖ ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων ἀνάθεμα ἔστω. *Si quis dat, vel accipit fructus oblatos præter epiſcopum*, vel eum, qui eſt conſtitutus ad beneficentiæ diſpenſationem; & qui dat & qui accipit, ſit anathema.

[*o*] Can Apoſt. c. XXXI. Πάντων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος. Omnium *rerum eccleſiaſticarum curam habeat Epiſcopus*: easque adminiſtret tamquam Deo inſpiciente.

Can. XXXIV. Προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, Præcipimus, vt *Epiſcopus poteſtatem habeat rerum Eccleſiæ*.

[*p*] Conſtitut. Apoſt. lib. II. c. XXV. totum; vtpote quod agit *de primitiis & decimis; & quomodo debeat Epiſcopus ex eis vel ipſe accipere vel aliis diſtribuere.*

[*q*] Cypr. Ep. XXXVIII. al. XLI. Vt cum Eccleſia matre remanerent & *ſtipendia eius Epiſcopo diſpenſante* perciperent.

Iuſtin. Mart. Apol. II. (p. 98. 99. edit. Pariſ. MDCXXXVI.) Οἱ εὐποροῦντες δὲ καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλε-

O 3 Eccle-

Ecclesia alimentum accipiant, id habeant; *Episcopo dispensante*. Non quidem ille semper suis ipsius manibus dispensabat, sed per administros suos Archidiaconum videlicet & Oeconomum, quem secundum Canones quosdam (r) de Clericis cuiusque Ecclesiæ esse oportebat: at hi ipsi quæstores tantum erant, ipsi subditi, ab eoque isti negotio præfecti, quemadmodum HIERONYMVS (s) adnotat, adeoque ipsi, tamquam supremo Ecclesiæ moderatori, ad rationem reddendam obligati. Vnde POSSIDIVS de *Augustino* memorat, quod, quamuis nullum vnquam vel sigillum vel clauem in ipsius manibus conspexerit, sed non nulli ex ipsius Clericis omnia administrauerint; certum tamen tempus ad examinandas eorum rationes impenderit: vt adeo omnia ab ipso acta dici possent, etiamsi aliorum manibus administrata eidem dispensata. Et hoc primitiuo Apostolorum præscripto & praxi erat consentaneum, quibus cura & custodia rerum a populo donatarum Deoque consecratarum commissa erat: Diaconos sibi cooptabant, qui ipsis essent auxilio, quemadmodum Episcopi deinceps fecerunt; potestatem tamen eos in administrandis Ecclesiæ bonis dirigendi, certamque agendi rationem iis præscribendi, tamquam primarii quæstores Dei & præcipui familiæ eius moderatores, sibi reseruabant.

γόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται, καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὖσι ξένοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται. Qui copiosiores sunt, & volunt pro arbitrio quisque suo quod visum est contribuunt, & quod ita colligitur, *apud Præpositum deponitur*: atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his qui propter morbum aut aliquam aliam caussam egent, quique in vinculis sunt, & peregere aduenientibus hospitibus: &, vt simpliciter dicam, *indigentium is omnium curator est*.

[r] Conc. Chalcedon c. XXVI. (Tom. IV. Conc p. 767.) Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα· ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν, καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας σκορπίζεσθαι πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι. Quoniam in nonnullis Ecclesiis, vt sæpe a nobis auditum est, episcopi absque oeconomo tractant res ecclesiasticas, placuit omnem ecclesiam episcopum habentem, ex proprio Clero, oeconomum habere, vt nec sine testibus fit ecclesiæ administratio, nec ideo res eius dissipentur & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur.

[s] Hieron. Ep. II. ad Nepot. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum curæque præficiat,

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT QVINTVM
DE OFFICIO EPISCOPORVM INTVITV TOTIVS CATHOLICAE ECCLESIAE.

§. I.
Quo sensu quilibet Episcopus totius Ecclesiæ Catholicæ Episcopus esse dicatur.

Vidimus hactenus Episcoporum officium & potestatem in Clericos & Laicos, ad ipsorum particulares Ecclesias spectantes: restat autem maius adhuc officii ac curæ pastoralis ipsorum momentum, nimirum suprema totius Ecclesiæ Catholicæ inspectio: in qua quilibet Episcopus æqualem partem habere credebatur; non quidem quod ad externum & politicum regimen, sed primam & essentialem religionis partem, christianæ videlicet fidei seu doctrinæ conseruationem attinebat. Si quando periculum erat, ne fides vel hæresi subuerteretur, vel vexationibus destrueretur, vnusquisque Episcopus suarum partium esse existimabat, manum admouere & pro quauis alia non minus, quam pro sua ipsius, diœcesi laborare. Diœceses ad bonum ordinem, tempore pacis, conseruandum spectabant: Fides autem res vniuersalis erat, quæ quum oppugnaretur, vniuersus orbis vna tantum diœcesis, & tota ecclesia vnus tantum grex habebatur, & quilibet pastor officii sui rationem credebat postulare, vt summi sui Pastoris oues, in quamcumque etiam orbis partem dispersæ essent, pro facultate sua pasceret. Hoc sensu quilibet Episcopus vniuersalis erat pastor & totius mundi Christiani episcopus; quippe qui communem totius ecclesiæ Christi curam gerebat. Hoc est, quod AVGVSTINVS (t) *Bonifacio*, Episcopo *Romano*, scribit: *Communis est nobis omnibus, qui fungimur Episcopatus officio, (quamuis ipse in eo celsiore fastigio praemineas,) specula pastoralis.* CYPRIANVS, de sui temporis consuetudine loquens (u) *Copiosum*, inquit, *Corpus est Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine atque vnitatis vinculo copu-*

[t] Aug. contr. Epist. Pelag. in Præfat. ad Bonifac.
[u] Cypr. Ep. LXVIII, al. LXVII, ad Stephan. p. 178.

latum

latum, vt, si quis ex collegio nostro hæresin facere & gregem Christi lacerare & vastare tentauerit, subueniant cæteri. - - Nam etsi pastores multi sumus, vnum tamen gregem pascimus, & oues vniuersas, quas Christus sanguine suo & passione quæsiuit, colligere & fouere debemus. Hoc sensu GREGORIVS NAZIANZENVS (w) de CYPRIANO dicit, *quod Episcopus vniuersalis fuerit; quod non Carthaginensi tantum ecclesiæ, nec Africæ, verum occiduis omnibus regionibus, ac prope etiam orientali omni atque australi & septemtrionali oræ præfectus fuerit.* Idem de ATHANASIO dicit; (x) quod *cum Alexandrino populo præfectus fuerit, idem sit, ac si vniuerso terrarum orbi præfectus fuerit* Quod ipsum cum BASILII congruit obseruatione (y), quam de ipso habet; quod nimirum omnium ecclesiarum curam gesserit, non minus quam eius, quæ ipsi speciatim credita fuerit. CHRYSOSTOMVS (z) simili ratione *Timotheum* vniuersi orbis Episcopum nuncupat. Et auctor ille, qui sub nomine CLEMENTIS ROMANI (zz) scripsit, vsitata hac appellatione vtens, *Iacobum*, Episcopum *Hierosolymitanum*, non minus omnium ecclesiarum, quam *Hierosolymitanæ*, rectorem vocat. CHRYSOSTOMVS (a) dicit, *Paulum* totum mundum curæ

[w] Gregor. Nazianz Orat. XVIII. in laud. Cypr. p. 281. Οὐ γὰρ τῆς Καρχηδονίων προκαθίζεται μόνον ἐκκλησίας, ὐδὲ τῆς ἐξ ἐκείνυ καὶ δι' ἐκεῖνον περιβοήτυ μέχρι τῆς Αφρικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς ἑσπερίυ, σχεδὸν δὲ καὶ τῆς ἑώας αὐτῆς, νοτίυτε καὶ βορείυ λήξεως.

[x] Id. Orat XXI. p. 377. Τῆς οἰκυμένης πάσης ἐπιστασίαν πιστεύεται.

[y] Basil Ep LII. ad Athanas. (Tom. III. edit Paris. MDCXXXVI. p. 79.) Ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοσαύτη, ὅση καὶ τῆς ἰδίως παρὰ τῦ κοινῦ δεσπότυ ἡμῶν ἐμπιστευθείσης ἐπίκειται. Tantam geris omnium ecclesiarum curam, quantam eius, quæ tibi peculiariter a Domino nostro concredita est.

[z] Chysostom. Hom. VI. adu. Iud. Tom. I. p. 542. (Tom. I. edit. Francof. p. 480.) Μνήσθητι τῦ μακαρίυ Τιμοθέυ - εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καὶ ἅγιος καὶ τὴν τῆς οἰκυμένης προστασίαν ἐγκεχειρισμένος κ. τ. λ. Recordare beati Timothei -- Quod si ille iustus, ille sanctus, ille *qui orbis præfecturam suscepit* &c.

[zz] Pseudo-Clem. Ep. ad Iacob. ap. Coteler. Patr. Apost. (Tom. I. p. 542.) Clemens Iacobo, Fratri Domini & Episcopo Episcoporum, *regenti* Hebræorum sanctam Ecclesiam in Hierosolymis; *sed & omnes Ecclesias, quæ vbique Dei prouidentia fundatæ sunt.*

[a] Chrysost. Hom. XVII. in illud, Salutate Priscillam Tom. V. p. 241. (p. 217. edit. Francof.) Πρῶτόν ἐστι ἐκπλαγῆναι τῦ Παύλυ τὴν ἀρετὴν, ὅτι τὴν οἰκυμένην ἅπασαν ἐγκεχειρισμένος, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὰς ὑφ' ἡλίῳ πόλεις ἁπάσας, καὶ βαρβάρυς καὶ ἕλληνας, καὶ δήμυς τοσύτυς ἐν ἑαυτῷ περιφέρων, ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς

sub

suæ commissum habuisse, & vnamquamque sub sole ciuitatem; fuisse ipsum vniuersi orbis doctorem (*b*), omnes ecclesias inspectasse (*c*): Quod ipsum passim in scriptis suis repetit. Neque vero hæc prærogatiua Apostolis adeo propria fuit, quin quilibet Episcopus huius characteris ius quodammodo habuerit.

§. II.

Quo sensu vniuersus orbis vna tantum diœcesis, & vnus tantum episcopatus in ecclesia esse, dicatur.

Hinc originem habet peruulgata ista apud CYPRIANVM notio de vno tantum in Ecclesia episcopatu; in quo quilibet Episcopus ita partem, quemadmodum æqualem vniuersi curam, habeat. *Episcopatus*, inquit, *vnus est, cuius a singulis in solidum pars tenetur* (*d*). Non dicit, monarchiam in vniuscuiusque Episcopi manibus, sed potestatem toto Episcoporum (*e*) collegio diffusam esse, quorum quisque vniuersam Dei ecclesiam pascere & hæresin ex vna quaque eius parte expellere suo iure possit. Hoc sensu potestas Episcopi *Eugubiensis* tam late se extendebat, quam Episcopi *Romani*; Episcopus *Rhegiensis* æque totius Ec-

---

γυναικὸς τοσαύτην ἐποιεῖτο φροντίδα. Primum est, vt Pauli virtutem admiremur, quod cum *illi totius orbis terrarum esset cura commissa, & terram, mare, cunctasque ciuitates, quæ sub cælo sunt, & barbaros & græcos & tot populos secum circumferret*, adeo de viro vno deque vna muliere sollicitus esset.

(*b*) Chrysost. Hom. VI. in Terræ motum & Lazar. Tom. V. p. 107. (edit. Francof. p. 100.) Παῦλος ὁ ἀπόστολος - - ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, Paulus Apostolus - - *doctor orbis terrarum*.

[*c*] Id. Hom. XVII. in Priscillam Tom V. p. 248. (Edit. Francof. p. 224.) Τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος ὢν τοὺς τὴν γῆν οἰκοῦντας ἁπάντας ἐπιτραπεὶς καὶ τὰς ὑφ' ἡλίῳ κειμένας ἐκκλησίας ἁπάσας καὶ δήμους καὶ ἔθνη καὶ πόλεις μετὰ πολλῆς θεραπεύων ἐπιμελείας. Qui doctor erat orbis terrarum, cui omnium, qui terram incolunt, fuerat cura commissa, *qui cunctas sub sole positas ecclesias*, & populos & nationes & vrbes summa sollicitudine curabat &c.

[*d*] Cyprian. de Vnitat. Eccles. p. 108.

[*e*] Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian p. 112. (p. 73. edit. Paris.) - *Episcopatus vnus, Episcoporum multorum concordi vniuersitate diffusus* &c. In hac ipsa Epistola sæpius *collegii sacerdotalis* meminit e. g. statim ab initio: Accepi primas litteras tuas, frater carissime, concordiam *collegii sacerdotalis* firmiter obtinentes &c.

It. Epist. LXVIII. Ecclesiæ vniuersæ per totum mundum nobiscum vnitatis vinculo copulatæ. — Ecclesia catholica est, vna est, scissa non est, neque diuisa, sed vtique connexa & *cohærentium sibi inuicem sacerdotum* glutine copulata.

clesiæ Episcopus erat, quam *Constantinopolitanus*; Et Episcopus *Tanidis* æqualis erat *Alexandrino*: Nam secundum HIERONYMI stilum omnes *eiusdem meriti* & *eiusdem sacerdotii* erant. In rebus ad fidem haud attinentibus cum aliorum dioecesibus nihil erat ipsis commercii, sed suæ solius dioeceseos negotiis intentum quemque esse oportebat: Cum autem de fide aut salute ecclesiæ ageretur, & manifesto peteretur religio; tunc ex hac regula, quod vnus tantum esset Episcopatus, quemuis alium non minus, quam suum ipsorum episcopatum ad dioecesin suam pertinere credebant; neque vlla humana lex aut canon ipsorum manus poterat constringere, quo minus eiusmodi officii sui episcopalis actus vbiuis exercerent, quos ad conseruandam religionem necessarios esse ducebant.

§. III.

Exempla quorundam actuum Episcoporum priuatorum, tamquam Episcoporum totius Ecclesiæ Catholicæ.

Vt autem tanto melius de praxi Ecclesiæ hac in re nobis innotescat, duobus tribusue exemplis particularibus id ipsum illustrabimus. Lex erat in Ecclesia primitiua, vt nullus Episcopus in alius cuiusdam Episcopi dioecesi sine eius venia ordinationis ritum perageret. Et quamuis potestas episcopalis hac ratione intra cuiusque dioecesin coarctaretur, ordinis tamen caussa vniuersaliter obseruabatur. In quibusdam autem casibus, vrgente necessitate, aliter fieri poterat. Si exempli caussa cuiusdam dioeceseos Episcopus in hæresin prolapsus, Orthodoxis vexatis atque eiectis, neminem nisi hæreticum sacro ministerio initiare vellet: in tali casu quilibet Episcopus Catholicus, vtpote vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, in istiusmodi dioecesi homines Orthodoxos ordinandi valebat auctoritate, etiamsi communi regulæ id ipsum repugnaret; nam hoc manifesto ad conseruandam fidem spectabat, quæ suprema omnium lex exsistit; adeoque prior ista lex potiori huic obligationi debebat cedere. Itaque vbi periculum erat, ne Ecclesia ab *Arianismo* obrueretur, magnus ille *Athanasius*, ex exilio suo redux factus,

[*f*] Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. (Tom II. edit. Franc. p. 221. a.) Vbicunque fuerit Episcopus, siue *Romæ*, siue *Eugubii*, siue *Constantinopoli*, siue *Rhegii*, siue *Alexandriæ*, siue *Tanis*, *eiusdem meriti*, *eiusdem* est & *sacerdotii*.

in

in diuerſis ciuitatibus (*g*), quas peragrabat, etiamſi ad ipſius diœceſin non pertinerent, hos illos ordinare non dubitauit. Et celebris ille *Euſebius Samoſatenſis* tempore perſecutionis *Arianæ* ſub *Valente* idem fecit. THEODORETO (*h*) teſte, omnem *Syriam*, *Phœniciam* & *Palæſtinam* militari habitu indutus peragrauit, Presbyteros ordinans & Diaconos, aliosque ſufficiens ordines Eccleſiaſticos, & quæcumque perturbata & confuſa in eccleſiis erant, in bonum ordinem redigens. Ita etiam in *Syria* & *Cilicia* aliisque locis, quorum nomina THEODORETVS (*i*) recenſet, Epiſcopos ordinauit. Iam vero hæc omnia communibus regulis erant contraria, Eccleſiæ autem ſalus ea poſtulabat; & hæc ipſa in eiusmodi caſu poteſtatem ſuam exercendi & tamquam totius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopos ſeſe gerendi auctoritatem ipſis dabat. EPIPHANIVS ſimili in caſu *Paulinianum*, fratrem *Hieronymi*, primum quidem Diaconum, deinde Presbyterum in monaſterio quodam extra ipſius diœceſin in *Palæſtina* ſito, conſtituens, eadem poteſtate vſus eſt; contra quod quum quidam ex eius aduerſariis obiecisſent, quod minus Canonice id factum eſſet; fortiter ſeſe ex hoc fundamento defendit (*k*),

[*g*] Socrat lib. II. c. XXIV. Ἀθανάσιος διὰ Πηλουσίου ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύετο - - - ἔν τισι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονίας ἐποίει. Athanaſius per Peluſium iter faciens Alexandriam, - - *in quibusdam eccleſiis ordinationes fecit.*

[*h*] Theod. lib IV. c. XII. ὡς πολλὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐρήμους εἶναι ποιμένων μαθὼν στρατιωτικὸν ἀμπεχόμενος σχῆμα, καὶ τιάρᾳ καλύπτων τὴν κεφαλὴν, τὴν Συρίαν, περιῄει καὶ τὴν Παλαιστίνην· πρεσβυτέρους δὲ χειροτονῶν καὶ διακόνους, καὶ τἄλλα τῆς ἐκκλησίας τάγματα ἀνεπλήρου· εἰ δέ ποτε καὶ ἐπισκόποις ὁμογνώμοσιν ἐπέτυχε, καὶ προέδρους ταῖς δεομέναις ἐκκλησίαις προὐβάλλετο. Qui cum multas Eccleſias paſtoribus carere didiciſſet, militari habitu indutus, & tiara capiti impoſita, Syriam, Phœniciam, & Palæſtinam peragrauit, *presbyteros ordinans & diaconos*, aliosque ſufficiens ordines Eccleſiaſticos. Quod ſi quando doctrina conſentientes Epiſcopos inueniſſet, etiam *pontifices carentibus eccleſiis præficiebat*,

(*i*) Theodoret lib. V. c. IV. Ὁ μέγας Εὐσέβιος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐπανελθὼν, Ἀκάκιον μὲν, οὗ πολὺ τὸ κλέος, ἐν Βεροίᾳ κεχειροτόνηκεν· ἐν Ἱεραπόλει δὲ Θεόδοτον - Εὐσέβιον δὲ Χαλκίδος, Κύρου δὲ τῆς ἡμετέρας Ἰσίδωρον. - - - φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ Εὐλόγιον - - τῆς Ἐδέσσης κεχειροτονηκέναι ποιμένα - - ὁ δὲ θεῖος Εὐσέβιος ἔσχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολίχῃ κεχειροτόνηκε. Magnus Euſebius ab exilio reuerſus Acacium, cuius celebris eſt fama, Berœæ ordinauit Epiſcopum, Hierapoli vero Theodotum - - Chalcidis porro Euſebium, & Cyri noſtræ Iſidorum, - - Sed & Eulogium - - ab eodem ferunt Edeſſæ paſtorem fuiſſe ordinatum. - - Poſtremum omnium Marim diuinus Euſebius Dolichiæ creauit Epiſcopum,

[*k*] Epiph. ad Ioan. Hieroſolymit. (Tom. II. opp. p. 312. b.)

P 2 quod

quod in casu vrgentis necessitatis, qualis iste fuerit, in quo Dei caussa tuenda sit, vnusquisque Episcopus in qualibet totius Ecclesiæ parte officio suo defungi posset. *Nam etsi*, inquit, *singuli ecclesiarum Episcopi habent sub se ecclesias, quibus curam videntur impendere, & nemo super alienam mensuram extenditur; tamen præponitur omnibus caritas Christi, in qua nulla simulatio est: nec considerandum, quid factum sit, sed quo tempore & quo modo, & in quibus & quare factum sit.* Ita potestatis suæ episcopalis exercitium in aliena diœcesi defendit EPIPHANIVS. Ex his omnibus igitur apparet, quod quilibet Episcopus æque vniuersalis fuerit episcopus, & vniuersæ Ecclesiæ curam æque gesserit ac ipse Episcopus *Romanus*; quum nullus officii Episcopalis actus sit, quem non vbique, necessitate vrgente, sine vlla dispensatione non minus, quam is ipse, peragere potuisset. Quidquid præ reliquis proprium habebat & peculiare, solum ius Metropolitani siue Patriarchæ erat, & hoc ipsum quidem certo territorio per canones ecclesiasticos circumscriptum; qua de re deinceps suo loco fusius agetur.

LIBRI SECVNDI

CAPVT SEXTVM

DE EPISCOPORVM OMNI SVBIECTIONE SOLVTA RATIONE, VVLGO INDEPENDENTIA, SPECIATIM TEMPORE CYPRIANI ET IN ECCLESIIS AFRICANIS.

§. I.

Quid per Episcoporum omni subiectione solutam rationem, seu, ut vulgo dicitur, Indepedentiam *aliorum ab alus; nec non per absolutam potestatem in sua ipsorum Ecclesia intelligatur.*

ADhuc aliud quidpiam, proprium Episcoporum officium considerantibus nobis, occurrit, cuius nos mentionem facere oportet, quod est absoluta cuiusque Episcopi in ecclesia sua potestas, cuius intuitu ab alio nullo dependebat. Vt recte intelligamus, quo vsque hæc potestas sese extenderit, distinguendum est inter religionis partes *substantiales* & *rituales*. Circa

ca hasce posteriores præcipue Episcoporum potestas absoluta erat in propria ipsorum ecclesia; liberum ipsis erat eligere quoscunque de hisce indifferentibus ritibus, vbi ecclesiæ suæ vtilissimos esse iudicabant, nulli alii ad reddendam huius rei rationem obnoxii. In rebus quidem fidei, cum veram doctrinam hæresi corrumperent, aut ritus introducerent religioni noxios, omnium Episcoporum censuræ suberant; & ex vniuerso Episcoporum collegio quisque sigillatim (quomodo in antecedenti capite audiuimus) ipsis sese opponendi auctoritate valebat: Eiusmodi autem indifferentes ritus, qui in ecclesia adhiberi salvis canonibus poterant, cuilibet Episcopo integrum erat sibi suæque ecclesiæ eligere, quos pro sua sapientia & circumspectione vtiles & necessarios esse statuebat.

§. II.

Omnes Episcopi libertatem habebant peculiares sibi Liturgias formandi.

Ita exempli caussa, quamuis per vniuersam Ecclesiam vna cultus diuini forma esset, quod ad ipsam cultus Christiani substantiam attinet, quilibet tamen Episcopus *liturgiam* sibi formandi libertatem habebat, quacumque methodo & quibuscumque verbis id ei optimum videbatur, dummodo analogiæ fidei & sanæ doctrinæ adhærerent. Ita GREGORIVS NAZIANZENVS de BASILIO obseruat, quod inter bona officia ecclesiæ *Cæsareensi* ab ipso, Presbytero adhuc, præstita referri debeant precationum formulæ, quæ ab eo compositæ (*m*) & in Ecclesia, consentiente & mandante EVSEBIO Episcopo, vsurpatæ sint. Et quibusdam (*n*) non videtur improbabile, quod sint prima delineatio eius *liturgiæ*, quæ in hunc vsque diem ab ipsius nomine appellatur. Ecclesia *Neo-Cæsareensis* in *Ponto*, vbi BASILIVS natus erat, peculiarem habebat Liturgiam, qua de BASILIVS (*o*)

[*m*] Naz. Orat. XX. in laud. Basil. p. 340. εὐχῶν διατάξεις, καὶ εὐκοσμίας τοῦ βήματος.

[*n*] Billius Not. in Loc. Caue Histor. Litter. Vol. I. p. 194.

[*o*] Basil. Ep. LXIII. ad Neocæsar. p. 96. Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν πόνῳ, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν συνοχῇ δακρύων ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ, τελευτῶντες ἀναστάντες τῶν προσευχῶν, εἰς τὴν ψαλμῳδίαν καθίστανται. καὶ νῦν μὲν διχῆ διανεμηθέντες ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις, ὁμοῦ μὲν τὴν μελέτην τῶν λογίων ἐντεῦθεν κρατύνοντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἀμετεώριστον τῶν

 καρ-

in quadam Epistola loquitur, CHRYSOSTOMI Liturgia, quam pro Ecclesia *Constantinopolitana* composuerat, ab hac ipsa discrepabat. Formula *Ambrosiana* a *Romana*, & hæc rursus ab aliis erat diuersa. Ecclesiæ *Africanæ* peculiarem pro semet ipsis Liturgiam habebant, diuersam a *Romana*, quemadmodum ex quibusdam locis, quæ a VICTORINO AFRO & FVLGENTIO ex *Africanis* Liturgiis citantur, & fatente BONA Cardinali (*p*) in *Romana* non reperiuntur, liquet.

§. III.

Nec non eamdem Fidei Confessionem diuersimode exprimendi.

Idem obseruari potest de *Confessione* seu *Symbolo Fidei* in diuersis Ecclesiis. *Regula Fidei vna omnino erat*, vt TERTVLLIANVS (*q*) loquitur, *sola immobilis & irreformabilis per vniuersam Ecclesiam.* Erant tamen diuersi modi eam exprimendi, quemadmodum ex multis formulis adhuc exstantibus, & inter sese quodammodo discrepantibus, manifestum est. Quæ apud IRENAEVM (*r*),

καρδιῶν ἑαυτοῖς διακονούμενοι κ. τ. λ. De nocte populus consurgens antelucano tempore domum precationis petit: inque labore & tribulatione ac lacrimis indesinentibus facta ad Deum confessione, tandem ab oratione surgentes ad psalmodiam traducuntur. Et nunc quidem in duas partes diuisi alternis succinentes psallunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant: & cordibus suis attentionem & reiectis vanis cogitationibus mentis soliditatem suppeditant.

[*p*] Bona Rer. liturg. lib. I. c. VII. n. III. Marius Victorinus Afer lib. I. adu. Arium sententiam citat ex Liturgia Africana, *quæ in Ordine Romano non exstat: Sicut*, inquit, *& in oblatione dicitur, Munda tibi populum circumvitalem, æmulatorem bonorum operum, circa tuam substantiam venientem*. Fulgentius quoque Ruspensis in Fragmentorum editis a Sirmondo c. XIV. in Epist. I. ad Cor. quodam testimonio Liturgiæ Africanæ vtitur, *quod in Romana non reperitur.*

[*q*] Tertull. de veland. Virg. c. I.

[*r*] Iren. lib. I. c. II. tot. (p. 45. edit. Oxon. MDCCII.) quod quum paullo longius sit, breuitatis caussa verba latina tantum transcribimus: Ecclesia per vniuersum orbem vsque ad fines terræ seminata & ab Apostolis & Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in vnum Deum, Patrem omnipotentem, *qui fecit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eo sunt:* & in vnum Iesum Christum Filium Dei, incarnatum pro nostra salute: & in Spiritum sanctum, qui per prophetas prædicauit dispositiones Dei, & aduentum & eam, quæ est ex Virgine, generationem, & passionem & resurrectionem a mortuis & in carne in cælos adscensionem dilecti Iesu Christi Domini nostri, & de cælis in gloria Patris aduentum eius, ad recapitulanda vniuersa & resuscitandam omnem

CYPRIANVM

CYPRIANVM (*s*) & TERTVLLIANVM (*t*) reperiuntur, non eadem prorsus methodo nec iisdem verborum formulis conscriptæ sunt. Symbolum EVSEBII (*u*) & ipsius Ecclesiæ *Cæsareensis* ab *Hierosolymitano* differt, in quod CYRILLVS (*w*) commentatus est; Nec *Cyrillianum* cum eo, quod in Litur-

carnem humani generis, vt Christo Iesu Domino nostro, & Deo & Saluatori & Regi, secundum placitum Patris inuisibilis *omne genu curuet & terrestrium & infernorum & omnis lingua confiteatur ei* & iudicium iustum in omnibus faciat: Spiritalia quidem nequitiæ, & Angelos transgressos atque Apostatas factos, & impios, & iniustos & iniquos, & blasphemos homines in æternum ignem mittat: iustis autem & æquis & præcepta eius seruantibus, & in dilectione eius perseuerantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat & claritatem æternam circumdet

(*s*) Cypr. Ep. LXX. ad Episcop. Numid. p. 190. (p. 117. edit. Paris.) Sed & ipsa interrogatio, quæ fit in baptismo, testis est veritatis. Nam cum dicimus: *Credis in vitam æternam, & remissionem peccatorum per sanctam ecclesiam* &c. Item Epistol. LXXVI. al. LXIX. ad Magnum p. 183. edit. Oxon. (p. 152. edit. Paris.)

(*t*) Tertullian. ibid. Regula fidei vna omnino est, sola immobilis & irreformabilis, credendi scilicet in vnum Deum omnipotentem, mundi conditorem, & filium eius Iesum Christum, natum ex Virgine Maria, crucifixum sub Pontio Pilato, tertia die resuscitatum a mortuis, receptum in cælis, sedentem nunc ad dexteram Patris, venturum iudicare viuos & mortuos, per carnis etiam resurrectionem.

(*u*) Euseb. Ep. ad Cæsariens. ap. Socrat. lib. I. c. VIII. (p. 24. edit. Amstelod.) Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, παντοκράτορα, τὸν τῶν ἁπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ πατρὸς γεγεννημένον δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα, καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἥξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς· πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον. Τούτων ἕκαστον εἶναι καὶ ὑπάρχειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς ἅγιον πνεῦμα, κ. τ. λ. Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium omnium & inuisibilium creatorem: & in vnum Dominum Iesum Christum, Dei verbum, Deum de Deo, lumen de lumine, vitam ex vita, Filium vnigenitum, primogenitum omnis creaturæ, ante omnia sæcula ex Deo Patre genitum, per quem omnia facta sunt: qui propter nostram salutem incarnatus est, & inter homines versatus: qui passus est & resurrexit tertia die: adscendit ad patrem, & iterum venturus est cum gloria, vt viuos iudicet & mortuos. Credimus etiam in vnum Spiritum Sanctum. Horum vnumquemque esse ac subsistere credentes: Patrem vere Patrem, Filium vere Filium, & Spiritum Sanctum vere Spiritum Sanctum &c.

(*w*) Cyrill Hierosolym. Catech. IV, n. III. IV. seqq. (p. 47. edit. Oxon.)

gia

gia *Iacobi* (x) exſtat, congruit. Et vt plura, quæ heic memorari poſſent, prætermittamus, Symbolum *Aquileiæ* ab RVFFINO (y) recitatum a Symbolo *Romano* differt, quod illud ipſum eſt, quod communiter *Symbolum Apoſtolicum* dicimus. Horum diſcriminum omnium ratio non poteſt eſſe alia niſi hæc, quod omnes Epiſcopi poteſtatem habuerint formandi fidei Symbola pro ſua quisque eccleſia, eaque iis verbis exprimendi, quæ ipſorum eccleſiarum ſtatui maxime conuenirent, & quibus hæreſes, quæ ipſis potiſſimum eſſent extimeſcendæ, reprimere valerent: Quemadmodum RVFFINVS obſeruat, vocabula *Inuiſibilis* & *Impasſibilis* primo Symboli Articulo fuiſſe addita, vt *Patripaſſianis* & *Sabellianis* hæreticis, qui Patrem æque ac Filium in carne apparuiſſe & paſſum eſſe ſtatuebant, occurreretur. Notum etiam eſt, quod aliarum eccleſiarum Epiſcopi eadem libertate, occaſione ita ferente, vſi ſint.

§. IV.

Specialia ieiunia in eccleſiis ſuis indicendi.

Obſeruationem illam multis aliis eiusdem generis exemplis confirmare poſſem; ſed vnum tantum adferam, quod eſt poteſtas, qua Epiſcopus quisque certos ſacri ieiunii dies in eccleſia ſua indicere valebat. Hoc ex AVGVSTINI epiſtola reſponſoria ad *Caſulanum* circa ieiunium Sabbathi diſcimus. *Caſulanus* hac in re maxime dubius erat & anxius, quod quasdam eccleſias in *Africa* eum diem ieiunio, alias vero feſtiuitate transmittere obſeruabat; quid quod interdum in vna eademque eccleſia homines vitæ ratione inter ſe diſcreparent, aliis quidem eo die prandentibus, aliis vero ieiunantibus. Iſtum ſcrupulum *Caſulano* exemturus AVGVSTINVS (z) ita reſpondet: *Mos eorum mihi ſequendus videtur, quibus eorum populorum congregatio regenda commiſſa eſt: Quapropter ſi conſilio meo acquieſcis: Epiſcopo tuo in hac re noli reſiſtere, & quod facit ipſe, ſine vllo ſcrupulo*

(x) Liturg. Iacobi Bibl. Patr. Gr. Lat. Tom. II. p. 7. (Tom. VI. p. 6. Biblioth. S. S. Patr. edit. Margarin. de la Bign: Pariſ. M D LXXXIX.) Credo in vnum Deum Patrem, omnipotentem factorem cæli & terræ, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, Filium Dei &c.

(y) Ruffin. in Symbol. Credo in Deum Patrem Omnipotentem, Inuiſibilem & Impaſſibilem.

(z) Aug. Ep. LXXXVI. ad Caſulan.

vel

vel disceptatione sectare. Quod clarissime indicat, fuisse tum in cuiusuis Episcopi situm potestate, ieiunium istud in ecclesia sua iniungere vel non iniungere, prout ipsi visum fuerit.

§. V.

Episcoporum Independentia in Ecclesiis Africanis *omnium maxime conspicua.*

Nusquam vero hæc Episcoporum priuilegia, & absoluta, nec a quopiam dependens potestas in istiusmodi rebus omnibus plenius ipsis reseruata fuere, quam in ecclesiis *Africanis* ab ætate CYPRIANI, qui huius liberrimæ potestatis frequenter meminit; quæ heic non ad nudos tantum ritus & cærimonias, sed ad diuersa nec leuia disciplinæ ecclesiasticæ momenta sese extendebat; cuiusmodi quid erat *casus rebaptizandi hæreticos, admittendi denuo in communionem Ecclesiæ adulteros*, & quæstio de *valore baptismi Clinicorum.* In his rebus CYPRIANI opinio ac praxis ab ipsius in Episcopatu Collegarum opinione ac praxi erat diuersa: neque vero potestatem sibi arrogabat reprehendendi eos, qui aliter ac ipse agebant, nec ideo ab eorum se communione separabat, sed vnumquemque officii sui rationem iudici omnium Deo reddere patiebatur. Quod ad iterationem baptismi eorum attinet, qui ab hæreticis iam baptizati fuerant, eam quidem omnino probabat, vti omnibus cognitum est & perspectum: neque vero pro hac ipsa ita decertabat, vt vllam potestatem iudicialem in remouendis seu excommunicandis iis exerceret, qui secus sentirent & agerent; sed suam omnibus Episcopis libertatem se relinquere declarabat, vt pro suo quisque ageret iudicio, facti sui soli Deo rationem redditurus. Hanc in rem mentem suam in epistola ad *Stephanum* (a) Pontificem & *Iubaianum* (b) ipse declarat, adhuc autem multo plenius in Oratione, quam conscripsit, quum ma-

(a) Cypr. Ep. LXXII. ad Stephan. p. 197. (p. 122. edit. Paris.) Qua in re nec nos vim cuique facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum vnusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus.

(b) Id. Ep. LXXIII. ad Iubaian. p. 210. (p. 128. lin. vlt. & p. 129. edit. Paris.) Hæc tibi breuiter pro nostra mediocritate rescripsimus, frater carissime, nemini præscribentes aut præiudicantes, quo minus vnusquisque Episcoporum quod putat faciat, habens arbitrii sui liberam potestatem.

gnum illud Concilium *Carthaginense* aperiretur, quod ad huius quaestionis considerationem conuenerat. *Superest* (bb), inquiebat, *vt de hac ipsa re singuli, quid sentiamus, proferamus; neminem iudicantes, aut a iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum Episcoporum se constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit; quando habeat omnis Episcopus, pro licentia libertatis & potestatis suae, arbitrium proprium; tamque iudicari ab alio non possit, quam nec ipse potest iudicare. Sed exspectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & praeponendi nos in Ecclesiae suae gubernatione, & de actu nostro iudicandi.* Hoc modo CYPRIANVS plene & aperte coram Concilio sententiam suam dicit pro absoluta cuiusuis Episcopi potestate, tacite respiciens ad Episcopum *Romanum*, ius sibi vendicantem ex Ecclesiae societate eiiciendi eos, qui diuersum ab ipso sentirent & agerent, quem ausum, tamquam tyrannicum agendi modum, CYPRIANVS damnat.

Quod ad secundum momentum de admittendis iterum ad communionem Ecclesiae adulteris attinet, CYPRIANVS dicit, antecessores suos in *Africa* de hac quaestione diuersum statuisse, neque tamen mutuam ideo communionem deseruisse. *Apud antecessores nostros*, inquit, (c) *quidam de Episcopis isthinc in prouincia nostra dandam pacem moechis non putauerunt, & in totum poenitentiae locum contra adulteria clauserunt, non tamen a Coëpiscoporum suorum collegio recesserunt, aut Catholicae Ecclesiae vnitatem vel duritie, vel censurae suae obstinatione ruperunt, vt, quia apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat, de ecclesia separaretur, manente concordiae vinculo, & perseuerante Catholicae Ecclesiae indiuiduo sacramento, actum suum disponit & dirigit vnusquisque Episcopus, rationem propositi sui Domino redditurus.* Noui equidem, viros quosdam eruditos (d) per hanc Episcoporum *Africanorum* libertatem nihil intelligere aliud, quam quod suum ipsorum iudicium sequi potuerint, vsque dum Ecclesia hanc controuersiam decreto quodam publico composuisset: sed ve-

(bb) Conc. Carth. ap. Cypr. p. 229.
(c) Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Anton. p. 110. (p. 71. fin. seq. edit. Par. MDCLXVI.)
(d) Bell. Not. in loc. citat.

ro fa-

ro facere non possum, fateor, quin CYPRIANVM amplius quid intelligere existimem, quod hanc ipsam libertatem post ipsa etiam pleni Concilii decreta, defendit; quemadmodum ex Oratione eius ad Concilium *Carthaginense* percepimus.

Circa tertiam quæstionem de *valore baptismi Clinicorum*, an videlicet illi, qui ægrotantes aqua tantum in lectis suis conspersi, non autem penitus immersi aut abluti in baptismo fuerant, pro perfectis Christianis haberi debeant; CYPRIANVS ex sua quidem parte id adfirmabat; attamen si quis de Episcopis secus persuasus esset, baptismum istum non esse legitimum, & ex hoc fundamento eiusmodi homines de nouo aquæ immergeret, nemini se præscribere, sed vnicuique libertatem faciendi, quod sentiat, relinquere (*e*) profitebatur. Hæc erat antiqua illa libertas æui CYPRIANI, de qua heic paullo fusius diximus, quod inde possumus perspicere, quid tum fuerit incontrouersa vniuscuiusque Episcopi in Ecclesia *Africana* potestas & priuilegium, quod plerumque in hisce posterioribus sæculis non ita cognitum & exploratum est.

LIBRI SECVNDI
CAPVT SEPTIMVM
DE EPISCOPORVM POTESTATE IN AVDIENDIS ET DECIDENDIS CAVSSIS SAECVLARIBVS.

§. I.
Episcopi in primitiua Ecclesia plerumque arbitri electi ab iis, qui inter se diffidebant.

HActenus eiusmodi functionis Episcopalis officia perstrinximus, quæ secundum diuinas leges & ecclesiasticos Canones ad omnes Episcopos pertinent: At præterea aliud quoddam occurrit, per leges Status iis imponi solitum; quod est

(*e*) Cyprian. Ep. LXXVI al. LXIX. ad M gnum p 186. (p. 153. edit Paris.) Qua in re nemini verecundia & modestia nostra præiudicat, quo minus vnusquisque quod putat, sentiat, & quod senserit faciat. it p. 188. (p 155. ed. Paris.) Nemini præscribentes, quo minus statuat, quod putat vnusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus.

caussarum sæcularium recognitio & decisio, quam populus continuo ab ipsis petere consueuit. Tam singulare eximiumque Episcoporum nomen erat & existimatio, tam incredibilis omnium hominum fiducia, quam in ipsorum integritate & iustitia collocabant, vt plerumque eos appellarent, tamquam optimos dissidentium arbitros & iudices, in obortis dissidiis minime omnium proprio commodo seruientes. SIDONIVS APOLLINARIS (*f*) sæpius hac de consuetudine loquitur: & SYNESIVS (*g*) id ipsum officii ac functionis suæ Episcopalis partem esse dicit. AMBROSIVS de se (*h*) testatur, quod eiusmodi occasionibus ad eius arbitrium prouocari consueuerit; & AVGVSTINVS (*i*) de eo narrat, sæpius cateruis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus seruierit, adeo circumdatum fuisse, vt parum temporis aliis rebus impendere potuerit. Talis ipsius etiam

(*f*) Sidon. Apollin. lib. III. ep. XII. Cæterum nostro quod sacerdoti nihil reseruaui; meæ caussæ suæque personæ præscius in commune consului, ne vel hæc iusto clementius vindicaretur, vel illa iusto seuerius vindicaret. Cui cum tamen totum ordinem rei vt satisfaciens ex itinere mandassem; vir sanctus & iustus iracundiæ meæ dedit gloriam, cum nihil amplius ego venia postularem, pronuntians more maiorum reos tantæ temeritatis iure cæsos videri. &c.
Id. Lib. VI. ep. II. *Iurgium* semisopitum *vestris* modo *finibus infertur*. Pacificate certantes, & pontificalis auctoritate censuræ, suspectis sibi partibus indicite gratiam, dicite veritatem. Ibid. Ep. IV. *Auctoritas personæ*, opportunitas præsentiæ *tuæ*, inter coram positos *facile valebit*, si dignabitur, seriem totius indagare violentiæ. - - Sed quia *iudicii vestri medicinam expetunt*, ciuilitatemque, qui negotium criminale parturiunt, vestrarum, si bene metior, partium & morum est, aliqua *indemni compositione* istorum dolori, illorum periculo *subuenire*; & quodam *salubris sententiæ temperamento*, hanc partem minus adflictam, illam minus ream, & vtramque plus facere securam &c.

(*g*) Synes. Epist. CV. p. 399 (pag. 248 edit. Paris. MDCXXXIII.) Νομοδιδάσκαλος ὢν καὶ νενομισμένα φθεγγόμενος, vt qui (Episcopus) *legum doctor* sit, & quæ *legibus consentanea* sunt, *loquatur*.

(*h*) Ambros. Ep. XXIV. ad Marcellum (Ep. XLIX. lib. VI. pag. 151. a. Tom. V. edit. Colon. MDCXVI.) Petierunt caussæ patroni prorogari paucorum dierum tempora, *vt ego residerem cognitor*. Tantus ardor erat christianis viris, ne Præfectus de Episcopi iudicaret negotio. &c.

(*i*) Aug. Conf. Lib. VI. c. III. Non quærere ab eo (Ambrosio) poteram, sicut volebam, secludentibus me ab eius aure atque ore *cateruis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus seruiebat. Cum quibus quando non erat, quod per exiguum temporis erat*, aut corpus reficiebat necessariis sustentaculis, aut lectione animum.

AVGV-

AVGVSTINI erat conditio, qui frequentissime de oneribus sibi hoc intuitu incumbentibus (*k*) queritur. Neque enim a solis Christianis, sed a cuiusuis sectæ hominibus interpellabantur: adeo, vt, quemadmodum POSSIDIVS (*l*) in ipsius vita adnotat, *caussas eorum audiret diligenter ac pie: & eas aliquando vsque ad horam refectionis, aliquando autem tota die ieiunans, semper tamen nosceret & dirimeret.* Quæ res etsi ipsum valde defatigabat, tamen hoc onus in se deferri libenter patiebatur, *atque*, vt POSSIDIVS porro loquitur, *compertis rerum opportunitatibus diuinæ legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat, & eos, quo adipiscerentur vitam æternam, edocebat & admonebat* &c.

§. II.

Huius consuetudinis origo. Quis sit sensus verbi Paulini ἐξουθενημένος 1 Cor. VI, 4.

Notandum etiam est, quod, quamuis in Nouo Testamento nullus textus exstet, qui expressis verbis Episcopos rerum sæcularium iudices constituat, AVGVSTINVS tamen existimet, Paulum prohibendo, ne quis negotium habens aduersus alterum iudicio experiatur sub infidelibus, hoc ipsum eis reuera præcipere. Dicit enim: (*m*) *Constituit talibus caussis Ecclesiasticos Apostolus cognitores, in foro prohibens iurgare Christianos.* Et alibi: (*mm*) *Quantum attinet ad meum commodum, multo mallem per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de diuinis litteris agendum liberas, quam tumultuosissimas perplexitates caussarum alienarum pati de negotiis sæcularibus, vel iudicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis: quibus nos molestiis affixit Apostolus, non vtique suo, sed eius, qui in eo loquebatur, arbitrio, quas tamen ipsum perpessum fuisse non legimus.* Quo ipso Apostolum vniuersis Christianis putat iniungere, vt de suis arbitros eligant,

(*k*) Aug. Ep. CX. Non permittor ad quod volo vacare ante meridiem, post meridiem occupationibus hominum teneor.
Id. Ep. CXLVII. Homines caussas suas sæculares apud nos finire cupientes &c.

(*l*) Possid. Vit. August. c. XIX.

(*m*) Aug. Serm. XXIV. in Psalm. CXIIX.

(*mm*) Id. de Oper. Monach. c. XXIX.

&hoc

& hoc officium consuetudine ad Episcopos deuolutum esse, quippe qui propter ipsorum sapientiam & probitatem ad id præstandum maxime essent idonei. Id quod cum Pauli sententia 1 Cor. VI, 4. prout docti quidam acutique Critici (*n*) eam intelligunt, maxime conuenit. Quamquam enim vulgares translationes omnes verba *ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ* reddant, *homines nullo loco in Ecclesia habitos;* LIGHTFOOTVS tamen obseruat, quod pariter *homines summæ existimationis* significare possint. Vox enim Græca *ἐξουθενημένοι* significat tantum priuatos iudices, seu arbitros ab ipsis partibus dissidentibus electos; quales inter *Iudæos* fuerunt, qui vocabantur *ἰδιῶται* & *non Authentici*, non quod de plebe & infima multitudine essent, sed infimi de classe iudiciaria; non quidem a *Sanhedrin* tamquam perpetuus consessus & auctorisatum forum constituti, sed ab ipsis litigantibus caussarum suarum cognitores electi. Tales priuatos iudices Apostolus Christianos in Ecclesia eligere, ad eosque controuersias ac lites suas referre iubet: quo ipso non mandat, vt de pauperrimis, infimis & rerum maxime ignaris ex populo iudices eligant, sed contra potius, vt homines idoneos, sapientia conspicuos, qui iudicium ferendi atque controuersias inter fratres suos dirimendi auctoritate valeant, adsciscant. Quoniam vero nemo melioribus in hanc rem dotibus instructus esse credebatur, quam Episcopi, ideo officium iudicis plerumque ipsis deferebatur, quod per decorum & caritatem detrectare illi non poterant. Atque inde hæc officii & functionis Episcopalis pars veram suam originem traxisse mihi videtur.

§. III.

Hæc Episcoporum potestas legibus Imperatorum confirmata.

Quod autem sic in consuetudinem abiit, ciuilibus magistratibus profanæ gentilitatis superstitioni adhuc adhærentibus, id postea, Imperatoribus Christianam religionem amplexis, per leges confirmatum fuit atque stabilitum. EVSEBIVS (*o*) dicit,

(*n*) Lightfoot. & Lud. de Dieu in 1 Cor. VI, 4.

(*o*) Euseb. de Vita Constant. Lib. IV. c. XXVII. *Καὶ τοὺς τῶν ἐπισκόπων δὲ ὅρους τοὺς ἐν συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπεσφραγίζετο, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ δόξαντα παραλύειν· παντὸς γὰρ εἶναι δικαστοῦ τοὺς ἱερέας τοῦ Θεοῦ δοκιμωτέρους.*

Constan-

Constantinum Episcoporum sententias, quae in Synodis promulgata essent, auctoritate sua confirmasse; adeo, vt prouinciarum rectoribus non licuerit Episcoporum decreta rescindere. Cuius enim iudici praeferendos esse sacerdotes Dei. Et SOZOMENVS addit (p), *litigantibus permisisse, vt ad Episcoporum iudicium prouocarent, si magistratus ciuiles reiicere vellent: eorum autem sententia rata esset aliorumque iudicum sententiis praeualeret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset: vtque res ab Episcopis iudicatas rectores prouinciarum eorumque Officiales exsecutioni mandarent.* Ad calcem *Codicis Theodosiani* lex subiuncta reperitur, quam nonnulli pro hac ipsa lege CONSTANTINI, istis auctoribus memorata, habent. SELDENVS ipse (q) genuinam esse credit; ego vero GOTHOFREDI argumenta, quibus spuriam esse probat, validiora esse existimo. Talem enim Episcopis potestatem tribuit, cuius nec EVSEBIVS meminit, nec SOZOMENVS, & cui leges caeterae omnes contradicunt, his nimirum verbis conscriptae; (r) *Quicunque litem habens, siue possessor siue petitor erit, inter initia litis, vel decursis temporum curriculis, siue cum negotium peroratur, siue cum iam coeperit promi sententia, iudicium eligit sacrosanctae legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur.* Qua vero cum praxi leges omnes & historiae pugnant: nulla enim caussa ad Episcopum deferebatur, nisi cum litigantes ex compromisso ad ipsius arbitrium irent. Hoc in casu sententia Episcopi valida erat & per magistratum saecularem in effectum deducenda, non autem ratione vlla alia. Vt adeo haec ipsa lex vel non sit CONSTANTINI illa, ad quam EVSEBIVS & SOZOMENVS respiciunt, aut certe per alias leges omnes reuocata atque dissoluta. GOTHOFREDVS insignem contrariarum legum multitudinem adfert: quarum vnum tantum exemplum heic adduxisse satis habebo.

(p) Sozom. lib I. c. IX. Τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐπικαλεῖσθαι τὴν κρίσιν ἐπέτρεψε τοῖς δικαζομένοις, ἢν βούλωνται τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας παραιτεῖσθαι· κυρίαν δὲ εἶναι τὴν αὐτῶν ψῆφον καὶ κρείττω τῆς τῶν ἄλλων δικαστῶν, ὡσανεὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐξενεχθεῖσαν· εἰς ἔργον δὲ τὰ κρινόμενα ἄγειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς διακονουμένους αὐτοῖς στρατιώτας.

(q) Selden. Vxor. Hebr. lib. III. c. XXVIII. pag. 564. (pag. 413. 414. Edit. Francof. MDCLXXIII.)

(r) Extrauag de Elect. iudicii Episcop. ad Calcem Codic. Theod. Tom. IV. p. 503.

§. IV.

§. IV.

Non tamen concessa in caussis criminalibus : nec in aliis caussis, nisi inter litigantes de eligendis iis arbitris ante conuenisset.

Duas in *Codice Iustinianeo* (*s*) leges ARCADII & HONORII Imperatorum circa hanc materiam habemus, quæ ad explanandam CONSTANTINI legem faciunt. In istis enim Episcopis iudicare permittitur, eorumque iudicium definitiuum pronuntiatur, adeo vt ab isthoc prouocare non liceat; & iudicum sæcularium ministri Episcoporum sententias exsequi iubentur: sed additis expresse his duabus limitationibus: I. Quod iudicandi potestatem tantum habeant, si vtraque pars litigans de caussis suis ipsorum arbitrio deferendis consenserit. Et II. si caussæ fuerint mere ciuiles & non criminales, quæ forte ad vitam & necem cuiuspiam attinuerint. Nam in istiusmodi casibus per canones (*t*) ecclesiasticos perinde ac leges ciuiles prohibebantur, quo minus iudicum loco haberentur. Quare Episcopi nullam vmquam caussam criminalem ad se deferri patiebantur, nisi eorum, qui sub censuram ecclesiasticam erant vocati.

§. V.

Episcopi interdum Presbyteros, vel etiam Laicos suos, in his rebus in locum suum substituerunt.

Enim vero caussis ciuilibus plerumque nimium quantum districti erant, adeo vt non raro aliquam earum partem alii cuidam homini committere cogerentur, cuius in integritate atque prudentia confidere poterant. Is erat vt plurimum ex Clericis ipsorum, Presbyter aliquis aut princeps Diaconus. AVGVSTINVS, ab harum caussarum onere nimium se premi sentiens, *E-*

(*s*) Cod Iustin lib. I. Tit. IV. leg. VII. Si qui ex consensu apud sacræ legis antistitem litigare voluerint, non vetabuntur. Sed experientur illius in *ciuili duntaxat negotio*, more arbitri sponte residentis, iudicium. Ibid. leg. VIII. Episcopale iudicium ratum sit omnibus, qui se audiri a sacerdotibus elegerint; eamque eorum iudicationi adhibendam esse reuerentiam iubemus, quum vestris deferre necesse est potestatibus, a quibus non licet prouocare.

(*t*) Conc. Tarracon. c. IV. (Tom. IV. p. 1564.) Habeant licentiam iudicandi *exceptis criminalibus negotiis.*

radium

radium Presbyterum (*u*) in locum suum substituit. Et Concilium *Tarraconense* non de Presbyteris tantum, sed (*w*) Diaconis etiam loquitur, qui audiendis caussis saecularibus praefecti fuerint. Et SOCRATES memorat (*x*), *Syluanum* Episcopum *Troadis* hanc potestatem omnem Clericorum manibus eripuisse, *quod eorum quosdam ex litigantium controuersiis quaestum captare animaduerterit; quare neminem vmquam ex clero iudicem dedisse, sed acceptis litigantium libellis aduocasse vnum ex fidelibus laicis, quem aequitatis studiosum nosset: eique caussae cognitione commissa litigantes a contentione reuocasse.* Eruditis viris disquirendum relinquo, numne *Cancellarii Laici* a tali occasione, qualis haec ipsa est, Episcopis nimirum homines Laicos ad audiendas ipsorum nomine caussas saeculares designantibus, & mere spiritualem & ecclesiasticam potestatem sibi solis omnino reseruantibus, in Ecclesia primam originem traxerint.

LIBRI SECVNDI
CAPVT OCTAVVM
DE EPISCOPORVM PRIVILEGIO DEPRECANDI PRO REIS.

§. I.

De magna Episcoporum potestate & iure deprecandi pro reis apud magistratum ciuilem.

PRaecedenti capite adnotauimus, Episcopis numquam fuisse permissum in caussis capitalibus seu criminalibus iudicare, quod eorum non esset, poenas cum sanguine poscere: Tantum aberat, vt in constituendo in quempiam supplicio aliquid haberent negotii, vt fere pars officii ipsorum esse consueuerit,

(*u*) Aug. Ep. CX. Obsecro vos & obstringo per Christum, *vt huic iuueni, huic Presbytero Eradio*, quem hodie in nomine Christi designo Episcopum successorem mihi, *patiamini me refundere onera occupationum mearum.*

(*w*) Conc. Tarracon. c. IV. ibid. Nullus Episcoporum aut Presbyterorum vel Clericorum, die Dominico propositum cuiuscumque caussae negotium audeat iudicare.

(*x*) Socrat. lib. VII. c. XXXVII. Κατιδὼν κληρικοὺς ἐμπορίαν ποιουμένους ἐκ τῶν δικαζομένων ἐρεσχελίας, οὐδένα τὸν τοῦ κλήρου δικαστὴν ἐδίδου ποτὲ ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν δεομένων δεχόμενος παρεκάλει ἵνα τῶν πιστῶν λαϊκῶν, ὃν ᾔδει φιλοῦντα τὸ δίκαιον· κἀκείνῳ ἐγχειρίσας τὴν ἀκρόασιν τοὺς δικαζομένους τῆς ἐρεσχελίας ἀπήλλασεν.

homines a morte liberare, deprecatores apud ciuilem magistratum pro reis, qui capitis erant damnati, sese præbendo. AMBROSIVS, quemadmodum PAVLINVS, qui eius vitam scripsit, adnotauit, sæpe hoc priuilegio vsus est; dum *Macedonium* (y) & *Stiliconem* (z) aliosque præcipuos status publici administros ætatis suæ frequenter adiit, vt nocentibus reis veniam conciliaret. Idem AVGVSTINVS pro *Circumcellionibus*, de cæde quorumdam ex clero catholico conuictis & propterea ad mortem damnatis, fecit: Duas epistolas verbis adfectu plenis contextas (a) ad *Marcellinum Comitem* & *Apringium*, magistratus *Africanos*, misit, ab illisque petiit, vt reos, vitæ ipsorum parcentes, in perpetuum carcerem & ergastulum, vbi resipiscendi tempus illis suppeteret, coniici iuberent. Concilium (b) *Sardicense* de

(y) Paulin. Vit. Ambros p. 8. (p. 43. a. edit Colon. MDCXVI.) Temporibus Gratiani cum ad prætorium Macedonii tunc magistri officiorum *pro quodam intercedendum perrexisset* &c.

(z) Ibid p. 12. (p. 44. a. ed. Colon.) Homines, qui decepti fuerant, *interuentu sacerdotis* (Ambrosii) *dimisit* Stilico.

(a) Aug. Ep CLIX. Poena illorum quamuis de tantis sceleribus confessorum rogo te, vt præter supplicium mortis sit, & propter conscientiam nostram & propter catholicam mansuetudinem commendandam. Ipse enim fructus ad nos peruenit confessionis illorum, quia inuenit ecclesia catholica, vbi suam erga atrocissimos inimicos seruet atque exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate quæcumque præter sanguinem vindicta processerit, magna lenitas apparebit.
Id. Ep CLX. Nolumus passiones seruorum Dei quasi vice talionis paribus suppliciis vindicari. Non quo scelestis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri, sed hoc magis sufficere volumus, vt viui & nulla corporis parte truncati, vel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum coërcitione dirigantur, vel a malignis operibus alieni vtili operi deputentur. Vocatur quidem & ista damnatio. Sed quis non intelligat magis beneficium quam supplicium nuncupandum, vbi nec sæuiendi relaxatur audacia, nec poenitendi medicina subtrahitur? Imple Christiane iudex pii patris officium, sic succense iniquitati, vt consulere humanitati memineris &c.

(b) Concil Sardic Can VII. (Tom. II p. 631.) Ἐπεὶ πολλάκις συμβαίνει τινὰς οἴκτου δεομένους καταφυγεῖν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα εἰς περιορισμὸν ἢ νῆσον καταδικασθέντας, ἢ ἄλλως πάλιν οἱᾳδήποτοῦν ἀποφάσει ἐκδεδομένους· τοῖς τοιούτοις μὴ ἀρνητέαν εἶναι τὴν βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς μελλησμοῦ καὶ ἄνευ τοῦ διστάσαι τοῖς τοιούτοις αἰτεῖσθαι συγχώρησιν. Quia sæpe contingit, aliquos qui egent misericordia, ad ecclesiam confugere, qui propter sua peccata vel relegatione vel in insulam deportatione damnati, vel quauis alia sententia addicti sunt; iis non esse negandum auxilium, sed sine cunctatione & dubitatione iis veniam esse petendam.

hoc

hoc ipso loqui videtur tamquam omnium Episcoporum officio, quod nimirum pro istiusmodi hominibus, qui ad solum vertendum seu exilium vel similem pœnam damnati Ecclesiæ misericordiam implorent, deprecari teneantur. Atque hic mos adeo in vniuersum inualuit, vt priusquam Episcopi cuiusdam electio fieret, disquiri cœperit, an ad hanc officii sui partem, non minus quam ad cæteras, explendam esset idoneus. SIDONIVS APOLLINARIS (c) eiusmodi casum memorat, vbi populus Episcopi cuiusdam electioni sese opposuerit, quod, quum monachus fuerit, vitamque egerit solitariam, Abbas potius quam Episcopus esse posset. *Hic, qui nominatur*, inquiebant, *non Episcopi, sed potius Abbatis complet officium : & intercedere magis pro animabus apud cælestem, quam pro corporibus apud terrenum iudicem potest.* Non erat ille vir sciti ac vrbani congressus, quod tum quidem ad hanc officii Episcopalis partem conficiendam necessarium esse existimabant. Forte perperam sic iudicarunt, quemadmodum isti apud HIERONYMVM (d) fecerunt, qui Clericos iudices sæculares splendidissime accipere oportere censuerunt, vt in suas eos partes hoc modo traherent ; quos HIERONYMVS merito reprehendit, *Quod si*, inquiens, *obtenderis te facere hæc, vt roges pro miseris atque subiectis : Iudex sæculi plus deferet Clerico continenti quam diuiti, & magis sanctitatem tuam venerabitur quam opes.* Sed vero quomodocunque hæc sese habeant, ostendunt tamen nihilo secius, quæ tum communis fuerit consuetudo, & quantum Episcopi tunc temporis apud magistratus ciuiles generatim valuerint, qui raro huiusmodi deprecationes reiecerunt. SOCRATES de ipsis *Nouatianorum* Episcopis quosdam hoc priuilegio fruitos esse, perhibet ; e. g. *Paulum* (e) *Constantinopolitanum* & *Leontium* (f) *Romanum*, quo deprecante *Theo-*

(c) Sidon. lib. VII. Ep. IX.

(d) Hieron. Ep. II. ad Nouatianum.

(e) Socrat. lib. VII c. XVII *ὑπὲρ πολλῶν δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας παρεκάλει, οἱ δὲ ἑτοίμως ὑπήκουον διὰ τὴν προσοῦσαν εὐλάβειαν τῷ ἀνδρί.* *Pro multis* etiam *deprecabatur* (Paulus) *apud iudices, qui* quidem ob eximiam viri pietatem libenter *ei obtemperabant.*

(f) Id. lib. V. c. XIV. Λεοντίῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐν Ῥώμῃ τῶν Ναυατιανῶν ἐκκλησίας παρακαλοῦντι χάριν διδοὺς, τὸν Σύμμαχον ἀπέλυσε τοῦ ἐγκλήματος. *Leontio*, Nouatianorum in vrbe Roma Episcopo *gratificatus* (Theodosius) *Symmachum crimine absoluit.*

dosius Imperator *Symmacho*, in crimen imminutæ maiestatis vocato, (quippe qui superstite adhuc *Maximo* tyranno orationem de laudibus eius recitauerat, ipso autem mortuo supplicium metuens ad ecclesiam confugerat) veniam indulserit.

§. II.

Caussæ, quamobrem Episcopi pro quibusdam reis deprecati, pro aliis vero non deprecati sint.

Animaduertere etiam heic possumus, crimina in se maxime detestanda, cuiusmodi sunt perduellio & cædes, ipsis rogantibus nonnumquam fuisse condonata. Sed vero persuadere nobis nulla ratione debemus, Episcopos vllo vmquam tempore facinorosorum reorum suscepisse patrocinium, vt publicæ iustitiæ viam obstruerent, (quod idem fuisset, ac cuniculis oppugnare rempublicam) sed in iis tantum casibus, vbi ignoscendi venia manifesto in rem & gloriam Ecclesiæ ac salutem publicam cessura videbatur: aut vbi ipsorum criminum circumstantiæ aliquam mitigationem admittebant, vt commiserescentem iudicem flectere ad clementiam adhibendam possent. Exempli gratia cum AMBROSIVS miseris quibusdam hominibus culpæ condonationem a *Stilicone* postularet, quos ipsius *Stiliconis* serui fraudulenter in errorem induxerant: eorum simplicitas aliquam excusationem habere poterat. Et cum *Augustinus* gratiam *Circumcellionibus* rogaret, in Ecclesiæ honorem id cedere credebat, vt nimirum a vindictæ ac crudelitatis suspicione, quam *Donatistæ* in eam conferre solebant, liberaretur. Quam ob caussam *Apringium* (g) proconsulem orabat, vt tum Christi eiusque Ecclesiæ caussa ipsis parceret, tum vt male facta agnoscendi & resipiscendi locum daret.

§. III.

In caussis ciuilibus & pecuniariis numquam pro aliis deprecati.

Porro notandum ex AMBROSIO est, quod Episcopi, vtut ipsi sæpe numero caussarum ciuilium iudices electi fuerint, numquam tamen in eiusmodi casibus cuiuspiam caussam apud iudices sæculares egerint. Cuius rei satis idoneam adfert ratio-

(g) August. Ep. CLX. Illi impio ferro fuderunt sanguinem Christianum: *Tu ab eorum sanguine etiam iuridicum gladium cohibe propter Christum* —— Tu inimicis Ecclesiæ viuentibus relaxa spatium pœnitendi.

nem

nem (*h*) dicens: *In caussis pecuniariis interuenire non est sacerdotis; in quibus non potest fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur; quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur.* Quam ob caussam in istiusmodi casibus deprecationis eorum exempla nulla suppetunt.

LIBRI SECVNDI
CAPVT NONVM
DE PRAECIPVIS QVIBVSDAM HONORIS AC OBSERVANTIAE, QVA EPISCOPI AB OMNIBVS OMNINO COLEBANTVR, SIGNIFICATIONIBVS.

§. I.
De antiquo more caput inclinandi ad recipiendam Episcoporum benedictionem.

SVnt etiam alia quædam priuilegia, quæ ad Episcopos, nec non ad Clerum reliquum spectabant; exempli gratia, vacatio a molestioribus officiis ac quibusdam tributis, & immunitas a cognitione fori ciuilis in quibusdam casibus; de quibus heic nihil dicam specialius, quod ea considerare animus est, vbi de priuilegiis Clericorum in genere agendum nobis erit. Erant autem duæ tresue consuetudines, quæ singularem venerationem erga Episcopos arguunt, idcirco a nobis non prorsus heic prætermittendæ. Vna ex his erat vetusta illa consuetudo *inclinandi* coram ipsis *caput* ad recipiendam eorum benedictionem: quæ consuetudo adeo inualuerat, vt ipsi Imperatores in eamdem se dare haud detrectarent: quemadmodum videre est ex sermone HILARII (*i*) ad *Constantium*, vbi dicit: *Osculo sacerdotes excipis, quo & Christus est proditus: Caput benedictioni submittis, vt fidem calces.* Quæ verba ad illam consuetudinem, de qua nunc loquimur, manifeste respiciunt. Inde etiam mentem THEODORETI intelligere possumus, quando dicit (*k*) *Va-*

(*h*) Ambros. de Offic. lib. III. c. IX.
(*i*) Hilar. adu. Constant. p. 95.
(*k*) Theodor. lib. IV, c. V. ὅπως καὶ ἡμεῖς οἱ τὴν βασιλείαν ἰθύνοντες εὐλογεῖσθαι αὐτῷ τὰς ἡμετέρας ὑποκλίνοιμεν κεφαλάς.

lentinianum Imperatorem Epiſcopis, eo fine congregatis, vt Epiſcopum *Mediolanenſem* eligerent, mandaſſe, vt talem in Epiſcopali cathedra collocarent, qui ſeſe omnibus virtutum omnium exemplar poponat, teſtemque doctrinæ conuerſationem habeat, *vt ipſi, qui regant imperium, ſincera voluntate illi capita ſua inclinent.* Eumdem hunc morem adhuc plenius explicatum dedit CHRYSOSTOMVS in *Homilia* (*l*) quadam *ad Populum Antiochenum;* vbi loquens de *Flauiano* ipſorum Epiſcopo, qui ad imperatorem, veniam ipſis procuratum abierat, dicit, *Flauianum etiam eſſe principem & quidem illo honoratiorem: etenim ipſum Imperatoris caput ſacras leges ferentes huius manibus ſubmiſiſſe.* Non de vlla alia ſubmiſſione loquitur quam ea, quæ ad recipiendam Epiſcopi benedictionem fieri ſolebat; in aliis enim reſpectibus ſacerdotes iſta ætate Imperatoribus omnino ſubiecti erant. Qui plura huius conſuetudinis ſpecimina videre auet, is VALESIVM adeat, qui (*m*) loca bene multa ex aliis auctoribus eo ſpectantia collegit. Adducam heic tantum *Honorii* ac *Valentiniani* Imperatorum reſcriptum (*mm*), in quo Epiſcopi dicuntur homines, *quibus omnis terra caput inclinat.*

(*l*) Chryſoſt. Hom. III. ad Popul. Antioch. Tom. I. p. 48. (Tom. I. p. 42. edit. Francof.) Ἄρχων ἐστὶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄρχων ἐκείνου σεμνότερος· καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν κεφαλὴν ἱεροὶ νόμοι ταῖς τούτου φέροντες χερσὶν ὑπέταξαν.

(*m*) Valeſ. Not in Theod. lib. IV. c. V. Solebant olim Chriſtiani occurrentibus *epiſcopis caput ſubmittere*, vt ab iis benedictionem acciperent. Cuius moris multa ſuperſunt veſtigia in veterum libris. Primo enim Hilarius in libro contra Conſtantium ita ſcribit: *oſculo ſacerdotes excipis* &c. Philoſtorgius in hiſtoria eccleſiaſtica ſcribit, Leontium Tripoleos Epiſcopum cum reliqui omnes Epiſcopi Euſebiam Auguſtam, vxorem Imperatoris Conſtantis adirent, eamque ex more adorarent, numquam adduci potuiſſe, vt eam inuiſeret, niſi ea conditione, *vt Auguſta venienti ipſi adſurgeret & caput ſubmitteret, poſtulans vt benediceretur.* Verba Philoſtorgii refert Suidas in Leontio. Simile eſt, quod ſcribit Marcus Diaconus in vita Porphyrii Gazenſis Epiſcopi, Eudoxiam Auguſtam ipſis in palatium venientibus non ſemel occurriſſe, & priorem ipſos ſalutaſſe, atque vt ſederent iuſſiſſe, & *inclinato capite poſtulaſſe vt benedicerent.* cætera.

(*mm*) Apud eumd. Valeſium l. c. Audemus quidem ſermonem facere ſolito plus timore capti, de ſanctis & venerabilibus ſacerdotibus, & ſecundis ſacerdotibus vel etiam Leuitis; & eos cum omni timore nominare, *quibus omnis terra caput inclinat.*

§. II.

§. II.

De manuum ipsorum exosculatione.

Alia quædam huiusmodi veneratio, ipsis exhiberi solita, erat manuum ipsorum exosculatio; quam priori cærimoniæ iunctam fuisse existimo: AMBROSIVS (n) enim vtramque coniungit, quando dicit, quod reges ac principes incuruare & submittere colla sua genibus sacerdotum, & osculari eorum manus non dedignentur, & quod eorum precibus sese communiri putent. PAVLINVS (o) AMBROSIO plerumque hunc honorem a populo tributum fuisse auctor nobis est. Et CHRYSOSTOMVS (p) de *Meletio* episcopo *Antiocheno* loquens dicit, *vbi ad Antiochenos venerit, vniuersam ciuitatem ei obuiam iuisse, alios quidem, qui prope accesserint, & pedes eius prehensantes & manus osculantes.* Cui plura de hoc more legere lubet, videat is SIDONIVM (q) APOLLINAREM & doctas SAVARONIS (r) in eum adnotationes; qui ENNODIVM & alios quosdam Auctores in hanc rem citat.

§. III.

De more occinendi Osanna nonnumquam erga ipsos adhibito, sed non approbato.

HIERONYMVS alius cuiusdam moris mentionem facit, quem ille damnat (s) tamquam plus iusto honoris homini mere

(n) Ambros. de dignit. Sacerd. c. II. Quippe quum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum credant se communiri.

(o) Paulin. Vit. Ambros. p. 2. & 3. (p. 38 b. edit. Colon. MDCXVI.) Cum adolevisset & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quæ virginitatem iam fuerat professa, comite alia virgine, cuius virginis soror Candida, & ipsa eiusdem professionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum videret *sacerdotis* a domestica sorore vel matre *manus exosculari, ipse ludens offerebat dexteram*, dicens *& sibi id ab eis fieri oportere, siquidem se episcopum futurum esse* memorabat.

(p) Chrysostom. Hom. XLV. in Melet. Tom. I. p 593. (Tom. I. p. 523. edit. Francof.) ὅτε πρὸς ὑμᾶς εἰσήλαυνε καὶ πᾶσα ἡ πόλις πρὸς τὴν ὁδὸν μεθωρμίζετο, οἱ μὲν πλησίον ἤρχοντο, καὶ ποδῶν ἥπτοντο καὶ χεῖρας κατεφίλουν.

(q) Sidon. lib. VIII. Ep. XI.

Perge ad limina mox Episcoporum
Sancti & *Gallicini manu osculata.*

(r) Sauaro Not. in Sidon. lib VIII. ep. XI.

(s) Hieron. in Matth. XXI. Tom. IX. p. 62. Videant ergo Episcopi & quantumlibet sancti homines, cum quanto periculo dici ista sibi patiantur: si Domino, cui

morta-

mortali tribuentem; nimirum quod populus Episcopis suis *osanna* acclamarit, quemadmodum multitudo olim Seruatori vrbem *Hierosolymorum* ingredienti fecit. VALESIVS (*t*) locum ex *Itinerario* ANTONINI monachi in hanc rem citat; in quo verba sic habent: *Benedicti vos a Domino, benedictusque aduentus vester, Osanna in excelsis.* Nonnulli etiam HEGESIPPVM (*u*) eodem sensu intelligunt; qui, de concione *Iacobi* Episcopi *Hierosolymitani* loquens, ait, populum, qui eius sermone ad Christum conversus fuerit, exclamasse: *Hosanna Filio Dauidis.* SCALIGER hoc intelligit tamquam de ipso *Iacobo* dictum: alii (*w*) autem doxologiam seu acclamationem Christo factam interpretantur, quem propter testimonium ipsi a *Iacobo* perhibitum glorificauerint: Et hic quidem genuinus eius loci sensus esse videtur; quamquam priore illo sensu acceptus nihil dicit, quod istius temporis consuetudini aduersetur, quemadmodum e dictis apparet. Non morabor heic ea, quæ HIERONYMVS alio loco (*x*) porro de hoc *Hierosolymorum* Episcopo dicit; fuisse eum *virum tantæ sanctitatis & rumoris in populo, vt fimbriam vestimenti eius certatim cuperent attingere:* hic enim honor ei exhibitus fuit non vt Episcopo, sed vt sanctissimo homini; qui re vera, secundum testimonium ab HEGESIPPO & EVSEBIO ipsi datum, vir summæ & abstinentiæ & pietatis, & æui sui quasi miraculum fuit. Vt adeo is singularis honor fuerit, propter singularem ipsius sanctitatem & virtutem ei factus.

§. IV.

Quid per Coronam sacerdotalem, *&* salutandi formulam Per Coronam *intelligatur.*

Vt autem in communibus recensendis honoribus, qui Episcopis haberi solebant, pergamus, aliud reuerentiæ genus in vsitata eos adloquendi formula notari poterit: Quando enim quis ipsos adloquebatur, sermonem plerumque suum aliquo

vere hoc dicebatur (quia necdum erat solida credentium fides) pro crimine impingitur.

(*t*) Vales. Not. in Euseb. lib. II. c. XXIII.

(*u*) Hegesip. ap. Euseb. lib. II. c. XXIII. *Πολλῶν δοξαζόντων ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἰακώβου καὶ λεγόντων, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ.*

(*w*) Grabe Spicileg. Sæc. II. p. 207 ita vertit: Multi hoc Iacobi testimonio confirmati glorificabant (Iesum) dicentes: *Hosanna Filio Dauid.*

(*x*) Hieron. Com. in Galat. I.

hono-

honoris titulo inchoabat, exempli gratia *Precor Coronam* & *Per Coronam vestram*. Hæc formula frequenter in SIDONIO APOLLINARI, ENNODIO, HIERONYMO [y] aliisque occurrit. AVGVSTINVS auctor est, Catholicos [z] & *Donatistas*, si quando partis suæ Episcopos alloquuti fuerint, eamdem vsurpasse; dando eis honorificentissimos titulos, & rogitando vel potius adiurando eos *Per Coronam*, vt caussas suas sæculares audire vellent & terminare.

§. V.

Vtrum Episcopi olim mitram, an aliud quoddam ornamentum gestauerint.

Vsus huius loquendi formulæ planus est, sed ratio eius non æque euidens. SAVARO [a] & alii quidam eam ad tonsuræ

(y) Sidon. lib. VI. Ep. III. Hunc eatenus commendare præsumo, vt si cum instruere dignanter aduocatio consulta fastidit, *auctoritas coronæ tuæ* dissimulantibus studeat excudere responsi celeritatem. Id. Lib. VII. De minimis rebus *coronam tuam* maximisque consulem.
Ennod. lib. IV. Ep. XXIX. ad Symmach. (in Monument. S. Patrum Orthodoxograph. Tom. I. latin. p. 356.) Vt erigat paruulos implorata *coronæ vestræ* miseratio. Ad eumd. ibid. p. 377. Parthenius igitur præsentium portitor germanæ filius, hac ad *coronam vestram* fiducia animante directus est. Lib. V. epist. XVII. (ibid. p. 409.) ad Marcellin. Fiduciæ meæ *coronam vestram* non ambigo responsuram. Lib. IX. Ep. XXVII. ad Aurel. (ibid. p. 474.) O si mihi liceret adhuc æquali cum beatitudine tuam sortem contendere, sed dormiunt apud *coronam tuam* propinquitatis priuilegia.
Hieron. Ep. XXVI. ad August. inter Ep. Aug. Precor *coronam tuam*.

(z) August. Ep. CXLVII. ad Proculcian. Episc. partis Donati. Honorant nos vestri, honorant vos nostri. *Per coronam* nostram nos adiurant vestri; per *Coronam vestram* vos adiurant nostri.

(a) Sauaro Not. in Sidon. lib. VI. Ep. III.
Baron. an. LVIII. n. CXXXIV. Episcopos etiam magna saltem ex parte capitis abrasos fuisse, satis expressisse visus est Gregorius Nazianzenus, qui agens aduersus Maximum ex Cynico Philosopho mox factum Episcopum, hæc ait: *Cum ad pastoralis muneris administrationem nihil aliud omnino contulerint, quam quod comam, cui alendæ & ornandæ turpiter studuerant, raserint.* Porro quoniam eiusmodi capitis rasionem consueuisse a maioribus dici *coronam*, ea quæ dicta sunt superius, satis aperte significant: ad huiusmodi *coronam* vel aliud ornamentum capitis allusisse videtur Eusebius Pamphili in oratione panegyrica, quam habuit in dedicatione Ecclesiæ a Paulino Tyri Episcopo ædificatæ, cum sic exorditur: Amici Dei & sacerdotes, qui sacrosancto poderis indumento, cælesti gloriæ *corona* -- circumuestiti.

clericalis figuram existimant respicere; quod nimirum capilli instar orbis seu coronæ in capite detonsi fuerint. Alii eam ab ornamento, quod in capite suo gestauerint Episcopi, & quod necessario *coronam* vel *mitram* fuisse volunt, originem suam habere arbitrantur: cum tamen Episcopos eo tempore tale ornamentum habuisse non constet. Equidem noui, & VALESIVM (*b*) & PETAVIVM [*c*] confidenter admodum adfirmare, quod omnes a primo inde Episcopi insigne quoddam honoris in fronte pendens portauerint, quod idem fuisse dicunt, ac *petalum* seu auream laminam, quam in fronte sua *Iudaeorum* pontifices gestare soliti sint: neque negari potest, vetustum illum scriptorem POLYCRATEM, [*d*] cuius cum apud EVSEBIVM tum HIERONYMVM fit mentio, perhibere, quod *Ioannes* fuerit sacerdos gestans *petalum*: Et EPIPHANIVS [*e*] idem de *Iacobo Hierosolymorum* Episcopo tradit. Enimuero hæc de illis dicta sunt non tamquam Episcopis christianis, sed ex coniectura ista, qua sacerdotes *Iudaici* & ex familia *Aaronis* fuisse creduntur, VALESIVS ipse librum MSCtum de Passione *Marci* allegat, qui idem eius capiti ornamentum adsignat, hanc veram huius rei dans rationem: *B. Marcum iuxta ritum carnalis sacrificii, pontificalis apicis Petalum in populo gestasse Iudaeorum, illustrium virorum syngrapha declarant:*

(*b*) Vales. Not. in Euseb. lib. V. c. XXIV. Quod de *lamina* dicit Polycrates, credibile est, primos illos christianorum pontifices, exemplo iudaicorum pontificum, hoc honoris insigne gestasse. Certe & Iacobum fratrem Domini, qui primus Hierosolymi episcopus ordinatus est, *pontificalem laminam in fronte gestasse* auctor est Epiphanius in hæresi Nazaræorum & in hæresi LXXVIII.

(*c*) Petau. Not. in Epiph. Hæres. LXXVIII. n. XIV. Quod de summi Pontificis πετάλῳ accepisse videtur. Perperam id quidem: quod alioquin de Christianorum Pontificum insigni credibile est, & de Ioanne Euangelista testatum reliquit Polycrates apud Euseb. lib. V. c. XXIII. ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκώς. De Iacobo haud scio an quispiam prodiderit. Nam quos hæresi XXIX. citat Epiphanius, de Ioanne non Iacobo, isto scripserunt.

(*d*) Polycrat. ap. Euseb. lib. V. c. XXIV. Ἰωάννης ὁ ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Κυρίου ἀναπεσών, ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκώς, καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος, Ioannes qui in sinu Domini recubuit, qui etiam *sacerdos fuit & laminam gestauit*, martyr denique & doctor exstitit.

(*e*) Epiphan. Hæres. XXIX. n. IV. Ἀλλὰ καὶ τὸ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐξῆν αὐτῷ φέρειν, sed & *bracteam* eidem (Iacobo) *in capite gestare* licuit.
Id. Hæres. LXXVIII. n. XIV. Οὗτος Ἰάκωβος καὶ πέταλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐφόρεσε, *Iacobus iste bracteam in capite gessit.*

clarant:

clarant: Ex quo (pergit auctor ille [*f*]) *manifeste datur intelligi, de stirpe eum Leuitica, immo pontificis Aaron sacræ successionis originem habuisse.* Ita hæc non de Episcopi christiani, sed sacerdotis *Iudaici* ornamento exponit; & hinc videre licet, quid Auctores alii per illud intellexerint, etiamsi VALESIVS id adnotare prætermiserit. Quod si igitur non possit demonstrari, quod Episcopi tale ornamentum, quale hoc est, olim portauerint, tanto minus hinc consequitur, vt regiam coronam vel mitram gestarint, quemadmodum SPONDANVS [*g*] id eos fecisse adserit, & hinc morem eos adloquendi *Per Coronam* deducit, hac in re a BARONIO, magno suo magistro, aliam eius rei adferente rationem, dissentiens. In summa, maxime id videtur probabile, non nisi metaphoricum loquendi fuisse modum, ad significandum Ordinis Episcopalis honorem ac dignitatem vsurpatum: quamquam *tonsuram clericalem* in vertice nonnumquam *coronam* appellatam fuisse haud nego; sed hoc non Episcopis peculiare, sed vniuerso Clero commune erat.

§. VI.

De titulis ἁγιώτατοι, sanctissimi &c.

Non alienum fuerit, dum in huius rei consideratione versamur, addere, quod Episcopos salutantibus aut de ipsis loquentibus vsitatum fuerit, nominum ipsorum facere mentionem addita quadam honoris ac venerationis appellatione: dicebantur e. g. Θεοφιλέστατοι & Ἁγιώτατοι. Patres *Deo carissimi* & *Sanctissimi.* Quæ honorificæ appellationes in Imperatorum Rescriptis in lege [*h*] ciuili sæpius occurrunt, & tam crebri his tem-

(*f*) Auctor MS. Passion. S. Marc. ap. Vales. ibid.

(*g*) Spondan. Epitom. Baron. an. LVIII. n LIV. Hinc est, vt, quoniam eiusmodi capitis rasionem consueuisse a maioribus dici CORONAM, ea quæ dicta sunt, satis aperte significant; consueto more loquendi soleret populus, cum Episcopum interpellaret, & enixius aliquid ob eo peteret, *per coronam* ipsius obtestari.

(*h*) Iustin. Nouell XL. ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων, Idem Imperator Petro *sanctissimo* & *beatissimo Archiepiscopo* Hierosolymorum.

Nouell. XLII. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾷ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Idem Imperator Menæ *sanctissimo* & *beatissimo archiepiscopo* & vniuersali Patriarchæ.

Nouell. LXVII. --- Μηνᾷ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ.

pori-

poribus vſus erant, vt SOCRATES (vbi ad hiſtoriæ ſuæ librum VI. de ſuis ipſius temporibus agentem deuenit) neceſſitatem putat exigere, vt aliqua ratione ſeſe excuſet, [i] quod Epiſcopis ea ætate viuentibus hos titulos non tribuerit. Quod ipſum hoc loco libenter adnoto, tum vt quorumdam vanæ opinioni occurram, qui titulum, *Sanctiſſime Pater*, ſolius Papæ *Romani* prærogatiuam eſſe ſtatuunt, tum vt eorum corrigam malitiam, qui hunc titulum ab Eccleſiæ Proteſtantis Epiſcopo, ſine Papalis arrogantiæ ſuſpicione ac imputatione adſumi, non permittunt. Quaſi AVGVSTINVS & HIERONYMVS reprehenſione digni fuiſſent, quod alter miſerit, acceperit alter epiſtolas ita ſemper inſcriptas: *Domino vere Sancto & Beatiſſimo Papæ Auguſtino.* Vide AVGVSTINI Epiſtolas XI. XIII. XIV. XVII. XVIII. XXI. in quibus HIERONYMVS & alii hanc ipſi honorificam appellationem tribuunt.

§. VII.

Epiſcopi cathedris ſuis in Eccleſia ab aliis diſtincti.

Vnum adhuc ſupereſt, heic non omittendum, quia communis omnium Epiſcoporum honor ac priuilegium erat, quod nimirum in Eccleſia cathedra quadam ſeu ſede, quæ plerumque ipſorum *thronus* vocabatur, ab aliis diſtingui ſoliti ſint. Ita EVSEBIVS [k] Epiſcopi *Hieroſolymitani* ſedem, θρόνον Ἀποστολικὸν,

Nouell. LXXXVI. Εἰ προσιών τις τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας μὴ τύχῃ τῶν δικαίων, τότε κελεύομεν αὐτὸν προσελθεῖν τῷ κατὰ τὸν τόπον ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ. Si dum aliquis adierit iudicem prouinciæ, non metuerit iuſtitiam, tunc iubemus eum adire ſuum *ſanctiſſimum epiſcopum* &c.

Concil Chalced Act X. (Tom. IV. p. 663.) Διδασκαλία καὶ παράκλησις τοῖς θεοφιλεστάτοις καὶ ὁσιωτάτοις ἐπισκόποις Φωτίῳ καὶ Εὐσταθίῳ παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς Ἐδεσσηνῶν μητροπόλεως. Inſtructio & deprecatio *Dei amantiſſimis* atque *ſanctiſſimis Epiſcopis* Photio & Euſtathio ab omni clero Edeſſenæ metropolis.

(i) Socrat. Procem. ad libr. VI. Οἱ μὲν ἐκκλησιῶν ζηλωταὶ καταγνώσονται, ὅτι μὴ τοὺς ἐπισκόπους λέγομεν θεοφιλεστάτους ἢ ἁγιωτάτους, ἢ τὰ τοιαῦτα. Et ii quidem, qui religionis noſtræ ardentiſſimi ſunt æmulatores, reprehenſuri ſunt, quod *Epiſcopos* non vocamus *Deo cariſſimos & ſanctiſſimos* & alia huiusmodi.

(k) Euſeb. lib. VII. c. XIX. Τὸν Ἰακώβου θρόνον τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου κ. τ. λ. Sane *Iacobi* illius *thronum*, qui primus Hieroſolymorum epiſcopus ab ipſo Seruatore & ab Apoſtolis eſt conſtitutus &c.

Id. lib. VII. c. XXXII. (p. 236. edit. Amſtelod.) Τῆς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας μετὰ τὸν σμικρῷ πρόσθεν δεδηλωμένον ἐπίσκοπον Ὑμέναιον, Ζάμβδας τὴν λειτουργίαν

thronum

thronum Apostolicum nuncupat; quod *Iacobus*, *Hierosolymorum* Episcopus, primus in ea sedit. Et ob eamdem caussam GREGORIVS NAZIANZENVS [*l*] sedem Episcopi *Alexandrini thronum Marci* vocat. Alias appellabatur βῆμα & θρόνος ὑψηλὸς, *thronus celsus*; quod sedes illa paullo elatior erat quam Presbyterorum sedes, quæ ad latus positæ *secundi throni* dicebantur; vti deinceps, cum de Presbyteris dicturi sumus, videbimus. Porro de Episcoporum throno heic notandum esse duco, quod quamuis interdum *thronus altus* & *sublimis* dicatur iis præsertim scriptoribus [*m*], qui stilo vtuntur oratorio; illud tamen comparate tantum & intuitu inferiorum sedum Presbyterorum intelligi debeat: Alias enim vitio vertebatur cuidam Episcopo, vbi magnificum & splendidum sibi thronum ædificari iusserat, splendoris ac magnificentiæ ciuilium magistratuum æmulus atque imitator. Hoc ipsum vnum erat e criminibus, quæ Concilium *Antiochenum* [*n*] *Paulo Samosatensi* in synodali sua aduersus ipsum epistola adsignabat; quod tribunal & sublimem thronum, non vt Christi discipulus, sed vt quidam huius mundi princeps, sibi ipse construxerit & secretum habuerit, perinde ac sæculares magistratus, quorum apud tribunalia adhuc alius quidam locus erat, per velum separatus, quem *Secretum* vocabant; & quod

παραλαμβάνει· μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ τούτου κεκοιμημένου, Ἕρμων ὕστατος τῶν μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς διωγμοῦ, τὸν εἰσέτι νῦν ἐκεῖσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέχεται θρόνον. Porro *Hierosolymis* post obitum Hymenæi, cuius paullo ante meminimus, Zabdas administrationem illius ecclesiæ suscepit. Quo non multo post defuncto Hermon postremus eorum, qui ante illam nostri temporis persecutionem fuerunt, *Apostolicam cathedram* (seu *thronum*) *quæ illic etiam seruatur*, *obtinuit*.

(*l*) Greg. Nazianz. Orat. XXI. in laud. Athan. Tom. I. p. 377. οὐδὲ φονικῶς τε καὶ τυραννικῶς ἀλλ᾽ ἀποστολικῶς τε καὶ πνευματικῶς ἐπὶ τὸν Μάρκου θρόνον ἀνάγεται, neque per vim ac cædem, sed Apostolico & spirituali modo ad *Marci thronum* euehitur.

(*m*) Gregor. Nazianz. Somnium de Eccles Anastas. Tom. II. p. 78. Ἕζεσθαι δοκέεσκον ὑπέρθρονος, *Sublimi throno* insidere mihi videbar.

Id. Orat. XX. in laud. Basil. Tom. I. p. 342. Ἄρτι τοῦ φερωνύμου τῆς εὐσεβείας μετατεθέντος καὶ ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἡδέως ἐναποψύξαντος, ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον ἀνάγεται. Cum is, qui nomen a pietate apposite ducebat, ex hac vita migrasset, atque in ipsius manibus animam libenter exhalasset, ad *excelsum Episcopatus thronum* euehitur.

(*n*) Ap. Euseb. Lib. VII. c. XXX. Βῆμα καὶ θρόνον ὑψηλὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενον, οὐχ ὡς Χριστοῦ μαθητὴς, σήκρητόν δὲ ὥσπερ οἱ κόσμου ἄρχοντες ἔχων τε καὶ ὀνομάζων.

ambi-

ambitiosus ille episcopus eodem illud nomine appellauerit: quo ipso & rebus eiusmodi aliis Ethnicorum inuidiam & odium Christianis conflarit, quemadmodum de ipso ibi conqueruntur. Ecclesiæ igitur christianæ antiquissima cura erat, vt in honoribus in Episcopos conferendis decori haberetur ratio; vt nimirum tales essent, qui quidem extra contemtum eos ponerent, sed tamen ab inuidia etiam tuerentur: qui venerabiles eos redderent, non antem ad vanitatem aut externam pompam & sæcularis magnificentiæ ostentationem ansam iis subministrarent.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM
DE AETATE ET QVIBVSDAM PRAECIPVIS QVALITATIBVS AC PROPRIETATIBVS, QVAE IN IIS REQVIREBANTVR, QVI AD EPISCOPATVM PROVEHENDI ERANT.

§. I.

Episcopus non debebat ordinari infra tricesimum ætatis suæ annum, nisi forte vir esset extraordinariis meritis clarus.

DE iis Episcoporum requisitis, quæ cum reliquo Clero communia habere debebant, postea dicetur: Heic paucorum tantum faciam mentionem, quæ Episcopis magis erant propria. Quorum primum erat ipsorum *Aetas*; quæ per canones ad minimum triginta annorum esse debebat. Concilium *Neocæsareense* [o] in Presbyteris triginta requirit; quod certo argumento est, eamdem etiam in Episcopo ætatem requiri. Concilium *Agathense* [p] eorum ætatem expresse huic tempori adstringit, Metropolitanis omnibus iniungens, vt huius ætatis in ipsorum Ordinatione accuratam habeant rationem. Rationes ab his Conciliis

(o) Conc. Neocæs. c. XI. (Tom. I. p. 1484.) *Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω.* Presbyter *ante triginta annos* non ordinetur.

(p) Concil. Agath. c. XVII. (Tom. IV. Conc. p. 1386.) Presbyterum vel Episcopum *ante triginta annos*, id est, antequam ad viri perfecti ætatem perueniat, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat.

Conc. Tolet. IV. c. XIX. (Tom. V. Conc. p. 1741. lin. pen.) qui *nondum ad triginta annos* peruenerunt &c.

ciliis datæ ſunt; quod ipſe Seruator noſter docere non cœperit ante, quam annos natus eſſet triginta; & quod hæc viri perfecti ætas ſit. Hinc, etiamſi quis vel optimis animi ornamentis excelleret, tamen Concilium *Neocæſareenſe* eum exſpectare, nec Presbyterum quidem ante illud tempus ordinari oportere dicit. An vero lex iſta iam inde ab Apoſtolorum tempore ſemper obſeruata fuerit, id quidem quæri poterat: Ab Apoſtolis enim eiusmodi regulam in ſacris litteris præſcriptam eſſe, non inuenimus. *Conſtitutiones* ita dictæ *Apoſtolicæ* [q] Epiſcopum volunt annos quinquaginta viuendo transegiſſe, antequam ordinetur; niſi vir fuerit ſingularibus meritis & dignitate conſpicuus, quod ipſum annorum defectum compenſare poſſit. Vnde Eccleſiæ conſuetudinem hac in re diuerſam, & homines extraordinariis animi dotibus præditos huic ætati non ſemper adſtrictos fuiſſe, intelligimus. *Timotheus* ordinabatur iuuenis, quod ex iis colligas, quæ Paulus ei ſcribit 1 Tim. IV, 12. *Nemo tuam iuuentutem contemnat.* Hiſtoriæ eccleſiaſticæ monumenta multa alia eiusmodi exempla ſubminiſtrant. *Gregorium Thaumaturgum* eiusque fratrem valde iuuenes, ἔτι νέυς ἄμφω, Epiſcopos fuiſſe ordinatos, fidem nobis facit [r] EVSEBIVS. De *Acholio* Epiſcopo *Theſſalonicenſi* idem refert AMBROSIVS [s], *Benedictus*, inquiens, *proceſſus iuuentutis ipſius, in qua ad ſummum electus eſt ſacerdoti-*

(q) Conſtit. Apoſt. lib. II. c. I. Τὸν ποιμένα τὸν καθιςάμενον ἐπίσκοπον - - δεῖ ὑπάρχειν - - ὀκ ἔλαττον ἐτῶν πεντήκοντα - - εἰ δὲ καὶ ἐν παροικίᾳ μικρᾷ ὑπαρχούσῃ πυ προβεβηκὼς τῷ χρόνῳ μὴ εὑρίσκηται μεμαρτυρημένος ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ ὡς ἄξιος ἐπισκοπῆς, διὰ τῆς νεότητος ἐν πραότητι καὶ εὐταξίᾳ γῆρας ἐπιδεικνύμενος δοκιμασθεὶς, εἰ ὑπὸ τῶν πάντων μαρτυρεῖται, καθιςάσθω ἐν εἰρήνῃ. Oportet eum qui paſtor eſt & epiſcopus - - - *eſſe non minorem natu quam annorum quinquaginta.* - - Sin vero in parua quadam parœcia ætate prouectus non reperiatur, & ſit aliquis, cum quo qui verſati ſunt, teſtimonium dederint; dignum eſſe, qui fiat epiſcopus, *qui in adoleſcentia* manſuete & compoſite viuendo, *ſenilem ætatem* plane *oſtendat*, ſi talium teſtimonio probatur, quod in pace fiat; *eſto epiſcopus.*

(r) Euſeb. lib. VI. c. XXX. Πέντε ὅλοις ἔτεσι αὐτῷ συγγενόμενος τοσαύτην ἀπηνέγκαντο περὶ τὰ θεῖα λόγια βελτίωσιν, ὡς ἔτι νέυς ἄμφω ἐπισκοπῆς τῶν κατὰ Πόντον ἐκκλησιῶν ἀξιωθῆναι. Cum quinquennio integro in eius (Origenis) auditorio verſati fuiſſent, tantopere in diuinis eloquiis profecerunt, *vt ambo adhuc admodum iuuenes, eccleſiarum in Ponto epiſcopi fuerint conſtituti.*

(s) Ambroſ. Ep. LX. ad Anyſium.

um, mature iam probatus virtutum stipendio. Et SOCRATES [*t*] de *Paulo* Episcopo *Constantinopolitano* idem illud memoriæ prodidit. De *Athanasio* etiam obseruat [*u*] THEODORETVS, fuisse eum valde iuuenem, cum *Alexandrum* Episcopum suum comitaretur ad Concilium *Nicanum*; & nihilo secius post quinque menses ipsius successor *Alexandriæ* constitutus est; quod ante tricesimum ætatis eius annum probabiliter factum est: Concilium enim *Nicanum* non viginti amplius annis post persecutionem *Maximianam* habitum est; & *Athanasius* tamen ætate tam paruus erat, vt persecutionis istius initium, quod anno Domini CCCIII. incepit, haud recordaretur, sed a parentibus tantum de hac ipse audisset. De hac enim loquens dicit, [*w*] se ab parentibus suis didicisse, quod a *Maximiano*, auo *Constantii*, excitata fuerit. Vt adeo, si ab isto tempore computauerimus, difficulter possimus statuere, triginta eum annorum fuisse, quando anno CCCXXVI. fuit ordinatus. In hoc omnes Scriptores consentiunt [*x*], *Remigium* Episcopum *Rhemensem*, tantum vi-

(*t*) Socrat lib. II. c. VI. Ἐνετείλατο τοῖς καθήκουσι ἑλέσθαι δυοῖν τὸν ἕτερον, ὧν αὐτὸς ὀνομάσειεν· καὶ εἰ μὲν βούλοιντο διδασκαλικὸν ἐν ταυτῷ καὶ βίῳ Χριστοῦ μαρτυρούμενον, Παῦλον τὸν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα πρεσβύτερον, ἄνδρα νέον μὲν ἡλικίαν, προβεβηκότα δὲ ταῖς φρεσίν. Mandauit (Alexander Episcopus Constantinopolitanus) iis penes quos ius eligendi erat, vt alterum ex duobus quos ipse nominaret, eligerent. Ac si quidem eum vellent, qui & ad docendum idoneus & vitæ ac morum integritate conspicuus esset, *Paulum*, quem ipse Presbyterum ordinarat, adsumerent: *ætate quidem adhuc iuuenem sed prudentia senem.*

(*u*) Theodoret. lib. I. c XXV. Ἀλεξάνδρου τοῦ θαυμασίου ἐπισκόπου, -- τοῦ βίου τὸ τέρμα κατειληφότος - - τὴν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανάσιος διεδέξατο προεδρίαν· - - συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, τοῦ χοροῦ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος. Alexandro illo admirabili Episcopo - - vita functo, in Alexandrinorum Ecclesiæ cathedra successit *Athanasius*. - - Erat autem cum celeberrimo Alexandro, *iuuenis quidem ætate*, sed princeps ordinis Diaconorum.

(*w*) Athanas. Ep. ad Solitar. Tom. I. p. 853. (p. 382. edit. Par. MDCXCVIII.) Ἐγὼ ἤκουσα τῶν πατέρων, καὶ πιστὸν ἡγοῦμαι τὸν ἐκείνων λόγον, ὅτι τὸ πρῶτον, ὅτε γέγονε καὶ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ τοῦ πάππου Κωνσταντίου διωγμός κ. τ. λ. Audiui a Patribus (veramque rem arbitror) *in superiore sub Maximiniano, Constantii auo, persecutione* &c.

(*x*) Hincmar. Vit. Remig. apud Baron. an. CCCCLXXI. (Tom. VI. p. 300.) Cum Remigius *ad viginti & duos ætatis annos* peruenit, defuncto Gennadio Archiepiscopo in hac vrbe Rhemensi omnium generaliter votis *ad Pontificii culmen* raptus fuisse dignoscitur potius quam electus.

ginti

ginti duo annos fuiſſe natum, cum anno CCCCLXXI ordinatus ſit. Et COTELERIVS [y] poſt NICEPHORVM auctor eſt, *Eleutherium*, Epiſcopum *Illyricum*, viginti annos natum, ordinatum fuiſſe. IGNATIVS luculenter teſtatur, quod *Damas*, Epiſcopus *Magneſianorum*, valde iuuenis fuerit Epiſcopus; etiamſi eius ætatis præciſam mentionem haud faciat. Ordinationem eius [z] *νεωτερικὴν τάξιν*, *iuuenilem ordinationem* vocat; & idcirco admonet populum, vt ne propter iuuentutem ipſius eum deſpiciant ſed reuereantur, ipſique in Domino obediant. SALMASIVS [a] & LVDOVICVS CAPELLVS hunc locum miſere peruertunt, ſenſumque ei dare adlaborant, qui huic auctori ne per ſomnium quidem in mentem venit: Statuunt nempe, IGNATIVM per iſta verba *νεωτερικὴν τάξιν* nihil intelligere aliud, quam muneris epiſcopalis nouitatem in genere, quod ſcilicet nouiſſime illud ſit inſtitutum: Id quod non tantum ab vniuerſo omnium Epiſtolarum IGNATII argumento & ſcopo alienum eſt, ſed ſpeciatim huius loci ſenſui repugnat; qui non de Epiſcopalis Officii inſtitutione, ſed de huius Epiſcopi ætate loquitur, quod valde iuuenis fuerit, quum ordinaretur.

Itaque ex his omnibus liquet, quod, quamuis lex fuerit in Eccleſia, Epiſcopos triginta annos natos requirens, quando ordinabantur; frequenter tamen vel in neceſſitatis caſu, vel ſi quem extraordinariis animi dotibus ac ornamentis excellentem ad officium illud prouehere voluerint, hanc legem migrarint. At vero vndecim vel duodecim annorum pueros Epiſcopos in

(y) Cotelcr. Not. in Conſtitut. Apoſt. lib. II. c. I.
Niceph. lib. III c. XXIX. Τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ ὁ πολὺς τὴν ἀρετὴν κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν διέτριβεν Ἐλευθέριος - - τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆ Ἰλλυρικῆ ἐπίσκοπος προχειρίζεται. Ea ipſa ætate præſtanti virtute iuuenis Eleutherius in Illyrico erat - - deinde *viginti natus annos Illyrici epiſcopus deligitur.*

(z) Ignat. Ep. ad Magneſ. n. III. Καὶ ὑμῖν πρέπει μὴ συγχρᾶσθαι τῇ ἡλικίᾳ τῆ ἐπισκόπε, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν Θεῦ πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν. καθὼς ἔγνων καὶ τὰς ἁγίες πρεσβυτέρες ὁ προσειληφότας τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν ἀλλ' ὡς φρονίμες ἐν Θεῷ συγχωρῆντας αὐτῷ. Sed & vos decet non familiarius ac ſuperbe vti *ætate* Epiſcopi, ſed ſecundum virtutem Dei Patris impertiri illi reuerentiam: quemadmodum noui ſanctos facere Presbyteros; non reſpicientes ad apparentem *iuuenilem ordinationem*, ſed vt prudentes in Deo cedentes ipſi.

(a) Pearſon. Vindic. Ignat. Præf. ad lector. tot.

Ecclesia primitiua factos esse, numquam legas; licet Scriptores Pontificii istiusmodi promotionis exempla multa adlegent; quemadmodum in eorum catalogo a REINOLDO & MASONIO, duobus ecclesiæ Anglicanæ eruditis Scriptoribus [b], collecto, quisquis volet, videre potest.

§. II.

Episcopi eligendi erant ex clericis eius ecclesiæ, cui præficiebantur.

Sed vt ad primitiuæ Ecclesiæ Episcopos redeamus: aliud requisitum in Episcopo, quod valde vrgebatur, erat, vt de eiusdem ecclesiæ, cui præficiendus erat Episcopus, clero eligeretur. Peregrini enim, quos populus haud norat, canonibus ecclesiasticis prohibebantur, quo minus Episcopi fierent. Huius rei luculentus & locuples testis est CYPRIANVS [c], *Episcopus*, inquiens, *deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissime norit & vniuscuiusque actum de eius conuersatione perspexit.* HIERONYMVS eamdem consuetudinem *Alexandriæ* obtinuisse, his verbis [d] declarat: *Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper VNVM EX SE ELECTVM in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Vnde *Iulius* [e] aduersus *Gregorium*, quem *Ariani* ecclesiæ *Alexandrinæ* in locum *Athanasii* obtrudebant, fortiter id vrgebat, esse externum hominem, non illic baptizatum, compluribus ignotum, nec a Presbyteris, vel ab Episcopis, vel a plebe postulatum: - - non decere sic præter ius fasque & contra ecclesiasticum canonem ordinari quempiam: sed in ipsa ecclesia, ex ipso sacerdotali ordine, ab ipso clero, ab episcopis prouinciæ illius constitui oportere. Veteribus episcopis *Roma-*

(b) Vid. Rainold. Apolog. Thes. n. XXVI. Mason *of the Consecrat. of Bishops* lib. I. c. V.

(c) Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Fratr. Hispan. p. 172. (p. 114. edit. Paris. MDCLXVI.)

(d) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr.

(e) Iul. Ep. ap. Athan. Apol. II. Tom. I. p. 749. (Tom. I. p. 149. edit. Paris. 1698.) ἀποσταλῆναι Γρηγόριον ξένον μὲν τῆς πόλεως, μήτε ἐκεῖ βαπτισθέντα, μήτε γινωσκόμενον τοῖς πολλοῖς, μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν - - οὐκ ἔδει τὴν κατάστασιν οὕτως παρανόμως καὶ παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα γενέσθαι, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱερατείου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους ἔδει καταστῆσαι.

nis

nis eadem ſedit ſententia, quamdiu ſeſe legibus Eccleſiæ adſtrictos eſſe iudicarunt; *Caleſtinus* enim [*f*], *Hilarius* [*g*] & *Leo* [*h*] huic rei, tamquam communi Eccleſiæ regulæ inſiſtunt. Habetur etiam lex æque antiqua ac *Carolus Magnus* & *Ludouicus Pius*, quæ idem præcipit. In ipſorum enim Conſtitutionibus eccleſiaſticis alicubi [*i*] dicitur: *Epiſcopi per electionem cleri & populi ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi eligantur.* Quamquam, animaduertente BALVZIO [*k*], lex iſta non ad omnes diœceſes ſe extendebat: Iſthoc enim tempore penes reges *Francicos* omnium Epiſcopatuum ditioni ipſorum ſubiacentium erat iurisdictio, (paucis quibusdam eccleſiis exceptis, quæ ex ſpeciali quodam priuilegio antiquum eligendi modum retinebant:) neque vero illi ſeſe adſtringi iſti conſuetudini patiebantur, vt ſemper de eccleſiæ vacantis clero nominarent Epiſcopos, ſed ex alia quadam diœceſi eos eligendi vtebantur libertate; quemadmodum nunc apud omnium fere nationum reges ac principes in priuilegium & conſuetudinem abiit: vnde diſcriminis inter antiquam & hodiernam praxin ratio conſtat. Durante enim antiquo eligendi modo, generalis omnium eccleſiarum regula erat, vt de ſuo quæque clero, non vero extraneum, quempiam ſibi Epiſcopum eligerent.

(*f*) Cæleſtin. Ep. II ad Epiſcop. Narbon. n. IV. (Tom. II. p. 1620.) Alter in alterius prouincia nihil præſumat: *nec emeritis in ſuis eccleſiis clericis peregrini & extranei* & qui ante ignorati ſint, ad excluſionem eorum, qui bene de ſuorum ciuium merentur teſtimonio, *præponantur.* N. V. Tunc *alter de altera eligatur eccleſia, ſi* de ciuitatis ipſius *clericis*, cui eſt epiſcopus ordinandus, *nullus dignus*, quod euenire non creditur, *poterit reperiri.*

(*g*) Hilar. Pap. Epiſt. I. ad Aſcan. Tarracon. c. III. (Tom. IV. Conc. p. 1036.) Talis protinus *de Clero propio* Barcinonenſibus epiſcopus ordinetur.

(*h*) Leo Ep. LXXXIV. ad Anaſtaſ. c. VI. (Tom. III. Concil. p. 1385.) Metropolitano defuncto cum in locum eius alius fuerit ſubrogandus, prouinciales Epiſcopi ad ciuitatem Metropolitanam conuenire debebunt, vt omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate diſcuſſa *ex Presbyteris eiusdem eccleſiæ, vel ex Diaconibus* optimus eligatur.

(*i*) Capitular. Karoli & Ludov. lib. I. c. XVIII.

(*k*) Baluz. Not. ad Concil. Gall. Narbon. p. 34. Ego animaduerto, eam (legem) non fuiſſe obſeruatam, ac nihilominus reges dediſſe epiſcopatus in vniuerſum; ſi paucas quasdam Eccleſias excipias, quibus ex ſpeciali priuilegio conceſſum eſt, vt vacantibus eccleſiis prouideretur per electionem.
It. Not. ad Gratian. Diſt. LXIII. c. XXXIV. p. 467.

§. III.

Exceptiones quædam huius regulæ in tribus casibus specialibus.

Verumtamen in extraordinariis quibusdam casibus legitima hæc regula patiebatur exceptionem, speciatim in hisce tribus casibus. I. Si e re ecclesiæ fore iudicabatur, vt Episcopus ab vna sede in alteram transferretur. In tali casu, etiamsi Episcopus extraneus esset, translatio erat legitima, neque istam legem violare credebatur. II. Quando inter ciues ecclesiæ de quopiam ex sua ipsorum diœcesi non conueniebat, tum ad sedandos animorum æstus & controuersias Imperator aut Synodus quædam ex alia ecclesia quempiam eorum electioni proponebant, vel etiam propria auctoritate constituebant. Ex hoc fundamento *Nectarius*, *Chrysostomus* & *Nestorius*, tamquam extranei, ecclesiæ *Constantinopolitanæ* Episcopi facti sunt; vt nimirum dissidia, quæ in ecclesia de eorum electione in omnia alia discedente orta erant, finirentur, quemadmodum SOCRATES [*l*] & SOZOMENVS hoc ipsum memoriæ prodidere. III. Nonnum-

(*l*) Socrat. lib. VI. c. II. Ὀλίγου διελθόντος χρόνου καὶ Νεκτάριος ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος ἐτελεύτησεν - - εὐθὺς οὖν σπουδὴ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου ἐγένετο, καὶ ἄλλων ἄλλον ἐπιζητούντων, περί τε τούτου πολλάκις προτεθείσης βουλῆς, τέλος ἔδοξεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μεταπέμπεσθαι Ἰωάννην τὸν τῆς Ἀντιοχείας πρεσβύτερον· φήμη γὰρ ἐκράτει περὶ αὐτοῦ, ὡς εἴη διδακτικός ἐν ταυτῷ καὶ ἐλλόγιμος κ. τ. λ. Breui post tempore Nectarius Constantinopolitanus Episcopus extremum diem obiit. - - Statim igitur de ordinando Episcopo contentio orta est: aliis alium postulantibus. Cumque hac de re consilium sæpius initum fuisset, placuit tandem, vt Ioannes Antiochensis Ecclesiæ Presbyter Antiochia arcesseretur. Fama enim de illo increbuerat, cum doctrina simul & eloquentia valere &c. Sozom. lib. VIII. c. II. Νεκταρίου τελευτήσαντος καὶ βουλῆς οὔσης τίνα δέοι χειροτονεῖν, ἄλλοι μὲν ἄλλους ἐψηφίζοντο καὶ οὐ τὰ αὐτὰ πᾶσιν ἐδόκει, καὶ ὁ χρόνος ἐτρίβετο. Ἦν δέ τις ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ παρ᾽ Ὀρόντῃ πρεσβύτερος, ᾧ ὄνομα Ἰωάννης - - - p. 757 fin. ἐπίσημος οὖν τοῖς μὲν εἰδόσι, τῇ πείρᾳ· τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι τῇ φήμῃ ἔκ τε τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων γενόμενος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων ὑπήκοον, ἔδοξε Κωνσταντινουπόλεως ἐπιτήδειος εἶναι τῆς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν. Mortuo Nectario dum consultaretur, qui in eius locum subrogandus esset? alii quidem alios nominabant; nec idem omnibus placebat, tempus vero in cassum terebatur: Erat Antiochiæ ad Orontem Presbyter quidam, nomine Ioannes - - . Cum igitur apud notos quidem vsu ipso & consuetudine, apud eos vero, quibus erat ignotus, fama ac rumore per vniuersum orbem Romanum clarissimus enituisset, tum orationum tum virtutis caussa idoneus visus est, qui Constantinopolitanam Ecclesiam gubernaret.

quam

quam homines extraordinariis illuſtres meritis, vtvt extranei, omnibus eccleſiæ, cui eligebantur, membris præferebantur. Vt AMBROSIVS [*m*] de *Euſebio Vercellenſi* perhibet, quod *poſthabitis ciuibus* ſiue eo loco natis electus ſit, etiamſi nemini eorum, qui ipſum elegerint, antea viſus, ſed ipſis de fama ac exiſtimatione tantum cognitus fuerit: & ſunt vtique plura huius generis exempla. Sed vero ſi ab iſtiusmodi caſibus modo recenſitis diſceſſeris, legem iſtam generatim obſeruatam fuiſſe deprehendas, quod nullus vſquam Epiſcopus electus ſit, qui populo haud cognitus, nec antea eccleſiæ iſtius membrum fuerit.

§. IV.

Epiſcopis per inferiores Eccleſiæ ordines eundum erat.

Præterea in Epiſcopo requirebatur, vt ad hunc honorem per gradus eueheretur, neque thronum iſtum ſubito conſcenderet; ſed prius per quosdam, ſi non omnes, inferiores Eccleſiæ ordines iret. Concilium *Sardicenſe* Canone quodam [*n*] hoc expreſſe præcipit: ***Si quis ex foro ſiue diues, ſiue ſcholaſticus Epiſcopus fieri dignus habeatur, non prius conſtituatur, quam Lectoris & Diaconi & Presbyteri miniſterium peregerit: vt in vnoquoque gradu, ſi dignus exiſtimatus fuerit, ad Epiſcopatus faſtigium per progreſſionem poſſit adſcendere. Habebit autem vniuscuiusque ordinis gradus non minimi ſcilicet temporis longitudinem, per quod & fides & morum probitas & conſtantia & moderatio poſſit cognoſci: & ipſe diuino ſacerdotio dignus exiſtimatus***

(*m*) Ambroſ. Ep. LXXXII. ad Eccleſ. Vercell. (Tom. V. p. 117. a. edit. Colon. MDCXVI.) Cum ſint in vobis diſſenſiones, quomodo poſſumus aliquid aut nos decernere, aut vos eligere, aut quisquam acquieſcere, vt inter diſſidentes ſuſcipiat hoc munus, quod inter conuenientes vix ſuſtineatur. Hæc eſt illa confeſſionis inſtitutio, hæc iuſtorum ſoboles patrum, qui S. *Euſebium, quem nunquam ante cognouerant, poſthabitis ciuibus, ſimul vt viderunt & probauerunt.*

(*n*) Concil Sardic. Can. X. (Tom. II pag. 636.) Ὥστε ἐάν τις πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιοῖτο ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου καὶ διακόνου καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ· ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν, ἐάνπερ ἄξιος νομισθείη, εἰς τὴν ἀψῖδα τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθείη. ἕξει δὲ ἑκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκαγαθία, καὶ ἡ στερρότης καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνήσεται· καὶ αὐτὸς ἄξιος τῆς θείας ἱερωσύνης νομισθεὶς τῆς μεγίστης ἀπολαύσει τιμῆς.

maximum honorem adsequatur. Eadem lex in Concilio *Bracarensi* [o] & aliis quibusdam præscripta est. Et hunc antiquum Ecclesiæ morem fuisse ex eo apparet, quod CYPRIANVS [p] de *Cornelio* testatur, *Non iste*, inquiens, *ad Episcopatum subito peruenit, sed per omnia Ecclesiastica officia promotus, & in diuinis administrationibus Dominum sæpe promeritus ad sacerdotii sublime fastigium cunctis religionis gradibus adscendit.* THEODORETVS [q] *Athanasium* eodem nomine laudat; & GREGORIVS [r] *Nazianzenus* in honorem *Basilii*, respectu simul habito ad quosdam temporis sui Episcopos, ita fatur: *Eum non subito ad hunc gradum subuexit*, (multiplex Dei benignitas) *nec simul eum & abluit & sapientia instruxit, quemadmodam plerosque eorum, qui nunc Antistitum munus appetunt: verum ordine ac spiritualis progressionis lege hoc eum honore adfecit.* Et paullo post addit: *Eadem rei militari est ratio: miles primum, deinde Centurio, tum Imperator. Hic optimus ordo est, iisque, qui subsunt, inprimis conducibilis. Quam præclare*, pergit ille, *nobiscum ageretur, si idem rerum nostrarum status esset!* Isthoc tempore hæc lex sine caussa & nulla exigente necessitate, propter solam nonnullorum ambitionem, qui quod Episcopi officium adfectabant, inferiora autem officia, viam ad istud pandentia, obire detrectabant, migrata esse videtur.

§. V.

Diaconi poterant fieri Episcopi, etsi numquam ordinati Presbyteri.

Verum notandum heic est, non semper fuisse requisitum, vt quis prius esset Presbyter, quam Episcopus fieret: Nam Di-

(o) Concil. Bracar. I. c. XXXIX. *Per singulos gradus* eruditus *ad sacerdotium venit* †.

(p) Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Anton. p. 103 (p. 67. edit. Paris.)

(q) Theodoret. lib. I. c. XXV. *συνῆν Ἀλεξάνδρῳ τῷ πανευφήμῳ, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν τοῦ χοροῦ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος.* Versabatur (Athanasius) in comitatu eximii Alexandri, iuuenis quidem ætate sed *princeps ordinis Diaconorum.*

(r) Gregor. Naz. Orat. XX. in laud. Basil. p. 335. *Οὐ σχεδιάσασα τὸν βαθμὸν (ἡ πολύτροπος τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία) οὐδὲ ὁμοῦ τε πλύνασα καὶ σοφίσασα κατὰ τοὺς πολλοὺς τῶν νῦν τῆς προστασίας ἐφιεμένων, ἀλλὰ τάξει καὶ νόμῳ πνευματικῆς ἀναβάσεως τῆς τιμῆς ἀξιώσασα· - - ὡς δὲ κἂν τοῖς πολεμικοῖς ἔχει στρατιώτης, ταξίαρχος, στρατηγός, αὕτη ἡ τάξις ἀρίστη καὶ λυσιτελεστάτη τοῖς ἀρχομένοις· τὸ δὲ ἡμέτερον, πολλοῦ ἂν ἦν ἄξιον, οὕτως εἶχε.*

aconi

aconi plerumque, non minus quam alii, Episcopi constituebantur. *Caecilianus* non nisi Archidiaconus [s] erat *Carthagine*, quum Episcopus fieret, vti ex OPTATO discimus. Et THEODORETVS [t] ac EPIPHANIVS [u] *Athanasium* Diaconum tantummodo fuisse perhibent, quum Episcopus *Alexandriae* crearetur. Idem de *Petro Moggo* & *Esaia*, duobus aliis Episcopis *Alexandrinis*, refert LIBERATVS [w]; ita etiam de *Agapeto* [x] & *Vigilio* Episcopis *Romanis*. SOCRATES [y] & THEODORETVS [z] idem de *Felice* Episcopo *Romano*, in locum *Liberii* substituto, memoriae prodidere. EVSEBIVS [a] de quodam nominis sui Diacono *Alexandrino*,

(s) Optat. lib. I. p. 41. (pag. 20. edit. Paris. MDCLXXIX.) Iterum a Caeciliano mandatum est, vt si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tanquam adhuc Diaconum ordinarent Caecilianum.

(t) Theodoret. lib. I c. XXV. vid. not. (q).

(u) Epiphan. Haeres. LXIX. Arian. n. XI. Τότε διαδέχεται Ἀχιλλᾶν τὸν ἐπίσκοπον ποιήσαντα μῆνας τρεῖς Ἀθανάσιος ὁ μακαρίτης ὢν τότε διάκονος Ἀλεξάνδρου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένος ἐπὶ τὸ Κομητάτον, ᾧ ὁ Ἀλέξανδρος, μέλλων τελευτᾶν, παρήγγειλεν ἀποδοθῆναι τὴν ἐπισκοπίαν. Achilla post tres menses defuncto Athanasius successit *Alexandri Diaconus*, ab eoque ad Comitatum missus: cui moriens Alexander Episcopatum committi mandauerat.

(w) Liberat. Breuiar. c. XVI. (Tom. Concil. Labbei p. 765.) Post cuius obitum ordinauerunt sibi haeretici episcopum *Petrum* cognomento *Moggum*, *qui fuerat Archidiaconus*. C. XIIX. (ibid. p. 761.) Huic populo a Palaestina *quidam Diaconus* nomine *Iesaias ordinatus est Episcopus*.

(x) Liberat. ibid. c. XXI. Mortuo Ioanne Mercurio *Agapetus* Archidiaconus Romanae ecclesiae Papa ordinatur. C. XXII. Augusta vocans *Vigilium Agapeti Diaconum*, profiteri sibi secreto ab eo flagitauit, vt si Papa fieret tolleret synodum. - - - fauore Bellisarii *ordinatus est Vigilius*.

(y) Socrat. lib. II. c. XXXVII. p. 140. Πρῶτος μὲν Λιβέριος ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος παραιτησάμενος ἐκείνῃ τῇ πίστει συνθέσθαι, ἐξόριστος γίνεται, τῶν περὶ Οὐρσάκιον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καταστησάντων Φίλικα· ὃς διάκονος ὢν τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας, καὶ τῇ Ἀρειανῇ δόξῃ προστεθεὶς, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη. Primus quidem *Liberius* Romanae vrbis *Episcopus*, cum fidei illi consensum accommodare renuisset, in exilium mittitur, *Felice in eius locum suffecto. Qui cum esset* ecclesiae Romanae *Diaconus*, Arianam tunc amplexus perfidiam, *ad Episcopatus honorem promotus est*.

(z) Theodoret. lib. II. c. XVII Ἐκεχειροτόνητο μετὰ τὸν μέγαν Λιβέριον, τῶν διακόνων τις τῶν ἐκείνου, Φῆλιξ ἦν ὄνομα τούτῳ. Post magnum Liberium ordinatus fuerat *quidam ex eius diaconis*, *Felix* nomine.

(a) Euseb. lib VII. c. XI. Ἴσιον δὲ ὡς ὁ μὲν Εὐσέβιος, ὃν διάκονον προσεῖπεν, οὐ μικρὸν ὕστερον ἐπίσκοπος ἐκκλησίας τῆς κατὰ Συρίαν Λαοδικείας καθίσταται. Sciendum porro est, *Eusebium* quidem, *quem* Dionysius *Diaconum* appellat, breui postea Laodiceae in Syria episcopum esse constitutum.

qui

qui *Laodiceæ* Episcopus factus sit, facit mentionem. Et SOCRATES [*b*] *Chrysostomum Heraclidem* quemdam Diaconum suum, genere *Cyprium*, Episcopum *Ephesi*, & *Serapionem Heracleæ* in *Thracia* Episcopum constituisse, fidem nobis facit. Et hanc vniuersalem fuisse consuetudinem & canonibus ecclesiasticis conuenientem, ex epistola quadam LEONIS, Papæ, liquet, vbi de electione Metropolitani loquens dicit: [*c*] *Ex Presbyteris eiusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconis eligatur.*

§. VI.

In casu necessitatis ex inferioribus Ordinibus Episcopi electi.

Interdum necessitate exigente ex inferioribus Ordinibus, Subdiaconis, Lectoribus &c. Episcopi eligebantur. LIBERATVS *Siluerium, Vigilii* in Episcopatu *Romano* competitorem, Subdiaconum [*d*] tantum fuisse auctor est. Et ipse AVGVSTINVS, quum nouum Episcopatum suum *Fussalæ* erigeret, spe sua de certo quodam viro, quem Episcopum consecrare cogitauerat, deiectus, ANTONIVM quemdam Lectorem Archiepiscopo sistebat, vt istius loco Episcopus ordinaretur; quem ille sine vlla dubitatione consecrabat; quamuis, AVGVSTINO [*e*] teste, vir iuuenis esset, nullo vmquam munere præter officium Lectoris in Ecclesia functus.

§. VII.

Et in casibus quibusdam extraordinariis de ipsis Laicis Episcopi facti.

Nec desunt exempla eorum, qui statim de ipsis Laicis Episcopi ordinati sunt, vbi Deus speciali sua prouidentia eos tam-

[*b*] Socrat. lib. VI. c. XI. Αὐτὸς Ἡρακλείδην τινὰ διάκονον ἑαυτοῦ γένει Κύπριον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβάλλετο. Ipse *Heraclidem* quemdam *Diaconum* suum genere Cyprium ad Episcopatum promouit.

[*c*] Leo ep. LXXXIV. c. VI.

[*d*] Liberat c. XXII. De cuius decessu audiens Romana ciuitas *Syluerium Subdiaconum*, Hormisdæ quondam Papæ filium, *elegit ordinandum.*

[*e*] August. Ep. CCLXI. ad Cælestin. Obtuli non petentibus quemdam adolescentem, Antonium, qui mecum tunc erat, in monasterio quidem a nobis a paruula ætate nutritum; sed *præter lectionis officium nullis clericatus gradibus & laboribus notum.* At illi miseri, quid futurum fuerat, ignorantes offerenti eum mihi obedientissime crediderunt. Quid plura? Factum est: *Esse illis Episcopus cœpit.*

quam

quam ad ministerium suum maxime idoneos occasione ita ferente sibi elegisse videbatur. Quemadmodum in noto isto casu *Ambrosii* accidit, qui admodum nuper baptizatus fuerat, quum ad Episcopatum proueheretur, quemadmodum PAVLINVS [f] & historici omnes testantur. Quum enim ciues *Mediolanenses* in eligendo episcopo ita inter se essent diuisi, vt per totam ciuitatem tumultuari cœpissent, magnaque inter illos contentio esset excitata, aliis alium eligere studentibus, ipse *Ambrosius* istius prouinciæ rector, officii sui ductus ratione ad ecclesiam contendebat, eo consilio, vt tumultum sedaret. Postquam populus ad eius conspectum conquieuisset, & ille diserta oratione multitudinis repressisset impetus, repente omnes abiecto mutuæ contentionis studio in vnam sententiam conspirabant & *Ambrosium* Episcopatu dignum esse vociferabantur, eumque sibi postulabant ordinari. Quo audito Imperator, diuino quodam nutu id factum iudicans, sacro eum lauacro (adhuc enim erat catechumenus) initiari & paucis præterlapsis diebus Episcopum ipsum constitui iussit. Aliam legis istius ecclesiasticæ migrationem diuina prouidentia factam in CYPRIANO habemus. PONTIO enim [g] teste, qui vitam eius scripsit, *Iudicio Dei & Plebis fauo-*

(f) Paulin. Vit. Ambros. p. 3. Per idem tempus mortuo Auxentio Arianæ perfidiæ episcopo — cum populus ad seditionem surgeret in petendo Episcopo, essetque illi cura sedandæ seditionis, ne populus ciuitatis in periculum sui verteretur, perrexit ad ecclesiam. Ibique cum alloqueretur plebem, subito vox fertur infantis in populo sonuisse, *Ambrosium episcopum.* Ad cuius vocis sonum totius populi ora conuersa sunt, acclamantis Ambrosium *episcopum*, — — Cum intelligeret circa se Dei voluntatem, nec se diutius posse resistere, postulauit *se non nisi a catholico episcopo baptizari.*

Theodoret. lib. IV. c. VII. οἱ δὲ τῆς διαμάχης ἐκείνης παυσάμενοι κοινὴν ἀφῆκαν φωνὴν, Ἀμβρόσιον σφίσιν ἐξαιτοῦντες προβληθῆναι ποιμένα· ἔτι δὲ οὗτος ἀμύητος ἦν. Tum illi a contentione cessantes omnes vna voce clamare cœperunt, *Ambrosium sibi pastorem constitui poscentes, qui nondum baptismo initiatus erat.*

Socrat. lib. IV. c. XXX. Μηδὲν ὑπερθέμενοι συλλαμβάνουσι τὸν Ἀμβρόσιον, καὶ βαπτίσαντες, κατηχούμενος γὰρ ἦν, εὐθὺς πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἱερωσύνην προχειρίζεσθαι ἔμελλον. Sine mora *Ambrosium* comprehendunt, & postquam eum sacro lauacro initiassent, *adhuc enim erat catechumenus, ad Episcopatus dignitatem* parant promouere.

Sozomen. lib. VI. c. XXIV. ὅπου δὲ αὐτοῦ παυσαμένου περὶ τούτων δημηγορεῖν, ἐξαπίνης πάντες ἀφέμενοι τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀργῆς, ἐπ' αὐτὸν τὸν σύμβουλον τῆς ὁμονοίας ἄγουσι τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ψῆφον· καὶ βαπτίζεσθαι παρεκελεύοντο. ἔτι γὰρ ἀμύητος ἦν, καὶ τὴν ἱερωσύνην παραλαμβάνειν ἐδέοντο.

(g) Pont. Vita Cyprian.

re ad officium Sacerdotii & Episcopatus gradum adhuc Neophytus, & vt putabatur Nouellus electus est. SOCRATES [*h*] & SOZOMENVS [*i*] de *Nectario, Gregorii Nazianzeni* in Episcopatu *Constantinopolitano* successore, idem adfirmant, fuisse eum ab secundo Concilio generali renuntiatum Episcopum, adhuc *mystica*, id est, candida *veste indutum*, quam recens baptizati solebant gestare. *Eusebius*, Episcopus *Caesareae* in *Ponto*, *Basilii* antecessor, nondum diuino baptismo consignatus, sed Catechumenus duntaxat fuit, vbi Episcopus proclamatus est, quemadmodum ipse NAZIANZENVS [*k*] auctor nobis est. Et *Eucherius* Monachus tantum, hoc est, Laicus erat, cum *Lugduni* Episcopus renuntiaretur, vt BARONIVS [*l*] ex HILARIO ARELATENSI, vitae *Honorati* scriptore, nobis perhibet. CHRYSOSTOMVS [*m*] idem de *Philogonio*

(*h*) Socrat. lib. V. c. VIII. Ἦν δέ τις Νεκτάριος ὄνομα - - ὃς ἁρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προεβλήθη, τῶν τότε παρόντων ἑκατὸν πεντήκοντα ἐπισκόπων χειροτονησάντων αὐτόν. Erat tunc vir quidam Nectarius nomine - - Hic populo raptus ad Episcopale munus obeundum eligitur & ab Episcopis centum & quinquaginta, qui tum illi aderant, ordinatur.

(*i*) Sozom. lib. VII. c. VIII. Τὴν μυστικὴν ἐσθῆτα ἔτι ἠμφιεσμένος κοινῇ ψήφῳ τῆς συνόδου ἀναγορεύεται Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος. *Adhuc mystica veste indutus* (Nectarius) communi totius Concilii calculo *Episcopus* Constantinopolis *renuntiatur.*

(*k*) Gregor. Nazianz. Orat XIX. de laud. Patr. Tom. I. p. 308. Τέλος συμφρονήσας ὁ δῆμος ἅπας, τὸν πρῶτον παρ' αὐτοῖς ἕνα βίῳ μὲν ἐξειλεγμένον, οὔπω δὲ τῷ θείῳ βαπτίσματι κατεσφραγισμένον, τοῦτον ἄκοντα συναρπάσαντες, καὶ ἅμα στρατιωτικῆς χειρὸς συλλαβομένης αὐτοῖς τηνικαῦτα ἐπιδημούσης, ἐπὶ τὸ βῆμα ἔθεσαν, καὶ τοῖς ἐπισκόποις προσήγαγον, τελεσθῆναί τε ἠξίουν, καὶ κηρυχθῆναι, πειθοῖ βίαν ἀναμίξαντες. Tandem plebs tota vno consensu primarii ordinis virum, vita quidem & moribus eximium, *diuino tamen baptismo nondum consignatum*, inuitum & repugnantem corripientes, simulque militaribus copiis, quae tum in vrbe erant, opem adferentibus, in sacrario collocarunt, & episcopis obtulerunt, ab eisque petere instituerunt, *vt eum initiarent, & antistitem* proclamarent, suasioni interim vim admiscentes.

(*l*) Baron. an CCCCXLI. (Tom. VI. p. 10.) Eiusdem eremiticam vitam ecclesia praeconio celebrat, dum eius agens natalem diem haec ait: *Eucherius ex nobilissimo senatorum ordine ad religiosam vitam habitumque conuersus diu inter septa speluncae sponte conclusus in orationibus & ieiuniis Christo seruiuit*, & quae sequuntur. At de sancto *Eucherio* Lugdunensi *episcopo* hactenus.

(*m*) Chrysost. Hom. XXXI. de S. Philogon. Tom. I. p 397. (p. 352. edit. Francof.) Ὅτι δὲ ἐκεῖνον ὁ Θεὸς ἐχειροτόνησε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τρόπου, δῆλον· ἐκ μέσης γὰρ ἀγορᾶς ἁρπασθεὶς ἐπὶ τὸν θρόνον ἤγετο τοῦτον οὕτω σεμνὸν καὶ λαμπρὸν τὸν προεστ-

Epi-

Episcopo *Antiocheno* videtur significare, quando eum *ἀπὸ βήματος δικαστικοῦ ἐπὶ βῆμα ἱερὸν*, hoc est, *de sella Iudicis in thronum Episcopi* translatum esse dicit. In his exemplis omnibus diuina prouidentia, cui omnes leges ac canones cedere oportet, intercessisse, atque ita direxisse omnia videtur. Vnde istæ Ordinationes numquam pro illegitimis & reiectaneis habitæ fuere, etiamsi cum vsitatæ cuiusdam legis littera pugnarent; quod lex ipsa cum hac limitatione & exceptione intelligi debebat, quemadmodum ex Canonibus vetustis quidam [n] vna cum reliquis omnibus hac de re loquentibus, id ipsum explicat, *Eum*, inquiens, *qui ex Gentibus accessit & baptizatus fuit, aut ex praua viuendi ratione: non est æquum, statim ad Episcopatum promouere: iniquum enim est, eum, qui nondum specimen exhibuerit, aliorum esse doctorem; nisi forte diuina gratia id fiat.* In hoc enim casu nihil difficultatis erat; quia voluntas Dei humanas leges quascumque longissime post se relinquit. Adeoque, licet ista limitatio in aliis canonibus non expresse addita sit, tamen cum hac exceptione semper eos intelligi oportere, manifestum est. Quo intuitu non habebatur Canonis violatio, si quis Laicus fieret Episcopus, vbi diuina prouidentia, populum ad vnanimem istiusmodi hominis electionem dirigendo, huic rei libertatem prius concedere videbatur. In istis casibus Laicum non hodie hunc cras alium Ordinem recipere, atque ita vna hebdomade per singulos ire Ordines iubebant, sed, vbi necesse erat, sine vlla alia ordinatione Episcopum illico renuntiabant.

Consuetudinis contrariæ, quæ hodie obtinet, vix ante tempora *Photii* A. DCCCLVIII. exemplum

---

ρον ἐπεδείξατο βίον· καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ θυγατέρα καὶ ἐν δικαστηρίῳ στρεφόμενος· οὕτως ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν, ὡς εὐθέως ἐκεῖθεν ταύτης ἄξιος φανῆναι τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπὸ βήματος δικαστικοῦ ἐπὶ βῆμα ἤγετο ἱερόν. Porro quod elegerit illum Deus, vel ex ipsa morum integritate perspicuum est, quippe quem *ex medio ereptum foro ad thronum hunc euexerit*: adeo castam & insignem prius egit vitam, quum *vxorem haberet ac filium & in forensibus negotiis versaretur*, adeo solem ipsum splendore vicit, vt protinus ab illo gesto, hoc magistratu dignus videretur & *a iudiciorum tribunali ad sacrum tribunal euectus sit.*

[n] Can. Apost. c. LXXX. Τὸν ἐξ ἐθνῶν προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτὰ προχειρίζεσθαι εἰς ἐπισκοπήν· ἄδικον γάρ, τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον, ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰ μή πη κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνοιτο.

vllum inuenias. Hic enim vt criminationem, quasi non per gradus ad Episcopalem dignitatem adſcendiſſet, euitaret, primo die Monachus ex Laico, altero Lector, tum Hypodiaconus & Presbyter: ſexto deinde, qui Chriſti fuit natalis, Patriarcha factus eſt: quemadmodum DAVID NICETAS [o] iſtius æui ſcriptor in Vita *Ignatii* memoriæ nobis prodidit. SPALATENSIS [p] hunc morem in Eccleſia *Romana* obſeruatum eſſe, auctor eſt, hanc quidem huic rei prætexente cauſſam, vt veteribus Eccleſiæ canonibus mos gereretur; quum tamen genuino eorum ſenſui ac intentioni nihil magis repugnare poſſit, quippe qui eo ſpectabant, vt quis aliquot integros annos in vnoquoque Ordine ad dandum vitæ ſuæ publicum ſpecimen perſiſteret, non autem omnes Ordines intra quinque vel ſex dierum ſpatium feſtinanter percurreret; Qui mos vt canonum eccleſiaſticorum intentioni non reſpondet, ita præter primitiuæ Eccleſiæ exemplum inualuit.

LIBRI SECVNDI

CAPVT VNDECIMVM

DE PRAECIPVIS QVIBVSDAM LEGIBVS AC RITIBVS CIRCA EPISCOPORVM ORDINATIONEM OBSERVATIS.

(o) Nicet. Vit. Ignat. (Tom. VIII. Concil. p. 1199.) Ἦν ἀληθῶς ἐκεῖνον ὁρᾷν αὐθήμερον ἅγιον πλαττόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν· πρώτῃ γὰρ ἡμέρᾳ μοναχὸς ἀντὶ λαϊκοῦ, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναγνώστης, καὶ ὑποδιάκονος τῇ ἑξῆς, εἶτα διάκονος, εἶτα πρεσβύτερος ἔπειτα τῇ ἕκτῃ, Χριστοῦ δὲ ἦν τὰ γενέθλια, καὶ αὐτὸς τοῦ ἱερατικοῦ προσβὰς θρόνου, τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσεφώνει, μηδὲν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἄξιον ἐννοούμενος.

(p) Marc. Anton. de Dominis de Rep. lib. III. c. IV. n. XIX. p. 430. (p. 282. a. Edit. Heidelb.) Non licuit, niſi ex grauiſſima cauſſa, præſertim vbi ex Clero perſona apta non potuit haberi, & Laicus inſignis ſuppeteret, Laicum in Epiſcopali ſede, non ſine probatione præcedenti facta ordinatione collocare. Sic enim in Concilio Sardicenſi c. X. Oſius loquitur: Hoc quoque &c. - - Admittitur ergo Laicus: ſed prius, non ad ludibrium, vt nunc fit, ſed vere & non exiguo tempore, inferioribus eſt ordinibus re ipſa exercendus.

§. I.

§. I.

Episcopatus non vltra tres menses vacare debebat.

Si quis Episcopalis muneris locus siue per mortem, siue per cessionem cuiusdam Episcopi vacuus erat factus, tum, siquidem Episcopi necessariam Ecclesiæ partem constituere credebantur, omnis nauabatur opera, vt quanta fieri poterat celeritate Ecclesiæ nouus quidam Episcopus præficeretur. Ecclesiæ *Africanæ* per vnum annum vacare ad summum poterant; quod si enim intra illud tempus noua electio non esset facta, tum is, qui sede vacante Ecclesiæ res administrabat, & cuius erat, procurare atque accelerare electionem, ab officio remouebatur, aliusque in eius locum substituebatur, secundum quemdam Concilii quinti [q] *Carthaginensis* Canonem, qui etiam in *Codice Africano* [r] confirmatus est. At vero in aliis locis multo breuiore tempore id limitatur. Nam Canone quodam [s] Concilii generalis *Chalcedonensis* quilibet Metropolitanus iubetur nouum Episcopum in locum vacantem ordinare intra trium mensium interuallum sub pœna censuræ ecclesiasticæ, nisi forte ineuitabilis necessitas id longius differre eum coëgisset.

§. II.

In quibusdam locis nouus Episcopus eligebatur ante, quam defunctus sepultus esset.

Alexandriæ mos obtinebat, vt simul atque Episcopus mor-

(q) Conc. Carth. V. c. VIII. (Tom. II. p. 1216.) Item constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere, sed dare operam, vt intra annum eisdem episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno exemto, interuentor alius tribuatur.

(r) Cod. Can. Eccles. African. c. LXXIV. (apud Iustell. Bibliothec. iuris Canon. veter. p. 368. & Tom. II. Conc. p. 1093.) Ὁμοίως ὡρίσθη, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι μεσίτῃ τὴν καθέδραν κατέχειν, ᾗ τινι μεσίτης δέδοται διὰ οἱασδήποτε τῶν λαῶν σπουδὰς ἢ διχοστασίας, ἀλλὰ σπουδάζειν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τοῖς αὐτοῖς προνοεῖσθαι ἐπίσκοπον. Item constitutum est, vt nulli intercessori &c. vt ad not. præced. (q).

(s) Conc. Chalced. Can. XXV. (Tom. IV. p. 768) Ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μή ποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσῃ ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν κανονικῷ ἐπιτιμίῳ. Placuit sanctæ Synodo, *intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari*, nisi forte necessitas ineuitabilis coëgerit tempus dilationis extendi. Quod si hoc minime fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit.

tuus esset, & antequam sepeliretur, noui statim Episcopi electio fieret. EPIPHANIVS [t] eo respicit, quando, *hanc fuisse Alexandriæ consuetudinem*, perhibet, *vt post Episcopi mortem successor non diutius differretur; sed subinde pacis tuendæ gratia subrogaretur; ne aliis hunc, aliis illum amplectentibus, iurgia in vulgus & contentiones exsisterent.* LIBERATVS [u] autem in enarrandis huius moris circumstantiis adhuc accuratior est, quando, *Consuetudo quidem*, inquit, *est Alexandriæ, illum, qui defuncto succedit, excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram eius capiti suo imponere, & sepulto manibus suis, accipere collo suo beati Marci pallium, & tunc legitime sedere.* Subiungi hic potest testimonium SOCRATIS [w], qui, tertio post obitum *Theophili* die *Cyrillum* ordinatum fuisse, dicit; & alibi etiam eumdem morem obtinuisse indicat: *Proclus* enim, Episcopus *Constantinopolitanus* [x], in Episcopali solio collocatus fuit ante, quam *Maximianus*, antecessor eius, terræ esset mandatus, atque ita funus ei faciendum curauit. Et hoc quidem mandante *Theodosio* Imperatore factum est, ne de eligendo Episcopo ambigeretur, eaque res tumultum in Ecclesia excitaret.

§. III.

Exempla quædam, quæ, Ecclesias temporibus difficilioribus & durante persecutione diutius vacasse, condocent.

At tamen vero hac cura & diligentia Ecclesiæ, quam in prospiciendo nouos cathedris vacantibus Episcopos adhibere

(t) Epiph. Hæres. LXIX. n. XI. Ἔθος δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, μὴ χρονίζειν μετὰ τελευτὴν ἐπισκόπου τοὺς καθισταμένους, ἀλλ' ἅμα γίνεσθαι εἰρήνης ἕνεκα, τοῦ μὴ παρατριβὰς γενέσθαι ἐν τοῖς λαοῖς, τῶν μὲν τόνδε θελόντων, τῶν δὲ τόνδε.

(u) Liberat. Brev. c. XX. (Tom. V. Conc. p 773)

(w) Socrat. lib. VII. c. VII. Τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τελευτὴν Θεοφίλου ὁ Κύριλλος ἐνθρονισθείς.

(x) Socrat. lib. VII. c. XL. Ἵνα μὴ πάλιν περὶ ἐπιλογῆς ἐπισκόπου ζήτησις ἢ καὶ ταραχὴν τῇ ἐκκλησίᾳ κινήσῃ, μὴ μελλήσας, ἀλλ' ἔτι κειμένου τοῦ σώματος Μαξιμιανοῦ, τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐνθρονίσαι τὸν Πρόκλον ἐπίτρεψεν. - - ἐνθρονισθεὶς οὖν ὁ Πρόκλος τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ Μαξιμιανοῦ σώματος ἐποιήσατο. Ne rursus de eligendo Episcopo ambigeretur, eaque res tumultum in Ecclesia excitaret, absque vlla cunctatione, nondum deposito Maximiniani corpore, Episcopis qui aderant mandauit, vt Proclum in Episcopali solio collocarent. - - Itaque Proclus in sede Episcopali collocatus, corpus Maximiniani sepulturæ tradidit.

consue-

consueuit, non obstante, quandoque accidit, vt Episcoporum electio in paullo longius tempus differretur. Nam in *Africa* tempore Collationis *Carthaginensis* non minus sexaginta Episcopatus eodem tempore erant vacui, qui octauam fere partem vniuersorum efficiebant. Totus enim Episcoporum numerus complectebatur CCCCLXVI, quorum CCLXXXVI. in Colloquio erant congregati, & CXX. ob valetudinem vel senectutem domi remanserant; præterea LX. sedes vacabant, quæ Episcopis nondum erant instructæ, quemadmodum Catholici [y] *Donatistis* enarrant, qui de numero cum istis sese certare posse dictitabant, quamuis CCLXXIX. tantum efficerent. Quæ caussæ tot vacantium eo tempore Episcopatuum fuerint, non dicitur; iniuria temporum probabiliter in culpa fuit, quod Catholici, *Donatistis* omnia longe lateque possidentibus, suos ibi constituere non potuerunt. Aut forte in populi negligentia culpa hæsit, qui vacante Episcopi sede administratoribus contenti nouum Episcopum admittere recusarint. Concilium *Macrianense*, FVLGENTIO FERRANDO [z] memoratum, huius dilationis in quibusdam ecclesiis vsitatæ meminit, sancito contra eam canone, quo administratores, qui semper vicini quidam Episcopi erant, remoueri, & ecclesiæ istæ sine administratore manere iubentur, vsque dum proprium sibi Episcopum quærant. Alia ratio, cur istis temporibus & locis sedes Episcopales longius vacarint, difficilis erat Ecclesiarum tempore persecutionis conditio. Episcopi enim ii erant, in quos præcipue furorem suum intendebant persecutores: adeoque si quis Episcopus religionis caussa ab iis interficeretur, Ecclesia sæpius ordinationem alius cuiusdam differre cogebatur, siue quod eiusmodi difficili tempore fieri vix poterat, vt in hanc rem operam suam & curam conferrent, siue quod alium illico Episcopum implacabili furentis aduersarii odio exponere, & adhuc violen-

(y) Aug. Breuic Collat. primæ diei c. XIV. Sane propter cathedras, quas Episcopis vacuas apud se esse dixerunt, responsum est a Catholicis, sexaginta esse, quibus successores Episcopi nondum fuerant ordinati.

(z) Ferrand Breu. Canon c. XXIII. ap. Iustell. Tom. 1. p. 449. Vt interuentores Episcopi conueniant plebis, quæ Episcopum non habent, vt Episcopum accipiant; Quod si accipere neglexerint, remoto Interuentore sic remaneant, quamdiu sibi Episcopum quærant.

tiorem

tiorem persecutionis impetum in se concitare dubitabant. Clerus *Romanus* [a] hanc ad *Cyprianum* perscripsit rationem, quamobrem post *Fabiani* martyrium non statim nouum Episcopum elegerint: *Post excessum*, inquiebant, *nobilissimæ memoriæ viri Fabiani nondum est Episcopus PROPTER RERVM ET TEMPORVM DIFFICVLTATES constitutus.* BARONIVS [b] hanc Episcopi sedem annum vnum & menses tres vacuam fuisse existimat, alii [c] autem in computatione accuratiores annum vnum & quinque menses inde conficiunt. Sed vtracumque pars hac in re vicerit, tamen annum vltra tempus, per Canones constitutum, præterlapsum fuisse manifestum est. At enim vero pro nihilo hoc tibi habendum erit, si diuturnitatem temporis, quo Episcopatus *Carthaginensis* durante persecutione *Ariana* sub *Genserico* & *Hunerico*, duobus hæreticis *Vandalorum* regibus, vacauit, cum eo comparaueris, id quod teste VICTORE VTICENSI [d] non minus XXIV. annos complectitur, quo toto interiecto tempore ecclesia *Carthaginensis* nullum Episcopum habuit. Sed hoc difficultatibus, quibus Ecclesia premebatur, & aduersariorum furori, non proprio eius arbitrio, tribuendum est: Pacis enim tempore aliam semper inibat rationem, neque ex istiusmodi casibus extraordinariis exemplum capiendum, multo minus consequentiam formandam & concludendum statuebat, quemadmodum non nulli [e] fecerunt, quod Ecclesia sine Episcopis esse possit, quia in extraordinariis quibusdam casibus, vbi eos habere non poterat, sine ipsis subsistit: Quod argumentum si recte, considerarent ii, qui illud vrgent contra alium quemcumque ordinem, æque ac Episcopalem valere, deprehenderent.

(a) Epist. XXXI. al. XXX. ap. Cyprian. p. 58. (p. 44. lin. vlt. p. 45. lin. 1. edit. Paris. MDCLXVI.)

(b) Baron. an. CCLIII. n. VI. Vacasse sedem eius anno vno & amplius, dicemus anno sequenti in electione Cornelii. A. CCLIV. n. XLVI. seqq.

(c) Pearson. Annal. Cyprian. an. CCL. n. III. & an. CCLI. n. VI.

(d) Victor de Persecut. Vandal. lib. II. (Tom. VII. Bibliothec. SS. Patr. edit. Paris. MDLXXXIX. p. 1899.) Dedit autem licentiam, Zenone imperatore atque Placidia relicta Olibrii rogantibus, vt Carthaginensis Ecclesia sibi quem vellet Episcopum ordinasset, *quæ iam per XXIIII. annos tali ornamento fuerat destituta.*

(e) Blondell. Apol.

§. IV.

§. IV.

Ad Episcopi cuiusdam ordinationem tres requirebantur Episcopi.

Vt autem ad propositam nobis Episcoporum Ordinationem revertamur: circa tempus ordinationi constitutum epistolam circularem mittere solebat Metropolitanus, qua omnes eius prouinciæ Episcopos ad eam plebem, cui Episcopus ordinandus erat, inuitabat, vt eius ordinationi adsisterent. Eorum omnium præsentia necessaria erat, si commode poterat exspectari; sin minus, consensum suum per litteras declarare oportebat: Quo in casu tres Episcopi, adsistente vel consentiente Metropolitano, ad peragendum consecrationis ritum sufficere credebantur. CYPRIANVS [f] hac de re loquitur, tamquam consuetudine, quæ in omnibus sui temporis ecclesiis obtinuit, quod omnes prouinciæ Episcopos in eiusmodi ordinatione coram adesse oportuerit. Et EVSEBIVS [g] speciatim de *Alexandri*, Episcopi *Hierosolymitani*, qui *Narcisso* successit, ordinatione narrat, quod *consentientibus vicinarum Ecclesiarum Episcopis* facta sit. Concilium *Chalcedonense* [h] legitimam vocat ordinationem, *si quis Episcopus ordinatus sit ab omnibus aut pluribus prouinciæ Episcopis, potestatem habente Metropolitano secundum Patrum regulas definitam.* Et Concilium generale *Constantinopolitanum* [i] ordinationem *Flauiani*,

(f) Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Fratr. Hispan. p. 172 (p. 114. edit. Parif.) Quod apud nos quoque & fere per prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, *episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant* & Episcopus deligatur plebe præsente &c.

(g) Euseb. lib VI c. XI. Ἐδήλε προελθόντας ἔξω πυλῶν, τὸν ἐκ Θεοῦ προωρισμένον αὐτοῖς ἐπίσκοπον ὑποδέξασθαι· τοῦτο δὲ πράξαντες μετὰ κοινῆς τῶν ἐπισκόπων, οἳ τὰς πέριξ διεῖπον ἐκκλησίας, γνώμης, ἐπάναγκες αὐτὸν παραμένειν βιάζονται. Significabat ipsis, vt extra portas ciuitatis egressi destinatum sibi a Deo episcopum susciperent. Quod cum illi *consentientibus vicinarum ecclesiarum episcopis* fecissent, manere deinceps eum apud se coegerunt.

(h) Concil. Chalced. Act. XVI. (Tom. IV. p 817.) Τοὺς μὲν τοι κατὰ πόλιν ὁσιωτάτους ἐπισκόπους χειροτονεῖσθαι παρὰ πάντων, ἢ τῶν πλειόνων τῆς ἐπαρχίας εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων τὸ κῦρος ἔχοντος τοῦ μητροπολίτου κατὰ τὸν κείμενον τῶν πατέρων κανόνα.

(i) Ep. Synod, ap. Theodor. lib. V. c. IX. Τῆς πρεσβυτάτης καὶ ὄντως Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ τίμιον Χριστιανῶν ἐχρημάτισεν ὄνομα, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Φλαβιανὸν οἵ τε τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως συνδραμόντες κανονικῶς ἐχειροτόνησαν, πάσης συμψήφου

Episcopi *Antiocheni*, & *Cyrilli Hierosolymitani* comprobat tamquam legitimam, ideo, quod ab Episcopis prouinciæ congregatis ordinati sint. Antiqua Concilii *Nicæni* lex [*k*] dicit, *Episcopum conuenire maxime quidem ab omnibus, qui sint in prouincia, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis in id ipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus & per scripta consentientibus, tunc ordinationem celebrari.* Sed minus quam tres per Canones esse non poterant. Concilium *Arelatense* I. [*l*] & *Carthaginense* III. [*m*] præter Metropolitanum tres requirit. Et *Arelatense* II. [*n*] vnum ex his tribus Metropolitanum esse non vult, sed expresse dicit: *Episcopum sine Metropolitano, vel epistola Metropolitani, vel tribus comprouincialibus non liceat ordinare.* Canones quidem [*o*] & Constitutiones [*p*] sic dictæ *Apostolicæ* Ordinati-

τῆς ἐκκλησίας ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς ἄνδρα, τιμήσαντες· ἥνπερ ἔνθεσμον χειροτονίαν ἐδέξατο καὶ τὸ τῆς συνόδου κοινόν. τῆς δέ γε μητρὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον Κύριλλον ἐπίσκοπον εἶναι γνωρίζομεν, κανονικῶς παρὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας χειροτονηθέντα. Antiquissimæ vereque Apostolicæ Antiochenæ in Syria ecclesiæ, in qua primo verecundum christianorum nomen auditum est, reuerendissimum & religiosissimum Episcopum Flauianum prouinciæ simul & diœcesis orientalis *conuenientes Episcopi Canonice ordinarunt, tota ecclesia consentiente* & quasi vno ore virum collaudante. Quam quidem *legitimam ordinationem synodus* quoque vniuersalis *comprobauit.* Matris vero Ecclesiarum omnium Hierosolymitanæ reuerendissimum & religiosissimum *Cyrillum Episcopum esse* significamus: *qui canonice olim fuit ab Episcopis prouinciæ ordinatus.*

(*k*) Concil. Nicæn. c. IV (Tom. II. p. 29.) Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων, διὰ γραμμάτων τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι.

(*l*) Conc. Arelat. I. c. XX (Tom. I. Conc. p. 1429.) Si non potuerint *septem, sine tribus fratribus* non præsumant ordinare.

(*m*) Conc. Carthag. III. c. XIX. (erronea est allegatio nec vspiam inuenire hæc verba potui) Forma antiqua seruabitur, *vt non minus quam tres sufficiant*, qui fuerint a Metropolitano directi *ad ordinandum Episcopum.* Vid. etiam Conc. Carth. VI. (Tom. II. p. 1595.)

(*n*) Conc. Arelat. II. c. V (Tom. II. p. 1012.) Nec Episcopus Metropolitanus sine tribus Episcopis comprouincialibus præsumat Episcopum ordinare.

(*o*) Can. Apost. c. I. Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν, Episcopus ordinetur ab episcopis duobus vel tribus.

(*p*) Constit. Apostol. lib. VIII. c. XXVII. Ἐπίσκοπος ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων χειροτονείσθω. Episcopus a tribus vel *duobus* Episcopis ordinator.

onem

onem a duobus tantum Episcopis factam comprobant: at vero hoc omnibus aliis Canonibus repugnat; qui tantum abest vt duobus Episcopis eam permittant, vt potius Concilium *Arausicanum* [q] tam ordinantes Episcopos, quam ordinatum ab officio remoueri iubeat: Et Concilium *Reiense* [r] *Armentarium* eamdem ob caussam munere re vera exuit, quod non a tribus Episcopis ordinatus fuerat. Non quidem omnes ecclesiæ in istiusmodi Ordinationes tam seuere animaduertebant: vbique tamen illegitimæ habebantur. Cum *Paulinus* ordinaret *Euagrium* Episcopum *Antiochiæ*, THEODORETVS [s] id contra canones ecclesiasticos factum esse, ait, quod ab vno tantum & sine Episcoporum prouincialium consensu, ordinatus fuerat. Et de *Siderii* Episcopi *Palæbiscæ* ordinatione idem tradit SYNESIVS [t],

(q) Concil. Arausic. I. Can. XXI. (Tom III. Conc. p. 1450.) In nostris prouinciis placuit de præsumtionibus, vt sicuti contigerit *duos episcopos* episcopum vnitum facere, auctoribus damnatis, vnius eorum ecclesiæ ipse, qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondet; & alter in alterius deiecti loco nihilo minus ordinetur. Si voluntarium *duo* fecerint, & ipse damnabitur, quo cautius ea quæ sunt antiquitus statuta, seruentur.

(r) Conc. Reiens. Can. II. (Tom. III. p. 1286.) Ordinationem, quam Canones irritam definiunt, nos quoque vacuandam esse censuimus: In qua præter illa trium præsentia, nec e petitis comprouincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta, pro ius nihil, quod Episcopum faceret, ostensum est.

(s) Theodor. lib. V. c. XXIII. Τοῦτο καὶ Ῥωμαίοις καὶ Αἰγυπτίοις δυσμένειαν πρὸς τὴν ἑῴαν μακροτάτην εἰργάσατο· οὐδὲ γὰρ τῷ Παυλίνου θανάτῳ συγκατελύθη τὸ ἔχθος. Ἀλλὰ καὶ μετ' ἐκεῖνον Εὐαγρίου τὸν ἐκείνου παρειληφότος θρόνον διέμειναν τῷ μεγάλῳ Φλαβιανῷ χαλεπαίνοντες καίτοι τοῦ Εὐαγρίου παρὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν προβεβλημένου θεσμόν· μόνος γὰρ αὐτὸν ὁ Παυλῖνος προὐβάλετο, πολλοὺς κανόνας κατὰ ταυτὸν παραβάς· οὔτε γὰρ ἀνθ' ἑαυτοῦ τῷ τελευτῶντι χειροτονεῖν ἐπιτρέπουσι, καὶ πάντας συγκαλεῖσθαι τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐπισκόπους κελεύουσι· καὶ αὖ πάλιν δίχα τριῶν ἐπισκόπων ἐπισκόπου χειροτονίαν ἀπαγορεύουσι γίνεσθαι. Ea res Romanos & Aegyptios diu infensos reddidit Orientalibus: Nam nec Paulini morte simultas extincta est. Sed post huius mortem cum Euagrius in locum illius subrogatus fuisset aduersus magnum Flauianum infenso animo perseuerarunt; idque tametsi *Euagrius contra ecclesiasticas regulas ordinatus fuisset. Solus enim Paulinus eum elegerat*, multos simul canones transgressus. Hi enim neque morienti Episcopo permittunt, vt suo loco quempiam constituat, & omnes prouinciæ Episcopos conuocari iubent. Præterea *absque tribus Episcopis ordinationem cuiuspiam Episcopi fieri vetant.*

(t) Synes. Ep. LXVII. (p. 210. edit. Paris MDCXXVIII.) Τοῦτον οὖν ἵνα καὶ μόνον ἀποδεδεῖχθαι παλαιβίσκης ἐπίσκοπον ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον ἐνθέσμως ἐνθέσμως μὲν οὔν, ὅσα γε τῶν γερόντων ἠκούσαμεν, εἰ μήτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατέστη, μήτε παρὰ τριῶν ἐν-

 quod

quod minus legitima fuerit, quoniam neque Episcopi *Alexandrini* consensum habuerit, neque a tribus Episcopis peracta sit. Hanc minus legitimæ ordinationis obiectionem euitaturus *Novatianus*, cum *Romæ* se Episcopum contra *Cornelium* obtruderet, tres Episcopos ex extremis *Italiæ* angulis ad sui ordinationem [*tt*] arcessiuit. Et hanc ob caussam vbi *Pelagius* primus Episcopus *Romæ* ordinari debebat, cum tres Episcopi haberi non possent, Presbyter aliquis [*u*] ad faciendum numerum adsumebatur. Ex quibus omnibus vniuersalis Ecclesiæ consuetudo luculenter perspicitur.

§. V.

Ordinationes tamen per vnum Episcopum peractæ pro validis, etsi non legitimis habitæ.

Notandum tamen est, quod quamuis hæc communis regula & praxis ecclesiæ fuerit, non tamen simpliciter & absolute ad ordinationis essentiam spectarit. Ecclesia enim sæpius Episcoporum ab vno tantum vel duobus Episcopis consecratorum Ordinationes ratas habebat. Concilium *Arausicanum* [*w*], quod & ordinantes Episcopos & ordinatum, si duo tantum Episcopi Episcopum voluntarium consecrassent, de munere deiici iubet, nihilo secius decernit, vt, sicubi contigerit duos Episcopos Episcopum inuitum facere, auctoribus damnatis vnius eorum ecclesiæ ipse, qui vim passus est, substituatur, si tamen vita respondeat, alter in alterius deiecti loco nihilominus ordinetur. Sed præterea alia quædam ordinationis, per duos tantum Episcopos factæ, exempla suppetunt, quorum legitimam rationem in dubium vocatam esse, non legimus. *Pelagius* E-

ϑάδε, καὶ εἰ τὸ σύνθημα τῆς χειροτονίας ἐκεῖθεν ἐδίδοτο, μόνον γάρ φασι δὴ τὸν μακάριον Φίλωνα θαῤῥῆσαι τὴν τοῦ συνεργίας ἀνάῤῥησιν. Quamobrem vnum illum ac solum esse Paræbitæ creatum episcopum, sed nec ipsum legitime, immo contra iura omnia; quantum de senioribus accepi: quum neque Alexandriæ sit, nec a tribus hic constitutus, quamuis illinc ordinandi esset facta potestas. Etenim solum beatæ memoriæ Philonem ausum esse collegam suum episcopum renunciare.

(*tt*) Euseb. lib. VI. c. XLIII. ex Epist. Cornel. (vid. supra pag. 90. not. (a).

(*u*) Lib Pontific. Vit. Pelag Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inuenti sunt duo Episcopi, Ioannes de Perusio & Bonus de Ferentino & Andreas Presbyter de Ostia & ordinauerunt eum.

(*w*) Conc. Arausican. I. c. XXI. vid. p. 163. not. (g).

pisco-

piſcopus *Romanus* verus habebatur Epiſcopus, licet, vt modo audiuimus, a duobus tantum Epiſcopis & Presbytero vno ordinatus fuerit. *Dioſcorus Alexandrinus* itidem a duobus tantum Epiſcopis, iisque ſub cenſura eccleſiaſtica conſtitutis, initiatus erat; vti ex epiſtola quadam Epiſcoporum *Ponti* [x] ſub finem Concilii *Chalcedonenſis* videre eſt: neque tamen Concilium illud, aut Antiſtites alii vlli, ordinationis ipſius valorem in dubium vocarunt, niſi forte id fecerunt iſti Epiſcopi *Ponti*, qui eam *nefandam atque imaginariam ordinationem* appellant. *Siderius* Epiſcopus *Palabiſcæ* ab vno tantum Epiſcopo ordinatus fuerat; *Athanaſius* tamen ipſius ordinationem non tantum approbabat & confirmabat, ſed etiam cognito, quod vir vtilis eſſet, teſte SYNESIO [y], ad ſedem Epiſcopi Metropolitani *Ptolemaidis* poſtea eum prouexit. *Paulinus* Epiſcopus *Antiochiæ Euagrium* ſine vllo alio Epiſcopo adſiſtente ſibi ſucceſſorem conſecrauit: Quod etſi contra Canonem factum erat, THEODORETVS tamen adfirmat [z], Epiſcopos *Romanum* & *Antiochenum*, *Euagrium* pro vero Epiſcopo agnouiſſe, & numquam vel minima ratione de ordinationis eius valore dubitaſſe. Et quamuis poſtea, hortante *Theodoſio*, ſchiſmatis finiendi gratia *Flauianum* agnoſcerent; ea tamen conditione id faciebant, vt eorum ordinationes, qui ab *Euagrio* ordinati fuerant, etiam validæ haberentur, quemadmodum ex epiſtola *Innocentii* Papæ [a], qui non longe poſt hoc certamen vixit, videre eſt.

(x) Conc. Tom. IV. p. 960. Ordinationem ſuam a damnatis Epiſcopis, & hoc duobus, accepit, cum regulæ Patrum - - - vel tres Epiſcopos corporaliter adeſſe in huiusmodi diſpenſationibus omnino proſpiciant.

(y) Syneſ. Ep. LXVII. (p. 210.) *Τοῦτον ἥκοντα μόνον ἀποδεῖξαι, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθίσαι τὸν μακαρίτην Σιδήριον· ἀλλ' ἀνάγκη γὰρ ἐν καιροῖς ἀπεῤῥησιάστοις τὴν ἀκρίβειαν παραβαίνεσθαι· διὰ τοῦτο τὸν πάμμεγαν Ἀθανάσιον συγχωρῆσαί τε τῷ καιρῷ. καὶ μετ' οὐ πολὺ δεῆσαν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν ἐνόντα σμικρὸν ἔτι τῆς ὀρθοδοξίας σπινθῆρα θάλψαι τε καὶ ἐπὶ πλέον ἐξάψαι, τὸν ἄνδρα τοῦτον ὡς μείζοσι πράγμασιν ἐπιτήδειον ἐκεῖ διαβῆναι κελεῦσαι τὴν μητροπολῖτιν ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσοντα.* Hunc ſolum venientem ferunt beatum Siderium creaſſe & in throno collocaſſe. Sed formidoloſis temporibus ſummum ius prætermitti neceſſe eſt. Ideo magnum illum Athanaſium id tempori dediſſe, ac non multo poſt cum exiguam adhuc orthodoxæ fidei ſcintillam, quæ in Ptolemaidi erat, fouere, & magis magisque oporteret accendere, hominum illum maioribus rebus gerendis idoneum eo commigrare iuſſiſſe, vt metropolitanam eccleſiam gubernaret.

(z) Theod lib. V. c. XXIII. vid. not. (s) p. 163.

(a) Innoc. Ep. XIV. ad Boniſac. Eccleſia Antiochena ita pacem poſtulauit, vt & *Eu-*

§. VI.

Episcopus Romanus *nihilo magis quam alius quispiam, solus ordinare poterat.*

Ex hisce intelligimus, ordinationem Episcopi ab vno tantum Episcopo factam validam fuisse, si Ecclesiæ eam comprobare visum fuerit. Neque Episcopus *Romanus* hac in re vllo præ aliis Episcopis priuilegio gaudebat, etiamsi non nulli distinctionem facere sibi sumant. Allegatur quidem antiquus Canon in Collectione FVLGENTII FERRANDI ex Concilio *Zellensi* & *Siricii* epistola, qui Episcopi *Romani* intuitu aliquam exceptionem statuere videtur; præcipit enim [*b*], *vt vnus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana.* Enimuero COTELERIVS [*c*] ingenue fatetur, in textu FERRANDI esse corruptionem, quæ per ignorantiam aut fraudem recentioris cuiusdam librarii irrepserit, qui duo decreta, de quibus SIRICIVS loquatur, confundat, verbis *Sedes Apostolica Primatis* in *Sedes Apostolica Romana* commutatis. In verbis enim SIRICII [*d*] ecclesiæ *Romana* nulla plane fit mentio, sed dicitur, *vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est Primatis* seu Metropolitanæ prouincialis, *nemo audeat ordinare;* & paullo post: *Ne vnus Episcopus Episcopum ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtiuum præstitum beneficium videatur. Hoc enim & a Synodo Nicana constitutum est atque definitum.* Vt adeo istis temporibus Canonum directioni subfuerit Episcopus *Romanus*, nec peculiare ordinandi priuilegium, præter id, quod cum reliquis sui ordinis commune habebat, sibi esse, cogitare præsumserit.

---

agrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant a memorato, *susciperet.*

(*b*) Ferrand. Brev. Canon. c. VI.

(*c*) Coteler. Not. in Constitut. Apost. lib III c. XX. Hoc loco celatum nolim lectorem errorem geminum, qui apud et in Breuiatione Canonum Fulgentii Ferrandi c. VI. *Vt vnus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana. Concilio Zellensi. Ex Epistola Papæ SIRICII.* Etenim duo prima decreta Epist. IV. Siricii perperam commiscentur: *& sedes Apostolica primatis* seu metropolitana, mutatur in sedem Apostolicam Romanam; non culpa, (suspicor) Ferrandi, sed ignorantia vel fraude cuiusdam recentioris &c.

(*d*) Siric. Ep. IV. c. I. & II.

§. VII.

§. VII.

Quemlibet Episcopum in sua ipsiusmet Ecclesia ordinari oportebat.

Quod nunc hac in re considerandum venit, est, quod quilibet Episcopus secundum canones ac consuetudinem Ecclesiæ in sua ipsius ecclesia, præsente populo ordinari debebat. Id quod luculenter indicatur a CYPRIANO [*e*], cum ait: *Ad Ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui Præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente.* Et hic mos in vniuersam Ecclesiam ita fuit introductus, vt *Iulius* Papa [*f*] contra *Gregorium Alexandrinum*, qui ab *Eusebianorum* factione Ecclesiæ in locum *Athanasii* obtrusus erat, obiiceret, quod *Antiochiæ* Episcopus nominatus & *Alexandriam* missus esset militari stipatus manu; cum tamen secundum ecclesiasticum canonem ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, in ipsa Ecclesia *Alexandrina*, ab Episcopis prouinciæ illius Episcopum constitui oportuerit. Hic canon in ecclesiis *Africanis* diligentissime obseruabatur, vbi tunc moris erat, vt Primas (cuius erat Episcopos ordinare) ad eam se conferret ecclesiam, in qua nouus Episcopus constituendus esset, ibique eum consecraret. Huius consuetudinis diuersa exempla AVGVSTINO memorantur, qui ipse in sua ipsius ecclesia *Hippone* [*g*] a Primate *Numidiæ* fuerat ordinatus; & cum dioecesi sua diuisa, nouoque *Fussalæ* Episcopatu erecto, Episcopum elegisset, ad Primatem longo licet viæ interuallo disiunctum [*gg*] misit, vt ad locum istum veniret, ibique eum ordinaret.

(*e*) Cypr. Ep. LXVIII. al. LXVII. ad Fratr Hispan. p. 172. (p 114. edit. Paris.)

(*f*) Iul. Ep. ad Orient. ap. Athan. Apol. II. Tom. I. p. 749. vid. supra c. X. §. II. not. (e) pag. 146.

(*g*) Possid. Vit. Aug. c. VIII. Vnde amplius formidans idem venerabilis senex & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatem Episcopum sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque grauitatem, & obsecrans, vt Hipponensi ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non tam succederet, sed consacerdos accederet Augustinus. Quæ igitur beatus Valerius optauit & rogauit, satagens rescripto impetrauit.

(*gg*) August. Ep. CCLXI. Propter quem ordinandum, sanctum senem, qui tunc primatum Numidiæ gerebat, de longinquo vt veniret rogans litteris impetraui.

§. VIII.

§. VIII.

Vetustus Episcopos ordinandi ritus.

Quod ad modum & ritum ordinandi Episcopum attinet, in quodam Conciliorum *Carthaginensium* [h] Canone strictim ita descriptus legitur: *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant euangeliorum codicem super caput & verticem eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.* Ritus ponendi in eius caput euangeliorum codicem in omnibus ecclesiis in vsu videtur fuisse. Auctor enim [i] *Constitutionum Apostolicarum* (graecus quidam scriptor, qui ritus saeculi tertii enarrare creditur) eius meminit, hoc solo cum discrimine, quod duorum Episcoporum loco duo Diaconi euangeliorum codicem, Episcopo Seniore seu Primate cum duobus ipsi adsistentibus Episcopis preces consecrationis recitante, super caput Ordinandi tenere iussi sint. Idem ille mos CHRYSOSTOMO [k] & Auctori *Hierarchiae Ecclesiae*, sub nomine DIONYSII latitanti, memoratur, qui

(h) Conc. Carth. IV. c. II.

(i) Constit. Apost. lib. VIII. c. IV. *Καὶ σιωπῆς γενομένης εἷς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἑστὼς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς Θεόν.* Et silentio facto, vnus ex primis episcopis vna cum duobus aliis stans prope altare, reliquis episcopis & presbyteris tacite precationem facientibus, & diaconis aperta euangelia super caput eius, qui ordinatur, tenentibus, in hunc modum precatur.

(k) Chrysostom. de laudib. euangel. apud Habert. p. 79. *Ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἱερέων, τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τίθεται, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τοῦ εὐαγγελίου τιάραν λαμβάνει, καὶ ἵνα μάθῃ εἰ καὶ πάντων ἐστὶ κεφαλὴ, ἀλλ' ὑπὸ τούτους πράττει τοὺς νόμους, πάντων κρατῶν, καὶ τῷ νόμῳ κρατούμενος, πάντα νομοθετῶν καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου νομοθετούμενος. Διὰ τοῦτο γνήσιός τις τῶν ἀρχαίων, Ἰγνάτιος δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ, οὕτως ἱερωσύνῃ καὶ μαρτυρίῳ διατρέψας ἐπιστέλλων τινὶ ἱερεῖ ἔλεγε· μηδὲν ἄνευ γνώμης σου γινέσθω, μηδὲ σὺ ἄνευ γνώμης Θεοῦ τι πράττε. τὸ τοίνυν ἔχειν τὸν Ἀρχιερέα τὸ εὐαγγέλιον σημεῖόν ἐστι τὸ ὑπ' ἐξουσίαν εἶναι.* *Dum ordinantur sacerdotes, euangelium capiti* imponitur, quo discat ordinatus, verum se accipere Euangelii tiaram: discat etiam, tametsi omnium sit caput, se tamen esse sub legibus, & quum omnibus dominetur, legis imperio subiici: cumque omnibus legem ponat, a lege gubernari. Quamobrem vnus ex antiquis nobilis, cui nomen Ignatio, sacerdotio simul ac martyrio insignis, scribens alicui sacerdoti dixit; Nihil absque voluntate tua geratur, neque tu etiam praeter Dei voluntatem quidquam facias. Quod igitur euangelium accipiat Pontifex, significat, eum sub potestate esse constitutum.

hanc

hanc cærimoniam ſoli Epiſcoporum ordinationi peculiarem fuiſſe & vſitatam, dicunt.

§. IX.

Formula precationis, quæ in eorum conſecratione adhiberi conſueuit.

Auctor *Conſtitutionum* antiquam aliquam precationis formulam recitat, cuius clauſula [*l*] ita habet: *Da ipſi, Domine omnipotens, per Chriſtum tuum participationem Spiritus Sancti, vt habeat poteſtatem remittendi peccata ſecundum mandatum tuum, item dandi Cleros, id eſt ſortes, vt tu iuſſiſti, ac ſoluendi omne vinculum ſecundum poteſtatem, quam Apoſtolis dediſti, placendique tibi in manſuetudine & corde mundo, offerendo tibi ſine culpa ſemper & ſine crimine ſacrificium mundum & incruentum, quod per Chriſtum conſtituiſti myſterium noui teſtamenti in odorem ſuauitatis per ſanctum filium tuum Ieſum Chriſtum, Deum & Saluatorem noſtrum, per quem tibi gloria, honor & veneratio in Sancto Spiritu nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum. Amen.* Vnam eamdemque formulam in omnibus eccleſiis vſitatam fuiſſe, non fas eſt, exiſtimemus: Cum enim cuilibet Epiſcopo peculiarem ſibi liturgiam formare liceret, ſicuti diuerſæ in diuerſis eccleſiis liturgiæ erant, in procliui eſt colligere, quod Primates ſeu Metropolitani diverſas conſecrationis formulas habuerint, etiamſi earum nihil remanſerit, quod de iis plus lucis nobis ſubminiſtrare poſſit.

§. X.

De eorum Enthroniſatione, de Homiliis Enthroniſticis & litteris Enthroniſticis.

Finita Conſecratione Epiſcopi, qui aderant, Epiſcopum modo ordinatum in cathedram ſeu thronum ipſius conducebant, in eoque ipſum collocatum ſancto oſculo in Domino omnes ſalutabant. Lecta deinde ſacra Scriptura (pro more, tamquam

(*l*) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. V. Δὸς αὐτῷ δέσποτα παντοκράτορ διὰ τοῦ χριστοῦ σου τὴν μετουσίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὥστε ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας κατὰ τὴν ἐντολήν σου· διδόναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου· λύειν δὲ πάντα σύνδεσμον κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις· εὐαρεστεῖν δέ σοι ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως· προσφέροντά σοι καθαρὰν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν· ἣν διὰ χριστοῦ διετάξω τὸ μυστήριον τῆς καινῆς διαθήκης, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας διὰ τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι᾽ οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

cultus quotidiani parte) nouus Episcopus sermonem in eam faciebat, qui *sermo Enthronisticus* a tempore & circumstantiis, in quibus habitus erat, dicebatur. Talis erat peruagata illa *Meletii* Episcopi *Antiocheni* homilia, EPIPHANIO [m] & SOZOMENO memorata, propter quam a *Constantio* in exilium e vestigio missus fuit. SOCRATES eiusmodi homiliarum ab Episcopis [n] in inauguratione sua recitatarum crebram facit mentionem; & LIBERATVS [o] de *Seuero Antiocheno* loquens expositionem eius hac occasione factam memorans, *Expositionem in Inthronismo* nuncupat. Solebant etiam Episcopi, simul atque consecrati erant, missis ad extraneos Episcopos litteris fidem ac orthodoxiam suam testatam facere, vt ab illis vicissim litteras pacificas & communicatorias acciperent, quæ litteræ appellabantur *litteræ Enthronisticæ* siue συλλαβαὶ ἐνθρονιστικαὶ, quemadmodum eas EVAGRIVS [p] vocat, loquens de litteris circularibus, quas *Seuerus*

(m) Epiphan. Hæres. LXXIII. n. XXIX --- XXXIII. & XXXIV. Sozom. lib. IV. c. XXVIII.

(n) Socrat. lib. II. c. XLIII. Εὐδόξιος καθεσθεὶς εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, πρώτην ἐκείνην τὴν πολυθρύλλητον ἀφῆκε φωνὴν, φράσας· ὁ πατὴρ ἀσεβὴς· ὁ υἱὸς εὐσεβής. κ. τ. λ. Eudoxius *simul atque in sede illa collocatus est, primam hanc protulit sententiam*, quæ omnium sermone celebratur: Pater ἀσεβὴς, Filius εὐσεβὴς &c. Lib. VII. c. XXIX. Τριμήνου διαδραμόντος, ἄγεται ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ὁ Νεστόριος, ὅστις ἐπὶ σωφροσύνῃ μὲν, παρὰ τοῖς πλείστοις ἐμαρτύρητο, ὁποῖος δὲ ἦν ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἦθος, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ διδασκαλίας τοὺς εὐφρονοῦντας οὐκ ἔλαθε. Χειροτονηθεὶς γὰρ τῇ δεκάτῃ τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς, ἐν ὑπατείᾳ Φίληκος καὶ Ταύρου, εὐθὺς ἐκείνην τὴν περιβόητον ἀφῆκε φωνὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ παντὸς, πρὸς τὸν βασιλέα τὸν λόγον ποιούμενος· δός μοι, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, καθαρὰν τὴν γῆν τῶν αἱρετικῶν, κἀγώ σοι τὸν οὐρανὸν ἀντιδώσω· συγκάθελέ μοι τοὺς αἱρετικοὺς· κἀγὼ συγκαθελῶ σοι τοὺς Πέρσας. Elapso trium mensium spatio Nestorius Antiochia adducitur. Qui ob temperantiam quidem a pluribus prædicabatur. In reliquis vero quali ingenio & quibus moribus fuerit, *ex prima eius concione* prudentiores statim deprehenderunt. Ordinatus enim die quarto Idus Aprilis, Felice & Tauro consulibus, illinc coram vniuerso populo imperatorem alloquens, *celebrem illam protulit dictionem*: Da mihi, inquit, Imperator, terram hæreticis purgatam, & ego tibi cælum retribuam. Mecum hæreticos debella: ego Persas tecum debellabo.

(o) Liberat. Brev. c. XIX. Fertur *expositio* eius, *quæ ab eo dicta est in inthronismo*, in qua & vnitiuum suscepit Zenonis &c.

(p) Euagr. lib. IV. c. IV. Μάλιστά γε ἐν ταῖς καλουμέναις ἐνθρονιστικαῖς συλλαβαῖς καὶ ταῖς τούτων ἀμοιβαίαις, ἃς διεπέμψατο τοῖς ἑκάστου πατριάρχαις κ. τ. λ. Præcipue *in epistolis, quas* ἐνθρονιστικὰς *vocant*, & in responsionibus ad easdem epistolas, quas ad singulos Patriarchas mittebat &c.

Episco-

Epiſcopus *Antiochenus* hac occaſione ad reliquos Patriarchas dederat. Hæ alio nomine dicebantur *litteræ communicatoriæ, κοινωνικὰ συγγράμματα*, vti Concilium *Antiochenum*, quod *Paulo Samoſatenſi* munus abdicauit, eas nominat: Patres enim in iſthoc concilio congregati, *Domno* in locum *Pauli* ordinato, omnes eccleſias hac de re faciebant certiores, dicentes, ſe ideo hoc ipſis ſignificare, vt ad *Domnum* ſcriberent, & ab eo viciſſim *κοινωνικὰ συγγράμματα* [q] *litteras communicatorias* acciperent: Quod, recte notante VALESIO, [r. s] heic non de iſtis *Litteris Communicatoriis, quæ Clericis & Laicis peregrinantibus dabantur, vt a peregrinis Epiſcopis ad communionem admitterentur*, intelligendum eſt; ſed de iis litteris, *quas Epiſcopi paullo poſt Ordinationem teſtandæ communionis ſuæ cauſſa ad alios mittebant Epiſcopos, & quas ipſi viciſſim ab aliis accipiebant.* Hæ litteræ etiam *Synodicæ* a LIBERATO dicuntur, [t. u] qui conſuetudinem iſtam, qua ductus nouus quisque Epiſcopus de ſua ordinatione aliis ſui Ordinis litteras Synodicas miſerit, adeo neceſſariam dicit fuiſſe, vt earum omiſſio pro aliqua communionis cum reliquis Epiſcopis colendæ recuſatione, & pro tacita hæreſeos imputatione habita ſit.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DVODECIMVM
DE LEGE, QVAE EPISCOPOS IN PARVIS OPPIDIS ORDINARI VETAT.

§. I.
Ratio legis de non conſtituendis Epiſcopis in paruis oppidis.

ANtequam huic de Epiſcopis ſermoni finem imponam, de duabus legibus aliis, ad ipſorum Ordinationem reſpicien-

(q) Euſeb. lib. VII. c. XXX. p. 231. *ἐδηλώσαμέν τε ὑμῖν, ὅπως τούτῳ γράφητε, καὶ τὰ παρὰ τούτου κοινωνικὰ δέχησθε γράμματα.* Quod idcirco vobis ſignificauimus, vt & ad eum ſcribatis, & ab eo *communicatorias litteras* accipiatis.

(r. s) Valeſ. Not. in loc.

(t. u) Liberat. Brev. c. XVII. De quo etiam Acacius *ſynodicam* Romano Papæ miſit *epiſtolam*, petens, ne etiam adulterum & hæreticum in epiſcopali dignitate reciperet. Verum Ioannes Talaia de ordinatione ſua neglexit per ſuos *Synodicas litteras* Acacio epiſcopo Conſtantinopolitano deſtinare. - - Mandavit ergo magiſtriano *litteras ſynodicas*, delegans ei omnia cum illius facere voluntate,

tibus, adhuc dicendum non nihil erit. Quarum prima Episcopos in paruis oppidis & vicis constitui vetabat: quæ lex in Concilio *Sardicensi* primum lata est, eo consilio, vt Ordinis Episcopalis honor & dignitas sarta tecta conseruaretur; vti ratio in Canone in hanc rem sancito data est, qui dicit: [w] *Non licet simpliciter Episcopum constituere in aliquo pago vel parua vrbe, cui vel vnus presbyter sufficit: non necesse est enim illic Episcopum constitui, ne Episcopi nomen & auctoritas vilipendatur.* Non nulli addunt Concilii *Laodiceni* Canonem LVII, Episcopos in [x] vicis & pagis constitui prohibentem, & eorum loco Visitatores dari iubentem: Sed hic Canon non de absolutis Episcopis, sed de Chorepiscopis loquitur, qui aliis Episcopis subiecti erant, de quibus infra speciatim acturus sum. Sed quicquid huius sit, non est de Canone *Sardicensi* disceptatio; nam ratio subiuncta eius sensum explanat, quod ordinationem Episcoporum in paruis vrbibus & pagis in totum interdicat.

§. II.

Exceptiones quædam huius legis in Aegypto, Libya, Cypro, Arabia, Asia minore &c.

Obseruandum tamen est, hanc legem non vbique obtinuisse: Nam cum ante tum post Concilium *Sardicense* Episcopi in paruis ciuitatibus & vicis reperiebantur. *Nazianzus* paruum duntaxat oppidum erat; SOCRATI [y] πόλις εὐτελής, *vrbs exigua*, vocatur: & eodem hoc respectu GREGORIVS NAZIANZENVS [z] patrem suum, istius loci Episcopum, μικροπο-

(w) Concil. Sardic. c. VI. (Tom. II Conc. p. 631.) Μὴ ἐξεῖναι δὲ ἁπλῶς καθιστᾷν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ τινὶ ἢ βραχείᾳ πόλει, ᾗ τινι καὶ εἷς μόνος πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ· οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ ἐπισκόπου ὄνομα καὶ ἡ αὐθεντία.

(x) Concil. Laodic. Can LVII. ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς. Quod non oportet in vicis & pagis episcopos constitui, sed periodeutas, hoc est, circumcursatores seu visitatores.

(y) Socrat. lib IV. c. XI. Βασίλειος καὶ Γρηγόριος· ὧν ὁ μὲν Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ ἐπίσκοπος ἦν· Γρηγόριος δὲ Ναζιανζοῦ πόλεως εὐτελοῦς γειτνιαζούσης τῇ Καισαρείᾳ. Basilius atque Gregorius: quorum ille Cæsareæ Cappadociæ erat Episcopus: hic *Nazianzi*, *vrbis exiguæ*, quæ in vicinia Cæsareæ sita est.

(z) Gregor. Nazian. Orat. XIX. de Laud. Patr. Tom. I. p. 310. Τοῦτο τοῦ μικροπολίτου τὸ ἔργον καὶ τῆς καθέδρας τὰ δεύτερα ἔχοντος. Hoc *exiguum vrbis episcopi* opus & cathedræ secundas tenentis.

λίτην

λίτην καὶ τῆς καθέδρας τὰ δεύτερα ἔχοντα, *exiguæ vrbis Epiſcopum & cathedræ ſecundas tenentem* nominat. Non erat tamen *Chorepiſcopus*, ſed abſolutus in diœceſi ſua Epiſcopus, non minus quam Epiſcopi *Romæ* vel *Alexandriæ*. *Geras* prope *Peluſium* SOZOMENO [*a*] *paruum oppidum* audit, & nihilominus ſedes Epiſcopi ibi erat. De *Dolicha*, vbi *Maris* erat Epiſcopus, idem obſeruatur THEODORETO [*b*] πολιχνὴν σμικρὰν eam nuncupanti: Idem etiam dicit de *Cucuſo* [*c*], loco in *Armenia* ſito, quo *Chryſoſtomus* relegatus fuerat: quantulumcumque illud oppidum erat, *Chryſoſtomus* [*d*] tamen ibi Epiſcopum offendit, admodum comiter ac reuerenter ipſum in exilio ſuo tractantem. SYNESIVS [*e*] de Epiſcopo *Olbiæ* in quadam epiſtola mentionem facit, & ſimul eum locum vicum tantum fuiſſe dicit; populum enim

(*a*) Sozom. lib. VIII. c. XIX. ἀπὸ τοῦ πελάγους ὧδε συμβὰν, κατῆρεν εἰς Γέρας πόλιν μικρὰν, ἀμφὶ πεντήκοντα στάδια τοῦ Πηλουσίου ἀφεστῶσαν· τελευτήσαντος δὲ τότε τοῦ ἐνθάδε ἐπισκόπου, οἱ μὲν πολῖται, ὡς ἐπυθόμην, ἐψηφίσαντο Νιλάμμωνα προεστάναι τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησίας κ. τ. λ. Forte accidit, vt nauis ſecundo vento appelleret *Geras*, *paruum oppidum*, quinquaginta circiter ſtadiis diſtans Peluſio. *Eius loci Epiſcopo* tunc mortuo, ciues quidem, vt accepi, Nilammonem *eccleſiæ ſuæ antiſtitem* elegerunt.

(*b*) Theodoret. lib V c IV ὁ δὲ θεῖος Εὐσέβιος, ἔσχατον ἐπίσκοπον Μάριν τῇ Δολιχῇ κεχειροτόνηκε· πολίχνη δὲ αὕτη σμικρὰ, καὶ τῆς Ἀρειανικῆς νόσου κατ᾽ ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ μετειλήφει. Poſtremus omnium Maris, a diuino Euſebio Dolichæ Epiſcopus creatus eſt, *vrbs eſt exigua*, quæ tunc temporis Ariana labe erat infecta.

(*c*) Theod. lib. II. c. V *Μετώκισαν εἰς Κουκουσόν· πόλις δὲ αὕτη μικρά.* Relegarunt (Paulum) *Cucuſum*, in *exiguum oppidum* eſt. Lib. V. c. XXXIV. εἰς τινα πολίχνην σμικρὰν τε καὶ ἔρημον τῆς Ἀρμενίας ἐξέπεμψαν· Κουκουσὸς ὄνομα ταύτῃ. In *paruum quoddam* ac deſertum Armeniæ *oppidum* relegarunt, cui nomen eſt *Cucuſus*.

(*d*) Chryſoſtom. Ep. CXXV. ad Cyriac. (Tom. IV. p. 764. edit. Francof.) Ταῦτά σοι ἐπέστειλα ἀπὸ Κουκουσοῦ τῆς Κιλικίας, ὅπου ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἡ βασίλισσα ἐξορισθῆναι - - Πάνυ δὲ ἡμᾶς ἐδεξιώσατο ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης, καὶ πολλὴν ἀγάπην ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς. Atque hæc tibi e *Cucuſo*, quod Ciliciæ *oppidum* eſt, ſcripſi, quo videlicet Imperatrix ablegari me iuſſit. - - At vero *vrbis huiusce Epiſcopus* perquam humaniter nos excepit, magnamque erga nos caritatem præ ſe tulit. &c.

(*e*) Syneſ. Ep LXXVI. Ὀλβιάταις· οὗτοι δὲ δῆμός εἰσι κωμήτης, ἐδέησεν αἱρέσεως ἐπισκόπου, τοῦ μακαριωτάτου πατρὸς Ἀθάμαντος τῷ μακρῷ βίῳ τὴν ἱερωσύνην συγκαταλύσαντος. Olbiatis: *vici* cuiusdam hic populus eſt: *Epiſcopi* creatione opus fuit; cum beatiſſimus pater Athamas longiore vita pariter & ſacerdotio functus eſt.

δῆμον κωμήτην, *vici cuiusdam populum* appellat. Ita alio loco [*f*] dicit, quod *Hydrax* & *Palæbisca* aliquando suum quæque habuerint Episcopum, licet vici tantum *Pentapolis* essent ad dioecesin *Erythrensem* proprie spectantes, cui post aliquod temporis interuallum rursus fuerint contributi. SOZOMENI memoria inter *Arabiæ* & *Cypri* incolas vsitatum erat, Episcopos non tantum in vrbibus, sed vicis etiam ordinare; ita etiam inter *Nouatianos* & *Montanistas* in *Phrygia* obtinuit: quod omne [*g*] ex sua ipsius notitia adfirmat. Sunt, qui *Dracontium* talem Episcopum fuisse existimant, quod ATHANASIUS [*h*] eius Episcopatum *χώρας ἐπισκοπὴν* appellet: Vtrum vero absolutum Episcopum, an tantum *Chorepiscopum*, cum fuisse hoc ipso significare velit, non facile est ad diiudicandum. Ita quoque non patet, cuius generis Episcopi isti fuerint, quos Concilium *Antiochenum* [*i*] in Synodali sua aduersus *Paulum Samosatensem* epistola pagorum nominat Episcopos; forte enim *Chorepiscopi*, seu Episcopi dependentes fuerunt, quæ VALESII coniectura est. Verum id de his SOZOMENO

(*f*) Synes. Ep. LXVII. p. 208. *Γέγονα κατὰ Παλαίβισκάν τε καὶ Ὕδρακα· κῶμαι δὲ αὗται Πενταπόλεως.* Palæbiscam & Hydracem perueni. *Vici sunt* Pentapolis. p. 210. *Τοῦτον οὖν ἵνα καὶ μόνον ἀποδεδεῖχθαι παλαιβίσκης ἐπίσκοπον* - - Vnum illum ac solum *Palæbiscæ* creatum *Episcopum*. p. 211. *ἐν Ὕδρακι τῇ κώμῃ χωρίον ἐστι* - - *τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν ἤδη καὶ ἄλλοις τοῖς εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις Διοσκόρῳ καὶ Παύλῳ τὸ περιμάχητον ἦν κ. τ. λ.* In *Hydrace vico* locus quidam est - - de hoc inter fratres nostros, vt & alios antea, religiosissimos *episcopos* Dioscorum & Paulum summa erat contentio &c.

(*g*) Sozom. lib. VII c. XIX. *Ἐν ἄλλοις δὲ ἔθνεσιν ἐστὶν, ὅπη καὶ ἐν κώμαις ἐπίσκοποι ἱερῶνται, ὡς παρὰ Ἀραβίοις καὶ Κυπρίοις ἔγνων.* In aliis prouinciis interdum *etiam vici consecratos habent episcopos*, sicut in Arabia & in Insula Cypro animaduerti.

(*h*) Athan. Epist. ad Dracont. Tom. I. p. 954. (p. 263 edit. Paris. MDCXCVIII.) *Καὶ γὰρ ἡ ἐκ παραδόξου γενομένη συμφωνία ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων χώρᾳ, ἐν τῇ σῇ καταστάσει, ἐξ ἀνάγκης σχισθήσεται διὰ τὴν σὴν ἀναχώρησιν· καὶ ἡ ἐπισκοπὴ δὲ τῆς χώρας αὐτῆς ὑπὸ πολλῶν ἁρπαγήσεται καὶ πολλῶν οὐκ ὀρθῶν, ἀλλ' ὧν οἶδας καὶ αὐτός.* Etenim admirandus ille Alexandrini *agri* in te eligendo consensus, ob tuum secessum necessario in complurimas diuidetur factiones: estque *huius loci Episcopatus* a multis inuadendus; iisque non probis viris, sed quos tute probe nosti.

(*i*) Ap. Euseb. lib. VII. c. XXX. p. 229. *Οἷα καὶ τοὺς θωπεύοντας αὐτὸν ἐπισκόπους τῶν ὁμόρων ἀγρῶν τε καὶ πόλεων καὶ πρεσβυτέρους, ἐν ταῖς πρὸς τὸν λαὸν ὁμιλίαις καθίησι, διαλέγεσθαι.* *Episcopos* quoque vicinorum *pagorum* & ciuitatum nec non presbyteros assentatores suos submisit, qui in suis ad populum concionibus eadem de ipso prædicarent.

memo-

memoratis dici nequit, nec de aliis exemplis, quæ ex SYNESIO & reliquis ante citatis Auctoribus dedi; quorum e testimoniis liquido apparet, fuisse tum in exiguis valde vrbibus & quandoque etiam in villulis Episcopos, contrario Concilii *Sardicensis* decreto non obstante. Dignum etiam obseruatu est, in *Asia minore*, terræ tractu non multo ampliore, quam *Magna Britannia* Insula (duas tantum diœceses, ad Imperium *Romanum* spectantes, complectente) quadringentos fere Episcopos fuisse; quemadmodum ex antiqua Ecclesiæ historia constat. Vnde *Cucusum* & *Nazianzum* non solas exiguas istius prouinciæ vrbes, sed adhuc multo plures alias vrbes ac diœceses, non ita magnas in ea fuisse, iudicari facile potest.

§. III.

Rationes, ob quas in paruis locis Episcopatus erecti sint.

Vna caussa, quamobrem Episcopatus multiplicarentur & non numquam in exiguis erigerentur locis, erat, quod in Ecclesia primitiua vnusquisque Episcopus, consentiente Metropolitano, aut Concilio prouinciali approbante, diœcesin suam diuidendi & nouum Episcopum conueniente quodam eius loco, in Ecclesiæ emolumentum, constituendi habebat potestatem; si quidem diœcesin suam nimis amplam, & loca nimium a sede sua distare aut conuersorum multitudinem augescere, adeoque curas & occupationes grauius sibi, quam vt sustinere posset, onus euadere intelligeret. Hæc ratio erat, cur *Augustinus* [k] in diœceseos suæ oppido *Fussala* millibus circiter quadraginta ab *Hippone* seiuncto, nouum Episcopatum erigeret. Locus erat, vbi ingens hominum multitudo e schismate *Donatistarum* ad Ecclesiam Catholicam reducti, & quidam adhuc reducendi erant: Cum autem locus nimio itineris interuallo distaret, necessariam curam ac diligentiam in istis quidem regendis, his autem denuo lucrandis adhibere non poterat: adeoque ab Primate *Numidiæ* impetrabat, vt eo deueniret & *Antonium* quemdam Episcopum

(k) Aug. Ep. CCLXI. ad Cælestin. Quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta seiungitur, cum in eis regendis & eorum reliquiis licet exiguis colligendis -- - me viderem latius quam oportebat extendi, nec adhibendæ sufficerem diligentiæ, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, Episcopum ibi ordinandum constituendumque curaui.

ibi ordinaret. Et hoc ecclesiæ *Africanæ* legibus respondebat, quæ nouos Episcopatus in diœcesi quadam, in qua necessarium esse credebatur, erigi [*l*] permittebant, si quidem istius diœceseos Episcopus & Primas consentirent; siue, vt FERRANDVS [*m*] in Collectione sua animaduertit, si Episcopus, Primas & Concilium prouinciale communi consensu atque auctoritate id concederent. Quorum canonum virtute, durante *Donatistarum* schismate, multi noui Episcopatus in vilibus oppidis *Africæ* erecti fuere; quemadmodum ex Actis Collationis *Carthaginensis* videre est; vbi Catholici & *Donatistæ* hanc praxin sibi mutuo exprobrant; quod videlicet Episcopatum quandoque in tres quatuorue dispescant, Episcoposque in pagis & villis ad augendum partis suæ numerum constituant. Ita *Petilianum Donatistam* [*n*] alicubi inuenimus querentem, quod Catholici in *Ianuarii*, Episcopi a partibus *Donati* stantis, diœcesi quatuor numerum augendi gratia constituerint Episcopos. Et alibi *Alipius* Catholicus in commentarios [*o*] referri iubet bene multos *Donatistarum* Episcopos ibi memoratos, non in ciuitatibus, sed tantum in villis vel agris ordinatos esse. Ad quod respondet *Petilianus*, [*p*] quod idem Catholici faciant, ordinantes Episcopos in agris & interdum in iis locis, vbi non habeant populum: quo ipso id vult dicere, omnem populum in istis locis ad *Donatistarum* castra transiisse. Et ex hac vera ratione Episcopi Catholici sui

(*l*) Conc. Carth. II. c V. (Tom. II. p. 1160.) Si accedente tempore, crescente fide, Dei populus multiplicatus desiderauit *proprium* habere *rectorem*, *eius* videlicet *voluntate*, *in cuius potestate est diœcesis* constituta, *habeat Episcopum*.
It. Conc. Carth. III. c. XLII. (Tom. II. p. 1173.) Multis in Concilio hoc statutum est a cœtu sacerdotali, vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ episcopum numquam habuerunt, non nisi *cum voluntate eius episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores*, hoc est *episcopos*.

(*m*) Ferrand. Breuiar. Canon. c. XIII. Vt *Episcopus non ordinetur in diœcesi, quæ Episcopum numquam habuit, nisi cum voluntate Episcopi, ad quem ipsa diœcesis pertinet*, ex Concilio tamen plenario & Primatis auctoritate.

(*n*) Collat. Carthag. I. c. CXVII. (Tom. II. Conc. 1377.) Petilianus Episcopus dixit, in vna plebe Ianuarii collegæ nostri præsentis, *in vna diœcesi quatuor sunt constituti contra ipsum*; vt numerus scilicet augeretur.

(*o*) Ibid. c. CLXXXI. Alypius dixit, scriptum sit, istos omnes in villis vel in fundis esse episcopos ordinatos, *non in aliquibus ciuitatibus*.

(*p*) Ibid. c. CLXXXII. Petilianus Episcopus dixit: Sic etiam tu multos habes per omnes agros dispersos: Immo crebros vbi habes, sane & sine populis habes.

muneris

muneris eſſe credebant, vt diœceſibus ſuis diuiſis nouos Epiſcopos in exiguis oppidis conſtituerent, quo *Donatiſtas* & numero & zelo anteire, & de errante populo in priſcam Eccleſiæ Catholicæ communionem reducendo maiori cum effectu laborare poſſent. Hæc erat praxis Eccleſiæ *Africanæ*, & hæc eius ratio, cur tot paruos Epiſcopatus hoc anguſtiarum tempore erigerent: In ſalutem & ædificationem Eccleſiæ oculi ſemper erant intenti.

GREGORIVS NAZIANZENVS pietatem & prudentiam BASILII, quam in ſimili caſu teſtatam fecit, magnopere prædicat. Accidit nimirum ipſius ætate, vt *Cappadocia* in duas diſpeſceretur prouincias, *Tyana* ciuili reſpectu ſecundæ prouinciæ metropoli conſtituta: Hoc *Anthimo* Epiſcopo *Tyanæ* occaſionem vendicandi ſibi ius metropolitani in Eccleſia dabat; cui rei *Baſilius* ſe opponebat, quippe quæ ſuæ ipſius Eccleſiæ *Cæſareenſi*, quæ ſecundum Canones & ex præſcriptione totius prouinciæ metropolis eſſe debebat, derogaret. Sed *Anthimo* vere contentioſum agente aduerſarium, magnamque concitante turbam & tumultum, *Baſilius* ad pacem Eccleſiæ cum ſui ipſius iuris iactura redimendam promtus erat, iuriſdictione ſua in iſtam *Cappadociæ* partem, quam *Anthimus* ſibi vendicabat, relicta: & iacturam ſuam quodammodo compenſaturus nouos aliquot in prouincia ſua Epiſcopatus, exempli cauſſa *Saſimæ* & in aliis quibuſdam eiusmodi obſcuris iſtius regionis locis erigebat. Quod inſtitutum etſi litteræ cuiusdam Canonis repugnabat, NAZIANZENVS tamen ob tres potiſſimum rationes laudibus illud extollit. Primum quidem, quod hoc modo maior animarum cura [q] fuerit ſuſcepta. Deinde quælibet ciuitas prouentus ſuos habuerit. Denique bellum inter duos Metropolitanos compreſſum & exſtinctum ſit. *Hoc*, inquit ille, *remedium erat huius mali magnum & admirandum & illius anima dignum. Etenim diſſidium hoc in Eccleſiæ commodum & incrementum conuertit, atque hanc calamitatem quam pulcher-*

(q) Gregor. Nazianz. Orat. XX. de laud. Baſil. Tom. I. p. 356. Σκοπῶμεν, ὡς μεγάλην καὶ θαυμασίαν (τοῦ κακοῦ λύσιν) καὶ τί γὰρ ἢ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀξίαν· προσθήκην γὰρ τῆς ἐκκλησίας ποιεῖται τὴν στάσιν, καὶ τὴν συμφορὰν, ὡς κάλλιστα διατίθεται, πλείοσιν ἐπισκόποις τὴν πατρίδα καταπυκνώσας· ἐξ οὗ τί γίνεται; τρία τὰ κάλλιστα· ψυχῶν ἐπιμέλεια πλείων, καὶ τὸ πόλιν ἑκάστην τὸ ἑαυτῆς ἔχειν, καὶ τὸ λυθῆναι ταύτῃ τὸν πόλεμον.

rime constituit, patria nimirum pluribus Episcopis communita. Vnde colligere pronum est, ex NAZIANZENI sententia pro Ecclesiæ commodo habendum esse, si pluribus ea Episcopis frequentetur; neque in eius ignominiam cedere, si, necessitate ita ferente, in vilibus etiam oppidis Episcopi constituantur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM TERTIVM
DE LEGE, QVAE DVOS EPISCOPOS IN VNA CIVITATE ORDINARI VETAT.

§. I.

Lex & praxis vniuersalis Ecclesiæ, vnum tantum in ciuitate aliqua habere Episcopum.

ALia lex vniuersaliter obseruata in Ecclesia erat, quod in ciuitate aliqua vnus tantum debebat esse Episcopus, etiamsi ad admittendos complures Presbyteros satis ampla esset. Tempore *Cornelii* in Ecclesia *Romana* quadraginta sex Presbyteri [r], Diaconi septem, totidem Hypodiaconi, & nonaginta quatuor inferiorum Ordinum Clerici erant: & vniuersus populus secundum quorumdam computationem [s] quinque circiter hominum millia, secundum aliorum [t] autem calculum multo maiorem numerum dicitur effecisse; sed tamen vnus tantummodo eorum omnium erat Episcopus. Vt adeo *Nouatianus* contra *Cornelium* Episcopus *Romæ* ordinatus ab omnibus & singulis tamquam legis Ecclesiæ Catholicæ violator damnatus sit. CYPRIANVS [u] hac occasione id velut placitum aliquod Ecclesiæ inculcat, quod *vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus*

(r) Cornel. Ep. ad Fabium ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Ὁ ἐκδικητὴς τοῦ εὐαγγελίου οὐκ ἠπίστατο ἕνα ἐπίσκοπον δεῖν εἶναι ἐν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· ἐν ᾗ οὐκ ἠγνόει· πῶς γάρ; πρεσβυτέρους εἶναι τεσσαράκοντα ἕξ· διακόνους ἑπτά· ὑποδιακόνους ἑπτά. ἀκολούθους δύο καὶ τεσσαράκοντα· ἐξορκιστὰς δὲ καὶ ἀναγνώστας ἅμα πυλωροῖς δύο καὶ πεντήκοντα.

(s) Burnets *Letter* 4. p. 207.

(t) Basnag. Exerc. ad Annal. Baron. an. XLIV. p. 532. †

(u) Cyprian. Ep. LV. al. LIX. ad Corn. p. 129. (p. 79. lin. vlt. edit. Par. MDCLXVI.)

Index

Iudex Vice Christi esse debeat. Hinc alio loco [w] *Nouatianum* negat esse Episcopum; *Cum post primum*, inquit, *secundus esse non possit, quisquis post vnum*, (Cornelium) *qui solus esse debeat, factus est*, (Nouatianus) *non iam secundus ille, sed nullus est.* Immo adulterum & extraneum eum vocat, quando dicit; *Nisi si Episcopus tibi videtur, qui Episcopo in Ecclesia a sedecim Coëpiscopis facto, adulter* [x] *atque extraneus, Episcopus fieri a desertoribus per ambitum nititur.* Idem ipsi non a CYPRIANO [y] solum, sed a toto simul Concilio *Africano* exprobratum fuit; vti CYPRIANVS in epistola quadam commemorat, *cum ad nos*, inquiens, *in Africam legatum misisset optans* (more nouis Episcopis post ordinationem consueto) *ad communicationem nostram admitti, hinc a concilio plurimorum sacerdotum, qui præsentes eramus, sententiam retulit, se foris esse cœpisse, nec posse a quoquam nostri sibi communicari, qui Episcopo Cornelio in Catholica Ecclesia de Dei iudicio & cleri ac plebis suffragio ordinato profanum altare erigere & adulteram cathedram collocare, & sacrilega contra verum sacerdotium sacrificia offerre tentauerit.* Erant quidem non nulli *Romæ* Confessores, qui primum cum *Nouatiano* faciebant: CYPRIANVS [z] autem scripta ad eos epistola facti vitiositatem verbis blandis ostendebat, & vt ad Ecclesiam matrem & fraternitatem reuerterentur, quibus poterat hortamentis, petebat atque rogabat: Quæ admonitio quosdam ex eorum principibus tam efficaciter percellebat, vt non diu post ad *Cornelium* reuerterentur, erro-

(w) Cyprian. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. p. 104. (p. 68. edit. Par.)

(x) Ibid. p. 112. (p. 73. edit. Par.)

(y) Cyprian. Ep. LXVII. al. LXVIII. ad Stephan. p. 177. (p. 111. edit. Parif.)

(z) Cypr Ep. XLIV. al. XLVI ad Nicostrat. & Maxim. (p. 58. edit. Parif.) Grauiter me atque contristat & intolerabilis perculsi & pene prostrati pectoris mœstitia perstringit; cum vos illic comperissem contra ecclesiasticam dispositionem, contra euangelicam legem, contra institutionis Catholicæ vnitatem alium episcopum fieri consensisse, id est, quod nec fas est, nec licet fieri, Ecclesiam aliam constitui, Christi membra discerpi, Dominici gregis animum & corpus vnum discissa æmulatione lacerari. Quod quæso vt in vobis saltem illicitum istud fraternitatis nostræ dissidium non perseueret, sed & confessionis vestræ & diuinæ traditionis memores ad matrem reuertamini, vnde prodiistis, vnde ad confessionis gloriam cum eiusdem matris exsultatione venistis. Nec putetis, sic vos euangelium Christi adserere, dum vosmet ipsos a Christi grege & ab eius pace & concordia separatis &c.

rem suum his verbis publice confitentes: [*a*] *Nos Cornelium Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ erectum a Deo omnipotente & CHRISTO Domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidia loquacitate factiosa amentes. Videbamur quasi quamdam communicationem cum schismatico homine habuisse, sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit, nec ignoramus, vnum Deum esse, & vnum CHRISTVM esse Dominum, quem confessi sumus, vnum Spiritum Sanctum, VNVM EPISCOPVM in Catholica Ecclesia esse debere.* PAMELIVS [*b*] & alii, qui hoc magisterii Episcopi *Romani* confessionem interpretantur, aut crassam ignorantiam, aut magnum partis suæ studium produnt: quamquam enim hæc de Episcopo quodam *Romano* dicuntur, non tamen ad eum solum, sed ad omnium Ecclesiarum Episcopos spectant. IGNATIVS & post eum Scriptores omnes, qui de Episcopis loquuntur, vnum semper in quaque Ecclesia Episcopum fuisse dicunt: & licet ORIGENES [*c*] duo in vnaquaque Ecclesia Episcopos esse videatur dicere, attamen vbi suam ipsius mentem explicat, idem omnino cum reliquis sentire deprehenditur. Dicit enim, alium esse visibilem, alium inuisibilem; alium angelum, alium esse hominem. Ita vt eius testimonium (quamlibet ab aliorum sententia quodammodo discrepare videatur) hanc Ecclesiæ consuetudinem confirmet.

Sequentium temporum Scriptores eiusdem rei tam crebram faciunt mentionem, vt eorum omnium testimonia [*d*] adferre tam

(*a*) Cornel. Ep. XLVI. al. XLIX. ad Cyprian. (apud Cyprian. p. 60. edit. Par. 1666.)

(*b*) Pamel. in Loc.

(*c*) Origen. Hom. XIII. in Luc. Per singulas Ecclesias bini sunt Episcopi, alius Visibilis alius Inuisibilis - - Ego puto inueniri simul posse & Angelum & Hominem bonos (leg. binos) Ecclesiæ Episcopos.

(*d*) vid. Chrysostom Ep. CXXV. ad Cyriac. ὁ προβατόσχημος ἐκεῖνος λύκος, ὁ σχῆμα μὲν ἔχων ἐπισκόπου, μοιχὸς δὲ ὑπάρχων· ὡς γὰρ ἡ γυνὴ μοιχαλὶς χρηματίσει, ἡ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἑτέρῳ συναφθεῖσα· οὕτω καὶ αὐτὸς μοιχός ἐστιν, οὐ σαρκὸς ἀλλὰ πνεύματος· ζῶντος γὰρ ἐμοῦ ἥρπασε μου τὸν θρόνον τῆς ἐκκλησίας. Lupus ille (Arsacius) ouis speciem præ se ferens, tametsi Episcopi laruam gerat, adulter tamen est. Vt enim mulier adultera vocatur, quæ viuente viro alteri nubit: eodem modo *hic* quoque *adulter est*, non carnis sed spiritus. *Me enim viuente Ecclesiæ thronum inuasit.*

Homil. I in Philipp. Tom. VI. p. 8. Συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς. *Coepiscopis & diaconis.* Quid hoc? *an vnius ciuitatis multi erant episcopi? nequaquam.*

fasti-

fastidiosum quam inutile futurum sit. Itaque hæc duo tantummodo addo: Primum quidem, quod Concilium *Nicænum* [*e*] hanc antiquam legem repetat ac confirmet. Canone enim octauo, qui de Episcopis *Nouatianis* ad Ecclesiam reuertentibus agit, dicitur: *Qui a Catharis vocatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi forte placuerit Episcopo, nominis honorem illi im-*

Hieron. Ep. IV. ad Nepotian. (Tom. I p. 30. b. Edit. Francof.) *Singuli Ecclesiarum episcopi*, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In naui *vnus gubernator*; in domo *vnus Dominus*.

Idem Ep. LXXXV. ad Euagrium. Ne quis *contentiose in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat*. - - Nam & Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam Presbyteri semper *vnum* ex se electum, in excelsiori gradu collocatum *Episcopum* nominabant.

Pseud. Hieron. 1 Tim. III. Cum *vna ciuitas plures episcopos* habere non posset.

Hilar. Diac. Comm. in Phil. I, 1. Si episcopis scriberet & diaconibus ad personas eorum scriberet, & loci ipsius *episcopo* scribendum erat, non *duobus vel tribus*.

Id. in 1 Cor XII, 28. Quia ab *vno Deo* Patre sunt omnia, *singulos episcopos singulis ecclesiis* praeesse decreuit. In 1 Tim. III, 12. Nunc septem diaconos esse oportet & aliquantos presbyteros, vt bini sint per ecclesias, & *vnus in ciuitate Episcopus*.

Pacian. Epist. III. ad Sempron. (Tom. III. Biblioth. SS. Patrum p. 430.) Ille (Nouatus) sedente iam Romæ episcopo aduersum fas *sacerdotii singularis alterius episcopi* nomen adsumit.

Socrat. lib. VI c. XXII. Ἰωάννε δὲ ποτὲ τοῦ ἐπισκόπου ἐγκαλοῦντος αὐτῷ, καὶ λέγοντος, ὅτι οὐ δύναται ἡ πόλις δύο ἐπισκόπους ἔχειν, ὁ Σισίννιος ἔφη, οὐδὲ γὰρ ἔχει. Cum aliquando a Ioanne Episcopo reprehenderetur, Ioannesque diceret, *ciuitatem non posse duos Episcopos habere:* respondit Sisinnius: Nec profecto habet.

Sozom. lib. IV. c. XV. Ὀλίγον δὲ χρόνον Φίλικος ἐπιβιώσαντος, μόνος Λιβέριος τῆς ἐκκλησίας προΐστατο· ταύτῃ πῃ τοῦ Θεοῦ διοικήσαντος, ὥστε τὸν Πέτρου θρόνον μὴ ἀδοξεῖν, ὑπὸ δύο ἡγεμόσιν ἰθυνόμενον, ὃ διχονοίας σύμβολόν ἐστι καὶ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἀλλότριον. Post hæc vero cum Felix modico tempore superuixisset, *Liberius solus ecclesiam administrauit*. Quod quidem diuina prouidentia ita dispensauit, ne sedes Petri dehonestaretur, *a duobus præsulibus simul gubernata; quod* discordiæ signum & *ab ecclesiasticis legibus alienum est*.

Theodoret. lib. III, c. IV. Καὶ γὰρ ἐν Ἀντιοχείᾳ διχῇ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα τῆς ἐκκλησίας διῄρητο κ. τ. λ. Etenim Antiochiæ sanum ecclesiæ corpus *duas in partes* diuisum erat &c.

(*e*) Concil. Nicæn. Can. VIII. Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτερίου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

pertire. Sin minus hoc ei placuerit, prouidebit illi locum vel Chorepiscopi, vel Presbyteri, vt omnino ille in Clero esse videatur, & in vna vrbe non simul duo Episcopi. Secundo, quod populus reuera vniuerse eam fouerit opinionem, simpliciter id legibus repugnare, si duo Episcopi in vna sede simul sedeant: adeo vt, cum *Constantius* Imperator, memorante THEODORETO [*f*], populo *Romano* significaret, velle se *Liberium* & *Felicem* sedis Episcopalis esse socios, & vtrumque communi opera ecclesiam gubernare, vnanimiter hanc conditionem repudiarent, vna voce omnes pariter exclamantes: *Vnus Deus, Vnus Christus, Vnus Episcopus.*

§. II.

Interdum tamen duo Episcopi, controuersiam aliquam dirimendi, aut inueteratum schisma tollendi caussa, fuerunt admissi.

Notandum tamen est, quod, quemadmodum primarius finis & intentio huius legis erat, vt schisma anteuerteretur, & pax ac concordia conseruaretur in Ecclesia: ita e contrario, quum manifeste pateret, duorum Episcoporum in vna ciuitate permissionem in certis quibusdam rerum circumstantiis, ac difficiliore temporis ratione, vnicam diuturnum aliquod & inueteratum schisma finiendi viam esse, fuerint non nulli Episcopi Catholici, qui socio in thronum suum libenter admisso potestatem, dignitatemque Episcopalem cum eo partirentur. Istiusmodi conditionem *Meletius*, Episcopus *Antiochenus*, *Paulino* aduersario suo offerebat, qui etsi eandem fidem profitebatur, tamen Ecclesiam ab ipso separatam habebat. Oblatam istam conditionem verbis [*g*] THEODORETI enarrabo: *Meletius*, inquit

(*f*) Theod. lib. II. c. XIV. Εἷς Θεὸς, εἷς Χριστὸς, εἷς ἐπίσκοπος.

(*g*) Theodoret. lib. V. c. III. Μελέτιος ὁ πάντων ἀνθρώπων πρᾳότατος, φιλοφρόνως ἅμα καὶ ἠπίως ἔφη πρὸς τὸν Παυλῖνον ἐπειδὴ καὶ ἐμοὶ τῶνδε τῶν προβάτων τὴν ἐπιμέλειαν ὁ τῶν προβάτων ἐνεχείρισε κύριος, καὶ σὺ τῶν ἄλλων ἀναδέδεξαι τὴν φροντίδα, κοινωνεῖ δὲ ἀλλήλοις τῆς εὐσεβείας τὰ θρέμματα, συνάψωμεν, ὦ φιλότης, τὰ ποίμνια, καὶ τὴν περὶ τῆς ἡγεμονίας καταλύσωμεν διαμάχην· κοινῇ δὲ τὰ πρόβατα νέμοντες, κοινὴν αὐτοῖς προσενέγκωμεν θεραπείαν· εἰ δὲ ὁ μίσος θῶκος τὴν ἔριν γεννᾷ, ἐγὼ καὶ ταύτην ἐξελάσαι πειράσομαι· ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θεῖον προτεθεικὼς εὐαγγέλιον, ἑκατέρωθεν ἡμᾶς καθῆσθαι παρεγγυῶ· καὶ εἰ μὲν πρῶτος ἐγὼ δεξαίμην τοῦ βίου τὸ πέρας, μόνος ἕξεις, ὦ φίλος, τὴν τῆς ποίμνης ἡγεμονίαν· εἰ δὲ σὺ πρότερος τοῦτο πάθοις, ἐγὼ πάλιν εἰς δύναμιν τῶν προβάτων ἐπιμελήσομαι· ταῦτα ἠπίως μὲν ἅμα καὶ φιλοφρόνως θεῖος εἶπε Μελέτιος· ὁ δὲ Παυλῖνος οὐκ ἔστερξεν.

ille

ille, *mortalium omnium mitissimus, amanter & benigne compellans Paulinum, Quoniam, inquit, & mihi ouium istarum curam Dominus commisit, & tu alias oues curandas suscepisti, ouesque inter se consentiunt, greges nostros, amice, coniungamus & contentionem de praefectura dirimamus, ouesque in commune pascentes, communem illis curam impendamus. Quod si de media sede est controuersia, ego hanc etiam conabor remouere. Ponatur enim in ea, quaeso, sacrum Euangelium, & ex vtraque parte nos sedeamus: & si quidem prior ego e vita excessero, tu solus, amice, gregem reges: sin autem tibi prius id contigerit, ego rursus ouium pro viribus curam geram. Quae quum benigne amanterque*, ait auctor noster, *a diuino Meletio proferrentur, Paulinus tamen non acquieuit.*

Adhuc aliam huiuscemodi conditionem Episcopis *Donatistis* ab omnibus Episcopis Catholicis *Africanis*, sub initium peruagatae illius Collationis *Carthaginensis* propositam legimus. Offerebant illis candide, antequam inchoaretur illa Collatio, si pro debita conuictione ad vnitatem & communionem Ecclesiae redirent, fore, vt Episcopalem suum honorem [*h*] ac dignitatem porro retineant: & si per statum & conditionem, in qua tum esset Ecclesia, fieri non posset, quin ad tempus duo in eadem ciuitate episcopi admitterentur, porro proponebatur, quemlibet Episcopum Catholicum ex ipsis sibi socium adsciscere, cum eoque honorem partiri debere; permittendo ipsi secum in eadem sedere cathedra, quemadmodum Episcopi Coëpiscopos suos, qui extranei essent, tractare solerent; atque ita illi Ecclesiam de suis tradendo, in qua eamdem erga ipsum humanitatem adhibere posset: vt ita alter alteri mutuo honore praeiret, & suo quisque ordine in Ecclesia eminentius sederet eo vsque, dum alteruter moreretur: & tum ius successionis

(*h*) Collat. Carthag. I. die. C. XVI. Sic nobiscum teneant vnitatem, vt non solum viam salutis inueniant, sed nec honorem Episcopatus amittant. - - Poterit quippe vnusquisque nostrum, honoris sibi socio copulato, vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo iuxta considente collega. Hoc cum alternis Basilicis vtrisque conceditur, vterque ab alterutro honore mutuo praeuenitur: Quia vbi praeceptio caritatis dilatauerit corda, possessio pacis non sit angusta, vt vno eorum defuncto deinceps iam singulis singuli, pristino more succedant.

more

more antea vſitato penes vnum tantum Epiſcopum ſemper eſſet. *Nec hoc*, inquiebant [*i*], *nouum aliquid fiet : Nam hoc ab ipſius ſeparationis exordio in eis, qui damnato nefariæ diſceſſionis errore, vnitatis dulcedinem vel ſero ſapuerunt, catholica dilectio cuſtodiuit.* Vnde manifeſtum eſt, hanc conſuetudinem vltra integrum ſæculum in *Africa* obtinuiſſe: Et præſentes Epiſcopi *Donatiſtis* hac illis facta conceſſione proponebant, vt hac in re anteceſſorum ſuorum exemplum ſequerentur, quo ſic Eccleſiæ diuiſio prorſus tolleretur. Addunt autem: *Si forte Chriſtiani populi ſingulis delectantur Epiſcopis & duorum conſortium, inuſitata rerum facie, tolerare non poſſunt : vtrique de medio ſecedamus; & Eccleſiis ſingulis, damnata ſchiſmatis cauſſa, in vnitate pacifica conſtitutis, ab his, qui ſinguli in Eccleſiis ſingulis inuenientur, vnitati facta per loca neceſſaria ſinguli conſtituantur Epiſcopi.* Vt adeo declararint, tum quæ vſitata & ordinaria Eccleſiæ regula fuerit, nimirum vnum tantum in ciuitate aliqua habere Epiſcopum, tum quam promte recedendum fuerit, vt in iſthoc extraordinario rerum ſtatu pax & concordia Eccleſiæ reſtitueretur. Hunc locum paullo fuſius recitare placuit, non tantum, quod ea omnia, quæ in hoc capite adſerui, pleniſſime demonſtrat, verum etiam quod tam generoſi & ſemetipſum abnegantis zeli & caritatis exemplum nobis præbet, cui vix in vllis hiſtoriarum monumentis ſimile inuenias, quodque ſane admirabilem horum ſanctorum Epiſcoporum, quos inter AVGVSTINVS facile erat princeps, ſpiritum & indolem nobis commonſtrat.

§. III.

Doctorum virorum opiniones de duobus in vna ciuitate Epiſcopis æuo Apoſtolico, Iudæorum *quidem altero, altero* Gentilium.

Viri quidem docti [*a*] porro exiſtimant, hanc legem de vno tantum Epiſcopo in ciuitate aliqua ad Apoſtolorum ætatem referri non poſſe : putant enim, antequam *Iudæi* & *Gentiles* in vnam Eccleſiam perfecte coaluerint, in multis vrbibus duos

(*i*) Collat. Carthagin. ibid.

(*a*) Pearſon. Vind. Ignat. Par. II. c. XIII. p. 414. (p. 186. edit. Cantabrig. 1672.) Duas in quibusdam ciuitatibus temporibus Apoſtolorum Eccleſias, duos Epiſcopos fuiſſe, donec gentiles cum Iudæis in vnum corpus coaleſcerent, probabiliſſimum ex ipſis ſcriptis Apoſtolicis facit Hammondus noſter &c.

fuiſſe

fuiſſe Epiſcopos, alterum *Iudæorum*, *Gentilium* alterum. Hanc conſuetudinem *Antiochiæ* fuiſſe cenſent, vbi *Euodius* & *Ignatius* epiſcopi ab Apoſtolis ordinati eſſe dicuntur; quemadmodum etiam *Linus* & *Clemens Romæ*, & alter quidem a *Petro Iudæorum* Epiſcopus, alter autem a *Paulo Gentilium* Epiſcopus ordinatus ſit. EPIPHANIVS hanc fouiſſe ſententiam videtur: *Petrum* enim & *Paulum* primos *Romæ* Epiſcopos fuiſſe dicit [*b*]; & dubitat, annon duo alios Epiſcopos conſecrauerint, qui ipſorum locum, ipſis quidem abſentibus, explerent. Alio loco [*c*] dicit, *Alexandriam* numquam vt alia oppida duos habuiſſe Epiſcopos. *Quæ obſeruatio*, inquit PEARSONIVS [*cc*], *ad Apoſtolica etiam tempora extendi ſine dubio debet; quod Marcus, cum ſolus ibi (Alexandriæ) prædicauerit, vnicum Epiſcopum ſucceſſorem reliquit, in aliis autem ciuitatibus aliquando duo Apoſtoli Eccleſias congregabant, & loco ſuo quisque Epiſcopum reliquit.* Sed hoc aliis viris eruditis [*d*] non facit ſatis, quorum diuerſa eſt opinio, dum exiſtimant, quod, licet Apoſtoli occaſionem habuerint in quibusdam ciuitatibus duos ordinandi Epiſcopos, hoc tamen non reſpectu diuerſarum Eccleſiarum, *Iudæorum* videlicet & *Gentilium*, ſed ex vſitata ſucceſſionis lege factum ſit: quemadmodum *Ignatius* poſt obitum *Euodii Antiochiæ*, & *Clemens* mortuo *Lino Romæ* ordinati fuerint. Decernere mihi non ſumſerim, ab vtra parte in tam delicata diſputatione [*e*] ſtet veritas, ſed lectoris iudicio id ipſum relinquens hoc tantum dico, quod ſi prior opinio præualeat, aliam rurſus a communi regula, vnum tan-

(*b*) Epiph. Hæreſ. XXVII. Carpocrat n. VI. Ἐν Ῥώμῃ γεγόνασι πρῶτοι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ Ἀπόστολοι αὐτοὶ καὶ ἐπίσκοποι. Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apoſtoli pariter & Epiſcopi fuerunt.

(*c*) Epiph. Hæreſ. LXVIII. Melet. n. VI. Οὐ γάρ ποτε ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο ἐπισκόπους ἔσχεν, ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις.

(*cc*) Pearſon. Vit. Ign. Pat. II. c. XIII.

(*d*) Coteler. Not. in Conſtit. Apoſt. lib. VII. c. XLVI. (p. 383. a.) Ex Apoſtolici Conſtitutoris verbis concludunt viri docti, Euodium & Ignatium ſimul fuiſſe Antiochiæ Epiſcopos, illum gentibus datum, hunc Iudæis - - Subtiliter profecto & ingenioſe hæc, ac ſi vis etiam veriſimiliter: mihi tamen res non perſuadetur facile. Quia quod volunt, non dicit aperte conſtitutio: immo magis videtur exponenda per communem ſucceſſionis morem. &c.

(*e*) Pearſonius opinionem ſuam mutauit vid. eius Diſſert. II. de Succeſſ. Rom. Pontif. c. III.

tum in aliquo oppido Episcopum admittente, secessionem comprobet; aut potius ostendat, quæ Ecclesiæ praxis ante hanc legem datam fuerit.

§. IV.

Quo casu Coadiutores constituti sint.

His tertiam exceptionem in casu multo planiore, ad Coadiutorum videlicet constitutionem attinente, addere licuerit. Hi erant Episcopi ideo ordinati, vt aliis quibusdam Episcopis infirmioribus vel senectute confectis opitularentur, illisque, quoad viuerent, suberant, mortuis vero succedebant. Ita cum *Narcissus* Episcopus *Hierosolymitanus* propter longius productum senium (annos enim natus erat centum & viginti) muneris Episcopalis oneri non amplius esset ferundo, *Alexander* ei Coadiutor constituebatur. EVSEBIVS [*f*] pariter & HIERONYMVS id ex reuelatione factum dicunt; sed vero non est eorum sententia, quod *Narcisso* reuelatione opus fuerit, quæ auctoritatem ipsi conciliauerit cooptandi sibi Coadiutorem, sed quæ tantummodo hunc præcipue virum commonstrauerit: *Alexander* enim peregrinus erat, & in alia prouincia iam tum Episcopus, vt adeo huic officio accommodus iudicari sine reuelatione non posset. Vbi autem accommodus esse declaratus semel fuerat, nullum amplius erat hac in re dubium, sed vnanimi omnium Episcoporum in *Palæstina* suffragio [*g*] eligebatur, vt communem cum *Narcisso* Ecclesiæ curam & gubernationem in se reciperet. VALESIVS [*h*] hoc primum alicuius Coadiutoris exem-

(*f*) Euseb. lib. VI. c. XI. *Καὶ δὴ μηκέθ' οἷόν τε ὄντα λειτουργεῖν διὰ λιπαρὸν γῆρας, τὸν εἰρημένον Ἀλέξανδρον, ἐπίσκοπον ἑτέρας ὑπάρχοντα παροικίας, οἰκονομίᾳ Θεοῦ ἐπὶ τὴν ἅμα τῷ Ναρκίσσῳ λειτουργεῖν ἐκάλει, κατὰ ἀποκάλυψιν νύκτωρ αὐτῷ δι' ὁράματος φανεῖσαν.* Verum cum propter extremam senectutem ministerium suum obire amplius non posset, supra dictum Alexandrum alterius ecclesiæ Episcopum *diuina dispensatione per reuelationem* quamdam, quæ illi in somnis apparuerat, *ad participandum cum Narcisso sacerdotis officium* euocauit.

(*g*) Hieronym. de Scriptor. Eccles. in Alexandro. Cunctis in Palæstina Episcopis in vnum congregatis, adnitente quoque ipso vel maxime Narcisso, Hierosolymitanæ Ecclesiæ cum eo gubernaculum suscepit.

(*h*) Vales. Not. in Euseb. lib. VI. c. XI. In hac Alexandri electione duo contra Ecclesiasticam regulam admissa sunt. Primum quod ab vno Episcopatu Alexander ad alium translatus est. Alterum, quod superstiti Episcopo adiutor & coepiscopus est adiunctus. Atque *hoc primum exemplum occurrit coadiutorum Episcoporum.*

plum

plum esse iudicat, quod in antiqua Ecclesiæ historia occurrat; sed in sequentibus sæculis plura exempla obuia sunt. *Theotecnus* Episcopus *Cæsareensis* sibi *Anatolium* Coadiutorem adsciuit, designauitque successorem, ita vt [*i*] communi ambo cura eamdem ecclesiam ad tempus regerent. *Maximus* [*k*], simul cum *Macario*, Episcopus *Herosolymitanus* fuisse dicitur SOZOMENO. *Orion* Episcopus *Palabiscensis*, pergrandis vir natu, *Siderium* sibi coadiutorem & successorem, teste SYNESIO [*l*], ordinauit. Ita THEODORETVS [*m*], *Ioannem* Episcopum *Apameæ*, *Stephanum* quemdam collegam habuisse, auctor nobis est. Et AMBROSIVS [*n*] *Senecionis* cuiusdam meminit, qui *Basso* coadiutor datus fuerit. Eodem modo *Gregorius Nazianzenus* simul cum parente suo sene *Nazianzi* erat Episcopus. BARONIVS [*o*] quidem ipsum

(*i*) Euseb. lib. VII. c. XXXII. *Τούτῳ πρῶτος ὁ τῆς Παλαιστινῶν Καισαρείας ἐπίσκοπος Θεότεκνος χεῖρας εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιτέθεικε, διάδοχον ἑαυτοῦ μετὰ τελευτὴν προμνᾶσθαι τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ προθέμενος· καὶ δὴ ἐπὶ σμικρόν τινα χρόνον ἄμφω τῆς αὐτῆς προύστηταν ἐκκλησίας.* Huic (Anatolio) Theotecnus Cæsareæ Palestinæ episcopus primus manus imposuit, cumque episcopum ordinauit; successorem illum ecclesiæ suæ despondens. *Ambo* certe aliquantisper *eamdem ecclesiam simul gubernarunt*.

(*k*) Sozom. lib. II. c. XX. *Ἔδοξεν οὖν ἔχειν, Διοσπολίταις μὲν ἕτερον αἱρεῖσθαι ἐπίσκοπον· Μάξιμον δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις μεῖναι καὶ Μακαρίῳ συνιερᾶσθαι.* Commodius visum est, vt Dispolitanis quidem alius eligeretur Episcopus: Maximus vero maneret Hierosolymis, & *vna cum Macario Episcopali munere fungeretur*.

(*l*) Synes. Epist LXVII. *Καὶ ἐπειδὰν παρέτεινε ζῶν, οὐκ ἀνασχέσθαι περιμεῖναι τοῦ δικαίου τὴν τελευτὴν, ἀλλὰ προβαλέσθαι τὸν μακαρίτην Σιδήριον.* Qui (Orion) quum diutius vitam produceret, non fecisse illos, vt iusti hominis exitum præstolarentur; *sed* beatæ memoriæ *Siderium elegisse*.

(*m*) Theod. lib. V. c. IV. *Οὗτος ἐν τῷ τῆς ζάλης καιρῷ, τὸν τῶν ὁμοπίστων ἐκυβέρνησε σύλλογον· συνεργὸν δὲ εἶχε τὸν ἀξιέπαινον Στέφανον.* Hic (Ioannes) dum tempestas sæuiret, orthodoxorum illic conuentum rexerat, *adiutorem operis habens Stephanum*.

(*n*) Ambros Ep. LXXIX. ad Theophil. Fratri nostro & Coëpiscopo Basso *in consortium regendæ ecclesiæ* datus est Senecio.

(*o*) Baron. A. CCCLXXI. n. CVI. At illud de Gregorio plane accidit admiratione dignum, quod omnes ipsum Episcopum Nazianzenum adfirment, hæcque opinio apud omnes ferme adeo inualuerit, vt nec ea de re dubitandi saltem locum admiserint. Et quid mirum, si posteri eo errare lapsi sunt, cum hoc ipsum crediderint homines huius temporis, iique præsertim, qui in Concilio Constantinopolitano eidem refragati sunt, dicentes ipsum trium sedium Episcopum esse, nempe Sasimorum, Nazianzi, atque Constantinopolis? Cum igitur id de eo creditum atque scriptum appareat, & eiusmodi caussa eo statu collocata esse videatur, vt contrarium testem admittat neminem, in aliorum quoque sen-

vmquam *Nazianzi* Episcopum fuisse negat, at HIERONYMVS [p] & antiqui historici omnes, SOCRATES [q], SOZOMENVS [r], RVFFINVS [s] & THEODORETVS [t] exserte id adfirmant; quamquam eorum quidam in hoc errant, quod patris sui successorem eum appellent. Non enim *Nazianzi* Episcopus, sed tantum parentis Coadiutor fuit. Capessebat hoc munus ea quidem lege, vt ad continuandum illud se non obligatum fore diceret longius, quam pater vixerit, vt ipse [u] in vita sua & aliis in locis no-

tentiam & ego pedibus irem, nisi, (quod instar omnium est, & plus omnibus æstimari debet) ipsemet Gregorius contrarium adfirmaret. &c.

(p) Hieron. de Scriptor. Eccles. Gregorius primum Sasimorum, deinde *Nazianzenus Episcopus* &c.

(q) Socrat. lib IV. c. XXVI. p. 242. fin. Γρηγόριος τῆς Ναζιανζȣ̃ πόλεως εὐτελȣ̃ς ἐν Καππαδοκίᾳ, ἧς καὶ ὁ αὐτȣ̃ πατὴρ πρότερον ἐκκλησίας προέστη, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Βασιλείῳ διεπράττετο. *Gregorius Nazianzi*, vilis Cappadociæ oppidi, cui etiam pater ipsius ante præfuerat, *Episcopus constitutus*, eadem quæ Basilius gessit.

(r) Sozom. lib. VI. c. VIII. Γρηγόριος Ναζιανζȣ̃ πόλεως μικρᾶς ἐπισκοπεῖν μετὰ τὸν αὐτȣ̃ πατέρα λαχών. *Gregorius Episcopatum Nazianzi* post parentis obitum *sortitus*.

(s) Ruffin. lib. II. c. IX.

(t) Theodoret. lib V. c. VIII. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον ὁ τὴν Ναζιανζὸν τὰ τελευταῖα ποιμάνας ἐν Κωνσταντινȣπόλει διέτριβε. Degebat tunc temporis Constantinopoli is, *qui Nazianzum nouissime rexerat*. (Gregorius)

(u) Nazianz. Carm. de vita sua:

Ἐνουθέτησ' ἐμαυτὸν, ὡς ȣ̓δὲν βλάβος
Ἕως καθέδρας πατρὸς ἐκπλήσειν πόθον.
Οὐ γὰρ καθέξειν τȣ̃τ' (ἔφην) ἄκοντά με,
Ὃν οὔτε κήρυγμ', ȣ̓θ' ὑπόσχεσις κρατεῖ.
Οὕτως ἀνήγαγέ μενικήσας φόβος.
Ἐπεὶ δ' ὑπεξῆλθον μὲν οἱ γονεῖς βίȣ,
Κλῆρον λαχόντες εἰς ὃν ἔσπευδον πάλαι,
Ἐγὼ δ' ἐλείφθην ȣ̓ καλῶς ἐλεύθερος,
Τῆς μὲν δοθείσης ὅλως ἐκκλησίας
Προσηψάμην, ȣ̓δ' ὅσον λατρείαν μίαν
Θεῷ προσενεγκεῖν, ἢ συνεύξασθαι λαῷ.
Ἡ χήρα θεῖται κληρικῶν ἐνί γε τῳ.
Sic cogitaui, nil mihi hinc dam ni fore,
Adusque solium vota si explerem patris.
Nec enim, inquiebam, me reluctantem ista res
Stringet, liget me nulla cum promissio.
Sic me reduxit obtinens palmam timor,
At vt parentes, vltimo functi die

bis

bis narrat; vt adeo post parentis obitum ipse munere omnino se abdicarit, & *Eulalio* in eius locum, ex ipsius quidem deside-rio, surrogato vitam priuatam [w] amplexus sit. Quæ omnia luculenter euincunt, non parentis sui eum fuisse successorem, sed tantum Coadiutorem. Vnum duntaxat exemplum simile adhuc in medium proferam, quod notus ille *Augustini* casus nobis exhibet, qui *Hipponensium* Episcopus, viuo adhuc *Vale-rio*, ordinatus vna cum ipso [x] ad aliquod tempus, tam-quam ipsius Coadiutor, cathedram Episcopalem ornauit; id quod consentientibus Primatibus *Carthaginensi* & *Numidiensi*, quorum hic eum ordinauerat, fecit. Possidius hac de re ei scrupulum initio subnatum fuisse dicit, quod cum consuetudine Ecclesiæ id pugnare crediderit: sed hoc ipsum tum in *Africana*, tum in transmarinis ecclesiis receptum & vsitatum esse edoctus, post aliquam tergiuersationem tandem se ordinari passus est.

Tenuere sedes expetitas perdiu,
Liber relictus sumque plane incommode,
Datam quidem mihi Sasimensem ecclesiam
Non attigi, sic vt sacrum nec vnicum
Illic obirem, iungerem aut preces meas,
Cum plebe, cuiquam vel manum imponerem.

Id. Orat. VIII. ad Patr. p. 148. Διὰ τοῦτο νῦν μὲν δέχομαι τῷ καλῷ πατρὶ συνδιαφέρειν τὴν ἐπιμέλειαν, ὥσπερ ἀετῷ μεγάλῳ καὶ ὑψιπέτῃ νεοσσὸς οὐκ ἄχρηστος, ἐγγύθεν συμπεριπετόμενος· μετὰ δὲ τοῦτο, δώσω τῷ πνεύματι τὴν ἐμὴν πτέρυγα, φέρειν ᾗ βούλεται καὶ ὡς βούλεται, καὶ οὐδεὶς ὁ βιασάμενος οὐδὲ ἀπάξων ἑτέρωθι μετὰ τοῦτο βουλευόμενον. Proinde nunc quidem cum præclaro parente curam hanc suscipere non recuso, velut magnæ aquilæ & altissime volanti pullus non incommodus e propinquo. Postea vero pennam meam spiritui, quo volet, & quoque mo-do volet, ferendam dabo: nec quisquam erit, qui me cogere, aut aliorsum tra-ducere possit, cum eo consultantem.

(w) Gregor. Nazianz. Ep. XLII. ad Gregor. Nyssen. tot.

(x) Possid. Vit. Aug. c. VIII. Vnde amplius formidans idem venerabilis senex & sci-ens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud primatem Epi-scopum sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque grauita-tem, & obsecrans, vt Hipponensi ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non tam succederet, sed *consacerdos accederet Augustinus*.

Paulin. XLVI ad Roman. (NB. erronea sine dubio allegatio: neque enim in Biblio-theca S. S. Patr. neque in monumentis Orthodoxogr. hæc epistola inter reliquos inueniri potuit.)

August. Ep. XXXIV. Qua ecclesiæ cura teneat, ex hoc vestra caritas oportet at-tendat, quod beatissimus pater Valerius - - nec presbyterum me esse fu-tum passus est, *nisi maiorem mihi coepiscopatus sarcinam imponeret*.

 Hæc

Hæc exempla luculentiſſime docent, non fuiſſe genuino iſtius canonis ſenſui contrarium, ſi quis ob infirmitatem vel ſenium Coadiutorem ſibi in eccleſia cooptarit: quamquam verum omnino eſt, quod *Auguſtinus* in ea fuerit opinione, ordinationem ſuam non eſſe legitimam, poſteaquam de canone Concilii *Nicæni* cognouiſſet; qui ipſi antea notus haud fuerat; & hanc ob cauſſam *Eradium* [y], etſi Eccleſia conſentiente ſucceſſorem ſuum nominarat, ordinare, dum viveret, non volebat. Sed enim vero non omnes tam ſtricto ac rigido ſenſu, quam quidem *Auguſtinus* faciebat, hunc Canonem intelligebant, tamquam duos in vna ciuitate ſimul Epiſcopos quibuscumque in caſibus ſimpliciter prohibentem, ſed tantum deficiente iuſta cauſſa, nec Eccleſiæ conditione neceſſario id requirente: Quod ſi autem idonea ſuppeteret cauſſa, vt plures vno conſtituerentur Epiſcopi, e. g. ſi quis Epiſcopus muneri ſuo rite obeundo non eſſet, aut ſimili in caſu, canon iſte non obligabat, quemadmodum ex exemplis, quæ heic attulimus, & diuerſis aliis, quæ iſtis addi facile poſſent, pateſcit.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM QVARTVM
DE CHOREPISCOPIS, ΠΕΡΙΟΔΕΥΤΑΙΣ ET EPISCOPIS SVFFRAGANEIS: ET QVOMODO HI INTER SE DIFFERANT.

§. I.

De ratione nominis Chorepiſcopi etymologica, & de non neminis circa eam errore.

QVemadmodum Epiſcopi, vbi vel per ætatem, vel infirmitatem corporis officio ſuo fungi non poterant, ipſi ſibi Coadiutores in ciuitate ordinabant: ita etiam, vbi diœceſibus ipſorum e conuerſis gentilibus in pagis & villis ab Eccleſia oppidana longe diſſitis larga facta erat acceſſio, alius generis adminiſtros in agris ſibi adſciſcebant, quos Chorepiſcopos appellabant; qui ita dicebantur, non quod *ex choro Sacerdotum*

(y) Auguſt. Ep. CX. Quod reprehenſum eſt in me, nolo reprehendi in filio meo - - Erit Presbyter, vt eſt, quando Deus voluerit, futurus Epiſcopus.

tum essent, quemadmodum scriptor quidam Latinus [z] ex errore hanc deriuat, sed ideo, quod essent *τῆς χώρας ἐπίσκοποι*, *ruris Episcopi*, quos vox ista proprie significat, & non Presbyteros ex regionibus oppidanis, vti SALMASIVS eam intelligit.

§. II.

Tres diuersæ opiniones de huius Ordinis natura. Prima *quidem, quod tantum fuerint Presbyteri.*

Iam licet ex ipso nomine de ipsorum officio quodammodo possit iudicari, magna tamen inter viros eruditos de huius Ordinis natura agitata fuit controuersia. Inter Scholasticos & Canonistas recepta est opinio, fuisse eos tantummodo Presbyteros; vti videre est in TVRRIANO [*a*], ESTIO [*b*], ANTONIO AVGVSTINO [*c*] & GRATIANO [*d*], quos non SALMASIVS [*e*] solum, sed SPALATENSIS [*f*] etiam, FIELDIVS [*g*] & FORBESIVS [*h*] sequuntur, quorum vltimus diuersa adfert argumenta, quibus probare nititur, fuisse eos meros Presbyteros, nec vllam vmquam Episcopalem Ordinationem accepisse.

§. III.

Secunda *opinio, quod eorum alii fuerint Presbyteri, & alii Episcopi.*

Alii duo Chorepiscoporum genera fuisse existimant, alios

(z) Raban. Maur. de institut. sacerdot. lib. I. c. V.
Salmas. de Primat. c. I. p. 10. Hinc c. XI. de officio Archipresbyteri, *ministerium eius in eo constitui* dicitur, *vt diligenti cura prouideat ministerium sacerdotum Cardinalium.* Quod non de vrbis tantum Romæ presbyteris accipiendum, sed de primis sacerdotibus aliarum vrbium, quibus parœciæ, id est, tituli commissi. Græcorum infima ætas πρωτοπαπάδας vocauit, qui videntur in locum Chorepiscoporum successisse, vt ex Balsamone clarum est, scholiis in Synodum Antiochenam Can. VIII. vbi τοὺς ἐν χώραις πρεσβυτέρους, qui in Canone ipso χωρεπίσκοποι vocantur, πρωτοπαπάδας interpretatur.

(*a*) Turrian. Not. in Can. LIV. Concil. Nic. Arabic.

(*b*) Est in IV. Sent. Dist. XXIV. §. XXX.

(*c*) Ant. Aug. Epit. Iur. Canon. lib. VI. Tit. I. c. VIII. XI. XIII.

(*d*) Gratian. Dist. LXVIII. c. IV. V.

(*e*) Walo Messalin. c. V. p. 315.

(*f*) Spalat. de Rep. Part. I. lib. II. c. IX. n. XVII. XIIX. XIX.

(*g*) Field. *of the Church* lib. V. c. XXIX.

(*h*) Forbes. Iren. lib. II. c. XI. Prop. XIV. p. 249. (p. 444. seqq. edit. Amstelod. clↃ IↃCCIII.)

quidem

quidem, qui ordinationem habuerint Episcopalem, alios autem qui meri fuerint Presbyteri: Quæ CABASSVTII [i], PETRI *de* MARCA [k] & BELLARMINI [l] est opinio. Concedunt in quibusdam casibus contigisse, vt Chorepiscopi vere fuerint Episcopi, quod Episcopi ordinati fuerint ante, quam Chorepiscopi fierent. Et eatenus quidem recte statuunt: In primitiua enim Ecclesia quandoque Episcopi ad hunc illum locum fuerunt ordinati, sed non recepti, & quidem vel ob multitudinis perversitatem, vel persecutionis æstum, vel simili ex ratione: Et istiusmodi Episcopi (quos veteres Scriptores [m] σχολαίους & σχολάζοντας ἐπισκόπους, Episcopos vacantes dicunt) non habentes in sua ipsorum Ecclesia sacris operandi libertatem, sub alio quodam Episcopo, qui eos in ministerium suum cooptare volebat, ad muneris sui administrationem admittebantur. Concilium *Nicænum* [n] simili ratione consuluit atque prospexit Episcopis *Nouatianis*, qui ad Catholicam redire vellent Ecclesiam; vt Episcopus loci siue ad Presbyteri cuiusdam oppidani, siue ad Chorepiscopi officium eos admitteret; quia duo Episcopi in vno oppido esse non poterant. Atque ita quoque ab eodem Concilio [o] de Episcopis *Meletianis* decretum fuit, vt

(*i*) Cabassut. Notit. Concil. c. V. II. p. 45. †

(*k*) Petr. de Marca de Concord. lib. II. c. XIII. tot.

(*l*) Bellarm. de Cleric. lib. I. c. XVII. tot.

(*m*) Socrat. lib. IV. c. VII. Σχολαῖος δὲ ἐπίσκοπος ἦν. Vacans habebatur Episcopus. Conc. Antioch. c. XVI. (Tom. II. p. 568) Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιῤῥίψας, ὑφαρπάζοι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι. Si quis *vacans Episcopus* in *vacantem ecclesiam* irrumpens, sedem arripuerit absque perfecta synodo, is sit eiectus.

(*n*) Concil. Nicæn. Can. VIII. (Tom. II. p. 34.) Ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν· εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν. Qui apud eos, qui Cathari dicuntur, nominatur Episcopus, Presbyteri honorem habebit: nisi vtique Episcopo placeat ipsum nominis honorem impertire. Si autem hoc illi non placeat, vel *Chorepiscopi* vel *Presbyteri* locum excogitabit, vt esse omnino in clero videatur, ne in ciuitate duo sint Episcopi.

(*o*) Conc. Nic. Epist. Synod. ap. Socrat. lib. I. c. IX. Τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντας, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνῆσαι ἐπὶ τούτοις, ἐφ' ᾧτε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργίαν, δευτέρους δὲ εἶναι ἐξάπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παρ-

ad Ec-

ad Ecclesiæ vnitatem reuersis ipsis liceret sub Ecclesiæ Catholicæ Episcopis officium suum administrare. Iam vero constat, huiusmodi Chorepiscopos omnes proprie dictos fuisse Episcopos, quod Episcopi ordinati fuerint ante, quam Chorepiscoporum nomine sub aliis ministerium peragerent. De reliquis vero omnibus PETRVS *de* MARCA iudicat, quod tantum Presbyteri fuerint.

§. IV.

Tertia *opinio, quod maxime probabile sit, fuisse eos omnes Episcopos.*

Verum istæ opiniones (quæ parum inter se discrepant) a BARLOVIO Episcopo [*p*], HAMMONDO [*q*], BEVEREGIO [*r*], CAVEO [*s*] & ab ipso BLONDELLO [*t*] reiiciuntur, qui, etsi ab aliis inter eos refertur, qui contrariam tuentur sententiam, longam dissertationem contra PETRVM *de* MARCA edidit, qua Chorepiscopos omnes, antiquis commemoratos Conciliis, veri nominis Episcopos fuisse, demonstrare nititur. Ad quod probandum nihil requiritur amplius, quam quod ATHANASIVS Apologia sua II. perhibet, vbi inter Presbyteros & Chorepiscopos perspicue distinguit. Loquens enim de illegitima *Ischiræ* promotione, qui ab *Eusebianorum* factione regionis *Mareotidis* Episcopus constitutus erat, *Mareotidem* dicit regionē tantum *Alexandriæ*, & omnes istius terræ tractus Ecclesias soli Episcopo *Alexandrino* subiectas fuisse, nec vmquam vel Episcopum vel Chorepiscopum [*u*], sed tantum Pre-

οικία τε καὶ ἐκκλησία ἐξεταζομένων, τῶν ὑπὸ τῦ τιμιωτάτυ καὶ συλλειτυργῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρυ προκεχειρισμένων. Ii vero, qui ab ipso (Meletio) constituti sunt, sanctiore ordinatione confirmati, ad communionem admittentur, ea lege, vt honorem quidem ac ministerium suum retineant; secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in vnaquaque parœcia, & ecclesia versantur a carissimo collega nostro Alexandro prius ordinati.

(*p*) Barlow's *Letter to Bishop* Ush. *in Ush. Lett.* 222 p. 529.

(*q*) Hammond. Dissert. III. contr. Blondel. c. VIII.

(*r*) Beuereg. Pand. Tom. II. Not. in Conc. Ancyr. can. XIII. p. 176. Nos eorum (Chorepiscoporum) constitutionem atque officium ex hoc aliisque canonibus elicere moliemur: quibus etiam conficere non dubitamus, *veteres Chorepiscopos*, contra ac pluribus visum est, *reuera Episcopos fuisse*, etiamsi Episcopalia quarumdam functionum exercitia iis a canonibus denegentur. &c.

(*s*) Cav. Prim. Christ. Par. I. c. VIII p. 224. (*t*) Blondel. Apol. p. 95. &c.

(*u*) Athan. Apol. II. Tom. I. p. 802. (Tom. I p. 200. edit. Paris. MDCXCVIII) *ὁ Μαρεώτης χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐςὶ, καὶ ὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν ἐπίσκοπος*

sbyteros inter se habuisse, suis quemque vicis siue Ecclesiis adligatos. Hoc, vt scite obseruat BLONDELVS, [w] euidenter indicat, *non vnum cum Presbyteris Chorepiscopos fuisse, aut eamdem formam gestasse, prout Decretalium suppositori*, sub *Leonis* & *Damasi* Paparum nomine latitanti, *somniare visum est.*

§. V.

Obiectionibus quibusdam respondetur.

Cur vero Concilium *Neocaesareense* [x] Chorepiscopos in figura Septuaginta constitutos esse dicit? Respondeo, ideo, quod Episcopis oppidanis subiecti erant, sicut LXX Seniores *Mosi*, vel LXX Discipuli Apostolis erant subiecti. Nam quidquid etiam Concilium illud per septuaginta intelligat, non tamen inde probari potest, quod Chorepiscopi meri Presbyteri fuerint.

Sed porro obiicitur, quod Episcopi esse non potuerint, quo Episcoporum Ordinatio a tribus Episcopis, Metropolitano & comprouincialibus Episcopis consentientibus, peragi debuerit; Concilium autem *Antiochenum* [y] dicat, Chorepiscopum ordinari ab vno tantum Episcopo, ab eius nimirum ciuitatis Episcopo, cuius ad iurisdictionem ille pertineret. Sed ad hanc obiectionem facilis est responsio, fuisse nimirum hanc principalem differentiam inter Episcopos oppidanos & Episcopos rurales, quippe qui tum ordinationis modo, tum potestate a se inuicem discrepabant: alteri enim alter subordinatus erat: Itaque illi Canones, qui tres Episcopos ad imponendas manus in Episcopi cuiusdam ordinatione requirunt, de iis tantum Episcopis loquuntur, qui absoluti ac supremi dioecesium suarum erant rectores, non autem de illis, qui his subiecti erant, quos

---

ὐδὲ χωρεπίσκοπος· ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑπόκεινται· ἕκαστος δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἔχει τὰς ἰδίας κώμας μεγίστας, καὶ ἀριθμῷ δέκα που καὶ πλείονας. Marrotes regio est Alexandrina, *in qua nunquam Episcopus fuit, aut chorepiscopus*: sed vniuersae illius regionis ecclesiae Alexandrino patent Episcopo. *Presbyteri* autem singuli suos vicos habent maximos, qui decem circiter sunt immo plures numero.

(w) Blondel. Apol. p. 127.

(x) Concil. Neocaes. c. XIV. (Tom. I. p. 1483.) Χωρεπίσκοποι εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα.

(y) Conc. Antioch. c. X. (Tom. II. p. 565.) Χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾗ ὑπόκειται, ἐπισκόπου. Fiat autem *Chorepiscopus* ab episcopo ciuitatis, cui subiicitur.

Episco-

Epiſcopi oppidani pro ſuo arbitrio ordinare poterant, ita tamen, vt ad huius rei rationem Synodo prouinciali reddendam obligati eſſent.

§. VI.

Chorepiſcopis licebat inferiorum ordinum Clericos ordinare, non autem Presbyteros aut Diaconos ſine ſpeciali Epiſcopi ciuitatis venia.

Horum Chorepiſcoporum officium erat, Clericis ruralibus præeſſe, in ipſorum vitæ rationem inquirere, de eaque ad Epiſcopum ciuitatis referre; nec non inferioribus officiis Eccleſiæ idoneos homines proſpicere. Ad conciliandam etiam aliquam illis auctoritatem, certis quibusdam priuilegiis gaudebant. I. In vſum Eccleſiæ Lectores, Hypodiaconos & Exorciſtas ordinare poterant. Basilivs [z] quidem a Chorepiſcopis ſuis requirebat, vt prius de iſtorum hominum ἱκανότητι ad ſe referrent, & veniam eos ordinandi rogarent: At Concilium *Antiochenum* [a] generale iis dat negotium ordinandi omnes Hypodiaconos, Lectores & Exorciſtas, ita quidem, vt conſulere vrbis epiſcopum in cuiusque promotione non neceſſe habeant: Presbyteros autem & Diaconos itidem ordinare poterant, ſed

(z) Baſil. Ep. CLXXXI. Καὶ τοῦτο ἐξήταζον μὲν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς χωρεπισκόποις, οἳ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους, καὶ ὑπομνήσαντες τὸν ἐπίσκοπον, οὕτως ἐνηρίθμουν τὸν ὑπηρέτην τῷ τάγματι τῶν ἱεpaτικῶν· νῦν δὲ πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρωσάμενοι καὶ μηδὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὅλην περιεστήσατε αὐθεντίαν· - - Μὴ ἀριθμεῖτε δὲ πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν· ἢ γινώσκετε, ὅτι λαϊκὸς ἔσται ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθείς. Hæc quidem examinabant Presbyteri & diaconi, quæ cum eis verſabantur. Referebant autem ad Chorepiſcopos, qui a vere teſtificantibus ſuſceptis ſuffragiis, & *eorum admonitis Epiſcopis*, ita miniſtrum in ſacerdotalem numerum cooptabant. Nunc autem verbis primum extruſis, nec *ad nos referre* in animum inducentes, omnem in voſmetipſos auctoritatem tranſtuliſtis. - - In numerum autem ne referte, *priusquam ad nos retuleritis*, vel ſcitote, quod erit laicus, qui *ſine noſtra ſententia* in miniſterium admiſſus eſt.

(a) Conc. Antioch. c. X. (Tom. II. Concil. p. 566.) Καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους καὶ ἐξορκιστάς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προσαγωγῇ, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ᾗ ὑπόκειται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. Conſtituant lectores & Hypodiaconos & exorciſtas, & eorum promotionem ſufficere exiſtiment, nec Presbyterum nec Diaconum ordinare audeant abſque vrbis Epiſcopo, cui ſubiicitur ipſe & regio.

non absque vrbis Episcopo, cui subiecti erant ipsi & regio. Et hæc Concilii *Ancyrani* [b] sententia est, dicentis, *Chorepiscopis non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare:* quod secundum explicationem a Concilio *Antiocheno* datam capiendum est, non habere eos auctoritatem id faciendi sine speciali vrbis Episcopi directione, ipso autem concedente omnino habere.

§. VII.

Secundo: *Potestatem habebant confirmandi.*

Potestatem habebant eis, qui in Ecclesiis vicorum recens baptizati erant, impertiendi confirmationem. Hoc diserte in Concilio *Reiensi* [c] permittitur in casu *Armentarii*, vtpote cui ad Chorepiscopi conditionem reducto priuilegium confirmandi *Neophytos* indulgebant; vnde colligi potest, confirmationem per manus Chorepiscoporum in Ecclesiis pagorum & vicorum potuisse administrari.

§. VIII.

Tertio: *Potestatem habebant dandi Clericis epistolas Dimissorias.*

Dimissorias etiam, siue, vt alias vocabantur, *canonicas* & *pacificas epistolas* Clericis ruralibus, e diœcesi alia in aliam transferri cupientibus, dandi habebant potestatem. Sic Canonem Concilii *Antiocheni* [d] intelligo, qui dicit: *Nec Presbyteri, qui sunt in pagis, dent Canonicas epistolas vel ad solos vicinos Episcopos epistolas mittant. Chorepiscopi autem nulli reprehensioni adfines dent pacificas.*

§. IX.

Quarto: *Potestatem habebant operandi sacris præsente ciuitatis Episcopo.*

Libertatem habebant operandi sacris in Ecclesia oppi-

(b) Concil. Ancyran. c. XIII. (Tom. I. Conc. p. 1462.) Χωρεπισκόπυς μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρυς ἢ διακόνυς χειροτονεῖν.

(c) Concil. Reiens. Can. III. (Tom. III. p. 1287.) Nec vsquam ipsi quidquam de episcopalibus officiis vsurpare, præterquam in Ecclesia, quam cuiusquam misericordia fuerit indeptus: in qua ei solum neophytos confirmare & ante presbyteros offerre conceditur.

(d) Conc. Antioch. c. VIII. (Tom. II. Conc. p. 563.) Μηδὲ πρεσβυτέρυς τὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιςολὰς διδόναι, ἢ πρὸς μόνυς τὺς γείτονας ἐπισκόπυς ἐπιςολὰς ἐκπέμπειν· τὺς δὲ ἀνεπιλήπτυς χωρεπισκόπυς διδόναι εἰρηνικάς.

dana

dana, præſentibus Epiſcopo & Presbyteris vrbis, quam Presbyteri rurales non habebant. Ita enim Concilium *Neocæſareenſe* hanc rem duobus canonibus ſanciuit [e]: *Vicani Presbyteri non poſſunt in Dominico offerre præſente Epiſcopo vel vrbis Presbyteris: neque panem dare precationis, neque calicem: Chorepiſcopi autem ſunt quidem in figura ſeptuaginta: vt autem comminiſtri, propter ſtudium in pauperes, offerunt honorati.*

§. X.

Quinto: *Et ſedendi ac ſuffragia ferendi in Conciliis.*

Priuilegium habebant ſedendi ac ſuffragia ferendi in Conciliis ac Synodis: cuius rei adhuc nonnulla exempla in veterum Conciliorum Actis ſuperſunt. Concilio *Nicæno* primo [f] *Palladius* & *Seleucius* ſubſcripſerunt tamquam Chorepiſcopi prouinciæ *Cæleſyriæ*: *Gorgonius*, *Stephanus*, *Euphronius*, *Rhodon*, *Theophanes* vt Chorepiſcopi prouinciæ *Cappadociæ*: *Heſychius*, *Theodorus*, *Anatolius*, *Quintus*, *Aquila* prouinciæ *Iſauriæ*: *Theuſtinus* & *Eulalius* prouinciæ *Bithyniæ*.. Ita rurſus in Concilio *Neocæſareenſi* [g] *Stephanus* & *Rudus* ſiue *Rhodon*, duo ex iis ipſis, qui Concilio *Nicæno* interfuerunt, ſubſcripſerunt tamquam Chorepiſcopi prouinciæ *Cappadociæ*. Et Concilio *Epheſino* [h] *Cæſarius* Chorepiſcopus *Alces*.

§. XI.

Poteſtas Chorepiſcoporum non ſemper & vbique eadem.

Heic autem animaduertendum eſt, poteſtatem & priuilegia Chorepiſcoporum pro ratione temporum & locorum fuiſſe diuerſa. Cum enim Concilium *Reienſe* in *Gallia* A. CCCC XXXIX. *Armentarium* de Epiſcopatu ſuo deieciſſet, quod modo illegitimo ordinatus fuerat, iuxta Patrum *Nicænorum* exemplum, priuilegium ei concedebat agendi Chorepiſcopum, ſed

(e) Concil. Neoc. Can. XIII. & XIV. (Tom I. Conc. p. 1481.) ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρων πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ οὐδὲ ποτήριον· οἱ δὲ χωρεπίσκοποί εἰσι μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα· ὡς δὲ συλλειτουργοὶ διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς προσφέρουσι τιμώμενοι.

(f) Concil. Nicæn. in Subſcript. (Tom. II. p. 51. ſqq.)

(g) Concil. Neocæſ. in Subſcript. (Tom. I. p. 1488.)

(h) Conc. Epheſ. Act. I. (Tom. III. Conc. p. 539.)

potestatis eius exercitio certos præstituebat limites. Quamuis enim auctoritatem confirmandi *Neophytos*, consecrandi Virgines, celebrandi Sacram Eucharistiam in quibusdam Ecclesiis ruris ei indulgeret, quod nulli regionis Presbytero licebat facere: tamen I. denegabat ei [i] priuilegium consecrandi eucharistiam in ecclesia vrbana, quod per Canonem XIII. Concilii *Neocæsareensis* aliis licebat Chorepiscopis. II. Potestatis ipsius Chorepiscopalis exercitium vni tantum Ecclesiæ definiebat, aliorum potestate super omnem sese extendente regionem. III. Ordinationem vel vllius ex inferiore Clero etiam in sua ipsius Ecclesia interdicebat, quæ aliis Chorepiscopis per Concilii *Ancyrani* Canonem XIII. permissa erat. Et hinc patet, quod, quemadmodum ipsorum potestas precaria erat & ab arbitrio Conciliorum ac Episcoporum oppidanorum, a quibus eam acceperant, dependebat: ita eorum auctoritas hoc tempore in Ecclesia nimium quantum vilescere cœperit.

§. XII.

Eorum potestas primum per Concilium Laodicenum, *περιοδευταῖς in eorum locum constitutis, infracta fuit.*

Concilium *Laodicenum* A. CCCLX primum eis vulnus inflixit. Ibi enim decretum fuit [k]; *quod non oportet in vicis & pagis Episcopos constitui, sed Periodeutas, hoc est Circumcursatores: eos autem, qui prius constituti sunt, nihil agere sine mente Episcopi, qui est in ciuitate.* In Concilio *Chalcedonensi* inuenimus istiusmodi aliquot Presbyteros exserte vocatos περιοδευτὰς, vt *Alexandrum* [l] & *Valentinum* [m], quorum vterque Presbyteri & περιοδευτοῦ gerebat titulum. Ita etiam in Concilio *Con-*

(i) Concil. Reiens. c. III. (Tom. III. p. 1287.) Ne vmquam in ciuitatibus vel sub Episcoporum absentia, offerre præsumat. - nec vsquam ipsi &c. vid. not. (c). p. 196.

(k) Concil. Laod. c. LVII. (Tom. I. Conc. p. 1506.) Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους ἀλλὰ περιοδευτὰς, τοὺς μέν τοι ἤδη προκατασταθέντας μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει.

(l) Concil. Chalced. Act. IV. (Tom. IV. p. 535.) ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ περιοδευτὴς Ἀλέξανδρος. Reuerendissimus *Presbyter & Circuitor* Alexander.

(m) Ibid. Act. X. p. 647 Βαλέντιόν τινα ἐπίῤῥητον ἄνδρα - - ἐχειροτόνησε πρεσβύτερον καὶ περιοδευτήν. Valentinum quemdam infamem virum - - ordinauit *Presbyterum & Procuratorem.*

stanti-

stantinopolitano V. [*n*] *Sergius* quidam Presbyter eumdem περιοδευτȣ, *Curatoris* siue *Visitatoris*, Ecclesiarum *Syriacarum* titulum habebat. Sed tamen hic Chorepiscoporum Ordo in multis locis adhuc conseruabatur. Nam eius non tantum a GREGORIO NAZIANZENO [*o*] & BASILIO sæculo IV. fit mentio, sed a THEODORETO [*p*] etiam, qui de *Hypatio* & *Abramio* loquitur, tamquam de suis ipsius Chorepiscopis; Et in Concilio *Chalcedonensi* sæculo V. Chorepiscopos sedisse legimus, qui Episcoporum, a quibus missi fuerant, nomine subscripsere. Sed hæc erat quædam potestatis eorum imminutio: In antegressis enim Conciliis suo ipsorum nomine subscripserunt, vt communis doctorum virorum [*q*] & concordans est sententia: Iam vero potestas eorum labascebat, & ad deteriorem statum inclinata gradatim imminuebatur, donec tandem sæculo IX. fictis & fabricatis Decretalibus & in scenam productis, haud veri nominis Episcopi esse dicerentur: atque ita per Paparum tyrannidem in ecclesiis occidentalibus prorsus abrogarentur.

(*n*) Conc. Constantinop. sub Menna Act. I. p. 563. (Tom. V. Concil p. 45.) Σέργιος πρεσβύτερος καὶ περιοδευτὴς μονῆς Γινδάρου ἀξιώσας ὑπέγραψα, Sergius *Presbyter & lustrator*, (visitator) monasterii Gindari, supplicando subscripsi.

(*o*) Nazianz. Ep. LXXXVIII. Παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν συμπρεσβυτέρων μαθήσῃ Εὐλαλίου τοῦ χωρεπισκόπου καὶ Κελευσίου, οὓς ἐξ ἔργου πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειαν ἀπεστάλκαμεν. Ex Dominis meis compresbyteris Eulalio *chorepiscopo* & Celeusio, quos dedita opera ad pietatem tuam misimus, intelligis. Basil. Epist. CLXXXI. vid. supra not. (z) p. 195.

(*p*) Theodoret. Epist. CXIII. ad Leon. Ταῦτα διὰ τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων Ὑπατίου καὶ Ἀβραμίου τῶν χωρεπισκόπων, καὶ Ἀλυπίου τοῦ ἐξάρχου τῶν παρ' ἡμῖν μοναζόντων τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἐδίδαξα. Hæc per reuerendissimos Deoque carissimos Presbyteros, Hypatium & Abramium *Chorepiscopos*, & Alypium monachorum, qui apud nos sunt, exarchum sanctitati vestræ suggessi.

(*q*) Blondel. Apol p. 113.
Beuereg. Not. in Conc. Ancyr. c. XIII. Plures huiusmodi *Chorepiscopos* constitutos fuisse, ex Actis Conciliorum patet; vtpote quibus ipsi, æque ac alii Episcopi, non interfuerunt modo, sed & subscripserunt. Exempli gratia, Synodo Nicænæ 1. subscripserunt ex prouincia Cœlesyriæ, Palladius *Chorepiscopus* & Seleucius *Chorepiscopus* - - - Et sic in aliis comitiis chorepiscopi ipsos inter episcopos subscripserunt, idque non vt aliorum Episcoporum locum tenentes, sed pro se ipsis. Qui enim aliorum vices gerunt, illud in subscriptionibus significare solent; quod a Chorepiscopis nusquam fit.

§. XIII

§. XIII.

De consilio Chorepiscopos sub Episcoporum Suffraganeorum *nomine in* Anglia *restituendi.*

De hisce Chorepiscopis sub Episcoporum *Suffraganeorum* nomine restituendis sub initium Reformationis in *Anglia* consilia quædam agitata sunt. Secundum enim historicos *Anglicanos* [r] A. cIↄ Iↄ xxx I I I. *Henrico* VIII. regnante, statuto quodam diuersa oppida pro sedibus suffraganeis ordinarunt, nimirum *Thetfordiam*, *Ipswichium*, *Colecbesteram*, *Doueram*, *Gilfordiam*, *Southamptoniam*, *Tauntoniam*, *Schafburiam*, *Maltoniam*, *Marleboroughum*, *Bedfordiam*, *Legecestriam*, *Glocestriam*, *Salopiam*, *Bristoliam*, *Penrethum*, *Bridgewateram*, *Nottinghamiam*, *Granthamiam*, *Hullam*, *Huntingdoniam*, *Cantabrigiam*, *Perethum*, *Berwicum*, S. *Germaniam* in *Wallia*, & Insulam *Vectam*. Hi Suffraganei ab Archiepiscopo & duobus aliis Episcopis debebant consecrari, & ex isto statuto talem ipsis iurisdictionem exercere licebat, qualem Suffraganei prius in hoc regno exercere soliti erant. Nullus autem eorum vllam Episcopalem potestatem habere poterat vel exercere, sine consensu atque permissione Episcopi illius ciuitatis, cuius in diœcesi erat constitutus. Quisquis igitur hoc ipsum cum iis comparauerit, quæ de veteribus Chorepiscopis tradidimus, ille hos Suffraganeos eiusdem fere cum illis generis fuisse, facile poterit dignoscere.

§. XIV.

Episcopi Suffraganei a Chorepiscopis in Ecclesia primitiua distincti.

Sed enim notandum heic etiam est, nouum hoc fuisse nomen, quo nuncupati sunt: Antiquitus enim omnes Episcopi oppidani cuiusdam prouinciæ, qui Metropolitano cuidam suberant, Episcopi Suffraganei vocabantur, quod ex ipsius mandato ad suffragia ferenda, consilia danda aut sententiam suam dicendam in Synodo prouinciali conuenirent. Et hoc sensu vox ista adhibita fuit in *Anglia*, cum LINWOODVS *Prouinciale* suum scripsit, quod non vltra centum annos ante Reformationem factum est, Anno nimirum Christi cIↄ cccc xxx. In Commentario suo in vnam ex Constitutionibus *Ioannis Beckhami* Archi-

(r) Burnet *histor. of Reformat.* Vol. I. p. 157. (edit. Lat. Mitteholz. p. 91.)

epi-

episcopi *Cantabrigiensis*, his incipientem verbis: *Omnibus & singulis Coëpiscopis Suffraganeis Nostris*; hanc habet adnotationem [s]: *Suffraganeis sic dictis, quia Archiepiscopo suffragari & adsistere tenentur* &c. Vnde manifestum est, hoc tempore per Suffraganeos Episcopos non Chorepiscopos seu Episcopos rurales, sed omnes *Angliae* Episcopos, qui sub Archiepiscopis seu Metropolitanis suis constituti erant, fuisse intellectos. Ita etiam in aliis fuit ecclesiis. Septuaginta Episcopi, qui Episcopo *Romano*, tamquam Primati seu Metropolitano suo proxime subiecti erant, Suffraganei ipsius dicebantur, quod frequenter ad Synodos eius vocabantur; quemadmodum huius appellationis ratio in Antiquo MSCto Vaticano, a BARONIO [t] adlegato, data est.

§. XV.

Suffraganei Episcopi Prouinciae Romanae *nomine technico* Libra *vocati.*

Non abs re etiam fuerit, dum de Episcopis Suffraganeis loquimur, obseruare, quod isti septuaginta, qui Episcopi *Romani* erant Suffraganei, peculiari nomine technico vocati sint *Libra*; quod nomen haud aliam ob caussam eis impositum fuit, quam quod numero essent septuaginta. *Romana* enim *Libra* ex antiquariorum obseruatione [u] consistebat LXX solidis siue tot partibus; atque hinc res aliae quaedam & personae, numerum LXX conficientes, dici coepere *Libra*: quemadmodum LXX testes, qui ante Concilium *Sinuessense* introducti contra *Marcellinum* testabantur, quod ipsum turificasse vidissent, ab Actorum istorum collectore [w] vocantur *Libra Occidua*, non alia ex ratione, vt BARONIVS [x] existimat, quam quod LXX

(s) Linwood Prouinc. lib. I. Tit. II. c. I.

(t) Baron. A. MLVII. n. XXIII. Praeter septem Collaterales Episcopos erant alii Episcopi, qui dicuntur suffraganei Romani Pontificis, nulli alii Primati vel Archiepiscopo subiecti, qui frequenter ad synodos vocarentur.

(u) Brerewood. de Ponder. & Pret. c. XV.

(w) Concil. Sinuess. ap. Crab. Tom. I. p. 190. Hi omnes electi sunt viri, *Libra Occidua*, qui testimonium perhibent, videntes Marcellinum turificasse.

(x) Baron. A. CCCII. n. XCII. Quod inferius Acta Synodi in caussa Marcellini numerum LXX testium, *libram occiduam* nominant: inde patet, quod heic dicitur; omnes electi sunt viri libra occidua, qui testimonium perhibent.] numerum septuaginta duorum testium esse significatum, eumque esse dictum *li-*

numero fuerint. Et GROTIVS [y] eamdem adfert rationem istius appellationis tributæ his LXX Episcopis, qui adsessores seu Suffraganei Episcopi *Romani* erant. Erant, vt ita dicam, ipsius *Libra*, seu ordinarium Concilium prouinciale.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM QVINTVM
DE INTERCESSORIBVS ET INTERVENTORIBVS IN ECCLESIIS AFRICANIS.

§. I.

Cur Episcopi quidam in Ecclesiis Africanis *dicti sint* Intercessores.

Aliud adhuc restat nomen, quibusdam Episcopis in Conciliis *Africanis* adsignatum, cuius heic mentio iniicienda est, dum de Episcopis loquimur: id nomen est *Intercessoris* & *Interuentoris*; honoris titulus, quibusdam Episcopis, officii cuiusdam ad tempus eis concrediti intuitu, datus. In Ecclesiis *Africanis* & forte etiam in aliis, vacante quodam Episcopatu, vsitati moris erat, vt Primas Episcopum quemdam prouincialem procuratorem istius diœceseos constitueret, qui partim vacantis sedis curam gereret, partim maturam noui Episcopi electionem promoueret procuraretque. Atque hinc *Intercessores* & *Interuentores* appellabantur.

§. II.

Officium Intercessoris cuiusdam non vltra annum durare oportebat.

Scopus huius officii manifesto ad promouendum Ecclesiæ emolumentum spectabat; at duplici illud abusui erat obnoxium. Intercessor enim hoc pacto commodam habebat occasionem conciliandi sibi gratiam ac fauorem populi, & loco vtili-

bram occiduam, quod scilicet ea libra septuaginta duos solidos contineret, vt ea lege declaratur, qua dicitur: Quotiescunque certa summa solidorum pro tituli qualitate debetur, aut auri massa transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta.

(y) Grot. in Luc X, 1. Romanis Episcopis iam olim LXX. Episcopi Adsessores *libra* dicti, quod *libra Romana* tot solidos contineret.

tatis

tatis Ecclesiæ suis ipsius seruiendi commodis; dum vel sedem longius quam necesse erat, vacare sinebat, vel si opulentior ac honoratior quam suus ipsius esset locus, in eum ipse se insinuare adlaborabat. Cui malæ intentioni vt occurrerent Patres *Africani*, in Concilio *Carthaginensi V.* decernebant, Intercessorem non vltra annum officium continuare, sed si intra illud tempus noui Episcopi electionem haud procurasset, intercessorem alium in eius locum substitui oportere.

§. III.

Nullus Intercessor istius loci Episcopus fieri poterat, cui Intercessor erat constitutus.

Vt autem maiori cum effectu omnes abusus præciderent, corruptionemque anteuerterent dicti Patres, Canonem condebant ita habentem [z]: *Constitutum est, vt nulli Intercessori licitum sit, Cathedram, cui Intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat. Quod si neglexerit, anno expleto Interuentor alius tribuatur.* Tantam sancti isti Patres *Africani* adhibebant curam atque industriam, vt abusui in huiusmodi rebus præuenirent.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM SEXTVM
DE PRIMATIBVS SEV METROPOLITANIS.

§. I.

Nonnulli Metropolitanorum originem ab Apostolica constitutione deriuant.

EAdem ratio, quæ primum inuexit Chorepiscopos & Coadiutores, tamquam Episcopis in Ecclesia qualibet ciuitatis subordinatos, ansam quoque cuiusque prouinciæ Episcopis dedit cogitandi, necessarium esse, vt vnum ex se ipsis summum reliquorum omnium præsulem constituerent, eique certam potestatem ac priuilegia in vtilitatem publicam conferrent: Quem proinde Primatem suum seu Metropolitanum,

(z) Concil. Carth. V. Can. VIII. (Tom. II. p. 1216.)

h. e. summum totius prouinciæ Episcopum, nominarunt. IACOBVS VSSERIVS Episcopus [a] ordinationis eorum originem Apostolicæ constitutioni tribuit. Ita quoque BEVEREGIVS Episcopus [b], HAMMONDVS [c], PETRVS *de* MARCA & alii nonnulli. Et sunt sane quædam loca apud EVSEBIVM & CHRYSOSTOMVM, quæ pro ipsorum videntur sententia militare. EVSEBIVS [d] enim dicit, *Titum* ecclesiarum in *Creta* insula habuisse ἐπισκοπὴν, *Inspectionem* seu *Episcopatum*: Et CHRYSOSTOMVS [e] itidem adfirmat, Apostolum ei totam commisisse insulam, omnesque Episcopos, in ea constitutos, censuræ eius subiecisse. Idem de *Timotheo* [f] dicit, quod ipsi gubernatio ecclesiastica per totam prouin-

(a) Vsser. de Orig. Episcop. & Metropolit.

(b) Beuereg. Cod. Can. Vindicat. lib. II. c. V. n. XII. (p. 203 edit. Amstelod. 1697.) Cum Apostoli cælitus euocati & adiuti, Ecclesiæ a Christo fundatæ per vniuersum terrarum orbem propagandæ operam nauarent, imperium Romanum, vbi religio christiana multo citius faciliusque quam apud rudiores gentes suscepta est, ita dispositum inuenientes, omnes eiusdem prouncias sigillatim peragrabant, & vbicumque aliquos ad fidem christianam conuerterant, Ecclesiam ibidem instituebant, ab ista prouincia denominabant, in qua constituta est, vel a primaria aliqua eiusdem ciuitate. Hierosolymis, quæ istis diebus nondum deleta, prouinciæ Palæstinæ Metropolis erat & Iudææ caput, Ecclesia prima fundata est, quæ propterea Ecclesia Hierosolymitana dicitur, Ἡ ἐκκλησία ἡ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Act. VIII, 1. Cap. XI, 22. Sic etiam Ecclesia in Antiochia Syriæ Metropoli memoratur Act. XIII, 1. Et alia in Corintho Metropoli Achaiæ 1 Cor. I, 1. 2 Cor. I, 1. Adhæc D. Paulum Syriam & Ciliciam peragrasse legimus Ecclesias confirmantem Act. XV, 41 Nec non Galatiam & Phrygiam c. XVIII, 23. Syria, Cilicia, Galatia, & Phrygia quatuor erant prouinciæ imperio Romano subditæ &c.

(c) Hammond. Præfat. ad Tit. Titum a Paulo ad Christianam fidem adductum & in prædicatione euangelii socium eius factum, tandem constitutum esse ab eo *Archiepiscopum insulæ Cretæ*, vt in ea per ciuitates constitueret Presbyteros, liquet ex Cap. I, 5. &c. Id. Dissertat. IV. contra Blondel c. V.

(d) Euseb. Histor Eccles. lib. III. c. IV. Τιμόθεός γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι· ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Ex his Timotheus quidem Ephesinæ Ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur, quemadmodum etiam *Titus* insulæ *Cretæ Ecclesiarum Episcopus* fuisse memoratur.

(e) Chrysostom Homil. I. in Tit. νῆσον ὁλόκληρον - - καὶ τοσούτων ἐπισκόπων κρίσιν ἐπέτρεψεν.

(f) Chrysost Hom. XV. in 1 Timoth. (p. 510. Tom. VI Edit. Francof.) Δῆλον δὲ ἐστιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἐκκλησίαν λοιπὸν ἦν ἐμπεπιστευμένος ὁ Τιμόθεος, ἢ καὶ ἔθνος ὁλόκληρον τὸ τῆς Ἀσίας. Manifestum est hinc, quod Timotheo credita fuerit ecclesia, immo *gens fere tota Asiatica*.

ciam

ciam *Asiam* concredita fuerit. Et certum eſt, Epiſcopos *Cypri* in Concilio *Epheſino* [g] contendiſſe, quod Metropolitani ſui priuilegia eiusdem cum Apoſtolis ætatis eſſent.

§. II.

Alii ab ætate, quæ Apoſtolis fuit proxima.

Sed vero dubitari poteſt, an Apoſtoli in vlla prouincia eiusmodi Metropolitanum conſtituerint: Monumentis enim de plerarumque eccleſiarum origine deperditis, non poteſt liquido demonſtrari, quod id fecerint. MARCA [h] exiſtimat, Apoſtolos in *Timotheo* & *Tito* ſpecimen quoddam dediſſe, exſecutionem autem & complementum eius rei ſequentibus temporibus reliquiſſe. CAVEVS [i] dicit, non multo poſt Apoſtolorum ætatem, ſectis & ſchiſmatis erumpentibus, & controuerſiis inter Epiſcopos augeſcentibus, neceſſarium fuiſſe creditum, aliquem in vnaquaque prouincia eligere, cuius ad arbitrium oborti caſus referri, & a quo res omnes, ad communem & publicum Eccleſiæ ſtatum attinentes, dirigi poſſent. Forte hoc ipſum originem ſuam habet a reuerentia & obſequii ſtudio, quod reliqui Epiſcopi Epiſcopo metropolis in vnaquaque prouincia teſtari conſueuerunt; quod poſteaquam in conſuetudinem abiit, in Concilio *Niceno* deinceps vim Canonis obtinuit.

(g) Concil. Epheſ. Act. VII. (Tom. III. Conc. p. 800.) Sancta Synodus dixit: Docete, annon ius ordinandi ex more veteri apud nos habet Antiochenus? Zenon Epiſcopus dixit: Prius adfirmauimus, quod numquam vel adfuerit vel ordinauerit, neque in metropoli neque in alia ciuitate; ſed ſynodus noſtræ prouinciæ congregata conſtituebat Metropolitanum: Et oramus, vt veſtra ſancta ſynodus ſua ſententia nobis conſentiat, ita vt vetus mos, ſicut hactenus robur habuit, ita & nunc habeat, & nullam nouitatem in noſtra prouincia fieri ſinat.

(h) Marca de Concord. lib. VI. c. I. n. IX. p. 778. Licet, vt ego quidem exiſtimo, *formam* diſtribuendarum prouinciarum & *Metropolitanorum inſtituendorum Apoſtoli tradiderint*, quia tamen id nuſpiam in ſacris ſcripturis præceptum eſt, & præterea exſecutio & ſingularis inſtitutio proceſſu dein temporis facta eſt Epiſcoporum cura, qui Eccleſiis Apoſtolicis præſidebant fundatis ab Apoſtolicis, duo quædam notatu valde digna contigere. Primum enim inde factum eſt, vt veteres hanc prouinciarum diuiſionem non ipſis Apoſtolis, *ſed Patribus & vetuſtæ conſuetudini tribuerint*. &c.

(i) Caue *Anc. Chr. Gov.* p. 92.

§. III.

Apud omnes in confesso est, quod diu ante Concilium Nicænum *fuerint.*

Certum tamen est, Concilium *Nicænum* de Metropolitanis loqui, tamquam ex vetusta consuetudine longe ante constitutis, quando Canonem de ipsis conditum ita orditur: Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, [k] *Antiqui mores seruentur:* & tum pergit dicere de consuetudine in *Aegypto*, secundum quam Episcopus *Alexandrinus* omnium ecclesiarum *Aegypti*, *Libyæ* & *Pentapolis* habeat potestatem: Quæ Metropolitani cuiusdam, si non Patriarchæ, potestas erat. Epiphanius [l] idem memorat, loquens de *Alexandro* & *Petro*, Episcopis *Alexandrinis*, ante Concilium *Nicænum*, dicit: *Mos est Alexandrinorum Episcoporum, vt per totam Aegyptum ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammoniacam, Mareotidem & Pentapolin ecclesiastica negotia administrent.*

Et athanasius [m] loquens de *Dionysio*, qui annis plus sexaginta ante Concilium *Nicænum* Episcopus *Alexandriæ* fuerit, dicit, eum quoque hanc potestatem habuisse, eique curam ecclesiarum *Pentapolis* & *Libyæ* incubuisse, erumpente *Sabellii* hæresi, epistolasque misisse admonitorias ad diuersos istius partis Episcopos, qui ea hæresi infici cœperint. Vnde luce meridiana clarius patet, Episcopum *Alexandrinum* potestatem Metropolitani non a Concilio demum *Nicæno* accepisse, sed tantum in hoc iure, quod ex antiqua consuetudine & præscriptione iam dudum habuerat, fuisse confirmatum. Atque ita etiam cum ecclesiis cæteris comparatum fuit.

(*k*) Concil. Nicæn. Can. VI. (Tom. II. Conc. p. 31.) Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν.

(*l*) Epiphan. Hæres. LXVIII. n. I. Τοῦτο ἔθος ἐστὶ τὸν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Ἀρχιεπίσκοπον πάσης τε Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος Μαρεώτου τε, καὶ Λιβύης, Ἀμμωνιακῆς, Μαρεώτιδός τε καὶ Πενταπόλεως, ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. conf. etiam Hæres. LXIX. n. III.

(*m*) Athan. de Sentent. Dionys. Tom. I. p. 552. (Tom. I. p. 246. edit. Paris. 1698.) Ἐν Πενταπόλει τῆς ἄνω Λιβύης τηνικαῦτά τινες τῶν ἐπισκόπων ἐφρόνησαν τὰ Σαβελλίου - - τοῦτο μαθὼν Διονύσιος, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν μέριμναν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκείνων, κ.τ.λ. In *Pentapoli superioris Libyæ* quidam Episcoporum tunc temporis cum Sabellio sentiebant. - - Rei certior factus Dionysius, *cui earum cura Ecclesiarum* incumbebat &c.

Con-

Concilium *Illiberritanum* in *Hispania* [*n*] de *primæ Cathedræ Episcopo* loquitur: Et sic dicti canones Apostolici (qui erant canones ecclesiæ *græcæ* sæculo tertio) mentionem faciunt πρώτου seu *primarii* cuiusdam in quauis prouincia *Episcopi*, quem reliqui caput suum [*o*] agnoscere debeant, & sine quo nihil eis facere liceat. Et quidem ex CYPRIANI quibusdam epistolis apparet, [*p*] Episcopum *Carthaginensem* præ reliquis Episcopis *Africanis* omnibus prærogatiuam & potestatem mittendi eis mandata habuisse. Et AVGVSTINVS de Primate *Numidiensi* loquitur æque ac de Primate *Carthaginensi* ante schisma *Donatistarum*; & dicit [*q*], eos schismatis caussam aliquam allegasse, quod Primas *Numidiæ* ad electionem & consecrationem Primatis *Carthaginis* haud vocatus fuerit. Et idcirco tum idem AVGVSTINVS [*r*], tum OPTATVS [*s*] commemorant, *Donati-*

(*n*) Concil. Illiberritan. an. CCCV. Can. LVIII. (Tom. I. p 976.) Placuit, vbique & maxime in eo loco, in quo *prima cathedra* constituta est *Episcopatus* &c.

(*o*) Can. Apost. c. XXIII. (Tom I. Conc. p 32.) Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. Episcopos vniuscuiusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est *primus*, & existimare vt *caput*: & nihil facere, quod sit arduum aut magni momenti, præter illius sententiam.

(*p*) Cyprian. Ep. XLII ad Cornel. Per prouinciam nostram hæc eadem collegis singulis in notitiam perferentes, ab his quoque fratres nostros cum litteris dirigendos esse mandauimus. Id. Epist. XLV. ad Cornel. Placuit vt per Episcopos - - per omnes omnino istic positos literæ fierent.

(*q*) Aug. Breuic. Collat. Tert. die c. XVI. (Tom. VII. p. 393. edit. Froben.) Donatistæ longa prosecutione agebant, vt ex illius auctoritate Carthaginensis Concilii confirmaretur Cæciliani damnatio, quod ad tot sacerdotes venire noluerit, quasi non & Primianus ad eos, a quibus damnatus est, cum eorum factionem cognosceret, simili voluntate non venerit, & quod non exspectauerit Cæcilianus, *vt princeps a principe ordinaretur*, cum aliud habeat Ecclesiæ catholicæ consuetudo, vt non Numidiæ sed propinquiores Episcopi episcopum ecclesiæ Carthaginis ordinent, sicut nec Romanæ ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus.

(*r*) Aug. contr. Parmen. lib. I. c. III. Qui venientes cum Primate suo tunc Secundo Tigisitano - - - Cæcilianum - - traditorem esse censuerunt - Ita contra sedentem in cathedra - episcopum alterum ordinauerunt.

(*s*) Optat. lib. I. p. 41. (p. 19. 20. edit. Paris. MDCLXXIX.) Suffragio totius populi Cæcilianus eligitur, Et manus imponente Felice Aptungiano Episcopus ordinatur. - Ab iis tribus personis caussæ confictæ sunt, vt vitiosa eius ordinatio diceretur. Ad Secundum Tigisitanum missum est, vt Carthaginem veniretur &c.

stas

ſtas cauſſantes, ordinationem *Cæciliani* Epiſcopi *Carthaginenſis* non eſſe validam, quod non a Primate quodam facta fuerit, *Secundum Tigiſitanum* tum temporis Primatem *Numidiæ*, arceſſiuiſſe, vt *Maiorinum* in iſtius locum ordinaret. Iam vero quum ea omnia aliquot annis ante Concilium *Nicænum* acta ſint, Primates in *Africa* prius, quam in iſthoc Concilio confirmarentur, fuiſſe, ſatis eſt teſtimonium.

§. IV.

Metropolitanos iam ſæculo ſecundo fuiſſe, probatur.

Quod ſi paullo longius retrogreſſi in ſæculum ſecundum reſpexerimus, eiusdem poteſtatis non nulla veſtigia, etſi non æque manifeſta atque illa prima, deprehendimus. *Lugdunum* in *Gallia* ciuili reſpectu conſideratum Metropolis erat, & *Irenæus*, qui ibi erat Epiſcopus, præfuiſſe parœciis *Galliæ* dicitur EVSEBIO [*t*]. *Philippus*, *Gortynæ* in *Creta* inſula Epiſcopus, DIONYSIO [*u*] CORINTHIO Epiſcopus omnium Eccleſiarum *Cretenſium* audit. *Polycrates* Epiſcopus *Ephesinus* in Concilio omnibus *Aſiæ* Epiſcopis [*w*]; *Palmas*, Epiſcopus *Amaſtris*, Epiſcopis *Ponticis*; & *Theophilus* [*x*] *Cæſareenſis* cum *Narciſſo Hieroſolymitano* reliquis *Palæſtinæ* Epiſcopis, præſidebant. Hæc ſunt argumenta, quæ hoc in caſu communiter adferri ſolent. Ingenue autem fateor, poſteriora tria rem, qua de diſputatur, non ſatis

(*t*) Euſeb. H. E. lib. V. c. XXIII. τῶν κατὰ Γαλλίαν παροικιῶν, ἃς Εἰρηναῖος ἐπεσκόπει.

(*u*) Dionyſ. apud Euſeb. lib IV. c. XXIII. Καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ παροικούσῃ Γόρτυναν ἅμα ταῖς λοιπαῖς κατὰ Κρήτην παροικίαις ἐπιστείλας, Φίλιππον ἐπίσκοπον αὐτῶν ἀποδέχεται. Eccleſiæ Gortynenſium & reliquis ſimul eccleſiis Cretæ litteras ſcribens, Epiſcopum ipſorum Philippum magnopere prædicat.

(*w*) Euſeb. lib. V. c. XXIV. Τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἐπισκόπων τὸ πάλαι πρότερον αὐτοῖς παραδοθὲν διαφυλάττειν ἔθος χρῆναι διισχυριζομένων, ἡγεῖτο Πολυκράτης. *Epiſcopi Aſiæ*, qui morem ſibi a maioribus traditum retinendum eſſe acriter contendebant, *Polycrates præerat.*

(*x*) Euſeb. lib. V, c. XXIII. Φέρεται εἰσέτι νῦν τῶν κατὰ Παλαιστίνην τηνικάδε συγκεκροτημένων γραφή, ὧν προυτέτακτο Θεόφιλος τῆς ἐν Καισαρείᾳ παροικίας ἐπίσκοπος, καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις. -- - Τῶν δὲ κατὰ Πόντον ἐπισκόπων ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος προυτέτακτο. Exſtat etiamnum epiſtola *ſacerdotum*, qui tunc *in Palæſtina* congregati ſunt, *quibus præſidebant Theophilus* Cæſareæ Palæſtinæ & *Narciſſus* Hieroſolymorum Epiſcopus. - - Habentur præterea litteræ *Epiſcoporum Ponti, quibus Palmas* vtpote antiquiſſimus *præfuit.*

firmiter

firmiter probare. In Concilio enim præſidere non neceſſario Metropolitani arguit poteſtatem; quod præſidere potuerunt tamquam Epiſcopi ſeniores, quemadmodum, EVSEBIO diſerte adfirmante, eorum aliquis fecit, nimirum *Palmas*, Epiſcopus *Amaſtris*, ὡς ἀρχαιότατος πρετέτακτο, tamquam ſenior præſedit. Quod non ſine cauſſa ab EVSEBIO adnotatum eſſe videtur; *Heraclea* enim non *Amaſtris* ciuilis Metropolis *Ponti* erat. BLONDELLVS ex hoc loco concludit, eo tempore Epiſcopos ſeniores vbique fuiſſe Metropolitanos. Sed non ſatis liquido patet, hunc morem vllo alio in loco, quam in Eccleſiis *Africanis*, obtinuiſſe; quemadmodum mox indicabo: Nam ex aliis exemplis, quæ attulimus, melius videtur conſequi, Epiſcopos earum vrbium, quæ ſecundum ciuilem reſpectum metropoles fuerunt, generatim etiam Primates ſeu Metropolitanos fuiſſe.

§. V.

Quo nomine Metropolitani *antiquitus appellati fuerint.*

Nulli quidem eorum diſerte *Metropolitani* dicti fuere. Vix enim in vllo antiquitatis monumento ante Concilium *Nicænum* illud nomen inuenias: ſed primis temporibus vocabantur πρῶτοι & κεφαλαὶ, vt Canones ſic dicti Apoſtolici [y] eos appellant. In ſequentibus ſæculis aliter nominabantur, exempli gratia *Archiepiſcopi*, vt *Alexandriæ* [z] & aliis in locis, vſque dum nomen illud *Patriarchis* attribui cœptum fuit. Concilium *Sardicenſe* [a] vocat eos Ἐξάρχες τῆς ἐπαρχίας, *Exarchos Pro-*

(y) Can. Apoſt. c. XXXVII. vid ſupra not. o) p. 107.

(z) Epiphan. Hær. LXVIII n. I. Ὁ μὲν Μελήτιος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ καθειργμένος ἦν, αὐτός τε καὶ οἱ προειρημένοι μάρτυρες ἅμα τῷ προειρημένῳ Πέτρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀρχιεπισκόπῳ. Meletius cum Martyribus ac præcipue *Petro Archiepiſcopo Alexandrino* in vinculis habebatur. &c. Hæreſ. LXIX. n I. Ὅσαι ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ ἕνα Ἀρχιεπίσκοπον οὖσαι κ. τ. λ. Quotquot Alexandriæ catholicæ communionis eccleſiæ ſunt vni *Archiepiſcopo* ſubiectæ &c.

(a) Concil. Sardic. c. VI. (Tom. II. p 632.) Χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἐναπομείναντα ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τῦ ἐξάρχε τῆς ἐπαρχίας, λέγω δὲ τῦ ἐπισκόπε τῆς μητροπόλεως, ὅτι ἀξιοῖ τὰ πλήθη ποιμένα αὐτοῖς δοθῆναι. - ἡγῦμαι καλῶς ἔχειν, καὶ τῦτον ἐκδέχεσθαι, ἵνα παραγένηται. Oportet illum prius, qui non adfuerit, epiſcopum admoneri per literas *Primatis prouinciæ*, nempe e-

vinciæ. AVGVSTINO non numquam dicuntur *Principes* [*b*]; & HILARIO Papæ [*c*] *Monarchæ.* Quum autem hæc nomina sæcularis celſitudinis eſſent tituli, & nimium quantum abſolutam saperent poteſtatem atque dominium, Concilium *Carthaginenſe* III. expreſſe eorum vſurpationem interdixit, decernendo [*d*], vt *primæ ſedis Epiſcopus non appelletur PRINCEPS SACERDOTVM, aut SVMMVS SACERDOS, aut aliquid huiusmodi, ſed tantum PRIMAE SEDIS EPISCOPVS.* Hinc eſt, quod iſti Epiſcopi, qui in aliis mundi partibus Metropolitani dicti fuere, in *Africa* nomen Primatum plerumque geſſerint; quamquam nomen Metropolitani [*e*] in Conciliis etiam *Africanis* interdum vſurpatum deprehendimus.

§. VI.

Primates in Africa *appellati* Senes, *quod Epiſcopus ſenior ſemper Metropolitanus fuit*

Sed hi Primates in *Africa* frequenter vocati *Patres* & *Senes.* Vti *Xantippus* Primas *Numidiæ* in Codice *Africano* ſemel atque iterum [*f*] dicitur *Senex Xantippus.* Et AVGVSTINVS ei mittens epiſtolas inſcribit [*g*] *Patri & Conſacerdoti Seni Xantippo.* Atque ita in multis epiſtolis aliis [*h*] ſcribens ad Primates,

piſcopi metropolitani, quod rogat populus ſibi paſtorem dari; & exiſtimo recte habere, hunc quoque exſpectari vt adſit.

(*b*) Auguſt. Breuic. c. XVI. (Tom VII. p. 393. edit. Baſil. MDXXVIII.) quod non exſpectauerit Cæcilianus, vt *princeps* a *principe* ordinaretur.

(*c*) Hilar. Ep. ad Leont. Arelat. Baron. A. CCCCLXII. Tom. VI. p. 263. Miramur fraternitatem tuam ita legis Catholicæ immemorem eſſe, vt quoque iniqua & contra Patrum noſtrorum ſtatuta in prouincia, *quæ ad monarchiam tuam* pertinet, ſi ipſe aut non vis, aut non potes, etiam nec nos ſilentii tui taciturnitatem permittas corrigere.

(*d*) Conc. Carth. III. c. XXVI. (Tom. II. Conc. p. 1171.)

(*e*) Conc. Carth. III. c. XXXIX. † Conc. Carth. IV. c. I. (Tom. II. pag. 1199.) Cum in his omnibus examinatus, inuentus fuerit plene inſtructus, tunc cum conſenſu clericorum & laicorum & conuentu totius prouinciæ epiſcoporum maximeque *metropolitani* vel auctoritate vel præſentia ordinetur epiſcopus.

(*f*) Cod. Can. Afric. Eccleſ. c. XC. (Tom. II. Conc. p. 1105.) Nam etiam tractoriam ſanctitatis tuæ cum ad *ſanctum ſenem Xantippum* deferrem &c. Can. C. (ibid. p. 1117.) Promiſſæ ſunt literæ *ad ſenem Xantippum.*

(*g*) Auguſt. Ep. CCXXXVI. Domino beatiſſimo & venerabiliter ſuſcipiendo *patri & conſacerdoti Seni Xantippo* in Domino ſalutem.

(*h*) Aug. Ep. CXLIX. Quod *ſenex* Megalius defunctus ſit, iam vos audiuiſſe, quis dubitet? CLII. Siluanus *ſenex* &c. CCXXXV. Nec ego tamen ta-

aut

aut de eis verba faciens, *Senes* eos appellat. Et erat peculiaris huius appellationis ratio in *Africa*. Sedes enim Primatis heic non vt in aliis locis ciuili Metropoli adligata erat, sed ad Episcopi senioris in prouincia, vbicumque ille viueret, domicilium transferebatur. In aliis orbis partibus Episcopus ciuilis Metropolis plerumque etiam Ecclesiæ erat Metropolitanus: atque ita secundum diuersos Canones tum in *Orientalibus* tum *Occidentalibus* Ecclesiis fieri debebat. Concilium *Antiochenum* [*i*] *omnes Episcopos, qui sunt in vnaquaque prouincia*, dicit, *scire oportere, Episcopum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius prouinciæ, eo quod in metropolim vndequaque concurrant omnes, qui habeant negotia.* Et Concilium *Taurinense* [*k*] ex hoc fundamento litem de Primatu inter duos Episcopos *Arelatensem* & *Viennensem* diremit; facto decreto, quod, *qui ex iis comprobauerit suam ciuitatem esse Metropolim, is totius Prouinciæ honorem Primatus obtineat.* Concilium *Chalcedonense* duos habet Canones [*l*], quibus eas ciuitates in Ecclesia iubet esse metropoles, quæ secundum ciuilem Imperii distributionem essent me-

cui apud venerabilem & debita mihi pro eius meritis honorificentia suscipiendum fratrem & collegam meum *senem Aurelium* &c. CCLXI. Habebam, de quo cogitabam paratum Presbyterum, propter quem ordinandum *sanctum senem*, qui tunc primatum Numidiæ gerebat, de longinquo vt veniret, rogans litteris impetraui.

(*i*) Concil. Antioch. can. IX. Τοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς πράγματα ἔχοντας.

(*k*) Conc. Taurin. c. II. (Tom. II. p. 1156.)

(*l*) Concil. Chalced. c. XII. (Tom. IV. p 762.) ὅσαι ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων κατὰ ἀλήθειαν, μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων. Quæcumque ciuitates per litteras imperatorias metropolis nomine honoratæ sunt, solo honore fruantur, & qui eius ecclesiam administrat episcopus, seruato scilicet veræ metropoli suo iure. Can. XVII. Εἰ δέ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἢ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω. Sin autem etiam ciuitas aliqua ab imperatoria auctoritate innouata est, vel deinceps innouata fuerit, ciuiles & publicas formas ecclesiasticarum quoque parochiarum ordo consequatur.

tropoles. Et Concilium *Trullanum* [*m*] Canonem quemdam in eamdem ſententiam habet.

At enim vero in eccleſiis *Africanis* aliter ſe res habebat: Illæ enim ſuis ipſarum legibus & canonibus gubernabantur; lex autem ipſis erat, vt Primatus de ciuitate alia in aliam transferretur, & ſemper cum Epiſcopo ſeniore migraret, ſine vllo ciuilis metropolis reſpectu, ſola *Carthagine* excepta, vbi Epiſcopus fixam & ſtabilem Metropolitani ſedem pro prouincia *Africa* proprie ſic dicta habebat. At in *Numidia* & *Mauritania* hic honor mobilis erat; vt vel ex hoc vno exemplo apparet. *Conſtantina Numidiæ* erat metropolis, vti tum ex antiqua Imperii notitia, tum ex quodam Codicis *Africani* Canone [*n*], diſerte eam ita vocante, conſtat: tantum tamen abeſt, vt Primatis ſedes fixa ibi fuerit, vt ne quidem Epiſcopum *Conſtantinenſem* vllo vmquam tempore Primatem fuiſſe legas; ſed tamen *Conſtantini* ætate *Secundus Tigiſitanus* [*o*] Primas fuit *Numidiæ*; tempore *Auguſtini Megalius* Epiſcopus *Calamenſis* fuit Primas, qui pro muneris ſui ratione [*p*] *Auguſtinum* ordinauit Epiſcopum; deinde *Xantippus Tagaſtenſis* [*q*] ſucceſſit, quod

(*m*) Conc. Trull. c. XXXVIII. (Tom. VI. p. 1159) Τὸν ἐκ τῶν πατέρων τεθέντα κανόνα καὶ ἡμεῖς παραφυλάττομεν, τὸν οὕτω διαγορεύοντα· εἴ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας κ. τ. λ. Canonem qui a patribus factus eſt, nos quoque obſeruamus, qui ſic edicit: *Si qua ciuitas* &c. vid. not (*l*) p. 211.

(*n*) Cod. Can Eccleſ. Afric. c. LXXXVI. (Tom. II. Conc. p. 2001.) Ἤρεσε πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ὑπογράψασιν, ἵνα τὸ ματρίκιον καὶ ἀρχεῖον τῆς Νουμιδίας, καὶ εἰς τὴν πρώτην καθέδραν ᾖ καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Κωνσταντίναν. Placuit omnibus epiſcopis, qui in hoc concilio ſubſcripſerunt, vt matricula & archiuus Numidiæ & apud primam ſedem ſit, & *in metropoli*, id eſt, *Conſtantina.*

(*o*) Aug. contr. Parmen. lib. I. c. III. Qui venientes cum *primate* ſuo tunc *Secundo Tigiſitano* &c. Epiſt. LXVIII. ad Ianuar. Illud tamen nullo modo prætermittendum eſt, quomodo Felicis Aptungenſis, quem fontem malorum in comitio Carthaginenſi, *ab Secundo Tigiſitano primate* patres veſtri fuiſſe dixerunt, rogantibus apud *imperatorem* veſtris, publico iudicio cauſſa diſcuſſa atque finita ſit, &c.

(*p*) Poſſid. Vit. Aug c. VIII. Adueniente ad eccleſiam Hipponenſem tunc *Primate Numidiæ Megalio Calamenſi Epiſcopo.*

(*q*) Conc. Mileuit. I. in Cod Afric. LXXXIV. Xantippus primæ ſedis Numidiæ Epiſcopus.

Auguſt. Epiſt. CCXVII. Collega noſter *Xantippus Tagaſtenſis* dicit, quod eum *Primatus* ipſe contingat &c.

eſſe

esset senior; vnde *Augustino* [r] & Conciliis *Africanis* [s] semper *Senex Xantippus* audit. Hæc sufficiant ad demonstrandum, quod Primatus in *Africa* ciuili metropoli haud adstrictus, sed seniori semper Episcopo collatus fuerit, cuius ætas a tempore, quo consecratus erat, fuit æstimata. Sunt, qui hos Primates hoc non obstante ciuilis metropolis Episcopis, tamquam proprie Metropolitanis, subiectos fuisse dictitant. Sed istorum sententia vero destituitur fundamento, & a MARCA [t] aliisque, qui hanc materiam, occasione ita ferente, attigere, merito explosa est.

§. VII.

Quomodo Episcopi Africani *ius suum Primatus perdere potuerint.*

Verum equidem est, quod secundum disciplinam ecclesiarum *Africanarum* Episcopus Primogenituram suam, adeoque & ius Primatus potuerit perdere; quemadmodum e certo quodam loco AVGVSTINI [u] manifestum est, qui de eiusmodi poena,

(r) August. Ep. CCXXXVI. vid. supra not. (g). p. 210.

(s) Cod. Can. Afr. c. XC. & C. vid. not. (f). p. 210.

(t) Marca Dissert. de Primat. Lugdun. n. III. p. 11. Licet ex sex prouinciis, ex quibus Africana diœcesis constabat, duæ Mauritaniæ, Numidiæ, Byacena & Tripolitana, sua quæque metropoli in ordine imperii non carerent, prima tamen sedes ecclesiastica non erat illi addicta, sed Episcopum seniorem sequebatur. - - Solius Carthaginis splendor id obtinuerat, vt illius ciuitatis Episcopus primas esset proconsularis prouinciæ, immo vero & caput reliquarum quinque prouinciarum, quas enumeraui. Non moror in probando speciali isto Africanarum ecclesiarum vsu, qui primatum prouinciæ non ciuitatibus, sed personis dabat. Abunde id præstiterunt eruditi viri, adductis & discussis locis ex Augustino, Africanis conciliis, Gregorio primo & Leone nono petitis: explosa recentiori quadam opinione, quæ primates vagos & desultorios in Africa ratione antiquioris ordinationis fatetur, sed metropoleon Episcopis subditos fuisse frustra contendit.
Albaspin. Not. in Optat. lib. I. p. 121.
Stillingfl. *Hist. of Separ.* Par. III. §. IX. p. 253. Fell, Not. in Conc. Carth. ap. Cypr. p. 230

(u) Aug. Epist. CCLXI. Exsistat exemplo, ipsa sede Apostolica iudicata firmante, quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopali spoliatos honores, nec relictos omnimodis impunitos. Quæ vt a nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo: Clamet *Priscus*, prouinciæ Cæsarcensis Episcopus: *Aut ad Primatum locus, sicut cæteris, & mihi patere debuit*, aut *Episcopatus mihi remanere non debuit*. &c.

Prisco, Episcopo *Mauritaniæ*, inflicta loquitur, cui propter malam officii administrationem hoc priuilegium, relicto quidem Episcopatu, ademtum fuit: at vero in tali casu Primatus non ad ciuilis metropolis Episcopum, sed ad proximum in ordine, qui se ante reliquos omnes consecratum fuisse probare poterat, deuoluebatur.

§. VIII.

Catalogum Ordinationum in ecclesia Primatis adseruari, eique omnes Episcopos secundum ætatem inscribi oportebat.

Et quum non numquam de ætatis prærogatiua suboriretur disceptatio, ad hanc ipsam anteuertendam diuersæ bonæ leges a Patribus *Africanis* hoc respectu latæ fuere. Primo quidem, vt *Matricula* seu *Archiuus*, quemadmodum vocabant, tum in ecclesia Primatis [w], tum in metropoli prouinciæ adseruaretur, vt Episcopi consecrationis suæ tempus demonstrare inde possent. Secundo, quilibet Episcopus epistola ordinationis, ab eo, qui ipsum ordinarat, subscripta, annoque & die consecrationis ipsius signata [x] instructus esse debebat. Tertio, omnes Episcopi locum occupare debebant secundum ætatem, atque ita sedere ac suffragia ferre, nominaque sua in Concilio subscribere; quæ lex erat non in *Africa* [y] tantum, sed in omnibus reliquis Ecclesiis a diuersis stabilita Conciliis [z], &

(w) Concil. Mileuit. in Cod. Afr. c. LXXXVI, vid. supra not. (n). p. 212.

(x) Conc. Mileuit. c. XIV. (Tom. II. p. 1541.) Placuit, vt quicumque ab episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

(y) Conc. Mileuit. c. XIII. ibid. Posteriores anterioribus deferant nec eis inconsultis aliquid agere præsumant.

Vit. Fulgent. c. XX. Inter Episcopos, tempore ordinationis inferior, vltimus sedebat.

(z) Concil. Bracar. I. Can. XXIV. (potius Conc. II. c. VI. Tom. V. p. 840.) Item placuit, conseruato metropolitani episcopi primatu, cæteri episcoporum, *secundum suæ ordinationis tempus alius alio sedendi deferat locum.*

Tolet. IV. c. IV. (Tom. V. p. 1704.) Hora prima diei ante solis ortum eiiciantur omnes ex ecclesia, obseratisque foribus cuncti ad vnam ianuam, per quam sacerdotes ingredi oportet, ostiarii stent: & conuenientes omnes episcopi pariter introëant, & *secundum ordinationis suæ tempora resideant.*

ciuili

ciuili Legi [a] a *Iustiniano* Imperatore inserta: Sed omnium accuratissime in *Africa* obseruata, vbi Primatus ad Seniorem deuolui solebat, ne illius neglectio confusionem inter eos pareret. Adeo, vt *Augustinus* [b] *Victorinum* (qui Primatem *Numidiæ* se venditabat) eam duntaxat ab caussam reprehenderet, quod in *Tractoria* seu epistola sua citatoria ad Concilium prouinciale nomina Episcoporum *Numidiæ* confuse scripserit, *Augustini* nomen multis aliis, ætate ipsum superantibus, anteponendo: quæ res, *Augustino* quidem iudicante, istis iniuriosa erat, ipsi autem inuidiosa. Adeo circumspecte prouidebat, ne quid faceret, quod aduersus hanc legem pugnare videretur, veritus, ne qua in ecclesiarum gubernatione suboriretur confusio.

§. IX.

Tria genera Primatum honorariorum, præter Primates potestatis. I. Primates aeuo.

Porro heic notandum est, præter Primates potestatis fuisse etiam in plerisque prouinciis Primates honoris; vnde non nulli Episcopi nomen & titulum Primatum gerebant, qui non habebant iurisdictionem. Et horum tria erant genera. Primum quidem *Primates æuo*; vt Episcopus senior in qualibet prouincia, post Metropolitanum proximus. Hic nullam in reliquos habebat potestatem, nisi quando Metropolitanus ob vitæ suæ rationem a recta legum norma desciscentem, vel munus ad tempus ei abrogatum, ad ministeria sua inhabilis erat: In tali casu potestas plerumque Seniori in prouincia deferebatur. Et

(a) Cod. Iustin. lib. I. Tit. IV. c. XXIX. *Τριῶν ἅμα τῷ μητροπολίτῃ συνιόντων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας πρωτευόντων.* Cum metropolitano tribus conuenientibus religiosissimis episcopis, *qui cæteris propter ordinationem præferuntur.*

(b) Augustin. Ep. CCXVII. ad Victorin. Legi in eadem tractoria etiam ad Mauritanias esse scriptum, quas prouincias scimus suos habere Primates. Quod si & ex eis ad Numidiam conuocandum esset concilium, oportuit vtique, vt aliquorum Maurorum episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur: quod in ista tractoria non reperiens multum miratus sum. Deinde ad ipsos Numidas ita perturbato & neglecto ordine scriptum, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui noui, quam post multos episcopus factus sum: quæ res & aliis iniuriosa est satis, & mihi inuidiosa.

hæc

hæc, reor, caussa fuit, quamobrem Episcopus *Amastris* [c] in Concilio primum inter Episcopos *Ponti* locum habuerit, cum tamen *Heraclea*, non autem *Amastris*, illius prouinciæ esset metropolis.

§. X.

II. *Metropolitani titulares.*

Secundum genus honorariorum Primatum erant *Metropolitani titulares*, qui erant Episcopi earum vrbium, quæ nomen & titulum ciuilis metropolis ab Imperatore quodam sibi datum gerebant, sine tamen potestate & priuilegiis, quæ veteri metropoli prouinciæ reseruabantur. Ita *Marcianus* Imperator *Chalcedonem* vrbem titulo metropolis donabat, & honor in ipso Concilio *Chalcedonensi* [d] Episcopo loci confirmabatur, saluo tamen iure *Nicomediæ*, antiquæ metropolis. Itaque ab eo tempore Episcopus *Chalcedonensis* se ipsum Metropolitanum *Bithyniæ* nominabat, vt ex Actis [e] Concilii generalis sexti videre est. Idem honor ciuitati *Nicæ*, eiusque Episcopo, similiter in Concilio *Chalcedonensi* [f] contigit. Vt adeo tres in

(c) Euseb. lib. V. c. XXIII. Τῶν κατὰ Πόντον ἐπισκόπων ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος πρῶτέτακτο. Episcoporum Ponti, quibus Palmas *vtpote antiquissimus* præfuit.

(d) Concil. Chalced. Act. VI. (Tom. IV. p. 612.) Ὁ θειότατος καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἶπεν· εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας, καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος τὴν Καλχηδονέων πόλιν, ἐν ᾗ τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος διακεκρότηθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος· πάντες ἐβόησαν· δικαία ἡ κρίσις τοῦ βασιλέως. Diuinissimus & piissimus Dominus noster ad sanctam synodum dixit: Ad honorem sanctæ Martyris Euphemiæ & vestræ pariter sanctitatis, *Chalcedonensem ciuitatem*, in qua sanctæ fidei Concilium gestum est, metropolis priuilegia habere sancimus, nomine tantum hanc honorantes, salua videlicet Nicomediensium ciuitati propria dignitate, omnes clamauerunt: Iustum iudicium imperatoris.

(e) Conc. Gen. VI. Act. XVIII. (Tom. VI p. 1030.) Ἰωάννης ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς Καλχηδονέων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ὁρίσας ὑπέγραψα. Ioannes misericordia Dei *episcopus Chalcedonensis metropoleos Bithyniæ* prouinciæ definiens subscripsi. vid. etiam ibid. p. 1080.

(f) Concil Chalced. Act XIII. (Tom. IV. p. 716.) Τὸ θεῖον γράμμα τῆς θείας λήξεως Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος τηνικαῦτα τῇ Νικαέων παρασχὸν τὸ μητροπολιτικὸν δίκαιον, ἰδικῶς παρακελεύεται τῶν ἄλλων μηδὲν ὑφαιρεῖσθαι πόλεων. Sacræ litteræ diuinæ memoriæ Valentiniani & Valentis, quæ tunc *Nicænæ ciuitati præbuerunt metropoliticum ius*, proprie præcipimus ab aliis ciuitatibus nihil auferri. Ibid. αἱ νομοθεσίαι ὀνόματι μητροπόλεως μόνῳ ἐτίμησαν τὴν Νικαίων, προτιμᾶται

VIII a

vna prouincia Metropolitani fuerint, vno tantum habente potestatem; reliquorum priuilegia honoraria tantum erant, vt sederent in Concilio & proxime a Metropolitano suo ferrent suffragia. Sed vero hoc ipsum eiusmodi Episcopis sese efferendi dabat occasionem, & non numquam in primi Metropolitani ius adeo inuolabant, vt, Episcopis eius suffraganeis ab ipso abalienatis, prouinciam cum eo diuiderent. Ita comparatum fuit cum Episcopo *Nicæno*, qui ante tempus Concilii generalis sexti suffraganeorum synodum sub se habuit. *Photius* enim isti Concilio [g] vt Episcopus *Nicænus* & Metropolitanus *Bithyniæ* suo ipsius & synodi, quam sub se habebat, nomine subscripsit.

§. XI.

III. *Episcopi quarumdam Ecclesiarum matrum, quibus ex more vetusto iste honor exhibitus fuit.*

Præter eos, quos nominauimus, tertium quoddam genus Primatum erat, qui licet nec titularium metropoleon Episcopi, nec Seniores essent in prouincia, cæteris tamen omnibus præferebantur, propter singularem obseruantiam, qua ab vniuersis colebantur, eminentiæ sedis ipsorum intuitu, cum ea vel esset Ecclesia mater, vel singulariter ex antiqua præscriptione honorata: quemadmodum in Episcopo *Hierosolymitano* conspicimus. Hæc enim ciuitas non erat Imperii metropolis, sed *Cæsareæ* metropoli *Palæstinæ* subiecta; attamen quum esset totius orbis Ecclesia mater, singularis iste honor ipsi deferebatur, vt eius Episcopus dignitate semper esset Metropolitano *Cæsareensi* proximus, locumque haberet præ reliquis istius prouinciæ Episcopis superiorem.- Et hoc ipsi priuilegium in Concilio *Nicæno* [h] fuit confirmatum, quod Canonem in hunc finem fecit:

δὲ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας τῇ τιμῇ μόνῃ. Leges *nomine metropolis solummodo* honorauerunt *Nicænam ciuitatem*, & præponitur reliquis episcopis prouinciæ *honore solummodo*.

(g) Concil. Gen. VI. Act. XVIII. (Tom. VI. p. 1080.) Φώτιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Νικαίων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τῆς ὑπ᾽ ἐμὲ συνόδου ὁμοίως ὑπεσημηνάμην. Photius misericordia Dei episcopus Nicææ metropoleos Bithynorum prouinciæ pro me & synodo, quæ sub me est similiter subsignaui.

(h) Concil. Nicæn. c. VII. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

Quoniam obtinuit consuetudo & antiqua traditio, vt qui est in Aelia Episcopus, honoretur: habeat honoris consequentiam, metropoli propria dignitate seruata. Falso sibi quidam persuaserunt [*i*], hunc Canonem Episcopo *Hierosolymitano* Patriarchalem conferre potestatem; cum tamen ne quidem Metropolitanum eum faciat, sed metropoli *Palæstinæ* subiectum manere iubeat, quæ *Cæsarea* teste HIERONYMO [*k*] erat, cuius verba Canonis istius sensum explanant, probantque, Episcopum *Hierosolymitanum* non fuisse Metropolitanum, nec a Metropolitani sui obsequio immunem, quemadmodum VALESIVS [*l*] sibi persuadet; sed habuisse tantum secundum a Metropolitano honoris locum, qui erat Primatus honoris, quo Episcopus *Hierosolymitanus* semper fruitus erat, quoniam, vt verba Concilii *Constantinopolitani* habent [*m*], *Ecclesia Hierosolymitana aliarum omnium mater* erat.

§. XII.

Officia Metropolitanorum. Primum *quidem: Ordinare Episcopos suos suffraganeos.*

Sed relictis hisce Primatibus honorariis, quibus præter nomen nihil fere erat, pergimus nunc ostensuri, quæ officia ac priuilegia proprie sic dictorum Metropolitanorum fuerint; nimirum ea, quæ sequuntur. Primum quidem eorum erat, omnium suorum Episcoporum prouincialium dirigere electionem, eosque vel ordinare, vel ordinandi dare potestatem. Nullum Episcopum ipsis non consentientibus, nec approbantibus, eligi decebat vel ordinari: alioquin enim Canones & electionem

(*i*) Syluius Addit. ad Carranz. summ. Concil. p. 70 edit. Colon. *Habeat consequenter honorem*, id est, post Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum Episcopum.

(*k*) Hieron. Ep. LXI. ad Pammach. Hoc ibi decernitur, vt Palæstinæ metropolis Cæsarea sit.

(*l*) Valesf. Not. in Euseb. lib. V. c. XXIII. Cæsareensis Episcopus ante concilium Nicænum & diu postea Metropolitani honorem & dignitatem semper obtinuit; ita vt omnibus Palæstinæ conciliis præsideret tamquam primæ sedis Episcopus. Nihilominus tamen Hierosolymorum episcopis honor semper est habitus, vtpote Apostolicæ ecclesiæ, quæ prima Episcopum habuisset. Itaque quodam honoris priuilegio fruebantur eius sedis episcopi; *nec Cæsareensi Episcopo subiacebant, sed erant* αὐτοκέφαλοι.

(*m*) Concil. Constantinop. I. Ep. ad Damas. (Tom. II. p. 965.) Τῆς δὲ μητρὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις.

& or-

& ordinationem irritam declarabant. *Eorum, quæ fiunt*, inquit Concilium *Nicænum* [n], *confirmationem in vnaquaque prouincia a Metropolitano fieri oportet.* Et iterum [o]: *Illud autem est omnino manifestum, quod si quis absque Metropolitani sententia factus sit Episcopus, eum magna Synodus definiuit non esse Episcopum.* Eadem lex in Conciliis *Antiocheno* [p], *Laodiceno* [q], *Arelatensi* [r], *Taurinensi* [s], *Sardicensi* [t], *Ephesino* [u] & *Chalcedonensi* [w] repetita est. Et quamquam non nulli, Primates *Africanos* hanc potestatem non habuisse, autumant, contrarium tamen ex diuersis Conciliorum canonibus luculenter

(n) Conc. Nic. c. IV. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

(o) Ibid. c. VI. Καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον.

(p) Concil. Antioch. c. XIX. (Tom. II p. 569.) Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας. Episcopus ne ordinetur absque synodo & præsentia metropolitani prouinciæ.

(q) Conc. Laod. c. XII. (Tom. I. p. 1497.) Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κρίσει τῶν μητροπολιτῶν, καὶ τῶν πέριξ ἐπισκόπων, καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, vt episcopi metropolitanorum & eorum, quæ sunt circumcirca, episcoporum iudicio, in ecclesiastico magistratu constituantur.

(r) Concil. Arelat. II. c. V. (Tom. IV. p. 1011.) *Episcopum sine metropolitano*, vel epistola metropolitani, vel tribus comprouincialibus, *non liceat ordinare.* Can. VI. Illud ante omnia clareat, eum *qui sine conscientia metropolitani* constitutus fuerit episcopus, iuxta magnam synodum *esse episcopum non debere.*

(s) Conc. Taurin. c. I. (Tom. II. p. 1155.) Cum primum omnium vir sanctus Proculus Massiliensis episcopus ciuitatis se tamquam metropolitanum ecclesiis, quæ in secunda prouincia Narbonensi positæ videbantur, diceret præesse debere, atque per se ordinationes in memorata prouincia summorum fieri sacerdotum &c.

(t) Concil. Sardic. c. VI. Χρὴ πρότερον κ. τ. λ. vid. supra not. (a) p. 209.

(u) Concil. Ephes. Decret. de Episcop. Cypr. (Tom. III. p. 802.) Ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι. Habebunt ius suum intactum & inuiolatum qui sanctis in Cypro ecclesiis præsunt, secundum canones sanctorum patrum & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum episcoporum facientes.

(w) Conc. Chalced. Act. XIII. (Tom. IV. p. 713.) Τὸ κῦρος τῶν γινομένων διοίτει καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. Potestas gestorum vniuscuiusque prouinciæ *metropolitano Episcopo* competit. Can. XXV. p. 768. Ἐπειδή τινες τῶν μητροπολιτῶν - - ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων κ. τ. λ. Quoniam nonnulli *metropolitani* - - *episcoporum ordinationes* differunt &c.

§. XIV.

Hæc tamen poteſtas non arbitraria, ſed plurimis ſynodi prouincialis ſuffragiis circumſcripta fuit.

Verum enim vero notandum heic eſt, hanc Metropolitanorum poteſtatem non fuiſſe arbitrariam. Quamquam enim nullum epiſcopum eligi aut ordinari ſine eorum conſenſu licebat, non erat tamen eorum ſuffragium negatiuum ſed maiori ſynodi prouincialis parti ſe ſe attemperare debebant. Ita enim Concilium *Arelatenſe* [c] decreuit: *Si inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, maiori numero Metropolitanorum in electione conſentiat.* Et Concilium *Nicænum* [d] in eamdem ſententiam: *Quod ſi quidem communi omnium electioni, quæ & rationi conſentanea, & ex regula eccleſiaſtica facta eſt, duo vel tres propter ſuam, qua delectantur, contentionem contradicant, vincant plurium ſuffragia.*

§. XV.

Metropolitani ab ſua ipſorum ſynodo prouinciali eligendi erant atque ordinandi.

Eadem lex in ipſorum Metropolitanorum ordinatione obſeruari debebat, quippe quos a ſuis ipſorum Epiſcopis prouincialibus eligi oportebat atque conſecrari; qui non neceſſe habebant, ex alia prouincia Metropolitanum ad id faciendum arceſſere, ſed id faciendi in prouinciali ſua ipſorummet ſynodo auctoritate inter ſe ipſos erant inſtructi. Hanc conſuetudinem AVGVSTINVS Catholicæ Eccleſiæ tum in *Africa*, tum *Romæ* fuiſſe auctor eſt. Quam *Donatiſtis* contra *Cæcilianum* Primatem *Carthaginenſem* obiicientibus, quod eius ordinatio eſſet illegitima, quoniam vicinum *Numidiæ* Primatem ad ſe ordinandum non arceſſiuiſſet, reſpondet ille [e], *Cæcilianum* ad id faciendum non fuiſſe obligatum, *Non*, inquiens, *exſpectauit Cæcilianus, vt princeps a principe ordinaretur; cum aliud habeat eccle-*

(c) Concil Arelat. II. c. V. (Tom. II. p. 1012.)

(d) Conc. Nic. Can. VI. Ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν, δύο ἢ τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

(e) Aug. Breuic. Collat. tert. die c. XVI.

siæ catholicæ consuetudo, vt non Numidiæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum ecclesiæ Carthaginis ordinent: Sicut nec Romanæ ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus.

Negari quidem non potest, esse in Concilio *Sardicensi* [f] Canonem, qui τὰς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, *propinquioris prouinciæ Episcopos*, vt quorumdam vult interpretatio, ad Metropolitani cuiusdam ordinationem vocari iubet. Sed fortassis id æque recte reddi potuerit, *propinquos* [g] *eiusdem prouinciæ Episcopos;* & quum Ecclesiæ consuetudo & praxis, optima dubiorum Canonum interpres, huic sensui manifesto faueat, cum aliqua omnino ratione ea verba sic intelliguntur. Sed quidquid huius sit, non heic vllius Metropolitani, qui alium Metropolitanum ordinandi ius habeat, iniicitur mentio: Ex quo dignoscitur, hisce temporibus nulli Metropolitano ex sua ipsius prouincia, multo minus *Romam*, sui ordinandi caussa vel eundi, vel mittendi impositam fuisse necessitatem; sed omnia ab Episcopis Suffraganeis suæ ipsius ecclesiæ peragi debuerunt. Neque vllus Episcopus propter sui ordinationem ad Metropolitanum se conferre obligatus fuit, sed vt plurimum Metropolitanus & reliqui Episcopi in Ecclesiam vacantem coiuere, eligentes ibi & consecrantes nouum Episcopum, præsente populo, cui eum ordinabant. Hæc prima officii Metropolitani pars est.

§. XVI.

Secundum *officium Metropolitanorum decidere controuersias, inter prouinciales suos Episcopos subortas, ab iisque acceptare prouocationem.*

Proximum eorum officium erat, Episcopis suis prouincialibus præesse, & si qua inter eos suborta esset controuersia, eam interposita sua auctoritate finire atque decidere, adeoque

(f) Concil. Sardic. c. VI. (Tom. VI. p. 632.) Χρὴ δὲ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου. Oportet autem ex vicina quoque prouincia accersi episcopos ad metropolitani episcopi institutionem.

(g) Harmenopulus ita intelligit: nam in Epitome sua ita reddit: οἱ πλησιόχωροι τῆς ἐπαρχίας παρίστανται. Vid. Harmen. Epit. Canon. ap. Leunclau. Iur. Gr. Rom. Tom. I. p. 2.

&ac-

& accuſationes audire aliorum, qui de iniuria ſibi ab Epiſcopis ſuis illata querebantur, a quibus ad ipſorum Metropolitanum prouocare ſemper licitum erat. Ita in *Africa* [h] a Concilio *Mileuitano* ſancitum eſt, *vt*, ſi qua inter duos Epiſcopos de dioeceſium ſuarum finibus orta eſſet diſceptatio, *per Epiſcopos iudices cauſſa finiatur, ſiue quos eis primates dederint, ſiue quos ipſi vicinos ex conſultu primatis delegerint.* Si quis Presbyter aut Diaconus ab Epiſcopo ſuo fuerat eiectus, ei Concilium *Sardicenſe* [i] *poteſtatem concedit confugiendi ad Epiſcopum metropolis eiusdem prouinciæ: ſi autem Metropolitanus abfuerit, ad finitimum concurrendi & rogandi, vt ſuum negotium accurate examinetur.* In talibus caſibus Metropolitanus triplicem inire ſolebat rationem: Primo quidem ex Epiſcopis aliquot iudices conſtituere tenebatur, qui mos in *Africa* obtinebat, vbi iſti iudices idcirco vocabantur [k] *iudices electi*, qui, ſi cauſſa cuiusdam Epiſcopi tractanda eſſet, duodecim [l] eſſe debebant. Vel ſecundo cauſſam ad Synodum prouincialem referre eum oportebat, quæ generalis videtur praxis fuiſſe, vbi ſic dicti Canones Apoſtolici conditi ſunt: Quorum vnus [m] ſic habet: *Synodus ea quæ videntur aduerſus eum* (Epiſcopum accuſatum) *pronunciet.* Alius dicit [n]: *Primas ne quid absque omnium ſententia agat. Sic enim*

(h) Concil. Mileuit. c. XXI. (Tom. II. Conc. p. 1542.)

(i) Conc. Sardic. c. XIV. (Tom. II. p. 640.) Ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν· εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστι, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον κατατρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα.

(k) Concil. Carth. III. c. VII † (nihil ibi de iſtis iudicibus, c. IX. vero hæc leguntur: Cui ad *eligendos iudices* vndique patet auctoritas.)

(l) Concil. Carth. I. c. XI. Epiſcopus a *duodecim conſacerdotibus* audiatur.

(m) Can. Apoſt. c. LXXIII. (Tom. I. Conc. p. 42.) Ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα.

Concil. Conſtantin. Gen. II. c. VI. (Tom. II. p. 950.) Εἰ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων. Quid ſi euenerit, vt prouinciales epiſcopi crimina, quæ epiſcopo intentata ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos accedere ad maiorem ſynodum dioeceſis illius epiſcoporum, pro cauſſa conuocatorum.

(n) Can. Apoſt. c. XXXIII. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

Conc. Antioch. c. IX. (Tom. II. p. 565.) Περαιτέρω μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν δίχα

erit con-

erit concordia, & glorificabitur Deus per Dominum IESVM CHRISTVM. Et alius [o]: *Bis in anno fiat Episcoporum Synodus, & inter se examinent decreta religionis, & incidentes Ecclesiasticas controuersias componant.* Tertio autem ex lege *Iustinianea* [p] Metropolitanus potestatem habebat audiendi caussas, & solus quidem sine synodo: enimuero an sua solius auctoritate Episcopo officium abrogare potuerit, de hoc quidem dubitatur: SPALATENSIS [q] exempla quædam adfert Episcoporum, a Metropolitanis suis muneribus deiectorum; at quantum apparet, id a Synodo factum est. Sed vtrum res ita se habeat, an se-

τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης. Nihil vltra facere adgrediantur, sine metropolis episcopo: neque ipse sine reliquorum sententia.

(o) Can. Apost. XXXVI. Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γενέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν.

(p) Cod. Iustin. lib. I. Tit. IV. c XXIX. Θεσπίζομεν μηδένα τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν, εἴτε παρά τινος συγκληρικοῦ, εἴτε παρὰ τῶν καλουμένων λαϊκῶν τινὸς, εὐθὺς καὶ ἐκ πρώτης ἐν αἰτιάσει γίνεσθαι παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις πατριάρχαις διοικήσεως ἑκάστης· ἀλλὰ πρῶτον κατὰ τοὺς ἱεροὺς θέσμους παρὰ τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, καθ' ἣν ὁ κληρικὸς διάγει· εἰ δὲ ὑπόπτως ἔχει πρὸς ἐκεῖνον, παρὰ τῷ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τοῦτο πράττειν. Sancimus, vt nemo venerabilis clericus ab aliquo siue clerico siue laico ab initio apud beatissimum Patriarcham prouinciæ accusetur; sed prius iuxta sacra instituta apud Episcopum ciuitatis, in qua clericus versatur; tum si is suspectus est, *apud metropolitanum episcopum reum agat.*

(q) Spalat. de Rep. Eccles. Part. I. lib. III. c. VII. n. XIX. Nunc factis ipsis, ac præsertim pœnis, nec leuibus illatis, Metropolitanorum potestatem erga suos Episcopos confirmemus. Et sane Censuris omnibus posse Metropolitanum in suos suffraganeos ex caussa agere, concedunt apertissime Canonistæ. Facta vero Catholicorum Metropolitanorum iam accipe, quum mihi occurrunt insigniora. In ciuitate Ephesina, quando in ea tertia Oecumenica Synodus celebrabatur, inuenti sunt aliquot Episcopi, qui grauibus de caussis a suis Metropolitanis erant depositi: vt narrant Patres illius Concilii in sua Synodica ad Cælestinum Romanum Pontificem *apud Cyrill. Alex ep. XII. Synodali*: dum conqueruntur, Ioannem Antiochenum, Conciliabulum quoddam ex his depositis & ex aliis extorribus, qui nullas habentes ecclesias vagabantur, & ex eiectis, & Pelagianis, ac Cælestianis congregasse. Basilius vero *epist.* LXXVI. depositionem minatur suis suffraganeis, si propter pecuniam faciant ordinationes. Ibas Edessenus a suis Clericis accusatus, *Conc. Chalced.* c. IX. iudicatus fuit ab Antiocheno Primate in Synodo: Florentinus Epidaurens. Episcopus (*Gregor. lib. II. Ind. II. Ep. IX. & lib. VII. Ind. I. ep. XII.* a Natali Solomitano in exilium pulsus est &c.

cus,

cus, non multum refert, nam vi eiusdem legis *Iustinianeæ* [r] & Canonum in omnibus casibus a Metropolitano ad Synodum prouincialem prouocare licebat, cuius ille tantummodo præses erat, & caussarum in ea decidendarum moderator duntaxat atque director.

§. XVII.

Tertium *eorum officium, conuocare Synodos prouinciales, ad quas omnes Episcopos suffraganeos coire oportebat.*

Et hoc ipsum ad tertium Metropolitanorum officium nos deducit, quod erat Synodos prouinciales conuocare, eisque præesse. Ex quo enim tempore Canones [s] ordinarie duas quotannis synodos, (præter eas, quæ extraordinaria quadam occasione conuocari poterant) in vnaquaque prouincia celebrari iusserunt, necesse erat, quemdam constitui, qui tempus & locum significaret, & eas tum conuocandi tum dirigendi polleret auctoritate. Itaque quæcumque eo spectabant, communi omnium consensione in Primatis sita erant potestate, cuius epistolæ circulares (quandoque *synodicæ* & *tractoriæ* [t], vt Imperatoris *sacræ*. vocatæ) legales erant citationes, quibus nul-

(r) Cod. Iustin. ibid. εἰ δὲ (ὡς εἰκὸς) οὔτε τὰ καθ' ἐκεῖνον αὐτῷ ἀρέσκοι, τηνικαῦτα πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς χώρας ἄγειν αὐτὸν δικαζόμενον κ. τ. λ. Sed si forte ne ei quidem accusatio placuerit, *ad sacram eius regionis synodum accusatum deducat.*

(s) Conc. Nicæn. c. V. Καλῶς ἔχειν ἔδοξεν, ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. Recte habere visum est, vt singulis annis in vnaquaque prouincia *bis in anno Synodi fiant.*

Concil. Antioch. c. XX. Καλῶς ἔχειν ἔδοξε συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δεύτερον τοῦ ἔτους. Recte habere visum est, *vt synodi Episcoporum* in vnaquaque prouincia *fiant bis in anno.*

Concil. Agathens. c. XXXV. (Tom. IV. Conc p. 1389.) Si metropolitanus *episcopus ad comprouinciales epistolas direxerit*, in quibus *eos* aut ad ordinationem summi pontificis, aut *ad synodum inuitet*, postpositis omnibus, excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia, *ad constitutam diem adesse non differant.*

Conc. Arelat. II. c. XVIII. (Tom. IV. p. 1013.) Ad Arelatensis Episcopi arbitrium synodus congreganda.

Can. Apost. Can. XXXVI. Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, Bis in anno fiat Episcoporum synodus.

(t) Aug. Ep. CCXVII. ad Victorin. *Tractoria* quinto Idus Nouembris ad me venit &c.

lus prouinciæ Episcopus, sub pœna interdictionis muneris administrandi, aut alius istiusmodi censuræ canonicæ, quæ Metropolitani & Concilii arbitrio [u] permittebatur, obsequium poterat denegare.

§. XVIII.

Quartum *Metropolitanorum officium, publicare leges & canones imperiales, visitare diœceses, & abusus emendare.*

Metropolitanorum etiam erat, imperiales leges ac canones, a concilio vel imperatore communi ecclesiæ bono conditos publicare & dispergere. Id quod diuersæ leges [w] tum ecclesiasticæ tum ciuiles ab ipsis postulant, vt tanto notiores fierent, eoque melius in praxin deducerentur. Non tantum canones, qui constituti erant, notos reddere, sed prouidere etiam debebant, vt obseruarentur: quod iis quoque per totam

(u) Conc. Chalced. c. XIX. (Tom. IV. p. 766.) Τοὺς μὴ συνιόντας ἐπισκόπους ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα, ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι. Episcopi qui non conueniunt (ad synodum) resident autem in suis ciuitatibus, & hoc, si in sua incolumitate consistunt, & ab omni inexcusabili & necessario negotio liberi, fraterne reprehendantur.

Conc. Carth. IV. c. XXI. Vt Episcopus ad Synodum ire non sine satis graui necessitate inhibeatur.

Theodoret. Ep. LXXXI. Αἰτία οὐδεμία τῇ δοκούσῃ προκεῖσθαι τιμωρίᾳ, ἀλλ᾽ ὅτι συνόδους ἐπισκοπικὰς συναθροίζω. Ciuili huic quæ videtur damnationi apposita est nulla, nisi quod *Episcoporum synodos congrego.* Ibid. Καὶ ὑπήκοοι τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι πειθόμενος, ὃς κινδυνεύειν παρακελεύεται τὸν καλούμενον εἰς σύνοδον, καὶ παραγίνεσθαι μὴ βουλόμενον. Parebam autem vt ecclesiastico canoni obsequerer, *qui reum haberi iubet eum, qui ad synodum vocatus adesse noluerit.*

(w) Iustin. Nouell VI Epilog. οἱ δὲ αὖθις καὶ αὐτοὶ προθήσουσί τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, τοῖς δὲ ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσουσι. Illi quoque (Metropolitani) rursus etiam proponant ipsi ea in metropolitana sanctissima ecclesia, & constitutis sub se episcopis hæc manifesta faciant.

Nouell. XLII. Epilog. Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ὀρθῶς ἡμῖν παραστάντα φυλαττέτω τε καὶ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπεμπέτω αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν αὐτῆς γραμμάτων πᾶσι τοῖς ὑπ᾽ αὐτὴν τεταγμένοις μητροπολίταις· ὧν ἑκάστῳ γενήσεται φροντὶς ταῖς ὑπ᾽ αὐτοὺς τεταγμέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ταῦτα ποιῆσαι φανερά. Custodiat itaque beatitudo tua, quæ recte adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas literas omnibus sanctissimis *Metropolitis*, sub ipsa existentibus, *quorum cuilibet cura erit, ipsa manifesta facere* sanctissimis ecclesiis sub ipsis ordinatis.

prouin-

prouinciam eundi & in neglectus, abusus & confusiones admissas inquirendi ius dabat. Metropolitanus hoc respectu a concilio *Antiocheno* [x] totius prouinciæ curam gerere dicitur. Hoc ipsum tamen potestatem ipsis haud concedebat sacris operandi in alius cuiusdam Episcopi ecclesia, aut tales actus administrandi, quos ipsi episcopi soli facere poterant: eiusmodi est presbyterorum ac diaconorum ordinatio, & id genus alia; quæ tamquam vnicuique episcopo propria ab eodem concilio reseruata sunt. Si quis autem omissi, aut turpiter neglecti officii reus exsisteret, Episcopus metropolis, consciis reliquis fratribus suis, curam sibi commissam testatam facere necesse habebat.

§. XIX.

Quinto: *Episcopis peregre abire sine Metropolitani sui litteris haud licebat.*

In *Africa* omnes Episcopi Primatem in eo singulariter colebant & obseruabant, vt, quum extraordinaria quadam occasione in extraneam regionem vocarentur, proficiscendi ab eo peterent veniam. Concilium *Carthaginense III.* [y] certo quodam canone statuit: *Vt Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ, vt ab eo præcipue possint sumere formatam.* Non autem hoc in sola *Africa* moris erat, sed in aliis etiam locis eamdem regulam ac praxin deprehendas, adeo ad tempus vsque GREGORII MAGNI, qui in quadam epistola [z] quibusdam episcopis respectu ipsorum Metropolitani idem inculcat, vt nimirum vrgente quadam occasione sine eius venia & litteris non proficiscantur.

(x) Concil. Antioch. c. IX. *Τὺς καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπυς εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, κὴ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας.* Episcopos qui sunt in vnaquaque prouincia scire oportet, *episcopum, qui præest metropoli, etiam curam suscipere totius prouinciæ.*

(y) Conc. Carth. III. c. XXVIII. (Tom. II. p. 1169.)

(z) Gregor. M. lib. VII. Ep. VIII. Additur, quod ex nobis aliqui pro ecclesiæ suæ emergentibus caussis *transmarina petentes, sine prædicti Metropolitani sui cognitione vel epistolis,* sicut canonum ordo constituit, *audeant ambulare.* Hortamur ergo fraternitatem vestram, vt antiquam ecclesiarum vestrarum consuetudinem exsequentes tam de suscipienda paschali denuntiatione, quam etiam si quemquam vestrum pro caussis propriis, vbicumque compulerit ambulare necessitas, ab eodem Metropolitano vestro secundum indictam vobis regulam *petere cessionem debeatis.*

§. XX.

Sexto : *Metropolitanorum erat vacantis ſedis intra prouinciam ſuam curam agere.*

Metropolitanorum quoque erat, omnium vacantium ſedium, intra ſuam prouinciam gerere curam; negotia Eccleſiæ, quam diu ſedes aliqua vacaret, dirigere, reditus epiſcopales in tuto collocare, maturamque noui Epiſcopi procurare electionem. In *Africa* Primas plerumque cuidam ex propinquioribus epiſcopis in eiusmodi caſu vicariam epiſcopatus curam committebat, quem propterea Canones (vt obſeruauimus ſupra) *Interuentorem* [a] appellabant. Concilium *Reienſe* [b] in *Gallia* ſedis vacantis adminiſtrationem ſimiliter vicino cuidam Epiſcopo, ſub inſpectione Metropolitani, tradit. Et Concilium *Valentinum* [c] in *Hiſpania* Metropolitanum auctoritate inſtruit puniendi eos, qui vacantis epiſcopatus reditibus quicquam ſuffurati fuerint, & mittendi adminiſtratorem, vſque dum nouus Epiſcopus electus ſit. Canone quodam Concilii *Chalcedonenſis* [d] redituum eccleſiaſticorum cura quæſtori Eccleſiæ, ſeu oe-

(a) Concil. Carth. V. c. VIII. (Tom. II. p. 1216.) Dare operam, vt intra annum eisdem epiſcopum prouideat, quod ſi neglexerit anno exemto, *interuentor* alius tribuatur.

(b) Concil. Reienſ. can. VI. Ne quis ad eam eccleſiam, quæ epiſcopum perdidiſſet, *niſi vicinæ eccleſiæ epiſcopus* exſequiarum tempore accederet; qui (viſitatoris vice) tamen ſtatim eccleſiæ ipſius curam directiſſime gereret, ne quid ante ordinationem diſcordantium in nouitatibus clericorum ſubuerſioni liceret. Itaque cum tale aliquid accidit, *vicinis vicinarum eccleſiarum* inſpectio, recenſio, deſcriptioque mandatur.

(c) Conc. Valent. c. II. Hoc etiam placuit, vt epiſcopo ab hoc ſæculo iubente Domino accerſito, clerici ab omni omnino ſupellectile, vel quæcumque ſunt in domo eccleſiæ, vel epiſcopi, in libris, in ſpeciebus, vtenſilibus, vaſculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re rapaces manus abſtineant, & nihil latronum more diripiant. Qui ſi nec canonum auctoritate prohibiti fuerint, omnia, quæ peruaſerint, *metropolitani*, vel omnium comprouincialium ſacerdotum *diſtrictione coacti, in priſtinum ſtatum reddere integra cogantur.* - - Dehinc ad *metropolitani* notitiam habita ordinatio vel deſcriptio deferatur: vt eius *electioni talis perſona ordinandæ domus eccleſiaſticæ procuretur*, quæ vel conſueta clericis ſtipendia diſpenſet & creditarum ſibi rerum *metropolitano* congruis temporibus reddere poſſit rationem.

(d) Conc. Chalced. c. XXV. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν μητροπολιτῶν, - - ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων· ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειρο-

cono-

conomo committitur; cura autem prospiciendi intra tres menses nouum sedi vacanti Episcopum, Metropolitano demandatur.

§. XXI.

Septimo: *Metropolitanorum erat, tempus celebrandi Pascha supputare.*

Metropolitani etiam quotannis computationem celebrandi *Pascha* recognoscere, de eoque suffraganeos suos reddere certiores debebant. Negotium quidem componendi cycli a Patribus *Nicaenis* speciatim Episcopo *Alexandrino* [e] datum fuit, quemadmodum *Leo* Papa aliique perhibent: & ipse reliquas Ecclesias de hoc ipso debebat facere certiores: sed vero quum non semper debita huius rei ratio haberetur, idcirco a cuiuslicet prouinciae Metropolitano requirebatur, vt tempus praestitueret, totique illud prouinciae significaret. Quemadmodum id *Ambrosium* [f] in prouincia *Mediolanensi*, & Episcopum *Carthaginensem* [g] in prouincia *Africa* fecisse legimus: Et Concilia *Hispanica* [h] Metropolitanis suis praecipiunt, vt rem istam prius de compacto agant, & tum cum comprouincialibus suis Episcopis communicent.

τινίας τῶν ἐπισκόπων. - - τὴν μὲν τοι πρόσοδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας σώαν φυλάττεσθαι παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς ἐκκλησίας. Quoniam nonnulli *metropolitani*, - - *episcoporum ordinationes* differunt, sanctae synodo placuit, vt intra tres menses episcoporum ordinationes fiant. - - Viduae vero ecclesiae reditum apud *ecclesiae oeconomum* saluum custodiri.

(e) Leo Epist. LXXII. al. LXX. ad Marcian. Imperat. (Tom. IV. Conc. p. 886.) Petitionem de festiuitate paschali gaudeo ita a vestra pietate susceptam, vt confestim Nectarium agentem in rebus *Alexandriam* mitteret, de errore remouendo, quem sanctae memoriae *Theophili* constitutio videtur inferre.

(f) Ambros. Ep. LXXXIII. ad Episcop. per Aemyliam. †

(g) Conc. Carth. III. c. I. (Tom. II. p. 1167.) Placuit in principio, propter errorem, qui saepe solet oboriri, vt omnes Africanae prouinciae episcopi *obseruationem paschalem ab Ecclesia Carthaginensi* curent accipere. Can. XLI. Adiicimus etiam *de die paschae* mandatum, *vt de ecclesia* semper *Carthaginensi instruamur.*

(h) Concil. Bracar. II. c. IX. †
Concil. Tolet. IV. c. V. Placuit, vt ante tres menses Epiphaniorum *metropolitani sacerdotes* literis *inuicem* se inquirant: vt communi scientia edocti, diem resurrectionis Christi & *comprouincialibus suis insinuent*, & vno tempore celebrandum adnuntient.

 §. XXII.

§. XXII.

Quomodo Metropolitanorum poteſtas ſubſequentibus ſæculis aucta fuerit.

Recentiores quidem Canones [i] omnes per vniuerſam prouinciam Eccleſias conſecrandi priuilegium Metropolitano adſignant. Sed hoc cuiuslibet Epiſcopi in ſua ipſius dœceſi fuiſſe priuilegium, ſupra oſtendimus; & quum hæ res ad priuatam illius eccleſiam, non autem ad vniuerſam ſpectarent prouinciam, Metropolitanus vi canonis noni Concilii *Antiocheni* iis ſe implicare non minus, quam Presbyterorum & Diacanorum conſecrationem perficere, prohibebatur. Alii Canones [k] prouinciam omnem ritus ac diuini cultus cærimonias, in Eccleſia Metropolitana vſitatas, ſequi iubent: ſupra autem obſeruauimus, quemlibet Epiſcopum ſuæ ipſius diœceſi eas proſcribendi habuiſſe libertatem, nullo modo, quantum ad hanc rem attinet, circumſcriptam, niſi ab Synodo prouinciali ſecus eſſet conſtitutum.

§. XXIII.

Primas Alexandrinus maxima omnium poteſtate pollebat.

Ex his videre licet, quorumdam locorum Metropolitanos poteſtate aliis præſtitiſſe. Atqui heic notandum eſt, Primatem *Alexandrinum*, tum quod ad abſolutam eius poteſtatem, tum quod ad longe lateque ſe diffundentem iuriſdictionem attinet, cæterorum omnium longe fuiſſe maximum. Non enim Metropolitanus erat vnius cuiusdam prouinciæ, ſed omnium pro-

(i) Gelaſ. Ep. I. c. IV. †
Montan. Toletan. Ep. ad Palentinos ap. Blondel. Apol. p. 150.

(k) Concil. Gerundenſ. c. I. (Tom. IV. p. 1568.) De inſtitutione miſſarum, vt *quomodo in metropolitana eccleſia fuerit*, *ita* Dei nomine *in omni* Tarraconenſi *prouincia*, tam ipſius miſſæ ordo, quam pſallendi vel miniſtrandi *conſuetudo* ſeruetur.
Concil. Epaonenſ. c. XXVII. (Tom. IV. p. 1579.) Ad celebranda diuina officia ordinem, *quem Metropolitani tenent*, *prouinciales eorum obſeruare debebunt.*
Conc. Toletan. XI. c. III. (Tom. VI. p. 546.) De his qui contra Apoſtoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic ſancto concilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuscuiusque pontifices rectoresque eccleſiarum, vnum eumdemque in pſallendo teneant modum; quem in metropolitana ſede cognouerint inſtitutum; nec aliqua diuerſitate cuiusque ordinis vel officii a metropolitana ſe patiantur ſede disiungi.

vinciarum *Aegypti*, *Libyae* & *Pentapolis*, vbi ad minimum ſex amplæ prouinciæ reperiebantur, ex quibus ſæpe numero centum amplius Epiſcopi ad concilium prouinciale fuere euocati. ALEXANDER prope centum numero iam ante concilium *Nicænum* ad damnandum *Arium* [*l*] in vnum congregatos fuiſſe dicit. Et ATHANASIVS [*m*] de eodem numero Epiſcoporum, qui alio tempore congregati fuerint, loquitur: Speciatim in Concilio *Alexandriæ* A. CCCXXXIX. habito, quod cauſſam ATHANASII poſt eius reditum ab exilio examinauit & approbauit, fere centum Epiſcopi, adeoque plures triginta, quam in *Libra Romana*, tantum ſexaginta nouem complexa adfuerunt. Neque vero Primatis *Alexandrini* poteſtas minor erat, quam iurisdictionis ipſius amplitudo. Nam non ſolum omnes ſuos Epiſcopos ſuffraganeos ordinabat, ſed Presbyteros etiam & Diaconos in omnibus Eccleſiis per vniuerſam regionem ordinandi habebat poteſtatem. BASNAGIVS [*n*] & LAVNOIVS eum ſolum ordinandi poteſtatem habuiſſe, eoque ſine ne quidem Presbyterum & Diaconum ordinari potuiſſe, contendunt. VALESIVS [*o*] eum pro arbitrio ſuo ordinare potuiſſe, non autem ſolum Presbyteros ac Diaconos ordinandi poteſtatem habuiſſe, exiſtimat. Sed vtracumque ſententia præualeat, magnum ſane erat priuilegium, & Epiſcopo *Alexandrino* prorſus peculiare: præter ipſum enim nullus alius Metropolitanus iſtam ſibi poteſtatem arrogauit.

(*l*) Alexand. Ep. Encycl. ap. Socrat. lib. I. c. VI. *ἐγγὺς ἑκατὸν ὄντων.*

(*m*) Athan. Apol. II. p. 720. (p. 187. edit. Pariſ. MDCXCVIII.) *Ἐπίσκοποί εἰσιν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ἐγγὺς ἑκατόν.* In Aegypto, Lybia & Pentapoli epiſcopi ſunt *prope centum.*
Conc. Alexandr. Ep. Encycl. Conc. T. II. p. 533. †

(*n*) Baſnag. Exercit. in Baron. p. 307. Patriarchæ fatentibus clariſſimis viris quibus concurrimus, illi ſunt, qui Metropolitanos exercentes Metropolitanorum, habent & ſibi ſubiectas plurimas Metropolitanas prouincias. Hac ex deſcriptione, ſi Nicænæ Synodi temporibus nulli erant in Alexandrini Epiſcopi ditione Metropolitani quibus præeſſet, vtique nil niſi Metropolitanum agebat. Nullos vero Nicænis temporibus apud Aegyptum fuiſſe Metropolitanos eo apparet, quod *creandorum & Presbyterorum & Epiſcoporum omnium facultas ſoli Epiſcopo Alexandrino competeret.*

(*o*) Valeſ. Obſeruat. in Socrat. lib. III. c. V. p. 190. ſqq.

§.XXIV

distinctio, & Archiepiscopus Primate superior esse iudicatur. Hinc fit, vt post patriarchalis potestatis institutionem nomen Archiepiscoporum solis Patriarchis tribuatur. LIBERATUS [s] omnibus Patriarchis hunc titulum Archiepiscoporum adsignat. Idem Concilium *Chalcedonense*, dum de Patriarchis *Romano* & *Constantinopolitano* [t] sub nomine Archiepiscoporum loquitur, frequenter facit.

§. II.

Et Exarchi diœcesis.

Hi ipso alio nomine vocabantur ἔξαρχοι τῆς διοικήσεως, *Exarchi diœcesis*, ad distinguendum eos ab ἐξάρχοις τῆς ἐπαρχίας, ab *Exarchis vnius cuiusdam prouinciæ*, qui tantum Metropolitani erant. Ita *Domnus* Episcopus *Antiochenus* Exarchus orientalis diœcesis [u] a Conciliis *Antiocheno* & *Chalcedonensi* nominatur; & *Theodorus* Episcopus *Ephesinus*, quum Concilio generali sexto *Constantinopoli* celebrato subscriberet, & Metropolitanum *Ephesinum* [w] & *Asiaticæ diœcesis Exarchum* ipse se appellabat:

(s) Liberat. Breuiar. c. XVII. (Tom. V. Conc. p. 766.) Nec prius hoc faceret, nisi susciperet henoticon principis, & synodicas destinaret epistolas *Constantinopolitano Acacio*, & *Simplicio Romano* & *cæteris Archiepiscopis*.

(t) Concil. Chalced. Act. XVI. (Tom. IV. p. 818.) Ἐκ τῶν πεπραγμένων καὶ ἐκ τῆς ἑκάστου καταθέσεως συνορῶμεν, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν, κατὰ τοὺς κανόνας τῷ τῆς πρεσβύτιδος Ῥώμης θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττεσθαι· χρῆναι δὲ τὸν ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν. Ex his quæ gesta sunt, & ab vnoquoque deposita perpendimus, omnem quidem *primatum* & honorem præcipuum secundum canones *antiquæ Romæ* Dei amantissimo *Archiepiscopo* conseruari: oportere autem sanctissimum *Archiepiscopum* regiæ *Constantinopolis* nouæ Romæ eisdem *primatibus* honoris & ipsum dignum esse. Act. IV. ibid. p. 471. Συνᾴδει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ὁσιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος τῷ συμβόλῳ τῶν ἐν Νικαίᾳ τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἁγίων πατέρων ἡμῶν. Epistola sanctissimi & Deo amicissimi *Archiepiscopi Leonis* consonabat Symbolo CCCXVIII. SS. Patrum Nicænorum. conf. sis ibid. p. 473. A. p. 511. E & passim. Canon. XXX. (p. 772.) ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείων Ἀρχιεπίσκοπος, donec ordinatus fuerit *Alexandrinus Archiepiscopus*.

(u) Conc. Antioch. in Act. XIV. Conc. Chalcedon. (Tom. IV. p. 746.) διὰ τοῦτο πάλιν ὑπό τε τοῦ ἐξάρχου τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως κληθεὶς κ. τ. λ. propterea rursus ab *exarcho* orientalis *diœcesis* euocatus &c.

(w) Concil. VI. Gen. Act. XVIII. (Tom. VI. Concil. p. 1079.) Θεόδωρος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως, καὶ ἔξαρχος τῆς Ασιανῶν διοικήσεως ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς ὑπ' ἐμὲ συνόδου ὁμοίως ὑπεσημηνάμην. Theodorus misericordia Dei

ita etiam *Philalethes* Episcopus *Cæsareensis* in *Cappadocia Exarchi diœcesis Ponticæ* nomen ipse sibi tribuit. Vnde liquet, quod, quemadmodum *Exarchus prouinciæ* est Metropolitanus, ita *Exarchus diœcesis* secundum antiquæ Ecclesiæ stilum, sit Patriarcha. Et ex hoc ipso sensum Canonis noni & decimi septimi Concilii *Chalcedonensis*, qui appellationem a Metropolitano ad Exarchum diœcesis permittunt, intelligimus.

§. III.

Salmasii *error circa primum nominis Patriarchæ vsum.*

Quod ad nomen Patriarchæ attinet, aliqua inter viros doctos est disceptatio, quo primum tempore id tamquam peculiaris quorumdam ecclesiæ christianæ Episcoporum titulus adhiberi cœperit. SALMASIVS [x] & alii quidam Episcopum *Alexandrinum* hunc titulum iam a tempore HADRIANI Imperatoris, sæculo secundo ineunte habuisse, existimant. Rationem huius adserti adferunt eam, quod Imperator in epistola quadam VOPISCO memorata de Patriarcha aliquo *Alexandrino* loquatur. At vero iste Patriarcha, de quo ibidem fit sermo, non Christianus aliquis, sed *Iudaicus* Patriarcha fuit; vti ex HADRIANI verbis & charactere, quem ei tribuit [y] facile, perspicias. Dicit enim, fuisse eum coactum ab aliis *Serapidem* adorare, ab aliis *Christum*: quod optime *Iudaici* cuiusdam Patriarchæ charactéri conuenit, qui neque Gentilium neque Christianorum agnoscens religionem, non minori vi ad adorandum Christum quam *Serapidem* compelli debuit; a Christiani autem Episcopi charactere hoc ipsum prorsus alienum est, quippe qui, etsi ad *Serapidis* adorationem eum compelli necesse fuit, libenti tamen

episcopus Ephesinorum metropoleos & primas (seu *Exarchus*) *Asianorum diœcesis* pro me & synodo, quæ sub me est, similiter subsignaui.

(x) Salmas. de Primat c. IV. p. 43. Si quis Patriarcha tum vocatus est, vt de *Episcopo Alexandrino* constat, quem Hadriani Imperatoris æuo sic appellatum Epistola eius ostendit in Saturnini vita a Flauio Vopisco posita, non eam per illud tempus habuisse significationem certum est, quam habuit postea. Item Not. in Vopiscum.

(y) Hadrian. Epist. ap. Vospiscum Vit. Saturni. Illi, qui Serapin colunt, Christiani sunt; & deuoti sunt Serapi, qui se Christi Episcopos dicunt. Nemo illic Archisynagogus Iudæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruspex, non Aliptes. Ille ipse Patriarcha, quum Ægyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum.

animo

animo & ſponte ſua Chriſtum adoraſſe, ſtatuendus eſt. Accedit, quod Patriarcha, quo de loquitur Imperator, aliqua tantum occaſione ex alia quadam terra in *Aegyptum* venerat; id quod de Epiſcopo *Alexandriæ*, fixam & perpetuam ſedem illic habente, dici nequit; at in *Iudaici* Patriarchæ ſtatum & conditionem exacte quadrat, qui *Tiberiade* in *Palæſtina* reſidens non niſi caſu & certis quibusdam temporibus in *Aegyptum* deuenit. Quibus & ſimilibus rationibus alii ducti contra SALMASIVM concludunt, quemcunque intelligas, Chriſtianum tamen Patriarcham, eum, de quo heic ſermo ſit, eſſe non poſſe. BARONIVS [z] Pontificem Gentilium ſeu *Aegypti* fuiſſe antumat. Sed eædem illæ rationes æque aduerſus eius, atque iſtorum, valent opinionem. Summus enim *Aegypti* ſacerdos in *Aegypto* degebat, nec ad *Serapidis* cultum cogi, quemadmodum hic Patriarcha, neceſſe habebat: Vt adeo *Iudaicus* Patriarcha nec alius vllus, fuerit oporteat, de quo HADRIANVS loquitur, quemadmodum BASNAGIVS [a] & PEARSONIVS cum aliis quibusdam animaduerterunt.

(z) Baron. Annal. Tom. II. an. CXII. p. 50. Nomen (Patriarchæ) antiquiſſimum eſt, tum a Iudæis tum etiam à *Gentilibus* vſurpatum, quod, ſicut alia multa, in Eccleſiam feliciter tranſiit: non tantum enim Iudæi ſed & *Aegyptii* vtebantur eo nomine atque primaria dignitate: nam & Herodotus, cum agit de ſacris Aegyptiorum, *Patriarchas* illos nominat, qui principem locum in ſacris tenent. Inſuper vſus eſt eo nomine *Hadrianus* Imperator, Traiani ſucceſſor, *in epiſtola ad Seruianum* Conſulem &c.

(a) Baſnag. Exercitat. Hiſtor. p. 284. An ad Patriarchas Iudæos nec ne referendum ſit Adriani Reſcriptum, in quæſtione poſitum eſt. Magnus ille Salmaſius: *En*, inquit, *Epiſcopum Alexandrinum Hadriani temporibus Patriarcham appellatum. Non igitur tam recens eſt Patriarchæ nomen in Eccleſia Chriſtiana, quam quidam videri volunt, quibus placet, nec Nicæni temporis ætate, tanto poſt Adrianum interuallo, vſitatum illud inter Chriſtianos fuiſſe pro eo, qui toti diœceſi præerat, & diœceſeos Exarchus dicebatur:* quæ viri eruditiſſimi hunc in locum adnotatio eſt. Verum, pace cinerum eius, in grauiſſimum errorem lapſus eſt. Non Alexandrinum Epiſcopum, ſed Iudæorum Patriarcham deſignabat Adrianus, verbis adeo propriis & ſignificantibus, vt mirum ſit Cl. Salmaſium ibi Chriſtianum Epiſcopum vidiſſe. &c.

Pearſon. Vindic. Ignat. Part. I. c. XI. ap. Coteler. Tom. II. p. 328. (edit. Cantab. P. I. p. 174. 175.) Miror cuiquam in mentem venire potuiſſe hæc de Epiſcopo Alexandrino dicta fuiſſe; quaſi ille Aegyptum aliquando tantum peteret, & cum ibi eſſet, Chriſtum colere cogeretur; præſertim *cum vtrumque Iudæorum Patriarchæ* ea ætate notiſſimo *tam probe conueniat. Iudæorum Patriarcham*

§. IV.

De Iudaicis *Patriarchis*, *eorum prima origine*, *duratione & existimatione*.

Hi *iudaici* Patriarchæ, a quibus, ex vnanimi virorum doctorum testimonio, christiani Patriarchæ nomina sua mutuati sunt, certi quidam inter *iudæos* gubernatores fuerunt, paullo post *Hierosolymorum* deuastationem constituti; quorum vnus *Tiberiade*, alius *Babylone* resedit, qui inter *Iudæos* per imperium *Romanum* & *Persicum* dispersos rei gerendæ fuerunt capita. Horum ab antiquis scriptoribus ecclesiasticis, [*b*] ORIGENE, [*c*] EPIPHANIO, [*d*] CYRILLO HIEROSOLYMITANO, [*e*] THEODORETO & aliis compluribus crebra iniicitur mentio. Ingens eorum potestas

intelligo, qui in Palæstina viuebat, non qui Alexandriæ constitutus fuit, vt putabant Petitus & Petrus a Marca &c.

Suicer. Thesaur. Eccles. verbo πατριάρχης pag. 640. Hæc (Hadriani verba) non possunt intelligi neque de Episcopo Alexandrino, qui non necesse habuisset in Aegyptum venire, vtpote qui in ea suam habebat sedem; nec de vllo Christiano, qui ad adorandum Christum nulla vi fuisset adigendus, vtpote gnarus, ipsum Christiani nomen hæc a se flagitare: sed referri debent ad *Patriarcham Iudæorum* Tiberiade habitantem, qui ex æquo hostis erat & eorum qui Christum & qui Serapidem adorabant. Caue *Anc. Chur. Gov.* 153.

(*b*) Orig. περὶ ἀρχῶν l. IV. c. I. Dicunt, permanere adhuc principem ex genere Iudæ; istum videlicet qui est gentis eorum princeps, quem nominant *Patriarcham*.

(*c*) Epiph. Hær. XXX. n. IV. ὁ δὲ πατριάρχης κατ' ἐκεῖνο καιρῦ Ἐλλὴλ τοὔνομα ἦν. - - ἐκ γένους δὲ Γαμαλιὴλ ἐτύγχανε, τῦ παρ' αὐτοῖς γενομένυ πατριάρχυ. Erat tum Patriarchæ nomen Hillel - - - is e stirpe Gamalielis originem traxerat, qui *Patriarchatum* apud illos tenuit. Conf. n. VI. VII. &c.

(*d*) Cyrill. Catech. XII. n. VII. pag 157. Εἰ ἔχυσι τὸν ἐκ γένυς Ἰύδα, καὶ τῦ Δαβὶδ, ὔπω ἦλθεν ὁ προσδοκώμενος· αἰσχύνομαι γὰρ λέγειν αὐτῶν παρ' αὐτοῖς νῦν πατριαρχῶν πράγματα. Si habent principem ex genere Iuda & Dauid, nondum venit ille exspectatus. Vereor enim illis obiicere recentia, de his quæ nunc apud illos vocantur, *Patriarcharum* instituta.

(*e*) Theodor. Dial. I. (Tom. IV. p. 221 edit. Paris. MDCXLII.) ΕΡΑΝ. οἱ καλύμενοι ὖν τῶν Ἰυδαίων πατριάρχαι, ὐκ ἐκ τῆς Δαυιδικῆς ὑπάρχυσι συγγενείας; ΟΡΘ. Οὐδαμῶς. ΕΡΑΝ. Ἀλλὰ πόθεν ὁρμῶνται; ΟΡΘ. Ἐξ Ἡρώδυ τῦ ἀλλοφύλυ, ὃς πατρόθεν μὲν Ἀσκαλωνίτης ἐτύγχανεν ὢν, μητρόθεν δὲ Ἰδυμαῖος· ἄλλως τε καὶ αὐτοὶ παντελῶς ἠφανίσθησαν καὶ χρόνος διελήλυθεν, ἐξ ὖ καὶ ἡ τύτων ἡγεμονία τὸ πέρας ἐδέξατο. ERAN. Quid ergo *Iudæorum Patriarchæ* dicuntur, an ex Dauidica stirpe non sunt? ORTH. Nequaquam. ERAN. Vnde igitur orti sunt? ORTH. Ex Herode alienigena, qui paterna quidem origine Ascalonites fuit, materna vero Idumæus. Quamquam hi quoque omnino interierunt, & dudum est, ex quo horum quoque principatus finem cepit.

& digni-

& dignitas ad finem vſque ſæculi quarti durauit, circa quod tempus ipſorum ordo deſiit. THEODORETVS enim, diu ante ipſius tempus eorum gubernationem penitus abolitam fuiſſe, exſerte pronuntiat: Et lex quædam THEODOSII Iunioris A. CCCCXXIX. de iis tamquam exſtinctis loquitur [*f*].

§. V.

De Patriarchis inter Montaniſtas.

Circa idem tempus *Montaniſtæ* ſeu *Cataphrygiani* hæretici, certum hominum genus inter ſe habebant, quorum alios *Patriarchas*, *Cenones* alios, appellitabant; vtrique ipſorum Epiſcopis erant ſuperiores, &, prout videntur, ordo ab iis diſtinctus. Nam HIERONYMVS [*g*] vitio eis vertit, quod ordine Epiſcoporum, qui Apoſtolorum eſſent ſucceſſores, depreſſo, Patriarcharum & *Cenonum* inter ſe erexerint. Vnde viri quidam eruditi [*h*] colligunt, nomen *Patriarchæ*, quum HIERONYMVS aduerſus *Montaniſtas* ſcriberet, in Eccleſiam nondum fuiſſe adſumtum, etiamſi ipſa poteſtas ſub alio nomine adfuerit.

§. VI.

Nomen Patriarchæ primum a Socrate *& Concilio* Chalcedonenſi *vſurpatum.*

Nomen Patriarchæ publica Eccleſiæ auctoritate quibusdam Epiſcopis in Concilio *Chalcedonenſi* primum datum legimus, quippe quod [*i*] ſanctiſſimorum cuiusque diœceſeos Pa-

(*f*) Cod. Theod. lib. XVI. Tit. VIII. de Iud. l. XXIX. p. 245. Iudæorum Primates, qui in vtriusque Palæſtinæ Synedriis nominantur, vel in aliis prouinciis degunt, *poſt exceſſum Patriarcharum* penſionis nomine ſuſcepere, cogantur exſoluere.

(*g*) Hieron. Ep. LIV. ad Marcell. adu. Montan. Tom. II. p. 128 Apud nos Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent: apud eos Epiſcopus tertius eſt. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ *Patriarchas*. Secundos quos appellant *Cenones*: Atque ita in tertium, id eſt, pene vltimum locum Epiſcopi deuoluuntur.

(*h*) Bαſnag. Exercit. Hiſtor. p. 285. Hinc colligi poſſit, priſcis temporibus nondum Epiſcopis inſignioribus affixum fuiſſe nomen *Patriarchæ*.

(*i*) Conc. Chalced. Act. II. (Tom. IV. p. 318) *Εἰ δοκεῖ τῇ ὑμετέρᾳ εὐλαβείᾳ, οἱ ὁσιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἑκάστης ἐπιλεξάμενοι ἕνα, ἢ δεύτερον τῆς ἰδίας ἕκαστος διοικήσεως, εἰς τὸ μέσον παρελθόντες καὶ κοινῇ περὶ τῆς πίστεως βουλευσάμενοι, τὰ συνδοκοῦντα φανερὰ πᾶσι καταστήσωσιν* Si placet veſtræ reuerentiæ, ſanctiſſimi *Patriarchæ* ſingularum prouinciarum eligentes ſingulos aut binos ſuæ propriæ quisque prouinciæ, in medio tranſeuntes & communiter de fide tractantes, quæ complacita fuerint, omnibus manifeſta conſtituant.

primatum Papæ *Romani* a *Petro* deriuant, vt BARONIVS [*p*] quem MARCA, VALESIVS, RICHERIVS, PAGIVS & SCHELSTRATVS, præcipui eius partis scriptores, sequuntur. Alii hoc merito reiiciunt, tamquam minus probata auctoritate fundatum, nec ex vllo genuino veteris ecclesiæ monumento, sed tantum ex spuriis primorum Paparum Epistolis demonstratum; primamque Patriarcharum originem post Apostolorum ætatem, paullo ante Concilium *Nicænum*, statuunt. Quæ SPALATENSIS [*q*] & BREREWOODI est opinio. Tertia opinio est BALZAMONIS [*r*] aliorumque recentiorũ *Græcorum*,

(*p*) Baron. Annal. Tom. I. A. XXXIX. n XVI. Quamobrem vt a Petro peculiariter dici possit (quod tradunt omnes) fundatam esse ecclesiam Antiochenam: dicendum est, *Petrum primo erexisse seu instituisse sedem Patriarchalem Antiochenam.*

Petr. de Marca de Concord. Tom. I. lib. I. c. III. n. V. Etsi forma diuidendarum prouinciarum & metropoleon *ab Apostolis manauerit*, hæc tamen diuisio ab Episcopis, qui erant in maioribus vrbibus constituti, per incrementa variorum temporum aucta tandem vltimam dispositionem consecuta est: — Sane dissimulandum non est, eo canone (Conc. Nicæni) tres illos antistites Episcoporum (Romanum, Alexandrinum & Antiochenum) tantum vel ad summum metropolitanorum nomine censeri: qui sæculo sequenti in concilio Ephesino *Archiepiscoporum* titulo aucti, in concilio Constantinopolitano *Exarchorum diœceseos* dignitate decorati, tandem in Concilio Chalcedonensi promiscue *Archiepiscopi, Exarchi*, & nouitia dictione *Patriarchæ* sunt appellati.

Valef. Obseruat. Eccles. lib. III. c. 1.

Richer. Histor. Conc. Tom. I. c. I. n. XIV.

Anton. Pag. Critic. an. XXXVII. n. IX. In tribus maioribus imperii ciuitatibus institutæ sunt tres potissimæ dignitates ecclesiæ & præcipue *Sedes Patriarchicæ*. Nicænum Concilium antiquam consuetudinem *ab Apostolis ortam* seruari mandauit Can. VI. *Antiqua consuetudo seruetur &c.* vbi trium *sedium Patriarchalium* in præcipuis Imperii vrbibus auctoritas firmatur; *quam Leo I.* Epist. LIII. ad Anatolium *instituto Apostolorum Principis Petri adscribit*, & stabilem permanere præcipit.

(*q*) Marc. Anton. de Dominis de Republ. Part. I. lib. III. c. XII. n. XXI p. 335. Quid, quæso, Canoni VI. Nicæno edicendo occasionem dedit, nisi Patriarcharum isthæc ambitio, eorumque de Primatu controuersiæ & dissensiones? Quibus ita occurrit, vt singuli propriis limitibus coërcerentur, nec vnus in alterius regimen se inueheret &c.

Brerewood of Patriar. Gov. Q. 1.

(*r*) Balzam. in Can. VI. Conc. Nic. Ὁ παρὼν κανὼν καὶ ὁ ζ΄. διορίζονται τοὺς δὲ πατριάρχας, δηλαδὴ τὸν Ῥώμης, τὸν Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τὸν Ἱεροσολύμων (περὶ γὰρ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἑτέροις κανόσι διαληφθήσεται) καὶ τὰ παλαιὰ ἔθη τιμᾶσθαι, κ. τ. λ. Præsens & septimus canon statuunt quatuor Patriarchas, videlicet Romanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum (de

Patrii

Patriarchas videlicet primum a concilio *Nicæno* esse institutos: & hæc sententia ab HIERONYMO videtur approbata. In epistola enim sua ad *Pammachium* contra errores scribens *Ioannis Hierosolymitani*, dicit, in concilio *Nicæno* fuisse decretum, *vt Palæstinæ Metropolis Cæsarea* [s] *esset, & totius Orientis Antiochia.* Episcopum igitur *Hierosolymitanum* aut ad Episcopum *Cæsareensem*, tamquam proprium ipsius Metropolitanum, aut ad Episcopum *Antiochenum*, vtpote *Orientis* Metropolitanum appellare debere. At enim HIERONYMVS, si recte mentem eius capio, non vult dicere, (quemadmodum non nulli verba eius peruertunt) Patriarchas a Concilio *Nicæno* demum esse constitutos: ita enim de Metropolitanis idem statuendum foret; quandoquidem idem de illis dicit, quos tamen pridem ante Concilium *Nicænum* in Ecclesia fuisse, nemo ignorat. Mens igitur ipsius hæc sit, oportet, quod & Metropolitani prouinciarum, & Metropolitani diœcesium iam ante Concilium *Nicænum* exstiterint, & quod confirmationem tantum & canonicam institutionem ab eo adepti fuerint. Et sane manifestum est, nihil his in rebus immutasse Patres *Nicænos*, sed antiqua Episcoporum præcipuarum vrbium iura, quæ consuetudinis auctoritate iam firmata inuenerint, tantum confirmasse. Verba enim, quibus vtuntur, [t] ita habent: *Antiqui mores seruentur, qui sunt in Aegypto, Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quandoque & Episcopo Romano hoc est consuetum. Similiter & in Antiochia, & in aliis prouinciis sua priuilegia ac suæ dignitates & auctoritates Ecclesiis seruentur.*

Ex quibus intelligimus perspicue, haud nouam vlli Episcopo potestatem datam, sed quam ex antiqua consuetudine & pra-

Constantinopolitano enim in aliis canonibus tractabitur) ex antiquis moribus honorari.

(s) Hieron. Ep. LXI. Tom II. p. 178. Ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, vt Palæstinæ metropolis Cæsarea sit & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsareensem Episcopum referre debuerat; - - Aut si procul expetendum iudicium erat, Antiochiam potius litteræ dirigendæ.

(t) Concil. Nicæn. Can. VI. Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον, πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις.

xi iam

xi iam habuerint, eam ipsis tantum esse confirmatam, vt adeo Patriarchæ aut consuetudine ante [u] Concilium *Nicænum* cœperint a Concilio demum confirmati, quæ HIERONYMI est opinio; aut alioqui non nisi postea introducti sint. Hanc postremam sententiam (non obstantibus iis, quæ dicit HIERONYMVS) LAVNOIVS [w], BASNAGIVS [x], BEVEREGIVS [y] & CAVEVS [z], viri celebratissimi, amplexi sunt, qui potestatem Patriarchalem Canone *Nicæno* haud confirmatam, nec in Ecclesia cognitam fuisse statuunt, nisi circa annum CCCLXXXI, vbi Concilium generale secundum *Constantinopoli* fuit celebratum.

§. VIII.

Opinio Spalatensis *&* Hieronymi *præferenda.*

In re adeo obscura & tantopere inter viros doctos controuersa non facile est ad diiudicandum, cuius a parte stet veritas. Certe potestas Patriarchalis non vno eodemque tempore vbique locorum constituta fuit. *Alexandriæ* & *Antiochiæ* omnium maturissime innotuit, & Episcopi quidem *Alexandrini* iurisdictioni ante Concilium *Nicænum* omnis *Aegyptus*, *Libya* & *Pentapolis* suberat, vti e Canone *Nicæno* patet. Hæc erat di-

(u) Du Pin. Bibliothec. Vol. II pag 252. (p. 553. edit. A. MDCXCII.) Canon ille (Nic VI.) magnis Sedibus conseruat priuilegia sua, hoc est, ius quod habebant in multas prouincias, quod postea *ius Patriarchicum* seu Exarchicum vocitarunt. Hoc sensu comparationem instituit Ecclesiæ Romanæ cum Alexandrina, *vtraque tamquam Ecclesia Patriarchali spectata.*
Id. de Antiq. Eccles. Disciplin. Dissert. I. Sect. XI. p. 37. seqq. Patriarchæ iidem olim fuerunt ac Exarchi seu Primates prouinciarum, atque hoc sensu antiquissima est illorum institutio. De his loquitur Concil. Nicænum c. VI. &c.

(w) Launoy de rect. Interpret. Can. VI. Conc Nicæn.

(x) Basnag. Exercit. Histor. p. 307. Habet aliquid quæstionis, an ius Patriarchale a Patribus Nicænis fuerit agnitum? Hoc velut Petrus de Marca, Valesius, Antonius Pagy, Schelstratus, immo ipse Beueregius: quam longissime, nostro iudicio, abhorrentem a vero opinionem sequentibus argumentis impugnamus &c.

(y) Beuereg. Not. in Canon. II. Conc. Constant. p 95. Balsamon ex præsenti canone recte hic obseruat, omnes prouinciarum metropolitanos olim & huius Concilii temporibus, αὐτοκεφάλους sui iuris & per se suarum prouinciarum capita & nulli proin alii tanquam capiti subiectos. Hoc autem posito & concesso, quid fiet de illius aliorumque opinione contendentium, Patriarchas etiam a concilio Nicæno constitutos esse? Si omnes enim metropolitani fuerint αὐτοκέφαλοι & a suis Synodis ordinati, *omnis Patriarcharum potestas euanescit;* Et sic quidem se res habuit non modo Synodi Nicænæ sed & præsentis diebus &c.

(z) Caue *Anc. Ch. Gov.* c. II. & IV.

œcesis

diœcesis *Aegyptiacæ*, sex amplas continens prouincias, quatuor in *Aegypto* sitas, nimirum *Thebaidem*, *Arcadiam*, *Augustamnicam* & *Aegyptum* proprie dictam, *Libyam* inferiorem, & *Libyam* superiorem, quæ est *Pentapolis*. Quæ prouinciæ omnes vti Præfecto *Augustali Aegypti* parebant, ita similiter Episcopi *Alexandrini* iurisdictioni erant subiectæ. Ita vt non tantum vniuscuiusdam prouinciæ, sed sex prouinciarum, vni diœcesi iunctarum, esset Metropolitanus. Iam vero disputatur, an vllum eo tempore Metropolitanum sibi subiectum habuerit? Si enim habuit, Concilii *Nicæni* tempore veri nominis Patriarcha fuit. Hoc certe possum dicere, EPIPHANIVM & SYNESIVM expressam Archiepiscoporum & Metropolitanorum facere mentionem, qui Archiepiscopo *Alexandrino Athanasio* & *Alexandro*, istius antecessoris, memoria, qui ambo Concilio *Nicæno* interfuere, subiecti fuerunt. Vtrum vero Metropolitanos sensu proprio acceptos, an tantum Coadiutores Archiepiscopi *Alexandrini* intelligat, ego quidem definire non ausim. Ipsa eorum loca recitabo, ampliore disquisitione curiosis ac eruditis lectoribus relicta. SYNESIVS [*a*] dicit, *magnum illum Anastasium, cum exiguam adhuc orthodoxæ fidei scintillam, quæ in Ptolemaide esset, fouere & magis magisque accendere oporteret, Siderium, Episcopum Palæbiscensem, hominem maioribus rebus gerendis idoneum, eo commigrare iussisse, vt Metropolitanam Ecclesiam gubernaret.* Et EPIPHANIVS [*b*] de *Meletio*, schismatis *Meletiani* ante Concilium *Nicænum* auctore, loquens, *Is ipse Meletius*, inquit, *Archiepiscopus in Aegypto, & Alexandro subiectus, rem omnem* (de Ario) *ad Alexandri Archiepiscopi aures detulit.* Hæc iis consonant, quæ de ipso alibi [*c*]

(*a*) Synes. Ep. LXVII. ad Theoph. p. 231. Τὸν πάμμεγαν Ἀθανάσιον συγχωρῆσαί τε τῷ καιρῷ, καὶ μετ' οὐ πολὺ δεῆσαν ἐν Πτολεμαΐδι, τὸν ἐνόντα σμικρὸν ἔτι τῆς ὀρθοδοξίας σπινθῆρα θάλψαντε καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐξάψαι, τὸν ἄνδρα τοῦτον ὡς μείζοσι πράγμασιν ἐπιτήδειον ἐκεῖ διαβῆναι κελεῦσαι, τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν ἐπιτροπεύσαντα.

(*b*) Epiph. Hæres. LXIX. n. III. Ἀνήνεγκεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξάνδρου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μελήτιος ὁ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ὑπὸ δὲ χεῖρα Ἀλεξάνδρου ἐδόκει εἶναι.

(*c*) Epiph. Hær. LXVIII n. I. Ἐδόκει δὲ καὶ ὁ Μελήτιος τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον προήκων καὶ δευτερεύων τῷ Πέτρῳ κατὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, ὡς δι' ἀντιλήψεως αὐτοῦ χάριν, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὢν καὶ ὑπ' αὐτὸν τὰ ἐκκλησιαστικὰ διαφέρων· τοῦτο γὰρ ἔθος ἐστὶ τὸν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἀρχιεπίσκοπον πάσης τε Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος, Μαρεώτου τε καὶ Λιβύης, Ἀμμωνιακῆς, Μαρεώτιδός τε καὶ Πενταπόλεως, ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν.

dicit:

dicit: *Ille quidem,* (Meletius) *cæteris Aegypti Episcopis antecellens, secundum a Petro dignitatis locum obtinebat, vtpote illius adiutor: sed eidem tamen subiectus, & ad ipsum de caussis Ecclesiasticis referens. Hic enim mos est Alexandrinorum Episcoporum, vt per totam Aegyptum ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammoniacam, Mareotidem & Pentapolin Ecclesiastica negotia administrent.* Vt adeo, quemadmodum *Alexandrinus* Episcopus sex prouincias sibi subiectas habuit, ita etiam Metropolitanos seu Archiepiscopos, vt Archiepiscopum *Lycopolitanum* in *Thebaide*, Metropolitanum *Ptolemaidis* in *Pentapoli*, sibi subordinatos habuisse videatur. Et si hi proprie dicti Metropolitani fuere, ipse sub nomine Metropolitani totius diœcesis *Aegyptiacæ* Patriarcha fuerit, necesse est, quemadmodum isti suarum quisque prouinciarum Metropolitani erant; quod ipsum etiam HIERONYMUS de *Cæsarea* & *Antiochia* tradit, quod videlicet earum altera *Palæstinæ*, altera *Orientalis* diœcesis Metropolis fuerit; idque ex antiquo more, a Concilio *Nicæno* approbato atque confirmato.

§. IX.

Potestas Patriarchalis in tribus Conciliis generalibus, progressu temporis habitis, nempe Constantinopolitano, Ephesino & Chalcedonensi *stabilita.*

Quomodocumque autem hæc se habeant (nihil enim certi hac in re definio;) ætas insequuta grauia certe & vrgentia stabilitæ atque increscentis potestatis Patriarchalis nobis suppeditat argumenta. Concilium generale *Constantinopoli* [d] A. CCCLXXXI. celebratum, ad constituendos suos vnicuique diœcesi limites, hunc fecit Canonem: *Episcopi ad Ecclesias, quæ sunt vltra diœcesin suosque limites, ne accedant: sed secundum Canones Alexandriæ quidem Episcopus Aegyptum solam regat. Orientis autem Episcopi Orientem solum administrent, seruatis priui-*

(d) Conc. Constant. c. II. (Tom. II. p. 948.) Τὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπυς, ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπυς τὴν ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν· φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ· καὶ τὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπυς τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μόνην οἰκονομεῖν· καὶ τὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον· καὶ τὺς τῆς Θρᾴκης τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν.

legiis ac praeminentiis, quae sunt in Niceni Concilii Canonibus, Antiochenae Ecclesiae. Et Asianae Dioecesis Episcopi, quae sunt in sola Asiana administrata: & Thraciae Episcopi Thraciam tantum regant, & Pontanae Pontanam THEODORETUS [*e*] de hoc Concilio loquens, *Dioeceses*, inquit, *distinxerunt, & sua vnicuique dioecesi assignarunt, aperte interdicentes ex altera quosquam dioecesi alteram inuadere.* Et SOCRATES [*f*] adhuc significantius: *Patriarchas constituerunt, prouinciarum diuisione facta, ita vt nullus Episcopus vltra propriam dioecesin alienas ecclesias inuaderet. Id enim antea propter persecutiones promiscue factum fuerat. At Nectarius quidem regiam vrbem & Thraciae prouincias sortitus est, Helladius vero, qui Caesareae Cappadociae post Basilium erat Episcopus, Ponticae dioecesis patriarchatum obtinuit* &c.

Quinquaginta circiter annis post, nimirum A. CCCCXXXI. Concilium tertium generale *Ephesi* habitum est, in quo Episcopum *Antiochenum* potestatem ordinandi in *Cypro* sibi arrogasse legimus: Concilium autem nullo eum iure hoc facere intelligens, in gratiam Episcoporum *Cypri* decretum faciebat, eosque a potestate *Antiocheni* exemtos declarabat [*g*]. *Habebunt*, inquiunt Patres, *ius suum intactum & inuiolatum, qui sanctis in Cypro Ecclesiis praesunt, secundum Canones sanctorum Patrum & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum Episcoporum facientes*: Et addunt haec: *Istud etiam in aliis dioecesibus, & in omnibus prouinciis seruetur, vt nullus piissimorum E-*

(*e*) Theodor. Ep. LXXXVI. ad Flauian. (Tom. III. p. 963.) Τὰς διοικήσεις διέκριναν, καὶ ἑκάστῃ διοικήσει τὰ ἑαυτῆς ἀπένειμαν, ἄντικρυς ἀπαγορεύσαντες, ἐξ ἑκατέρας τινὰς διοικήσεως ἑτέρᾳ μὴ ἐπιέναι.

(*f*) Socrat. H. E. lib. V. c. VIII. Πατριάρχας καθίστησαν, διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας, ὥστε τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιβαίνειν· τοῦτο γὰρ πρότερον διὰ τοὺς διωγμοὺς ἐγίνετο ἀδιαφόρως· καὶ κληροῦται Νεκτάριος μὲν μεγαλόπολιν καὶ τὴν Θρᾴκην· τῆς δὲ Ποντικῆς διοικήσεως Ἑλλάδιος, ὁ μετὰ Βασίλειον Καισαρείας τῆς Καππαδοκῶν ἐπίσκοπος.

(*g*) Concil. Eph. I. Act. VII. Decret. de Episc. Cypr. (Tom. III. p. 801.) ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται, ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν.

pisco-

piscoporum aliam prouinciam occupet, quæ antea & ab initio sub sua vel antecessorum suorum potestate non fuerit. Ex quibus patet planissime, Episcopum *Antiochenum* tum temporis diuersas prouincias, siue integram aliquam diœcesim potestati suæ subiectam habuisse, quo in iure a Concilio confirmatus fuit, potestate in *Cyprum* prouinciam ei tantum abiudicata, quod ex antiquo iure ad ipsum haud pertineret.

Annis circiter duodeuiginti præterlapsis *Theodosius* Iunior & *Valentinianus* A. CCCCXLIX Concilium secundum *Ephesi* coëgerunt. Et in Epistola, qua *Dioscorum* Episcopum *Alexandrinum* eo euocabant, decem diœcesis suæ Metropolitanos [*h*] secum adducere iubebant. LIBERATVS hoc in *Breuiario* suo adnotauit, & epistola ipsa hodienum exstat [*i*] in concilio *Chalcedonensi*; vnde patet, bene multos eo tempore Metropolitanos in diœcesi *Aegyptiaca* Archiepiscopi *Alexandrini* potestati fuisse subiectos. Vt adeo, etsi de prima potestatis Patriarchalis origine nondum inter omnes conuenit: nullum tamen amplius dubium sit, quin tempore Conciliorum Generalium *Ephesini* ac *Chalcedonensis* summum fastigium conscenderit.

§. X.

Patriarcharum potestas non prorsus eadem in omnibus Ecclesiis. Patriarchæ Constantinopolitano *peculiaria quædam fuerunt priuilegia.*

Proximum igitur est, vt in horum Patriarcharum iura ac priuilegia inquiramus. Atque heic bene notandum est, potestatem Patriarcharum non præcise vnam eamdemque in omnibus Ecclesiis, sed diuersam fuisse pro diuersa locorum ac regionum consuetudine, vel prout regibus & conciliis maiora eis priuilegia concedere placuit. Patriarcha *Constantinopolitanus*, quando primum a Concilio generali secundo constitutus fuerat, vnicam tantum diœcesin *Thraciæ* ad exercendam iurisdicti-

(*h*) Liberat. Breuiar. c. XII. Imperator dirigens Sacram Dioscoro in Alexandriam præcepit, vt cum decem Metropolitanis Episcopis, quos voluisset, ipse eligeret, & veniret Ephesum.

(*i*) Conc. Chalced. Act. I. (Tom. IV. Conc. p. 100.) Ἡ σὴ ὁσιότης σὺν ἑαυτῇ δέκα μὲν εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διοίκησιν μητροπολίτας κ. τ. λ. Tua sanctitas sumens secum decem reuerendissimis metropolitis episcopis, qui sub tua degunt diœcesi &c.

onem ſuam, ſibi adſignatam [k] habebat: at proxime inſequuto æuo quaſi quidam Patriarcha ſuper Patriarchas, *Epheſinum* & *Cæſareenſem* in *Aſiatica* & *Pontica* diœceſibus, euaſit, idque ſine dubio iſtis duobus Exarchis primum ex aliqua in regiæ ciuitatis Exarchum obſeruantia libentiſſime permittentibus; quod poſteaquam in conſuetudinem abiit, deinde Canone Concilii *Chalcedonenſis* confirmatum fuit. Seſſione huius Concilii decima ſexta longa hac de re erat diſputatio, legatis Pontificis *Romani* acriter contra nitentibus: At vero cunctis duarum diœceſium *Aſiana* & *Pontica* Metropolitanis, qui tum in Concilio aderant, vna cum *Thalaſſio*, Epiſcopo *Cæſareenſi* & diœceſis Ponticæ Exarcho vna voce declarantibus, Epiſcopum *Conſtantinopolitanum* ex longa conſuetudine ac præſcriptione priuilegium ordinandi Metropolitanos in his duabus diœceſibus non minus, quam in *Thracia* habuiſſe; decernebatur, ipſi hoc priuilegium, non obſtante Epiſcopi *Romani* interpellatione, conſeruari oportere [l]. Duobus etiam iſtius Concilii Canonibus appellationes [m] ab harum diœceſium Exarchis accipere ei permittitur, quod eius thronus in ciuitate eſſet regia. Et in eiusmodi earum diœceſium locis, quæ maximam partem in barbarorum erant poteſtate, per alium Canonem [n] auctoritate, omnes ordinandi Epiſcopos, inſtruitur, quod

(k) Concil. Conſtant. I. c. II. (Tom. II. p. 947.) Τὺς τῆς Θρᾴκης τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν, Thraciæ epiſcopi Thraciam tantum regant.

(l) Concil. Chalced. Can. XXVIII. (Tom. IV. p. 769.) Χρῆναι δὲ τὸν ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, τῶν αὐτῶν πρεσβείων τῆς τιμῆς ἀπολαύειν, καὶ αὐτὸν ἐξ αὐθεντίας ἐξουσίαν ἔχειν τοῦ χειροτονεῖν τοὺς μητροπολίτας ἔν τε τῇ Ἀσιανῇ, καὶ Ποντικῇ καὶ Θρᾳκικῇ ταῖς διοικήσεσι κ. τ. λ. Oportere autem ſanctiſſimum Archiepiſcopum regiæ Conſtantinopolis nouæ Romæ eisdem primatibus honoris & ipſum dignum eſſe, & poteſtatem habere ordinare metropolitas in Aſiana & Pontica & Thracica diœceſibus &c. conf. Act. XVI tot.

(m) Ibid. Can. IX. Εἰ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω. Si cum ipſius prouinciæ metropolitano epiſcopus vel clericus controuerſiam habeat, diœceſis exarchum adeat, vel *imperialis vrbis Conſtantinopolis thronum, & apud eum litiget.* Ibid. c. XVII. Εἰ δέ τις παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδικοῖτο μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ διοικήσεως ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ, δικαζέσθω, καθὰ προείρηται. Si quis iniuria adficiatur a proprio metropolitano apud exarchum diœceſis *vel Conſtantinopolitanum ſedem litiget*, ſicut prius dictum eſt.

(n) Concil. Chalced. c. XXVIII. Τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων

aliis

aliis in locis solius Metropolitani erat priuilegium. THEODORETVS [o] animaduertit, ipsum *Chrysostomum* ante Concilium *Chalcedonense* hanc potestatem in istas tres diœceses exercuisse Dicit enim: *Neque hanc ille* (Chrysostomus) *prouidentiam gerebat in illa tantum ciuitate* (Constantinopoli) *sed in Thracia etiam vniuersa, quæ sex in prouincias diuisa est, & in Asia tota, quæ ab vndecim Præsidibus regitur: quin & Ponticam quoque iisdem legibus ornauit, quæ pares numero cum Asia rectores habet.* Non igitur potestatem Patriarchalem ex inualescente subinde *Constantinopolis* amplitudine metiri, sed peculiaria quorumdam Patriarcharum priuilegia, quæ præ aliis habuerunt, a se inuicem distinguere debemus, qua sola ratione potestatem cuiuslibet intelligere possumus.

§. XI.

Patriarcha Alexandrinus *itidem quædam priuilegia sibi peculiaria habuit.*

Nam Patriarcha *Alexandrinus* itidem prærogatiuas quasdam habebat, quibus præter ipsum nemo alius fruebatur. Cuiusmodi erat ius electionem vniuscuiusque Episcopi per omnes diœcesis suæ prouincias approbandi, eumque consecrandi. Hoc priuilegium ne quidem Patriarchæ *Constantinopolitano* datum erat. Concilium enim *Chalcedonense* in iisdem locis, vbi potestatem consecrandi Metropolitanos per tres integras diœceses ei concedit, priuilegium consecrandi horum Metropolitanorum Episcopos suffraganeos ipsi abiudicat, iubetque [p] *vniuscuius-*

διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ἀπὸ τȣ̃ προειρημένȣ ἁγιωτάτȣ θρόνȣ τῆς κατὰ Κωνσταντινȣ́πολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας κ. τ. λ. Episcopi prædictarum diœcesium, quæ sunt inter barbaros, *a prædicto throno* sanctissimæ *Constantinopolitanæ Ecclesiæ ordinentur. &c.*

(o) Theodoret. H. E. lib. V. c. XXVIII. Ταύτην ἐποιεῖτο τὴν προμήθειαν ȣ̓ μόνον ἐκείνης τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Θρᾴκης ἁπάσης, εἰς ἓξ δὲ αὕτη ἡγεμονίας διῄρηται, καὶ τῆς Ἀσίας ὅλης, ὑπὸ ἕνδεκα δὲ καὶ αὕτη ἀρχόντων ἰθύνεται, καὶ μὴν τοι καὶ τὴν Ποντικὴν τȣ́τοις κατεκόσμει τοῖς νόμοις, ἰσαρίθμους δὲ καὶ αὕτη ἔχει τῆς Ἀσίας τȣ̀ς ἡγȣμένȣς.

(p) Concil. Chalced. Act. XVI. circ. fin. (Tom. IV. p. 817.) Τȣ̀ς μὲν τοι κατὰ πόλιν ὁσιωτάτȣς ἐπισκόπȣς χειροτονεῖσθαι παρὰ πάντων ἢ τῶν πλειόνων τῆς ἐπαρχίας εὐλαβεστάτων, τὸ κῦρος ἔχοντος τȣ̃ μητροπολίτȣ, κατὰ τὸν κείμενον τῶν πατέρων κανόνα, καὶ μηδὲν ἐπικοινȣ̃ντος ταῖς τοιαύταις χειροτονίαις τȣ̃ ὁσιωτάτȣ ἀρχιεπισκόπȣ τῆς βασιλίδος Κωνσταντινȣπόλεως.

que

que ciuitatis episcopos ordinari ab omnibus, aut pluribus prouinciæ episcopis, potestatem habente Metropolitano secundum patrum regulas definitam, etiam nihil communicante in illorum ordinationibus archiepiscopo Constantinopolitano. Alius autem mos erat *Alexandriæ.* Episcopus enim *Alexandrinus*, cum esset adhuc tantum Metropolitanus, sex prouinciarum in diœcesi *Aegyptiaca* Episcopos omnes ordinabat, vnus & solus in omnibus istis prouinciis exsistens Metropolitanus: Non autem nisi eamdem habens diœcesin, cum ad Patriarchalem eueheretur dignitatem, antiquum Episcopos per sex prouincias ordinandi morem continuabat, nouos Metropolitanos hic illic constitutos nihil moratus. Et in hoc Patriarcha *Alexandrinus* ab aliis omnibus differebat. Nam in reliquis diœcesibus vniuersis ius Episcopos suos suffraganeos ordinandi habebant Metropolitani, quod heic Patriarcha tamquam vetustam potestatis suæ Metropolitanæ partem sibi ipsi reseruabat. Noui equidem virum quemdam eruditissimum [q] aliter sentire. *Episcopus*, inquit ille, *Alexandrinus detrimentum cepit, factus Patriarcha: tum enim secundum Ecclesiastica Politiæ constitutionem Episcoporum suffraganeorum ordinatio, ipsi antea in solidum propria, ad diuersos Metropolitanos ei subiectos, deuoluta erat.* Sed hoc inde adseritur, quod iura Patriarchalia vbique vna eademque fuisse supponuntur: quod autem ex exemplo, quod de *Constantinopoli* attuli, secus fuisse, apparet; Patriarchæ enim *Ephesinus* & *Cæsareensis* suos ipsorum Metropolitanos non ordinabant, sed omnes Episcopo *Constantinopolitano* subiecti erant. Et quod ad Patriarcham *Alexandrinum* attinet, e SYNESIO, qui ipse erat Metropolitanus *Ptolemaidis*, constat, non tantum Metropolitanorum, sed omnium etiam Episcoporum suffraganeorum ordinationem per integrum *Aegypti*, *Libyæ* & *Pentapolis* tractum ad ipsum solum spectasse. In epistola enim ad *Theophilum* scribens, se cum duobus aliis Episcopis *Olbiam* ad eligendum Episcopum profectum, & *Antoni-*

(q) Caue *Anc. Ch. Gov.* c. IV p. 159. Verba eius (ab Auctore Binghamo citata) sic habent: *The Bishop of Alexandria was rather a loser by being made a Patriarch: For now according to the Constitution of Church-policy, the Ordination of Suffragan Bishops, wich before belonged entirely to him, was devolved upon the several Metropolitans under him.*

um

um quemdam vnanimi populi conſenſu electum eſſe; addit [*r*], rem vnam adhuc deeſſe, omnium maxime neceſſariam, ipſius videlicet manum, qua electum Epiſcopum conſecret. Quod ipſum indicat, Epiſcopum *Alexandrinum* antiquum ius ſuum omnes Epiſcopos dioeceſis *Aegyptiacæ* conſecrandi retinuiſſe.

§. XII.

Primum *Patriarcharum priuilegium erat, ordinare omnes dioeceſium Metropolitanos, ſuam autem ipſorummet ordinationem recipere a Synodo dioeceſis.*

In aliis dioeceſibus Patriarcharum poteſtas in omnium Metropolitanorum, qui eis ſubiecti erant, ordinatione ſeu confirmatione conſpiciebatur. Hoc ex antea citatis Concilii *Chalcedonenſis* canonibus [*s*] & nonnullis *Iuſtiniani* Imperatoris Novellis patet; quarum aliqua [*t*] meminit, quod Epiſcopus *Conſtantinopolitanus* omnes Metropolitanos ſibi ſubiectos ordinet; & alia quædam eamdem poteſtatem Patriarchæ *Iuſtinianæ Primæ* [*u*] confert, quod in iſto loco Imperator hanc in lucem editus fuerat. Et hoc peculiare Patriarcharum fuiſſe priuilegium, porro cognoſcitur ex quodam *Arabicorum* Canonum a *Turriano*, ſub nomine Canonum *Nicænorum* publicatorum, qui inuenti fuere, poſteaquam nomen Patriarcharum in Eccleſia

(*r*) Syneſ. Ep. LXXVI. ad Theoph. Ἑνὸς ἔτι δεῖ, τῆ κυριωτάτης μοι τῆς ἱερᾶς σου χειρός.

(*s*) Conc. Chalced. c. XXVIII. vid. not. (n) p. 246. Act. XVI. p. 798. Χειροτονεῖσθαι τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ordinari autem metropolitas præfatarum dioeceſium a *Conſtantinopolitano Archiepiſcopo.*

(*t*) Iuſtin. Nouell. VII. c. I. -- μήτε τὰς ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καθεστώσας, ὧν τοὺς μητροπολίτας αὐτὸς χειροτονεῖ κ. τ. λ. - neque ſub patriarchica ſede huius feliciſſimæ ciuitatis (Conſtantinopolis) conſtitutas (eccleſias) *quarum metropolitas ipſe ordinat* &c.

(*u*) Iuſtin. Nouell CXXXI. c. III. Τὸν δὲ κατὰ καιρὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὑπὸ τὴν οἰκείαν δικαιοδοσίαν τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας μεδιτερρανέας καὶ Δακίας ῥιπενσίας, Τριβαλλέας, Δαρδανίας καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας, καὶ Παννονίας καὶ παρ' αὐτοῦ τούτους χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας συνόδου χειροτονεῖσθαι. Per tempus beatiſſimum primæ Iuſtinianæ patriæ noſtræ archiepiſcopum habere ſemper ſub ſua iuriſdictione epiſcopos prouinciarum Daciæ mediterraneæ & Daciæ Ripenſis & Priualis (al. Triballiæ) & Dardaniæ & Myſiæ ſuperioris & Pannoniæ: Et ab eo hos ordinari, ipſum vero a proprio ordinari concilio.

ſatis innotuiſſet. Triceſimus ſextus ex his Canonibus loquens de Catholico in *Aethiopia* [w], qui non erat Patriarcha ſed Patriarchæ *Alexandrino* parebat, dicit: *Non ius habeat conſtituendi Archiepiſcopos, vt habet Patriarcha; ſiquidem non habet Patriarchæ honorem & poteſtatem.*

Prærogatiua igitur erat Patriarcharum (ſi ab *Epheſino* & *Cæſareenſi* diſceſſeris) Metropolitanos ipſis ſubiectos ordinare: eos ipſos autem a Synodo omnium diœceſis ſuæ Epiſcoporum ordinari oportebat, quemadmodum Nouella *Iuſtiniani* modo adlegata [x] nobis tradit. Et hæc canonica Patriarcharum ordinatio vocabatur. Ita enim Concilium *Conſtantinopolitanum* in epiſtola ſua ſynodica ad Epiſcopos *occidentales Flauiani*, Epiſcopi *Antiocheni* (qui, teſte THEODORETO [y] omni *Orientali* diœceſi præerat,) ordinationem probat, quod non tantum ab Epiſcopis prouinciæ, ſed etiam τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, totius *Orientalis diœceſis* [z] Epiſcopis in Synodo congregatis, ordinatus ſit.

§. XIII.

Secundum *priuilegium erat, conuocare Synodos, in illisque præſidere.*

Præterea poteſtatem habebant Patriarchæ Metropolita-

(w) Conc. Nic. Arab. c. XXXVI.

(x) Nouell. CXXXI. vid. not. (u) pag. 249. Ipſum vero (Patriarcham) a proprio ordinari Concilio.

(y) Theod. H. E. lib. V. c. XXIII. Τῆς ἑῴας αἱ ἐκκλησίαι τῆς Φλαβιανοῦ προεδρίας ἀντέχονται· πρὸς δὲ τῇ ἑῴᾳ καὶ τὴν Ἀσιανὴν ἅπασαν καὶ τὴν Ποντικήν, καὶ μέντοι καὶ τὴν Θρᾳκικὴν κοινωνοὺς ἔχει καὶ συνημμένας, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν δὲ ἅπαν ἐκεῖνον οἶδε τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπισκόπων ἡγούμενον. Flauiano Epiſcopo adhærent orientales eccleſiæ: & cum orientali diœceſi Aſiaticam quoque totam & Ponticam & Thracicam communione coniunctas habet: ſed & Illyricum vniuerſum eumdem agnoſcit Orientalibus Epiſcopis præſidere.

(z) Concil. Conſtant. Ep. ad Occid. ap. Theod. H. E. lib. V. c. IX. Τῆς δὲ πρεσβυτάτης καὶ ὄντως ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἐν ᾗ πρώτῃ τὸ τίμιον τῶν Χριστιανῶν ἐχρημάτισεν ὄνομα, τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Φλαβιανὸν οἵ τε τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως συνδραμόντες κανονικῶς ἐχειροτόνησαν, πάσης συμψήφου τῆς ἐκκλησίας, ὥσπερ διὰ μιᾶς φωνῆς τὸν ἄνδρα τιμησάσης. Antiquiſſimæ vereque Apoſtolicæ Antiochenæ in Syria Eccleſiæ, in qua primum venerandum Chriſtianorum nomen auditum eſt, reuerendiſſimum & religioſiſſimum Epiſcopum Flauianum prouinciæ ſimul & diœceſis Orientalis conuenientes Epiſcopi canonice ordinarunt, tota Eccleſia conſentiente, & quaſi vno ore virum collaudante.

nos

nos & omnes Episcopos suos ad Synodum diœceseos euocandi; quod priuilegium eodem fundatum erat Canone, qui Metropolitanis prouinciales cogendi Synodos in iisque præsidendi auctoritatem dederat. Quam enim Metropolitani habebant potestatem in Episcopos suos prouinciales, eamdem in Metropolitanos habebant Patriarchæ. Et hinc THEODORETVS [a] de sua ipsius *Antiochiam* versus ad Patriarchæ sui Synodos profectione loquens, ideo se illic comparuisse dicit, vt ecclesiastico canoni obsequeretur, qui reum haberi iubeat eum, qui ad Synodum vocatus adesse noluerit.

§. XIV.

Tertium *priuilegium erat, appellationem a Metropolitanis & Synodis prouincialibus accipere.*

Aliud Patriarcharum priuilegium erat, potestas accipiendi a Metropolitanis & Synodis prouincialibus appellationem, eorumque decreta, si minus iuste facta essent, abolendi: *Si quis*, inquit Concilium *Chalcedonense* [b] certo quodam Canone, *cum ipsius prouinciæ Metropolitano Episcopus vel Clericus controversiam habeat, diœcesis Exarchum adeat*: Et alibi [c]: *Si quis iniuria adficiatur a proprio Metropolitano, apud Exarchum diœcesis, vel Constantinopolitanam sedem litiget.* Hi Canones in ciuilem legem adoptati, & Imperatorum edictis confirmati sunt. Vi enim Constitutionis cuiusdam *Iustinianeæ* [d] Patriarcha appellationem a Synodo prouinciali accipere & omnes caussas, legitimo modo ad ipsum relatas, decidere poterat: & ordinarius agendi modus inibi præscribitur, nimirum, vt nemo caussam suam ab initio ad Patriarcham deferat, sed prius ad Episcopum ciuitatis, in qua quis versetur, tum ad Metropolitanum Episcopum, postea ad regionis Synodum, & denique ad Patriarcham, contra cuius sententiam nullum locum appellationi

(a) Theodoret. Ep. LXXXI. Ὑπήκουον τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι πειθόμενος, ὃς κινδυνεύειν παρακελεύεται τὸν καλούμενον εἰς σύνοδον καὶ παραγίνεσθαι μὴ βουλόμενον.

(b) Concil. Chalced. Can. IX. (Tom. IV. p. 759.) Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως.

(c) Conc. Chalced. c. XVII. Εἰ δὲ τις παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδικοῖτο μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω.

(d) Cod. Iustin. lib. I. Tit. IV. c. XXIX. vid. not. (p) p. 224.

relinquit. Idem aliis istius Imperatoris legibus [e] repetitur & confirmatur, quas heic nihil attinet recitare.

§. XV.

Quartum *priuilegium Patriarcharum erat, in Metropolitanos censura Ecclesiastica vti, nec non in eorum Episcopos suffraganeos, si Metropolitanos in exercenda aduersus hos ipsos hac censura negligentiores esse intelligerent.*

Quemadmodum Patriarchis appellationem a Metropolitanis suis accipere licebat, ita in eorum administrationem inquirendi, eosque corrigendi, & censuræ Ecclesiasticæ pœna adficiendi habebant potestatem, si hæreseos vel male administrati aut neglecti officii rei essent, quo nomine secundum Canones Censuræ Ecclesiasticæ obnoxii reddebantur. IVSTINIANVS expressam legem in hanc rem tulit, his verbis [f] conscriptam: *Quoties quidam sacerdotum, vel clericorum, vel abbatum, vel monachorum accusabuntur vel de fide, aut turpi vita, aut ob aliquid aliud contra sacros Canones admissum; siquidem Episcopus est is, qui accusatus est, eius Metropolitanus examinet ea quæ dicta sunt: Si vero Metropolitanus sit, eius beatissimus Archiepiscopus,* (hoc est

(e) Iust. Nouel. CXXIII. c. XXII. Εἴ τινες ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου ἀμφισβήτησίν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχοιεν, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μεθ᾽ ἑτέρων δύο ἐκ τῆς ἰδίας συνόδου ἐπισκόπων, τὸ πρᾶγμα κρινέτω. καὶ εἰ μὴ ἐμμείνη ἑκάτερον μέρος τοῖς κεκριμένοις, τηνικαῦτα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κἀκεῖνα ὁριζέτω, ἅπερ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνᾴδει· οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου ἀντιλέγειν δυναμένου. Si quis sanctissimorum Episcoporum eiusmodi synodi dubitationem aliquam ad inuicem habeat, siue pro ecclesiastico iure, siue pro aliis quibusdam rebus: prius metropolita eorum cum aliis de sua synodo episcopis caussam examinet & iudicet: & si non rata habuerit vtraque pars, quæ iudicata sunt, *tunc* beatissimus *Patriarcha diœceseos illius inter eos audiat, & illa determinet,* quæ ecclesiasticis canonibus & legibus consonant: *nulla parte eius sententiæ contradicere valente.*

(f) Iustin. Nouell c. XXXVII. c. V. Ὁσάκις ἂν τινες κατηγορηθεῖεν τῶν ἱερέων ἢ κληρικῶν ἢ ἡγουμένων, ἢ μοναχῶν, ἢ περὶ πίστεως, ἢ περὶ αἰσχροῦ βίου, ἢ ὡς παρὰ τοὺς θείους κανόνας τι διαπραττόμενοι, καὶ εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη ὁ κατηγορούμενος, τὸν τούτου μητροπολίτην ἐξετάζειν τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη, τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον, ἐφ᾽ ὃν τελεῖ.

Patri-

Patriarcha) *sub quo degit*. Huius poteſtatis beneficio *Gerontium* [*g*] Metropolitanum *Nicomediensem* abdicauit *Chryſoſtomus*: & *Atticus* controuerſiam inter *Theodoſium* & *Agapetum* [*h*] de throno *Synadorum* Metropolis *Phrygiæ Pacatianæ* inter ſe contendentes, decidit: Et facile foret, ex antiquis Conciliis multa alia id genus exemplæ adferre eorum, qui eamdem hanc in Metropolitanos exercuerunt poteſtatem.

Non ſuper Metropolitanos tantum, ſed ſuper eorum etiam Epiſcopos ſuffraganeos hæc poteſtas ſe ſe extendebat. Quamquam enim quiuis Epiſcopus prouincialis ab ſuo ipſius Metropolitano & ab Synodo prouinciali debebat iudicari: tamen ſi in exſequenda contra ſontes Canonum ſententia negligentius & remiſſius ſe gererent, Patriarchæ integrum erat, cauſſam ipſam recognoſcere, & Epiſcopo cuique intra ſuæ iurisdictionis limites conſtituto pœnam Cenſuræ Eccleſiaſticæ irrogare. Ita SOZOMENVS [*i*] de *Chryſoſtomo* memoriæ prodidit, eum, quum aliquando *Epheſum* viſendi cauſſa veniſſet, tredecim Epiſcopos, partim in *Lycia* & *Phrygia*, partim in ipſa *Aſia*, propter vendita ab eis ſacerdotia & corruptos mores alios Eccleſiis expuliſſe. Hoc factum eſt in Synodo ſeptuaginta Epiſcoporum *Epheſi* A. CCCCI. vt VALESIVS [*k*] & DV PINIVS e PAL-

(*g*) Sozom. H. E. lib. VIII. c. VI. *Γερόντιον ἐξεώσατο τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας.*

(*h*) Socrat. H. E. lib. VII. c. III. *Ἀττικὸς τὸν Θεοδόσιον λόγῳ παραμυθήσατο, πείσας ἀνεξικάκως τὸν ἡσύχιον βίον ἀσπάζεσθαι, προκρίνειν δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων διδάξας· γράφει τε τῷ Ἀγαπητῷ ἔχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, μηδὲν ἐκ τῆς Θεοδοσίου λύπης ἀνιαρὸν ὑφορώμενον.* Atticus ipſum quidem Theodoſium verbis conſolatus eſt, monens, vt patienti animo quietum vitæ genus amplecteretur, & publica commoda priuatis rationibus anteferret. Agapeto vero ſcribit, vt Epiſcopatum retineat, nec moleſti quidquam ex offenſione Theodoſii ſibi euenturum ſuſpicetur.

(*i*) Sozom. H. E. lib. VIII. c. VI *Ὁ Ἰωάννης πυθόμενος ὑπὸ ἀναξίων τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ πέριξ ἐκκλησίας ἐπιτροπεύεσθαι, καὶ τοὺς μὲν λήμμασι καὶ δωροδοκίαις, τοὺς δὲ χάριτι ὑπαγομένους τὰς ἱερωσύνας ἀπεμπωλεῖν, ἧκεν εἰς Ἔφεσον καθελών τε δέκα καὶ τρεῖς ἐπισκόπους, τοὺς μὲν ἐν Λυκίᾳ καὶ Φρυγίᾳ, τοὺς δὲ ἐν αὐτῇ Ἀσίᾳ, ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν κατέστησε.* Ioannes, cum audiſſet Aſiæ & finitimarum prouinciarum Eccleſias ab indignis ſacerdotibus gubernari, & alios quidem donis ac muneribus, alios vero gratia corruptos, *ſacerdotia vendere*, Epheſum perrexit. Ac *tredecim epiſcopis depoſitis*, partim in Lycia & Phrygia, partim in ipſa Aſia, alios in eorum locum ſubſtituit.

(*k*) Valeſ. Not in loc. p. 161. Chryſoſtomus in Aſiam profectus Synodum ſeptuaginta epiſcoporum Epheſi congregauit, in qua depoſiti ſunt *ſex Epiſcopi*, *non autem tredecim*, *vt ait Sozomenus*.

LADIO adnotant, qui eiusdem rei facit mentionem, etiamsi de sex tantum Episcopis, ibi munere exutis, loquatur.

§. XVI.

Quintum *priuilegium Patriarcharum: Metropolitanos legatos suos poterant constituere.*

Patriarcha potestate pollebat, Metropolitanum in quamcumque dioeceseos suæ partem tamquam curatorem suum delegandi, ad caussas Ecclesiasticas ipsius nomine audiendas & determinandas. Certe in dioecesi *Aegyptiaca*, vbi erat SYNESIVS, ita mos obtinebat. Nam in Epistola quadam sua [*l*] *Theophylo*, Patriarchæ *Alexandrino* scribens, exponit, quam duram sibi demandarit prouinciam, quando per regiones hostilibus armis interclusas ad duos viuos *Libyæ* vicinos *Palæbiscam* & *Hydracem* ad quamdam controuersiam, quæ de euehendis his locis in sedes Episcopales orta sit, determinandam ipsum miserit. *Sed*, inquit ille, *mihi imposita necessitas est pro lege id habendi, quidquid thronus ille* (Alexandrinus) *statuerit.*

§. XVII.

Sextum *priuileginm Patriarcharum erat, quod a Metropolitanis suis in rebus magni alicuius momenti consuli debebant.*

Quemadmodum Metropolitani omnia faciebant, quæ a Patriarchis secundum Canones eis iniungebantur; ita nihil eorum, quæ magni essent momenti, sine ipsis peragebant; eadem ipsum obseruantia colentes, qua ipsi ab Episcopis suis suffraganeis ex præscripto Canonum colebantur. Hic mos certe in *Aegypto* obtinuit, quemadmodum ex noto aliquo loco, in Actis Concilii *Chalcedonensis* [*m*] obuio, patet, vbi legimus, quod,

Du Pin Biblioth. Vol. III. Vit. Chrysost. p. 14. Hoc miserando rerum concursu, Ephesini Episcopi & Clerus ad Chrysostomum confugiunt; rogant ad se veniat, res suas compositurus. Illuc ipse peruenit, desinente hieme anni CCCCI. Synodum conuocat; eo LXX Episcopi confluxere. *Sex Episcopos numeratæ Antonino pecuniæ, ad ordinationem obtinendam, reos peractos munere exuit.*

(*l*) Synes. Epist. LXVII. p. 208. sub init. Ἐγὼ καὶ βούλομαι καὶ ἀνάγκη μοι θεία, νόμον ἡγεῖσθαι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐκεῖνος ὁ θρόνος θεσπίσῃ.

(*m*) Concil. Chalced. Act. IV. (Tom. IV. p. 512. 513.) Ἴσασι πάντες οἱ ἁγιώτατοι ὑμῶν πατέρες, ὅτι ἐν ἅπασιν ἀναμένομεν τὴν γνώμην τοῦ παρ' ἡμῖν ὁσιωτάτου ἀρχιεπι-

quum

quum *Leonis* Papæ epiſtolæ contra *Eutychem* ab omnibus Epiſcopis in Concilio præſentibus ſubſcriberetur, Epiſcopi *Aegyptiorum* id tum facere detrectauerint, quod eo tempore non haberent Patriarcham, nec ipſis extra voluntatem Patriarchæ aliquid facere liceret, ſecundum regulam a Concilio *Nicaeno* datam, quæ omnes diœceſis *Aegyptiacae* Epiſcopos Archiepiſcopum *Alexandriae* ſequi, & ſine eo nihil facere iubet. Ita ſe in Concilio excuſabant, & excuſatio eorum accipiebatur, fiebatque hoc in eorum gratiam decretum [*mm*]: *Quoniam religioſiſſimi Epiſcopi Aegypti, non vt catholicæ fidei aduerſantes, ſanctisſimi Archiepiſcopi Leonis epiſtolæ ſubſcribere diſtulerunt, ſed dicentes, in Aegyptiaca diœceſi hanc eſſe conſuetudinem; vt præter voluntatem & mandatum Epiſcopi nihil tale faciant, & petunt concedi ſibi dilationem vſque ad ordinationem futuri magnæ ciuitatis Alexandrinorum Archiepiſcopi: iuſtum nobis & humanum viſum eſt, vt ipſis in proprio habitu in imperiali vrbe manentibus remiſſio concedatur, donec ordinatus fuerit Alexandrinus Archiepiſcopus.* cætera.

σκόπε· καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν, ἀναμεῖναι τὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου γνώμην· αὐτῷ γὰρ ἐν ἅπασιν ἀκολουθήσομεν· τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Νικαίων ἅγιοι πατέρες συναθροισθέντες ἐκανόνισαν τιή ὥστε ἀκολουθεῖν πᾶσαν τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ μηδὲν δίχα αὐτοῦ πράττεσθαι παρά τινος τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων. Sciunt omnes ſanctiſſimi Patres noſtri quia in omnibus exſpectamus ſententiam ſanctiſſimi noſtri archiepiſcopi; & petimus veſtram clementiam exſpectare præſidis noſtri ſententiam, quia eum in omnibus ſequemur. Nam & ſanctiſſimi patres qui in Nicæa congregati ſunt, trecenti decem & octo, hanc regulam dederunt, vt ſequatur omnis Aegyptiaca regio archiepiſcopum magni nominis ciuitatis Alexandriæ & nihil abſque ipſo agatur ab aliquo ei ſubiacente epiſcopo.

(*mm*) Concil. Chalced. Can. XXX. ex Act. IV. p. 772. ἐπειδὴ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου, οὐχ ὡς μαχόμενοι τῇ καθολικῇ πίστει, ὑπογράψαι τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεβάλλοντο, ἀλλὰ φάσκοντες, ἔθος εἶναι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, παρὰ γνώμην καὶ διατύπωσιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν, καὶ ἀξιοῦσιν ἐνδοθῆναι αὐτοῖς ἄχρι τῆς χειροτονίας τοῦ ἐσομένου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀρχιεπισκόπου, εὔλογον ἡμῖν ἐφάνη καὶ φιλάνθρωπον, ὥστε αὐτοῖς μένουσιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος, ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ἔνδοσιν παρασχεθῆναι, ἄχρις ἂν χειροτονηθῇ ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχιεπίσκοπος.

§. XVIII.

§. XVIII.

Septimum *Patriarcharum priuilegium erat, communicare cum Metropolitanis istiusmodi leges Imperiales, quæ ad Ecclesiam attinebant &c.*

Patriarcharum erat & ecclesiasticas & ciuiles leges, quæ ad Ecclesiam attinebant, publicare, atque prouidere, vt omnibus diœcesis suæ ecclesiis innotescerent. Methodus a *Iustiniano* Imperatore in Epilogo ad *Nouellam* sextam his verbis [*n*] præscribitur: *Sanctissimi Patriarchæ vniuscuiusque diœcesis hæc proponant in Ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant Deo amabilibus Metropolitis, quæ a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam proponant ipsi ea in Metropolitana sanctissima Ecclesia & constitutis sub se Episcopis hæc manifesta faciant: illorum vero singuli in propria Ecclesia hæc proponant, vt nullus nostræ reipublicæ ignoret, quæ a nobis ad honorem & ad augmentum magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi disposita sunt.* Vide sis etiam Nouellam XLII, ad *Menam* Patriarcham *Constantinopolitanum* directam, iisdemque fere verbis desinentem [*nn*].

§. XIX.

Octauum *priuilegium: Grandis culpæ reorum absolutio Patriarchæ reseruabatur.*

Aliud priuilegium in diœcesi *Alexandrina* obseruat SYNE-

(*n*) Iustin. Nouell. VI. Epilog. Οἱ μὲν οὖν ἁγιώτατοι πατριάρχαι διοικήσεως ἑκάστης ταῦτα προθήσουσιν ἐν ταῖς ὑφ' ἑαυτοὺς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, δῆλα δὲ ποιήσουσι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα· οἱ δὲ αὖθις καὶ αὐτοὶ προθήσουσί τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, τοῖς δὲ ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσουσι· κἀκείνων δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει ὥστε μηδένα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀγνοεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμήν τε καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατετυπωμένα.

(*nn*) Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ὀρθῶς ἡμῖν παραστάντα φυλαττέτω τε καὶ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπέμπουσα αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν αὐτῆς γραμμάτων, πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις ὁσιωτάτοις μητροπολίταις· ὧν ἑκάστῳ γενήσεται φροντὶς ταῖς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ταῦτα ποιῆσαι φανερά· ὥστε μηδένα τῶν πάντων διαλαθεῖν τά τε τῇ ἀρχιερωσύνῃ δέξαντα, τά τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κεκυρωμένα. Custodiat itaque beatitudo tua, quæ recte adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas litteras omnibus sanctissimis Metropolitis sub ipsa existentibus, quorum cuilibet cura erit ipsi manifesta facere sanctissimis ecclesiis sub ipsis ordinatis, vt neminem ex omnibus lateant, quæ sacerdotio visa sunt & ab imperio confirmata.

SIVS, quod nimirum in exercenda disciplina ecclesiastica in magni alicuius & grauem apud omnes offensionem habentis criminis reum singularis Patriarchæ ratio habebatur, absolutione illius huius sapientiæ ac prudentiæ reseruata. Quemadmodum huius rei exemplum in *Lamponiano* Presbytero exhibet, quem iniuriarum *Iasoni*, Sympresbytero suo illatarum, conuictum ab Ecclesiæ communione separabat. *Quamquam*, inquit [o], *ex animi pœnitentia lacrymas fudit, & supplex eum populus condonari sibi petiit, ego tamen in iis perseueraui, quæ semel decreueram: soluendi porro ius & auctoritatem ad Pontificiam sedem reieci: Vnum hoc ergo mihi sumsi; Si Lamponiano fatalis necessitas immineret, & præstituta mortis dies adesse videretur; tum omnibus, qui eo tempore adessent, Presbyteris concessi, vt eum communioni restituerent. Nemo enim, quantum in me erit, Ecclesiasticis vinculis obstrictus moriatur. Si conualuerit, rursus iisdem pœnis teneatur, atque a diuina humanissimaque anima tua indulgentiæ tesseram exspectet.* At vero an Patriarchæ in vnaquaque diœcesi a Metropolitanis suis eodem obseruantiæ genere culti fuerint, nondum quidem licuit obseruare.

§. XX.

Nonum *priuilegium erat, quod celebriores Patriarchæ alii ab aliis non dependerent.*

Vltimum Patriarcharum priuilegium erat, quod initio eius essent dignitatis, nec alius ab alio dependeret. Loquor iam de iis, quemadmodum ex prima eorum fuerunt institutione: Nam insequutis temporibus Concilia atque Imperatores multa de eorum institutis immutarunt. Primis temporibus ex viri cuiusdam docti [p] supputatione tredecim aut quatuordecim in Ecclesia Patriarchæ exstiterunt, hoc est, vnus in qualibet cuiusuis diœcesis Imperii *Romani* metropoli. Nimirum Patriarcha *Alexan-*

(o) Synes. Ep. LXVII. p. 215. Καί τοι καὶ δάκρυον ἐκ μετανοίας ἀφῆκε, καὶ δῆμος ἱκέτης αὐτὸν ἐξητήσατο· ἀλλ᾽ ἐγὼ τοῖς δεδογμένοις ἐνεκαρτέρησα, τὴν δὲ λῦσαι τὴν αὐθεντίαν εἰς τὴν ἱερατικὴν καθέδραν ἀνέπεμψα· τοσοῦτον δὴ ἐμαυτῷ συνεχώρησα, εἰ προσπελάσειε Λαμπωνιανῷ τὸ χρεὼν, καὶ ἡ κυρία παρεῖναι δόξειε, πᾶσιν ἐφῆκα τοῖς τότε παρευρομένοις πρεσβυτέροις, κοινωνίας αὐτῷ μεταδοῦναι· μηδεὶς γὰρ ἀποθάνοι δεδεμένος ἐμοί· ἀναῤῥωσθεὶς δὲ, πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπόδικος ἔστω καὶ παρὰ τῆς θεσπεσίας σου καὶ φιλανθρώπου ψυχῆς περιμενέτω τῆς συγγνώμης τὸ σύνθημα.

(p) Brerewood *Patriarch. Gov.* Q. I.

drinus ſuper diœceſin *Aegyptiacam*, Patriarcha *Antiochenus* ſuper diœceſin *Orientalem*, Patriarcha *Epheſinus* ſuper diœceſin *Aſianam*, Patriarcha *Cæſareenſis Cappadociæ* ſuper diœceſin *Ponticam*; *Theſſalonicenſis* ſuper *Macedoniam* ſeu *Illyricum Orientale*, *Sirmienſis* ſuper *Illyricum Occidentale*, *Romanus* ſuper *præfecturam Romanam*, *Mediolanenſis* ſuper diœceſin *Italicam*, *Carthaginenſis* ſuper *Africam*, *Lugdunenſis* ſuper *Galliam*, *Toletanus* ſuper *Hiſpaniam*, *Eboracenſis* ſuper diœceſin *Britannicam*. Horum plerique, ſi non omnes, veri nominis erant Patriarchæ, nec alius ab alio dependebat, vſque dum *Romanus* vſurpatione, & *Conſtantinopolitanus* legum beneficio in vicinos quosdam ſuos, qui iis ſe ſe ſubiiciebant, poteſtatem ſibi conciliarent. De antiqua Eccleſiarum *Britannicarum* nec non *Africanæ* & *Italicæ* diœceſis libertate, earumque diuturna cum Romano Epiſcopo contentione, antequam ad obſequium ſibi præſtandum eas potuit perducere, diuerſi Eccleſiæ Anglicanæ eruditi ſcriptores [q] hanc materiam dedita opera adgreſſi, fuſius expoſuerunt. Id tantum hoc loco adnotare lubet, Patriarchas *Orientales*, *Alexandrinum*, *Antiochenum*, *Epheſinum*, *Cæſareenſem* & *Conſtantinopolitanum* numquam *Romano* ſubiectos, ſed antiquam libertatem, quam Canones eis indulſerant, ſemper tutos fuiſſe. Quamquam enim *Cæſareenſis* & *Epheſinus* Patriarchæ *Conſtantinopolitano* ſubordinati erant, & ab illis ad hunc appellare quisque poterat; appellatio tamen locum non habebat vlterius [r], quam ad Concilium generale. Vnde patet, Patriarchas præſtantiores alios ab aliis non dependiſſe.

§. XXI.

Patriarcha Conſtantinopolitanus *titulo* Oecumenici *ſeu* Vniuerſalis *dignatus fuit, & Eccleſia eius caput Eccleſiarum appellata.*

Patriarcha *Conſtantinopolitanus* titulum honorificum *Oecumenici* ſeu *Vniuerſalis* Patriarchæ gerebat, ei quidem, vt probabile eſt, ampliſſimæ ipſius iurisdictionis intuitu datum. Ita IVSTINIANVS *Menam*, *Epiphanium*, & *Anthemium* Archiepiſcopos

(q) Brerewood *Patriarch. Gov.* Q. II. & III. Caue *Anc. Ch. Gov.* c. V.
(r) Vide ſis teſtimonia ſupra §. XIV. p. 251. 252. allegata.

& Vni-

& Vniuerſales Patriarchas in diuerſis ſuis Reſcriptis [*s*] nominat; & *Leo* eumdem titulum Archiepiſcopi Vniuerſalis Patriarchæ in decem legibus [*t*], continuata conſecutione ſe ſe excipientibus, *Stephano* tribuit. Vt adeo non tam noui res exempli ſit, vti *Gregorius* Papa quidem autumauit, Patriarcham *Conſtantinopolitanum* tunc appellari Epiſcopum Oecumenicum: nam iſte titulus iam multis annis ante, ab ipſius IVSTINIANI inde tempore legitime ei datus fuerat; & inſigniter iſti hiſtorici falluntur, qui iſtam appellationem ætate *Gregorii* I. demum ſubortam eſſe, dictitant, quippe quæ ad minimum integrum ſæculum ante in vſu fuit. At enim vero IVSTINIANVS in alio quodam Reſcripto plus vltra progreditur, & verbis expreſſis [*u*] dicit, quod *Conſtantinopolitana* Eccleſia omnium aliarum ſit caput. Quod tantumdem eſt, quantum *Romæ* vllum vmquam indulſit Concilium, hoc eſt Primatus in propria eius diœceſi & honoris prærogatiua, quod ea eſſet imperii metropolis. Paria priuilegia *Conſtantinopoli* ex eadem ratione data fuere, quod eſſet *Roma* noua & ſedes Imperatoris, quemadmodum Concilia *Conſtantinopolitanum* [*w*] & *Chalcedonenſe* cum aliis quibusdam

(*s*) Vide Iuſtin. Nouell VII. Αὐτοκράτωρ καίσαρ φλάβιος Ἰουστινιανὸς Αὔγουστος, Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Imperator Iuſtinianus Auguſtus *Epiphanio* ſanctiſſ. & beatiſſ. *Archiepiſcopo* felicis huius ciuitatis & *oecumenico Patriarchæ*. Nouell XVI. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀνθεμίῳ τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Nouell. XLII. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Μηνᾷ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

(*t*) Leo Imperat. Conſtit. Nouell. II. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Στεφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ. Idem Imperator *Stephano* ſanctiſſ. Conſtant. Archiepiſcopo & *Patriarchæ vniuerſali*. Sic etiam Nouell. III - - XII.

(*u*) Iuſtin. Cod. Lib. I. Tit. II. c. XXIV. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία πασῶν τῶν ἄλλων ἐστὶ κεφαλή.

(*w*) Concil. Conſtantin. c. III (Tom. II. p. 947.) Τὸν μὲν τοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην. Conſtantinopolitanus epiſcopus habeat priores honoris partes poſt Romanum epiſcopum, eo quod ſit ipſa noua Roma.
Conc. Chalced. c. XXIIX. (Tom. IV. p. 769.) Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ρν΄. θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ

 id ex-

id exprimunt. Ita vt haberent priuilegia honoris & priuilegia potestatis; quorum ista his duabus sedibus propria; hæc autem magnam partem reliquis Patriarchalibus Ecclesiis omnibus communia erant, si ab *Ephesina* & *Cæsareensi* discesseris, quæ, quemadmodum sæpius iam dixi, secundum leges *Constantinopolitanæ* erant subordinatæ.

§. XXII.

De Patriarchis subordinatis, quo loco habiti fuerint in Ecclesia, & quod non mere titulares Patriarchæ fuerint.

Scire forte non nulli cupiunt, quam auctoritatem hi Patriarchæ habuerint in Ecclesia, posteaquam reliquis subesse iussi sint. Sunt, qui eos a Concilio *Chalcedonensi* ad Metropolitanorum conditionem reductos esse dicunt; sed falluntur opinione: nam I. retinuerunt nomen *Exarchorum diœcesis*, atque ita omnibus Conciliis subscripserunt. Ita Concilio sexto generali *Theodorus* subscribens Metropolitanum *Ephesinum* & *diœcesis Asianæ Exarchum* [x]; & *Philalethes* Metropolitanum *Cæsareen-*

πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ᾽ ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Etenim antiquæ Romæ throno, quod vrbs illa imperaret, iure patres priuilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta Dei amantissimi episcopi, sanctissimo nouæ Romæ throno æqualia priuilegia tribuerunt, recte iudicantes, vrbem quæ & imperio & senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissima regina Roma priuilegiis fruatur, etiam in rebus ecclesiasticis, non secus ac illam, extolli ac magni fieri, secundam post illam exsistentem.

Concil. Trullan. c. XXXVI. ὁρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ᾽ ἐκεῖνον ὑπάρχοντα. Decernimus, vt thronus Constantinopolitanus æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat & in ecclesiasticis, vt ille, rebus magni fiat, vt qui sit secundus post illum.

Iustin. Nouell. CXXXI. c. II. Θεσπίζομεν ... τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάππαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν. Sancimus ... sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium sacerdotum: beatissimum autem archiepiscopum Constantinopoleos Romæ nouæ, secundum habere locum.

(x) Concil. VI Gen. Act. XVIII. (Tom. VI. p. 1058.) Θεόδωρος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Ἐφεσίων μητροπόλεως τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας τῷδε τῷ προσφωνητικῷ ὁμοίως ὑπέγραψα. Theodorus misericordia Dei *episcopus Ephesiorum metropolis Asianæ prouinciæ* huic prosphonetico similiter subscripsi.

sem

ſem & *Ponticæ Diœceſis Exarchum* ſe nominauit. II. In Conciliis generalibus ſedebant ac ſuffragia ferebant proximi a quinque excellentioribus Patriarchis, *Romano*, *Conſtantinopolitano*, *Alexandrino*, *Antiocheno* & *Hieroſolymitano*, qui Canonum beneficio [y] reliquis omnibus præſidebant. Poſt hoſce præ omnibus Metropolitanis *Epheſinus* & *Cæſareenſis* Epiſcopi locum occupabant, vti ex ſubſcriptionibus Concilii generalis quarti & ſexti [z] videre eſt. III. Poteſtatem recipiendi appellationem a Metropolitanis habebant, quod ex iisdem Concilii *Chalcedonenſis* Canonibus, qui [a] Patriarchæ *Conſtantinopolitano* poteſtatem accipiendi ab illis appellationem concedit, manifeſtum eſt. Vt adeo non mere titulares Patriarchæ fuerint, vt quidem ſubſequentibus temporibus, ſed poteſtatem æque ac nomen habuerint; ſolo iure ordinandi Metropolitanos & accipiendi vltimam appellationem excepto. Sed quamdiu hi aliive ſuam poteſtatem retinuerint, non eſt mei inſtituti, pluribus heic diſquirere.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM OCTAVVM
DE ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΙΣ.

§. I.

Omnes Metropolitani antiquitus vocati Αὐτοκέφαλοι.

INter alios titulos certis quibusdam Epiſcopis olim datos frequenter occurrit nomen, quo Αὐτοκέφαλοι, hoc eſt, abſoluta & omni ſubiectione immuni libertate gaudentes Epiſcopi appellabantur: Non erat hoc nomen certo cuidam Epiſcoporum generi proprium, ſed diuerſis ex diuerſis rationibus datum. Principio enim, antequam Patriarchæ conſtituerentur, omnes Metro-

(y) Concil. Trullan. c. XXXVI. conf. not. (w) & add. μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος· εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχέων· καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως. Poſt quem (Conſtantinopolitanum) magnæ Alexandrinorum ciuitatis numeretur thronus: deinde Antiochiæ, & poſt eum Hieroſolymitanæ ciuitatis.

(z) Concil. Chalced. Act. I. (Tom. IV. p. 318.) Act. III. p. 449. Concil. VI. Gen. Act XVIII. (Tom. VI. p. 1058.)

(a) Conc. Chalced. Can. IX. & XVII. vid. ſupra §. X. not. (m) pag. 246.

politani erant αὐτοκέφαλοι, omnia in suis ipsorum prouinciis cum Episcopis suis prouincialibus administrantes, & nemini nisi Synodo ad reddendam rationem obnoxii, idque in casu hæreseos, aut grandis alicuius criminis contra religionem & canones Ecclesiæ designati.

§. II.

Quidam Metropolitani independentes post potestatis Patriarchalis institutionem, exempli gratia in Cypro, Iberia, Armenia *& in Ecclesiis* Britanniæ.

Quinimmo ipsis etiam Patriarchis iam constitutis quidam Metropolitani in omni subiectione libera vitæ ratione perseuerabant, ordinationem suam ab sua ipsorum Synodo prouinciali, non ab vllo Patriarcha accipientes; omnes controuersias in Synodis suis dirimentes, a quibus illic non ad superiorem quempiam iudicem nisi ad Concilium aliquod generale, prouocari licebat. Balsamon his αὐτοκεφάλοις Metropolitanos *Bulgariæ* [b], *Cypri* & *Iberiæ* adnumerat. Et hæc obseruatio vtique vera est de duobus posterioribus, qui tantum Metropolitani fuerunt, neque tamen ab vlla Patriarchali aut alia quapiam potestate superiore dependerunt. Quamuis enim episcopus *Antiochenus*, Episcopos Cypri ordinandi ius sibi competere, in Concilio *Ephesino* dictitaret, Concilium tamen caussa audita ius illud quæsitum ei abiudicabat, facto decreto [c], quod, quum Episcopo *Antiocheno* numquam mos fuerit Episcopos *Cypri* ordinare, Episcopi *Cyprii* ius suum sartum tectum retinere, & secundum Canonem & morem antiquum ipsi Episcopos inter se ordinare debeant. Et hoc deinde in Concilio *Trullano* [d] repetitum & confirmatum fuit, & id

(b) Balsam. in Conc. Constant. c. II. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους εὑρήσεις, ὡς τῆς Βουλγαρίας, τὴν Κύπρου, τὴν Ἰβηρίας, μὴ θαυμάσῃς. Si alias etiam ecclesias inueneris quæ principales & per se sint capita, vt Bulgariam, Cyprum, Iberiam, ne mireris.

(c) Conc. Ephes. Act. VII. (Tom. III. p. 801.) vid. §. IX. not. (g) pag. 244.

(d) Concil. Trullan. c. XXXIX. (Tom. VI. p. 1159) Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον ἐπαρχίαν, διά τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους, διά τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος νήσου προνοίᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς

quidem

quidem posteaquam *Cypri* incolæ ob Barbarorum incursiones in aliam regionem erant eiecti.

Alii [*e*] idem priuilegium Ecclesiis *Iberiæ*, quam nunc quidem *Georgiam* communiter vocant, datum fuisse animaduertunt, quod nimirum nec Patriarchæ *Constantinopolitano*, nec vlli vmquam alii subiectæ fuerint; sed omnes earum Episcopi, numero duodeuiginti, absolutum obsequium suo ipsorum Metropolitano præstiterint, a nullo alio superiore dependentes.

Eadem ratio Ecclesiarum *Armeniæ*, tempore PHOTII, fuit, quemadmodum ex vetusta aliqua *græca Episcopatuum Notitia*, a PETRO *de* MARCA [*f*] citata apparet, quas αὐτοκεφάλυς, nec sedi *Constantinopolitanæ* subiectas, sed summa libertate donatas fuisse dicit, ideo quod *Gregorius Armeniensis* primus earum Apostolus fuerit.

Eadem libertate Ecclesiæ *Britannicæ* antiquis temporibus, ante *Augustini* Monachi aduentum in hanc insulam, gauisæ sunt, quum septem Episcopi *Britannici*, qui tunc quidem supererant, Archiepiscopo *Caërlegionis* parerent, & ipso superiorem in spiritualibus agnoscerent neminem. *Dionothus* enim eruditus Abbas *Banchoriensis* [*g*] omnium Ecclesiarum *Britannicarum*

ἡμῶν βασίλεως, συνορῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα φυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων πατέρων τῷ θρόνῳ τῦ προγεγραμμένυ ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια —— κ. τ. λ. Cum frater & comminister noster Ioannes insulæ Cypri præsul, vna cum suo populo in Hellesponticam prouinciam & propter barbaricas incursiones, & vt a gentilium seruitute liberarentur, & Christianissimæ potentiæ sceptris pure subiicerentur, a prædicta insula emigrauerit, clementis Dei prouidentia & pii Deique amantis imperatoris nostri labore, constituimus, vt *citra vllam innouationem seruentur, quæ a diuinis patribus, qui Ephesi primum conuenerunt, prædicti viri throno priuilegia concessa sunt* &c.

(*e*) Brerewood *Enquir.* c. XVIII. Chytræus de Statu Ecclesiæ &c.

(*f*) Marca de Primat. n. XXVII. p. 122. (p. 27. edit. Francof. MDCCVIII.) Χρὴ εἰδέναι, ὅτι αὐτὴ αὐτοκέφαλός ἐςι, μὴ τελῦσα ὑπὸ ἀποςολικὸν θρόνον, ἀλλὰ τιμηθεῖσα διὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον, Ἀρμενίοις, ἔχυσα πόλεις καὶ κάςρα σ´. Scire oportet hanc prouinciam esse sui iuris minimeque subditam apostolicæ sedi, (Constantinopolitanæ scilicet) sed honorari tamen intuitu sancti Gregorii Armeniæ Episcopi, & præesse ducentis vrbibus & castris.

(*g*) Henr. Spelman. Conc. Britan. Tom. I. p. 108. vbi ista responsio Banchoriensis ex Cambro-Britannico idiomate in Latinum versa sic habet: *Notum sit & absque dubitatione vobis, quod nos omnes sumus & quilibet nostrum obedien-*

nomine

nomine *Augustino* isti petenti subiectionem Ecclesiæ *Romanæ*, libere profitebatur, nullũ obsequii genus Pontifici *Romano* ab ipsis deberi, nisi quo pios quoslibet Christianos prosequerentur, vt nimirum pro dignitatis suæ quemque gradu integre diligerent: aliam præter hanc ipsam obedientiam ei, quem ille Papam appellarit, deberi, se prorsus ignorare &c. Subesse autem se gubernationi Episcopi *Caërlegionis* super *Osca*, qui post Deum ipsos inspectet.

§. III.

Tertium genus αὐτοκεφάλων *istiusmodi erant Episcopi, qui nulli Metropolitano, sed soli Patriarchæ diœcesis, subiecti erant.*

Præter eos, quos recensuimus, tertium adhuc genus αὐτοκεφάλων erat, qui Episcopi erant nulli Metropolitano subiecti, sed proxime sub Patriarcha diœcesis constituti, qui Metropolitani loco ipsis erat. Ita exempli caussa, antiqua *Notitia* ab LEVNCLAVIO [h] publicata, per diuersas Patriarchatus seu amplioris diœcesis *Constantinopolitanæ* prouincias triginti nouem istiusmodi Episcopos recenset: Quæ autem a BEVEREGIO [i] edita est, quadraginta vnum supputat, & *Notitia* apud CAROLVM A SANCTO PAVLO [k] numerum ad quadraginta sex auctum exhibet. Episcopus *Hierosolymitanus* [l] in Patriarchatu suo viginti quin-

tes: & subditi ecclesiæ Dei & Papæ Romæ & vnicuique vero & pio Christiano ad amandum vnumquemque in suo gradu in perfecta caritate & ad iuuandum vnumquemque eorum verbo & facto fore filios Dei: & aliam obedientiam, quam istam non scio debitam ei, quem vos nominatis esse Patrem Patrum, vindicari & postulari, & istam obedientiam nos sumus parati dare & soluere ei & cuique Christiano continuo. Præterea nos sumus sub gubernatione Episcopi Caërlegionis super Osca, qui est ad superuidendum sub Deo super nobis ad faciendum nos seruare viam spiritualem.

(h) Leunclau. Ius. Græc. Rom. Tom. I. lib. II. p. 88. I. Bizya. II. Leontopolis. III. Maronea. IV. Germia. V. Arcadiapolis. VI. Parium. VII. Miletus. VIII. Præconesus. IX. Selybria. X. Cius. XI. Apros. XII. Cypsella. XIII. Nice. XIV. Neapolis. XV. Selga. XVI. Cherson. XVII. Messana. XVIII. Garella. XIX. Brysis. XX. Dercos. XXI. Carabizya. XXII. Lemnus. XXIII. Leucas. XXIV. Misthea. XXV. Cudræ. XXVI. Soteropolis. XXVII. Pedachthoa. XXVIII. Gerina. XXIX. Bosporus. XXX. Cotradis. XXXI. Eroina. XXXII. Carpathus. XXXIII. Mesembria. XXXIV. Gotthia. XXXV. Sugdaia. XXXVI. Phullæ. XXXVII. Aegina. XXXVIII. Pharsola. XXXIX. Matracha.

(i) Beuereg. Pand. Tom. II. Not. in Can. XXXVI. Conc. Trullan. p. 136.

(k) Car. a S. Paulo Append. ad Geogr. p. 8. 9. 10.

(l) Nilus Doxopatrius ap. le Moyne Varia Sacra Tom. I. (p. 232.) Ἔχει δὲ καὶ αὐ-

que

que istiusmodi Episcopatus habuisse dicitur, & Episcopus *Antiochenus* sedecim, quemadmodum NILVS DOXOPATRIVS, sæculi vndecimi scriptor, memoriæ prodidit. Quo autem tempore hoc genus Episcopatuum αὐτοκεφάλων in Ecclesia primum constitutum sit, id quidem incertum est. Prima enim & vetustissima relatio, quæ de iis nobis data est, habetur in LEONIS SAPIENTIS Imperatoris *Notitia*, sæculo nono scripta, in qua *Archiepiscopatus* & in quibusdam aliis *sedes Metropolitanæ* appellantur, quamquam vtrumque nomen titulare tantum erat, quia nullos sub se Episcopos suffraganeos habebant.

§. IV.

Quartum genus ἀυτοκεφάλων. Valesii *error emendatur.*

VALESIVS aliis cuiusdam ἀυτοκεφάλων generis meminit, qui a nullo cæterorum omnium dependerint: Quemadmodum nullos Suffraganeos sibi subiectos habuerint, ita eos nec vllum siue Metropolitanum, siue Patriarcham, siue alium quemcumque se superiorem agnouisse. Huius generis Episcopum *Hierosolymitanum* [*m*], priusquam ad dignitatem Patriarchalem euectus fuerit, fuisse, autumat. Enimuero in hoc exemplo manifeste fallitur, & contradicit HIERONYMO, qui Episcopum *Hierosolymitanum* Episcopo *Cæsareensi*, tamquam Metropolitano *Palæstinæ*, & Episcopo *Antiocheno* tamquam totius *Orientis* Metropolitano subiectum fuisse, diserte adfirmat, quemadmodum capite proxime præcedenti a nobis adnotatum est. Quod si istiusmodi quidam Episcopi, de quibus ille loquitur, re vera exstiterunt, tales fuerint oportet, qualis Episcopus *Tomidis* in *Scythia*, qui, vt SOZOMENVS [*n*] notat, vnus vniuersæ istius pro-

τοκεφάλυς ἐπισκοπὰς εἴκοσι πέντε, μὴ ἐχύσας ὑφ' ἑαυτὰς ἐπίσκοποι, ὑπόκειται δὲ τῷ θρόνῳ Ιεροσολύμων· ά. τὴν Διοσπόλεως ἤτοι Γεοργίυ. πόλεως κ. τ λ. Habet præterea & Archiepiscopatus, nemini obnoxios, viginti quinque nullis Episcopatibus nobiles, & qui subiacent throno Hierosolymitano. 1. Diospolim siue Georgiopolim. &c.

(*m*) Valesf. Not. in Euseb. lib. V. c. XXIII. Hierosolymorum Episcopis honor semper est habitus, vtpote Apostolicæ Ecclesiæ, quæ prima Episcopum habuisset. Itaque quodam honoris priuilegio fruebantur eiusdem sedis Episcopi, *nec Cæsareensi Episcopo subiacebant, sed erant* αὐτοκέφαλοι. Vid. supra cap. XVII. §. VII.

(*n*) Sozom. lib. VI. c. XXI. Μητρόπολις δέ ἐςι Τόμις -- εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνθάδε κρατεῖ, τῦ παντὸς ἔθνυς ἕνα τὺς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν. Hæc autem prouincia metropolim habet Tomes - - Porro vetus illic consuetudo etiam-

vinciæ ecclesias regebat: vt ita nec vllum Suffraganeum se inferiorem, nec Metropolitanum superiorem habuerit, necesse sit. Sed istiusmodi exempla rariora sunt, & vix aliud quoddam exemplum simile in vniuersa historia ecclesiastica deprehendas.

Ita expositionem de primitiuæ Ecclesiæ Episcopis absoluimus ostendimusque, quænam distinctio inter eos in externa Ecclesiæ politia fuerit: iam ad secundi ordinis Clericorum, hoc est, Presbyterorum considerationem progredimur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT DECIMVM NONVM
DE PRESBYTERIS.

§. I.

Nominis Presbyteri *significatio.*

NOmen Presbyteri est vox adsumta ex græca veteris testamenti translatione, vbi communiter *rectores* seu gubernatores significat, estque, (notante HIERONYMO. [a]) nomen officii & dignitatis, non nudum ætatis viri cuiusdam indicium: Seniores enim non ætatis, sed meritorum & sapientiæ intuitu eligebantur. Ita vt, quemadmodum Senator apud Romanos & *an Alderman* lingua nostra *Anglicana* istiusmodi officii & conditionis hominem, sine vllo ætatis eius respectu, denotat; ita Presbyter seu Senior in Ecclesia Christiana est is, qui ad certum officium ordinatus & propter animi dotes & merita, non propter ætatem, auctoritate instructus certas muneris istius, in quo constitutus est, partes administrat.

§. II.

Apostoli & Episcopi quandoque Presbyteri vocati.

Et hoc lato amploque sensu Episcopos in Nouo Testamento non numquam Presbyteros nuncupari, apud omnes incon-

num manet, vt totius prouinciæ ecclesiis vnus tantum regat Episcopus. Ibid. lib. VII. c. XIX. ἀμέλει Σκύθαι πολλαὶ πόλεις ὄντες, ἕνα πάντες ἐπίσκοπον ἔχουσι. Certe in prouincia Scythia, quamuis multæ vrbes sunt, *vnus est omnium Episcopus.*

(a) Hieron. in Iesa. III. Tom. V. In Scripturis sanctis Presbyteros *merito & sapientia eligi non ætate.*

fesso

fesso est: neque enim ipsi Apostoli hanc appellationem repudiant. Ab altera parte multorum doctorum virorum, tam veterum [b] quam recentiorum [c] est sententia, quod Presbyteri quandoque vocati fuerint Episcopi, cum Episcopi proprie tales aliis nominibus, summi Sacerdotes, & Apostoli &c. appellarentur; de quibus in præcedentium capitum aliquo speci-

(b) Chrysostom. Hom. I. in Philipp. I. (p. 8. edit. Francof.) Οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι τοῦ χριστοῦ, καὶ οἱ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι. Antiquitus ipsi etiam *Presbyteri vocabantur Episcopi* & diaconi Christi, & *Episcopi Presbyteri.* item Homil. XI. in 1 Timoth. III. (Tom. VI. p. 469.) vid. cap. III. §. V. not. (w) p. 89.

Theodoret. in Phil. I, 1. ἐπισκόπους δὲ τοὺς πρεσβυτέρους καλεῖ· ἀμφότερα γὰρ εἶχον κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὰ ὀνόματα. *Episcopos appellat Presbyteros;* vtrumque enim nomen habebant illo tempore.

Id. in Phil. II, 25. Πολλὰ καὶ τότε τετορθώματα διεξῆλθεν, οὐκ ἀδελφὸν μόνον ἀλλὰ καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην ἀποκαλέσας· Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν, ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον, ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ὑπὸ τοῦτον ἐτέλουν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες ἐπίσκοποι, τοῦ πρεσβυτέρου δηλονότι τὴν τάξιν πληροῦντες. Multa de hoc (Epaphrodito) præclara dixit, quem non solum fratrem sed etiam cooperarium & commilitonem appellauit. Eum autem ipsorum *Apostolum* vocauit, vt cui esset illorum cura concredita. Vt clarum sit sub eo fuisse eos, qui in principio dicti sunt *Episcopi*, *Presbyterorum* scilicet *in ordine constituti.*

Id in 1 Tim. III, 1. ἐπίσκοπον δὲ ἐνταῦθα τὸν πρεσβύτερον λέγει. Hic autem *Episcopum* appellat *Presbyterum.*

Ambrosiast. in Eph. IV, 11. Timotheum *Presbyterum* a se creatum *Episcopum vocat*, quia *primum Presbyteri episcopi appellabantur.*

Hieron. ad Tit. I. (Tom. IX. p. 197. edit. Francof.) Hæc propterea, vt ostenderemus apud veteres *eosdem fuisse Presbyteros quos & Episcopos.* Id. Ep. LXXXIII. ad Ocean. (Tom. II. p. 215. a.) Apud veteres *iidem Episcopi & Presbyteri.* Id Ep. LXXXV. ad Euagr. (ibid. p. 220. b) Cum Apostolus perspicue doceat, *eosdem Presbyteros, quos Episcopos,* &c.

(c) Vsser. Differt. in Ignat. c. XIIX. p. 232. ap. Coteler. (fol. CXXXVII. edit. Oxon. MDCXLIV.) In Ephesina certe ecclesia, ipsis Apostolis adhuc superstitibus & *plures fuisse Presbyteros* & præedisse eis vnum, quem ecclesiæ illius Angelum Seruator, *Episcopum primitiuæ ecclesiæ Patres* (in quibus primas tenet Ignatius) *appellarunt*, iam dudum a *Io. Rainoldo* nostro est obseruatum. K. Orig. of Bish. & Metrop. p. 55.

Coteler. Not. in Ignat. Ep. ad Magnes. n. I (Tom. I. p. 17.) Ex eo, quod primis Ecclesiæ temporibus nomina *Episcopus & Presbyter communia erant primo & secundo ordini sacerdotum*, in Epistolis autem Ignatianis semper Episcopi appellantur, qui sunt sacerdotes summi, Presbyteri vero, qui sunt minores sacerdotes, argumentum palmarium contra earum epistolarum veritatem & antiquitatem ducere se putant &c.

atim loquuti euicimus, quod, qui istorum nominum vnam eamdemque naturam fuisse contendunt, inde non concludant, quod ipsorum etiam officiorum vna eademque ratio fuerit, sed Episcopos & Presbyteros distinctos a se inuicem ordines fuisse, largiantur.

§. III.

Presbyterorum proprie sic dictorum origo.

Stricto igitur sensu, nimirum pro secundi ordinis Clericis, si accipimus Presbyteros, primum in eorum originem, par est, inquiramus. HAMMONDVS [d] vir eruditus, singularem hac in re fouet opinionem Statuit enim, nomen Presbyterorum eo tempore, quo scripta Apostolica consignata sint, ad Episcopos præcipue, si non vnice, spectasse, neque alicunde constare, alterutrum ex his duobus ordinibus tunc fuisse institutum, etsi paullo post, antequam Epistolæ IGNATII scriptæ sint, vtrumque in omnes ecclesias introductum esse, existimat. Testimonia, quibus nititur, e CLEMENTE ROMANO & EPIPHANIO petita sunt, in quibusdam Ecclesiis primum Episcopos & Diaconos sine vllis Presbyteris fuisse, perhibentibus. Ego vero id inde non sequi existimo, vt in omnibus Ecclesiis ita fuerit: Neque EPIPHANIVS id adserit, sed contrarium docet, quod videlicet, quemadmodum in quibusdam Ecclesiis tantum Episcopi & Diaconi, ita in aliis tantum Presbyteri & Diaconi fuerint; & quod in amplis & populosis Ecclesiis Apostoli Episcopos, Presbyteros & Diaconos constituerint; vt *Ephesi*, vbi *Timotheus* fuerit Episcopus, habens Presbyteros sibi subiectos: quod EPIPHANIVS ex Scriptura probat. *Quod* [e], inquit, *non idem esse possit cum Episcopo Presbyter, diuinus Apostoli sermo declarat, quo quisnam Episcopus, quisue Presbyter sit, intelligitur. Nam ad Timotheum E-*

(d) Hammond. *Annot. on Act. XI, 30.* (edit. Latin. Io. Clerici Tom. I. p. 327. 328. 329.)

(e) Epiph. Hæres. LXXV. Aerian. n. V. Καὶ ὅτι μὲν οὐ δύναται ταυτὸν εἶναι, διδάσκει ὁ θεῖος λόγος τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου, τίς μὲν ἐστιν ἐπίσκοπος, τίς δὲ ἐστι πρεσβύτερος, ὡς λέγει Τιμοθέῳ, ἐπισκόπῳ ὄντι, Πρεσβύτερον μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα. τί ἔχει πράγματος, ἐπίσκοπον πρεσβυτέρου μὴ ἐπιπλήττειν, εἰ μὴ ἦν ὑπὲρ τὸν πρεσβύτερον ἔχων τὴν ἐξουσίαν; ὡς καὶ πάλιν λέγει, κατὰ πρεσβυτέρου μὴ ταχέως κατηγορίαν δέχου, εἰ μή τι ἐπὶ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων· καὶ οὐκ εἶπέ τινι τῶν πρεσβυτέρων, μὴ δέξῃ κατηγορίαν κατὰ ἐπισκόπου, οὐδὲ ἔγραψε πρεσβυτέροις τῶν πρεσβυτέρων, τινὰ μὴ ἐπιπλήττειν ἐπισκόπῳ.

piſcopum ſcribens ita loquitur : Presbyterum ne obiurges, ſed hortare velut Patrem. Quid autem attinebat Epiſcopo vetare, vt ne Presbyterum obiurgaret, niſi maiorem ipſo poteſtatem obtineret? Quare deinceps admonet : Aduerſus Presbyterum cito accuſationem ne admiſeris, niſi duobus tribuſue teſtibus. Non alicui ex Presbyteris præcepit, vt accuſationem contra Epiſcopum non admitteret: aut Epiſcopum non obiurgaret. Hoc manifeſto arguit in omnibus iſtis amplis ac populoſis Eccleſiis, cuiusmodi *Epheſina* erat, ſecundum EPIPHANIVM, omnes tres ordines, videlicet Epiſcoporum, Presbyterorum ac Diaconorum ab Apoſtolis fuiſſe inſtitutos; quamquam minoribus Eccleſiis diuerſa ratione miniſtri primum ſuffecti fuerunt, nimirum quibusdam ſoli Presbyteri ac Diaconi, antequam Epiſcopi in iis conſtituerentur, & aliis ſoli Epiſcopi & Diaconi ſine vllis Presbyteris. Nam non omnes Eccleſiæ in prima ſua fundatione illico eosdem vniuerſos Miniſtros Eccleſiaſticos habuere, ſed progrediente tempore eos nactæ ſunt, quemadmodum PEARSONIVS Epiſcopus [*f*] ad eumdem locum EPIPHANII obſeruauit.

§. IV.

Presbyterorum poteſtas & priuilegia.

Quum igitur tam Presbyteros quam Epiſcopos in Eccleſia ab Apoſtolis initio conſtitutos eſſe, fatendum nobis ſit, pergimus nunc diſquiſituri, quænam poteſtas & priuilegia ipſorum ordini propria fuerint. Et heic quidem rem in pauca conferre nobis licebit, quod iam oſtendimus [*ff*], quæ officia vi poteſtatis ſuæ ordinariæ obire potuerint, & quod omnia fecerint, tamquam ab Epiſcopo ſuo in totum dependentes, eique tamquam ſupremo Eccleſiæ miniſtro ſubiecti: Baptizare, concionari, ſacram Euchariſtiam conſecrare atque adminiſtrare &c. poterant, Epiſcopo abſente vel præſente, ſi ipſe eis negotium id faciendi auctoritatemque dabat, quemadmodum ſupra animaduertimus. Pœnitentes etiam in Eccleſiæ communionem recipere, eisque abſolutionem impertire abſente Epiſcopo pote-

(*f*) Pearſon. Vindic. Ignat. Part. II. c. XIII. p. 412. apud Cotel. (p. 181. edit. Cantabrig.) In aliquibus eccleſiis ab origine fuiſſe Presbyteros, nondum conſtitutis Epiſcopis: in aliquibus Epiſcopos, nondum additis presbyteris.

(*ff*) Vide ſis cap. III. ſupra.

rant: & quidam etiam poteſtatem ſimiliter confirmandi, neceſſitate vrgente, non tamen ſine accepto mandato, eos habuiſſe, exiſtimant. Sed hæc duo momenta ſpeciatim conſiderabuntur atque diſcutientur poſthac, vbi de *diſciplina* & *confirmatione* tractandum erit. Hoc loco porro notandum eſt, quo honore atque obſeruantia culti fuerint, dum coniunctim cum Epiſcopo ſuo peregerunt omnia, qui vix aliquid in Eccleſiæ adminiſtratione ac gubernatione ſine notitia, conſenſu & amica Presbyterorum ſuorum opitulatione facere inſtituit.

§. V.

Presbyteris cum Epiſcopo ſedere in thronis licebat.

Hinc Presbyteris vna cum Epiſcopo ſedere in Eccleſia licebat, (quod priuilegium Diaconis non erat conceſſum:) ipſorumque ſellæ, perinde vt Epiſcopi, throni titulo dignabantur, hoc tantum cum diſcrimine, vt huius ſedes, *thronus celſus* eſſet, iſtorum autem ſellæ *throni ſecundi* dicerentur. GREGORIVS NAZIANZENVS [g] ad hoc adludens, vbi de ſua ipſius ordinatione in Presbyterum loquitur, a parente, qui ipſum ordinarat, ſe collocatum fuiſſe dicit in ſecundis ſedibus. Et in ſomnio de templo *Anaſtaſiæ* [h] hunc in modum diuerſos Eccleſiæ ordines repræſentat: Videbar mihi Epiſcopum videre me ſedentem in alta ſede, & Presbyteros, hoc eſt, gregis Chriſtiani duces, vtrimque ſedentes ſellis demiſſis, Diaconos autem ſtantes apud

(g) Gregor. Nazian. de Vita p. 6. κάμπτει βιαίως εἰς θρόνους τοὺς δευτέρους.

(h) Id. in Somnium de templo Anaſtaſiæ Tom. II. p. 78.

Ἕζεσθαι δοκέεσκον ὑπέρθρονος, οὐχ ὑπέροφρυς,
  Οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὄναρ ποτ᾽ ἀγηνορίην.
Οἱ δὲ μοι ἀμφοτέρωθεν ὑφεδριόωντο γεραιοὶ,
  Ποίμνης ἡγεμόνες, ἔκκριτος ἡλικίη.
Οἱ δ᾽ ἄρ᾽ ὑποδρηστῆρες ἐν εἵμασι παμφανόωσιν
  Ἕστασαν ἀγγελικῆς εἰκόνες ἀγλαΐης.
Sede alta, haud alta conſidere mente videbar,
  Nam neque per ſomnium mente ſuperbus eram,
Presbyterique graues *ſellis vtrimque ſedebant*
  Demiſſis, ætas lecta ducesque gregis,
Veſtibus in niueis at ſtabat turba miniſtra
  Splendorem referens agminis Angelici.

Id. Orat. XX. de laudib. Baſilii p. 340. Ἐντεῦθεν αὐτῷ περιῆν καὶ τὸ κράτος τῆς ἐκκλησίας, εἰ καὶ τῆς καθέδρας εἶχε τὰ δεύτερα. Ex quo hoc conſequebatur, vt etiamſi *cathedra inferior eſſet*, Eccleſiæ tamen imperium obtineret.

hoſce.

hosce. Inde intelligere possumus, quid sibi velit CONSTANTINVS in epistola sua [i] ad *Chrestum* Episcopum *Syracusanum*, quando ad Concilium *Arelatense* eum euocans duos ex *throno secundo*, hoc est, duos Presbyteros, adducere secum iubet: & quid EVSEBIVS intelligat, quando in oratione sua [k] Panegyrica de ædificatione templorum *Paulino Tyriorum* Episcopo dicta, ipsum thronis altissimis in honorem præsidentium templum exornasse, adfirmat. Per quos manifestum est, Presbyterorum non minus quam Episcoporum thronos eum intelligere: Vtrique enim super sellas plebis exaltati erant. Quid? quod tum nomen tum res eo quidem tempore tam vsitata erat, vt AERIVS inde argumentum [l] necteret, quo nullum discrimen inter Episcopos & Presbyteros intercedere, sed dignitate pares eos esse, probare adlaborabat: *Episcopus*, inquiebat, *in throno sedet: sedet & Presbyter.* Quod argumentum licet ficulneum tantum sit, & ad id probandum, quod ipse intendit, haud faciat, perspicue tamen, hunc morem & praxin tunc in Ecclesia obtinuisse ostendit: neque vlla recentiorum Auctorum habenda est ratio, qui non dubitant dicere, quod Presbyteris in conspectu Episcoporum suorum sedere non licuerit; quod ipsum ex Actis & Canonibus [m] omnium fere Conciliorum & plerorumque veterum Scriptorum monumentis confutatur, vtpote in quibus nihil occurrit frequentius, quam istæ phrases: *Consessus Presbyterorum*, & *sedere in Presbyterio*, quæ istam consuetudinem ac priuilegia, de quibus iam nobis sermo est, produnt.

(i) Ap. Euseb. lib. X. c. V. συζεύξας σεαυτῷ καὶ δύο γέ τινας τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου θρόνου, οὓς ἂν σὺ αὐτὸς ἐπιλέξασθαι κρίνῃς. Adiunctis tibi duobus *secundi ordinis*, quos tu eligendos putaueris.

(k) Euseb. lib. X. c. IV. p. 312. ἀλλὰ γὰρ ὧδε καὶ τὸν νεὼν ἐπιτελέσας, θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν προέδρων τιμὴν - - κοσμήσας

(l) Epiph. Hæres. LXXV. Aërian. n. III. καθέζεται ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου, καθέζεται καὶ ὁ πρεσβύτερος.

(m) Conc. Carth. IV. c. XXXIV. (Tom. II. p. 1203) Vt Episcopus quolibet loco sedens *Stare Presbyterum non patiatur*. c. XXXV. Vt episcopus in ecclesia *in consessu Presbyterorum* sublimior sedeat.
Euseb. lib. V. c. XX. Καὶ δύναμαι διαμαρτύρεσθαι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἴ τι τοιοῦτον ἀκηκόει ἐκεῖνος ὁ μακάριος καὶ ἀποστολικὸς πρεσβύτερος, ἀνακράξας ἂν καὶ ἐμφράξας τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ σύνηθες εἰπών· ὦ καλὲ Θεέ, εἰς οἵους με καιροὺς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι· πεφεύγει ἂν καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ καθεζόμενος ἢ

§. VI.

§. VI.

Confessus ipsorum semicirculi formam repræsentans: vnde ipsi Corona Presbyterii *dicti.*

Porro de ratione sedendi notandum est, quod ad vtrumque Episcopi latus sedentes figuram Semicirculi repræsentauerint; id quod ab Auctore [*n*] *Constitutionum* sub CLEMENTIS ROMANI nomine & a GREGORIO NAZIANZENO aliisque describitur. Vnde, sicut thronus Episcopi vocatur *thronus medius*, aut *sedes media* apud THEODORETVM [*o*] & in *Constitutionibus*: ita eamdem ob rationem IGNATIVS [*p*] & *Constitutiones* [*q*] Presbyteros *spiritualem Coronam* seu *Circulum Presbyterii*, & *Coronam Ecclesiæ* nuncupant: nisi istas locutiones metaphoricas esse statuas, qui-

---

ἔτλως τῶν τοιούτων ἀκηκόει λόγων. Et in conspectu Dei adfirmare possum, beatum illum & Apostolicum *Presbyterum*, si quid eiusmodi vmquam audiisset, exclamaturum continuo & obturatis auribus dicturum fuisse, prout ipsi moris erat: Deus bone, quæ me in tempora reseruasti! Atque ex loco ipso aufugiturum, in quo seu stans seu *sedens*, eiusmodi sermones audiisset.

Origen. Hom. II in Cantic. (Tom. I. p. 577. edit. Basil. MDLVII.) Vidit & sedem puerorum eius, Ecclesiasticum puto ordinem dicit, qui in episcopatus vel *presbyterii sedibus* habentur.

Concil. Laodic. c. LVI (Tom. I. Conc. p. 1505.) Ὅτι οὐ δεῖ πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι. Quod non oportet Presbyteros ante Episcopi introitum sacrum tribunal ingredi & *sedere in tribunali*, sed cum episcopo ingredi &c.

Constit. Apost. lib. II. c. LVII. Κείσθω μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος· παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον. Sit solium Episcopi in medio positum & *ex vtroque eius latere sedeant Presbyteri.*

Conc. Ancyr. c. XVIII. Ἐὰν μὲν τοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, κ. τ. λ. Si velint *in Presbyterio residere* &c.

(*n*) Constit. Ap. lib. II. c. LVII. verba modo citata.

(*o*) Theod. Hist. lib. V. c. III. Εἰ δὲ ὁ μέσος θῶκος τὴν ἔριν γεννᾷ, ἐγὼ καὶ ταύτην ἐξελάσαι πειράσομαι. Quod si *cathedra in medio* posita contentionem facit; eam ego auferre conabor.

(*p*) Ignat. Ep. ad Magnes. n. XIII. Μετὰ τοῦ ἀξιοπρεπεστάτου ἐπισκόπου ὑμῶν καὶ ἀξιοπλόκου πνευματικοῦ στεφάνου τοῦ πρεσβυτερίου ὑμῶν. Cum dignissimo episcopo vestro & digne contexta spirituali corona Presbyterii vestri.

(*q*) Constit. lib. II. c. XXVIII. Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις ὡς ἂν κάμνουσι περὶ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον, διπλῆ καὶ αὐτοῖς ἀφοριζέσθω ἡ μοῖρα εἰς χάριν τῶν τοῦ Κυρίου ἀποστόλων· ὧν καὶ τὸν τόπον φυλάσσουσιν ὡς σύμβουλοι τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῆς ἐκκλησίας στέφανος. Presbyteris autem, si adhuc in studio docendi verbum Dei laborauerint, seponatur etiam dupla portio in gratiam Apostolorum Christi, quorum locum tenent, tamquam consiliarii episcopi & *ecclesiæ corona.*

bus

bus tantum denotare voluerint, quod Presbyteri vna cum Episcopo suo gloria Ecclesiæ existant.

§. VII.

Presbyteri Senatus ecclesiasticus, seu Concilium ecclesiæ dicti, cum quibus Episcopus communicabat omnia & consultabat.

Hic honos eis intuitu ipsorum auctoritatis in Ecclesia exhibebatur, in qua tamquam Senatus aliquis Ecclesiasticus seu Concilium pro Episcopo spectabantur, qui rem nullam magni alicuius momenti sine eorum consultatione atque consensu faciebat, vt ita maius pondus maioremque auctoritatem iis omnibus conciliaret, quæ publico Ecclesiæ nomine decernebantur. Quam ob caussam CHRYSOSTOMVS [r] & SYNESIVS [s] *Synedrium Presbyterorum*; & CYPRIANVS [t] *Cleri sacrum venerandumque Consessum*; HIERONYMVS [u] & alii [w] *Senatum Ecclesiæ* & *Senatum Christi*; ORIGENES [x] & Auctor *Constitutionum* [y] *Consilia.*

(r) Chrysost. de Sacerdot. Lib. III. c. XV. Εἰς πολλὰ σχίζονται μέρη καὶ ὔτε πρὸς ἀλλήλους, ὔτε πρὸς αὐτὸν τὸν ἄρχοντα τὴν ἐπισκοπὴν, τὸ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον ὁμογνωμονοῦν ἴδοι τις ἄν. Hos omnes in multis factiones scindi, neque inter se consentire, neque cum eo, cui forte Episcopatus delatus sit, *Presbyterorum congregationem* conuenire vides.

(s) Synes. Ep. LXVII. ad Theoph. p. 209 ἐλέγετο τοίνυν καὶ ἐν συνεδρίῳ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ δημοσίᾳ κ. τ. λ. Igitur & *in consessu Presbyterorum* & vulgo ferebant &c.

(t) Cyprian. Ep. LV. al. LIX. ad Cornel. (p. 86. edit. Paris MDCLXVI.) Quid superest, quam vt Ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus ac Domini altare remouentibus in *Cleri nostri sacrum venerandumque consessum* simulacra atque idola cum aris suis transeant.

Conc. Carth. IV. c. XXXV. Episcopus in *consessu Presbyterorum* sublimior sedeat &c.

(u) Hieron. in Iesa. III. Tom. V. p. 16. Et nos habemus in Ecclesia *senatum nostrum cœtum Presbyterorum.*

(w) Pius Ep. II ad Iust. Vienn. Salutat te *senatus* pauper *Christi* apud Romam constitutus.

(x) Orig. in Matth. (citante Pearsonio apud Coteler. Tom. II. p. 321.) βουλὴν ἐκκλησίας θεοῦ βουλῇ τῇ καθ' ἑκάστην πόλιν συνεξετάζων, *senatum ecclesiæ* Dei senatui in qualibet ciuitate constituto comparans.

Pearson. Vindic. Ignat. ibid. Hi autem βουλευταὶ Christiani sane fuerunt Presbyteri.

(y) Constit. Apost. lib. II. c. XXVIII. Σύμβουλοι ἐπισκόπου - - συνέδριον καὶ βουλὴ τῆς ἐκκλησίας. Consiliarii episcopi - - consilium & senatus ecclesiæ.

rios Episcopi & *Concilium Ecclesiæ* eos appellitant: quod quamvis Episcopus princeps & caput huius Senatus Ecclesiastici exsisteret, & sine eo ordinarie fieri posset nihil; ipse tamen nullam actionem publicam, quæ ad gubernationem vel disciplinam Ecclesiæ spectaret, sine eorum conscientia & præsidio, suscipere solebat.

§. VIII.

Testimonia quædam Ignatii *&* Cypriani *de potestate & prærogatiuis, quibus Presbyteri vna cum Episcopo gaudebant.*

Prima sæcula diuinæ huius inter Episcopum & Presbyteros harmoniæ firmissima documenta suppeditant: Quisquis enim CYPRIANI scripta inspicit, *Romæ* atque *Carthagine*, vbi duæ maximæ inter Occidentales Ecclesias erant, ita omnia coniunctim peracta esse, facile intelliget. Episcopus ipsiusque Clerus communi [z] res consilio ponderabant, siue de ordinandis Clericis ageretur; (CYPRIANVS enim ne quidem Hypodiaconum aut Lectorem sine eorum consensu ordinare volebat) siue de exercenda disciplina Ecclesiastica, & recipiendis Pœnitentibus, CYPRIANVS omnia communi consensu se agere [a] declarabat. Atque ita CORNELIVS eodem tempore *Romæ* faciebat: *Maximo* enim & reliquis Confessoribus, qui a *Nouatiani* steterant parte, redeuntibus, & errore suo agnito in communionem Ecclesiæ recipi cupientibus, *Cornelius* commodare nolebat ante, quam Presbyterio conuocato de eorum sententia & consensu [b] ipsi constaret, vt ita ex communi omnium decreto posset agere. CYPRIANVS in diuersis aliis Epistolis [c] de eodem honore, quem Presbyteris suis deferat, loquitur, & alio loco [d] spe-

(z) Cypr Ep. XXXIII. al. XXXVIII. In ordinationibus clericis solemus *vos* ante *consulere* & mores ac merita singulorum *communi consilio ponderare*.

(a) Id Ep. VI. al. XIV. Vt ea quæ circa ecclesiæ gubernaculum vtilitas communis exposuit, tractare simul & plurimorum consilio examinata limare possemus.

(b) Cornel. Ep. XLVI. al. XLIX. ad Cypr. Omni actu ad me perlato, placuit *contrahi Presbyterium* - - vt firmato *consilio*, quid circa personam eorum obseruari deberet, *consensu omnium* statueretur.

(c) Cypr. Ep. XXIV. al XXIX. ad Cler. tot. Ep. XXXII. ad Cler. De cæteris quæ agenda erant, sicut & collegis meis plurimis scripsi, plenius *consilio communi tractabimus*, quando conuenire in vnum permittente Domino cœperimus.

(d) Cypr. Ep. VI. al. XIV. Quando a primordio episcopatus mei statuerim, *nihil si-*

ciali-

cialius adhuc eis exponit, a primordio Episcopatus sui se induxisse animum, nihil sine eorum consilio atque consensu plebis agere. Epiphanius eumdem morem *Ephesi* in condemnatione *Noetii* obseruat. Primo enim coram Presbyterorum consessu productum [*e*], deinde vero ab iisdem Ecclesia eiectum esse, dicit. Ex quo ad minimum hoc intelligitur, quod Episcopus & Presbyteri eius in hac censura Ecclesiastica coniunctim egerint. Similiter de prima eiectione *Arii* loquens *Alexander*, inquit, *Episcopus Alexandriæ* [*f*] *habito Presbyterorum ac quorumdam Episcoporum, qui aderant, conuentu, de eo quæstionem habet, ac diligenter examinat. Tum veritati cedere detrectantem eiicit ex Ecclesia.* Cotelerius in adnotationibus suis ad *Constitutiones* ex antiquo quodam Manuscripto narrationem aliquam de forma depositionis *Arii* [*g*] publicauit, quæ lucem huic rei potest adfundere. Nam exinde patescit, quod quum *Alexander* litteras suas circulares contra *Arium* omnibus reliquis Episcopis mitteret, primum omnes Presbyteros ac Diaconos *Alexandrinos* & eos, qui de *Mareota* erant, arcessiuerit, quo tum quæ scriptis mandata sint, cognoscerent, tum suum in iis consensum demonstrarent, itemque *Arii* depositioni suffragarentur. Vnde condiscimus, quod etsi muneris abdicatio proprium Episcopi erat opus, tamen vt ea maiori cum cærimonia fieret, consensus tum Presbyterorum tum Diaconorum ad eam necessarius fuerit. Idem illud in condemnatione *Origenis* obseruatum fuit. In Concilio *Alexandrino*, quod ciuitate eum expulit, Episcopi & Presbyteri adfuerunt, decernentes, *Alexandria* eum eiiciendum, nec illi permittendum, vt ibi vel doceret, vel habitaret, quemadmodum Pamphilus [*h*] in libro secundo Apo-

ne consilio vestro & sine consensu plebis, mea priuata sententia gerere: sed quum ad vos per Dei gratiam venero - - in commune tractabimus.

(*e*) Epiphan. Hæres. LVII. n. I. ἐπὶ πρεσβυτερίου ἀγόμενος. Ibid. οἱ αὐτοὶ πρεσβύτεροι ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας.

(*f*) Epiph. Hær. LXIX. n. III Συγκαλεῖται τὸ πρεσβυτέριον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἄλλους τινὰς ἐπισκόπους παρόντας, ἀνέτασιν τούτου ποιεῖται καὶ ἀνάκρισιν ὡς δὲ οὐκ ἐπείθη τῇ ἀληθείᾳ, ἐξεῶσ αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας.

(*g*) Depositio Arii ap. Coteler. Not. in Constit. Apost. lib. VIII. c. XXVIII Ἵνα καὶ τὰ νῦν γραφόμενα γνῶτε, τὴν δὲ ἐν τούτοις συμφωνίαν ἑαυτῶν ἐπιδείξησθε καὶ τῇ καθαιρέσει τῶν περὶ Ἄρειον σύμψηφοι γένησθε.

(*h*) Pamphil. Apol. ap. Phot. Cod. CXVIII. p. 298. Σύνοδος ἀθροίζεται ἐπισκόπων καὶ

logiæ ſuæ pro ORIGENE, cuius fragmenta quædam in PHOTIO conſeruata exſtant, refert. In Concilio *Romæ* contra *Nouatum* congregato ſexaginta Epiſcopi, Presbyteri [*i*] vero ac Diaconi multo plures conuenerant. Concilium *Antiochenum* primum contra *Paulum Samoſatenſem* habitum itidem [*k*] Presbyteris & Diaconis conſtitit; Nomen alicuius ex iſtis *Malchion* [*kk*] Presbyteri *Antiocheni* etiamnum in Epiſtolæ Synodicæ inſcriptione inter Epiſcoporum nomina legitur.

Ex quibus omnibus patet, antiquum Presbyterorum fuiſſe priuilegium, cum Epiſcopis in Conſiſtorialibus ac Prouincialibus eorum Conciliis ſedere atque deliberare. Et ſi paullo altius adſcenderis, res ſemper ad eumdem modum in Eccleſia inde ab origine tractatas deprehendes; quemadmodum ex IGNATIO apparet, cuius ſcripta, (vt vir quidam doctus obſeruat [*l*]), tantumdem pro Presbyterorum dignitate, quantum pro Epiſcoporum prærogatiua loquuntur, Neque vllus ex antiquis Auctoribus tot ac tanta Presbyterii præconia, quanta quidem ille, adnotauit. Quam ob cauſſam, qui pro Presbyterorum honore atque auctoritate maxime militant, IGNATIVM optimum poteſtatis atque exiſtimationis eorum adſertorem atque defenſorem par eſt agnoſcant. Semper enim Epiſcopos & Presby-

τινῶν πρεσβυτέρων κατ' Ὠριγένους. Synodus epiſcoporum & quorumdam Presbyterorum aduerſus Origenem habetur.

(*i*) Euſeb. lib. VI c. XLIII. Ἐφ' ᾧ συνόδου μεγίστης ἐπὶ Ῥώμης συγκροτηθείσης, ἑξήκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων, πλειόνων δὲ ἔτι μᾶλλον πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων κ. τ. λ.

(*k*) Euſeb. lib VII c. XXVIII. Μυρίους τε ἄλλους οὐκ ἂν ἀπορήσαι τις ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας, ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει τηνικάδε συγκροτηθέντας, ἀπαριθμούμενος. Sexcentos quoque alios, qui vna cum *Presbyteris* & Diaconis eo confluxerant, nequaquam difficile fuerit recenſere.

(*kk*) Euſeb. ibid. c. XXX. Ἕλενος καὶ Ὑμέναιος καὶ Θεόφιλος, καὶ Θεότεκνος, καὶ Μάξιμος, Πρόκλος, Νικόμας, καὶ Αἰλιανός, καὶ Παῦλος καὶ Βωλανός, καὶ Πρωτογένης, καὶ Ἱέραξ καὶ Εὐτύχιος, καὶ Θεόδωρος, Μαλχίων, καὶ Λούκιος.

(*l*) Pearſon. Vindic. Ignat. Part. II. c. XVI. p. 428. ap. Coteler. (p. 211. edit. Cantabrig. MDCLXXII.) Si quid ego hac in re intelligo, quicumque Presbyteriali dignitati auctoritatique maxime ſtudent, non habent ſuæ exiſtimationis firmius aut ſolidius fundamentum, quam epiſtolas S. Ignatii noſtri: neque enim in vllo vere antiquo Scriptore extra has epiſtolas tot ac tanta Presbyteratus præconia inuenient, neque illius ordinis honorem ſine Epiſcopatus prærogatiua vllibi conſtitutum reperient.

teros

teros, tamquam Ecclesiæ præsidentes, coniungit, istos quidem loco Dei & Iesu Christi, hos autem tamquam magnum Dei Concilium loco Apostolorum constituens. Ita in Epistola sua ad *Ephesios* [m] hortatur eos, *vt subiecti sint Episcopo & Presbyterio:* Et in Epistola ad *Magnesianos* [n] *Scotionem* laudat, *quod subditus sit Episcopo vt gratiæ Dei, & Presbyterio vt legi Iesu Christi.* Et post paullo in eadem epistola *de Episcopo* tamquam *præsidente* [o] *Dei loco, & Presbyteris loco senatus Apostolici* loquitur. Ita in Epistola ad *Trallianos* [p] iubet eos *Presbyterio subditos esse, vt Apostolis Iesu Christi:* & iterum [q] *Reuereantur*, inquit, *Presbyteros vt consessum Dei & vt coniunctionem Apostolorum. Sine his Ecclesia non vocatur.* Diuersa eiusdem ponderis loca in Epistolis suis ad *Polycarpum* & ad Ecclesiam [r] *Smyrnæorum* videri possunt.

§. IX.

Presbyterorum potestas sæculo quarto paullulum imminuta quibusdam videtur.

Et profecto omnes ipsius Epistolæ adeo plenæ sunt magnorum elogiorum, quibus Presbyteros tamquam cum Episcopis in senatu Ecclesiastico coniunctim agentes, ornat, vt eruditus noster PEARSONIVS, qui has Epistolas nouissime defendit, inde concludat, potestatem ac priuilegia Presbyterorum secundo sæculo, in quo vixit IGNATIVS, multo maiora, quam sæculo quarto, fuisse, quippe qua tempestate eam vbique, etiam *Alexandriæ*, vbi maxime floruerat, aliquantum collapsam atque imminutam esse credit. Atque hinc harum Epistolarum vetu-

(m) Ignat: ad Ephes. n. II. ὑποτασσόμενοι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ πρεσβυτερίῳ.

(n) Ep. ad Magnes. n. II. ὅτι ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ ὡς χάριτι Θεοῦ καὶ πρεσβυτερίῳ ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(o) Epist. ad Magnes. n. VI. Προκαθημένου ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων.

(p) Ep. ad Trall. n. II. ὑποτάσσεσθε τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(q) Ibid. n. III. ἐντρεπέσθωσαν τοὺς πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων· χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται.

(r) Epist. ad Polyc. n. VI. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις κ. τ. λ. Deuouear ego pro iis, qui subditi sunt episcopis, *presbyteris*, diaconis &c.

Ep. ad Smyrn. n. VIII. Ἀκολουθεῖτε τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις, sequimini *Presbyterium* vt Apostolos.

ſtatem deducit, easque ab ipſo IGNATIO exaratas eſſe demonſtrat, quod nemo ex quarti ſæculi ſcriptoribus Presbyterium tantis laudibus cumulaturus, aut tanta auctoritate poteſtateque armaturus [s] fuiſſet. Non diſputabo hac de re, nec operoſius diſquiram, quid diſcriminis inter Presbyterorum poteſtatem duorum iſtorum ſæculorum interceſſerit, ſed tantum lectori, quænam priuilegia quarto adhuc ſæculo iis ſuperfuerint, repræſentabo.

§. X.

Adhuc tamen ad iungendas cum Epiſcopo manus in ordinatione Presbyterorum admiſſi fuerunt.

Neque vero heic quis ire inficias poteſt, iſthoc ſæculo in ordinatione Presbyteri cuiusdam omnibus Presbyteris, qui præſentes fuerint, manus ei imponere non tantum licuiſſe, ſed ad hoc ipſum faciendum eos etiam obligatos fuiſſe. In Eccleſiis *Africanis* hunc morem obtinuiſſe, poſitum eſt extra controuerſiam; In Concilio enim *Carthaginenſi* quarto [t] Canon reperitur, qui his diſertis verbis illud iniungit: ***Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.*** Et hoc admodum probabiliter vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo fuit. In Conſtitutionibus enim Eccleſiæ *Alexandrinæ* [u] lex eiusdem argumenti habetur. In Eccleſia latina decretum Concilii *Carthaginenſis* videtur etiam inualuiſſe, quod a GRATIANO [w] aliisque conlectoribus inter leges Eccleſiaſticas relatum eſt, vnde & in noſtra Eccleſia *Anglicana* obſeruari cœpit, & in hunc vſque

(s) Pearſon. Vindic. Ignat. Part. II. c. XVI. p. 428. ap. Coteler. (p. 220. 221. edit. Cantabrig.) Nemo tam ſeris eccleſiæ temporibus - - Presbyterium tot laudibus cumulaſſet, *tanta auctoritate armaſſet*, cuius poteſtas ea tempeſtate etiam Alexandriæ, vbi maxime floruerat, tantopere imminuta eſt.

(t) Conc. Carth IV. c. III.

(u) Eccl. Alex. Conſtit. c. VI. ap. Beuereg. Not. in Can. Apoſt. c. II. Cum vult Epiſcopus *ordinare Presbyterum*, manum ſuam capiti eius imponat, *ſimulque omnes Presbyteri iſtud tangant.*

(w) Gratian. Diſt. XXIII. c. VIII. Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. Iuo Part. VI. c. XII.

diem

diem obſeruatur. Nonnulli quidem antiqui Canones [x] dicunt, Presbyterum ab vno tantum Epiſcopo ordinari oportere: ſed hoc non eo valet, vt Presbyteri adſiſtere prohibeantur, ſed tantum, vt diſcrimen aliquod inter ordinationem Epiſcopi & Presbyteri ſtatuatur. Ordinatio enim Epiſcopi legitimo modo fieri non poterat ſine tribus Epiſcopis, in rei ſocietatem cum Metropolitano coëuntibus; Presbyter autem ab vno tantum Epiſcopo, ſine vllo alius cuiusdam auxilio ordinari poterat, niſi quod de ipſius Presbyteris quidam ei ſe ſe iungerent. Et hanc ſæculi quarti praxin fuiſſe manifeſtum eſt.

§. XI.

In Senatu etiam eccleſiaſtico vna cum Epiſcopis ſuis ſedendi gaudebant priuilegio.

Porro ex iſtius æui monumentis planum eſt, Presbyteros adhuc cum Epiſcopis ſuis in ſenatu eccleſiaſtico ſedendi habuiſſe priuilegium. Nam *Siricius* Papa hoc ſæculo exeunte eumdem in modum ſe gerebat, quemadmodum ante eum ſe geſſerat *Cornelius*. In eo enim quum eſſet, vt *Ioniani* errores condemnaret, primum conuocabat [y] Presbyteros, communicatoque cum hiſce conſilio ipſius doctrinas examinabat, & tum Diaconis & reliquo Clero conſentientibus Eccleſia eum eiiciebat. Eamdem quoque rationem *Syneſius* Epiſcopus *Ptolemaidis* contra *Andronicum*, impium ac in Deum contumelioſum Præfectum Pentapolis inibat. Hic primum horrenda eius crimina coram Eccleſiæ ſuo ſenatu enarrabat, & deinde ipſis conſentientibus ſententiam eiiciendi eum ex Eccleſia pronuntiabat, quod ipſe propterea ab [z] Synedrio *Ptolemaidis* factum eſſe

(x) Can. Apoſt. c. II. Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, Presbyter ab vno Epiſcopo ordinetur.
Conc. Carth. III. c. XLV. (Tom. II. Conc. p. 1176.) *Epiſcopus vnus* eſſe poteſt, *per quem* dignatione diuina *Presbyteri* multi *conſtitui* poſſunt.

(y) Siric. Ep. II. ad Eccleſ. Mediol. (Tom. II. Concil. p. 1024.) *Facto Presbyterio* conſtitit doctrinæ noſtræ, id eſt, chriſtianæ legi eſſe contraria. -- vnde omnium noſtrorum tam *Presbyterorum* & Diaconorum quam totius Cleri vnam ſcitote fuiſſe ſententiam, vt Iouinianus, Auxentius &c. in perpetuum damnati extra Eccleſiam remanerent.

(z) Syneſ. Ep. LVII. p 190. (edit. Pariſ. p. 201.) Νυνὶ δὲ οἷς τὸ συνέδριον μετῆλθε τὴν Ἀνδρονίκου μανίαν ἀκούσατε. Iam quibusnam pœnis *de conſilii ſententia* in Andronici furorem ſit animaduerſum, attendite.

dicit

dicit in litteris circularibus, quibus de eiectione eius alias Ecclesias faciebat certiores. BARONIVS quidem & plerique Conciliorum editores hunc conuentum ex errore synodis prouincialibus adnumerant: Enimuero ex SYNESIO luculenter patet, fuisse modo priuatum Ecclesiæ *Ptolemaidis* conuentum: Expressis enim verbis [a] dicit, *Ptolemaidis* Ecclesiam ad omnes vbique terrarum sorores suas Ecclesias hæc decernenda censuisse, easque rogandas, vt *Andronicum* eodem loco habere, nec decretum suum velut a paupere exiguæ vrbis Ecclesia factum contemnere velint. Quod quidem cum priuati concilii ratione egregie conuenit, non autem secundum prouincialis Concilii stilum dictum est.

§. XII.

Nec non in Conciliis prouincialibus.

Neque tamen hæc eo dicuntur, vt negetur Presbyteris in Conciliis prouincialibus sedere licuisse: Manifestissima enim documenta suppetunt, sæculo quarto & postea hoc eos priuilegio fruitos esse. Concilio *Illiberritano*, quod ineunte sæculo quarto celebratum est, haud minus triginta sex Presbyteri [b] vna cum Episcopis interfuerunt, testantibus id diserte Concilii istius Actis. Concilium primum *Arelatense* a CONSTANTINO conuocatum itidem diuersos habuit Presbyteros, quorum plerorumque nomina etsi cum nominibus plurimorum Episcoporum, qui ducenti fuere, perdita sunt, quindecim tamen Presbyterorum nomina [c] adhuc supersunt. Et dignum obseruatu est, quod in CONSTANTINI *Tractoriis*, seu litteris inuitatoriis Presbyteri non minus quam Episcopi ad concilium coire mandato Imperiali iubeantur; si ex vno illo exemplo, quod in antiquo monumento apud EVSEBIVM superest, de reliquis omnibus iudicare licuerit: videmus enim ibi in Epistola, ad *Chrestum Sy-*

(a) Synes. Ep. LVIII p. 199. (edit. Par. p. 203) Ἡ Πτολεμαΐδος ἐκκλησία τάδε πρὸς ἁπανταχῆ γῆς ἑαυτῆς ἀδελφὰς διατάττεται. Et paullo post: Εἰ δέ τις ὡς μικροπολίτιν ἀποσκυβαλίσει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δέξεται τοὺς ἀποκηρύκτους αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀνάγκη τῇ πένητι πείθεσθαι κ. τ. λ.

(b) Concil. Eliber. Prooem. (Tom. I. p. 969) *Residentibus* etiam *viginti & sex* (triginta & sex in editione Mendosæ) *presbyteris*, adstantibus diaconibus & plebe episcopi dixerunt.

(c) Concil. Arelat. I. in catalogo eorum, qui concilio interfuerunt. In edit. Crab, male vocatur Secundum.

racusa-

racusarum Episcopum acciendum missa, ipsum duos ex secundo throno [*d*] secum adducere iuberi; quæ phrasis, vti diximus supra, duos denotat Presbyteros. Vt ita hinc pateat, Presbyteros tunc cum Episcopis suis in Concilio sedendi habuisse priuilegium, & id quidem ex dicto Imperiali. In IVSTELLI *Bibliotheca Iuris Canonici* tria quatuorue Concilia *Romana* memorantur, in quibus Presbyterorum, tamquam sedentium & suffragia ferentium cum Episcopis, speciatim fit mentio. In Concilio sub *Hilario* A. CCCCLXI. congregato Presbyteri *Romani* omnes simul cum Episcopis sederunt [*e*], Diaconis quidem adstantibus. Ita rursus in Concilio sub *Felice* A. CCCCLXXXVII. habito [*f*], nomina septuaginta sex Presbyterorum recensentur, qui cum Episcopis sederint, Diaconis, vt antea, eis adstantibus. Et Concilio sub *Symmacho* A. CCCCIC. sexaginta septem Presbyteri & Diaconi sex iisdem prorsus [*g*] verborum formulis, quemadmodum Episcopi, subscripserunt. In alio Concilio sub eodem *Symmacho* A. DII. Presbyteri triginta sex [*h*] nominantur, qui in eo sederunt. Et in Concilio sub *Gregorio* II. A. DCCXV. Episcopi, Presbyteri & Diaconi omnes eodem modo [*i*] decretis ab ipsis omnibus coniunctim promulgatis subscripserunt.

Similia exempla in primo Concilio *Toletano* [*k*] & *Bracarensi* secundo [*l*] occurrunt, vbi obseruare etiam licuerit discrimen inter Presbyteros & Diaconos statutum; quod nimirum Presbyteri semper vt sedentes vna cum Episcopis suis, Diaconi autem

(*d*) Euseb. lib. X. c. V. Συζεύξας σεαυτῷ καὶ δύο γέ τινας τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου θρόνου.

(*e*) Conc. Rom. ap. Iustell. Tom. I. p. 250. *Residentibus* etiam *vniuersis Presbyteris*, adstantibus quoque Diaconibus.

(*f*) Ibidem. *Ex Presbyteris* Rustico, Laurentio &c.

(*g*) Ibid. p 259. *Subscripserunt Presbyteri* numero LXVII. Cælius Laurentius *Archipresbyter* tituli Praxedis *hic subscripsi* & consensi synodalibus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia &c.

(*h*) Ibid. p. 261. *Residentibus etiam Presbyteris*, Proiectitio, Martino &c. Adstantibus quoque Diaconis.

(*i*) Ibid. p. 234. *Sisinnius Presbyter* huic constituto a nobis promulgato *subscripsi*. *Petrus Archidiaconus* huic constituto a nobis promulgato *subscripsi*.

(*k*) Concil. Tolet. I. (Tom. II. p. 1223.) Conuenientibus Episcopis in Ecclesia - - *Considentibus Presbyteris*, adstantibus Diaconis &c.

(*l*) Concil. Bracar. II. (Tom. V. p. 836) Considentibus simul Episcopis, *præsentibus quoque Presbyteris* adstantibusque Ministris vel vniuerso Clero.

tantummodo vt stantes, eisque ministrantes repræsentantur. Quibus omnibus non obstantibus CELLOTIVS *Loiolita*, & quidam istius societatis alii non dubitant adserere, Presbyteris numquam permissum fuisse cum Episcopis considere in ipsorum Conciliis. BELLARMINVS [m] eo vsque non progreditur, sed tantum suffragium decisiuum ipsis abiudicat: Qua in adsertione non tantum omnes in vniuersum scriptores [n] Protestantes, sed HABERTVM [o] etiam aliosque eruditos *Gallicanæ* libertatis [p] adsertores, ipsius alioquin religioni addictos, sibi aduersantes habet. Vt adeo apud omnes scriptores, præiudicatis opinionibus liberos, & curiosos antiquitatis scrutatores in confesso sit, quod Presbyteri cum Episcopis in Conciliis prouincialibus sedendi ac deliberandi habuerint libertatem.

§. XIII.

Similiter in Conciliis generalibus.

Quod autem ad Concilia generalia seu vniuersalia attinet, sunt ex scriptoribus Protestantibus, qui dubitare videntur, an Presbyteris antiquitus in illis sedere permissum fuerit. Vir quidam eruditus [q] de nostra Ecclesia *Anglicana*, numquam antea dicit auditum, sacerdotes in Conciliis œcumenicis sedisse, nimirum ante Concilium *Lateranense* sub *Callisto* II. A. CIↃ CXXIII habitum, cui Abbates IↃC interfuerunt. Sed non video, quamobrem Concilium primum *Arelatense* pro generali concilio habendum non sit, si alioquin Episcoporum vndiquaque confluentium multitudo illud possit efficere: Ducenti enim Episcopi illic præsentes fuerunt; & vt animaduertimus antea, di-

(m) Bellarm. de Concil. lib. I. c. XV. Cæteri numquam sunt admissi, nisi ad consultandum, excepto Concilio Basileensi, vbi Presbyteri admissi sunt ad suffragium decisiuum, sed perperam & contra morem omnis antiquitatis.

(n) Morton. Apol. Cathol. Part. II. lib. IV. c. VIII. Whitaker de Concil. Quæst. III.

(o) Hebert. Not. in lib. Pontif. Græcor. p. 175. At sententiam non ferebant nec subscribebant, dicet aliquis? Itane vero? per singula ire nihil necesse est, sed quædam lustranda sunt. In eodem Concilio Chalcedonensi *Philippus Presbyter* ecclesiæ CP. *fert sententiam*. In concilio septimo Oecumenico *Leo Presbyter* ita subscribit: *Λέων χάριτι Χριστοῦ πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ καθολικῆς μεγάλης ἐκκλησίας.* *Leo* gratia Christi *Presbyter* sanctissimæ Dei Catholicæ magnæ Ecclesiæ, id est, Constantinopolitanæ. *Plurimi* postea Archimandritæ & Hegumeni vt *Presbyteri subscribunt* &c.

(p) Ranchin. *Review of the Council of* Trent, lib. I. c. VIII.

(q) *Bishop* Burnets *Vindication of the Ordination* &c. Pref. p. 32.

versi

versi Presbyteri vna cum ipsis venire iussi sunt. Sed quidquid huius sit, Concilium *Constantinopolitanum* A. CCCLXXXI. celebratum ab omnibus pro generali Concilio habetur, (licet tantum CL. Episcopi ei interfuerint): atqui ibi tres etiam Presbyteros vna cum Episcopis [r] subscribentes deprehendimus. HABERTVS [s], vir doctus, diuersa alia exempla ex Concilio *Chalcedonensi*, secundo Concilio *Niceno*, octauo contra *Photium* conuocato, aliisque adfert. Ex quibus omnibus & quæ heic allegata sunt, colligi oportet, Presbyteros in Conciliis etiam generalibus sedendi ac suffragandi priuilegium antiquitus habuisse.

§. XIV.

De titulis honoris, quos Presbyteris æque ac Episcopis dederunt, & quid discriminis heic inter eos, si vtrisque applicati fuerint, intercesserit.

Istæ Presbyterorum prærogatiuæ, quarum beneficio in tot casibus coniunctim cum Episcopis agere poterant, magnam illis auctoritatem atque existimationem in Ecclesia conciliabant: adeo vt multi honoris tituli, quibus Episcopi salutabantur, cum aliqua duntaxat variatione etiam Presbyteris tribuerentur. Hinc vocati Πρόεδροι a SYNESIO [t] & EVSEBIO; Προεστῶτες a NAZIANZENO [u] & BASILIO; Προστάται a CHRYSOSTO-

(r) Conc. Constantin. Tom. II. p 957. Tyrannus *Presbyter* Amorii. Auxanon *Presbyter* Apameæ. Hellidius *Presbyter* Commanensis.

(s) Habert Not. in Pontific. p. 175. vid. not. (o). p. 282.

(t) Synes. Epist. XII. (p. 171. edit. Paris. MDCLXVI.) Ἀλλὰ καὶ διὰ πάσης εὐφήμου μνήμης ἄγε τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον, καὶ θεοφιλῆ πρεσβύτην τὸν ἀποδείξαντά σε πρόεδρον δήμου. Sed & plena prædicationis memoria prosequere sacrum illum & Deo carum senem, qui te populo *præfecit*.
Euseb. lib X. c. IV †

(u) Gregor. Nazianz. Orat. I (p. 6. edit. Paris. MDCXXX.) οὐ γὰρ οὕτως οὔτε δυσεκπλύτου βαφῆς μεταλαμβάνει ῥαδίως ὕφασμα, οὔτε δυσωδίας ἢ τοῦ ἐναντίου τὰ πλησιάζοντα, οὔτε νοσερά τις οὕτως εὐκόλως ἀναχεῖται εἰς τὸν ἀέρα καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ὁμιλεῖ τοῖς ζώοις ἀτμὶς (ὃ δὴ λοιμός ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται) ὡς φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προεστῶτος κακίας ἀναπίμπλασθαι τὸ ὑπήκοον, καὶ πολλῷ γε ῥᾷον, ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς. Neque enim indelebilem tincturam pannus, vel fœtidum aut suauem odorem res admotæ ita facile contrahunt, vel exitialis quidam vapor tam facile in aërem diffunditur, ac per aërem animantia occupat (quod quidem pestis & est & appellatur) quam subditi *Antistitis* improbitate celerrime impleri solent, & quidem multo facilius, quam virtute.

MO [*w*] & NAZIANZENO similiter : quæ nomina latinis titulis, quibus *Præpositi* & *Antistites* salutantur, respondent, significantque *Præsides*, seu *Duces* & *Gubernatores* populi. Scio equidem, quosdam viros doctos [*x*] sentire, quod a nullo antiquo scriptore Presbyter *Antistes* dicatur. Sed hoc adsertum sensu commodo accipi debet : alias enim cum veritate haud congrueret. Nam HILARIVS SARDVS [*y*] loquens de Presbyteris, aduersus quos Episcopum non deceat accusationem recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus, diserte eos *Antistites Dei* appellat. Idem etiam Auctor [*z*] *Quæstionum Vet. & Nou. Testamenti* sub nomine AVGVSTINI facit. Et quamlibet in Epistolis CYPRIANI per *Præpositos* plerumque intelligantur Episcopi, non semper tamen hoc fit : Presbyteri enim *Romani* scribentes [*a*] ad Clerum *Carthaginensem* semetipsos vocant *Præpositos*, & CELERINVS [*b*] in Epistola sua ad *Lucianum* eodem titulo eos insignit. SIDONIVS autem APOLLINARIS [*c*] hanc materiam recte proponit, quando nos do-

Basil. Reg Moral. LXX. c. XXXVI. (p. 491. Tom. II. Edit. Paris.) Ὅτι δεῖ τὸν προεστῶτα τοῦ λόγου μετὰ περισκέψεως καὶ δοκιμασίας πολλῆς, κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, ἕκαστον ποιεῖν τε καὶ λέγειν. Quod qui aliis in Ecclesia *præpositus* est, is ad singula quæ facit, dicitue, diligentem adhibere circumspectionem & maturum iudicium debet.

(*w*) Chrys. Hom. XI. in 1 Tim. IV. (T. VI. ed. Francof. p. 469.) οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν καὶ ἐπισκόπων· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας. Inter Episcopum atque Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura (*præfectura*) commissa est.

Nazian. Orat. I. p. 37. ψυχῶν προστασίαν δέξασθαι, ἢ μεσιτείαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων (τοῦτο γὰρ ἴσως ὁ ἱερεύς) οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι γινώσκω, Animarum curam & *imperium* suscipere, ac mediatorem inter Deum & homines agere (hoc enim fortasse sacerdos est) minime tutum esse censeo.

(*x*) Beuereg. Not. in Conc. Ancyran Neque enim Presbyter vmquam *Antistes* dicitur.

(*y*) Ambros. al. Hilar. Comm. in 1 Tim V. Huius ordinis sublimis honor est ; huiusmodi enim Vicarii sunt Christi : idcirco non facile de hac persona accusatio debet admitti. Incredibile enim debet videri, istum qui *Dei Antistes* est, criminose versatum.

(*z*) Aug. Quæst. Vet. & Nou. Testam. cap. CI. Propter quod *Antistites Dei* sunt, in domo Dei & in honore Christi cum dignitate consistunt.

(*a*) Ep III. al. VIII. ap Cyprian. Cum incumbat nobis, qui videmur *Præpositi* esse, & vice Pastoris custodire gregem.

(*b*) Celerin. Ep. XXI. ap. Cyprian. Præceperunt eos *Præpositi* tantisper sic esse, donec Episcopus constituatur.

(*c*) Sidon. Apol. lib. IV. Ep. XI *Antistes* fuit *ordine in secundo*, fratrem fasce leuans Episcopali.

cet

cet diſtinguere inter *Antiſtites primi*, & inter *Antiſtites ſecundi ordinis:* quæ diſtinctio, quotiescumque Presbyteri appellantur Antiſtites, etiamſi non expreſſe addatur, ſemper tamen ſubintelligenda eſt. Quocirca nimis frigide argumentatur BLONDELLVS, vbi ab hac nominum ac titulorum communitate vult inferre, Epiſcopos & Presbyteros vnum eumdemque fuiſſe Ordinem. Quod æque ex appellatione *ſacerdotum*, quæ adeo frequenter apud antiquos ſcriptores occurrit, &, quemadmodum obſeruat CYPRIANVS [*d*], communem Epiſcoporum ac Presbyterorum honorem denotat, inferri poſſet: quamquam, vti ſupra de Epiſcoporum titulis loquentes diximus, ſi qua erat de Epiſcopis paullo accuratius & diſtinctius loquendi occaſio, proprio iis titulo *Summi Sacerdotes*, ab inferioris ordinis ſacerdotibus eos diſtinguendi cauſſa, dicebantur. Quibus heic ego tantum addam teſtimonium OPTATI, qui [*e*] Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos ſacerdotes, eorumque officium ſacerdotium nuncupat, hoc tamen cum diſcrimine, vt Diaconi in tertio tantum gradu ſacerdotii, & Presbyteri in ſecundo gradu conſtituti, Epiſcopi autem *Apices* & *Principes* omnium ei audiant. Ex quibus liquido patet, quod, ſi nuda nominum communitas vnam eamdemque officiorum naturam indicat, æque inde concludi poſſit, Epiſcopos & Diaconos, vel Presbyteros & Diaconos vnum eumdemque eſſe ordinem, quod communibus ſacerdotum ac ſacerdotii titulis perfruantur.

§. XV.

Quo ſenſu Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi ab Optato *vocentur ſacerdotes.*

Quod ſi hoc loco diſquiramus, cur OPTATVS omnibus tribus Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum ordinibus titulum ſacerdotii adſignet, plana & obuia eſt reſponſio: quia

(*d*) Cyprian. Ep. LVIII. al. LXI. ad Luc. p. 145. (p. 93. edit. Pariſ. MDCLXVI.) Cum Epiſcopo Presbyteri ſacerdotali honore coniuncti.

(*e*) Optat. lib. I. p. 39. Quid commemorem Diaconos in tertio? Quid *Presbyteros in ſecundo ſacerdotio* conſtitutos. Ipſi *Apices & Principes* omnium aliqui Epiſcopi illis temporibus - - Inſtrumenta diuinæ legis impie tradiderunt. Conf. Hieronym. Ep. XXVII. vbi Presbyteros vocat *ſecundi ordinis ſacerdotes* (NB. p. 118. b. Tom. I. Edit. Francof. ſic lego: Aderant Hieroſolymorum & aliarum vrbium Epiſcopi & *Sacerdotum inferioris gradus* ac Leuitarum innumerabilis multitudo.

videlicet omnes tres ordines ſuo quiſque modo, diuerſo licet gradu, ſacerdotium participant. Quod non, vt ſibi quidam falſo perſuadent, poteſtas eſt offerendi Corpus & Sanguinem Chriſti, tamquam ſacrificium propitiatorium pro viuis ac mortuis: (huiusmodi enim ſacerdotii Chriſtiani notio in nullo antiquo Auctore vel Rituali occurrit): ſed in poteſtate ſacras ſeu ad Deum pertinentes res publice ex præſcripto diuino operandi conſiſtit. Cuius poteſtatis vt diuerſæ ſunt partes, ita quoad eas, ex opinione OPTATI, Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi participant, in ſacerdotio ipſo ſuam quiſque partem capit. Ita pars officii ſacerdotis erat, offerre Deo ſacrificium precum, laudis, atque gratiarum actionis populi, vtpote qui os & interpres eorum erat, & apud Deum deprecari pro iis debebat; alia officii pars erat, Dei nomine populo benedicere, ſpeciatim in admittendo ipſos per ſpiritualem regenerationem ſeu Baptiſmum ad remiſſionis peccatorum beneficium atque priuilegium. Quam ob cauſſam non nemo ex recentioribus eruditis ſcriptoribus [f] OPTATO plane conſentit, Diaconos infimi gradus ſacerdotes eſſe ſtatuens. Acceſſit ad hæc poteſtas offerendi Deo ſuper altari ſacrificia populi; hoc eſt, quemadmodum MEDVS [g] aliique interpretantur, primum oblationes panis & vini euchariſticas ad Deum, vtpote iſtarum rerum creatarum Dominum agnoſcendum, deinde ſacrificia precum & gratiarum actionis in commemorationem cruenti ſacrificii Chriſti in cruce, in pane & vino myſtice repræſentati; quæ vniuerſa actio ſacra rationale & incruentum Chriſtianorum ſacrificium, vel ſacrificium altaris plerumque vocabatur. Iam vero Diaconis (vt capite proxime ſequenti videbimus) has oblationes ſuper altari offerre, numquam permiſſum, ſed hoc ipſum peculiaris ſemper Presbyterialis officii ratio fuit; vnde Presbyteri in ſuperioris gradus ſacerdotio conſtituti habebantur. Alia quædam officii ſacerdotis actio erat, mentem ac voluntatem Dei populo interpretari; ipſiusque nomine ſolemnem eis benedictionem, & intercedente peccatorum confeſſione ac reſipiſcentia, miniſterialem abſolutionem, ſeu peccatorum remiſſionem impertire: quæ functiones quum ad ordinarium Presbyterorum munus ſpectarent, maius adhuc

(f) Hick's *Diſcourſe of the Chriſtian Prieſthood* c. II. §. V. p. 33.

(g) Mede Chriſt. Sacrific. c. II. p. 356. Hick's ibid. p. 49. cum pluribus aliis ab eo citatis.

ius

ius ad ſacerdotium eis conciliabant. Omnes iſtas functiones & non nullas alias Epiſcopi [*gg*] quoque poterant adminiſtrare, e. g. conſecrationem ſeu benedictionem eorum, qui Miniſterio deſtinati erant &c. quæ vna cum ſpirituali iurisdictione ſeu poteſtate, qua inſtructi, tamquam Vicarii Chriſti, Eccleſiam moderabantur atque gubernabant, ad altiorem adhuc in ſacerdotio Chriſtiano gradum iuſtum eis titulum concedebant. Vnde, quemadmodum antea notauimus, *Primi Sacerdotes*, *Summi ſacerdotes*, *Principes ſacerdotum* & *Pontifices Maximi* dicebantur. Noui equidem, ALBASPINAEVM & diuerſos alios Eccleſiæ *Romanæ* [*h*] ſcriptores diſtinguere inter officium Prælati & Sacerdotis in Epiſcopo, quæ diſtinctio excogitata eſt, vt peculiaribus eorum hypotheſibus inſeruiat; e. g. I. Quod Epiſcopus qua Sacerdos a Presbytero prorſus non differat; II. Quod Epiſcopus & Presbyter vnum tantum Ordinem ſacerdotalem conſtituant; & III. Quod notio propria & differentia ſpecifica Ordinis ſacerdotalis ſit poteſtas offerendi corpus & ſanguinem Chriſti, tanquam ſacrificium propitiatorium pro viuis & mortuis. Quæ omnia perſpicua Antiquitatis menti aduerſantur, quippe quæ eiusmodi ſpecificam ordinis ſacerdotalis differentiam & characterem ignorat, nec ſomniauit vnquam, Epiſcopos & Presbyteros reſpectu ſacerdotii vnum tantum eſſe ordinem; ſed potius de iis ſemper loquitur, tanquam diſtinctis ordinibus, eorumque diſtinctionem in diuerſæ poteſtatis ſacerdotalis perfruitione collocat; Presbyteros tantum *ſecundum* ordinem & *ſecundum* ſacerdotium, Epiſcopos autem *primum* ordinem & *primum* ſacertodium conſtituens; & ſimul adſerens Epiſcopi actus iuridicos eſſe etiam ſacerdotales ſeu actus ad ſuperiorem Chriſtiani ſacerdotii gradum perti-

(*gg*) Epiphanius Hær. LXXIX. n. III. vocat ἱερουργεῖν τὸ εὐαγγέλιον.

(*h*) Bellarm. de Cleric. lib. I. c. XI. Theologi ſolum conſiderant ordines, vt ſe habent ad ſacrificium, quomodo (vt diximus) Epiſcopus & Presbyter: Lector & Cantor non diſtinguuntur, Canoniſtæ autem conſiderant ordines, vt Hierarchiam conſtituunt, & *idcirco recte diſtinguunt Epiſcopum a Presbytero.* Petr. Canil. Catech. de Sacram. Ord. §. IV. Quamquam quod ad Ordinis ſacramentum, ac ſacrificandi auctoritatem attinet, diſcrimen inter Epiſcopos & ſacerdotes non ſit, tamen ſunt illi ſacerdotibus multo excellentiores, *ſi Eccleſiæ gubernandæ*, ſi paſtendarum animarum ius, tum baptizatos confirmandi & Clericos ordinandi poteſtatem conſideremus.

nentes

nentes ipsorumque ordini peculiares. CYPRIANVS [i] eiusmodi actus *sacerdotii vigorem* dicere non dubitat, loquens de potestate ac iurisdictione, quam habebat tanquam sacerdos Dei, nimirum puniendi Presbyteros & Diaconos sibi subordinatos; quos actus ille improprie sacerdotii sui vigorem dixisset, si eius iurisdictio & sacerdotium duæ inter se distinctæ potestates in ipso fuissent. Hæc eo semel valere possunt, vt lectorem contra subtilem *Romanensium* distinctionem præmuniamus & cum de natura tum de diuersis christiani sacerdotii gradibus succincte erudiamus.

§. XVI.
Cur sacerdotes dicantur Mediatores inter Deum & homines.

Datur aliud adhuc nomen, græcis scriptoribus maxime familiare, vbi de christianis sacerdotibus loquuntur, quod explanare vtile fuerit. Hoc ipsum nomen est Μεσῖται, *Mediatores inter Deum & homines*, titulus ab Auctore *Constitutionum* [k] nec non ORIGINE, CHRYSOSTOMO, BASILIO, ISIDORO PELVSIOTA aliisque compluribus, quorum testimonia a COTELERIO [l] collecta sunt, iis adsignatus. Scriptores *Latini* rarius hoc vocabulo vtuntur: Præter HIERONYMVM enim, qui illud vsurparit, COTELERIVS inuenire potuit neminem. AVGVSTINVS adeo ab eius vsu abhorruit, vt tanquam intolerabile quid [m] in *Parmeniano Donatista* condemnauerit, quod Episcopum inter Deum & populum mediatorem esse dixerat. Et certo quodam sensu nefas omnino est dicere, quod sit alius quispiam mediator præter vnum, Hominem videlicet Christum Iesum. Sed græci Patres sano sensu eam vocem adhibuerunt, non pro veri nominis me-

(i) Cyprian. Ep. XIV. edit. Paris. p. 27. (Epist. XX. edit. Amstelod. p. 199.) Presbyteris & Diaconibus non defuit *sacerdotii vigor*.

(k) Constitut. Apost. lib. II. c. XXV. Ὑμεῖς τοῖς ἐν ὑμῖν λαϊκοῖς ἐστε προφῆται, ἄρχοντες, καὶ ἡγούμενοι, καὶ βασιλεῖς, οἱ μεσῖται Θεοῦ καὶ πιστῶν αὐτοῦ. Vos (sacerdotes) estis vestris laicis prophetæ, principes, duces, reges, *mediatores Dei & fidelium eius.*

(l) Coteler. Not. ibid. p. 237. Ita sæpe sancti Patres &c.

(m) Augustin. contr. Parmen. lib. II. c. VIII. Si Ioannes diceret - - Mediatorem me habetis apud Patrem, & ego exoro pro peccatis vestris (*sicut Parmenianus quodam loco posuit Episcopum mediatorem inter populum & Deum*) quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum?

diatore,

diatore, seu *mediatore redemtionis*, qui sua ipsius merita coram Deo in aliorum gratiam adleget, sed tantum pro *mediatore ministerialis deprecationis*, quo sensu quidam [n] ex Veteribus Mosen *mediatorem* a Paulo Gal. III, 19. appellatum esse, existimant, quia internuntius erat, ad Dei mentem populo & populi desiderium ac propositum Deo rursus enarrandum constitutus. Et hoc quidem commodo sensu, apud omnes [o] in confesso est, sacerdotes Christianorum etiam *mediatores* dici posse, vtpote qui populi deuota desideria ad Deum & Dei voluntatem ac beneficia ad populum deferre iussi sunt.

§. XVII.

Antiquus modus & ratio ordinandi Presbyteros.

Hactenus de diuersis Presbyterorum officiis ac appellationibus loquuti; de modo & ratione eos ordinandi, vbi potestate sua indui atque diuersas functiones suæ partis obeundi auctoritatem nancisci solebant, strictim agamus, necesse est. Notum est, antiquam ordinationis formam in sola manuum impositione & precum huic consecrationis actui accommodatarum recitatione constitisse. Ita præscripta est in Canone [p] Concilii *Carthaginensis* supra citato, & in Auctore sub nomine

(n) Basil. de Spirit. S. c. XIV. Τὸν μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων δι' ἑαυτοῦ τότε προσωποτύπου ἐν τῇ τοῦ νόμου διακονίᾳ· οὐ γὰρ τοῦ πνεύματος τύπος ἦν Μωσῆς, τὰ πρὸς τὸν Θεὸν τῷ λαῷ μεσιτεύων· ἐδόθη γὰρ νόμος διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου (δηλαδὴ τοῦ Μωσέως) κατὰ τὴν πρόκλησιν τοῦ λαοῦ λέγοντος· λάλησον σύ, φησι, πρὸς ἡμᾶς, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός· ὥστε ἡ εἰς αὐτὸν πίστις ἐπὶ τὸν Κύριον ἀναφέρεται, τὸν μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τὸν εἰπόντα· εἰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. Tum enim is, qui *medius intercedit* inter Deum & homines, per Mosen præsignabatur in ministerio legis. Neque enim Spiritus figura fuit Moses, qui inter Deum & populum intercessit. Data est enim lex disposita per Angelos, in manu *mediatoris*, videlicet Mosis, iuxta adhortationem populi dicentis, Loquere tu nobis & non loquatur nobis Deus. Itaque fides, quæ erat in Mosen ad Dominum refertur, qui mediator est inter Deum & homines, qui dixit: Si crederetis Mosi, crederetis vtique & mihi.

Theodoret. Com. in Gal. III, 19. Ἐτέθη δὲ ἀγγέλων ὑπουργούντων καὶ τῇ ταύτης θέσει Μωυσέως διακονοῦντος, αὐτὸν γὰρ μεσίτην ἐκάλεσε. Lata est autem (lex) administrantibus Angelis & ad eam ferendam Mose deseruiente. *Ipsum* enim *mediatorem appellauit*.

(o) Vide *Dr.* Potter, *Ch. Gov.* c. V. p. 251. Coteler. Not. in Constit. lib. II. c. XXV. Solus Christus, aiunt Theologi, mediator est naturæ ac redemtionis, *Sacerdotes* autem *mediatores sunt ministerii & intercessionis*.

(p) Concil. Carthag. IV. c. III. citat. supra §. X. pag. 278.

DIONYSII [q] qui hoc modo eum repræsentat: Dicit ille, Sacerdotem vtroque poplite ante altare flexo in capite habere dextram Episcopi, & hoc modo ab illo Episcopo, qui eum consecret, sanctis inuocationibus consecrari, & deinde signum crucis ei imprimi, & cunctos præsentes Ecclesiasticos, vna cum Episcopo consecrante, ipsum consalutare. Auctor *Constitutionum* [r] similiter de impositione manuum & precatione loquitur, nullius præterea rei faciens mentionem. Vnde non sine ratione concludere potuerimus, quod verba, quæ Ecclesia *Romana* maxime necessariam & essentialem partem ordinationis sacerdotis facit, nimirum: *Recipe potestatem offerendi sacrificium Deo & celebrandi Missam tam pro viuis quam pro mortuis* in nulla antiqua Consecrationis forma reperiantur. Non nemo ex ipsorummet scriptoribus, MORINVS, post diligentissime factam huius rei disquisitionem, ne vllam quidem formam per nongentos annos continuos inuenire potuit, in qua istorum verborum facta sit mentio; & de aliis cærimoniis, quas antiquis quibusdam addiderunt, alii docti istius Ecclesiæ scriptores ingenue fatentur, quod nouæ sint. HABERTVS [s] contra *Catum-*

(q) Dionys. de Eccles. Hierarch. c. V. part II. p. 364. Ὁ ἱερεὺς ἄμφω τὼ πόδε κλίνας ἔμπροσθεν τοῦ θείου θυσιαστηρίου, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχει τὴν ἱεραρχικὴν δεξιάν, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον πρὸς τοῦ τελοῦντος αὐτὸν ἱεράρχου ταῖς ἱεροποιοῖς ἐπικλήσεσιν ἁγιάζεται κ. τ. λ.

(r) Constit. Apost. lib. VIII. c. XVI. Πρεσβύτερον χειροτονῶν ὦ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιτίθει αὐτοῦ, τοῦ πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι, καὶ τῶν διακόνων, καὶ εὐχόμενος λέγε κ. τ. λ. Cum Presbyterum ordinas, o Episcope, *impone ipse manum capiti presbyteri*, adstantibus tibi Presbyteris & Diaconis & faciendo precationem dic &c. Vide *Bishop* Burnet *of Ordination* p. 24. vbi citat Morinum.

(s) Habert. Obseruat. in Pontif. Græc. p. 386. Si nulla esset vnctionis ex oleo vel ex chrismate mentio in Ordine Romano; nulla in Pontificali; nulla in eorum monumentis, qui ex professo de ritibus Ordinationum scripsere: nulla præterea huiusce cærimoniæ in vsu Ecclesiæ Romanæ tradux atque superstes consuetudo: Illam dubio procul, in Ordinatione tam Pontificum quam Sacerdotum Latinorum vsurpatam, nemo nisi diuinatione quadam temeraria & cæca profiteri posset. Tale vero quidpiam occurrit circa Vnctionem in Ecclesia græca; libri siquidem omnes Rituales, Euchologia vulgo appellant, nullam commemorant, nedum vero præscribunt, in vtraque Ordinatione Episcopi & Sacerdotis, vnctionem. Euchologia dico, vel antiquissima, & illa litteris priscis ac vncialibus exarata. Quod si ad antiquiora prouocetur; In S. Dionysii, Areopagita ne sit, at profecto vetus est scriptor, Ecclesiastica Hierarchia; describuntur satis accurate cærimoniæ trinæ illius Ordinationis Hierarchiæ, Diaconi, Presbyteri, & Episcopi seu Pontificis, vel vsque ad genuflexionis discrimen: de vnctione ne

stritum

ſiritum probat, quod vnctio materialis res noua, nec vmquam in antiqua ordinatione adhibita ſit, quemadmodum nec in hunc vſque diem in Eccleſia *Græca* obtinet. Vt adeo GREGORIVS NAZIANZENVS [*t*] & alii, vbi de vnctione loquuntur, de ſpirituali vnctione Spiritus Sancti myſtice loqui cenſendi ſint. CABASSVTIVS [*u*] idem obſeruat de more tradendi ſacra vaſa in manus eius, qui ordinatus fuerit, quod etiamſi non nulli pro eius vetuſtate acriter pugnent, reuera tamen poſterioribus temporibus introductus ſit: & MORINVM pro eadem ſententia adlegat. Vt ita oſtendendæ harum rerum nouitati diutius immorari non neceſſe habeam, vtpote quæ tam euidenter tum iſtorum doctorum virorum confeſſione tum omnium ritualium codicum ſilentio demonſtrata eſt. Vnum autem eſt, quod lector cognoſcere forſan aueat, nimirum qua verborum forma precatio, in conſecratione adhiberi ſolita, concepta fuerit? Ad quod reſpondeo, quemadmodum ſupra de Epiſcopis dixi, non exſtitiſſe tunc iſtiusmodi vniuerſalem formulam, ſed vnumquemque Epiſcopum, quum libertatem condendi ſibi peculiarem liturgiam habuerit, tali formula vſum fuiſſe, quam ſuæ ipſiusmet Eccleſiæ accommodam iudicauerit, quandoquidem perinde erat, vt Vir quidam doctus [*w*] animaduertit, quam quis formam adhiberet, dummodo ſubſtantia benedictionis ipſa conſeruaretur. Vnica formula, quæ adhuc ſupereſt, in *Conſtitutionibus* exſtat, cuius verba, quia lector ſubſtantiam benedictionis inde perſpicere poteſt, huc tranſcribam, quæ ita habent [*x*]: *Ipſe nunc*,

Syllaba quidem; ſicut neque apud S. Maximum antiquum illius Scholiaſter, qui verba formæ, quæ deerant, ſuppleuit, neque apud Pachymeræ paraphraſin quidquam ſimile reperitur &c. per tot. num. II.

(*t*) Nazian. Orat. V. p. 136. διὰ τοῦτο χρίεις τὸν ἀρχιερέα, idcirco me Pontificem *vngis*.

(*u*) Caballut. Notit. Concil. c. XLIII. † (NB. Edit. III. Lugdun. MDCCII. quæ ad manus eſt, non habet capita, erroneam puto eſſe allegationem.)

(*w*) *Biſhop* Burnet *Vindication of the Ordination* &c. p. 25.

(*x*) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XVI. Αὐτὸς δὲ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν ψήφῳ καὶ κρίσει τοῦ κλήρου παντὸς εἰς πρεσβυτέριον ἐπιδοθέντα· καὶ ἔμπλησον αὐτὸν πνεῦμα χάριτος καὶ συμβουλίας τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ κυβερνᾷν τὸν λαόν σου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ὃν τρόπον ἐπεῖδες ἐπὶ λαὸν ἐκλογῆς σου καὶ προσέταξας Μωσεῖ αἱρεῖσθαι πρεσβυτέρους, οὓς ἐπλήσας πνεύματος· καὶ νῦν κύριε παράσχου ἀνελλιπὲς τηρῶν ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τῆς χάριτός σου· ὅπως πλησθεὶς ἐνεργημάτων ἰατικῶν καὶ λόγου δι-

Domi-

Domine, respice hunc famulum tuum suffragio & iudicio totius Cleri Ordini Presbyterorum adscriptum, impleque eum spiritu gratiæ & consilii ad opitulandum populo tuo, ad eumque corde mundo gubernandum: sicut respexisti populum tuum electum, & sicut Moysem seniores eligere iussisti, quos Spiritu impleuisti. Et nunc, Domine, præsta seruans in nobis Spiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad sanandum aptis, & sermone ad docendum idoneo, populum tuum mansuete erudiat & seruiat tibi sincere, cum mente pura & anima volente; ac pro populo tuo sacra rite sine vitio operetur per Christum tuum, cum quo tibi gloria, honor, cultus & Sancto Spiritui in secula Amen. Circa quæ obseruare licet, tunc quidem temporis non creditum fuisse necessarium, vt omnia aut certa quædam officia speciatim exprimerentur, sed sacerdoti consecrato gratiam, qua ad officia rite facienda idoneus redderetur, a Deo generatim exorari consueuisse. Et hoc ipsum vna cum solemni manuum impositione ad Consecrationis formam sufficere credebatur. Quod ego hoc loco in eorum institutionem moneo, qui hodiernas ordinandi formulas primitiuis illis in omnibus circumstantiis conuenire existimant; cum tamen, si MORINVS vera dicat, verba ista, quæ nunc quidem maxime in vsu sunt, nimirum, *Accipe Spiritum Sanctum*, haud quadringentis amplius annis in libro rituali Pontificio *Romano* locum habuerint. Quod cum obseruatione Viri cuiusdam docti [y] bene congruit, dicentis, quod Ecclesia catholica numquam vniformes ordinationis ritus sanciuerit, sed hoc particularium Ecclesiarum libertati semper relictum sit; adeoque Ecclesia *Anglicana* faciendi aut mutandi ordinationis formulas potestatem habeat tantam, quantam vlla vmquam habuerit.

§. XVIII.

De Archipresbyteris.

Finem huic capiti de Presbyteris imponerem, nisi de *Archipresbyteris & Senioribus Ecclesiæ*, quorum in scriptoribus antiquis hic illic fit mentio, non nulla addi oportere crederem.

διδακτικοῦ ἐν πρᾳότητι παιδεύῃ σε τὸν λαόν· καὶ δουλεύῃ σοι εἰλικρινῶς ἐν καθαρᾷ διανοίᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ· καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἱερουργίας ἀμώμους ἐκτελῇ διὰ τοῦ χριστοῦ σου· μεθ' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

(y) *Bishop* Burnet *Vindication of the Ordination* p. 35.

HIERO-

HIERONYMVS de Archipresbyteris loquens [z] vnum tantum in singulis Ecclesiis fuisse, statuere videtur; & forte is ipse primus est, qui eorum fecit mentionem. Post ipsum SOCRATES [a] de *Petro* Presbytero *Alexandrino* loquitur, quem SOZOMENVS [b] Archipresbyterum appellat. Et LIBERATVS [c] cuiusdam *Proterii* eiusdem Ecclesiæ Archipresbyteri meminit. Ex quo etiam discere quodam modo possumus, quænam Archipresbyteri functio & quo loco ipse habitus fuerit. Non erat semper senior Ecclesiæ Presbyter, quemadmodum nonnulli opinantur; sed ex Presbyterorum collegio ad arbitrium Episcopi electus. Nam LIBERATVS disertis verbis dicit, quod *Dioscorus* Episcopus *Proterium* Archipresbyterum Ecclesiæ constituerit: quod indicat, non ob ætatis prærogatiuam, sed ex Episcopi voluntate eum hoc officium obtinuisse. Et quod ad officium eius attinet, manifestum ex LIBERATO est, in eo id ipsum constitisse, vt proxime post Episcopum Ecclesiæ præesset, tamquam collegii Presbyterialis caput, & eorum omnium, qui ad Ecclesiam pertinerent, absente Episcopo curam gereret; quemadmodum *Proterius Dioscoro* in Concilio *Chalcedonensi* commorante, illud fecisse dicitur. Et propterea quidam [d] non sine ratione existimant, hos *Archipresbyteros* eiusdem fere cum *Anglicanis* nostris ecclesiarum cathedralium Decanis esse indolis, quemadmodum Presbyterorum Collegium Capitulum constituat. Sed toto cælo errant, qui [e] hos *Archipresbyteros* cum *Presbyteris Car-*

(z) Hieron. Ep. IV. ad Rustic. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi.

(a) Socrat. lib. VI. c. IX. Πέτρος τις πρωτοπρεσβύτερος ἦν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας. Petrus quidam fuit Alexandrinæ Ecclesiæ *Protopresbyter*, seu Archipresbyter.

(b) Sozom. lib. VIII. c. XII. Ἐπετιμᾶτο Θεόφιλος τὸν τότε ἀρχιπρεσβύτερον - - ὁ δὲ Πέτρος, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ κ. τ. λ. Obiurgauit Theophilus eum, qui tunc erat Archipresbyter - - At Petrus, id enim nomen erat Archipresbytero &c.

(c) Liberat. Breuiar. c. XIV. (Tom. V. Conc. p. 763.) Cum super hoc multa dubitatio processisset, volentibus ciuibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur (Dioscoro quippe viuente) nouissime in Proterium vniuersorum sententia declinauit, vtique cui & Dioscorus commendauit Ecclesiam, *qui & eum Archipresbyterum fecerat*. In edit. Crab. male legitur *Archiepiscopum*.

(d) Stillingfl. Irenic. Part II. c. VII. p. 358.

(e) Onuphr. Interpr. Vocum Eccles.
Salmas. de Primat. c. I. p. 10. Non solum Romæ, sed etiam in aliis olim vrbibus *Cardinales Diaconi*, & *Presbyteri Cardinales* appellati, qui primi in suo ordine essent.

dinalibus confundunt. Istud enim nomen recentioris ætatis est, nec in vllo genuino scriptore ante GREGORII MAGNI tempora obvium. Nam Concilium *Romanum*, cuius solius auctoritatem ad probandam multo maiorem huius nominis vetustatem adlegat BELLARMINVS [*f*], merum figmentum est. Accedit, quod in eadem ecclesia vel ciuitate multi fuerint Cardinales Presbyteri, at vnus tantum Archipresbyter. Ita vt quæcunque demum prima Cardinalium Presbyterorum origo fuerit; (siue ita vocati sint, quod in quibusdam Ecclesiis principalibus, in quibus baptismus administrari poterat, & quas propterea *Ecclesias vel titulos Cardinales* nominarunt, vt BELLARMINVS existimat, constituti fuerint; siue quod, vt alii [*g*] opinantur, vbi numerus Presbyterorum in amplis & populosis vrbibus tantopere auctus erat, vt Episcopo ad gubernandam Ecclesiam se se commode iungere non possent, quidam ex reliquis tanquam præcipui electi fuerint, vt Episcopis instar Concilii essent, vnde *Cardinales Presbyteri* dicti; quæ disputatio est, in quam vlterius haud descendo, vel quidquam in ea definio); quæcunque, inquam, eorum origo vel nominis ratio fuerit, eos tamen non vnum idemque cum primitiuæ Ecclesiæ Archipresbyteris fuisse, certum est.

§. XIX.

De Senioribus Ecclesiasticis. Quod hi ipsi non Seniores ex plebe fuerint, eo sensu, quo hodie ista appellatio accipitur.

Quod ad *Seniores Ecclesiæ* attinet, erant genus quoddam Seniorum, qui quidem non de Clero erant, ad quos tamen Ecclesiæ etiam cura quodammodo spectabat. Nomen illud apud OPTATVM & AVGVSTINVM frequenter occurrit, a quibus officii istorum naturam facile possumus condiscere. OPTATVS dicit [*h*], *Mensurium* Episcopum *Carthaginensem*, vbi ecclesiam suam tempore persecutionis *Diocletianea* relinquere coactus fuerit, Ec-

(*f*) Bellarm. de Cleric. lib. I. c. XVI. Caluinus ante Gregorii tempora dicit se non legisse nomen Cardinalium: At in Concilio Romano sub Syluestro can. VI. legimus septem fuisse Diaconos cardinales in Romana Ecclesia, præcessit autem Syluester Gregorium annis fere trecentis, neque tamen tunc primum cœpit hoc nomen &c.

(*g*) Stillingfl. ibid.

(*h*) Optat. lib. I. p. 41. (p. 19. edit. Par.)

clesiæ

clesiæ ornamenta & vasa *fidelibus Senioribus* commendasse. Ad quod ALBASPINAEVS [*i*] adnotat, quod præter Ecclesiasticos & Clericos quidam ex *plebe seniores & probatæ vitæ* res Ecclesiæ *curauerint.* Ad calcem Operum OPTATI liber habetur, qui inscribitur *Purgatio Felicis & Cæciliani*, in quo diuersæ exstant epistolæ de eodem nomine mentionem facientes, vt *Fortis* [*k*] cuiusdam & *Purpurii* & alius Auctoris anonymi. AVGVSTINVS epistolam quamdam [*l*] Ecclesiæ suæ *Hipponensi* hoc modo inscripsit: *Clero, Senioribus, & vniuersæ Plebi*: & multis aliis in locis [*m*] horum *Seniorum* in aliis etiam Ecclesiis mentionem facit.

Vnde non nulli [*n*] concludunt, fuisse hos Seniores regentes eo quidem sensu, quo hodie vocabulum istud acceptatur. Cum tamen, quemadmodum ingeniosus Auctor [*o*] *Submissæ Remonstrationis* in huius *Remonstrationis suæ Defensione* recte obseruat, isti primitiuæ Ecclesiæ Seniores prorsus alius generis fuerint. Eorum aliqui erant Optimates, Viri præcipui seu Magistratus loci, tales quos in *Anglia* ab antiqua illa Seniorum appellatione vocamus *Aldermen.* Tales erant, quos Concilium *Cabarsissitanum Donatistarum* AVGVSTINO memoratum [*p*]

(*i*) Albaspin. Not. in Optat. p. 123. Præter Ecclesiasticos & Clericos quidam ex *Plebe seniores* & probatæ vitæ res Ecclesiæ curabant.

(*k*) Gesta Purgat. Cæcil. & Fel. p. 268. ex Epist. Fortis: Omnes vos Episcopi, Presbyteri, Diacones, *Seniores*, scitis &c. Ibid. ex Ep. Purpurii: Adhibete Conclericos & *seniores plebis* Ecclesiasticos viros, & inquirant diligenter, quæ sint istæ dissensiones. Ibid. Clericis & *senioribus* Cirthensium in Domino æternam salutem.

(*l*) Augustin. Ep. CXXXVII. Dilectissimis fratribus, Clero, *senioribus* & vniuersæ plebi ecclesiæ Hipponensis, cui seruio in dilectione Christi, Augustinus in Domino salutem.

(*m*) Id. contr. Crescon. lib. III. c. XXIX. (Tom. VII. p. 177. edit. Froben.) Siluanus a Cirtha traditor est & fur rerum pauperum, quod omnes vos Episcopi Presbyteri & Diacones & *Seniores* scitis. Cap. LVI. Peregrinus Presbyter & *Seniores* ecclesiæ Musticanæ regionis tale desiderium prosequuntur.

(*n*) Smectymn. *Answer to the Remonstrance* p. 74.

(*o*) Hamon l'Estrange *Defence of the Remonstrance* p. 74.

(*p*) Aug. Conc. II. in Psalm. XXXVI. p. 120. (p. 201. Tom. VIII. edit. Froben.) Cum incestos contra legem decretaque omnium sacerdotum communioni sanctæ adiungeret, cumque obsistente maxima parte plebis, etiam *seniorum nobilissimorum* literis conueniretur, vt per se corrigeret, quod admiserat, sua temeritate possessus emendare contemsit.

Seniores Nobilissimos, & vnum ex Conciliis [q] *Carthaginensibus* adhuc significantius *Magistratus vel Seniores locorum* appellat; quos Episcopi sibi adiungere debebant, quum Donatistas conuenirent. Ita HAMMONDVS [r] ex HENRICO SPELMANNO aliisque scriptoribus nostris *Saxonibus* obseruat, Reges *Saxonum* in *Anglia* antiquitus eumdem *Aldermannorum*, *Presbyterorum* & *Seniorum* titulum gessisse. Quemadmodum in versione Bibliorum *Saxonica* vocabulum *Principes* communiter *Aldermen* reddiderunt. Et huius generis quidam ex *Senioribus Ecclesiæ*, quorum iam facta est mentio, fuerunt, quorum consilio auxilioque Episcopi in multis rebus Ecclesiæ, momentum aliquod habentibus, sine dubio vsi sunt. Cæteri magis proprie sic dicti *Seniores Ecclesiastici* ii fuerunt, quibus vasa, thesauros & externa Ecclesiæ negotia crediderunt, & cum nostris *Church-Wardens*, *Vestrymen*, *Stewards*, hoc est Aedituis, præcipuis conuentus in sacrario membris & redituum Ecclesiæ curatoribus, comparari possunt, qui aliquam rerum Ecclesiæ curam gerebant, in gubernatione Ecclesiæ vel disciplinæ eius exercitio veluti Seniores regentes haud occupati. *Seniores ex Plebe* Diaconis superiores; *Seniores* autem *Ecclesiæ* ipsis inferiores erant: id quod porro euincit, quod non eo sensu Seniores ex Plebe fuerint, quo hodie esse intelliguntur. Sed satis de hisce. Ad tertii ordinis Clericorum in Ecclesia, qui Diaconorum est, considerationem nunc progredimur.

LIBRI SECVNDI
CAPVT VICESIMVM
DE DIACONIS.

§. I.

Diaconi semper pro vno ex tribus sacris ordinibus Ecclesiæ habiti.

NOmen Διάκονος in Nouo Testamento quandoque pro eo vsurpatur, qui cultui Dei ministrat: Quo latiore sensu

(q) Conc. Carth. A. CCCCIII. in Conc. African. c. LVIII. & in Cod. Can. Eccl. African c. XCI. Debere vnumquemque nostrum in ciuitate sua per se conuenire Donatistarum Præpositos, aut adiungere sibi vicinum Collegam, vt pariter eos in singulis quibusque ciuitatibus vel locis per magistratus vel seniores locorum conueniant.

(r) Hammond. Dissert. IV. contr. Blondel. c. XIX. n. 1.

non

non nunqam Episcopos & Presbyteros, non in Nouo [a] tantum Testamento, verum in Scriptorum etiam ecclesiasticorum [b] monumentis Diaconos vocari deprehendimus. Heic autem strictiore sensu pro tertio Clericorum in primitiua Ecclesia ordine accipimus. Qua de re cum agere instituimus, primo loco ostendendum est, quid de eorum origine veteres senserint. Concilium in *Trullo* singularem hac de re fouet sententiam, quando per septem Diaconos, de quibus in *Apostolorum Actis* sermo fit, non eiusmodi intelligendos esse adserit, qui [c] diuino cultui aut sacris mysteriis, sed qui mensis ministrent & curam habeant pauperum. Enim vero hoc ab vniuersali omnis antiquitatis relatione alienum est. IGNATIVS [d] expressis verbis eos mysteriorum Iesu Christi ministros appellat, additque non ciborum & potuum ministros, sed Ecclesiæ Dei ministros esse. Alio loco [e] de ipsis loquitur tamquam ministris Iesu Christi, eosque cum Episcopis & Presbyteris populo dicit præsidere: *Moneo*, inquit, *vt vnanimes in Deo omnia facere studeatis; præsidente Episcopo in loco Dei, & Presbyteris in loco consistorii Apostolorum, & Diaconis dulcissimis mihi, quibus creditum est ministerium Christi Iesu.* Et multis in locis aliis [f] popu-

(a) Act. I, 25. 2 Cor. VI, 4. 2 Tim. IV, 5. 1 Cor. III, 5. Ephes. III, 7.

(b) Athanas. contr. Gent. † (NB. vaga, & sine dubio erronea citatio, semel atque iterum longam istam orationem integram perlegi, nec quidquam huc spectans inuenire potui.)
Chrysostom. Hom. I. in Philipp. c. I. (p. 7. edit. Francof.) Τότε τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι, καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. Tunc nomina adhuc erant communia, atque *ipse* etiam *Episcopus vocabatur Diaconus.*

(c) Conc. Trull. c. XVI. Ἡμεῖς τῷ ἀποστολικῷ ῥητῷ τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες τῶν πατέρων, εὕρομεν, ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων ἦν ἀνδρῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουργίας. Nos quum dicto Apostolico Patrum mentem adaptassemus, inuenimus eos esse locutos non de viris, qui ministrant mysteriis, sed de ministerio, quod in vsum mensarum adhibebatur.

(d) Ignat. ad Trall. n. II. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς διακόνους ὄντας μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα τρόπον πᾶσιν ἀρέσκειν· οὐ γὰρ βρωμάτων καὶ ποτῶν εἰσὶν διάκονοι, ἀλλ' ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρέται.

(e) Ignat. Ep. ad Magnes. n. VI. Παραινῶ ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάσατε πάντα πράττειν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον Θεοῦ, καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν διακόνων τῶν ἐμοὶ γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(f) Ignat. ad Polyc. n. VI. Ἀντίψυχον ἐγὼ τῶν ὑποτασσομένων τῷ ἐπισκόπῳ, πρεσβυτέροις, διακόνοις. Trall. n. III. Ὁμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν.

lum adhortatur, vt iis subditi sint, & eos revereantur, vt Iesum Christum, hoc est, vt ministros cultui eius intentos. CYPRIANVS [g] eodem modo de ipsis loquitur, vocans eos *Episcopatus* & *Ecclesiæ ministros*, eorumque originem referens ad istum locum in *Actis Apostolorum*, de quo Concilium *Trullanum* disputat, eo ipso tempore, quo eos ad altaris ministerium vocatos esse [h], adserit. TERTVLLIANVS [i] tantum abest, vt eos ciborum & potuum ministros duntaxat esse, existimet, vt potius eosdem ipsis cum Episcopis ac Presbyteris honorificos titulos adsignet, eosque Laicorum duces & suo etiam modo pastores ac inspectores gregis Christi esse pronunciet. Ita etiam HIERONYMVS, etsi interdum ex morosiore animi adfectu contemtim de iis loquitur [k], *mensarum & viduarum ministros* eos nuncupando; aliis tamen in locis [l] reuerentius eos tractat, eumdem eis tribuens honorificum titulum, quem TERTVLLIANVS tribuit, & ducibus populi eos adnumerans. Superiore capite §. XIV. ostendimus, OPTATVM [m] tantam de eis habuisse opinionem, vt officium eorum sacerdotio proximum iudicauerit. Et AVGVSTINVS in eadem fuisse sententia videtur: in epistola enim quadam sua [n] *Præsidium* Consacerdotem vocat, quem tamen HIERONYMVS proxime sequenti epistola [o] Diaconum appellat.

(g) Cypr. Ep. LXV. al. III *Diaconos* post adscensionem Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt *episcopatus sui & ecclesiæ ministros*.

(h) Cyprian. Ep. LXVIII al. LXVII. ad Pleb. Legion & Astur. p. 172. (p 114. edit. Paris. MDCLXVI.) Ne quis *ad altaris ministerium* vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet.

(i) Tertull. de Fuga c. XI. Quum ipsi auctores, id est, ipsi Diaconi, Presbyteri & Episcopi fugiunt, quis de gregario numero sustinebit?

(k) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. (Tom. II. p. 220.) Quid patitur *mensarum & viduarum minister*, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur.

Id. Comment. Ezech. XLVIII.

(l) Id. Comment. in Mich. VII. Nolite credere in *ducibus*, non in Episcopo, non in Presbytero, non in *Diacono*.

(m) Optat. lib. I. vid. supr. Cap. XIX. §. XIV. not. (e) pag. 285.

(n) August. Ep. XVI. Domino beatissimo & merito venerando fratri & *consacerdoti Præsidio*, Augustinus in Domino salutem.

(o) Hieron. Ep. XVII. inter Epist. Augustin. Nunc quoque per sanctum fratrem meum *Præsidium diaconum* obsecro primum, vt memineris mei.

§. II.

§. II.

Non tamen vniuersaliter vocati Sacerdotes, sed Ministri & Leuitæ.

Verum tamen ne hic lectoribus meis imponere videar, animaduertendum mihi est, quod nomen Sacerdotum non generatim Diaconis datum ab iis sit, qui pro sacro eos ordine habuerunt; sed quod plerumque a Sacerdotibus nomine Ministrorum ac Leuitarum distincti fuerint. Ita HIERONYMVS [p] a Sacerdotibus secundi ordinis, hoc est Presbyteris, Leuitarum appellatione eos distinguit. Auctor *Quaestionum* [q] *in Vetus & Nouum Testamentum* sub nomine AVGVSTINI, & HILARIVS SARDVS [r] sub nomine AMBROSII Sacerdotes vmquam eos dictos esse, exserte negant. Et SALVIANVS [s] quamuis diuinarum rerum administratione eos fungi agnosceret, eodem tamen nomine Leuitas eos appellat, idque ideo, vt a Sacerdotibus distinguat. Atque ita in conciliis [t] nomina *Sacerdos* & *Leuita* frequenter vsurpantur, tanquam tituli, Presbyteros ac Diaconos a se inuicem peculiariter distinguentes. Concilium *Carthaginense* quartum [u] magis perspicue hac de re loquitur, *Diaconus*, inquiens, *non ad Sacerdotium, sed ad Ministerium consecratur.* Et hinc Canones eos quandoque Ὑπηρέτας & *Ministros*, non Ecclesiæ tantum sed & Episcoporum ac Presbyterorum nuncupant, quemadmodum e Concilio *Nicano* [w], & *Carthaginen-*

(p) Hieron. Ep. XXVII. Episcopi, & Sacerdotis inferioris gradus ac *Leuitarum* innumerabilis multitudo.

(q) Aug. Quæst. Vet. & Nou. Testam. Tom. IV. Q. XLVI. Numquid Diaconus potest vicem gerere *sacerdotis?* - - Sacerdotis vicem agere non potest, *qui non est sacerdos.*

(r) Hilar. Com. in Eph. IV. *Euangelistæ Diaconi sunt*, sicut fuit Philippus, quamvis *non sint sacerdotes.*

(s) Saluian. ad Eccles. Cathol. lib. II. p. 394. (p. 70. Edit. Rittershus. MDCXXIII.) Et post hæc parum est successionibus eorum (Apostolorum) id est *Lenitis* ac sacerdotibus facta diuinarum rerum administratione fungentibus, si ipsi tantum diuites fuerint.

(t) Concil. Turon. I. Can. I. (Tom. IV. p. 1050.) *Sacerdotes ac Leuitæ* diuino mancipati altario.

(u) Concil. Carth. IV. c. IV.

(w) Concil. Nicæn. c. XVIII. Ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσὶ, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. Diaconi intra suas mensuras permaneant: scientes quod sunt quidem *episcopi ministri*, presbyteris vero minores.

ginensi IV. [x] multisque aliis videre est. Vnde Viri quidam docti [y] contra OPTATVM & AVGVSTINVM concludunt, quod Diaconis numquam licuerit esse sacerdotibus: dum alii [z] cum OPTATO inter diuersos Sacerdotii gradus distinguunt existimantes, quod licet Diaconi non absolute dicantur sacerdotes, quia hic proprius Episcoporum & Presbyterorum, quibus ministrare eos oportebat, titulus fuerit; Diaconi tamen interdum eiusmodi officiis functi sint, quae ad inferioris gradus sacerdotium ius iis ipsis conciliarint.

Re ita ab vtraque parte dextre ob oculos repraesentata, intelligentibus lectoribus ipsis diiudicandum relinquo, vtra opinio validissimis rationibus gaudere eis videatur: ego interim de Diaconorum ordinatione & diuersis officiis, nec non de legibus ac regulis, ad eorum ordinem attinentibus, non nihil dicere adgredior.

§. III.

Ob hanc caussam Episcopus ad eorum ordinationem vllum de Presbyteris sibi adsciscere haud tenebatur.

Diaconi cuiusdam ordinatio a Presbyteri ordinatione,

(x) Concil. Carth. IV. c. XXXVII. Diaconus ita se Presbyteri, vt Episcopi, ministrum esse cognoscat.
Vid. Concil. Illiberrit. in titulo. can XVIII. (Tom. I. Conc. p. 968.) De sacerdotibus & *ministris*, si moechauerunt. ibid. Can. XXXIII. De episcopis & *ministris*, vt ab vxoribus se abstineant.
Con. Turon. I. c. I. *Sacerdotes* vel *Ministri* Ecclesiae.

(y) Belli Not. in Cypr. Ep. XVIII. Caute hoc legendus est Rigaltius, dum ait, *esse in Diaconatu sacerdotium*. Quaecumque necessitas cogit, etiam illa defendit, sed tantisper dum incubuerit. Nota est historia ap. Euseb. lib. VI. c. XLIV. Eucharistiae per puerum Serapioni transmissae: nemo tamen dixerit, fas esse pueris sacra illa mysteria distribuere &c.
Habert. Not. in Pontific. p. 125. Duplex est in Ecclesia munus a Christo catholico Sacerdote, vt vocat Tertullianus, institutum, τὸ ἱερατεύειν, *res sacras operari*, καὶ τὸ ἄρχεσθαι & *gubernare* seu *regere*: vt optime distinguunt sancti Patres: hoc ad *Episcopos & ad Sacerdotes* sub Episcopis constitutos: illud ad sacerdotes spectat; nec ad Episcopos nisi quatenus Sacerdotes, quum Episcopus esse non possit, quin primo Sacerdos: *Diaconus* vero, aut hypodiaconus, aut lector, aut laicus, *offerre sacrificium non potest*.

(z) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. XII. Est aliud in Diaconatu sacerdotium. Sic Epist. XIV. p. 27. *Item Presbyteris & Diaconibus non defuit sacerdotii vigor*. At diaconos poenitentibus manum imponere, sola necessitatis ratio admittit, nempe si vrgeat exitus, & Presbyter repertus non fuerit.
Dr. Hicks *Disc. of Priesthood*, p. 33.

RURI

tum ratione modi, quo perficiebatur, tum ratione beneficiorum ac potestatis, quæ per eam eis conferebantur, diuersa erat. In ordinatione enim Presbyteri, vt supra ostensum est, reliqui Presbyteri, qui præsentes erant, vna cum Episcopo manus suas ei imponere debebant: Ordinatio autem Diaconi a solo Episcopo peragi poterat, *quia*, vt Concilium *Carthaginense* [a] id exprimit, *non ad Sacerdotium, sed ad Ministerium consecrabatur.* Hæc munia in formula Ordinationis, quæ adhuc in *Constitutionibus* superest, particulatim haud memorantur, sed Episcopus heic in genere precatur, vt [b] „Deus velit ostendere faciem suam super hunc seruum suum electum ad Ministerium, & implere eum Spiritu Sancto & virtute, sicut impleuerit *Stephanum* Protomartyrem; & concedere ei, vt ministerio sibi commisso ad voluntatem ipsius Domini constanter extra querelam & crimen ministrato, maiore deinceps gradu dignus habeatur, &c. Quænam igitur peculiaria Diaconorum fuerint officia, non ex formulis Ecclesiasticis, sed ex aliis Scriptoribus, oportet condisci.

§. IV.

Diaconorum officium erat; Primo: *vasorum Altaris curam gerere.*

Heic primo loco deprehendimus maxime ordinarium & communissimum Diaconorum officium fuisse, Episcopo & Presbyteris in officio altaris subseruire atque ministrare. Sanctæ mensæ & omnium ornamentorum ac vasorum ad eam pertinentium curam habere eos oportebat. Auctor sub nomine AVGVSTINI [c] huius rei mentionem facit tanquam communis

(a) Conc. Carth. IV. c. IV. Diaconus quum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat: quia non ad sacerdotium sed ad ministerium consecratur.

(b) Constit. Apost. lib. VIII. c. XIIX. *Κύριε, ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν προχειριζόμενόν σοι εἰς διακονίαν, καὶ πλῆσον αὐτὸν πνεύματος ἁγίου καὶ δυνάμεως· ὡς ἔπλησας Στέφανον τὸν μάρτυρα καὶ μιμητὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ καταξίωσον αὐτὸν εὐαρέστως λειτουργήσαντα τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, μείζονος ἀξιωθῆναι βαθμοῦ κ. τ. λ.*

(c) Aug. Quæst. Vet. & N. Testam. Tom. IV. c. VI. Vt autem non omnia ministeria obsequiorum per ordinem agant, multitudo facit Clericorum. Nam vtique & altare portarent & vasa eius & aquam in manus funderent sacerdotis, sicut videmus per omnes ecclesias.

Diaconorum officii per omnes Ecclesias, exceptis maioribus Ecclesiis, cuiusmodi *Romana* fuit, vbi quum multitudo inferiorum Clericorum esset, ad eorum quosdam hoc officium deuolvebatur; In aliis autem Ecclesiis hoc Diaconorum erat officium, vbi inferior, Clerus Hypodiaconi &c. secretarium intrare, aut tempore diuini cultus vllum vas sacrum contingere legibus prohibebantur, vt ex diuersis antiquorum Conciliorum Canonibus [*d*] videre licet.

§. V.

Secundo: *Recipere dona populi eaque offerre Sacerdoti, ac nomina offerentium recitare.*

Alia officii Diaconorum pars erat accipere oblationes seu dona populi eaque sacerdoti offerre, qui Deo super altari ea offerebat: quo facto Diaconus offerentium nomina publice recitabat; & hæc recitatio communiter dicebatur *offerre nomina*, quemadmodum ex CYPRIANO liquet, qui [*e*] hac de re tamquam parte sacræ communicationis sui temporis loquitur; quod etiam a RIGALTIO [*f*] aliisque adnotatum est; qua de consuetu-

(*d*) Conc. Agathens. c. LXVI. Non oportet in sacratos ministros licentiam habere, in Secretarium (quod Græci Diaconicon appellant) ingredi & contingere vasa Dominica.

Conc. Laodic. c. XXI. (Tom. I. Conc. p. 1499.) *Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι δεσποτικῶν σκευῶν.* Quod non oportet *ministros* locum habere in diaconico & dominica vasa contingere.

Not. Balsam. in h. l. *Ὑπηρέται λέγονται οἱ ὑποδιάκονοι.* Ministri dicuntur Subdiaconi. Zonar. *Ὑπηρέτας τοὺς ὑποδιακόνους λέγει, οὓς οὐ χρῆ, φησὶν ὁ κανὼν, χώραν ἔχειν ἐν τῷ διακονικῷ κ. τ. λ.* Ministros heic Hypodiaconos nominat, quos quidem Canon in Diaconico locum habere negat oportere.

(*e*) Cypr. Ep IX. al. XVI. p. 37. (p. 21. edit. Par.) ad communicationem admittuntur & *offertur nomen eorum*, nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi facta, nondum manu eis ab Episcopo & Clero imposita Eucharistia illis datur.

(*f*) Rigalt. Not. in Cypr. Ep. LX. *Subditi nomina singulorum*) Non frustra, nec superuacue. Nam in sacrificiis orationum *offerebantur nomina* eorum, qui ad hoc opus tam necessarium promte ac libenter operati erant.

Bona Rer. Liturgic. lib. II. c. VIII. n. VII. p. m. 393. Inquirendum; quid sit huiusmodi nominum oblatio seu recitatio. Quidam putant, hoc nihil aliud fuisse, quam pro illis orare, illorumque meminisse in orationibus seu publicis seu privatis. Vere tamen alicuius nomen offerre idem erat, ac ipsum in sancto sacrificio recitare & enuntiare; qui ritus manifeste colligitur ex epistola decima, (nona) Cypriani aduersus Presbyteros, qua lapsos nondum peracta pœnitentia ad consortium fidelium & ad oblationem ac perceptionem Eucharistiæ admitte-

dine

dine deinceps pluribus acturi ſumus, vbi de antiquo Eccleſiæ cultu verba facere inſtituemus. In præſenti obſeruamus tantum, quod hæc recitatio nominum eorum, qui dona ſua offerebant, officii Diaconorum pars fuerit, vti ex HIERONYMO [g] manifeſtum eſt, qui, *Multos*, inquit, *conſpicimus, qui opprimunt per potentiam, vel furta committunt, vt de multis parua pauperibus tribuant, & in ſuis ſceleribus glorientur, publiceque Diaconus in Eccleſia recitet offerentium Nomina: Tantum offert ille, tantum ille pollicitus eſt, placentque ſibi ad plauſum populi torquente conſcientia.* Sunt quidam, qui eiuſmodi conſuetudinem in Eccleſia, qualis hæc publica ac ſpecialis nominum eorum, qui in Eccleſia offerebant, recitatio erat, obtinuiſſe, adeoque hanc officii Diaconorum partem fuiſſe, negant: at vero HIERONYMI teſtimonium ſatis firmo documento eſſe, exiſtimo, quippe quod aliter exponi non poteſt, vt ſenſus inde tolerabilis reſultet. Quam ob cauſſam hoc ipſum partem officii Diaconorum fuiſſe dixi, etiamſi id quorumdam doctorum Virorum ſententiæ aduerſari non ignorem.

§. VI.

Tertio: *Euangelium in quibusdam Eccleſiis legere.*

In quibusdam, at non in omnibus Eccleſiis Diaconi tum in Euchariſtiæ ſumtione tum ante eam, Euangelium lectitabant. Auctor *Conſtitutionum Apoſtolicarum* omnes Scripturæ partes alias lectoribus adſignat, Euangelium autem a ſolo [h] Presbytero vel Diacono legi iubet. HIERONYMVS [i] id functionis Diaconorum partem fuiſſe, indicat; atque id etiam Concilium *Vaſenſe* adfirmat, quod Diaconis auctoritatem concedit, abſente Presbytero legendi veterum Patrum homilias, hanc huius mandati adferens rationem [k]: *Si digni ſunt Diaconi, quæ Chriſtus in Euangelio loquutus eſt legere, quare indigni iudicentur ſanctorum Patrum Expoſitiones publice recitare?* Ex quo intelligitur

bant: *Ad communicationem*, inquit, *admittuntur, & offertur nomen eorum* &c.

(g) Hieron. Comment. in Ezech. XVIII. p. 537.

(h) Conſtit. Apoſt. lib. II. c. LVII. Μετὰ τοῦτο διάκονος ἢ πρεσβύτερος ἀναγινωσκέτω τὰ εὐαγγέλια.

(i) Hieron. Epiſt. LVII. ad Sabin. *Euangelium* Chriſti quaſi *Diaconus lectitabas.*

(k) Concil. Vaſenſ. II. c. II. (Tom. IV. p. 1680.)

in Ec-

in Ecclesiis Occidentalibus hanc ordinariam Diaconorum fuisse functionem. In aliis autem Ecclesiis alius mos erat: Nam, obseruante SOZOMENO, *Alexandriæ* solus Archidiaconus Euangelia legebat, in aliis Ecclesiis Diaconi, in aliis soli Sacerdotes, & in aliis Ecclesiis, cum festi dies maiores celebrarentur, ipse Episcopus legebat, vt *Constantinopoli* in festo, quod vocant, *Paschatis*. In Ecclesiis *Africanis* tempore CYPRIANI Lectoribus Euangelia non minus quam ceteras sacræ scripturæ partes legere licebat, vt ex quadam CYPRIANI epistola apparet, vbi de *Celerino* Confessore, quem Lectorem ordinauerat, loquens, dicit [l]: *Quid aliud, quam super pulpitum, id est, super tribunal Ecclesiæ* (sic eo tempore Lectoris pulpitum appellabant) *oportebat imponi, vt loci altioris celebritate subnixus — — legat præcepta & Euangelia Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur.* Vt adeo hoc non solorum Diaconorum vbique & semper, sed tantum in quibusdam Ecclesiis & certis temporibus, peculiare officium fuisse, statuendum sit.

§. VII.

Quarto: *Consecrata Panis & Vini elementa populo porrigere in Eucharistia.*

Sed magis proprium eorum erat officium, Episcopo ac Presbyteris in administratione sacræ *Eucharistiæ* succurrere: vbi Elementa præsenti populo porrigebant, & absentibus etiam perferebant, quemdmodum IVSTINVS MARTYR [m] in *Apologia* sua *secunda* perhibet. Auctor *Constitutionum* [n] similiter describens antiqui cultus rationem, totam istam actionem ab Episcopo & Diacono fieri iubet: *Episcopus*, inquiens, *tribuit oblationem dicens: Corpus Christi, & qui accipit, dicat, Amen. Diaconus vero retineat calicem; & tribuens aliis dicat, sanguis Christi, calix vitæ, & qui bibit, dicat, Amen.* In hoc ipso Auctor sub

(l) Cyprian. Ep. XXXIV. al. XXXIX.

(m) Iustin. Mart. Apol. II. p. 97. οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. Qui apud nos vocantur *diaconi* atque *ministri*, *distribuunt* vnicuique præsentium, *vt participent eum*, in quo gratiæ actæ sunt, *panem*, *vinum* & aquam, & ad absentes perferunt.

(n) Constit. Apost. lib. VIII. c. XIII. Ὁ μὲν ἐπίσκοπος διδότω τὴν προσφορὰν λέγων· σῶμα Χριστοῦ· καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω ἀμήν· ὁ δὲ διάκονος κατεχέτω τὸ ποτήριον καὶ ἐπιδιδοὺς λεγέτω· αἷμα Χριστοῦ, ποτήριον ζωῆς· καὶ ὁ πίνων λεγέτω· Ἀμήν.

nomine

nomine AVGVSTINI [o] Diaconorum officium præcipue conſtitiſſe adſerit. Attamen hoc eorum ordini non adeo proprium erat, ſed a voluntate & permiſſione Epiſcopi & Presbyterorum pendebat, ſi præſentes eſſent, quemadmodum expreſſis verbis in quibusdam veteribus Conciliis [p] cautum fuit, quæ Diaconis Euchariſtiam, præſente quodam Presbytero, erogare interdicunt, niſi exigat neceſſitas, & ipſe id faciendi veniam habeat. Atque hinc abſurdum atque minime conueniens Presbytero habebatur, adſidere & ſacramentum e manibus Diaconi recipere, vti non numquam factum eſt, ſed Concilium *Nicænum* [q] ſeuero Canone hoc fieri vetuit. Vt adeo Diaconi *Euchariſtiam* non conſecrandi, ſed tantum diſtribuendi, idque non Epiſcopo vel Presbyteris, ſed plebi tantum habuerint libertatem. Hæc tamen eorum actio quandoque oblatio vocata fuit, vt in CYPRIANO [r] & in Concilio *Ancyrano* [s], quod Diaconis quibusdam ſub cenſura Eccleſiaſtica conſtitutis panem vel calicem offerre interdicit, quod facere alioquin Diaconis licebat.

(o) Aug. Quæſt. Vet. & Nou. Teſt. cap. CI. Diaconi ordo eſt accipere a Sacerdote & *ſic dare plebi.*

(p) Concil. Carth. IV. c. XXXVIII. Diaconus, præſente Presbytero, Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget.

(q) Conc. Nicæn. c. XVIII. (Tom. II. p. 37.) Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται· ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα περιῃρήσθω. κ. τ. λ. Peruenit ad ſanctum ſynodum, quod in nonnullis locis & ciuitatibus diaconi dant Presbyteris euchariſtiam, quod nec canon neque conſuetudo tradit, *vt, qui offerendi poteſtatem non habent*, iis qui offerunt, dent corpus Chriſti. Iam vero illud etiam cognitum eſt, quod iam quidam ex diaconis etiam ante epiſcopos euchariſtiam attingant. Hæc ergo omnia auferantur &c.

(r) Cyprian. de Lapſis p. 132. Solemnibus adimpletis calicem Diaconus *offerre* præſentibus cœpit.

(s) Conc. Ancyr. c. II. (Tom. I. p. 1455.) Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τοῦ ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν ἢ κηρύσσειν. Diaconi ſimiliter qui immolauerint, honorem quidem habeant: *ceſſare* vero ab omni ſacro miniſterio ſiue *a pane* ſiue a *calice offerendo*, vel prædicando.

§. VIII.

Non autem ipsis permissum erat ea consecrare super altari.

Noui equidem doctos quosdam Viros [t] huius Concilii verba aliter prorsus interpretari. Per *oblationem* illi *consecrationem* intelligunt, atque inde concludunt, Diaconos antiquis temporibus sacram Eucharistiam, absentibus quidem Presbyteris, consecrandi potestatem ordinarie habuisse. Sed hæc conclusio ex istis verbis deduci commode non potest, quæ potius duplicem admittunt constructionem. Aut enim significare possunt, quod Diaconi offerant plebis oblationes sacerdoti, quæ pars eorum officii erat, vt ostendimus antea, atque ita PETAVIVS [u] & HABERTVS ea intelligunt: Aut CYPRIANI verbis exponi possunt, qui mentem suam multo clarius explicat, quando id ipsum consecrati panis & vini oblationem nuncupat; qui maxime natiuus sensus esse videtur; & a quibusdam posteri-

(t) Hospin. Histor. Sacram. lib. II. c. I. p. 23. In Synodo Ancyrana sancitum legimus in hunc modum: *Diaconi, qui immolauerunt* (nimirum in persecutione) *honorem quidem habeant* &c. Illo ergo adhuc tempore Diaconi Eucharistiam administrabant. Refert etiam Theodoretus, vt supra quoque adnotauimus lib. IV. H. E. c. XII. *quum Valens Imp. Arrianus omnes* sacerdotes suis sedibus eiiceret, *Eusebium Episcopum Samosatenum militari habitu omnia illa loca percurrisse & clam Presbyteros & DIACONOS ordinasse, NE PLEBS SACRAMENTIS CARERET.* Has autem Diaconorum partes postea multa decreta resciderunt & antiquarunt. Nam in Concilio Arelatensi apud Gallos celebrato, constituitur, ne Diaconi omnino Sacramentum administrent &c.

(u) Petau. Diatrib. de Potest. Consecrandi c. III. Tom. IV. p. 211.
Habert. in Pontif. Part. IX. Obseruat. II. p. 190. *Panem vel calicem offerre.* Sed quid hoc? offerre idem ne heic ac consecrare? Multum abest, siquidem duplici functione Diaconi, Panem vel Calicem attingendo vtrumque offerre absque consecratione, dici potuerunt; vno quidem modo Laicis vtrumque porrigendo, quod quidem *offerre* dicitur S. Cypriano libro de Lapsis, vti apte suo more, nuper adnotauit Dion. Petauius. Sed hunc modum nunc prætermissum velim: Alter mihi modus etiam in Petauium antequam inciderem, semper arrisit: *quo nempe Diaconus offerre dicitur Panem vel Calicem, non consecrando, sed vtrumque sacerdoti consecraturo repræsentando:* quod eo aptius ἀναφέρειν dicitur, quo certe Diaconus ex manibus populi munera illa primum suscipiebat, ad sacerdotem vel Episcopum referenda, vel ei vna cum sacerdotibus in vsum Eucharisticæ consecrationis, quod æquum erat, excerpturo eadem, exhibebat.

orum

orum temporum doctis [w] ſcriptoribus reliquis interpretationibus vniuerſis præfertur. Quomodo autem cumque res ſe habeat, nulla cauſſa ſuppetit, quamobrem ea verba id dicere velle credamus, quod Diaconis poteſtas conſecrandi conceſſa fuerit. Concilium enim *Nicænum*, quod non multo poſt Concilium *Ancyranum* habitum eſt, Diaconos poteſtatem offerendi habuiſſe, exſerte [x] negat; hoc nimirum ſenſu, quo offerre ſignificat, *conſecrare*. Eo enim ſenſu officium Presbyteris proprium erat. Non nulli quidem Diaconi circa iſtud tempus ita offerre ſibi ſumſerunt; at Concilium *Arelatenſe*, quod eodem anno cum *Ancyrano* celebratum eſt, præſumtionem & regulæ eorum transgreſſionem interpretatur & ea propter nouum [y] Canonem ad eos reſtringendos condidit. Hilarivs idoneus praxis Eccleſiaſticæ ſui temporis teſtis nobis confirmat, non potuiſſe ibi eſſe ſacrificium ſiue conſecrationem ſine Presbytero [z]. Et hieronymvs idem dicit [a], nimirum ſolos Presbyteros precibus ſuis panem & vinum conſecrare & corpus ac ſanguinem Chriſti conficere. Quamobrem de hilario quodam Diacono loquens, negat eum poſſe conſecrare [b] *Euchariſtiam*, quod ſit tantum Diaconus. Huius rei ratio erat, quia ſacra *Euchariſtia* pro primo Chriſtianorum ſacrificio & pro præcipuo quodam Chriſtiani Sacerdotii officio habebatur. Et quum Di-

(w) Suicer. Theſaur. p. 871. Calicem & panem in ſacra euchariſtia miniſtrabant populo (Diaconi) Patet hoc ex Iuſtini M. Apol. II. p. 162. *οἱ καλούμενοι* &c. (vid. §. VII. not. (m) pag. 304.) Cyprian. Serm de Lapſis: *vbi ſolemnibus adimpletis calicem offerre diaconus præſentibus cœpit.* Idem colligitur ex Can. II. Ancyrano; ibi enim de Diaconis immolantibus, poſtea autem reluctantibus, decernitur, *πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς* &c. (§. VII. not. (s) p. 305.) Ergo ante lapſum hoc faciebant.

(x) Concil. Nic. c. XVIII. *Τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν*, qui offerendi poteſtatem non habent.

(y) Conc. Arelat. I. c. XV. de Diaconibus, quos cognouimus multis locis *offerre*, *placuit minime fieri debere.*

(z) Hilar. Fragm. p. 129. Sacrificii opus ſine Presbytero eſſe non potuit.

(a) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Quid patitur menſarum & viduarum miniſter, vt ſupra *eos* tumidus ſe offerat, *ad quorum preces Chriſti corpus & ſanguis conficitur?*

(b) Id. Dialog. contr. Lucif. p. 145. Hilarius cum Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſolusque vt putat turba ſit mundi: *neque euchariſtiam conficere poteſt Epiſcopos & Presbyteros non habens &c.*

aconi generatim pro sacerdotibus non agnoscerentur, aut de infimo tantum sacerdotii gradu essent, ideo hoc sacrificium super altari offerre seu consecrare non poterant. Hæc ratio ab Auctore *Constitutionum* [c] & Auctore sub nomine AVGVSTINI & diuersis aliis data est.

Est autem in AMBROSIO locus quidam, qui videtur innuere, quod sæculo tertio Diaconi *Romæ* potestatem consecrandi Eucharistiam habuerint. De *Laurentio* enim Diacono verba faciens, *Sixtum* Episcopum suum, quum mortem Christi caussa subiret, hoc modo compellantem ipse introducit: *Quo, sacerdos sancte, sine Diacono properas? Numquam sacrificium sine ministro offerre consueueras. Quid in me ergo displicuit, Pater? Cui commisisti Dominici sanguinis* [d] *Consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas?* BARONIVS hac difficultate ita est irretitus, vt textui corruptionem subesse & loco *Consecrationem Dispensationem* [e] legi oportere dicat. Et quidam AMBROSII Editores tam inuerecundæ ac perfrictæ frontis fuere, vt hanc correctionem sine vllo fundamento ipsi textui inserere haud dubitarint: Id quod BONA [f] & HABERTVS ingenue damnant, quod contra omnem vt MSCtorum, ita etiam priorum Editionum fidem militet, nec

---

(c) Constit. Apost lib. VIII. c. XXVIII. *Διάκονος οὐκ εὐλογεῖ· οὐ δίδωσιν εὐλογίαν· λαμβάνει δὲ παρὰ ἐπισκόπου· οὐ βαπτίζει· οὐ προσφέρει· τοῦ δὲ ἐπισκόπου προσενεγκόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου αὐτὸς ἐπιδίδωσι τῷ λαῷ, οὐχ ὡς ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς διακονούμενος ἱερεῦσι.* Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem; accipit vero ab Episcopo & Presbytero. Non baptizat; *non offert*; oblatione vero ab Episcopo aut Presbytero facta *ipse Diaconus dat populo, non tanquam sacerdos*, sed tanquam qui ministrat sacerdotibus.

Aug. Quæstion. Vet. & Nou. Testam. Q. XLVI. Qui non fuit sacerdos, quomodo vicem agere poterat sacerdotis? *Numquid Diaconus potest vicem agere sacerdotis?* Præfectus etenim potest agere vicem præfecti, & prætor prætoris: non tamen priuatus potest vicem agere potestatis alicuius: quanto magis sacerdotis vicem agere non potest, qui non est sacerdos?

(d) Ambros. de offic. lib. I. c. XLI.

(e) Baron. A. CCLXI. n. VII. - - cui commisisti Dominici sanguinis *dispensationem*; &c.

(f) Bona Rer. Liturgic. lib. I. c. XXV. n. IV. Hoc item sensu dixisse existimo Sixto Pontifici Laurentium Diaconum apud Ambrosium lib. I. offic. c. XLI. *Experire certe, vtrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem.* Sic enim scriptum est in antiquis codicibus tam editis quam

vlla

vlla ratio ex verborum difficultate peti possit. Nam vocabulum *Consecratio* hoc loco non significat sacramentalem Elementorum Consecrationem per preces in altari, quæ ab ipso Episcopo perficiebatur, vt e contextu euidenter apparet, vbi Episcopus numquam sacrificium sine ministro seu Diacono offerre dicitur: itaque Consecratio, Diacono commissa, alius generis sit oportet: Non poterat enim ille, præsente Episcopo, & eodem tempore, quo ipse Episcopus consecrabat, elementa in altari consecrare; poterat autem ipsi subuenire, seu vt illic exprimitur, consummandorum sacramentorum consortium cum eo habere, hoc est, calicem cum consueta verborum formula populo exhibere; quod ex more loquendi istis temporibus vsitato *Ministerialis Consecratio*, vel *Sacramenti consummatio* dicebatur: quandoquidem ad sanctum eucharistiæ sacramentum accedentes sanguine Christi hoc ipso consecrabantur, atq; ita consummabantur, seu sacramenti sub vtraque specie, pane nimirum ex manibus Episcopi, calice autem ex manibus Diaconi sumto, perfecte participes reddebantur. Hæc manifesto illa est consecratio, qua de heic sermo est, & quæ ad calicis exhibitionem plebi a Diacono factam tantum spectat, quod vsitatum eorum officium erat: adeoque hinc concludi non potest, quemadmodum quidem HOSPINIANVS & GROTIVS [g] volunt, quod Diaconis eucharistiam in altari consecrare licuerit.

§. IX.

Quinto: *Diaconi in quibusdam locis baptizare poterant.*

Quod autem ad alterum sacramentum, baptismum, attinet, magis paret, quod in quibusdam casibus eum ministrare soli potuerint. Quamuis enim Auctor *Constitutionum* [h],

MSCtis, non *dispensationem*, vt in vulgatis libris correctum est. Huic autem lectioni nullatenus formidandæ aut corrigendæ, sed omnino restituendæ fauet contextus, nam sequitur, *cui consummandorum* &c.
Habert. Not. in Pontific. Græc. p. 191. Scio Cardinalem Baronium legere *dispensationem*. Sed verum est, veterum exemplaria, veteres editiones *Consecrationem* habere.

(g) Vid Grot. de Coenæ Administratione vbi Pastore non sunt. Citatus & confutatus a Petauio.

(h) Constit Apost. lib. VIII. c. XXXVIII. *Διάκονος οὐ βαπτίζει, οὐ προσφέρει, Diaconus non baptizat*, non offert.

Diaconum nec baptizare nec offerre dicat: & EPIPHANIVS [*i*] generatim adfirmet, quod Diaconis folis numquam vllius facramenti adminiftratio commiffa fit: tamen ex aliis fcriptoribus manifeftum eft, quod hanc poteftatem ad minimum in quibusdam locis, fibi collatam habuerint. TERTVLLIANVS [*k*] idem iis ius cum Presbyteris, hoc eft baptizandi libertatem permittente Epifcopo, tribuit. Et HIERONYMVS [*l*] idem priuilegium eis adfignat. Concilium *Illiberritanum* [*m*] itidem de hoc iure plane loquitur, quando dicit: *Si quis Diaconus regens plebem fine Epifcopo vel Presbytero aliquos baptizauerit, Epifcopus eos per benedictionem perficere debebit.* Hoc manifefto indicat, Diaconos baptizandi ius in iftis Ecclefiis habuiffe, quibus præfuerunt. Ita cum CYRILLVS [*n*] *Catechumenos* fuos inftruit, quemadmodum fefe gerere debeant, fi in ciuitatem aut vicum ad Epifcopum, Presbyterum vel Diaconum baptifmum recipiendi cauffa venerint: commode inde concludi poteft, Diaconos in pagis baptizandi poteftatem habuiffe. Loquor nunc folum de ordinaria eorum poteftate. In cafibus enim extraordinariis non folum Diaconi, fed inferiores etiam Clerici & Laici in primitiua Ecclefia baptizare poterant, vti fuo loco oftendetur.

§. X.

Sexto: *Diaconorum erat, plebem ad preces adhortari.*

Aliud Diaconorum officium erat, populum in publicæ deuotionis fuæ exercitio in Ecclefia monere atque inftruere. Quem in finem certis quibusdam & notis verborum formulis vti fole-

(*i*) Epiphan. Hæref. LXXIX. Collyrid. n. IV. Καὶ γὰρ οὔτε Διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησάν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα. *Neque Diaconis* quidem ipfis *vllum* in ecclefiaftico ordine *Sacramentum perficere conceditur;* fed hoc duntaxat, vt eorum, quæ perficiuntur, miniftri fint.

(*k*) Tertull. de Bapt. c. XVII. Dandi quidem habet ius fummus facerdos, qui eft Epifcopus; dehinc Presbyteri & *Diaconi*, non tamen fine Epifcopi auctoritate &c.

(*l*) Hieron. Dial. contr. Lucif. c. IV. p. 139. Inde venit, vt fine iuffione Epifcopi, neque Presbyter, neque Diaconus ius habeant baptizandi.

(*m*) Concil. Illiberrit. c. LXXVII.

(*n*) Cyrill. Catechef. XVII. n. XVII. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος, ὅταν προσέλθῃς ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, κ. τ. λ. *Tempore baptifmatis cum ad* Epifcopum accedis, aut Presbyterum, aut Diaconum &c.

bant,

bant, vt ſignificarent, quando quæque diuini cultus pars inciperet, populumque ad attentionem excitarent: item vt Catechumenis indicarent, quando accedere & preces facere & rurſus abire deberent; in quibusdam etiam precationibus ipſa verba coram eis repetebant, vt eos, quomodo precandum eſſet, condocerent. Hæc omnia *Græci* per τὸ κηρύττειν, *Latini* autem per τὸ *prædicare* exprimebant; quæ verba non ordinarie *concionari* ſeu *verbum diuinum adnuntiare* ſignificant, vt quidam ea perperam interpretantur, ſed officio κήρυκος ſeu *Præconis* in concione quadam *fungi:* Vnde SYNESIVS [o] & quidam alii Diaconos ἱεροκήρυκας *ſacros Eccleſiæ præcones* appellant, quippe qui concionem monebant, quomodo omnia ſuo quoduis ordine fieri oporteret. Hoc ſignificatu verbum κηρύξαι, in antiquis libris ritualibus & canonibus frequenter occurrit. Exempli cauſſa in *Conſtitutionibus* [p] *Apoſtolicis*, Diaconus, finito Epiſcopi ſermone, cunctis conſurgentibus, ex alto loco proclamare iubetur: *ne quis adſit audientium, ne quis infidelium.* Deinde ſilentio facto, iubetur dicere: *Orate Catechumeni, & omnes fideles attente pro ipſis orent*: & ſimul exemplum præire populo, quemadmodum pro eis orare debeant. Quæ precandi formula tum in *Conſtitutionibus* [q] tum in CHRYSOSTOMO [r] videri poteſt. Poſtea Diaconus ſimiliter *Energumenos, Competentes* & *Pœnitentes*, ſuo quemque ordine compellare, eosque vna cum populo ad precandum exhortari debebat, his vtens verbis: Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν, *intente pro eis precemur.* Et quum Diaconus hos omnes ſolemni proclamatione ἀπολύεσθε, προέλθετε, *Ite, Miſſa eſt*, dimiſiſſet, Fideles iterum adhortabatur, vt

(o) Syneſ. Ep LXVII p 224. (p. 209. edit. Pariſ. MDCXXXIII.) Κατασιγαζόντων δὲ τῶν ἱεροκηρύκων, εἰς θρῆνον αὐτοῖς ἀπετελεύτησεν ἡ βοή. Indicto a *ſacris præconibus* ſilentio, vox illis in planctum deſiit.
Chryſoſtom. Hom. XVII. in Hebr. IX. (Tom. VI. p. 484 edit. Francof.) ἕστηκε καὶ νῦν ὁ παρ' ἡμῖν κήρυξ - - ὅταν εἴπῃ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις κ. τ. λ. Stat nunc quoque, qui eſt apud nos *præco* - - quando dicit: Sancta ſanctis! &c.

(p) Conſtit. Apoſt. Lib. VIII. c. V. Πληρώσαντος αὐτοῦ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον - - ἀναστάντων ἁπάντων ὁ διάκονος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ἀνελθὼν κηρυττέτω· μή τις τῶν ἀκροωμένων· μή τις τῶν ἀπίστων· καὶ ἡσυχίας γενομένης λεγέτω· εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι, καὶ πάντες οἱ πιστοὶ κατὰ διάνοιαν ὑπὲρ αὐτῶν προσευχέσθωσαν.

(q) Ibid. c. VI. tot.

(r) Chryſoſtom. Hom. II. in 1 Corinth. (Tom. V. p. 516. 517. ſqq.)

pro

pro se ipsis & vniuerso Ecclesiæ Christianæ statu orarent, eumque in finem aliam precandi formulam [s] eis recitabat: & hæc ipsa formula vocabatur Diaconi προσφώνησις seu *exhortatio ad orandum*, ad distinguendum eam ab Episcopi ἐπικλήσει, quæ precationis formula erat, qua Deum compellabat, quum Diaconi compellatio ad populum esset directa. Quam ob caussam hæc dicebatur προσφώνησις & κηρύξαι, *adhortatio*, qua populus ad orandum excitabatur, addita institutione, pro quo speciatim orandum eis esset. Hoc *Latinis* dicebatur *Oratio* & *Prædicatio*, quemadmodum ex Concilio quarto *Toletano* [t] videre est, quod vocabulum *orare* per *prædicare* explicat, & vtrumque vocabulum de Diaconi functione accipit. Et hinc vnum ex ornamentis Diaconi (vt & illud hac occasione notemus) ab eodem Concilio appellatur *Orarium*, quod eo tamquam peculiari signo, quo fratres suos ex Clero de precibus faciendis admonebat, vtebatur. Ex his omnibus intelligere poterimus, quid SOCRATES velit, quando dicit, *Athanasium* [u] Diaconos suos iussisse κηρύξαι εὐχὴν, *ad orandum cohortari*; & quomodo controuersum Concilii *Ancyrani* Canonem interpretari debeamus, qui de quibusdam Diaconis in idololatriam prolapsis loquens, eos ab omni sacro ministerio cessare oportere, neque amplius [w] κηρύσσειν iubet: quod quidam interpretes de verbi diuini prædicatione, alii autem [x] verius de hac Diacona-

(s) Constit. Apostol. lib. VIII. c. X. tot.

(t) Conc. Toletan. IV. c. XL. (Tom. V. p. 1716.) Vnum Orarium oportet Leuitam gestare in sinistro humero, propter quod *orat*, id est, *prædicat*.

(u) Socrat. lib. II. c. XI. προστάξας διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, mandat Diacono, *vt orationem populo indicat*.

(w) Concil. Ancyr. c. II. πεπαῦσθαι αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. Ipsos (Diaconos) ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem vel calicem offerendi, vel *prædicandi*.

(x) Habert. Pontific. p. 203. Eo canone (Ancyr. II.) κηρύσσειν *concionari*, quod vulgo *prædicare* dicimus, minime significat, sed *pronuntiare*, *annuntiare* ea, de quibus vno aut altero verbo populum inter sacra admonebat Diaconus, vt κῆρυξ *præco* ecclesiæ, vel Episcopi aut Presbyteri sacrificantis.

Beuereg. Not. in Conc. Ancyr. c. II. Hic obseruetur discrimen inter Presbyterorum & Diaconorum officia. In primo enim canone Presbyteros quidem προσφέρειν καὶ ὁμιλεῖν, in præsenti autem Diaconos ἀναφέρειν, καὶ κηρύσσειν dictum est: vt igitur ἀναφέρειν a προσφέρειν, sic etiam κηρύσσειν ab ὁμιλεῖν distinguatur necesse est. Cum ὁμιλεῖν igitur isto loco *concionari*, siue sermonem habere significet; κηρύσσειν hoc loco, de Diaconis dictum, nihil aliud denotare videtur, quam

lis

lis officii parte intelligunt, quæ in hoc consistebat, vt Diaconus κήρυξ seu sacer congregationis præco esset.

§. XI.

Septimo: *Diaconis permittente Episcopo concionari licebat.*

Si quæras, an Diaconi potestatem aliquam concionandi coram populo habuerint? idem respondeo, ac ad quæstionem de baptismo: Habebant vtique concionandi potestatem, permittente & mandante Episcopo, at sine eius auctoritate non habebant. Auctor sub nomine AMBROSII [y] Diaconos eo tempore concionatos esse, diserte negat; etiamsi initio omnes Diaconos *Euangelistas*, vt *Philippus* & *Stephanus* erant, fuisse autumet. Supra ostendimus, nec ipsos Presbyteros multis in locis verbum diuinum prædicandi habuisse potestatem præsente Episcopo, nisi ex speciali eius mandato; adeoque idem de Diaconis multo aptius concludi potest. BLONDELLVS [z] & BARONIVS existimant, CHRYSOSTOMVM elegantissimos istos sermones de

quod proprie significat, *præconis* scilicet *officio fungi*. Hoc enim in sacris celebrandis Diacono olim incubuit, alta nimirum voce & præconis instar varios ritus & ordinem per totam liturgiam moderari, & significare quid & quando a fidelibus aut catechumenis orandum erat.

Suicer. Thesaur. Ecclesi. Tom. II. p. 99. Κηρύσσειν ... Diaconis tributum, non significat *verbum prædicare*, sed illud declarat ministerium, quo dato Oratorii signo, actionum sacrarum ritus & ordinem moderabantur.

(y) Ambros. Comm. in Ephes. IV. Nunc neque Diaconi in populo *prædicant*, neque Clerici vel Laici baptizant.

(z) Blondel. Apol. p. 57.

Baron. an. CCCLXXXVI. n. LV. p. 542. Cum primum vero Presbyter designatus est, primam omnium ad populum habuisse dicitur homiliam, cuius est exordium: Num vero sunt, quæ nobis acciderunt &c.] At nihil ibi de Presbyteratu, sed de suscepta tantum docendi populi functione: quam quidem non ante hunc annum auspicatum fuisse, ex eo exploratum redditur; dum ipse in vna illorum orationum, quas habuit ad populum Antiochenum de imminente clade ob statuas ignominia adfectas (quod certum est contigisse post sequentem annum) expresse testatur, se iam in docendi munere biennium agere, sunt hæc eius verba: *Ecce secundum hunc annum habeo vestræ differens caritati* &c.]

Quamobrem in eam sententiam ire compellimur, vt quæ reperiuntur scriptæ orationes *ab ipso, cum diaconus* esset, nempe superius recensitæ aduersus Gentiles, Iudæos atque Hæreticos, & de Anathemate, *eas speciali indulgentia & iussione Flauiani pro concione dixerit*; cessasse vero postea vsque ad Presbyteratum.

incomprehensibili Dei Natura, *de Anathemate* &c. habuisse, quum adhuc esset tantummodo Diaconus. Alii autem [a] probabilius existimant, quod hi non sint sermones, quos in Ecclesia recitauerit, sed tantum discursus, quos aliis occasionibus composuerit; & quod primum sermonem, quum Presbyter ordinatus sit, habuerit eum, qui adhuc in Volum. IV. Opp. p. 953. exstat. Enim vero si vmquam concionatus est, adhuc Diaconus exsistens, non est dubium, quin id fecerit *Meletio* Episcopo suo permittente: Quemadmodum PHILOSTORGIVS [b] dicit, *Leontium* Episcopum *Arianum Antiochiæ* permisisse *Aëtio*, Diacono suo, vt ecclesiastica dogmata publice in ecclesia doceret. *Ephrem Syrus* aliud forte huius rei exemplum dare potest: Non enim nisi Diaconus Ecclesiæ *Edessenæ* fuit, PHOTIVS [c] tamen perhibet, quod diuersas homilias seu sermones, eosque tam excellentes, composuerit, vt post eius mortem in alias linguas translati, & in quibusdam Ecclesiis proxime post lectionem scripturæ sacræ prælecti fuerint, quemadmodum HIERONYMVS [d] tradit. Non nullis in locis, vti in ecclesiis *Gallicanis*, Diaconi ab ipsis Conciliis habebant auctoritatem legendi istiusmodi homilias coram populo sermonis loco, si forte Presbyter ægrotaret nec ser-

(a) Caue Hist. Litter. Vol. I. p. 253. (Edit Londin. MDCLXXXVIII.) Diaconus constitutus ad scribendum se adiunxit, librosque *aduersus Iudæos*, *Gentiles*, *Anomæos*, *de Sacerdotio*, *de Prouidentia ad Stagirium monachum*, aliosque aliquot edidit. Exacto in Diaconatu quinquennio a Flauiano (nam falsus est Socrates, qui ab Euagrio factum refert) anno CCCLXXXVI. Ecclesiæ Antiochenæ Presbyter factus est; *quo tempore primam concionem habuit*, quæ exstat Tom. IV. p. 953.

(b) Philostorg. lib. III. c. XVII. *Λεόντιος - - εἰς διακονίαν τὸν μαθητὴν προχειρίζεται καὶ διδάσκειν ἐν ἐκκλησίᾳ, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτρέπει δόγματα.* Leontius - - discipulum suum ad diaconatus gradum euexit eique permisit, vt ecclesiastica dogmata publice in Ecclesia doceret.

(c) Phot. Cod. CXCVI. p. 512. *Λόγοι ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα.* Sermones vndequinquaginta. Ibid. p 516. *Ἀλλὰ καὶ πλεῖστα τοῦ ἀνδρὸς μεταβληθέντα πρὸς τὴν ἑλλάδα συντάγματα φέρεται πλήρη χάριτος καὶ δυνάμεως.* Alia quoque plurima sancti viri in græcam conuersa linguam opuscula circumferuntur, dicendi vi ac venustate referta.

(d) Hieron. de Script. c. CXV. Efram, Edessenæ Ecclesiæ Diaconus, multa Syro sermone composuit, & ad tantam venit claritudinem, vt post lectionem Scripturarum publice in quibusdam ecclesiis eius scripta recitentur,

monem habere posset: quemadmodum ex lege, in concilio *Valensi* [e] hac occasione lata, apparet. Sed hoc ex necessitate fiebat atque permissione. Vt adeo Diaconi ista Ecclesiæ ætate (secundum dilucidam expositionem, quam de hac re postea dedit VIGILIVS [f]) concionari potuisse videantur, si nimirum ab Episcopo veniam habuerint; præsumtio autem contra consuetudinem & canonem fuerit, si sine eius permissu id factum esset.

§. XII.

Octauo: *Pœnitentes etiam vrgente extrema necessitate in gremium Ecclesiæ recipere: & in extraordinariis quibusdam casibus inferiorum ordinum Clericis officium ad tempus abrogare.*

Atque ita etiam cum Diaconis respectu potestatis recipiendi Pœnitentes, eisque peccatorum veniam impertiendi comparatum erat. Ordinarie hoc ipsum ad Episcopi, tamquam supremi Ecclesiæ ministri, spectabat prærogatiuam; adeoque rarius id Presbyteris, numquam autem Diaconis, permittebatur, si ab extremæ necessitatis casu discesseris, quando nimirum nec Episcopus nec Presbyter quispiam, qui id faceret, præsto erat. Hoc in casu Diaconi, tamquam speciales Episcopi delegati, quandoque auctoritate pollebant imponendi cui manus, quod signum receptionis erat. Ita cum Pœnitentibus, quorum CYPRIANVS meminit, & quos Martyres litteris suis Ecclesiæ fauori commendauerant, actum fuit: *Si*, inquit ille [g], *incommodo aliquo & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præsentia nostra, apud Presbyterum quemcunque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, & vrgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque Exomologesin facere delicti sui possint; vt manu eis in pœnitentia imposita veniant ad Dominum cum pace.* Heic

(e) Conc. Vasense III. c. II. (Tom. IV p. 1680.) Si Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per se ipsum non potuerit prædicare, SS. *Patrum Homiliæ a Diaconibus recitentur.*

(f) Vigil. Ep. ad Rustic. & Sebastian. (Tom. V. Conc. p. 554.) Adiecistis etiam execranda superbia, quæ nec legantur, nec sine sui Pontificis iussione aliquando Ordinis vestri homines præsumserunt, auctoritatem vobis Prædicationis contra omnem consuetudinem vel canones vindicare.

(g) Cypr. Ep. XIII. al. XVIII. ad Cler.

obſeruatu dignum eſt, nulli, qui Diacono inferior ſit, negotium dari hoc officium conficiendi; neque Diaconis ipſis id faciendi concedi auctoritatem, niſi tamquam Epiſcopi delegatis, idque in extremo neceſſitatis caſu, quando videlicet Presbyter, qui Pœnitentem animam agentem in gratiam reciperet, reperiri nullus poterat.

Admodum videtur probabile, quod ſimili in caſu, hoc eſt abſoluta neceſſitate exigente, in Eccleſiis quibusdam *Græcis* poteſtatem habuerint inferiores Clericos ad tempus ab officio prohibendi. Quod e verbis Auctoris *Conſtitutionum* [*h*] colligi poteſt, vbi dicit: *Diaconus excommunicat Hypodiaconum, Lectorem & Cantorem & Diaconiſſam, ſi hoc facere opus ſit abſente Presbytero. Hypodiacono non licet excommunicare Lectorem, aut Cantorem, aut Diaconiſſam aut Clericum aut Laicum: Miniſtri enim ſunt Diaconorum.* Hæc erat poteſtas tum quidem Diaconis in caſibus extraordinariis conceſſa, & priuilegium peculiare, quo nullus ex inferiore Clero poterat perfrui.

§. XIII.

Nono: *Diaconi in Conciliis generalibus Epiſcopis ſuis miniſtrare & interdum eos repræſentare debebant.*

Inter extraordinaria Diaconorum officia etiam referri poteſt, quod interdum ab ipſorum Epiſcopis delegati fuerint, vt in Conciliis generalibus ipſorum vices explerent & procurarent negotia. Ordinarium eorum illic officium erat Epiſcopis ſuis famulari & ſcribas ac diſputatores agere &c. prout ab ipſis mandatum acceperant; qua in functione in Conciliis antiquis eos vt plurimum offendimus. Duplici autem ratione tunc inferiores habebantur Presbyteris. Primo quidem Presbyteri ordinarie vt ſedentes cum Epiſcopis ſuis nobis repræſentantur, Diaconis cum vniuerſa plebe adſtantibus. Deinde Presbyteris quandoque ſuffragia licebat ferre, vt ſupra demonſtrauimus; ſed nullum exemplum, quod ego quidem ſcio, ſuppetit, quo idem priuilegium ad Diaconos ſpectaſſe, demonſtra-

(*h*) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XXVIII. Διάκονος ἀφορίζει ὑποδιάκονον, ἀναγνώστην, ψάλτην, διακόνισσαν· ἐὰν ᾖ τι τοιοῦτον, μὴ παρόντος πρεσβυτέρου ὑποδιακόνῳ οὐκ ἔξεστιν ἀφορίζειν, οὔτε μὴν ἀναγνώστην, οὔτε ψάλτην, οὔτε διακόνισσαν, οὔτε κληρικὸν, ἢ λαϊκόν· ὑπηρέται γάρ εἰσι διακόνων.

ri possit. Hoc tantum relatum legimus, Episcopos, si adesse ipsi non potuerint, Diaconos suos delegasse, vt ipsos repræsentarent. Tum quidem sedebant atque suffragia ferebant, non vt Diaconi, sed vt procuratores loco Episcoporum, a quibus missi fuerant. Cuius rei tot exempla in Conciliorum monumentis occurrunt, vt lectoribus vel vnum ex illis adferre haud necesse sit. Qui vero exempla videre auet, is CHRISTIANVM LVPVM in notis ad Canonem Concilii *Trullani* septimum consulat, vbi discrimen aliquod inter sessionem & suffragationem Diaconorum in Conciliis *Orientalibus* & *Occidentalibus* obseruat. In conciliis *Orientalibus*, si Diaconus Metropolitanum aut Patriarcham repræsentaret, eo ipso loco sedebat atque subscribebat, quo ipse Metropolitanus vel Patriarcha, si adfuisset, sessurus fuisset atque subscripturus; in *Occidentalibus* autem Conciliis alius mos erat: Ibi enim Diaconi post omnes Episcopos, non eorum loco, quorum procuratores erant, suffragia ferebant.

Sic in Conciliis generalibus fiebat. In prouincialibus autem & consistorialibus Synodis Diaconi æque ac Presbyteri suo ipsorummet nomine suffragia ferendi non numquam habebant libertatem. Cuius rei multa exempla lector videre, si velit, potest in Conciliis *Romanis* sub SYMMACHO & GREGORIO secundo, a IVSTELLO [*i*] in *Bibliotheca* sua *iuris Canonici* publicatis, & in Conciliorum Tomo IV. vbi primum Episcopi, deinde Presbyteri, & postea Diaconi, suo quisque nomine subscripserunt. Et qui hac in re curiosi exsistunt, plura alia huiusmodi exempla reperire ipsi poterunt.

§. XIV.

Decimo: *Diaconi potestatem habebant reprehendendi atque corrigendi eos, qui in Ecclesia inordinate sese gerebant.*

Duo adhuc de Diaconorum officio in conuentibus ecclesiasticis obseruanda sunt. Primum quidem, quod quemadmodum homines instituere debebant, quomodo sese quemque in cultu diuino gerere oporteret; ita potestatem habuerint eos, qui minus decenter se gerebant, corrigendi atque castigandi. *Constitutiones*, quæ Apostolis tribuuntur, eiusmodi functionum,

(*i*) Vid. supra c. XIX. §. XII. pag. 281.

quales

quales istæ sunt, tamquam ad Diaconorum officium spectantium, mentionem faciunt. *Si quis repertus fuerit, qui sedeat loco non decenti, increpetur* [k] *a Diacono, tamquam a nauclero: traducaturque in locum, qui eum deceat.* Et post paullo [l]: *Diaconus speculetur populum, ne quis murmure obstrepat, dormitet aut rideat, aut nutus faciat. Oportet enim stare in Ecclesia sapienter, sobrie, vigilanter, auribus ad verbum Domini intentis.* Hoc ex CHRYSOSTOMO etiam manifestum est, qui de iis, qui irreuerenter sese in Ecclesia gerunt, loquens, vicinos iubet eos obiurgare, & si hoc ferre nolint, Diaconum [m] aduocare, ut officium suum erga illos exsequatur. Memoratu dignam historiam huic rei apprime conuenientem de *Caciliano* Archidiacono *Carthaginensi* refert OPTATVS, quod, quum *Lucillam*, fœminam diuitem, vbi sacram cœnam sumebat, aliquid indecore facere obseruaret; (ante enim, quam Panem & Vinum acciperet, os nescio cuius sic crediti martyris osculari solita erat); hoc nomine officii sui inductus ratione eam [n] reprehenderit: quo ipso illa tantopere sit commota, vt postea, quam ille electus esset Episcopus, ab eius communione sese cum aliis quibusdam factiosa separarit; eiusque ordinationem vitiosam caussata eo rem deduxerit, vt *Maiorinus* eius in locum fuerit ordinatus: & hanc vnam e præcipuis schismatis *Donatistarum* caussis fuisse,

(k) Constit. Apost. lib II. c. LVI.. Εἰ δέ τις εὑρεθῇ παρὰ τόπον καθεζόμενος, ἐπιπληττέσθω ὑπὸ τοῦ διακόνου ὡς πρῳρέως, καὶ εἰς τὸν καθήκοντα αὐτῷ τόπον μεταγέσθω. Ibid. Ὁμοίως ὁ διάκονος ἐπισκοπείτω τὸν λαόν, ὅπως μή τις ψιθυρίσῃ ἢ νυστάξῃ ἢ γελάσῃ ἢ νεύσῃ· χρὴ γὰρ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐπιστημόνως, καὶ νηφαλίως, καὶ ἐγρηγορότως ἑστάναι, ἐντεταμένην ἔχοντας τὴν ἀκοὴν ἐπὶ τὸν τοῦ κυρίου λόγον.

(l) Ibid. ὁ διάκονος ἐπισκοπείτω τὸν λαὸν &c.

(m) Chrysostom. Hom. XXIV. in Act. (Tom. III. p. 229) Κεῖνται πάντες νέοι ψυχροὶ καὶ γέροντες· καθάρματα μᾶλλον οἱ νέοι, γελῶντες, ἀνακαγχάζοντες διαλεγόμενοι· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἤκουσα γινόμενον· καὶ ἀλλήλους σκώπτοντες ἐπὶ γόνατα κείμενοι. σὺ παρέστηκας ὁ νέος ἢ ὁ πρεσβύτης ἐπίπληξον, ἂν ἴδῃς· ἐγκάλεσον σφοδρότερον· οὐκ ἀνεχόμενον, τὸν διάκονον κάλεσον. κ. τ. λ. Iacent omnes adolescentes frigidi ac senes, purgamenta magis quam adolescentes, rident, subsannant, cauillantur. Etenim & hoc fieri audiui, & mutuum se incessunt scommatis geniculantes. Tu autem si adsistis iuuenis vel senex, & stupenda vides, increpa acriter: si non fert, *voca Diaconum* &c.

(n) Optat. lib. I. p. 40. (p. 18. edit. Paris.) Quum correptionem Archidiaconi Caeciliani ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum & potum os nescio cuius martyris, si tamen martyris, libare dicebatur &c.

OPTA-

OPTATVS animaduertit dicitque, schisma illo tempore confusæ mulieris iracundiam peperisse, quæ condonare non potuerit Diacono, qui eam in ecclesia corripuerit. Forte aliqui id, quod *Cæcilianus* fecit, superioris officii, vti nunc quidem Archidiaconi plerumque sunt, virtute eum fecisse, existimauerint. Enim vero proxime sequenti Capite ostendemus, quod Archidiaconi olim semper ex ordine Diaconorum nec de vllo alio gradu fuerint. Et ex iam dictis apparet, hoc, quod *Cæcilianus* fecit, non ex peculiari potestate, qua tamquam Archidiaconus fruitus sit, sed ex ordinaria potestate corripiendi male se gerentes, quam cum reliquis omnibus Diaconis Ecclesiæ communem habebat, profectum fuisse.

§. XV.

Vndecimo: *Diaconi olim omnia inferiorum ordinum Ecclesiæ officia faciebant.*

Alterum, quod de Diaconorum officio adhuc habeo monere, est, quod ante institutos ordines Ecclesiæ inferiores (qui non eodem in omnibus ecclesiis tempore, nec forte in vlla ecclesia ante duo priora sæcula, orti sunt, vt deinceps ostendetur) Diaconi istiusmodi officia omnia, quæ sequentibus sæculis his ordinibus commissa sunt, explere debuerint; qualia sunt officia Lectorum, Hypodiaconorum, Exorcistarum, Catechistarum, Ianitorum & similium. Ita EPIPHANIVS [o] ab initio omnia officia ecclesiastica ab Episcopis, Presbyteris & Diaconis peracta esse, adeoque nullam ecclesiam sine Diacono fuisse obseruat. Ita certe IGNATII ætate cum Ecclesia comparatum erat, qui de nullo vmquam ordine loquitur, qui Diaconorum ordine sit inferior: Sed *sine his*, inquit, *Ecclesia* [p] *non vocatur*. Vt adeo omnia officia inferiora a Diaconis fieri oportuerit. Immo vero in ipsis posterioribus sæculis diuersa officia inferiora sæpenumero vni eidemque viro commissa esse legimus, forte vt onus numerosiorem alendi clerum in paruis ecclesiis detrectarent. Ita EVSEBIVS *Romanum* Martyrem [q] & Diaconum & Exor-

(o) Epiph. Hæres. LXXV. Aerian. n. V. *ἄνευ δὲ διακόνου ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι.* Sine Diacono Episcopus esse non potest.

(p) Ignat. ad Trallian. n. III. *χωρὶς τούτων ἐκκλησία οὐ καλεῖται*

(q) Euseb. de Martyr. Palæstin. c. II. *Μνήμης δ' ἄξια τυγχάνει καὶ τὰ περὶ Ῥωμανὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀποτελεσθέντα· παλαιστὸς γὰρ ὤν, διάκο-*

cistam

ciſtam in Eccleſia *Cæſareenſi* fuiſſe, auctor eſt. Et *Procopius* Martyr tres ſimul functiones in Eccleſia *Scythopolitana* habuit: Eodem enim tempore Lector fuit, Interpres & Exorciſta; vti ex Actis Martyrii [r] eius, a VALESIO publicatis, conſtat. Iam vero vterque ineunte ſæculo quarto perſecutionis *Diocletianeæ* tempore pro Chriſtianæ religionis profeſſione mortem ſubiit. Et integrum ſæculum poſt, ſi Auctori ſub nomine AVGVSTINI [s] credere fas eſt, deprehendimus, quod, ſi ab iſtiusmodi diuitibus & magnis eccleſiis, qualis *Romana* erat, ingentem Clericorum complexa multitudinem, diſceſſeris, omnia inferiora officia a Diaconis adhuc peracta ſint. In eccleſiis *Græcis* illi ſemper erant πυλωροὶ ſeu *ianitores*, cum fieret oblatio & ſacra celebraretur euchariſtia, vti ex *Conſtitutionibus* [t] *Apoſtolicis* videre eſt, vbi dicitur: *Diaconi ſtent ad ianuas, quibus viri in templum ingrediuntur, & Hypodiaconi ad ianuas, quibus mulieres, ne quis egrediatur, nec aperiatur tempore oblationis, quamvis ſit aliquis fidelis,* Hæc præcipua antiquitus Diaconorum erant in conuentibus eccleſiaſticis officia.

§. XVI.

Duodecimo: *Diaconi erant Epiſcoporum* Subeleemoſynarii *ſeu ſtipis erogandæ curatores vicarii.*

Præterea autem duorum triumue aliorum officiorum, ad quæ adminiſtranda ab Epiſcopis extra eccleſiam Diaconi adhiberi ſolebant, mentio iniicienda eſt. Eorum primum erat, vt tamquam Epiſcoporum *Subeleemoſynarii* ſeu vicarii ſtipis erogandæ, curatores orphanorum, viduarum, virginum, detentorum in cuſtodia Martyrum, & omnium pauperum ac infirmorum, qui aliquo nomine ex publicis Eccleſiæ reditibus alebantur, curam gererent. Diaconi ſpeciatim in iſtorum o-

νός τε καὶ ἐπορκιστὴς τῆς ἐν καισαρείᾳ παροικίας. Sed & commemoratione digna ſunt in primis, quæ circa *Romanum* Martyrem eodem die Antiochiæ geſta ſunt, Hic enim genere Palæſtinus, *Cæſareenſis eccleſiæ diaconus & exorciſta.*

(r) Acta Procop. apud Valeſ. in Euſeb. de Martyr. Palæſtin. c. I. Ibi Eccleſiæ tria miniſteria præbebat. Vnum in legendi officio, alterum in Syri interpretatione ſermonis, & tertium aduerſus Dæmonas manus impoſitione conſummans.

(s) Auguſt. Quæſt. Vet. & Nou. Teſtam. cap. CI. ſupra citat. §. IV. not. (c) p. 301.

(t) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XI. οἱ δὲ διάκονοι ἱστάσθωσαν εἰς τὰς τῶν ἀνδρῶν θύρας· καὶ οἱ ὑποδιάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν· ὅπως μήτις ἐξέλθῃ· μήτε ἀνοιχθῇ ἡ θύρα κἂν πιστός τις ᾖ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναφορᾶς.

mnium

mnium inopiam atque indigentiam inquirere, de ea ad Episcopum referre, illisque eleemosynas, quas ab ipso in eorum recreationem atque miseriæ leuamentum acceperant, diribere debebant. Archidiaconus quidem Episcopi quasi erat thesaurarius, sed Diaconi vniuersi eius dispensatores, qui eleemosynas Ecclesiæ indigentibus distribuebant. Id quod e diuersis locis [u] CYPRIANI, DIONYSII ALEXANDRINI [w] & Auctoris [x] *Constitutionum* intelligitur, qui de hoc officio indiscriminatim loquuntur, omnibusque Diaconis id commune fuisse, dicunt. Speciatim in *Constitutionibus* Diaconi officium ita describitur, vt si quem sciat inopia premi, admoneat prius Episcopum, & sic conscio Episcopo suppeditet eius indigentiæ; clam autem Episcopo nihil faciat, ne eum de iniuria adflictorum insimulet, eique in probrum cedat, & murmuratio contra ipsum excitetur.

(u) Cyprian Ep. XLIX. al. LII. ad Cornel. Nicostratum vero Diacono sanctæ administrationis amisso, Ecclesiasticis pecuniis sacrilega fraude subtractis, viduarum ac pupillorum depositis negatis, non tam in Africam venire voluisse quam conscientia rapinarum ac criminum nefandorum illinc ab vrbe fugisse.

(w) Dionys. ap. Euseb. l. VII. c. XI. Διάκονοι δὲ οἱ μετὰ τοὺς ἐν τῇ νόσῳ τελευτήσαντας ὑπολειφθέντες, Φαῦστος, Εὐσέβιος, Χαιρήμων· Εὐσέβιος ὃν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐνεδυνάμωσε καὶ παρεσκεύασε τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς γενομένων ὁμολογητῶν ἐναγωνίως ἀποπληρῶν, καὶ τὰς τῶν σωμάτων περιστολὰς τῶν τελείων καὶ μακαρίων μαρτύρων οὐκ ἀκινδύνως ἐκτελεῖν. Diaconi vero post illos, qui morbo consumti sunt, superstites: Faustus, Eusebius, Chæremon. Eusebius, inquam, quem Deus iam inde ab initio roborauit, impulitque, *vt confessoribus in custodia positis ministeria strenue exhiberet*; vtque consummatorum ac beatorum Martyrum cadauera non sine capitis sui periculo sepeliret.

(x) Constit. Apost. lib. II. c XXXI. Μηδὲν ποιείτω τὸ σύνολον ἄνευ ἐπισκόπου, μηδέ τινι διδότω τι ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐὰν γὰρ ὡς θλιβομένῳ πρὸς λάθρα τοῦ ἐπισκόπου δώσῃ τινι, εἰς λοιδορίαν τοῦ ἐπισκόπου δώσει. Nihil prorsus sine Episcopo faciat (Diaconus) neque vlli quippiam sine illo conscio & auctore tribuat; etenim si clam episcopo *dederit egenti* & calamitoso, erit probro Episcopo, eumque de iniuria adflictorum insimulat. c. XXXII. Εἰ οὖν γινώσκεις, ὦ διάκονε, θλιβόμενόν τινα, ὑπομνήσας τὸν ἐπίσκοπον, οὕτω δίδου. *Si quem ergo* diacone, *scis inopia premi*, admonito prius Episcopo, *suppedita ei.* Lib. III. c XIX. Εἰ κύριος ἡμῶν καὶ ὁ διδάσκαλος οὕτως ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, πῶς ἂν ὑμεῖς ἐπαισχυνθήσεσθε τοῦτο ποιῆσαι τοῖς ἀδυνάτοις καὶ ἀσθενέσι τῶν ἀδελφῶν; Si Dominus noster idemque Magister sic se ipse humiliter abiecit, quomodo pudebit vos hoc facere fratribus infirmis & imbecillis? Ibid. χρὴ οὖν ὑμᾶς τοὺς διακόνους ἐπισκέπτεσθαι πάντας τοὺς δεομένους ἐπισκέψεως, καὶ περὶ τῶν θλιβομένων ἀναγγέλλετε τῷ ἐπισκόπῳ ὑμῶν. Oportet igitur, vt vos diaconi omnes visitetis, quibus visitationis opus est, & de calamitosis & adflictis nuntiate episcopo vestro.

§. XVII.

Decimo tertio : *Diaconorum erat de criminibus populi Episcopo nuntiare.*

Aliud Diaconorum officium hoc intuitu erat, in vitam & mores populi inquirere; deque eiusmodi malis, quibus pro ordinaria sibi concessa potestate mederi ipsimet non poterant, ad Episcopum referre, vt ipse pro suprema sua auctoritate illis mederetur. *Diaconus*, inquit *Constitutionum* [y] liber, *de re omni ad Episcopum referat, vt CHRISTVS ad Patrem. Verum quacunque potest, moderetur per se, sicut Christus potestatem creandi & prouidendi a Patre accepit: Quæ vero maiora sunt, Episcopus iudicet.*

§. XVIII.

Hinc Diaconi frequenter vocati Episcoporum Oculi, ipsorum Os, Angeli, Prophetæ &c.

Hanc ob caussam Diaconi communiter Episcopi *Oculi* & *Aures*, *Os*, *Dextra* & *Cor* ipsius vocabantur: quod eorum ministerio omnia videbat, omniumque hominum actiones cognoscebat, perinde ac si suis ipse oculis vidisset, suisque ipse auribus audisset. Per eos ad gregem suum sua mittebat mandata & edicta, quo intuitu os ipsius & cor erant; per eos calamitosorum indigentiæ succurrebat, atque ita dextra eius manus erant. Hi tituli frequenter in *Constitutionibus* [z] *Apostolicis* & in Auctore Epistolæ [a] ad *Iacobum* occurrunt. Et ISIDORVS PELVSIOTA in adlusione ad eos *Lucio* [b] Archidiacono scri-

(y) Constit. Apost. lib. II. c. XLIV. Πάντα μὲν ὁ διάκονος τῷ ἐπισκόπῳ ἀναφερέτω ὡς ὁ χριστὸς τῷ πατρί· ἀλλ' ὅσα δὲ δύναται, εὐθυνέτω δι' ἑαυτοῦ λαβὼν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν, ὡς ὁ κύριος παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ δημιουργεῖν, καὶ τὸ προνοεῖν· τὰ δ' ὑπέρογκα ὁ ἐπίσκοπος κρινέτω.

(z) Constit. Ap. lib. II. c. XLIV. Ἔστω ὁ διάκονος τοῦ ἐπισκόπου ἀκοὴ καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ στόμα, καρδίατε, καὶ ψυχή. Sit diaconus Episcopi *auris* & *oculus*, & item *os*, *cor* & *anima*. Ibid. lib III. c. XIX. ψυχὴ αὐτοῦ καὶ αἴσθησις εἶναι ὀφείλετε. Deberis (vos diaconi) esse ei (episcopo) *anima* & *sensus*.

(a) Clem. Ep. ad Iacob. (Tom. I. Conc. p. 86.) *Diaconi* Ecclesiæ tamquam *oculi* sunt *Episcopi*.

(b) Isidor. Pelus. lib I. Ep. XXIX. Εἰ ὀφθαλμοὶ ἐπισκόπου τυγχάνουσιν οἱ τοῦ σεπτοῦ θυσιαστηρίου διάκονοι, σὺ δὲ τούτων κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ἄρχεις, ὅλος ὀφθαλμὸς ὀφείλεις ὑπάρχειν. Si venerandi altaris *diaconi Episcopi oculi* sunt, profecto cum tu Dei permissu ipsis præsis, *totus oculus* esse debes.

bens,

bens, Ecclesiæque vtens phrasi dicit, debere ipsum totum esse oculum, quandoquidem Diaconi essent Episcopi oculi. Auctor *Constitutionum* [c] similiter Episcopi *Angelos* ac *Prophetas* eos appellat, quia erant ii, quibus ille præcipue tamquam internuntiis siue ad suum ipsius populum siue ad extraneas ecclesias vtebatur. Eo enim tempore Episcopi nihil nisi per os & dextram cuiuspiam de Clericis suis faciebant.

§. XIX.

Diaconorum numerus, Ecclesiæ necessitate exigente, adaugebatur.

Itaque quum tanta esset negotiorum, ad Diaconi officium spectantium, multitudo & varietas, diuersos in eadem Ecclesia Diaconos habere consueuerunt. In quibusdam Ecclesiis, ad imitationem Ecclesiæ *Hierosolymitanæ*, præcise septem erant. Concilium *Neocæsareense* [d] hoc ipsum Canone stabiliuit, quod Diaconi septem esse debeant, etiamsi sit magna ciuitas, ideo quod hoc regulæ in *Actis Apostolorum* datæ respondeat. Et Ecclesia *Romana* tum ante tum post hoc Concilium hoc ipsum etiam tamquam legem obligantem videtur spectasse. Ex Epistola enim CORNELII [e] sæculo tertio medio scripta, patet, tum quidem septem tantum Diaconos in Ecclesia Romana fuisse, vt vt eodem tempore quadraginta sex ibi essent Presbyteri. Et PRVDENTIVS tempore *Sixti*, A. CCLXI. eamdem rationem fuisse indicat. Loquens enim de *Laurentio* Diacono appellat eum primum e septem viris [f] qui stant ad aram proximi, intelligens septem Ecclesiæ Diaconos. Quid? Quod isthæc consuetudo sæculo quarto & quinto adhuc durauit, quemadmodum e

(c) Constit. Apost. lib. II. c. XXX. ὥσπερ ὁ υἱὸς ἄγγελός ἐστι καὶ προφήτης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ὁ διάκονος ἄγγελος καὶ προφήτης ἐστὶ τοῦ ἐπισκόπου. Vt Filius est angelus & propheta Patris: sic *Diaconus angelus & propheta Episcopi.*

(d) Conc. Neocæsar. c. XV. (Tom. I. Conc. p. 1484.) Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι, κατὰ τὸν κανόνα κἂν πάνυ μεγάλη ἦ ἡ πόλις· πεισθήσῃ δὲ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν πράξεων.

(e) Cornel. ad Fab. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Ignorabat vnum Episcopum esse oportere in ecclesia Catholica, in qua tamen sciebat (quomodo enim illud nescire potuisset) Presbyteros quidem esse sex & quadraginta, *septem* autem *diaconos.*

(f) Prudent. Hymn. de S. Laurent. (v. 37. 38. p. 95. edit. Cellar. Hallens.)

SOZOMENO [*g*], & HILARIO SARDO [*h*], Diacono *Romano*, qui sub nomine AMBROSII scripsit, discimus. Sed *apud alios*, inquit SOZOMENVS [*hh*], *haud quaquam definitus est numerus Diaconorum.* Et certum est, ita *Alexandriæ* obtinuisse atque *Constantinopoli.* Etsi enim vnus ex scriptoribus vitæ S. *Marci*, a PEARSONIO [*i*] citatis, dicit, *Marcum* septem tantum Diaconos *Alexandriæ* ordinasse, sequentibus tamen temporibus plures ibi fuerunt. *Alexander* enim in epistola quadam circulari [*k*] nouem Diaconos nominat, quos vna cum *Ario* ob opiniones ipsorum hæreticas ab Ecclesia semouit; & probabile est, fuisse ibi plures alios, qui in recta sententia perstiterunt. Nam in formula ipsius condemnationis, a COTELERIO [*l*] publicata, Diaconi Catholici *Alexandriæ* & *Mareotidis* memorantur, vt qui in condemnando *Ario* cum Episcopo suo se coniunxerint. Et quod ad Ecclesiam attinet *Constantinopolitanam*, Diaconorum numerus tantus erat, vt in quadam IVSTINIANI Constitutione Nouella [*m*] eos ad cen-

(*g*) Sozom. lib. VII. c. XIX. Διάκονοι παρὰ Ῥωμαίοις εἰσέτι νῦν οὐ πλείους εἰσὶν ἑπτά. Apud *Romanos Diaconi* non plures sunt hactenus quam *septem.*

(*h*) Ambros Com. in 1 Tim. III. p. 995. Nunc autem *septem Diaconos* esse oportet, aliquantos Presbyteros, vt bini sint per Ecclesias & vnus in ciuitate Episcopus.

(*hh*) Sozom. l. c. παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τούτων ἀριθμός.

(*i*) Vit. S. Marci ap. Pearson. Vindic Ignat. Part. I. c. XI. p. 329. apud Coteler. (p. 152. Edit Cantabr.) B. Marcus Anizanum Alexandriæ ordinauit Episcopum & tres Presbyteros & *septem Diaconos.*

(*k*) Alex. Ep. Encycl. ap. Theod. lib. I. c. IV. sub fin. Εἰσὶ δὲ οἱ ἀναθεματισθέντες αἱρεσιῶται, ἀπὸ πρεσβυτέρων μὲν Ἄρειος· ἀπὸ διακόνων δὲ Ἀχιλλᾶς, Εὐζώϊος, Αἰθαλῆς, Λούκιος, Σαρμάτης, Ἰούλιος, Μηνᾶς, Ἄρειος ἕτερος, καὶ Ἑλλάδιος. Hæreticorum qui anathemate damnati fuerunt, hæc sunt nomina. Ex Presbyteris quidem Arius; *ex Diaconis* vero Achillas, Euzoius, Aithalas, Lucius, Sarmates, Iulius, Mena, Arius alter & Helladius.

(*l*) Coteler. Not in Constit. Apost. lib. VIII. c. XXVIII. Ἀλέξανδρος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρεώτου παρὼν παροῦσιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Εἰ καὶ φθάσαντες ὑπεγράψατε, οἷς ἐπέστειλα τοῖς περὶ Ἄρειον κ. τ. λ. Alexander Presbyteris & *Diaconis* Alexandriæ atque Mareotæ præsens præsentibus dilectis fratribus in Domino salutem. Licet iam *subscripseritis* illis quæ ad Arium & Arianos misi &c.

(*m*) Iustin. Nouell. III c. I. ὥστε θεσπίζομεν, μὴ περαιτέρω μὲν ἑξήκοντα πρεσβυτέρων κατὰ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν εἶναι· διακόνους δὲ ἄῤῥενας ἑκατὸν, τεσσαράκοντα δὲ θηλείας. Quapropter sancimus non vltra sexaginta quidem Presbyteros in sanctissima maiore ecclesia esse, *diaconos* autem *masculos centum*, & quadraginta feminas.

tum

tum in ministerium magnæ illius Ecclesiæ & trium aliarum redactos deprehendamus. Vt adeo planum sit atque euidens, quod Diaconorum numerus, prout Ecclesiæ necessitas requisivit, adauctus, & contraria hac in re solius Ecclesiæ *Romanæ* praxis, plane singularis fuerit.

§. XX.

De ætate, quam habere debebant Diaconi, antequam ordinarentur.

Non loquor heic de proprietatibus, quæ in Diaconis requirebantur, quia generatim eædem erant, quæ in Episcopis requirebantur & Presbyteris, deque iis postea dicetur: quod ad ætatem eorum attinet, non nihil erat discriminis, quod hoc loco notandum est. Episcopi & Presbyteri, quemadmodum supra obseruauimus, ordinarie consecrari non poterant ante tricesimum ætatis annum, Diaconos autem anno vicesimo quinto, & non ante licebat ordinare. Hic terminus a lege tum ciuili tum canonica fixus est, vti e Nouellis IVSTINIANI [*n*], Conciliis [*o*] *Agathensi*, *Carthaginensi*, *Trullano* aliisque compluribus liquet. Et hæc ipsa regula curate obseruata fuit. Etsi enim Episcopos deprehendimus, ante hanc ætatem ordinatos, hi ipsi tamen (vt ostendimus supra) numquam Diaconi, sed de Laicis statim Episcopi ordinati fuerunt: sed inter hos, qui Diaconi ordinati sunt, vix vnius cuiusdam in vniuersa historia ecclesiastica exemplum inuenias, qui ante vicesimum quintum ætatis annum ordinatus sit.

(*n*) Iustin. Nouell. CXXIII. c. XIII. *Πρεσβύτερον ἐλάττονα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἀλλ' οὐδὲ διάκονον ἢ ὑποδιάκονον ἥττονα τῶν εἰκοσιπέντε.* Presbyterum minorem triginta quinque annorum fieri non permittimus: sed *neque diaconum* aut subdiaconum *minorem viginti quinque.*

(*o*) Concil. Agath. c. XVI. (Tom. IV Conc. p. 1386.) Episcopus benedictionem diaconatus minoribus quam *viginti quinque* annorum penitus non committat.
Conc. Carth. III. c. IV. (Tom. II. p. 1167.) Placuit, vt *ante viginti quinque annos ætatis nec diaconi ordinentur*, nec virgines consecrentur.
Conc. Trull. c. XIV. (Tom. VI. Conc. p. 1150.) *ὁμοίως μήτε διάκονος πρὸ τῶν εἴκοσι πέντε ἐτῶν χειροτονείσθω.* Similiter *nec diaconis ante viginti annos ordinetur.*
Concil. Toletan. IV. c. XX. (Tom. V. p. 1712.) A *viginti & quinque annis ætatis Leuitæ* consecrentur.

§. XXI.

De reuerentia, quam Diaconi Presbyteris exhibuerunt, & quæ Diaconis contra ab inferioribus Clericis exhibita fuit.

Quod vltimo loco de Diaconis obſeruare iuuat, magnus eſt ille honor atque reuerentia, quam Presbyteris æque ac Epiſcopis exhibere debuerunt. Supra demonſtrauimus, Presbyteris ſuos in Eccleſia fuiſſe thronos, in quibus vna cum Epiſcopis ſederunt: Diaconi autem eiusmodi priuilegium non habebant, ſed ſemper vt adſtantes eis repræſentantur. Ita Auctor [*p*] *Conſtitutionum* & GREGORIVS [*q*] NAZIANZENVS hoc eos ordine locant, nempe: Epiſcopus ſedebat in medio throno, Presbyteri, ad vtrumque eius latus ſedebant, Diaconi adſtabant. Concilium *Nicænum* expreſſis verbis [*r*] cauet, ne Diaconi inter Presbyteros conſideant in Eccleſia. Et ex HIERONYMO [*s*] & Auctore ſub nomine AVGVSTINI [*t*] conſtat, quod, etſi Diaconi *Romani* cæteris omnibus potentiores euaſerant, ſedere tamen in Eccleſia ſibi non ſumſerint. Immo vero quidam canones plus vltra progrediuntur, dum [*u*] Diaconis præſente quodam Presbytero, quocumque demum loco id fuerit, ſedere interdicunt, niſi ipſe illis permiſerit.

Similem honorem Presbyteris diuerſis occaſionibus aliis

(*p*) Conſtit. Apoſt. lib. II, c. LVII. Κείσθω μέσος τοῦ ἐπισκόπου θρόνος· παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον, καὶ οἱ διάκονοι παρεστάσθωσαν. Sit ſolium epiſcopi in medio poſitum & ex vtroque eius latere ſedeant presbyteri & *adſtent diaconi.*

(*q*) Gregor. Nazian. Somn. de Eccleſ. Anaſtaſ. vid. ſupr. cap. XIX, §. V. not. (h) p. 270.

(*r*) Concil. Nic. c. XVIII. (Tom. II. p. 38.) Ἀλλὰ μηδὲ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέσθω τοῖς διακόνοις. Sed nec in medio quidem Presbyterorum *liceat diaconis ſedere.*

(*s*) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. In Eccleſia Romæ Presbyteri ſedent & *ſtant Diaconi.*

(*t*) Aug. Quæſt. Vet. & Nov. Teſt. c. CI. Quamquam Romanæ Eccleſiæ Diaconi modice inuerecundiores videantur, ſedendi tamen dignitatem in Eccleſia non præſumunt.

(*u*) Concil. Laodic. c. XX. (Tom. I. p. 1500.) Ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθίζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθίζεσθαι. Quod *non oportet diaconum ante Presbyterum ſedere*, ſed ſedere cum iuſſione presbyteri. Conc. Carth. IV. c. XXXIX. Vt Diaconus quolibet loco iubente Presbytero ſedeat.

exhi-

exhibere, ipsisque non minus quam Episcopo in omnium officiorum diuinorum administratione ministrare debebant; quorum nullum a Diacono, præsente Presbytero, nisi peculiaris id suasisset ratio, peragi poterat, quemadmodum superius obseruauimus. Immo Diacono ne quidem in domesticis conuiuiis benedictionem præsente Presbytero dare licebat: vti ex epistola HIERONYMI [x] ad EVAGRIVM videre est, vbi Diaconos *Romanos* paullo acrius increpat, quod illud facere sibi sumserint.

Verum tamen quemadmodum canones Diaconos ad honorem ac reuerentiam Presbyteris præstandam obligarunt; ita vt ab inferiore Clero distinguerentur, omnes inferiores ordines eundem ipsis honorem exhibere iussi sunt. Concilium *Laodicenum* eodem canone, quo Diaconum, præsente nec iubente Presbytero, sedere vetat, statim subiungit, Diaconum simili ratione ab Hypodiaconis & reliquo Clero omni honorari oportere. Et Concilium *Agathense* [y] canonem iisdem verbis repetit. In memoriam Lectori heic reuocamus, quod supra obseruauimus, habuisse nimirum Diaconos in quibusdam Ecclesiis potestatem absentibus Presbyteris inferiores clericos pœna ecclesiastica adficiendi. HIERONYMVS [z] etiam videtur dicere, quod eorum reditus largiores fuerint, quam Presbyterorum, qui eos non numquam importuniores atque elatiores reddiderunt. Præter hæc omnia Diaconorum ordo magnæ erat existimationis, quod Archidiaconi tum quidem semper de hoc ordine erant, & plerumque magnam in Ecclesia habebant auctoritatem; quorum de potestate ac priuilegiis, quum paullo specialius dicere necesse sit, capite sequenti distincte acturi sumus.

(x) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Licet increbescentibus vitiis inter Presbyteros absente Episcopo sedere Diaconum viderim; Et in domesticis conuiuiis, benedictiones Presbyteris dare. al. Benedictiones coram Presbyteris dare.

(y) Concil. Agath. c. LXV. (Tom. IV. p. 1394.) Non oportet Diaconem sedere præsente Presbytero, sed *ex iussione Presbyteri sedeat.* Similiter autem honorificetur Diaconus a ministris inferioribus & omnibus clericis.

(z) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Presbyter nouerit se *lucris minorem*, sacerdotio esse maiorem. Id. Com. in Ezech. c. XLVIII. Vltra sacerdotes, hoc est Presbyteros intumescunt: & *dignitatem* non merito, sed *diuitiis* æstimant.

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT VICESIMVM PRIMVM
DE ARCHIDIACONIS.

§. I.
Archidiaconi antiquitus eiusdem cum Diaconis Ordinis fuerunt.

QVamquam Archidiaconi his posterioribus sæculis vt plurimum de Presbyterorum fuerunt ordine, antiquis tamen temporibus non nisi Diaconi erant: quod ex iis Scriptoribus euidenter patet, qui primam de iis relationem nobis tradunt. HIERONYMVS [a] auctor est, Archidiaconum ex Diaconis electum, & principem Diaconum in quauis Ecclesia fuisse, perinde ac Archipresbyter princeps fuit Presbyter; & in singulis ecclesiis vnum tantummodo exstitisse. *Cæcilianum* OPTATVS [b] Archidiaconum *Carthaginensem* appellat, erat tamen Diaconus solum, vsque dum Episcopus consecraretur, vt supra dictum est. Vnde factum, vt ipse *Cæcilianus* diceret, vt si ipse non legitime esset ordinatus Episcopus, quemadmodum *Donatistæ* dicerent [c], tamquam Diaconum tantummodo se tractarent. Certum est, *Laurentium* Archidiaconum *Romanum* non nisi Diaconum fuisse principem, seu primum e septem viris, qui stabant ad altare proximi & ministrabant, vti PRVDENTIVS [d] loquitur. Ex quibus testimoniis planum est atque perspicuum, quod hisce temporibus Archidiaconus semper vnus e Diaconorum ordine exstiterit.

§. II.
Ab Episcopo electi & non ob ætatis prærogatiuam constituti.

Enim vero quomodo Archidiaconus ad hunc honorem

(a) Hieron. Ep. LXXXV. ad Euagr. Aut *Diaconi eligant de se*, quem industrium nouerint, & *Archidiaconum* vocent. Id. Ep. IV. ad Rustic. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, *singuli Archidiaconi.*

(b) Optat. lib. I. p. 40. (p. 19. edit. Paris.) Quum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset &c.

(c) Optat. ibid. Iterum a Cæciliano mandatum est, vt si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tantum adhuc Diaconum ordinarent Cæcilianum.

(d) Prud. Hymn. de S. Laur. v. 36. 37. p. 95 edit. Cellar.

Hic *primus* e septem viris,
Qui stant ad aram proximi.

perue-

peruenerit, & qua ratione hoc officium ei demandatum sit, de eo quidem inter viros non nullos eruditos aliqua est controversia. SALMASIVS [e] & alii quidam existimant, initio eum non nisi seniorem Diaconum fuisse, etiamsi succedente tempore hoc officium electiuum euasisse, concedant. HABERTVS [f] illud semper electiuum, & in Episcopi libertate atque arbitrio positum fuisse putat, de Diaconis quempiam nominare, quem ad hoc officium idoneum iudicaret. Ita cum ATHANASIO actum fuisse, ex iis quodammodo intelligitur, quæ de ipso refert [g] THEODORETVS, quod licet ætate esset paullo iunior, ordinis tamen Diaconorum princeps factus sit. Hoc enim VALESIO iudice, ab Episcopo eum electum atque iis, qui ætate ipsum antecesserunt, prælatum fuisse indicat. HIERONYMVS loco ante citato, in constituendo Archidiacono non ætatis rationem habitam, sed de cæteris eum electum fuisse, perspicue adserit: tantummodo eligendi potestatem Diaconis videtur tribuere :| sed vero si quid commercii hac in re habuerunt, sub Episcopi directione id habuisse censendi sunt, quippe qui in quibusdam canonibus iubetur sibi Archidiaconum eligere, & seniorem ordinarie cæteris præferre, si huic officio vere idoneus exsisteret: sin minus, alium quemdam eligere debebat, quem ad officia ecclesiastica obeunda [h] prouinciamque sibi concreditam recte administrandam omnium maxime idoneum iudicaret.

(e) Salmas. de Primat. p. 8 Cum *primum Diaconum* aut *primum Presbyterum* legimus in antiquorum scriptis, de eo intelligendum, *qui ordinationis tempore prior est.* - - Ex primo Episcopo *Archiepiscopus* exiit electione, qui olim primatum habuisse: ætatis ac πρωτογενεσίας merito. *Sic etiam facti Archidiaconi.* Suic. Thes. Eccles. Tom. I. p. 531. Qui olim fuerint *Archidiaconi*, docet Cl. Salmasius de Primatu Papæ p. 8. 9. &c.

(f) Habert. Pontifical. Obseru. VI. p. 206. Sole clarius efficimus, *Archidiaconum electione*, non vero tempore, dignitate, non antiquitate Diaconis prolatum & præfectum.

(g) Theod. lib. I. c. XXVI. Ἀνὴρ παιδιόθεν μὲν τοῖς θείοις μαθήμασιν ἐντραφείς· ἐν ἑκάστῃ δὲ τάξει τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορῶν γενόμενος ἀξιάγαστος· - - συνῆν δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πάνυ, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, τοῦ χοροῦ δὲ τῶν διακόνων ἡγούμενος. Vir a puero diuinis litteris innutritus & in singulis Ecclesiastici ordinis gradibus summa cum admiratione versatus. - - Versabatur autem in comitatu eximii Alexandri, ætate iuuenis ipse quidem, sed *Princeps ordinis.*

(h) Conc. Agath. c. XXIII. (Tom. IV. p. 1387.) Si officium Archidiaconatus propter simpliciorem naturam implere aut expedire nequiuerit, ille loci sui nomen teneat, & ordinationi Ecclesiæ, quam Episcopus elegerit, præponatur.

§. III.

Plerumque tantæ erant existimationis & potestatis, vt Episcoporum successores eligerentur.

Officium Archidiaconi magnum semper honorem atque dignitatem habuit: perpetuus enim Episcopi minister erat & adiutor; & post Episcopum vniuersæ Ecclesiæ oculi in ipsum conuersi erant. Quo ipso id lucrifacere solebat, vt præ ipsis Presbyteris Episcopi sui successor eligeretur. Cuius rei diuersa exempla, *Athanasius*, *Cæcilianus* & alii complures adferri possent. Et hæc, reor, caussa est, quamobrem HIERONYMVS Archidiaconum iniuria se ipsum [*i*] dicat adficere, si Presbyter ordinetur: probabiliter quod hoc ipso commodum suum in Ecclesia perderet, nec ad ampliorem dignitatem prouehi posset. Ita in Ecclesia *Romana* obtinuisse, firmiter possumus concludere, si quidem id, quod EVLOGIVS, scriptor *græcus* apud PHOTIVM, dicit, vero est consentaneum: quod *Romæ* nimirum lex [*k*], fuerit, vt Archidiaconus successor Episcopi eligeretur, & quod idcirco *Cornelius* Nouatianum ordinauerit Presbyterum, vt priuilegiis & spe succedendi eum priuaret. Sed prægnans, fateor, caussa est de veritate huius relationis dubitandi, tum quod de eiusmodi lege in Ecclesia *Latina* nihil legimus; tum quod hic Auctor manifesto errat, quando *Cornelium Nouatianum* Presbyterum ordinasse dicit, qui diu ante Presbyter & probabiliter numquam vel Archidiaconus vel Diaconus, sed ex Laico statim Presbyter consecratus fuit, quemadmodum ex CYPRIANI [*l*] & CORNELII [*m*] epistolis tacite eo respicientibus colligi potest. Sed ta-

(*i*) Hieron. Com. in Ezech. c. XLVIII. Certe qui *primus* fuerit *ministrorum*, quia per singula concionatur in populos, & a Pontificis latere non recedit, *iniuriam putat*, *si Presbyter ordinetur*.

(*k*) Eulog ap. Phot. Cod. CLXXXII. Τὸν ἀρχιδιάκονον ἐνενόμιστο διάδοχον τοῦ ἀρχιερατεύοντος καθίστασθαι. Archidiaconum succedere summo sacerdoti statutum erat.

(*l*) Cypr. Ep. LII. al. LV. ad Antonian. *Non iste* (Cornelius) *ad Episcopatum subito peruenit*, sed per omnia ecclesiastica officia promotus & in diuinis administrationibus Dominum sæpe promeritus ad sacerdotis sublime fastigium cunctis religionis gradibus adscendit.

(*m*) Concil. Ep. ad Fabian. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII. Quum egregius ille vir (Nouatus) ecclesiam Dei reliquisset, in qua post susceptum baptismum Presbyteri gra-

men

men si EVLOGIVS per legem nihil amplius quam consuetudinem intelligit: forte id potuit esse consuetudinis *Romæ*, quemadmodum & aliis quibusdam in locis, vt Archidiaconos Episcoporum successores crearint: quum potestas ipsorum ac priuilegia, vt dixi, communiter mirificam ipsis occasionem in beneuolentiam tum Clericorum, tum plebis sese insinuandi suppeditarent.

§. IV.

Officia Archidiaconi. Primo: *Episcopo ad aram ministrare.*

Quod ad officium Archidiaconi attinet, proximus semper Episcopi erat minister atque pedissequus: *A latere Pontificis non recessit*, vt HIERONYMI phrasi vtar, semper ad subueniendum ei paratus. Speciatim ad altare, Episcopo sacris operante, solita Diaconi officia peragebat, de quibus proxime præcedenti capite diximus. Auctori *Constitutionum* dicitur ὁ παρεστὼς τῷ ἀρχιερεῖ *Diaconus qui Episcopo adsistebat* atque incipiente Eucharistiæ celebratione proclamabat: *Nemo* [*n*] *contra aliquem, nemo in simulatione accedat.* Illius erat calicem ministrare populo, vbi Episcopus Eucharistiam celebrans panem ante eum distribuerat, quemadmodum ex iis discimus, quæ de *Laurentio* Archidiacono *Romano* [*o*] narrat AMBROSIVS. Ipsius etiam tamquam vicarii Episcopi erat ea, quæ ad Clericos inferiores spectabant, eorumque ministeria atque officia in Ecclesia disponere: exempli caussa, quis ad orandum adhortari, quis eorum ianuas custodire, quis in templo obambulare & plebis mores obseruare; quis Lectorum, Acolythorum, Hypodiaconorum eo tempore, quo loco & statione, officium perficere deberet. Hæc enim non præcise ordinata, sed in Episcopi arbitrio posita erant, vt pro lubitu institueret; id quod plerumque per Archidiaconum faciebat: cuius inde mandata & iussa, in quibusdam antiquioribus Conciliis *ordinationes* & *ordinatio Ecclesiæ* [*p*] quandoque

dum fuerat consequutus, idque per gratiam Episcopi, qui manus illi imponens eum ad Presbyterorum ordinem euexit.

(*n*) Constit. Apost. lib. II. c. LVII. Μήτις κατά τινος· μήτις ἐν ὑποκρίσει.

(*o*) Ambros. de Offic. lib. I. c. XLI. citat. cap. XX. §. VIII. (d) p. 308.

(*p*) Vid. Concil. Agath. c. XXIII. conf. §. II. not. (h) p. 329. Isidor. Hispal. Ep. ad Ludifred. ap. Gratian. Distinct. XXV. c. I. §. XI. *Ordinatio* vestiendi altaris &c. Sollicitudo parochiarum & *ordinatio* & iurgia ad eius pertinent curam.

appellantur. Vnde appellationem *Ordinarius*, quæ posteriori-bus temporis Archidiaconis adsignata est, ortam esse, existimo.

§. V.

Secundo: *Episcopo in dispensandis Ecclesiæ reditibus succurrere.*

Episcopo in dispensandis Ecclesiæ reditibus operam suam iungebat, & sub Episcopo præcipuam gerebat curam pauperum, orphanorum, viduarum &c. quibus omnibus suæ cuique portiones ab ipso adsignabantur, & per manus Diaconorum, qui sub eo erant, reddebantur. Concilium *Carthaginense* quartum [*q*] huius partis officii Archidiaconalis mentionem iniicit, quando præcipit: *Vt Episcopus gubernationem viduarum, pupillorum ac peregrinorum non per se ipsum, sed per Archipresbyterum aut per Archidiaconum agat.* Hoc intuitu PRVDENTIVS [*r*] officia *Laurentii*, quem Archidiaconum *Romæ* fuisse dicit, describens inter alia thesauri ecclesiastici claues, & curam dispensandarum oblationum populi ei adsignat. Et ob eamdem caussam tum ille ipse tum AMBROSIVS [*s*] aliique martyrii eius scriptores perhibent, præfectum ethnicum ei imperasse, vt thesauros fidei ipsius concreditos sibi extraderet: quod quum se facturum promisisset, paullo post pauperibus, claudis, cæcis, infirmis adductis, dixisse fertur, has esse diuitias, quas custodiendas accepisset, hisce enim opes Ecclesiæ se expendisse. AVGVSTINVS hoc suum officium fuisse dicit, quoad Archidiaconus Ecclesiæ fuerit.

(*q*) Conc. Carth. IV. c. XVII. (Tom. II. p. 1201.)

(*r*) Prud. Hymn. de S. Laur. v. 39 - 44. p. 95. edit. Cellar.

Leuita sublimis gradu,
Et cæteris præstantior
Claustris sacrorum præerat
Cælestis arcanum domus
Fid s gubernans *clauibus*
Votasque dispensans opes.

(*s*) Ambros. de Offic. lib. II. c. XXVIII. Tale aurum sanctus Martyr Laurentius Domino reseruauit, a quo quum quærerentur thesauri Ecclesiæ, promisit demonstraturum se. Sequenti die pauperes duxit. Interrogatus vbi essent thesauri, quos promiserat, ostendit pauperes, dicens: *Hi sunt thesauri Ecclesiæ.*
Aug. Serm. CXI. de Diuersis. Sanctus Laurentius Archidiaconus fuit: Opes Ecclesiæ ab illo Persecutore quærebantur. conf. Id. de diuers. Serm. CXXIII.

Hinc

Hinc PAVLINVS [t] Archidiaconum *arcæ custodem* nuncupat: quia, etsi reliqui Diaconi distribuere pecunias & suam cuique portionem reddere debebant, ipse tamen præcipuus eorum administrator erat & director, ab eoque tamquam ecclesiastici thesauri custode iussa accipiebant. Hinc est, quod *Donatistæ* inter alia *Cæcilianum* criminabantur, prohibuisse eum dictitantes, quo minus Diaconi martyribus in custodia vllum vitæ subsidium [u] adferrent. Quam criminationem hoc ipso fundatam fuisse oportet, quod ex officio, tamquam Archidiaconus, martyribus alimenta prospicere debuit; quod eum non tantum neglexisse, sed auctoritate sua etiam eo abusum fuisse caussabantur, vt iis, qui imperio ipsius subfuerint, ea illis ministrare interdixerit.

§. VI.

Tertio: *Concionibus habendis ipsum subleuare.*

Alia officii eius pars erat, Episcopi loco non numquam concionari. Quemadmodum enim Diaconus quisque consentiente Episcopo concionandi habebat auctoritatem, ita Archidiaconus omnium Diaconorum eminentissimus, frequenter ad hoc officium præstandum seligebatur, si quidem verba HIERONYMI supra ad §. III. not. [i] adducta, *Primus ministrorum per singula concionatur in populos*, ita fas est intelligere. Vocabulum enim *singula* tam ad tempora quam ad loca referri potest. Quod si vero quis existimet, concionari hoc loco nihil amplius significare, quam *prædicare* & *κηρύσσειν*, hoc est officium sacri præconis in congregatione explere, non refragabor; hoc tantum dico, quod HIERONYMVS loquens de re quapiam, qua Archidiaconi populi studia & gratiam sibi conciliarint, potius officium concionandi, quam aliud quidpiam intelligere videatur.

(t) Paulin. de mirac. S. Martin. lib. IV. Bibl. Patr. Tom. VIII. p. 865. (p. 1034. edit. MDLXXXIX.) Protinus adstanti *Diacono*, quem more priorum Antistes sanctæ *custodem* legerat *arcæ*, Imperat &c.

(u) August. Breuic. Collat. III. c. XIV. (Tom. VII. Edit. Froben. p. 391. fin. 392.) Recitatum est a Donatistis Concilium ferme septuaginta Episcoporum contra Cæcilianum apud Carthaginem factum, vbi eum absentem damnauerunt, quod ad eos venire noluerit, tamquam a traditoribus ordinatus, & *quia cum esset diaconus victum adferri martyribus in custodia constitutis prohibuisse*, *dicebatur*.

§. VII.

Quarto : *Ordinandis inferioribus Clericis.*

Archidiaconus Episcopum ordinandis inferioribus Clericis Hypodiaconis, Acoluthis, cæteris plerumque subleuabat. Officium eius in hoc negotio speciatim descriptum legimus in diuersis concilii quarti *Carthaginensis* [w] canonibus, qui rationem commonstrant, quomodo inferiores Clericos oporteat ordinari; nimirum, non per impositionem manuum, quæ tantum ad superiores spectabat ordines, sed ita, vt vasa quædam sacra Ecclesiæ e manibus partim Episcopi partim Archidiaconi acciperent. Vt vnum duntaxat exemplum ordinationis Acolythi adferamus, dicit Canon: *Acolythus quum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt sciat se ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & vrceolum vacuum ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi.*

§. VIII.

Quinto : *Archidiaconus potestatem habebat Diaconos & inferiores Clericos, non autem Presbyteros, pœna ecclesiastica adficiendi.*

Archidiaconus potestate etiam donatus erat reliquos Diaconos & inferiores Clericos Ecclesiæ puniendi. Ita certe in quibusdam Ecclesiis obtinuisse, ex loco quodam in Actis Concilii *Chalcedonensis* liquido apparet, vbi *Ibas* Episcopus *Edessæ* de *Mara* quodam Ecclesiæ suæ Diacono loquens, eum sacris arcitum esse dicit non a se, sed ab Archidiacono suo, qui [x]

(w) Conc. Carth. IV. c. V. (Tom. II. p. 1200.) Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuam & calicem vacuum. *De manu* vero *Archidiaconi vrceolum cum aqua & mantila & manutergium.* c. VI. Acolythus &c. vid. in textu. c. IX. Ostiarius cum ordinatur, postquam *ab Archidiacono* instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, *ad suggestionem Archidiaconi* tradat ei Episcopus claues ecclesiæ de altario dicens: Sic age quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recludantur.

(x) Conc. Chalced. Act. X. (Tom. IV. p. 653.) *ὁ θεοσεβέστατος ἐπίσκοπος Ἴβας εἶπε - - - Μάρας κατὰ τὸ ἀληθὲς ἀκοινώνητός ἐστι τῷ ἰδίῳ ἀρχιδιακόνῳ, οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ἐστιν ἀκοινώνητος· ἐπειδὴ ὕβρισε πρεσβύτερον, διὰ τοῦτο ἀκοινώνητον αὐτὸν ἐποίησε.* Religiosissimus Episcopus Ibas dixit: - - *Maras* secundum veritatem *excommunicatus est a proprio archidiacono,* (non enim a me excommunicatus est) quoniam iniuriam fecit Presbytero, ob hoc eum a communione suspendit.

propter

propter crimen in Presbyterum quemdam admissum, sacra communione ei interdixerit.

An vero Archidiaconus vllam in Presbyteros potestatem habuerit, de eo viri docti disputant. SALMASIVS [y] & post eum eruditus SVICERVS [z] ipsum Archipresbyterum in Ecclesia *Romana* ei subiectum fuisse, non dubitant adfirmare. CVIACIVS & alii quidam a BALVZIO [a] citati vlterius progrediuntur, ita in omnibus Ecclesiis obtinuisse, dictitantes. Enim vero ne vllum quidem istiusmodi potestatis vestigium in vllo antiquo Scriptore vel Concilio inuenias: sed omnis istius erroris origo corruptioni cuidam in GRATIANI Decreto & in Decretalibus GREGORII Noni debetur, qui citant verba ad marginem adlegata [b] alter quidem quasi ex ISIDORO HISPALENSI, alter vero e Concilio *Toletano*, rati inde probari posse, quod Archipresbyter Archidiacono subiectus esse debeat: cum tamen ex BALVZII & *Romanorum* Correctorum confessione istiusmodi verba in epistola ISIDORI numquam inventa sint; & GARSIAS LOAISA ea in vllo genuino Concilii *Toletani* decreto exstare, neget. Vt ita omnis huius rei fides sit penes GRATIANVM & eos, qui Decretales compilarunt, quorum vero testimonia in rebus ad antiquitatem attinentibus exiguum momentum trahunt, si non meliora documenta, quam nudam eorum adsertionem, habeant. Non negauerim tamen, GRATIANI memoria sic fuisse, quemadmodum ipse dicit; eius enim ætate Archidiaconos e Presbyterorum ordine electos fuisse, probabile est; quamquam, quo demum tempore id fieri cœperit, non ita facile definiri potest. Hoc certum omnino est, sæculis aliquot ante GRATIANVM consuetudinem iam fuisse immutatam. Nam sæculo nono ad minimum aliqui Archidiaconi de Presbyterorum erant ordine; quemad-

(y) Salmas. de Primat. c. I. p. 9 lin. pen. In Romana Ecclesia vicarius fuit (Archidiaconus) Episcopi, & *Archipresbyterum etiam sub se habebat*: quod mirum, cum Presbyteros Diaconis maiores fuisse notum sit.

(z) Suicer. Thesaur. Tom. I. p. 533. vbi iste Salmasii locus adlegatur.

(a) Baluz. Not. ad Gratian. Distinct. XXV c. I. p. 455.

(b) Grat. Distinct. XXV. c. I. ex Epist. Isidor. Hispal. ad Ludifred. (p. 413. edit. Colon. MDCXVII.) *Archipresbyter* vero se esse *sub Archidiacono*, eiusque præceptis sicut Episcopi sui sciat obedire.
In Gregorii Decretal. lib. I. Tit. XXIV. de officio Archipresb. c. I. eadem verba citantur ex Concilio Toletano.

modum

modum ex HINCMARI *Capitulis* [c], ad *Guntharium* & *Odelhardum*, duos ex ipsius Archidiaconis, quos Presbyteros Archidiaconos appellat, directis, apparet. Et satis idonea caussa suppetit arbitrandi, quod tempore GRATIANI Archidiaconi vniuersi ex Presbyterorum collegio fuerint. Vnde mirum haud est, quod GRATIANI ætate in Archipresbyteros potestatem habuisse dicantur, quod istius æui lingua nihil amplius quam Decanos rurales significat, in quos Archidiaconi in hunc vsque diem potestate gaudent. Ex quibus lectores poterunt iudicare, quam exigua adeo fides illis habenda sit scriptoribus, qui antiquiorum temporum consuetudines ex sui temporis praxi metiuntur, & quæcunque regulis ac moribus suæ ætatis conueniunt, ea vetustatis nomine venditant.

§. IX.

De nomine ἀπαντητὴς, Circumlustrator, *& num Archidiaconi vllam potestatem in vniuersam diœcesin habuerint.*

Sed vt ad primitiuæ Ecclesiæ Archidiaconos redeamus, vnum adhuc est, de quo disputari potest: Vtrum videlicet Archidiaconorum potestas super omnem diœcesin olim sese extenderit, an in Ecclesia ciuitatis seu matre fuerit terminata. Medio æuo sine controuersia in vniuersam diœcesin habuerunt potestatem. Nam ISIDORVS HISPALENSIS, qui sæculo nono ineunte vixit, vbi de Archidiaconi officio agit, *sollicitudo quoque*, inquit [d], *Parochitanorum* (al. *Parochiarum*) hoc est Diaconorum & inferiorum Clericorum *& ordinatio & iurgia ad eius pertinent curam: Pro reparandis diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti: ipse inquirit parochias cum iussione Episcopi, & ornamenta vel res basilicarum parochitanorum* (al. *parochiarum*) *& libertatum ecclesiasticarum. Episcopo idem refert.* HABERTVS [e] Archidiaconos eamdem potestatem iam sæculis aliquot ante habuisse existimat, idque probaturus locum adfert e Concilio *Chalcedonensi,*

(c) Hincmar. Capitula Archidiaconibus Presbyteris data Tom. VIII. Conc. p 591.

(d) Isidor. Ep. ad Ludifred. & ap. Gratian. Distinct. XXV. c. I.

(e) Habert. in Pontific. Part. IX. obseruat. VI. p. 209. Sollicitudo & ordinatio paræciarum ad Archidiaconum spectat, ait Isidorus, quod maxime in Diaconum Apantitam cadit, de quo in Actis Concilii Chalcedonensis in libello Samuelis & aliorum Presbyterorum Edessæ, Ἀβραάμιος διάκονος ἀπαντητὴς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, *Abraamius Diaconus occursor nostræ Ecclesiæ.*

nensi, vbi in ſcripto quodam [*f*] a Presbyteris *Edeſſenis* aduerſus *Ibam* ipſorum Epiſcopum exhibito, *Abraamius* Diaconus eccleſiæ in omnibus latinis eius verſionibus vocatur *Diaconus Apantita*, qua appellatione HABERTVS putat vniuerſalem Eccleſiæ inſpectorem deſignari. Sed vero duæ planæ rationes contra hanc ſententiam militant, quas mirum eſt perſpicacem alioquin HABERTVM non vidiſſe: I. Quod *Abraamius* non erat Archidiaconus, ſed priuatus tantum Eccleſiæ Diaconus: nam eodem loco alius cuiusdam Archidiaconi fit mentio, qui quum *Ibas* in eo eſſet, vt *Abraamium* ordinaret epiſcopum *Patenæ*, interpellarit atque impedierit, quo minus id faceret, ideo quod artis magicæ nomine cenſuræ eccleſiaſticæ ſubfuiſſet, neque vllam Eccleſiæ ſatisfactionem præſtitiſſet. Et quamquam *Ibas* Archidiaconum munere deiiciendi occaſionem arripuiſſe dicitur, tamen ne verbo quidem indicatur, quod *Ibas Abraamium* in iſtius locum ſurrogauerit; quod ſi feciſſet, aliud ſine dubio accuſationis caput contra eum coram Concilio ſuppeditaſſet. II. Textus græcus authenticus in editione LABBEI non habet: διάκονος ἀπαντητὴς, vt HABERTVS legit, ſed tantum διάκονος ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμετέρης ἐκκλησίας, *Diaconus ipſius eccleſiæ noſtræ Edeſſæ*: & quamquis ἀπαντητὴς in margine poſitum ſit, non tamen pro variante lectione, ſed tantum Editoris coniectura id habendum eſt, quæ, mea quidem ſententia, non ſatis idoneum fundamentum eſt, quo eiusmodi adſertum ſuperſtruatur, niſi aliud quoddam argumentum ſeu teſtimonium in medium proferatur. Quocirca de poteſtate Archidiaconorum, quam antiquis temporibus habuerint, nihil definio, ſed prudentis lectoris ampliori inueſtigationi & deciſioni illud ipſum relinquo.

§. X.

De nomine Cor-epiſcopi, *cur illud Archidiacono datum fuerit.*

Alius nominis mentionem facit VALESIVS, quod Archidiaconis interdum datum eſſe, putat, nimirum nomen *Cor epiſcopi*; quam in rem verba cuiusdam IOANNIS ABBATIS [*g*] in libro de

(*f*) Concil. Chalced. Act. X. (Tom. IV. p. 650. n. XVI.)

(*g*) Io. Abbas ap. Valeſ. Not. in Theodoret. lib. I. c. XXVI. Huius rei nouitas dum

transportatione reliquiarum S. Glodesindis ſcripto, citat. Hoc ipſum primo intuitu quaſi corruptio quædam nominis *Chorepiſcopi* videri poteſt, quod veterum Chorepiſcoporum poteſtas poſterioribus temporibus in Archidiaconorum abiit poteſtatem: at enim vero ſi conſideremus, omnes diaconos antiquis temporibus appellatos fuiſſe Epiſcopi oculos, ipſius aures, os & cor, quemadmodum vltimo capite §. XIIX. obſeruatum fuit, valde probabile eſt, Archidiaconum his titulis ſpeciatim fuiſſe dignadum: adeoque *Cor Epiſcopi* vocatum; quod ad ſignificandam eius mentem & voluntatem populo adhibitus fuit: quemadmodum *Oculus Epiſcopi* non tantum in antiquis Scriptoribus [h], ſed in *Decretalibus* etiam [i], & Concilio *Tridentino* [k], nominatur, quia erat Epiſcopi oculus ad diœceſin ſub eo inſpectandam.

§. XI.

Virorum doctorum opiniones de prima nominis ac officii Archidiaconalis origine.

Fuerint forte porro, qui primam nominis ac officii Archidiaconorum in Eccleſia originem ſcire cupiant: ſed hæc res tanta inuoluta eſt obſcuritate, vt certi quid de ea ſtatuere non adeo facile poſſimus. HABERTVS & alii quidam [l] Scriptores

---

ad notitiam ſupra memorati Pontificis perueniſſet, morarum impatiens mox in craſtinum ad hoc inſpiciendum ſacrorum miniſtros cum Archidiacono maiore, quem *Cor-Epiſcopi* dicunt, Pontifex direxit.

(h) Iſidor. Peluſ. lib. I. Ep XXIX. vid. c. XX. §. XIIX. not. (b) p 312.

(i) Decretal. lib. I. Tit. XXIII. c. VII. §. IV. In epiſtola B. Clementis Papæ præd. noſtr. *Oculus Epiſcopi Archidiaconus* appellatur, vt loco Epiſcopi per Epiſcopatum proſpiciens, quæ corrigenda viderit corrigat & emendet: niſi adeo fuerint ardua negotia, quæ abſque maioris ſui præſentia nequeant terminari.

(k) Concil. Trid Seſſ. XXIV. c. XII. de Reformat. Archidiaconi etiam, qui *oculi* dicuntur Epiſcopi &c.

(l) Habert. Not. in Pontific. obſeruat. VI. p. 107. Quæſierit a me aliquis, quam antiqua eſſet Archidiaconi nomenclatura: nam de re conſtat tam antiquam eſſe quam eſt ipſa Diaconorum inſtitutio, vnde S. *Stephanum Archidiaconum* vocat Menologium. Nomen vero Archidiaconi apud antiquius Concilium Nicæno reperire non eſſet, ſi vera eſſet illa farrago Canonum Arabicorum editionis Alphonſi Piſan. & Turriani PP. Soc. Ieſ. in cuius canonibus frequentiſſima fit mentio Archidiaconi &c. - - Antiquioris non eſt mihi notæ auctor, apud quem Archidiaconi nomen legerim, ſancto Hieronymo &c.

Baron. a. XXXIV. n. CCLXXXV. Quod Lucas recenſendo ſingulorum ſeptem Diaconorum nomina, primum ordine ponat Stephanum; S. Auguſtinus ex eo accidiſſe putauit, quod *primatum ageret inter Diaconos*: vnde hæc ait: *Inter*

Roma-

Romanenses hoc officium eiusdem antiquitatis esse iudicant cum ipsis Diaconis, ab ipsa Apostolorum constitutione id deriuantes *Stephanumque* primum ecclesiæ Archidiaconum facientes. Alii autem maiori cum ratione [*m*] illud ex sæculo tantum tertio deducunt, & tamquam materiam controuersam aliis diiudicandam relinquunt, an non eiusmodi quid, cuiusmodi est officium Archidiaconi, tempore CORNELII Episcopi *Romani*, sæculo tertio medio fuerit. Hoc certum est, CORNELIVM in epistola sua ad FABIVM, in qua Clericorum *Romanorum* catalogum [*n*] nectit, etiamsi de Diaconis, Hypodiaconis, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus & Ostiariis loquatur, Archidiaconi speciatim nullam facere mentionem. Neque CYPRIANVS hoc nomine vmquam vsus est. Sed tamen ante huius sæculi finem CÆCILIANVS hunc titulum habuisse creditur, quod OPTATVS ita eum nuncupat, & nomen istud apud HIERONYMVM & alios scriptores sæculi quarti, in quo vixit HIERONYMVS, frequenter occurrit. BARONIVS quidem AVGVSTINI vrget testimonium ad probandum, quod *Stephanus* proprie fuerit Archidiaconus: Ab AVGVSTINO enim *Primicerium Diaconorum* eum nominari dicit. Qui vero AVGVSTINVM inspicere voluerit, e vestigio eius aberrationem deprehendet. Non enim ibi legitur *Primicerius Diaconorum*, sed *Primicerius* [*o*] *Martyrum*, hoc est Protomartyr, vt nobis vulgo audit, quia primus fuit eorum, qui Christi caussa mortem subiere. Atque hinc lector ὡς ἐν παρόδῳ obseruare potest, quod vocabula *Primicerius* & *Primus* non semper potestatis ac iurisdictionis excellentiam, sed temporis tantum siue honoris ac dignitatis prærogatiuam, loci vel externi ordinis intuitu, denotent. Quo sensu idem AVGVSTINVS [*p*] alibi *Stephanus*, inquit, *inter Diaconos illos nomina-*

Diaconos nominatus primus, sicut inter Apostolos Petrus, idemque *primicerius Diaconorum & Archidiaconus*, vt a Luciano & aliis nonnullis tam Græcis quam Latinis appellatus habetur.

(*m*) Fell. Not. in Cypr. Ep. LII. al. XLIX. ad Cornel. Prioribus ait: *Non vno crimine hæreseos laborasse videtur hic Nicostratus, qui mihi Archidiaconus fuisse videtur, cui etiam creditæ erant opes & pecuniæ Ecclesiæ, verum metu iudicii ob rapinam & sacrilegium in Africam Nouatum sequutus est.* Dispiciendum, vtrum Nicostrati sæculo obtinuerit Archidiaconatus munus.

(*n*) Cornel. Ep. ad Fab. ap. Euseb. lib. VI. c. XLIII.

(*o*) Aug. Serm. I. de Sanctis Tom. X. Hodie celebramus natalem, quo *Primicerius Martyrum* migrauit ex mundo.

(*p*) August. Serm. XCIV. de Diuersis.

tus primus, sicut inter Apostolos Petrus. Qui primatus vtrique, sine vlla iurisdictionis adsignatione potest indulgeri. HABERTVS porro ad testimonium *græci Menologii* prouocat, quod *Stephano* titulum Archidiaconi tribuit: at vero ex istiusmodi libris id sufficienter demonstrari nequit, quod recentioris ætatis sunt, & de rebus antiquis loquuntur lingua & verbis sui temporis vtentes: quam ob caussam exigua eorum ratio habenda est, nisi consonis quorumdam antiquorum auctorum testimoniis muniti fuerint: ex quibus tamen in hoc casu nullus est, qui vel ex transuerso huic adserto vllum documentum suppeditet. Ab altera tamen parte opinio SALMASII [q] non minus reiicienda est, qui officium Archidiaconi HIERONYMI ætate in Ecclesia fuisse negat, etiamsi tum temporis in vnaquaque ecclesia Episcopum, Archipresbyterum & Archidiaconum plerumque fuisse, ipse HIERONYMVS [r] expressis verbis testetur. Sed hæc vsitata istius auctoris in libro *de Primatu* methodus est, vt parodoxa ex suo ingenio conficta pro antiqua historia venditet, & de leuibus coniecturis certa quæque statuat; & id quidem sæpenumero contra planissimam antiquorum monimentorum fidem, quemadmodum ex hoc casu, de quo nunc agimus & aliis compluribus, quorum in hoc opusculo nactus subinde occasionem memini, apparet. Optandum esset, vt auctor ille, qui de argumento admodum vtili scripsit, paullo accuratius in enarrando clericorum primitiuæ ecclesiæ statu fuisset; & dum Papæ *Romani* primatum demolitum iuit, de quibusdam aliis ordinibus multo antiquioribus in Ecclesia minus confuse egisset.

(q) Salmas. de Primat. c. I. p. 8 Hieronymus in Epistola ad Euagrium: *Nam & Alexandriæ a Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium Episcopos Presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant; quomodo si exercitus imperatorem, aut Diaconi eligant de se, quem industrium nouerint, & Archidiaconum vocent.* Apparet nondum tunc *Archidiaconi* officium ac dignitatem in Ecclesia fuisse. Presbyteri, inquit, e suo numero eligebant quem in excelsiori gradu locabant & Episcopum nominabant. Quod eodem modo fit, ac si Diaconi de se eligerent, quem industrium nossent, & *Archidiaconum* vocarent. &c.

(r) Hieron. Ep. IV. ad Rustic. cit. ad §. I. not. (a) p. 328.

LIBRI

LIBRI SECVNDI
CAPVT VICESIMVM SECVNDVM
DE DIACONISSIS.

§. I.

Diaconissæ antiquis temporibus appellatæ Διάκονοι, Πρεσβύτιδες, Viduæ, Ministræ.

POstquam de Diaconis & Archidiaconis loquuti sumus, restat, vt hoc loco de *Diaconissis* non nihil dicamus, quia earum officium atque ministerium magni vsus fuit in ecclesia primitiua. Earum quædam in sacris litteris fit mentio, vnde earum officium ab Apostolorum tempore ortum esse apparet. PAVLVS *Phœben* appellat διάκονον Ecclesiæ *Cenchreensis* Rom. XVI, 1. Vox græca διάκονος respondet latinæ *Ministra*, quod nomen iis datum est in epistola PLINII [s], quæ de Christianis loquitur. TERTVLLIANVS [t] & quidam alii *Viduas* eas earumque officium *Viduatum* nuncupant, quod plerumque e viduis Ecclesiæ eligebantur. Eamdem ob caussam EPIPHANIO [u] & Concilio *Laodiceno* [w] πρεσβύτιδες, *viduæ seniores*, dicuntur, quia non nisi tales in officium istud cooptabantur.

(s) Plin. lib. X. Ep. XCVII. Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, quæ *ministræ* dicebantur, quid esset veri & per tormenta quærere.

(t) Tertull. lib. I. ad Vxor. c. VII. Quantum detrahant fidei, quantum obstrepant sanctitati nuptiæ secundæ, disciplina ecclesiæ & præscriptio Apostoli declarat, *cum digamos non sinit præsidere, cum viduam adlegi in ordinem, nisi vniuiram, non concedit.* -- Sacerdotium *viduitatis* & cælibatium est apud nationes.

Ir. de veland. Virginib. c. IX. citat. seq. not. (x).

Epiphan. Hæres. LXXIX. n. IV. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι ἄχρι διακονισσῶν μόνον τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπεδεήθη τάγμα, χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τούτων τὰς ἔτι γεραιτέρας πρεσβύτιδας οὐδαμοῦ δὲ πρεσβυτερίδας ἢ ἱερίσσας προσέταξε. Illud vero diligenter obseruandum est, solum *Diaconissarum* officium ad Ecclesiasticum ordinem necessarium fuisse; ac *viduas* quidem nominatim expressas & inter illas, quæ anus essent *Presbytidas* vocatas, numquam Presbyteridas aut Sacerdotissas esse factas.

Ignat. Ep. ad Smyrn. n. XIII. vid. infra not. (y).

(u) Epiphan. Hæres. LXXIX. n. IV. vid. not. anteced. (t).

(w) Concil. Laodic. c. XI. (Tom. I. Conc. p. 1497.) Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι. Non oportet eas, quæ dicuntur Presbyteræ & Præsidentes, in ecclesiis constitui.

§. II.

Diaconissas vi legum quarumdam viduas esse oportebat.

Secundum enim vetustas quasdam leges in vnaquaque, quæ in hunc ordinem recipienda erat, hæc quatuor requirebantur. I. Debebat esse vidua. II. Debebat esse vidua, quæ libros enixa fuerat. III. Vidua μονόγαμος seu vni tantum viro nupta. IV. Vidua ætate iam grandior, quadraginta vel sexaginta annos nata. Enimvero istæ regulæ omnes patiebantur exceptionem. Tertulliani æuo Diaconissæ ex viduarum numero eligebantur, ita vt quum aliquando certa quædam virgo natu paullo minor Diaconissa facta esset, de hoc ipso [x] tamquam prodigio & monstro in Ecclesia loquatur. Sunt tamen inter viros doctos, qui virgines etiam Ignatii ætate Diaconissas factas esse, statuunt; quod Ignatius in epistola ad *Smyrnæos* [y] virgines, dictas viduas hoc est Diaconissas, salutet, quemadmodum Cotelerius & Vossius id recte interpretantur. Virgines enim alio sensu congruo viduæ appellari nequeunt. Nonnulli putant vocabulum *virgines* lectionem esse corruptam, quæ in textum irrepserit; sed huius coniecturæ nulla est ratio, non enim solus Ignatius de virginibus Diaconissis loquitur. Epiphanius [z] ætate sua quasdam virgines, quasdam viduas semel nuptas, fuisse dicit. Auctor *Constitutionum* [a] idem testatur, *Diaconissa*, inquiens, *eligatur virgo pudica: sin autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ vni nupserit & fidelis atque honorata sit.* Et ex Iustiniani *Nouellis* [b] quædam legem habet quod Diaconissæ ex alterutro ordine eligi debeant. Consequenter Ecclesiam tam virgines quam viduas ad hoc officium

(x) Tertull. de veland. Virgin. c. IX. Scio alicubi *virginem in viduatu* ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii deb erat Episcopus, aliter vtique saluo respectu disciplinæ præstare potuisset, *ne tale nunc miraculum, ne dixerim monstrum, in Ecclesia denotaretur.*

(y) Ignat Ep. ad Smyrn. n XIII. Ἀσπάζομαι τὰς παρθένους τὰς λεγομένας χήρας, Saluto *virgines*, vocatas *viduas*. Coteler. in h. l. *Viduæ* vocabantur, quia in *gradu Viduali* seu *Diaconico* erant constitutæ.

(z) Epiph. Exposit. Fid. n. XXI. Αἱ χηρεύσασαι ἀπὸ μονογαμίας ἢ ἀεὶ παρθένοι οὖσαι.

(a) Constit. Apost. lib. VI. c. XVIII. Διακόνισσα γινέσθω παρθένος ἁγνή· εἰ δὲ μήγε, κἂν χήρα μονόγαμος, πιστὴ καὶ τιμία.

(b) Iustin. Nouell. VI. c. VI. Ἢ παρθένους καθεστώσας ἢ ἑνὸς ἀνδρὸς γαμετὰς γενομένας aut virgines constitutas, aut vnius viri quæ fuerant vxores,

ad-

admisisse, legimus. GREGORIVS NYSSENVS [c] sororem suam, *Macrinam*, quae virgo erat, Diaconissam fuisse dicit; idem de alia quadam virgine, *Lampadia*, adfirmat. Et SOZOMENVS [d] narrat, *Chrysostomum Nicareten* celebrem virginem ad hoc officium ordinare voluisse, illam autem abnuisse, quod vitam priuatam & philosophicam agere secum constituisset.

§. III.

Et tales quidem viduae, quae liberos habuerant.

Secundum quasdam leges non tantum viduae, sed tales viduae esse debebant, quae liberos habuerant. TERTVLLIANVS [e] de aeui sui, in quo vixit, consuetudine in hunc modum fatur: *Ad quam sedem praeter annos sexaginta non tantum vniuirae, id est, nuptae aliquando eliguntur, sed et matres & quidem educatrices filiorum: scilicet vt experimentis omnium adfectuum structa facile norint ceteras & consilio & solatio iuuare.* SOZOMENVS etiam legem [f] a THEODOSIO in hunc finem latam memorat, ita se habentem: *Nulli nisi emensis sexaginta annis, cui votiua domi proles sit, secundum praeceptum Apostoli ad Diaconissarum consortium transferatur.* Lex ista iisdem adhuc verbis, quibus eam citat SOZO-

(c) Gregor. Nyssen. Vit. Macrin. Tom. II. pag. 180. Πολλάκις αὐτῇ τὰς περὶ τῶν γάμων προσαγγελόντων λόγους τῶν γεγεννημένων, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς κατὰ φήμην τοῦ κάλλους μνηστεύειν ἐθέλοντας, ἄτοπον εἶναι ἔλεγε καὶ παράνομον, μὴ στέργειν τὸν ἅπαξ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῇ κυρωθέντα γάμον. Cum saepenumero parentum ad eum deferrentur sermones, propterea quod multi erant, qui fama pulcritudinis eius adducti illam sibi cuperent vxorem adiungere: absurdum & iniquum esse dicebat, sibi non permitti, vt illud coniugium coleret, quo semel a patre deuincta esset. Pag. 181. ἐπεὶ ταῖς μυστικαῖς ὑπηρεσίαις τὰς χεῖρας ἑαυτῆς ἔχρισε κ. τ. λ. Postea quam *sacris officiis* satisfecerat &c. Id. p. 197. Ἦν τις προτεταγμένη τοῦ χοροῦ τῶν παρθένων ἐν τῷ τῆς διακονίας βαθμῷ, Λαμπαδία ὄνομα αὐτῇ. Erat quaedam *praefecta virginum choro in ministerii gradu* nomine *Lampadia*.

(d) Sozom. lib. VIII. c. XXIII. Καίπερ τοιάδε οὖσα, τοὺς πολλοὺς ἐλάνθανεν. ὑπὸ μετριότητος τρόπων καὶ φιλοσοφίας, ἀεὶ λανθάνειν ἐπετήδευεν· ὡς μήτε εἰς ἀξίωμα διακόνου σπουδάσαι προελθεῖν μήτε προτρεπομένου πολλάκις Ἰωάννου ἑλέσθαι ποτὲ παρθένων ἐκκλησιαστικῶν ἡγεῖσθαι. Licet talis tamque esset, plerisque ignota erat. Nam ob modestiam animi ac Philosophiae studium perpetuo latere studebat: ita vt nec honorem *Diaconissae* vmquam ambierit, nec *virginibus ecclesiasticis* praeesse, licet Ioanno saepius eam hortante, voluerit.

(e) Tertull. de Veland. Virgin. c. IX.

(f) Sozom. lib. VII. c. XVI. Τὰς γυναῖκας εἰ μὴ παῖδας ἔχοιεν, καὶ ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γένοιντο, διακονίαν Θεοῦ μὴ ἐπιτρέπεσθαι, κατὰ τὸ Ἀποστόλου Παύλου ῥητὸν πρόσταγμα.

MENVS

MENVS, in Codice *Theodosiano* [g] exstat: sed de ea, tamquam noua lege loquitur, tum quidem condita occasione scandali, quod in Ecclesia contigerat; vnde liquido apparet, a tempore TERTVLLIANI vsque ad hanc THEODOSII constitutionem Ecclesiam non eamdem semper consuetudinem obseruasse.

§. IV.

Non ante sexagesimum ætatis annum eas ordinare per antiquissimos Canones licebat.

Atque ita etiam cum Diaconissarum ætate comparatum fuit. Etsi enim supra memorata THEODOSII lex requirit, vt sexaginta annos integros viuendo compleuerint; & TERTVLLIANVS [h] atque BASILIVS [i] de eadem ætate loquuntur; IVSTINIANVS tamen in *Nouella* quadam [k] quinquaginta tantum, & in alia [l] modo quadraginta requirit, cui ætati etiam iam ante magnum illud [m] Concilium *Chalcedonense* institerat, cuius verba sunt: *Diaconissam non esse mulierem ordinandam ante annum quadragesimum.* Et probabile est, non semper istos annos fuisse absolute requisitos: SOZOMENVS [n] enim dicit, *Nectarium*, Episcopum *Constantinopolitanum*, *Olympiam*, quamuis iuuenili ætate viduam, quia tamen iuxta leges ecclesiasticas egregia philosopharetur, Diaconissam ordinasse. Vnde colligere possumus, quod quemadmodum Ecclesia isti regulæ non præcise semper inhæ-

(g) Cod. Theodos. lib. XVI. Tit. II. de Episc & Cler. leg. XXVII.

(h) Tertull. l. c.

(i) Basil. Ep. Canon c. XXIV. p. 30. Χήραν, τὴν καταλεγεῖσαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τυτέςι τὴν διακονουμένην ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἔκρινεν Ἀπόστολος γαμουμένην παρορᾶσθαι. Viduam, quæ in *viduarum* numerum relata est, hoc est, quæ ab ecclesia in *diaconatum* suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.

(k) Iustin. Nouell. VI. c. VI. ὑπὲρ τὸν μέσον ἤδη καθεςώσας χρόνον, καὶ ἀμφὶ τὰς πεντήκοντα ἐνιαυτὰς, κατὰ τὰς θείας κανόνας, ἀγέσας. Super mediam constitutas ætatem & circa *quinquaginta annos* secundum diuinas regulas agentes.

(l) Nouell. CXXIII. c. XIII. Διακόνισσαν ἐν ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ χειροτονεῖσθαι, ἥτις ἐλάττων ἐςὶ τῶν μ´ ἐνιαυτῶν, ἢ εἰς δευτέρυς ἦλθε γάμυς Diaconissa non ordinetur in sancta ecclesia, quæ minor est *annorum quadraginta*, aut ad secundas venerit nuptias.

(m) Concil. Chalced. c. XIV. al. XV. (Tom. IV. Conc. p. 764) Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα

(n) Sozom. lib. VIII. c. IX. καίπερ νέαν χήραν γενομένην, εἰς ἄγαν δὲ φιλοσοφῦσαν κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, διάκονον ἐχειροτόνησε Νεκτάριος.

sit,

fit, ita Epifcopi fibi libertatem fumferint ordinandi Diaconiffas, quacunque demum ætate idoneas eas iudicauerint, fi quidem de earum probitate ac virtute fatis perfuafi fuerint.

§. V.

Vnius tantum viri vxores fuiffe oportebat.

Aliud autem adhuc requifitum erat, quod ftudiofius exigebant, nimirum vt Diaconiffæ effent iftiusmodi viduæ, qui vni tantum marito nupferint, ex præfcripto Apoftoli 1. Tim. V, 9. Quam regulam ipfi generatim interpretabantur tamquam prohibentem, quo minus aliqua Diaconiffa eligeretur, quæ, etfi legitimo & feparatis temporibus, duobus maritis, alteri poft alterius obitum, nupfiffet. Hoc fenfu TERTVLLIANVS [*o*] Apoftolum vniuiram, feu vnius viri vxorem, eligi velle dicit; quæ ab EPIPHANIO [*p*] vocatur χηρεύσασα ἀπὸ μονογαμίας, *viduafacta poft femel initum matrimonium.* Ita etiam Auctor *Conftitutionum* & *Nouellæ* IVSTINIANI [*q*] fupra adductæ.

THEODORETVS autem verba Apoftoli alio prorfus fenfu accipit: Apoftolum enim non exiftimat prohibere, ne qua vidua eligeretur, quæ duobus viris matrimonio iuncta fuerit, fed eam tantum, quæ [*r*] deferto priore marito alii viro nupferit; quæ

(*o*) Tertull. ad Vxor. lib. I. c. VII. *Viduam* adlegi in ordinationem nifi *vniuiram* non concedit. It. de Veland. Virg. c. IX. vid. §. III. (e) p. 343.

(*p*) Epiph. Expofit. Fid. n XXI. Διακόνισσαι καθίστανται εἰς ὑπηρεσίαν γυναικῶν μόνον, διὰ τὴν σεμνότητα, ἄν χρεία κατασταίη, λουτροῦ ἕνεκα, ἢ ἐπισκέψεως σωμάτων· καὶ αὗται δὲ μονόγαμοι ἐγκρατευσάμεναι ἢ χηρεύσασαι ἀπὸ μονογαμίας, ἢ ἀειπάρθενοι οὖσαι. *Diaconiffæ* ad hunc vfum adhibentur, vt mulierum decoris & honeftatis cauffa fint adminiftræ; fi id forte neceffe fuerit: fiue dum baptifmo initiandæ funt; fiue dum earum corpora perfcrutanda. Illæ quidem vniuiræ, vel *poft vnas nuptias viduæ*, vel perpetuæ virgines.

(*q*) Iuftin. Nouell. VI. c. VI. citat. §. II. not (h) p. 342.
Conftit. Apoft. lib. VI. c. XVII. citat. §. II. not. (a) ibid.

(*r*) Theod. Com. 1 Tim. V, 9. γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς οὐ τὴν διγαμίαν ἐκβάλλει, ἀλλὰ τὸ σωφρόνως ἐν γάμῳ βιοῦν νομοθετεῖ· οὐ γὰρ ἄν τὸν δεύτερον γάμον νομοθετήσας, σωματικῆς ἀπολαῦσαι θεραπείας ἐκώλυσε τὴν δευτέροις ὁμιλήσασαν γάμοις· ὅς γε τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν πρὸς πάντας διαγορεύει σαφῶς. *Quæ fuit vnius viri vxor.* Etiam hinc manifeftum eft, quod non reiiciat fecundas nuptias: fed vt in matrimonio cafte viuant præcipit. Neque enim qui fuperius fecundum matrimonium lege fanxit, eam, quæ fecundas fecuta fit nuptias corporali fubfidio frui vetuit; quippe qui bene omnibus facere aperte præcipit.

res tanti offendiculi erat, vt ab Ecclesiæ ministerio merito excluderet. Et hunc sensum tamquam maxime probabilem IVSTELLVS [s], HAMMONDVS [t], SVICERVS [u] aliique viri docti plures amplexi sunt, qua de re verbis pluribus dicturi sumus, vbi de regula ista Apostolica, quatenus ad omnes spectat Clericos, agendum erit. Hæc in præsenti dixisse sufficiant de iis, quæ in Diaconissis requisita fuere, antequam ipsæ ordinarentur.

§. VI.

An Diaconissæ primis temporibus per manuum impositionem ordinari consueuerint.

Sequitur nunc ordinatio ipsa, de qua dispiciendum est, an ea semper per impositionem manuum facta sit? & heic equidem viri eruditi opinionibus valde inter se dissident. BARONIVS [w] tempore Concilii *Niceni* sine manuum impositione eam peractam fuisse, existimat suamque sententiam aliquo istius Concilii canone superstruit, qui ex ipsius quidem interpretatione Diaconissas per impositionem manuum ordinari negat, adeoque de ipsis non aliter, ac personis mere laicis agit. VALESIVS [x] eamdem huius canonis expositionem adfert, etiamsi BALSAMONEM & ZONARAM, antiquos interpretes, plane contrariam sententiam tüeri fateatur, nimirum, quod canon non de Diaconissis Ecclesiæ loquatur, sed de iis, quæ ad Ecclesiam Ca-

(s) Iustel. Not. ad Canon. I. Concil. Laodic. Tom. I. p. 83. b. 84. a, b. 85. a.

(t) Hammond. Annot. in 1 Tim. III, 2. edit. Latin. Io. Clerici p. 273. b. 274. a.

(u) Suicer Thes. Tom. I. p. 899. ad locum Theodoreti not. (r) allegatum, hæc habet: τὸ σωφρόνως ἐν γάμῳ βιῶν, opponitur ei quando vxor a marito diuertit, & alii nubit, adeoque δίγαμος.

(w) Baron. an. XXXIV. n. CCLXXXIII. Quantumlibet prædicta diaconissæ curarent, non tamen erant eiusmodi, vt sicut Diaconi manus impositionem acciperent, vt aliquo sacramento initiatæ essent: nam sacrosancta Nicæna Synodus ea ex caussa easdem inter Laicas adnumerat.
It. Cabassut. Notit. Concil. c. LVI. p. 342.

(x) Valesʃ. Not. in Sozom. lib. VIII. c. IX. Apud antiquos alius mos fuit, vt docet Canon XIX. Concilii Nicæni. In quo sancti Patres generaliter pronuntiant, Diaconissas manus impositionem non habere, easque inter laicos esse numerandas. Quamquam Zonaras & Balsamo Canonem illum Concilii Nicæni non generaliter de omnibus Diaconissis Paulianistarum, quæ ad Catholicam Ecclesiam redirent, intelligendum putarunt. Sed verba ipsa canonis illius abunde eos refutant &c.

tholi-

tholicam a *Paulianistis* seu *Samosatenianis* hæreticis, redierant, inter quos per manuum impositionem non receptæ, adeoque vt mere laicæ tractandæ erant. Et hoc modo SVICERVS [y], ALBASPINAEVS [z], CHRISTIANVS LVPVS, FABROTVS & alii ex recentioribus criticis & interpretibus istius canonis, exponunt. Vt lector ipse hac de re iudicare possit, ipsa canonis verba transscribam, quæ sic habent: *De Paulianistis, qui deinde ad Ecclesiam confugerunt, statutum est, vt ii omnino rebaptizentur, si qui vero tempore præterito in Clericorum numero erant, si quidem a culpa & reprehensione alieni visi fuerint, rebaptizati ordinentur a Catholicæ Ecclesiæ Episcopo. Si vero examinatio eos non esse aptos deprehendit, deponi eos oportet. Similiter autem & de Diaconissis & omnino de omnibus, qui inter Clericos adnumerantur, eadem forma seruabitur. Diaconissarum* [a] *autem meminimus, quæ in habitu quidem*

(y) Suicer. Thes. Tom. I. p. 867. n. V. tot.

(z) Albaspin. Not. in Can. XIX. Conc. Nicæni (Tom. II. Concil. p. 83. tot. in primis sub fin.) Cum Synodus quasdam, quæ minus recte & extra ordinem institutæ essent, inter laicos deputandas esse censet: subintelligendum profecto relinquit, quasdam fuisse, qui rite & ordine consecratæ essent. Denique quid toto canone statuitur? quid præcipitur? quæ est eius sententia? si ab hæresi redeuntes Diaconissas, eundem iubet apud orthodoxos honoris locum retinere, quem inter hæreticos obtinuerant, nonne sequitur quasdam fuisse, quæ initiatæ & consecratæ essent?

Lupus Tom. I. Schol in eumd. Can.

Fabrot. Not ad Balsam. Collect. Constitut. p. 1417. Videamus obiter, an Diaconissæ inter laicos censerentur: & in ea quidem sententia sunt viri docti, quibus erroris fundus est Canon XIX. Conc. Nicæni. - - De sententia Canonis videamus. Certe nec ipse Zonaras nec quidam recentiores videntur eum percepisse. Hoc igitur constitutum est in dicto Canone, vt diaconissæ, quæ ab hæresi Paulianorum ad ecclesiam redierint, rebaptizentur, & iis quæ in eodem habitu esse noscuntur, quod nimirum non habeant manum impositionem, adeo vt omnino inter laicos deputentur, manus imponantur, anno XL -- si inueniantur idoneæ, alioquin manus non imponantur.

(a) Conc. Nicæn. c. XIX. (Tom. II. p. 38.) Περὶ τῶν Παυλιανισάντων εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δέ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὑρίσκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζομένων, ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται· ἐμνήσθημεν δὲ διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

cenſentur, quoniam nec vllam habent manuum impoſitionem, vt omnino inter Laicos ipſæ connumerentur. Hæc verba vltima de Diaconiſſis ad andecedentia referenda eſſe videntur; atque ita de Diaconiſſis inter *Pauliniſtas*, Diaconiſſarum veſtitum ſine vlla antegreſſa conſecratione ſumentibus intelligi debent. Aut ſi ea accipimus, tamquam dicta de Diaconiſſis, quæ iam fuerint in Eccleſia, hoc forte indicare volunt, fuiſſe quasdam ex ipſis, quæ ſine impoſitione manuum in iſtud officium ſeſe inſinuauerint, & tales Concilium pro mere Laicis reputat. Cur quis ad talem iſtius Canonis interpretationem inducatur, ratio eſt hæc, quod omnia Concilia & Scriptores de ordinatione Diaconiſſarum loquantur, tamquam cum impoſitione manuum perficienda. Ipſe VALESIVS tempore Concilii *Chalcedonenſis* ita obtinuiſſe, profitetur; nam in quodam concilii iſtius canone [*b*] earum ordinatio diſerte vocatur χειροτονία & χειροθεσία, *impoſitio manuum.* Et auctor *Conſtitutionum* [*c*] de earum loquens ordinatione Epiſcopum cum manuum impoſitione & oratione, quæ ibi recitatur, iubet peragere. Idem mos fuit tum in *græca* tum *latina* eccleſia, quoad ipſe ordo in vſu fuit. Concilium in *Trullo* A. ɔↄCIIXC. habitum, duobus Canonibus [*d*] de earum ordinatione ſub nomine χειροτονίας loquitur. Et SOZOMENVS [*e*] de ordinatione *Olympiæ* verba faciens eodem vocabulo

(*b*) Concil. Chalced. c. XV. (Tom. IV. p. 763) *Διακόνισσαν μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα, πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας εἰ δέ γε δεξαμένη τὴν χειροθεσίαν, καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῷ γάμῳ ὑβρίσασα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἡ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῇ συναφθέντος.* Diaconiſſam non eſſe mulierem *ordinandam* ante annum quadrageſimum & eam cum accurata examinatione Si autem, poſtquam *ordinatione* accepta miniſterio aliquo tempore permanſit, ſe ipſam matrimonio tradiderit, Dei gratiæ iniuriam faciens, ea vna cum illo qui ei coniunctus eſt, anathematizetur.

(*c*) Conſtit. Apoſt. lib. VIII. c. XIX *Περὶ δὲ διακονίσσης Βαρθολομαῖος διατάσσομαι· ὦ ἐπίσκοπε ἐπιθήσεις αὐτῇ τὰς χεῖρας, παρεστῶτος τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων καὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ἐρεῖς ὁ Θεὸς κ. τ. λ.* De *diaconiſſa* vero ego Bartholomæus conſtituo, *vt manus ei*, Epiſcope, *imponas*, præſentibus Presbyteris & Diaconis & Diaconiſſis, & dicas: Deus æterne &c.

(*d*) Concil. Trullan. c. XIV. (Tom. VI. p. 1150.) *Μήτε διακόνισσα πρὸ τῶν μ' χρόνων χειροτονείσθω* Nec *Diaconiſſa* ante XL annos *ordinetur*. Ibid. Can. XL. *οἱ ἱεροὶ κανόνες τεσσαράκοντα ἐτῶν τὴν διακόνισσαν χειροτονεῖσθαι παραδεδώκασι.* Sacri canones quadraginta annorum *diaconiſſam ordinandam* eſſe ſtatuerunt.

(*e*) Sozom. lib. VIII. c. IX. vid. § IV, not. (n) p 344.

vtitur.

vtitur. Et quamquam in ecclesia *latina* non adeo multa huius praxeos exempla deprehendimus, quod hic ordo ibi citius cessauit: COTELERIVS [*f*] tamen ex FORTVNATO & Concilio *Wormatiensi* aliqua nobis suppeditat, quippe in quibus Diaconissarum ordinatio per manuum impositionem facta esse dicitur. In Concilio *Wormatiensi* canon decimus quintus Concilii *Chalcedonensis* repetitur. Et FORTVNATVS loquens de quadam femina, quam ordinauit MEDARDVS Episcopus, hæc verba habet: *Manu superposita* [*g*] *consecrauit Diaconam.* Ex quibus omnibus perpetuum Ecclesiæ morem fuisse intelligimus, Diaconissas impositis manibus ordinare: adeoque maxime probabile nobis videtur, Canonem *Nicænum* eo sensu accipi oportere, qui praxi Ecclesiæ vnus omnium optime respondet.

Sed IVSTELLVS [*h*] vir eruditus alium adhuc scrupulum circa earum ordinationem mouet, hanc manuum impositionem non ordinationem sed tantum benedictionem esse, ratus. Distinguit enim inter hæc duo, & dicit, non omnem solemnem manuum impositionem esse ordinationem: id quod omnino ita est; alioquin enim impositio manuum super catechumenos, aut baptizatos in confirmatione, aut super pœnitentes in actu eos recipiendi in Ecclesiæ communionem, aut super ægrotos valetudinis recuperandæ respectu, aut super quemcunque hominem, ad impertiendum ei communem aliquam benedictionem facta, ordinatio foret. Sed vir doctus haud considerasse videtur, quod impositio manuum super Diaconissam amplius quid quam istæ omnes, in recessu habeat. Isthæc enim ad cer-

(*f*). Coteler. Not. in Constit. Apostol. lib VIII. c. XIX. ad verba: ἐπιθήσεις αὐτῇ τὰς χεῖρας.] Frequentissime græci, rarissime latini, Præter Wormatienses Patres ex Concilio Chalcedonensi, Fortunatus in vita Radegundis *manu superposita consecrauit Diaconam* Medardus Episcopus.

Concil. Wormatiens. c. LXXIII. ex Concil. Chalced. c. XV.

(*g*) Fortun. Vit. Radegund. ap. Surium Aug. XIII.

(*h*) Iustell. Bibl. Iur. Canon. Tom. I. p. 75. Not. in Conc. Nic. c. XIX. Duplex olim fuit χειροθεσία, εὐλογίας videlicet & χειροτονίας, vt ait Tharasius Patriarcha CP. Act. I. Concil. Nic. II. Tom. III. Concil. nec χειροθεσία semper fuit consecrationis symbolum, sed & orationis super hominem cui manus imponebantur. Impositionis manuum, quæ ad ordinationem Episcoporum & Presbyterorum pertinet, meminit Paulus 1 Tim. IV, 14. c. V, 22. - - Impositio vero manuum benedictionis adhiberi fuit solita, vt diximus, lapsis pœnitentibus, & redeuntibus ab hæreticis ad veram ecclesiam.

Collyridianis [n] dicit, quod feminarum opera ad ſacrificandum *Mariæ Virgini* vtantur. Quibus verbis duplex continetur incuſatio. I. Quod diuinum cultum ſanctæ Virgini præſtent & II. quod ſacerdotes feminas in hoc illius cultu adhibeant. Aduerſus hoſce in peculiari diſſertatione, nullam feminam inde ab orbe condito ad offerendum ſacrificium, aut ſolemnem aliquem in Eccleſia cultum perficiendum ordinatam fuiſſe, fuſe demonſtrat & ſubiungit [o]: *Si ſacerdotium mulieribus mandatum foret, aut canonicum quiddam præſtare in Eccleſia liceret, nulli potius quam Mariæ illud in Nouo Teſtamento committi ſacerdotis officium debuit; cui tantus honor eſt habitus, vt gremio ſinuque ſuo regem omnium ac cæleſtem Dominum Deique Filium exciperet. Verum longe aliter Deo viſum eſt*, &c. *Quamquam vero*, inquit, [p] *Diaconiſſarum in Eccleſia ordo ſit, non tamen ad ſacerdotii functionem, aut vllam eiuſmodi adminiſtrationem inſtitutus; ſed vt muliebris ſexus honeſtati conſulatur: ſiue vt baptiſmi tempore adſit: ſiue vt inſpiciat, ſi quid paſſa ſit aut moleſtiæ pertulerit: ſiue vt cum nudandum ſit mulieris corpus, interueniat: ne virorum, qui ſacris operantur, adſpectui ſit expoſita, ſed a ſola Diaconiſſa videatur.* Atque hinc eas in Eccleſia vnquam πρεσβυτερίδας ἢ ἱερίσσας, *Presbyteridas aut ſacerdotiſſas* factas eſſe negat. Vbi lector obſeruet, par eſt, quod EPIPHANIVS [q] diſtinctionem inter πρεσβύτιδας & πρεσβυτερίδας ponat, quod prius illud vocabulum denotet feminas, quæ anus ſunt, cuiusmodi ordinarie erant Diaconiſſæ; poſterius autem adhibeat ad deſignandum perſonas,

(n) Id. Hæreſ. LXXVIII. Antidicomarianit. n. XXIII. Καὶ εἰς ὄνομα τῆς ἁγίας παρθένου ὑπὲρ τὸ μέτρον τι πειρᾶσθαι ἀθεμίτῳ καὶ βλασφήμῳ ἐπιχειρεῖν πράγματι, καὶ εἰς ὄνομα αὐτῆς ἱερουργεῖν διὰ γυναικῶν. In ſanctiſſimæ virginis nomen modum omnem prætergreſſos nefariam rem, & cum Dei contumelia coniunctam adgredi, hoc eſt in illius nomen *per mulieres ſacrificia facere*.

(o) Id. Hæreſ. LXXIX. Collyrid. n. III Εἰ ἱερατεύειν γυναῖκες Θεῷ προσετάσσοντο, ἢ κανονικόν τι ἐργάζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἔδει μᾶλλον αὐτὴν τὴν Μαρίαν ἱερατείαν ἐπιτελέσαι ἐν καινῇ διαθήκῃ· τὴν καταξιωθεῖσαν ἐν κόλποις ἰδίοις ὑποδέξασθαι τὸν παμβασιλέα Θεὸν ἐπουράνιον, υἱὸν τοῦ Θεοῦ - - ἀλλ᾽ οὐκ εὐδόκησεν.

(p) Id. ibid. Καὶ ὅτι μὲν διακονισσῶν τάγμα ἐστὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ᾽ οὐχὶ εἰς τὸ ἱερατεύειν, οὐδέ τι ἐπιχειρεῖν ἐπιτρέπειν, ἕνεκεν δὲ σεμνότητος τοῦ γυναικείου γένους ἢ δι᾽ ὥραν λουτροῦ, ἢ ἐπισκέψεως πάθους, ἢ πόνου, καὶ ὅτε γυμνωθείη σῶμα γυναικός, ἵνα μὴ ὑπὸ ἀνδρῶν ἱερουργούντων θεαθείη, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς διακονούσης.

(q) Epiph. ibid. n. IV. Χήρας τε ὠνόμασε, καὶ τούτων τὰς ἔτι γεραιτέρας πρεσβύτιδας οὐδαμοῦ δὲ πρεσβυτερίδας, ἢ ἱερίσσας προσέταξεν.

ad officium presbyteriale seu sacerdotale ordinatas, cuiusmodi vllam feminam in Ecclesia christiana fuisse, pernegat.

§. VIII.

Earum officium erat, Primo: *Baptismo feminarum adsistere.*

Et hinc manifestum est, Diaconissarum tantum fuisse, in ecclesia inferiores quasdam functiones peragere & eas quidem præcipue, quæ ad feminas spectabant, quarum caussa ordinatæ erant. Aliqua istius officii pars erat, ministro feminam baptizanti subuenire, vbi decori gratia ad exuendum eis vestes adhibebantur (mos enim tum erat, omnes adultos per immersionem baptizare) & omnia ita ordinare, vt vniuersus actus cum omni decentia, tantæ eius sanctitati conueniente, peragi posset. Hoc ex locis EPIPHANII tum modo citatis tum aliis [a] patet. Apud IVSTINIANVM [b] etiam & Auctorum [c] *Constitutionum* huius rei fit mentio, quorum heic addit, quod Diaconissæ oleo sancto feminas in baptismo vnxerint, quæ erat tum temporis ecclesiæ *græcæ* consuetudo, vt non tantum Episcopi, Presbyteri & Diaconi, sed etiam Diaconissæ hunc vnctionis ritum ante baptismum adhiberent, de quo COTELERIVS in notis suis [d] diuersa exempla ex antiquis scriptoribus adfert, quæ vero aliorsum spectant,

(a) Epiph. Exposit. fid. n. XXI. vid. §. V. not. (p) pag. 345.

(b) Iustin. Nouell. VI. c VI. ἐπὶ τὴν ἱερὰν παρεῖναι διακονίαν, καὶ τοῖς τε προσκυνητοῖς ὑπηρετεῖσθαι βαπτίσμασι, τοῖς τε ἄλλοις παρεῖναι τοῖς ἀπορρήτοις, ἅπερ ἐν τοῖς σεβασμιωτάτοις μυστηρίοις δι' αὐτῶν εἴωθε πράττεσθαι. Ad sacrum venire ministerium & *adorandis ministrare baptismatibus*, & aliis ïesse secretis, quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite aguntur.

(c) Constit. Apostol. lib. III. c. XV Πρῶτον μὲν ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας, ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ· καὶ μετ' αὐτὸν ἡ διάκονος ἀλείψει αὐτάς. Primum quidem quum mulieres baptizantur, vnget quidem eis diaconus frontem tantum oleo sacro, post eum vero *illinet eas diaconissa.*

(d) Coteler. in loc. Hoc etiam loco ad baptizandas feminas adhibentur Diaconissæ, *vt eas inungant*, neue a viris adspiciantur nudæ. Et quidem quod spectat ad vnctionem, illustre habemus in Ioannis Moschi Prato spirituali c. III. exemplum, de Corone Presbytero, cui in cœnobio ibi memorato baptismum accedentibus conferre demandatum fuerat. αὐτὸς δὲ ἔχριεν καὶ ἐβάπτιζεν τοὺς ἐπὶ τοῦτο παραγενομένους· καθ' ὅτι ἂν ἔχριεν γυναῖκα ἐσκανδαλίζετο. *Ipse autem vngebat & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur.* ἐν μιᾷ οὖν ἦλθεν κόρη Περσὶς, ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι· ἣν δὲ

§. IX.

§. IX.

Secundo : *Catechumenas priuatim instituere.*

Alia officii Diaconissarum pars erat, Catechumenas, quæ ad baptismum præparabantur, de christianæ religionis capitibus priuatim erudire. Quamquam enim in ecclesia publice docere illis haud licebat, domi tamen instruere atque erudire eas poterant, quomodo ad quæstiones iis omnibus, qui ad baptismum admittendi erant, proponi solitas apte esset respondendum. Auctor breuium adnotationum in Epistolas [e] sub nomine HIERONYMI hoc vocat *ministerium verbi*, quo Diaconissæ in ecclesiis orientalibus ætate sua functæ sint. Et in ecclesiis *Africanis* tum ordinaria earum officii pars erat, vt Patres Concilii *Carthaginensis* [f] quarti id ipsum tamquam necessarium requisitum in Diaconissis vrgeant. *Viduæ*, inquiunt, *vel Sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, vt possint apto & sacro sermone docere imperitas & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptismo viuant.*

§. X.

Tertio: *Feminas ægrotas & adflictas visitare iisque ministrare.*

Alia rursus functionis earum pars erat, visitare feminas æ-

εὐειδὴς πάνυ ὡραία, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τὸν πρεσβύτερον αὐτὴν χρῖσαι τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ· καὶ ποιησάσης αὐτῆς δύο ἡμέρας, ἤκουσεν ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος, ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ γεγονότι, καὶ ἠθέλησεν ἀφορίσαι διάκονον γυναῖκα ἐπὶ τῷ αὐτῷ· ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, διὰ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸν τόπον. *Quadam vero die venit puella orta ex Persida, vt baptizaretur; quæ ita speciosa erat, ac tantæ pulcritudinis, vt non posset Presbyter eam sancto oleo inungere. Cum sic vero illic puella mansisset duos dies, audiens Archiepiscopus Petrus, obstupuit ea de re vehementer, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam mulierem; sed non fecit, quod locus,* Coenobium videlicet, *id non pateretur.* Ambrosius Camaldulensis vertit, *ne contra Canones fecisse videretur,* quia male legebat τόνον quemadmodum pro γεγονότι, γέροντι.

(e) Hieron. Com. in Rom. XVI, 1. Sicut etiam nunc in Orientalibus *Diaconissæ* mulieres in suo sexu ministrare videntur in baptismo, siue in *ministerio verbi,* quia *priuatim docuisse feminas* inuenimus &c.

(f) Conc. Carth. IV. c. XII. (Tom. II Conc. p. 1201.)

grotantes iisque ministrare, quod ab EPIPHANIO [g] obseruatur & ab Auctore *Constitutionum*, qui [h] eas similiter adhiberi dicit in deferendis Episcopi mandatis ad feminas bene valentes, ad quas diaconi propter infidelium cogitationes, hoc est, propter offendiculum ethnicorum ignominiamque, qua eos adficiendi inde captent occasionem, mitti non possint.

§. XI.

Quarto: *Martyribus & Confessoribus in custodia ministrare.*

Adflictionis & persecutionis temporibus ad ministrandum martyribus in custodia adhibebantur; quod multo facilius & minori cum suspicione atque vitæ periculo ab Ethnicis aditum ad eos impetrare poterant, quam quidem Diaconi aut vlli alii Ecclesiæ ministri. COTELERIVS [i] & GOTHOFREDVS hoc ex quibusdam locis LVCIANI & LIBANII colligunt, quæ manifeste ad hanc ministerii Diaconissarum partem respiciunt. LVCIANVS enim in dialogo quodam loquens de *Peregrino* philosopho, quod Christiani, quum propter religionis eorum professionem in custodia esset, omnia cum magna fide & diligentia ei præstiterint, dicit: *Mane* [k] *quidem illico videre erat iuxta carcerem*

(g) Epiph. Hær. LXXIX. n. III. vid. §. VII. not. (o) p. 351. Exposit. Fid. n. XXI. vid. §. V. not (p) p 345.

(h) Constitut. Apost lib. III. c. XV. Προχείρισαι δὲ καὶ διάκονον πιστὴν καὶ ἁγίαν εἰς τὰς τῶν γυναικῶν ὑπηρεσίας· ἔστι γὰρ ὁπότε ἐν τισιν οἰκίαις ἄνδρα διάκονον γυναιξὶν οὐ δύνασαι πέμπειν διὰ τοὺς ἀπίστους· ἀποστελεῖς οὖν γυναῖκα διάκονον διὰ τὰς τῶν φαύλων διανοίας. Eliges quoque Diaconissam fidelem & sanctam ad ministrandum mulieribus. Euenire enim solet aliquando, in quibusdam domibus, vt non possis propter infideles mittere diaconum ad mulieres, mittere vero possis diaconissam propter cogitationes improborum. Cap. XIX. Ἡ γυνὴ τὰς γυναῖκας σπουδάζουσα θεραπεύειν. Mulier quidem mulieres curet.
Hieron. Ep. II. ad Nepot. *Multas anus* alit Ecclesia, quæ *officium ægrotanti* præstant &c.

(i) Coteler. Not. in lib III. c. XV. Denique ad Diaconas pertinuisse puto, *visitationem carcere detentorum*, nec non collectionem pecuniæ ad liberandos eos. Id sane innuunt Lucianus & Libanius &c. vid seqq. not. (k) & (l).
Gothofred. Comment. in Codic. Theodos. lib. XVI. Tit. II. leg. XXVII. Tom. VI. pag 61.

(k) Lucian. Peregrin. (Tom. IV. opp. edit. Basil. 8. p. 276) Καὶ ἕωθεν μὲν εὐθὺς ἦν ὁρᾶν παρὰ τῷ δεσμωτηρίῳ περιμένοντα γραΐδια, χήρας τινὰς, καὶ παιδία ὀρφανά. conf. ad h. l. Coteler. ad Constit. lib. III. c. XV.

præsto-

præstolantes anus viduas quaspiam & orbos puerulos. Vbi per viduas sine dubio Christianorum Diaconissas intelligit. Neque vllum dubium est, quin LIBANIVS [*l*] easdem intelligat, quando dicit, *Matrem vetularum, si vincto contigerit, vagantem colligere quicquid mendicando possit* Hoc plane ad magnam Christianorum caritatem atque liberalitatem in martyres suos spectat, vbi eleemosynas colligere & per Diaconissarum manus eis mittere consueuerunt.

§. XII.

Quinto: *Ad introitum feminarum in ecclesiam exspectare.*

In ecclesiis *græcis* Diaconissæ etiam ad introitus feminarum in templis præstolari debebant, quæ officii ipsarum pars apud Auctorem [*m*] *Constitutionum* & Auctorem sub nomine IGNATII memoratur, qui [*n*] eas φρουροὺς τῶν ἁγίων πυλώνων *custodes sanctarum portarum* nuncupat. Sed hoc probabiliter in illis tantum templis obtinuit, vbi inter portas marium & portas feminarum fuit distinctio: Nam VSSERIVS [*o*] obseruat, quod nullus antiquus scriptor præter hosce duos vllam mentionem huius tanquam officii Diaconissarum partis faciat. Et in alio

(*l*) Liban. Orat. XVI. in Tisamenum Edit. Morell p. 452. (ap. Coteler. Tom. I. 287.) Μητέρα δὲ γραῶν, εἴπερ εἴη τῷ δεδεμένῳ, πλανωμένην ἀγείρειν ὅσον προσαιτοῦσα δύναται. Item Orat. de Vinctis apud Iacob. Gothofr. ταῦτα εἰπὼν ἀκούει· διατί οὐ καλεῖς διὰ τῶν δὲ τῶν (malim ita, addit Cotelerius l. c. quam vt editum est, διὰ τῶν δετῶν *per vinctos* ἐξιόντων γυναῖκα δεῦρο τῶν ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ φιλοτιμουμένων, εἶτ᾽ αὐτῆς πρὸς τὰ γόνατα προπεσὼν, πείθεις προσαιτοῦσαν ἄγειν τί σοι. Postea quam hæc dixit, audit; Cur non vocas per hosce qui egrediuntur, *mulierem huc aliquam* ex iis, qui pro humanitate sua claræ habentur; indeque ad genua illius procidens persuades, *vt mendicando aliquid tibi adferat.*

(*m*) Constit. Apost. lib. VIII. c. XXVIII. Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ᾽ οὐδὲ τι ὧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ διάκονοι, ἐπιτελεῖ ἀλλ᾽ ἢ τοῦ φυλάττειν τὰς θύρας κ. τ. λ. *Diaconissa* non benedicit, neque facit aliquid eorum, quæ Presbyteri aut Diaconi faciunt, nisi quod *ianuas custodit* &c.

(*n*) Pseudo-Ignat. Ep. ad Antioch. n. XII. ἀσπάζομαι τὰς φρουροὺς τῶν ἁγίων πυλώνων, τὰς ἐν Χριστῷ διακόνους. Saluto *custodes sanctarum portarum* exsistentes in Christo *Diaconissas.*

(*o*) Vsser. Dissertat. XVI. p. 224. apud Coteler. (fol. CXV. edit. Oxon. MDCXLIV.) Diaconissis portarum committit custodiam quod veterum alius facit nullus.

loco *Constitutionum* [p] hæc distinctio plane & perspicue exprimitur: *Ianitores stent ad introitum virorum custodiendi caussa, Diaconissæ vero ad mulierum.*

§. XIII.

Sexto: *Præsidere Viduis* &c.

Denique omnibus feminis suum cuique locum adsignare, easque submonere debebant, quomodo in Ecclesia [q] sese gerere deceret; reliquis etiam viduis præsidere tenebantur [r], vnde in canonibus quibusdam προκαθημέναι, *præsidentes* seu *gubernantes* dicuntur; vti BALSAMON & ZONARAS in Concilium *Laodicenum* [s] notant. Et si qua mulier habebat, quod ad Diaconum vel Episcopum deferret, Diaconissa [t] eam debebat introducere.

Hæ sunt Diaconissarum in ecclesia primitiua functiones, quas enarraui paullo curatius, quod non ita notæ sunt in vulgus; quando ipse ordo iam ante aliquot sæcula penitus desiit.

§. XIV.

Quamdiu hic ordo in Ecclesia durauerit.

Si quæras, quamdiu hic ordo in Ecclesia durauerit & quo tempore prorsus abolitus sit? Respondeo, non vbique simul eum cessasse, sed in ecclesia *græca* longius quam in *latina* & in quibusdam ecclesiis *latinis* diutius quam in aliis obtinuisse. In ecclesia *græca* ad tempora vsque BALSAMONIS, hoc est, ad finem

(p) Constit. Apost. lib. II c. LVII. Οἱ μὲν πυλωροὶ εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν φυλάσσοντες αὐτάς, αἱ δὲ διάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν.

(q) Ibid. lib. II. c. LVIII. Εἰ δὲ πτωχὸς, ἢ ἀγενὴς, ἢ ξένος ἐπέλθοι, πρεσβύτης, ἢ νέος τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τόπος οὐχ ὑπάρχει, καὶ τούτοις τόπον ποιήσει ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτοῦ ὁ διάκονος -- τὸ δὲ αὐτὸ ποιείτω καὶ ἡ διάκονος ταῖς ἐπερχομέναις γυναιξὶ πτωχαῖς ἤτοι πλουσίαις. Si pauper aut ignobilis, aut peregrinus quispiam, senex vel adolescens aduenerit, neque sit locus vacuus, his quoque diaconus ex toto animo locum faciat. - - Cum mulieres siue pauperes, siue diuites aduenerint, *vtrumque horum faciat diaconissa.*

(r) Ibid. lib. III. c. VII. †

(s) Conc. Laodic. c. XI. (Tom. I. 1497.) Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας, ἤτοι προκαθημένας ἐν ἐκκλησίᾳ κ[illegible]στασθαι. Non oportere eas, quæ dicuntur presbytidas & *præsidentes*, in Ecclesiis constitui.

(t) Constitut. lib. II. c. XXVI. Ἄνευ διακόνου μηδεμία προσίτω γυνὴ τῷ διακόνῳ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ, ad diaconum aut episcopum *nulla mulier sine diaconissa* accedat.

vsque

vſque ſæculi duodecimi continuatus eſt : loquitur enim de ipſis [*u*] tamquam in eccleſia *Conſtantinopolitana* tum miniſtrantibus: quamquam ex aliis iſtius auctoris locis, eas in aliis eccleſiis [*x*] iam remotas fuiſſe, apparet. In eccleſia *latina* decreta quædam contra earum ordinationem iam diu ante facta fuerant. Primum enim Concilium *Arauſicanum*, A. CCCCXLI. celebratum [*y*] vllam amplius Diaconiſſam ordinari prohibet. Et Concilium *Epaonenſe* [*z*] A. IↃVII. habitum canonem habet, quo earum conſecratio penitus abrogatur. Non multo poſt Concilium ſecundum *Aurelianenſe* ad A. IↃXXXIII. decretum [*a*] contra eas renouat. Et ante hæc ipſa omnia Concilium *Laodicenum* [*b*] in eccleſia *Orientali* ſub nomine *presbyterarum* & *præſidentium* eas in Eccleſia porro conſtitui vetat. Sed hæc decreta non vbique in Oriente in effectum deducta ſunt, neque in Occidente in vniuerſum niſi poſt multa ſæcula obtinuerunt. Auctor quidem ſub nomine AMBROSII lectorem minus circumſpectum in grandem certe errorem ſeduxerit : Diaconiſſarum

(*u*) Balſam. Reſp. ad Interrog. Marci c. XXXV. ap. Leunclau. Iur. Gr. Rom. Tom. I. p. 381. *Πάλαι ποτὲ καὶ τάγματα διακονισσῶν τοῖς κανόσιν ἐπεγινώσκετο, καὶ εἶχον καὶ αὗται βαθμὸν ἐν τῷ βήματι· ἡ δὲ τῶν ἐμμήνων κάκωσις τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐκ τοῦ θείου καὶ ἁγίου βήματος ἀπεξένωσε· παρὰ δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ θρόνου τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν διακόνισσαι προχειρίζονται μίαν μὲν μετουσίαν μὴ ἔχουσαι ἐν τῷ βήματι, ἐκκλησιάζουσαι δὲ τὰ πολλὰ, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐκκλησιαστικῶς διορθούμεναι.* Olim aliquando ordines diaconiſſarum canonibus cogniti fuere, habebantque ipſæ gradum ad altare. Menſtruorum autem inquinatio miniſterium earum a diuino & ſancto altari expulit. In ſanctiſſima autem eccleſia ſedis Conſtantinopolitanorum diaconiſſæ deliguntur, vnam quidem communicationem non habentes ad altare, in multis autem habentes conuentum & muliebrem cœtum eccleſiaſtice dirigentes.

(*x*) Id. Comment. in Concil. Chalced. c. XV. *Τὰ τοῦ παρόντος κανόνος πάντη ἐσχόλασεν· διακόνισσα γὰρ σήμερον οὐ χειροτονεῖται, κἂν καταχρηστικῶς τινὲς τῶν ἀσκητριῶν διακόνισσαι λέγωνται.* Quæ in præſenti canone tractantur, omnino exoleuere. *Diaconiſſa* enim *hodie non ordinatur*, etiamſi quædam aſcetriæ abuſiue Diaconiſſæ dicantur.

(*y*) Concil. Arauſic. I. c. XXVI. (Tom. III. Conc. p. 1451.) Diaconæ omnimodis non ordinandæ.

(*z*) Conc. Epaonenſ. c. XXI. (Tom. IV. Conc. p. 1578.) *Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione noſtra penitus abrogamus.*

(*a*) Conc. Aurel II. c. XVIII. (Tom. IV. p. 1782.) Placuit, vt nulli poſtmodum feminæ diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur.

(*b*) Concil. Laodicen. c. XI. vid. §. XIII. not. (s) p. antec.

 enim

enim ordinem nusquam nisi inter *Montanistas* in vsu [c] fuisse dicit; Presbyteridas *Montanistarum* cum Diaconissis Ecclesiæ ex ignorantia confundens. Et Auctor sub nomine HIERONYMI non maiori in pretio habendus, quando innuere videtur, quod suo tempore Diaconissarum ordo in Occidente penitus abolitus & in *Orientalibus* tantum ecclesiis [d] retentus fuerit. Iam enim supra §. VI. ex VENANTIO FORTVNATO; qui circa A. IϽLX. & tempore Concilii *Wormatiensis* vixit, demonstraui, quod Diaconissæ in quibusdam ecclesiis Occidentalibus tum retentæ fuerint; quod etiam ex *ordine Romano* [e] & aliis libris ritualibus eo tempore vsitatis euinci potest, in quibus inter alias formulas deprehendimus aliquam, quæ dicitur *ordo ad Diaconam faciendam.* Sed in vno aut duobus sæculis post, hoc est, sæculo decimo vel vndecimo BONA [f] totum ordinem prorsus exstinctum esse existimat.

§. XV.

Alia nominis Diaconissæ *notio, quatenus vxorem Diaconi denotat.*

Antequam huic tractationi imponam finem, non possum quin lectorem doceam, esse aliam adhuc nominis *Diaconissæ* notionem, quam interdum apud medii æui scriptores ecclesiasticos deprehendimus, qua vtuntur ad significandam non Diaconissam sed Diaconi cuiusdam vxorem eodem sensu, quo *Presbytera* v-

(c) Ambros. Com. in 1 Tim. III, 11. Cataphrygæ erroris occasionem captantes, propter quod post diaconos mulieres alloquitur, etiam *ipsas diaconas ordinari debere vana præsumtione defendunt*, cum sciant Apostolos septem diaconos elegisse. Numquid nulla mulier tunc idonea inuenta est, cum inter vndecim Apostolos sanctas mulieres fuisse legamus? sed vt hæretici animum suum verbis non sensu legis abstruere videantur, Apostoli verbis, contra sensum innituntur Apostoli, vt cum ille mulierem in ecclesiam in silentio esse debere præcipiat, illi e contra etiam auctoritatem in ecclesia vendicent ministerii.

(d) Hieron. Com. in Rom. XVI, 1. Sicut in Orientalibus Diaconissæ mulieres in suo sexu ministrare videntur in baptismo, siue in ministerio verbi, quia priuatim docuisse feminas inuenimus, sicut Priscillam, cuius vir Aquila vocabatur. conf. id. 1. Tim. III. 11.

(e) Ordo Rom. p. 161. in Biblioth. Patr. Tom. IX. Par. MDCXXIV.

(f) Bona Rer. Liturgic. lib. I. c. XXV. n. XV. p. 287. Ante annos fere sexcentos cessauit in Occidente earum ordinatio & ministerium: In Oriente vero iam defecerat viuente Balsamone, vt ipse ait in *notis ad Concil. Chalced.* c. XV.

xorem Presbyteri & Epiſcopi coniugem *Epiſcopa* denotat. Vocabulum *Epiſcopa* ita in Concilio ſecundo *Turonenſi* adhibitum legimus, quando ibi dicitur: *Epiſcopum Epiſcopam* [g] *non habentem, nulla ſequatur turba mulierum.* Ita etiam vocabula *Presbytera*, *Diaconiſſa* & *Subdiaconiſſa* [h] pro Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi cuiusdam vxore paullo poſt in eodem Concilio vſurpantur. Et ſic in Concilio *Autiſiodorenſi* [i] & quibusdam aliis in locis. Vnde doctus quidam & ingenioſus [k] Concilii *Tridentini* examinator concludit *Gallicanarum* eccleſiarum Epiſcopos his temporibus lege ad cælibatum non obligatos nec cum vxoribus ſuis coire ipſis interdictum fuiſſe. Sed ingenue fateor, me hoc pro errore reputare: Nam inde a *Siricii* Papæ tempore cælibatus Clericorum in eccleſiis *Occidentalibus* obtrudi cœpit, & hi ipſi canones illum vrgent. Quare illis non maius pretium ſtatuo, quam par eſt. Quod enim ad Clericorum in matrimonio conſtitutorum cauſſam attinet, non opus eſt eam defendere eiusmodi argumentis, vtpote conſuetudine & praxi totius Eccleſiæ catholicæ quorumdam puriſſimorum ſæculorum nixam atque ſuffultam; qua de re pluribus differemus poſtea, vbi de vniuerſalibus proprietatibus, in primitiuæ eccleſiæ Clericis neceſſario requiſitis, ſumus expoſituri, inter quas votum cælibatus nullum locum habuiſſe deprehendetur. Nihil igitur hi canones per *Epiſcopam* & *Presbyteram* intelligunt, niſi vxorem Epiſcopi vel Presbyteri, quam habuere, antequam ordinarentur, ſed hiſce declinantibus eccleſiæ temporibus toro ſeſe illis iungere poſt ordinationem non licebat. Hæc explicatio tum horum Canonum ſcopo tum temporum iſtorum, in quibus facti ſunt, praxi reſpondet; nec nobis eſt cum ANTONIO AVGVSTINO [l] vel vllo alio *Romanenſis* Eccleſiæ candido ſcriptore diſputa-

(g) Concil. Turon. II. c. XIII. (Tom. V. Conc. p. 855.)

(h) ibid. c. XIX. Si inuentus fuerit Presbyter cum ſua Presbytera, aut Diaconus cum ſua *Diaconiſſa* aut Sub-diaconus cum ſua *ſubdiaconiſſa*, annum integrum excommunicatus habeatur.

(i) Concil. Autiſiodorenſ. c. XXI. (Tom. V. p 959.) Non licet Presbytero, poſt acceptam benedictionem, in vno lecto cum Presbytera ſua dormire, nec in peccato carnali miſceri, nec diacono, aut ſubdiacono.

(k) Gentillet. Exam. Concil. Trident. lib. IV. p. 259.

(l) Anton. Aug. de Emendat. Gratiani lib. I. Dial. XX. p. 226.

tio,

tio, qui hanc notionem haud altius repetunt, quàm ab iis temporibus, in quibus primum inuenta fuit. Quando vero BARONIVS [m] & alii ad prima fæcula id referunt, & praxin ecclefiæ Occidentalis fæculi fexti cum vniuerfalis ecclefiæ omnium fæculorum praxi congruere dictitant, turpiffime præuaricantur, & lectoribus fuis imponunt, quod heic indicaffe fatis habeo fuo id ipfum loco pluribus euicturus.

(m) Baron. a. LVIII. n. XVIII. At illud, quod ad hæc fpectat, in primis dicendum eft, coniugatos olim fæpius eligi contigiffe; ea tamen lege, vt quantumlibet necefsitate cogente eiusmodi adfumerentur, confentiente primum vxore, fic electi definerent prorfus vfu coniugii effe viri; atque adeo vt fi inuenti effent liberis operam dare, redigerentur in ordinem. *Quod ita Apoftolica traditione receptum vfuque probatum erat*, vt quantumlibet Iouinianus impurifsimus effet, adfirmaret tamen hoc ipfum, ad quem Hieronymus: *Certe*, inquit, *confiteris, non poffe effe Epifcopum, qui in Epifcopatu filios faciat; alioquin fi deprehenfus fuerit, non quafi vir tenebitur, fed quafi adulter damnabitur.* Adeo, inquam, alta radice fixa in Ecclefia erat continentia facerdotum, vt eam conuellere ipfi hæretici defperarent: quippe qui non ignorarent, ab Apoftolis effe plantatam, ac feliciffime propagatam. Quod Patres in Concilio fecundo Carthaginenfi ingenue funt profefsi, teftantes, id fanctos Apoftolos docuiffe, & in *Ecclefia antiquitus ab omnibus effe feruatum:* ficque interdum ad facros ordines coniugati adfcifcerentur, vt a coniugii vfu penitus temperarent.

